

ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА
У ТРИДЦЯТИХ-СОРОКОВИХ РОКАХ
XX СТОЛІТТЯ

POLSKA I UKRAINA
W LATACH TRZYDZIESTYCH-
-CZTERDZIESTYCH XX WIEKU

**ПЕРЕСЕЛЕННЯ
ПОЛЯКІВ
ТА УКРАЇНЦІВ
1944-1946**

**PRZESIEDLENIA
POLAKÓW
I UKRAIŃCÓW
1944-1946**

2

**Польща та Україна
у тридцятих–сорокових роках XX століття**

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 2

**Polska i Ukraina
w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku**

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 2

Архів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі
Державний архів Служби безпеки України

Польща та Україна
у тридцятих–сорокових роках ХХ століття

Невідомі документи з архівів спеціальних служб

Том 2

ПЕРЕСЕЛЕННЯ
ПОЛЯКІВ
ТА УКРАЇНЦІВ
1944–1946

Варшава–Київ 2000

Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji RP
Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy

Polska i Ukraina
w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku

Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych

Tom 2

PRZESIEDLENIA
POLAKÓW
I UKRAIŃCÓW
1944–1946

Warszawa–Kijów 2000

Редакційна колегія

Малгожата Вінярчик-Коссаковська
Зузанна Гайовнічек
Петро Кулаковський
Руслан Пиріг
Володимир Пристайко
Олександр Пшенніков
Єнджей Тухольський
Юрій Шаповал
Гжегож Якубовський

Головні наукові редактори

Єнджей Тухольський
Юрій Шаповал

Упорядники

Зузанна Гайовнічек
Сергій Кокін
Петро Кулаковський
Марцін Маєвський
Володимир Пристайко
Олександр Пшенніков
Малгожата Слонь-Новачек
Ванда Худзік
Радомир Цивінський
Гжегож Якубовський

Переклад

Малгожата Слонь-Новачек

Коректори

Марцін Маєвський
Малгожата Слонь-Новачек
Ванда Худзік
Радомир Цивінський

Художник

Тадеуш Хвалінський

Фоторепродукції

Александр Заленський

Технічна редакція

Ева Клісінська

ISBN 83-911160-1-8

ISBN 83-87893-82-X

© Всі права застережені
Архів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі,
Державний архів Служби безпеки України
Варшава 2000

Komitet redakcyjny
Zuzanna Gajowniczek
Grzegorz Jakubowski
Petro Kułakowski
Wołodymyr Prystajko
Ołeksandr Pzennikow
Rusłan Pyrih
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski
Małgorzata Winiarczyk-Kossakowska

Wybór i opracowanie naukowe
Jurij Szapował
Jędrzej Tucholski

Redakcja naukowa
Wanda Chudzik
Radomir Cywiński
Zuzanna Gajowniczek
Grzegorz Jakubowski
Serhij Kokin
Petro Kułakowski
Marcin Majewski
Wołodymyr Prystajko
Ołeksandr Pzennikow
Małgorzata Słoń-Nowaczek

Przekład
Małgorzata Słoń-Nowaczek

Korekta
Wanda Chudzik
Radomir Cywiński
Marcin Majewski
Małgorzata Słoń-Nowaczek

Okładkę projektował
Tadeusz Chwaliński

Reprodukcje fotograficzne
Aleksander Załęski

Redakcja techniczna
Ewa Klisińska

ISBN 83-911160-1-8
ISBN 83-87893-82-X

© Copyright by
Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej
i Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
Warszawa 2000

ЗМІСТ

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ	34
-------------------------------------	----

ЧАСТИНА ПЕРША

ПЕРЕСЕЛЕННЯ ПОЛЯКІВ З СИБІРУ В УКРАЇНУ У 1944 Р.

№ 1 29 липня 1944, Київ. Лист Т. Кальненка С. Савченку про рішення розселити в Україні 29 700 польських громадян, переселених з інших республік СРСР	62
№ 2 26 серпня 1944, Київ. Лист П. Медведєва В. Ніколаєву про подання довідки стосовно переселенців	68
№ 3 26 серпня 1944, Київ. Довідка А. Іовенка про розселення в Україні 4861 переселених поляків.	70
№ 4 28 серпня 1944, Київ. Записка по ВЧ П. Медведєва начальникам обласних управлінь НКГБ про подання повідомлень щодо переселених осіб	74
№ 5 7 вересня 1944, Київ. Записка по ВЧ С. Савченка П. Федотову про становище поляків, переселених в Україну	78
№ 6 5 грудня 1944, Київ. Довідка А. Іовенка про розселення в Україні 8821 переселених поляків.	84
№ 7 5 грудня 1944, Київ. Повідомлення М. Бондаренка П. Медведєву з доданими фрагментами листів переселених польських громадян	86

ЧАСТИНА ДРУГА

ПЕРЕСЕЛЕННЯ У РАМКАХ ДВОСТОРОННІХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ У 1944–1946 РОКАХ

№ 1 3 серпня 1944, Київ. Записка по ВЧ В. Рясного Л. Берії про ліквідацію Делегатури Уряду та Армії Крайової у Львові	106
№ 2 31 серпня 1944, Москва. Наказ наркомів внутрішніх справ, державної безпеки, юстиції та прокурора СРСР з доданою інструкцією про порядок застосування Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 серпня 1944 р. „Про надання амністії польським громадянам, засудженим за злочини, вчинені на території СРСР”	114
№ 3 17 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про реагування польського населення на інформацію щодо переселення	128

SPIS TREŚCI

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO 35

CZĘŚĆ PIERWSZA

PRZESIEDLENIA POLAKÓW Z SYBIRU NA UKRAINĘ W 1944 R.

- Nr 1 **29 lipca 1944, Kijów.** Pismo T. Kalnienki do S. Sawczenki zawiadamiające o decyzji rozlokowania na Ukrainie 29 700 obywateli polskich przesiedlonych z innych republik ZSRS 63
- Nr 2 **26 sierpnia 1944, Kijów.** Pismo P. Miedwiediewa do W. Nikołajewa w sprawie udzielenia informacji o przesiedleńcach 69
- Nr 3 **26 sierpnia 1944, Kijów.** Informacja A. Iowienki o rozlokowaniu na Ukrainie 4861 przesiedlonych Polaków 71
- Nr 4 **28 sierpnia 1944, Kijów.** Depesza WCz. P. Miedwiediewa do naczelników zarządów obwodowych NKGB z poleceniem składania meldunków o osobach przesiedlonych 75
- Nr 5 **7 września 1944, Kijów.** Depesza WCz. S. Sawczenki do P. Fiedotowa o sytuacji Polaków przesiedlonych na Ukrainę 79
- Nr 6 **5 grudnia 1944, Kijów.** Informacja A. Iowienki o rozlokowaniu na Ukrainie 8821 przesiedlonych Polaków 85
- Nr 7 **5 grudnia 1944, Kijów.** Pismo M. Bondarienki do P. Miedwiediewa z załączonymi fragmentami listów przesiedlonych obywateli polskich. 87

CZĘŚĆ DRUGA

PRZESIEDLENIA W RAMACH POROZUMIEŃ DWUSTRONNYCH W LATACH 1944–1946

- Nr 1 **3 sierpnia 1944, Kijów.** Depesza WCz. W. Riasnego do Ł. Berii o likwidacji we Lwowie Delegatury Rządu i Armii Krajowej. 107
- Nr 2 **31 sierpnia 1944, Moskwa.** Rozporządzenie ludowych komisarzy spraw wewnętrznych, bezpieczeństwa państwowego, sprawiedliwości oraz prokuratora ZSRS z załączoną instrukcją o trybie wykonania dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z 10 sierpnia 1944 r.: O amnestionowaniu obywateli polskich skazanych za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS 115
- Nr 3 **17 września 1944, Drohobycz.** Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki o reakcjach ludności polskiej na wiadomość o mających nastąpić przesiedleniach. 129

№ 4	17 вересня 1944, 23 година, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про висловлювання поляків у зв'язку з переселенням	132
№ 5	18 вересня 1944, Тернопіль. Записка по ВЧ В. Майструка С. Савченку про висловлювання поляків і українців у зв'язку з переселенням	136
№ 6	19 вересня 1944, Київ. Лист В. Рясного В. Чернишову про інструкцію щодо порядку переселення	146
№ 7	19 вересня 1944, Київ. Постанова № 1237/69 РНК УРСР і ЦК КП(б)У стосовно реалізації договору між Урядом УРСР і ПКНВ про евакуацію українського населення з території Польщі і польського населення з території УРСР	152
№ 8	20 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про висловлювання поляків і українців у зв'язку з переселенням	160
№ 9	24 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про висловлювання поляків і українця у зв'язку з переселенням	164
№ 10	3 жовтня 1944, [б.м.в.]. Циркуляр С. Котек-Агрошевського органам місцевої адміністративної влади про надання допомоги польським і українським працівникам, відрядженим для проведення кампанії з переселення	170
№ 11	3 жовтня 1944, Київ. Постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У про забезпечення автотранспортом Головного уповноваженого і Головного представника у справах переселення українців з території Польщі і польських громадян з території України до Польщі	174
№ 12	5 жовтня 1944, Люблін. Доповідна записка Т. Кальненка Д. Коротченку і В. Рясному про ситуацію в Холмському, Красноставському і Володавському повітах	178
№ 13	5 жовтня 1944, Київ. Довідка П. Рокитка щодо амністованих поляків	188
№ 14	6 жовтня 1944, Київ. Записка по ВЧ І. Лобуренка П. Бурмаку про працівників, які машинами їдуть до Польщі	192
№ 15	6 жовтня 1944, Київ. Список працівників і службовців, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення	196
№ 16	19 жовтня 1944, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза і М. Сотнікова П. Медведєву про ситуацію та настрої в Дрогобицькій області на початку роботи комісії з переселення	198
№ 17	25 жовтня 1944, Київ. Список працівників, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення	206
№ 18	26 жовтня 1944, Чортків. Спецповідомлення П. Пугача і М. Ко-	

Nr 4	17 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków na temat przesiedleń	133
Nr 5	18 września 1944, Tarnopol. Depesza WCz. W. Majstruka do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińców na temat przesiedleń	137
Nr 6	19 września 1944, Kijów. Pismo W. Riasnego do W. Czernyszowa informujące o instrukcji w sprawie trybu przesiedleń	147
Nr 7	19 września 1944, Kijów. Uchwała nr 1237/69 RKL USRS i KC KP(b)U w sprawie realizacji układu pomiędzy rządem USRS a PKWN o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS	153
Nr 8	20 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińców na temat przesiedleń	161
Nr 9	24 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińca na temat przesiedleń	165
Nr 10	3 października 1944, [b.m.w.]. Okólnik S. Kotka-Agroszewskiego do terenowych władz administracyjnych w sprawie udzielenia pomocy pracownikom polskim i ukraińskim oddelegowanym z zadaniem przeprowadzenia akcji przesiedleńczej	171
Nr 11	3 października 1944, Kijów. Uchwała RKL USRS i KC KP(b)U o przydziale transportu samochodowego dla Głównego Pełnomocnika i Głównego Przedstawiciela ds. przesiedlenia Ukraińców z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium Ukrainy do Polski	175
Nr 12	5 października 1944, Lublin. Raport T. Kalniенki dla D. Kotłotczenki i W. Riasnego o sytuacji w powiatach chełmskim, krasnostawskim i włodawskim	179
Nr 13	5 października 1944, Kijów. Notatka P. Rokitki dotycząca amnestionowanych Polaków	189
Nr 14	6 października 1944, Kijów. Depesza WCz. I. Łoburienki do P. Barmaka w sprawie pracowników udających się samochodami do Polski	193
Nr 15	6 października 1944, Kijów. Wykaz funkcjonariuszy i urzędników wyjeżdżających do Polski w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej	197
Nr 16	19 października 1944, Drohobycz. Raport N. Moroza i M. Sotnikowa dla P. Miedwediewa o sytuacji i nastrojach w obwodzie drohobyckim z chwilą rozpoczęcia pracy przez komisję przesiedleńczą	199
Nr 17	25 października 1944, Kijów. Wykaz urzędników wyjeżdżających do Polski w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej	207
Nr 18	26 października 1944, Czortków. Meldunek specjalny P. Puga-	

церубо С. Савченку про підготовку до кампанії з переселення у Тернопільській області та реагування на це місцевих поляків євреїв	208
№ 19 6 листопада 1944, Київ. Спецдонесення П. Бурмака і А. Тер-Григор'яна В. Рясному про ситуацію в Польщі та настрої українського населення у зв'язку з переселенням	220
№ 20 7 листопада 1944, Люблін. Циркуляр М. Рогальського керівникам відомств ПКНВ стосовно пільг українцям, бажаним виїхати з Польщі	226
№ 21 8 листопада 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка і Б. Цитовича П. Медведєву про ставлення польського населення до переселення	230
№ 22 17 листопада 1944, Люблін. Довідка К. Сідора Президії КРН і ПКНВ про недоліки економічного характеру на Люблінщині під час переселення українського населення	238
№ 23 17 листопада 1944, Київ. Лист І. Лобуренка Д. Коротченку щодо відрядження до Польщі солдатів внутрішніх військ НКВД.	242
№ 24 24 листопада 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка і Б. Цитовича П. Медведєву про хід підготовчої роботи з переселення польського населення	244
№ 25 24 листопада 1944, Станіслав. Доповідна записка О. Михайлова П. Медведєву про реагування поляків на переселення	250
№ 26 27 листопада 1944, Київ. Доповідна записка М. Хрущова Й. Сталіну про хід роботи щодо реалізації Люблінської угоди стосовно переселення українського населення з Польщі і польських громадян з УРСР	262
№ 27 28 листопада 1944, Люблін. Циркуляр М. Рогальського керівникам відомств ПКНВ про організацію органів контролю у прикордонних пунктах	278
№ 28 1 грудня 1944, [б.м.в.]. Протокол міжвідомчої наради, присвяченої охороні східного кордону Польщі	282
№ 29 5 грудня 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка С. Савченку про хід переселення польського населення з Дрогобицької області, протидію поляків та активізацію діяльності органів НКГБ	286
№ 30 16 грудня 1944, Київ. Записка по ВЧ І. Лобуренка П. Бурмаку стосовно працівників, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення	300
№ 31 16 грудня 1944, Луцьк. Довідка І. Гребченка М. Шестакову про результати переселення польського населення з Волинської області станом на 15 грудня 1944 р.	302

	cza i M. Kocierubo dla S. Sawczenki zawierający informację o przygotowaniach w obwodzie tarnopolskim do akcji przesiedleńczej oraz wypowiedzi tamtejszych Polaków i Żydów na temat przesiedlania	209
Nr 19	6 listopada 1944, Kijów. Meldunek specjalny P. Burmaka i A. Tier-Grigorjana dla W. Riasnego o sytuacji w Polsce i nastrojach ludności ukraińskiej w związku z przesiedleniami.	221
Nr 20	7 listopada 1944, Lublin. Pismo okólne M. Rogalskiego do kierowników resortów PKWN w sprawie ulg dla Ukraińców zgłaszających chęć opuszczenia Polski.	227
Nr 21	8 listopada 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka i B. Citowicza dla P. Miedwiediewa o stosunku ludności polskiej do przesiedleń	231
Nr 22	17 listopada 1944, Lublin. Informacja K. Sidora dla Prezydium KRN i PKWN o nieprawidłowościach natury ekonomicznej zaistniałych na Lubelszczyźnie podczas przesiedlania ludności ukraińskiej.	239
Nr 23	17 listopada 1944, Kijów. Pismo I. Łoburienki do D. Korotczenki dotyczące wystania żołnierzy wojsk wewnętrznych NKWD do Polski	243
Nr 24	24 listopada 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka i B. Citowicza dla P. Miedwiediewa z przebiegu prac przygotowawczych do przesiedlenia ludności polskiej.	245
Nr 25	24 listopada 1944, Stanisławów. Raport A. Michajłowa dla P. Miedwiediewa zawierający wypowiedzi Polaków na temat przesiedleń	251
Nr 26	27 listopada 1944, Kijów. Raport N. Chruszczowa dla J. Stalina dotyczący realizacji układu lubelskiego o przesiedleniu ludności ukraińskiej z Polski i obywateli polskich z USRS.	263
Nr 27	28 listopada 1944, Lublin. Pismo okólne M. Rogalskiego do kierowników resortów PKWN w sprawie ustanowienia granicznych punktów kontrolnych	279
Nr 28	1 grudnia 1944, [b.m.w.]. Protokół z konferencji międzyresortowej poświęconej ochronie wschodniej granicy Polski.	283
Nr 29	5 grudnia 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu drohobyckiego oraz polskiej kontrakcji i nasileniu działalności organów NKGB	287
Nr 30	16 grudnia 1944, Kijów. Depesza WCz. I. Łoburienki do P. Burmaka w sprawie pracowników udających się do Polski w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej.	301
Nr 31	16 grudnia 1944, Łuck. Informacja I. Griebczenki dla M. Szeszakowa o rezultatach przesiedleń ludności polskiej z obwodu wołyńskiego. Stan na 15 grudnia 1944 r.	303

Nr 32	22 grudnia 1944, Lublin. Okólnik E. Ochaba do wojewodów w sprawie realizacji porozumień zawartych przez PKWN z rządami BSRS i USRS.	307
Nr 33	Pomiędzy 1–7 stycznia 1945, Łuck. Komunikat wołyńskiego Zarządu NKGB o rezultatach przesiedleń ludności polskiej. Stan na 1 stycznia 1945 r.	311
Nr 34	9 stycznia 1945, Czortków. Meldunek specjalny P. Pugacza dla P. Drozdzieckiego o przebiegu przesiedlania i nastrojach ludności polskiej w obwodzie tarnopolskim. Stan na 1 stycznia 1945 r.	315
Nr 35	11 stycznia 1945, Moskwa. Informacja na podstawie szyfrogramu B. Kobułowa do S. Sawczenki zawierającego polecenie aresztowania Polaków przeciwstawiających się akcji przesiedleńczej.	325
Nr 36	19 stycznia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla S. Sawczenki o reakcjach ludności polskiej w obwodzie drohobyckim na wiadomość o utworzeniu w Polsce RTRP.	329
Nr 37	21 stycznia 1945, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego. Stan na 10 stycznia 1945 r.	337
Nr 38	22 stycznia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla P. Drozdzieckiego o kradzieży i częściowym zniszczeniu dokumentów polskiej komisji przesiedleńczej w Drohobyczu.	339
Nr 39	22/23 stycznia 1945, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawczenki o przeprowadzeniu aresztowań Polaków w obwodzie drohobyckim oraz wpływie tejsze akcji na wzrost liczby osób rejestrujących się na wyjazd do Polski	345
Nr 40	23 stycznia 1945, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania Polaków z obwodu stanisławowskiego. Stan na 20 stycznia 1945 r.	357
Nr 41	25 stycznia 1945, Kijów. Informacja na podstawie szyfrogramu S. Sawczenki do P. Fiedotowa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS oraz aresztowaniu 3225 Polaków. Stan na 20 stycznia 1945 r.	359
Nr 42	Po 25 stycznia 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 25 stycznia 1945 r.	361
Nr 43	29 stycznia 1945, [b.m.w.]. Zbiorcze zestawienie dotyczące przesiedleń ludności polskiej dokonanych przez poszczególne przedstawicielstwa rejonowe zachodnich obwodów USRS. Stan na 30 stycznia 1945 r.	363
Nr 44	Po 30 stycznia 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu	

№ 45	Січень 1945, Люблін. Звіт МАП щодо ситуації у Ряшівському воєводстві за період з 10 грудня 1944 р. до 10 січня 1945 р.	366
№ 46	15 лютого 1945, Замостя. Лист репатріанта Весоловського з проханням надати допомогу	372
№ 47	Після 15 лютого 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 15 лютого 1945 р.	374
№ 48	17 лютого 1945, Луцьк. Довідка І. Гребченка С. Савченку про хід переселення польського і єврейського населення із західних областей УРСР станом на 15 лютого 1945 р.	376
№ 49	4 березня 1945, Львів. Записка по ВЧ П. Бурмака та І. Грушецького М. Хрущову про вбивства українців у Польщі	380
№ 50	6 березня 1945, Дрогобич. Повідомлення Б. Цитовича С. Савченку про висадження в повітря на станції Самбір вагону з евакуйованими поляками	384
№ 51	12 березня 1945, Рівне. Спецповідомлення Ф. Цветухіна П. Дроздецькому щодо висловлювань поляків у зв'язку з переселенням.	386
№ 52	15 березня 1945, Луцьк. Довідка І. Гребченка С. Савченку про хід роботи з переселення польського і єврейського населення із західних областей УРСР станом на 10 березня 1945 р.	392
№ 53	26 березня 1945, Львів. Лист С. Каріна В. Майструку із вказівкою посилити слідство стосовно заарештованих польських ксьондзів	396
№ 54	Березень 1945, Луцьк. Повідомлення І. Гребченка Д. Коротченку про арешти органами НКГБ і НКВД працівників Головного уповноваженого Тимчасового Уряду РП	398
№ 55	3 квітня 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 31 березня 1945 р.	404
№ 56	25 квітня 1945, Львів. Довідка П. Медведєва про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 20 квітня 1945 р.	406
№ 57	Квітень 1945, Люблін. Звіт В. Рузги щодо стану безпеки у Люблінському воєводстві у березні 1945 р.	408
№ 58	22 травня 1945, Львів. Довідка І. Ушакова про результати переселення поляків із західних областей УРСР станом на 20 травня 1945 р.	412
№ 59	27 травня 1945, Москва. Лист Л. Берії М. Хрущову щодо виділення залізничних вагонів для евакуації польського і українського населення	414

№ 60	18 червня 1945, Київ. Записка по ВЧ Ф. Пильнова П. Федотову про результати переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 10 червня 1945 р.	416
№ 61	29 червня 1945, Дрогобич. Записка по ВЧ В. Майструка С. Савченку стосовно ініціативи СПП і райуповноваженого Тимчасового Уряду РП звільнити з таборів і тюрем заарештованих поляків	418
№ 62	4 липня 1945, Львів. Довідка І. Ушакова про хід переселення поляків із західних областей УРСР станом на 30 червня 1945 р. . . .	420
№ 63	21 липня 1945, Москва. Лист Л. Райхмана з доданим текстом Угоди між Урядом СРСР і Тимчасовим Урядом Національної Єдності РП від 6 липня 1945 р.	422
№ 64	30 липня 1945, Люблін. Звіт Б. Свідзінського Головному представникові з питань евакуації про причини припинення переселення українського населення з Грубешівського повіту	438
№ 65	5 серпня 1945, Томашів Люблінський. Протокол зборів представників українського населення Томашівського повіту про ставлення до переселення.	442
№ 66	12 серпня 1945, [б.м.в.]. Звіт про зустріч 10 серпня 1945 р. у Ропенці представника ОУН „Сокола” з представниками повітової влади Ліска	448
№ 67	18 серпня 1945, Ліско. Повідомлення В. Островського щодо стану безпеки у Ліському повіті у зв'язку з діяльністю УПА	472
№ 68	21 серпня 1945, Сянонь. Щоденне повідомлення А. Щудліка щодо стану безпеки у Сяноцькому повіті у зв'язку з діяльністю УПА. .	476
№ 69	23 серпня 1945, Сянок. Повідомлення А. Щудліка стосовно нових деталей операції УПА у Сяноцькому повіті.	480
№ 70	24 серпня 1945, Сянок. Щоденне повідомлення К. Міхера про стан безпеки у Сяноцькому повіті у зв'язку з діяльністю УПА . .	484
№ 71	31 серпня 1945, Дрогобич. Спецповідомлення В. Майструка С. Савченку про хабарництво у польському районному представництві у справах переселення в Стрию	486
№ 72	1 вересня 1945, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка С. Савченку про хід переселення і настрої польського населення Дрогобицької області станом на 30 серпня 1945 р.	492
№ 73	4 вересня 1945, Ряшів. Звіт Я. Мірека МАП про організацію переселення українського населення у Ряшівському воєводстві за участю військових підрозділів	500
№ 74	8 вересня 1945, Київ. Записка по ВЧ П. Дроздецького Б. Кобулову про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 1 вересня 1945 р.	506

o przydziale wagonów kolejowych dla ewakuacji ludności polskiej i ukraińskiej	415
Nr 60 18 czerwca 1945, Kijów. Depesza WCz. F. Pilnowa do P. Fiedotowa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 10 czerwca 1945 r.	417
Nr 61 29 czerwca 1945, Drohobycz. Depesza WCz. W. Majstruka do S. Sawczenki informująca o inicjatywie ZPP i pełnomocnika rejonowego RTRP dotyczącej zwolnienia aresztowanych Polaków z obozów i więzień.	419
Nr 62 4 lipca 1945, Lwów. Informacja I. Uszakowa o przebiegu przesiedlania Polaków z zachodnich obwodów USRS. Stan na 30 czerwca 1945 r.	421
Nr 63 21 lipca 1945, Moskwa. Pismo L. Rajchmana z załączonym tekstem Porozumienia pomiędzy Rządem ZSRS i TRJN RP z 6 lipca 1945 r.	423
Nr 64 30 lipca 1945, Lublin. Sprawozdanie B. Świdzińskiego dla Głównego Przedstawiciela ds. ewakuacji informujące o przyczynach zahamowania przesiedleń ludności ukraińskiej z powiatu hrubieszowskiego	439
Nr 65 5 sierpnia 1945, Tomaszów Lubelski. Protokół z zebrania delegatów ludności ukraińskiej powiatu tomaszowskiego dotyczącego stanowiska tej społeczności w sprawie przesiedleń	443
Nr 66 12 sierpnia 1945, [b.m.w.]. Sprawozdanie ze spotkania w Ropience przedstawiciela OUN „Sokiła” z przedstawicielami władz powiatowych z Leska w dniu 10 sierpnia 1945 r.	449
Nr 67 18 sierpnia 1945, Lesko. Meldunek W. Ostrowskiego o stanie bezpieczeństwa w powiecie leskim w związku z działalnością UPA	473
Nr 68 21 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny A. Szczudlika o stanie bezpieczeństwa w powiecie sanockim w związku z działalnością UPA	477
Nr 69 23 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny A. Szczudlika podający kolejne szczegóły o akcjach UPA w powiecie sanockim	481
Nr 70 24 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny K. Michera o stanie bezpieczeństwa w powiecie sanockim w związku z działalnością UPA	485
Nr 71 31 sierpnia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla S. Sawczenki o łapówkarstwie w polskim rejonowym przedstawicielstwie ds. przesiedleń w Stryju	487
Nr 72 1 września 1945, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania i nastrojach ludności polskiej w obwodzie drohobyckim. Stan na 30 sierpnia 1945 r.	493
Nr 73 4 września 1945, Rzeszów. Sprawozdanie J. Mirka dla MAP dotyczące organizacji przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim z udziałem wojska	501
Nr 74 8 września 1945, Kijów. Depesza WCz. P. Drozdieckiego do	

№ 75	14 вересня 1945, Люблін. Лист В. Рузги до МАП про деталі операції УПА поблизу Грубешева 1 вересня 1945 р.	510
№ 76	15 вересня 1945, [б.м.в.]. Звіт про конспіративну зустріч провідника „Ігоря” та „Сокола” з секретарем ППР у Ліску С. Гером 11 вересня 1945 р.	514
№ 77	15–17 вересня 1945, Команча. Прохання лемків з Команчі про залишення їх у Польщі	522
№ 78	17 вересня 1945, Люблін. Лист Ю. Беднажа до МАП про хід переселення українського населення і опір цьому УПА у Любачівському повіті	530
№ 79	19 вересня 1945, Люблін. Звіт Ю. Беднажа МАП про результати переселення українського населення у Ряшівському воєводстві за участю військових підрозділів	534
№ 80	20 вересня 1945, Київ. Довідка М. Волкова про хід переселення поляків із західних областей УРСР станом на 15 вересня 1945 р.	538
№ 81	22 вересня 1945, Любачів. Повідомлення А. Беднажа про диверсійні акти УПА у Любачівському повіті.	540
№ 82	22 вересня 1945, Ряшів. Звіт Я. Мірека МАП про хід і результати переселення українського населення в окремих повітах Ряшівського воєводства станом на 22 вересня 1945 р. та опір УПА	542
№ 83	25 вересня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення у Ряшівському воєводстві	550
№ 84	1 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення у Яслівському повіті.	552
№ 85	1 жовтня 1945, Люблін. Рапорт Ю. Кобилецького МАП про хід переселення українського населення в окремих повітах Ряшівського воєводства і вбивство М. Катеринича – Уповноваженого Уряду УРСР у Ярославському повіті	554
№ 86	5 жовтня 1945, Ряшів. Телефонограма В. Собчинського до МБП стосовно ситуації у Ряшівському воєводстві у зв'язку з кампанією з переселення українського населення	560
№ 87	11 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення станом на 7 жовтня 1945 р. і підпалювання сіл у Перемиському повіті	564
№ 88	15 жовтня 1945, Ряшів. Рапорт В. Собчинського МБП зі звітом Слідчого відділення ВУБП у Ряшеві за період з 1 до 10 жовтня 1945 р.	566

B. Kobułowa o rezultatach przesiedleń obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 1 września 1945 r.	507
Nr 75 14 września 1945, Lublin. Pismo W. Róźgi do MAP o szczegółach akcji UPA pod Hrubieszowem w dniu 1 września 1945 r.	511
Nr 76 15 września 1945, [b.m.w.]. Sprawozdanie z konspiracyjnego spotkania prowidnyka „Ihora” i „Sokiła” z sekretarzem PPR w Lesku S. Gierem w dniu 11 września 1945 r.	515
Nr 77 15–17 września 1945, Komańcza. Prośba Łemków z Komańczy o pozostawienie ich w Polsce	523
Nr 78 17 września 1945, Lublin. Pismo J. Bednarza do MAP dotyczące przebiegu przesiedlania ludności ukraińskiej i kontrakcji UPA w powiecie lubaczowskim	531
Nr 79 19 września 1945, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne J. Bednarza dla MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim przy udziale wojska	535
Nr 80 20 września 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przebiegu przesiedlania Polaków z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 września 1945 r.	539
Nr 81 22 września 1945, Lubaczów. Meldunek dzienny A. Bednarza o aktach dywersji UPA w powiecie lubaczowskim	541
Nr 82 22 września 1945, Rzeszów. Sprawozdanie J. Mirka dla MAP o przebiegu i rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w poszczególnych powiatach województwa rzeszowskiego i kontrakcjach UPA. Stan na 22 września 1945 r.	543
Nr 83 25 września 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim	551
Nr 84 1 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w powiecie jasielskim	553
Nr 85 1 października 1945, Lublin. Raport J. Kobyleckiego dla MAP o przebiegu przesiedlania ludności ukraińskiej w poszczególnych powiatach województwa rzeszowskiego i zabójstwie M. Katerynicza – Pełnomocnika Rządu USRS na powiat jarosławski	555
Nr 86 5 października 1945, Rzeszów. Telefonogram W. Sobczyńskiego do MBP o sytuacji w województwie rzeszowskim powstałej w związku z akcją przesiedlania ludności ukraińskiej	561
Nr 87 11 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej i spaleniu wsi w powiecie przemyskim. Stan na 7 października 1945 r.	565
Nr 88 15 października 1945, Rzeszów. Raport W. Sobczyńskiego dla MBP zawierający sprawozdanie Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie za okres od 1 do 10 października 1945 r.	567

№ 89	Після 15 жовтня 1945, Київ. Довідка Б. Іванова про результати переселення українського населення з Польщі та польських громадян з УРСР станом на 15 жовтня 1945 р.	570
№ 90	17 жовтня 1945, Люблін. Лист В. Рузги до МАП про протидію УПА кампанії з переселення у Люблінському воєводстві.	590
№ 91	26 жовтня 1945, Люблін. Лист М. Смоленського до В. Рузги стосовно появи українських листівок у Грубешівському повіті. . .	594
№ 92	31 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення станом на 25 жовтня 1945 р. і підпалювання господарств у Ряшівському воєводстві.	598
№ 93	1 листопада 1945, Київ. Довідка Власова про хід переселення польського населення із західних областей УРСР станом на 25 жовтня 1945 р.	600
№ 94	7 листопада 1945, Варшава. Лист Ф. Мантеля до Е. Осубки-Моравського щодо надання фінансової й речової допомоги погорільцям із Ряшівського воєводства	602
№ 95	14 листопада 1945, Краків. Звіт З. Робеля МАП про переселення українського населення з території Краківського воєводства та факти відмови лемків від переселення.	606
№ 96	15 листопада 1945, Київ. Довідка В. Рясного про виділення Польським Урядом двох дивізій ВП для боротьби з УПА і забезпечення евакуації українського населення	610
№ 97	Після 15 листопада 1945, Київ. Довідка М. Волкова про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 15 листопада 1945 р.	612
№ 98	16 листопада 1945, Станіслав. Записка по ВЧ О. Михайлова С. Савченку про хід переселення польського населення зі Станіславської області станом на 16 листопада 1945 р.	614
№ 99	18 листопада 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про хід переселення українського населення з Любачівського повіту станом на 15 листопада 1945 р.	616
№ 100	28 листопада 1945, Люблін. Звіт В. Рузги МАП про негативне ставлення українського населення на Люблінщині до кампанії з переселення	620
№ 101	7 грудня 1945, Київ. Спецповідомлення І. Пермякова П. Медведєву стосовно змісту та конфіскування листа Е. Герулевої з Дрогобича	626
№ 102	7 грудня 1945, Київ. Довідка за шифротелеграмою П. Пугача С. Савченку про хід переселення польського населення з Тернопільської області станом на 5 грудня 1945 р.	630

Nr 89	Po 15 października 1945, Kijów. Zbiorcza informacja B. Iwanowa o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywatele polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 października 1945 r.	571
Nr 90	17 października 1945, Lublin. Pismo W. Róźgi do MAP o kontrakcji UPA w związku z akcją przesiedleńczą w województwie lubelskim	591
Nr 91	26 października 1945, Lublin. Pismo M. Smoleńskiego do W. Róźgi o pojawieniu się ukraińskich ulotek w powiecie hrubieszowskim .	595
Nr 92	31 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej i paleniu gospodarstw w województwie rzeszowskim. Stan na 25 października 1945 r.	599
Nr 93	1 listopada 1945, Kijów. Informacja Własowa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z zachodnich obwodów USRS. Stan na 25 października 1945 r.	601
Nr 94	7 listopada 1945, Warszawa. Pismo F. Mantla do E. Osóbki-Morawskiego w sprawie udzielenia pomocy finansowej i rzeczowej pogorzelncom z województwa rzeszowskiego	603
Nr 95	14 listopada 1945, Kraków. Sprawozdanie Z. Robla dla MAP dotyczące przesiedlania ludności ukraińskiej z terenu województwa krakowskiego, zwłaszcza faktów powrotu Łemków z USRS.	607
Nr 96	15 listopada 1945, Kijów. Notatka służbowa W. Riasnego dotycząca m. in. skierowania przez Rząd Polski dwóch dywizji WP do walki z UPA i ochrony ewakuacji ludności ukraińskiej.	611
Nr 97	Po 15 listopada 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 listopada 1945 r.	613
Nr 98	16 listopada 1945, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu stanisławowskiego. Stan na 16 listopada 1945 r.	615
Nr 99	18 listopada 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o przebiegu przesiedlania ludności ukraińskiej z powiatu lubaczowskiego. Stan na 15 listopada 1945 r.	617
Nr 100	28 listopada 1945, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne W. Róźgi dla MAP dotyczące m. in. negatywnego stanowiska ludności ukraińskiej na Lubelszczyźnie do akcji przesiedleńczej.	621
Nr 101	7 grudnia 1945, Kijów. Meldunek specjalny I. Piermiakowa dla P. Miedwiediewa podający treść skonfiskowanego listu Elżbiety Gierulewej z Drohobycza	627
Nr 102	7 grudnia 1945, Kijów. Informacja na podstawie szyfrogramu P. Pugacza do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu tarnopolskiego. Stan na 5 grudnia 1945 r.	631

№ 103	Після 15 грудня 1945, Київ. Довідка П. Медведєва про хід переселення польського населення із західних областей УРСР станом на 15 грудня 1945 р.	632
№ 104	Після 15 грудня 1945, Київ. Довідка М. Волкова про підготовку до переселення польського населення зі східних областей УРСР станом на 15 грудня 1945 р.	634
№ 105	22 грудня 1945, Львів. Записка по ВЧ А. Козлова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Львівської області станом на 20 грудня 1945 р.	638
№ 106	Після 31 грудня 1945, Ряшів. Рапорт від 31 грудня 1945 р. щодо стану безпеки у Ряшівському воєводстві	640
№ 107	5 січня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід переселення польського населення з Волинської області станом на 5 січня 1946 р.	644
№ 108	5 січня 1946, Херсон. Записка по ВЧ О. Голубєва П. Медведєву про підготовку до переселення осіб польської, єврейської та інших національностей з Херсонської області станом на 1 січня 1946 р.	646
№ 109	5 січня 1946, Сталіно. Записка по ВЧ Г. Івкіна П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян зі Сталінської області станом на 1 січня 1946 р.	648
№ 110	5 січня 1946, Миколаїв. Записка по ВЧ Б. Кондратенка П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Миколаївської області станом на 1 січня 1946 р.	650
№ 111	5 січня 1946, Запоріжжя. Записка по ВЧ І. Кузнецова П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян із Запорізької області станом на 1 січня 1946 р.	652
№ 112	5 січня 1946, Харків. Записка по ВЧ О. Чермниха П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Харківської області станом на 1 січня 1946 р.	654
№ 113	5 січня 1946, Київ. Довідка Б. Іванова про результати переселення українського населення з Польщі та польських громадян з УРСР станом на 1 січня 1946 р.	656
№ 114	6 січня 1946, Ворошиловград. Записка по ВЧ М. Ілясова П. Медведєву про підготовку до переселення польського населення з Ворошиловградської області станом на 1 січня 1946 р. . .	676
№ 115	6 січня 1946, Полтава. Записка по ВЧ М. Орешкіна П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян з Полтавської області станом на 1 січня 1946 р.	678
№ 116	6 січня 1946, Чернігів. Записка по ВЧ П. Трепаченка П. Мед-	

Nr 103	Po 15 grudnia 1945, Kijów. Informacja P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 grudnia 1945 r.	633
Nr 104	Po 15 grudnia 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej ze wschodnich obwodów USRS. Stan na 15 grudnia 1945 r.	635
Nr 105	22 grudnia 1945, Lwów. Depesza WCz. A. Kozłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu lwowskiego. Stan na 20 grudnia 1945 r.	639
Nr 106	Po 31 grudnia 1945, Rzeszów. Raport o stanie bezpieczeństwa w województwie rzeszowskim. Stan na 31 grudnia 1945 r.	641
Nr 107	5 stycznia 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego. Stan na 5 stycznia 1946 r.	645
Nr 108	5 stycznia 1946, Chersoń. Depesza WCz. A. Gołubiewa do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia z obwodu chersońskiego osób narodowości polskiej, żydowskiej i innych. Stan na 1 stycznia 1946 r.	647
Nr 109	5 stycznia 1946, Stalino. Depesza WCz. G. Iwkina do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu stalińskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	649
Nr 110	5 stycznia 1946, Nikołajew. Depesza WCz. B. Kondratenki do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej i żydowskiej z obwodu nikołajewskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	651
Nr 111	5 stycznia 1946, Zaporozże. Depesza WCz. I. Kuzniecowa do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu zaporoskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	653
Nr 112	5 stycznia 1946, Charków. Depesza WCz. A. Czermycha do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej i żydowskiej z obwodu charkowskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	655
Nr 113	5 stycznia 1946, Kijów. Zbiorcza informacja B. Iwanowa o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 1 stycznia 1946 r. .	657
Nr 114	6 stycznia 1946, Woroszyłowgrad. Depesza WCz. N. Ilasowa do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej z obwodu woroszyłowgradzkiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	677
Nr 115	6 stycznia 1946, Połtawa. Depesza WCz. M. Orieszkińska do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu połtawskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.	679
Nr 116	6 stycznia 1946, Czernihów. Depesza WCz. P. Triepaczenki do	

ведеву про підготовку до переселення польських громадян з Чернігівської області станом на 1 січня 1946 р.	680
№ 117 6 січня 1946, Одеса. Записка по ВЧ Д. Левіна П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Одеської області станом на 4 січня 1946 р.	682
№ 118 6 січня 1946, Суми. Записка по ВЧ П. Тихонова П. Медведєву про підготовку до переселення польського населення із Сумської області станом на 1 січня 1946 р.	684
№ 119 10 січня 1946, Ліско. Телефонограма Слупницького до Воеводського управління у Ряшеві про диверсію на залізничній станції Ліско–Лукавиця	686
№ 120 14 січня 1946, Ліско. Лист повітового старости в Ліску до Р. Гесінга про нові збройні операції УПА	688
№ 121 21 січня 1946, Ряшів. Лист А. Мішталя до МАП стосовно масового повернення на територію Горлицького повіту лемків, переселених в Україну.	692
№ 122 27 січня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід переселення польського населення з Волинської області станом на 25 січня 1946 р.	698
№ 123 4 лютого 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про пограбування вояками УПА старост 4 громад і мінування мостів	700
№ 124 5 лютого 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про збройну операцію вояків УПА у Тарнаві Гурній	704
№ 125 5 лютого 1946, Луцьк. Записка по ВЧ О. Нечаєва П. Медведєву стосовно надання даних про переселення польського населення з Волинської області	708
№ 126 9 лютого 1946, Москва. Директива С. Огольцова народним комісарам державної безпеки республік, начальникам управлінь НКГБ країв і областей, начальникам транспортних і водних відділів НКГБ про посилення оперативної роботи у зв'язку з переселенням.	710
№ 127 13 лютого 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про диверсійні акти, здійснені вояками УПА	716
№ 128 15 лютого 1946, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза і С. Литвинова П. Медведєву про хід переселення поляків з Дрогобицької області станом на 10 лютого 1946 р.	720
№ 129 20 лютого 1946, Люблін. Повідомлення А. Жарук-Міхальського Е. Осубці-Моравському про хід переселення українського населення з Ряшівського воєводства станом на 31 січня 1946 р., збройний опір УПА і спалення 8362 сільських господарств	724

№ 130	27 лютого 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід переселення громадян польської національності з Волинської області станом на 26 лютого 1946 р.	728
№ 131	5 березня 1946, Любачів. Повідомлення А. Беднажа Воеводському управлінню у Ряшеві про диверсійні акти вояків УПА у Любачівському повіті	730
№ 132	Після 20 березня 1946, Люблін. Витяг з рапорту ВУБП у Любліні щодо співпраці керівництва ВіН з НСЗ і УПА	732
№ 133	Березень, Київ. Довідка О. Павленка про результати агентурно-оперативної роботи НКГБ УРСР з ліквідації польського підпілля та хід переселення польського населення з території УРСР станом на 1 березня 1946 р.	736
№ 134	1 квітня 1946, Ярослав. Повідомлення Ю. Пілецького Воеводському управлінню МО у Ряшеві щодо спалення вояками УПА п'ятьох сіл у Ярославському повіті	742
№ 135	12 квітня 1946, Київ. Спецповідомлення П. Ковриженка П. Медведєву про хід переселення польських громадян з Київської області станом на 12 квітня 1946 р.	746
№ 136	12 квітня 1946, Ізмаїл. Довідка за шифротелеграмою А. Павлова С. Савченку про хід переселення поляків з Ізмаїльської області станом на 1 квітня 1946 р.	750
№ 137	13 квітня 1946, Житомир. Записка по ВЧ К. Марковського С. Савченку про хід переселення польських громадян з Житомирської області станом на 1 квітня 1946 р.	752
№ 138	13 квітня 1946, Вінниця. Довідка за шифротелеграмою К. Касаткіна С. Савченку про хід переселення польських громадян з Вінницької області станом на 13 квітня 1946 р.	756
№ 139	13 квітня 1946, Кіровоград. Записка по ВЧ Т. Михальчука С. Савченку про завершення переселення польських громадян з Кіровоградської області	758
№ 140	13 квітня 1946, Ужгород. Довідка за шифротелеграмою Б. Чернецького С. Савченку про відсутність осіб польської національності, бажаних виїхати до Польщі із Закарпатської області	760
№ 141	14 квітня 1946, Львів. Записка по ВЧ А. Козлова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Львівської області станом на 14 квітня 1946 р.	762
№ 142	18 квітня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ О. Михайлова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Станіславської області станом на 18 квітня 1946 р.	764
№ 143	19 квітня 1946, Дрогобич. Повідомлення С. Литвинова П. Мед-	

i spaleni	przez UPA 8362 gospodarstw wiejskich. Stan na 31 stycznia 1946 r.	725
Nr 130	27 lutego 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego. Stan na 26 lutego 1946 r.	729
Nr 131	5 marca 1946, Lubaczów. Meldunek A. Bednarza dla Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie o aktach dywersji dokonanych przez UPA w powiecie lubaczowskim	731
Nr 132	Po 20 marca 1946, Lublin. Wyciąg z raportu WUBP w Lublinie dotyczącego m. in. współpracy kierownictwa WiN z NSZ i UPA ...	733
Nr 133	Marzec 1946, Kijów. Informacja A. Pawlenki o wynikach działalności agenturalno-operacyjnej NKGB w polskim podziemiu oraz o rezultatach przesiedleń ludności polskiej z terenu USRS. Stan na 1 marca 1946 r.	737
Nr 134	1 kwietnia 1946, Jarosław. Meldunek J. Pileckiego dla Komendy Wojewódzkiej MO w Rzeszowie o spaleni	743
Nr 135	12 kwietnia 1946, Kijów. Meldunek specjalny P. Kowryżenki dla P. Miedwiediewa o rezultatach przesiedleń obywateli polskich z obwodu kijowskiego. Stan na 12 kwietnia 1946 r.	747
Nr 136	12 kwietnia 1946, Izmail. Informacja na podstawie szyfrogramu A. Pawłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania Polaków z obwodu izmailskiego. Stan na 1 kwietnia 1946 r.	751
Nr 137	13 kwietnia 1946, Żytomierz. Depesza WCz. K. Markowskiego do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu żytomierskiego. Stan na 1 kwietnia 1946 r.	753
Nr 138	13 kwietnia 1946, Winnica. Informacja na podstawie szyfrogramu K. Kasatkina do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu winnickiego. Stan na 13 kwietnia 1946 r. .	757
Nr 139	13 kwietnia 1946, Kirowograd. Depesza WCz. T. Michalczuka do S. Sawczenki o zakończeniu przesiedlania obywateli polskich z obwodu kirowogradzkiego.	759
Nr 140	13 kwietnia 1946, Užhorod. Informacja na podstawie szyfrogramu B. Czernieckiego do S. Sawczenki o braku zainteresowania wyjazdem do Polski osób narodowości polskiej zamieszkałych w obwodzie zakarpackim	761
Nr 141	14 kwietnia 1946, Lwów. Depesza WCz. A. Kozłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu lwowskiego. Stan na 14 kwietnia 1946 r.	763
Nr 142	18 kwietnia 1946, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu stanisławowskiego. Stan na 18 kwietnia 1946 r.	765
Nr 143	19 kwietnia 1946, Drohobycz. Pismo S. Litwinowa do P. Mied-	

ву про завершення 9 травня 1946 р. переселення поляків з Ізмаїльської області	816
№ 159 17 травня 1946, Варшава. Рапорт III Департаменту МБП стосовно стану безпеки у Люблінському воєводстві у період з 1 січня до 15 травня 1946 р.	818
№ 160 17 травня 1946, Москва. Нота МЗС СРСР до Польського Уряду з вимогою зміцнити охорону залізничної колії у районі Угнів-Белз у зв'язку з частими актами диверсій.	824
№ 161 26 травня 1946, Вінниця. Записка по ВЧ К. Касаткіна П. Медведєву про хід переселення польських громадян з Вінницької області станом на 15 травня 1946 р.	828
№ 162 5 червня 1946, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза П. Медведєву про хід переселення польського населення із Дрогобицької області станом на 27 травня 1946 р. та про хабарництво і нелегальні виїзди до Польщі.	830
№ 163 6 червня 1946, Сталіно. Записка по ВЧ М. Глазкова П. Медведєву про переселення зі Сталінської області до Польщі 367 осіб із будбатальйонів	844
№ 164 8 червня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ О. Князева С. Савченку про хід переселення польського населення зі Станіславської області станом на 7 червня 1946 р.	846
№ 165 5 липня 1946, Проскурів. Інформація С. Фришка П. Медведєву про хід переселення громадян польської, єврейської та інших національностей з Кам'янець-Подільської області станом на 7 червня 1946 р.	848
№ 166 7 липня 1946, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза П. Медведєву про хід переселення польських громадян із Дрогобицької області станом на 7 липня 1946 р.	852
№ 167 10 липня 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про збройний напад вояків УПА в с. Крамна Яслівського повіту . . .	854
№ 168 16 липня 1946, Ряшів. Повідомлення Р. Білінського МАП про напад вояків УПА на с. Вовковия Ліського повіту	856
№ 169 Після 20 липня 1946, Київ. Зведення ВВІР УМ МВД УРСР про результати переселення громадян польської і єврейської національностей у період з грудня 1945 р. до липня 1946 р.	858
№ 170 25 липня 1946, Ряшів. Додаткове повідомлення Р. Білінського МАП про напад на с. Вовковия.	862
№ 171 4 серпня 1946, Чернівці. Записка по ВЧ М. Решетова Д. Єсипенку про хід переселення польських громадян з Чернівецької області станом на 1 серпня 1946 р.	864
№ 172 5 серпня 1946, Рівне. Записка по ВЧ Ф. Цветухіна Д. Єсипенку	

wiediewa o zakończeniu w dniu 9 maja 1946 r. przesiedlania Polaków z obwodu izmailskiego	817
Nr 159 17 maja 1946, Warszawa. Raport sytuacyjny Departamentu III MBP o stanie bezpieczeństwa w województwie lubelskim w okresie od 1 stycznia do 15 maja 1946 r.	819
Nr 160 17 maja 1946, Moskwa. Nota MSZ ZSRS skierowana do Rządu Polskiego z żądaniem wzmocnienia ochrony linii kolejowej na odcinku Uhnów–Bełz w związku z powtarzającymi się aktami dywersji .	825
Nr 161 26 maja 1946, Winnica. Depesza WCz. K. Kasatkina do P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu winnickiego. Stan na 15 maja 1946 r.	829
Nr 162 5 czerwca 1946, Drohobycz. Raport N. Moroza dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu drohobyckiego oraz szerzącym się łapówkarstwie i nielegalnych wyjazdach do Polski. Stan na 27 maja 1946 r.....	831
Nr 163 6 czerwca 1946, Stalino. Depesza WCz. M. Głazkowa do P. Miedwiediewa o przesiedleniu z obwodu stalińskiego do Polski 367 ludzi ze <i>strojbatalionów</i>	845
Nr 164 8 czerwca 1946, Stanisławów. Depesza WCz. A. Kniaziewa do S. Sawcenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu stanisławowskiego. Stan na 7 czerwca 1946 r.....	847
Nr 165 5 lipca 1946, Płoskirów. Meldunek S. Friszki dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej, żydowskiej oraz innych narodowości z obwodu kamieniecko-podolskiego. Stan na 7 czerwca 1946 r.....	849
Nr 166 7 lipca 1946, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu drohobyckiego. Stan na 7 lipca 1946 r.....	853
Nr 167 10 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala dla MAP o akcji zbrojnej UPA w Krępanej w powiecie jasielskim	855
Nr 168 16 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek R. Bilińskiego dla MAP o napadzie UPA na Wołkowyję w powiecie leskim	857
Nr 169 Po 20 lipca 1946, Kijów. Zbiorcza informacja OWIR Zarządu Milicji MWD USRS o rezultatach przesiedleń ludności polskiej i żydowskiej w okresie od grudnia 1945 r. do lipca 1946 r.....	859
Nr 170 25 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek R. Bilińskiego dla MAP podający dalsze szczegóły napadu na Wołkowyję	863
Nr 171 4 sierpnia 1946, Czerniowce. Depesza WCz. M. Rieszetowa do D. Jesipienki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu czerniowieckiego. Stan na 1 sierpnia 1946 r.....	865
Nr 172 5 sierpnia 1946, Równe. Depesza WCz. F. Cwietuchina do	

про хід переселення польських громадян з Рівненської області станом на 1 серпня 1946 р.	866
№ 173 6 серпня 1946, Москва. Лист В. Абакумова до Л. Берії щодо незадовільних матеріально-побутових умов українських сімей, переселених з Польщі до УРСР	868
№ 174 7 серпня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Матвеева Д. Єсипенку про хід переселення польських громадян з Волинської області станом на 1 серпня 1946 р.	876
№ 175 8 серпня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ В. Колганова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Станіславської області станом на 7 серпня 1946 р.	880
№ 176 14 серпня 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про напад вояків УПА на громаду Глоговець Пшеворського повіту. .	882
№ 177 23 серпня 1946, Київ. Спецповідомлення С. Савченка Г. Утехіну про завершення переселення польських громадян зі східних областей УРСР	884
№ 178 Після 1 вересня 1946, Київ. Довідка І. Русецького про хід переселення українського населення з Польщі та польських громадян із західних областей УРСР станом на 1 вересня 1946 р. . . .	894
№ 179 27 вересня 1946, Люблін. Звіт В. Рузги МАП про українців, які відмовляються від виїзду до УРСР та нелегально повертаються . . .	910
№ 180 10 листопада 1946, Київ. Загальна довідка 2 Управління МГБ УРСР щодо стану польської колонії в Україні на жовтень 1946 р. . .	914
№ 181 Березень 1947, Київ. Довідка МГБ УРСР про важке становище українців, переселених з Польщі до східних областей УРСР, та про діяльність ОУН серед переселенців	918
№ 182 14 квітня 1947, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка П. Медведеву про результати кампанії з переселення поляків із Дрогобицької області за період з листопада 1944 р. до грудня 1946 р.	924
№ 183 11 липня 1947, Київ. Лист М. Попереки до Є. Пітовранова про недоліки і зловживання під час кампанії з переселення.	934
№ 184 Вересень 1947, Київ. Лист С. Савченка до Є. Пітовранова стосовно розслідування фактів злочинної діяльності працівників Управління евакуації та розселення при РМ УРСР	944
· СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.	961
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.	984
ПОКАЖЧИК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ	1003

D. Jesipienki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu wołyńskiego. Stan na 1 sierpnia 1946 r.	867
Nr 173 6 sierpnia 1946, Moskwa. Pismo W. Abakumowa do Ł. Berii dotyczące niezadowolających warunków materialno-bytowych rodzin ukraińskich przesiedlonych z Polski do USRS	869
Nr 174 7 sierpnia 1946, Łuck. Depesza WCz. N. Matwiejewa do D. Jesipienki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu wołyńskiego. Stan na 1 sierpnia 1946 r.	877
Nr 175 8 sierpnia 1946, Stanisławów. Depesza WCz. W. Kołganowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu stanisławowskiego. Stan na 7 sierpnia 1946 r.	881
Nr 176 14 sierpnia 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala dla MAP o napadzie UPA na gromadę Głogowiec w powiecie przeworskim .	883
Nr 177 23 sierpnia 1946, Kijów. Meldunek specjalny S. Sawczenki dla G. Utechina o zakończeniu akcji przesiedlania obywateli polskich ze wschodnich obwodów USRS	885
Nr 178 Po 1 września 1946, Kijów. Zbiorcza informacja I. Rusieckiego o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 1 września 1946 r. .	895
Nr 179 27 września 1946, Lublin. Pismo W. Rózgi do MAP dotyczące Ukraińców odmawiających wyjazdu do USRS oraz powracających stamtąd nielegalnie.	911
Nr 180 10 listopada 1946, Kijów. Informacja ogólna 2 Zarządu MGB USRS dotycząca kolonii polskiej na Ukrainie. Stan na październik 1946 r.	915
Nr 181 Marzec 1947, Kijów. Informacja MGB USRS o ciężkiej sytuacji Ukraińców przesiedlonych z Polski do wschodnich obwodów USRS i działalności OUN wśród przesiedleńców.	919
Nr 182 14 kwietnia 1947, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla P. Miedwiediewa o wynikach akcji przesiedlania Polaków z obwodu drohobyckiego w okresie od listopada 1944 r. do grudnia 1946 r. . .	925
Nr 183 11 lipca 1947, Kijów. Pismo M. Popierieki do J. Pitowranowa w sprawie nieporządków i nadużyć podczas akcji przesiedleńczej . . .	935
Nr 184 Wrzesień 1947, Kijów. Pismo S. Sawczenki do J. Pitowranowa dotyczące dochodzenia w sprawie działalności przestępczej pracowników Zarządu ds. ewakuacji i rozsielenia przy Radzie Ministrów USRS.	945
WYKAZ SKRÓTÓW	953
INDEKS NAZWISK I PSEUDONIMÓW	973
SPIS MIEJSCOWOŚCI.	997

ВІД КОЛЕКТИВУ УПОРЯДНИКІВ

Як і передбачалося, другий том нашого спільного видання присвячено українсько-польським переселенням 1944–1946 років.

Не можна сказати, що бракує публікацій на цю тему. Однак в архівах спецслужб обох наших країн зберігається чимало унікальних документів, які були віднайдені робочою групою. Вони є важливими для розкриття теми і ми вважали за необхідне їх оприлюднити. Та перед тим, як зробити це, бодай коротко зупинимось на сучасній історіографії польсько-українських переселень 40-х років.

Польська історіографія приділяла більше уваги переселенням поляків з території УРСР до Польщі, а також проблемі боротьби з Українською Повстанською Армією каральних органів і частин Війська Польського у 1944–1947 роках. Водночас українська історіографія (у тому числі дослідники українського походження, які проживали поза межами України) більш докладно розробляла питання, пов'язані із переселенням українців з Польщі до УРСР у 1944–1946 роках, а також із південно-східних воєводств на „повернені землі”¹ 1947 року.

В останні роки з'явилися праці, що ґрунтуються на документах польських і українських архівів (до того ж ще й російських) та охоплюють увесь комплекс проблем, пов'язаних з переселеннями у 1944–1947 роках.

Тривалий час єдиною працею, що має відношення до зазначеної проблематики, була праця А. Щесняка і В. Шоти „Дорога нікуди”². На архівному матеріалі автори першими змогли дати широку панораму діяльності Організації Українських Націоналістів (ОУН) і Української Повстанської Армії (УПА) на території південно-східних воєводств Польщі, зокрема під час переселень 1944–1946 років і акції „Вісла” 1947 року, а також висвітлити військову і політичну боротьбу Управління Безпеки, Корпусу внутрішньої безпеки і Війська Польського з українським підпіллям.

Серед праць з проблем переселень польського населення з Радянського Союзу, що з'явилися в польській історіографії протягом 80-х років, на увагу заслуговує праця Я. Чернякевича, у якій здійснено спробу з'ясувати обсяги міграційного процесу поляків, які були репатрійовані, із відзначенням їхньої демографічної, соціальної, професійної та інших структур³.

З початку 90-х років у зв'язку з появою можливості ознайомитися з цілим комплексом польських, українських та російських документів, донедавна захованих у спецфондах під грифом „Цілком таємно”, дослідники як у Польщі,

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Zgodnie z wcześniejszymi założeniami i zapowiedzią, drugi tom naszej wspólnej serii wydawniczej jest poświęcony przesiedleniom na Ukrainie i w Polsce w latach 1944–1946.

Wprawdzie problematyka ta jest przedstawiana w licznych publikacjach, to jednak biorąc pod uwagę fakt, że w archiwach służb specjalnych naszych krajów znajduje się sporo istotnych dokumentów dotąd niepublikowanych, uznaliśmy za stosowne udostępnienie ich i wprowadzenie do obiegu naukowego. Przedtem jednak warto przypomnieć dotychczasową historiografię przesiedleń polskich i ukraińskich z lat czterdziestych.

Historycy polscy poświęcają więcej uwagi przesiedleniom Polaków z terytorium USRS do Polski, a także problematyce walki polskich organów bezpieczeństwa i Wojska Polskiego z ukraińskim podziemiem w latach 1944–1947. Zaś historiografia ukraińska (w tym badacze pochodzenia ukraińskiego mieszkający poza granicami swego kraju) zajmuje się zwłaszcza tematyką przesiedleń Ukraińców z Polski do USRS w latach 1944–1946, ponadto z województw południowo-wschodnich na Ziemię Odzyskane¹ w 1947 roku.

Dopiero w ostatnich latach pojawiły się prace bazujące na dokumentach pochodzących z archiwów polskich i ukraińskich, a także rosyjskich. Prace te ogarniają całą problematykę przesiedleń w latach 1944–1946.

Przez długi czas w zasadzie jedyną pracą związaną ze wspomnianą problematyką była monografia Antoniego Szcześniaka i Wiesława Szoty *Droga donikąd*². Na podstawie materiałów archiwalnych, autorom jako pierwszym udało się przedstawić działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) i Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA) na terenie południowo-wschodnich województw Polski, w szczególności podczas przesiedleń w latach 1944–1946 i akcji „Wisła”, a także wojskową i polityczną walkę organów bezpieczeństwa, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojska Polskiego z podziemiem ukraińskim.

Wśród opracowań dotyczących przesiedleń ludności polskiej ze Związku Sowieckiego, które pojawiły się w historiografii polskiej w latach osiemdziesiątych, zasługuje na uwagę praca Jana Czerniakiewicza, w której została podjęta próba wyjaśnienia zasięgu procesu migracyjnego repatriowanych Polaków z ustaleniem struktury demograficznej; socjalnej, zawodowej i innych³.

Od początku lat dziewięćdziesiątych, w związku z możliwością wykorzystania polskich, ukraińskich i rosyjskich dokumentów, do niedawna ukrytych w archi-

так і в Україні змогли розпочати більш глибокі дослідження проблематики переселення. На особливу увагу заслуговують праці Є. Місила, передусім його два фундаментальні видання: „Акція «Вісла»” та „Репатріація чи депортація”⁴.

Прогалину в публікації документів українських архівів з переселенської проблематики значно заповнив професор В. Сергійчук⁵. Документальні збірники, опубліковані В. Сергійчуком, містять переважно матеріали з Центрального державного архіву громадських об’єднань України (ЦДАГОУ, колишній Партійний архів Інституту історії партії при ЦК Компартії України), а також з Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУ). Значна кількість надрукованих архівних матеріалів висвітлює реакцію на примусові переселення українського і польського збройного підпілля.

Слід віддати належне І. Біласу і М. Бугаю, які залучили до наукового обігу документи та матеріали, що стосуються переселень, виявлені ними у фондах російських архівів⁶. Автори цих праць уперше здійснили спробу детально висвітлити механізм репресивно-каральної системи в Україні, зокрема під час переселень 1944–1946 років у боротьбі проти українського національно-визвольного руху.

Інститут українознавства імені І. Крип’якевича Національної академії наук України у Львові упродовж кількох років здійснює видання, що містить документи, спогади та інші матеріали про репресії, депортації, переселення періоду Другої світової війни. У цій праці висвітлюються важливі аспекти історії встановлення в Західній Україні тоталітарного режиму, а також примусового виселення українців із Закерзоння⁷.

Найновішою публікацією щодо проблематики переселення польського населення з СРСР є підготовлений під керівництвом проф. С. Цесельського збірник документів, передусім з Архіву актів нових, Архіву Міністерства закордонних справ РП та Центрального військового архіву⁸.

Після того, як відкрилася можливість працювати з недоступними раніше архівними документами, активізувалася підготовка монографічних робіт⁹.

Автори цих монографій, демонструючи добре знання предмета досліджень, ставлять багато питань. Наприклад, якою мірою наявність українського і польського збройного підпілля, а також їхня боротьба з комуністичною владою і між собою, спричинили переселенські акції 1944–1947 років. Українські і польські історики, спираючись на архівні джерела, подають також важливі статистичні дані про кількість українського населення, евакуйованого з Польщі, та польського населення, переселеного з України.

У деяких монографічних роботах простежується прагнення проаналізувати хід переселень і реакцію на них місцевого населення (у тому числі підпілля) по конкретних місцевостях¹⁰. Автори окремих праць пропонують

wach specjalnych pod gryfem „ściśle tajne”, badacze zarówno w Polsce jak i na Ukrainie mogli podjąć pogłębione studia nad problematyką przesiedleń. Na szczególną uwagę zasługuje tu dorobek Eugeniusza Misiły, a przede wszystkim dwa jego fundamentalne opracowania: *Akcja „Wisła”* oraz *Repatriacja czy deportacja*⁴.

Łukę w publikacji dokumentów z archiwów ukraińskich dotyczących problematyki przesiedleń, w znacznym stopniu wypełnił profesor Wołodymyr Serhijczuk⁵. Zbiory dokumentów opublikowane przez niego obejmują przede wszystkim materiały z Centralnego Państwowego Archiwum Organizacji Społecznych Ukrainy (CPAOSU – byłego Partyjnego Archiwum Instytutu Historii Partii przy KC Komunistycznej Partii Ukrainy), a także z Centralnego Państwowego Archiwum Organów Władzy i Administracji Ukrainy (CPAOWAU). Znaczna część tych materiałów naświetla reakcję ukraińskiego i polskiego zbrojnego podziemia wobec przymusowych przesiedleń.

Należy również wymienić tych badaczy, którzy odnaleźli w archiwach rosyjskich i wprowadzili do obiegu naukowego dokumenty i materiały dotyczące problemu przesiedleń – Iwana Biłasa i Mykołę Buhaja⁶. Autorzy ci, po raz pierwszy podjęli próbę bliższego wyjaśnienia mechanizmu systemu represyjno-karnego na Ukrainie, w szczególności podczas przesiedleń ludności w latach 1944–1946 oraz w walce z ukraińskim ruchem wyzwoleniczym.

Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypiakewycza Narodowej Akademii Nauk Ukrainy we Lwowie od kilku lat publikuje dokumenty, wspomnienia oraz inne materiały dotyczące represji, deportacji i przesiedleń okresu II wojny światowej. W pracach tych naświetlone zostały ważne aspekty historii ustanowienia na Ukrainie Zachodniej reżimu totalitarnego, a także przymusowego wysiedlenia Ukraińców z Polski⁷.

Najnowszą publikacją dotyczącą przesiedleń ludności polskiej z ZSRS jest opracowany pod kierunkiem profesora Stanisława Ciesielskiego wybór dokumentów pochodzących przede wszystkim z archiwów polskich – Archiwum Akt Nowych, Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Centralnego Archiwum Wojskowego⁸.

Poszerzenie bazy źródłowej umożliwiło przygotowanie nowych prac monograficznych⁹.

Monografie te, prezentując dobrą znajomość przedmiotu, stawiają wiele pytań, ważnych dla zrozumienia problemu przesiedleń. Na przykład, w jakiej mierze istnienie ukraińskiego i polskiego podziemia zbrojnego, a także ich walka z władzą komunistyczną i pomiędzy sobą, były przyczyną akcji przesiedleńczych lat 1944–1947. Historycy polscy i ukraińscy bazując na źródłach archiwalnych podają także istotne dane statystyczne dotyczące ludności ukraińskiej przesiedlonej z Polski oraz ludności polskiej przesiedlonej z Ukrainy.

вважати найбільш вдалим терміном для характеристики процесів 40-х років – *трансфер*, тобто взаємообмін населенням зі зміною громадянства на підставі міждержавних угод.

Багато уваги приділено і аналізу процесів осадництва населення на нових землях. Цій проблемі присвятили свої праці як польські, так і українські емігрантські дослідники¹¹.

Польські дослідники Г. Мотика і Р. Внук торкнулися питань спроб співпраці українського і польського підпілля в роки війни та після її завершення¹². Як зазначають автори, укладені в деяких місцевостях південно-східної Польщі протягом 1945–1947 років угоди про співпрацю між АК, ВіН і ОУН та УПА в боротьбі проти комуністичної влади не могли вплинути на загальну ситуацію, проте допомогли зберегти життя багатьом мешканцям українських і польських сіл. Книжка дає змогу подивитися на проблему переселень і опору їм у новому світі.

Переселення були також темою декількох міжнародних наукових конференцій. Зокрема, на науковій конференції „Польща і Україна після другої світової війни”, яка відбулася у червні 1996 року у Ряшеві, обговорювалися важливі аспекти цієї теми¹³. У травні 1997 року у Львові працювала Міжнародна конференція „Депортації поляків та українців: кінець 1939 – початок 50-х років. До 50-річчя операції «Вісла»”¹⁴.

Отже, польськими та українськими дослідниками вже створено солідний історіографічний доробок з переселенської тематики. Однак ми сподіваємось, що підготовлене нашою спільною робочою групою видання також сприятиме зміцненню джерельної бази, допоможе в неупередженому осмисленні складних і драматичних подій цієї доби.

*
* *
*

9 вересня 1944 року в Любліні між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного Визволення (ПКНВ) було підписано Угоду про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР. За уповноваженням Уряду УРСР її підписав Голова Раднаркому УРСР Микита Хрущов, за уповноваженням ПКНВ – Голова Комітету Едвард Осубка-Моравський.

Угодою передбачалося переселення на територію УРСР усіх польських громадян української національності, які проживали в Холмському, Грубешівському, Томашівському, Любачівському, Ярославському, Перемиському, Лиському, Замостівському, Красноставському, Білгорайському, Володавському повітах. Це стосувалося й інших районів Польщі, де були українці, які б побажали переселитися з території Польщі в Україну, а також евакуації

Autorzy szeregu monografii dążą do zrelacjonowania przebiegu przesiedleń i reakcji na nie miejscowej ludności na konkretnych obszarach. Starają się także przedstawić przeciwdziałanie podziemia przesiedleniom na tych terenach¹⁰. Niektórzy z badaczy uważają przy tym określenie „transfer” za najbardziej trafny termin dla scharakteryzowania procesów lat czterdziestych, związanych z wymianą ludności przy jednoczesnej zmianie obywatelstwa na podstawie umów między państwami.

Wiele uwagi poświęcono również analizie procesu osadnictwa przesiedlanej ludności na nowych terenach. Problematyką tą zajęli się zarówno naukowcy w Polsce, jak i ukraińscy badacze przebywający na emigracji¹¹.

Młodzi polscy historycy Grzegorz Motyka i Rafał Wnuk podjęli nowatorski temat, dotyczący próby współpracy podziemia ukraińskiego i polskiego podczas wojny i po jej zakończeniu¹². Jak zauważają autorzy, umowy o współpracy zawarte w niektórych miejscowościach południowo-wschodniej Polski pomiędzy AK, WiN i OUN-UPA w latach 1945–1947 w walce przeciwko władzy komunistycznej, nie mogły wpłynąć na sytuację ogólną, ale pozwoliły zachować życie wielu mieszkańcom wsi ukraińskich i polskich. Ich książka pozwala spojrzeć w nowym świetle na problem przesiedleń i sprzeciwu wobec nich.

Przesiedlenia stanowiły również temat kilku międzynarodowych konferencji naukowych. Szczególnie podczas konferencji „Polska i Ukraina po II wojnie światowej”, która odbyła się w czerwcu 1996 roku w Rzeszowie, poruszone zostały ważne aspekty dotyczące tego tematu¹³. W maju 1997 roku obradowała we Lwowie Międzynarodowa Konferencja – „Deportacje Polaków i Ukraińców: koniec 1939 – początek lat 50-ch. W 50-lecie akcji »Wisła«”¹⁴.

Badacze polscy i ukraińscy stworzyli więc solidne podstawy historiograficzne dotyczące problematyki przesiedleń. Wydaje się jednak, że przygotowana przez nas publikacja przyczyni się do poszerzenia bazy źródłowej i pomoże w obiektywnym przedstawieniu skomplikowanych i dramatycznych wydarzeń tamtych lat.

*
* *
*

W dniu 9 września 1944 roku w Lublinie został zawarty pomiędzy rządem Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego – Układ o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS. Z ramienia rządu ukraińskiego podpisał go przewodniczący RKL USRS Nikita Chruszczow, z ramienia PKWN – jego przewodniczący Edward Osóbka-Morawski.

Układ przewidywał przesiedlenie na teren USRS wszystkich obywateli polskich narodowości ukraińskiej zamieszkujących powiaty: chełmski, hrubieszow-

в Польщу всіх поляків і євреїв, що перебували в польському громадянстві до 17 вересня 1939 року, мешкали в західних областях УРСР і виявлять бажання переселитися на територію Польщі. В Угоді наголошувалося на тому, що евакуація є добровільною, і тому примус не може бути застосований ні прямо, ні посередньо. Термін проведення евакуації встановлювався з 15 жовтня 1944 року до 1 лютого 1945 року. На вимогу однієї із сторін цей термін міг бути продовжений за взаємною згодою.

Деякі дослідники цілком слушно ставлять запитання: чому цю Угоду було підписано між Польщею і Україною, а не з Радянським Союзом? На думку доктора історичних наук Ю. Сливки, це дуже дивно: „Адже в інших подібних випадках Радянський Союз не доручав Україні підписувати аналогічні договори, зокрема у 1945 р. щодо Закарпатської України, який був підписаний урядами Чехословаччини та Радянського Союзу. Власне, тут і була закладена міна, яка діє ще й нині. Цим договором імітувалося усталення кордону між двома народами – українським і польським; при цьому Москва начебто залишалася осторонь. Крім того, Радянський Союз резервував за собою можливість маневру: якщо б країни антигітлерівської коаліції виявилися занадто принциповими, то він мав би можливість сказати, що це ж не ми підписали договір, а Україна. Разом з тим Кремль фактично інспірував загострення польсько-українських взаємин і юридично не ніс відповідальність за розпалювання нової громадянської війни”¹⁵.

З метою реалізації цієї Угоди Раднарком УРСР і ЦК КП(б)У 19 вересня 1944 року прийняли постанову про створення на території УРСР і Польщі відповідного апарату та про затвердження потрібної документації для оформлення населення, яке підлягало евакуації. Головним Уповноваженим Уряду УРСР у справах евакуації українського населення з Польщі в місті Любліні став М. Підгорний (з 1946 року – М. Ромащенко), Головним Представником Уряду УРСР у справах евакуації польського населення з УРСР у місті Луцьку – А. Цоколь, виконуючим обов'язки Головного Уповноваженого ПКНВ у справах евакуації польського населення з УРСР у місті Луцьку – С. Пізло і Головним Представником Уряду РП у справах евакуації українського населення з Польщі в місті Любліні – М. Рогальський (з травня 1945 року – Ю. Беднаж). Були також затверджені заступники Головних Уповноважених і Головних Представників, районні уповноважені і районні представники та їх заступники.

Для встановлення єдиного порядку оформлення населення, котре підлягало евакуації, Раднарком УРСР і ЦК КП(б)У опрацювали і затвердили спеціальну інструкцію щодо здійснення Угоди. 22 вересня через представника Уряду СРСР при ПКНВ генерала М. Булганіна ця інструкція була передана польській стороні. У Любліні визнали, що запропонована інструкція не відповідає всім потребам переселенських комісій, які діятимуть на території

ski, tomaszowski, lubaczowski, jarosławski, przemyski, leski, zamojski, krasnow-tawski, biłgorajski i włodawski. Dotyczył on także innych regionów Polski, w których ewentualnie mogła zamieszkiwać ludność ukraińska, która chciała by przesiedlić się z Polski na Ukrainę, a także przesiedlenie do Polski wszystkich Polaków i Żydów posiadających do 17 września 1939 roku obywatelstwo polskie, zamieszkałych w zachodnich obwodach USRS, przejawiających przy tym chęć przesiedlenia się do swego kraju. Akcentowano, że ewakuacja jest dobrowolna i dlatego przymus zarówno bezpośredni, jak i pośredni, nie może być stosowany. Ewakuacja miała być przeprowadzona od 15 października 1944 roku do 1 lutego 1945 roku. Na wniosek jednej ze stron okres ten mógł być przedłużony za obopólną zgodą.

Niektórzy z badaczy stawiają pytanie: Dlaczego układ ów został podpisany przez Polskę z Ukrainą, a nie ze Związkiem Sowieckim? Według dr. Jurija Sływki jest to charakterystyczne: „Ponieważ w innych podobnych wypadkach Związek Sowiecki nie powierzał Ukrainie podpisywania analogicznych umów, na przykład w 1945 r. w odniesieniu do Ukrainy Zakarpackiej, która została podpisana przez rządy Czechosłowacji i Związku Sowieckiego. Tu właśnie uknuto intrygę, która działa jeszcze i dziś. Umowa ta imitowała ustalenie granicy między dwoma narodami – ukraińskim i polskim, przy czym Moskwa pozostawała niby to na uboczu. Ponadto Związek Sowiecki zarezerwował sobie możliwość manewru – jeżeli kraje koalicji antyhitlerowskiej okazałyby się zanadto zasadnicze, miałby on możliwość stwierdzenia, że »to nie my podpisaliśmy umowę, tylko Ukraina«. Jednocześnie Kreml faktycznie inspirował zaostrenie stosunków polsko-ukraińskich, a prawnie nie ponosił odpowiedzialności za podsycanie nowej wojny domowej”¹⁵.

W celu realizacji układu, RKL USRS i KC KP(b)U w dniu 19 września 1944 roku podjęły uchwałę o utworzeniu na terytorium USRS i Polski odpowiedniego aparatu, a także o zatwierdzeniu dokumentów niezbędnych przy załatwianiu formalności przez ludność podlegającą przesiedleniu. Głównym Pełnomocnikiem Rządu USRS do spraw przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski w Lublinie został N. Podgornyj (od 1946 r. M. Romaszczenko), Głównym Przedstawicielem Rządu USRS do spraw przesiedlenia ludności polskiej z USRS w Łucku – A. Cokol. Natomiast urzędującym w Łucku Głównym Pełnomocnikiem PKWN do spraw ewakuacji ludności polskiej z USRS – S. Pizło, a Głównym Przedstawicielem do spraw ewakuacji ludności ukraińskiej z Polski w Lublinie – M. Rogalski (od maja 1945 r. – J. Bednarz). Zatwierdzono również zastępców Głównych Pełnomocników i Głównych Przedstawicieli, rejonowych pełnomocników i rejonowych przedstawicieli oraz ich zastępców.

W celu ustalenia jednolitego trybu załatwiania formalności obowiązujących ludność podlegającą przesiedleniu, RKL USRS i KC KP(b)U opracowały i zatwierdziły specjalną instrukcję dotyczącą realizacji układu. Instrukcja ta została

Польщі, тому наприкінці грудня 1944 року польська сторона підготувала власну додаткову інструкцію.

Протягом жовтня того ж року створено апарат Головного Уповноваженого Уряду УРСР в Любліні і апарати 11 районних уповноважених на польській території (після остаточного визволення східних територій Польщі створили ще 4 апарати), апарат Головного Представника Уряду УРСР у місті Луцьку і апарати 18 районних представників на території УРСР (у квітні 1945 р. створено ще один пункт районного представника в місті Чернівці). Всі апарати формувалися відділом кадрів ЦК КП(б)У з-поміж відповідальних працівників наркоматів, центральних і обласних організацій та установ республіки. На початку жовтня 1944 року Головний Уповноважений і Представник Уряду УРСР, районні уповноважені і представники почали свою роботу на місцях. На посади заступників керівників цих структур були затверджені працівники спецслужби.

Водночас, як засвідчують документи, з польського боку спостерігалася затримка у формуванні апарату Головного Уповноваженого ПКНВ та його районних уповноважених, а також у підготовці польських громадян до евакуації з території УРСР до Польщі. Цю затримку представники ПКНВ пояснювали тим, що польських громадян, які підлягали евакуації з території УРСР, не було куди приймати, оскільки значна частина території Польщі ще перебувала під німецькою окупацією.

Наявні документи дають підставу деяким сучасним дослідникам вказувати щонайменше на три причини такого зволікання: 1) відстоювання претензій на землі Західної України; 2) сподівання на виникнення війни між Великобританією, США та Радянським Союзом; 3) незадоволення поляків діяльністю ПКНВ.

29 вересня 1944 року Микита Хрущов повідомляв Сталіну: „Поляки, особливо в місті Львові, головним чином інтелігенти, зв'язані з польським еміграційним урядом у Лондоні, розпускали чутки, що питання про кордони остаточно не вирішене і тому виїжджати не треба. Нам відомо, що польський еміграційний уряд у Лондоні дав директиву своїм організаціям у Львові та інших містах Західної України утриматися від евакуації, обіцяючи, що під час мирної конференції він доб'ється включення міста Львова та інших міст до складу Польської держави”.

У зв'язку з цим М. Хрущов пропонував проводити таку політику щодо поляків у західноукраїнському регіоні: „У всіх вищих і середніх школах користуватися підручниками і вести викладання лише українською і російською мовами. У Радянському Союзі для польських дітей організовано школи, в яких викладання ведеться польською мовою і за польськими програмами. Тобто виховання ведеться в дусі польської буржуазно-демократичної держави. Поляки ставили питання про те, щоб такі школи організу-

przekazana stronie polskiej w dniu 22 września 1944 r. przez przedstawiciela rządu ZSRS przy PKWN, gen. N. Bułganina. W Lublinie uznano, że zaproponowana instrukcja nie odpowiada wszystkim potrzebom komisji przesiedleńczych, które miały działać na terenie Polski, toteż pod koniec grudnia 1944 r. strona polska opracowała własną dodatkową instrukcję.

W październiku tegoż roku utworzono urząd Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w Lublinie i 11 urzędów rejonowych pełnomocników na terytorium polskim (po ostatecznym wyzwoleniu wschodnich terenów Polski utworzono jeszcze 4 urzędy), urząd Głównego Przedstawiciela Rządu USRS w Łucku i urzędy 18 rejonowych przedstawicieli na terytorium USRS (w kwietniu 1945 r. utworzono jeszcze jeden punkt przedstawicielstwa rejonowego w Czerniowcach). Zostały one obsadzone przez Wydział Kadr KC KP(b)U odpowiedzialnymi pracownikami *narkomatów*, centralnych i obwodowych organizacji i instytucji republiki. Od 5 do 10 października 1944 r. Główny Pełnomocnik i Przedstawiciel Rządu USRS, rejonowi pełnomocnicy i przedstawiciele rozpoczęli pracę w terenie. Na stanowiska zastępców kierowników tych struktur zatrudniono pracowników służb specjalnych.

Zwłokę w utworzeniu urzędów Głównego Pełnomocnika PKWN i pełnomocników rejonowych, a także w przygotowaniu obywateli polskich do przesiedlenia z USRS do Polski tłumaczono tym, że obywateli polskich podlegających przesiedleniu z USRS nie było gdzie lokować, ponieważ znaczna część kraju znajdowała się jeszcze pod okupacją niemiecką.

Dokumenty archiwalne wskazują również na patriotyczną postawę, wymieniając przyczyny sabotowania przesiedleń przez ludność polską zamieszkałą na Kresach. Były nimi: obrona prawa państwa polskiego do ziem Ukrainy Zachodniej, oczekiwanie na wybuch wojny pomiędzy Anglią i Ameryką a Związkiem Sowieckim, a także nieakceptowanie przez Polaków działalności PKWN.

Nikita Chruszczow w dniu 29 września 1944 r. informował Józefa Stalina: „Polacy, szczególnie w mieście Lwowie, przede wszystkim inteligencja związana z polskim rządem emigracyjnym w Londynie, rozpuszczali plotki, że kwestia granic nie została jeszcze ostatecznie rozstrzygnięta i dlatego nie należy wyjeżdżać. Wiemy, że polski rząd emigracyjny w Londynie wydał dyrektywę swoim organizacjom we Lwowie i innych miastach Ukrainy Zachodniej wstrzymania się od ewakuacji obiecując, że podczas konferencji pokojowej uzyska on włączenie miasta Lwowa i innych miast do obszaru Państwa Polskiego”.

W związku z tym N. Chruszczow proponował prowadzenie na Zachodniej Ukrainie następującej polityki: „We wszystkich szkołach wyższych i średnich korzystać z podręczników i prowadzić zajęcia wyłącznie w języku ukraińskim i rosyjskim. W Związku Sowieckim organizowane są szkoły dla dzieci polskich, w których zajęcia prowadzone są w języku polskim i według polskich programów. Zatem wychowanie odbywa się w duchu polskiego państwa burżuazyjno-

вати і в місті Львові. Їм у цьому відмовили і запропонували у всіх українських і польських школах проводити заняття за програмами, затвердженими наркомом освіти УРСР. Ми також вважаємо необхідним відмінити рішення Ради народних комісарів УРСР «Про заборону мобілізації польського населення із західних областей за межі регіону на роботу в промисловість східних областей УРСР та інших республік Радянського Союзу». Треба залучати польське населення до виконання всіх обов'язків, які покладені на все інше населення Радянської України. Це значить, що ми будемо проводити мобілізацію польського населення як чоловіків, так і жінок, що проживають у західних областях УРСР, у промисловість, на будівництво оборонних споруд і для участі в інших заходах нарівні з українським населенням»¹⁶.

Уповноважений ПКНВ прибув до Луцька з апаратом кількістю 10 осіб лише 23 жовтня 1944 року. До 1 листопада того ж року з польського боку був цілком сформований апарат районного уповноваженого тільки в Луцьку, а в міста Ковель, Рівне і Володимир-Волинський прибули лише районні уповноважені та їх заступники. На прохання Головного Уповноваженого ПКНВ Центральний Комітет КП(б)У надав йому допомогу з укомплектування всіх 18 районів західних областей України районними уповноваженими. Було також укомплектовано значну частину їх апаратів з-поміж громадян польської національності, які проживали в західних областях УРСР.

Пізніше заступник Головного Представника Уряду УРСР полковник держбезпеки І. Гребченко у спецповідомленні за № 075 від 27 січня 1945 року інформував секретаря ЦК КП(б)У Д. Коротченка про те, що більшість апаратів районних уповноважених Тимчасового Польського Уряду засмічена націоналістичним елементом, членами Армії Крайової (АК) та іншими ворожими радянській владі особами. Після здійснення перевірки органами НКВД і НКГБ західних областей значну кількість поляків було звільнено з роботи і заарештовано за антирадянську діяльність.

Перші транспорти з українським населенням прибули з Польщі до УРСР на початку листопада 1944 року. Із запізненням, лише в грудні того ж року, прибули перші транспорти з польським населенням з території УРСР до Польщі. З настанням зими кількість бажаючих виїхати з обох сторін значно скоротилася. Основною причиною цього було те, що Люблінська угода не отримала масового схвалення ні з боку українського, ні з боку польського населення.

Це змусило українську і польську сторони, по-перше, неодноразово змінювати і відсувати терміни завершення переселенської акції, а, по-друге, з кінця літа – початку осені 1945 року перейти до застосування виключно примусових заходів щодо переселень.

Такий перебіг подій спричинив підписання у Москві 6 липня 1945 р. Угоди між Тимчасовим Урядом Національної Єдності (ТУНЕ) РП і Урядом

demokratycznego. Polacy domagali się, by takie szkoły zorganizować również w mieście Lwowie. Odmówiono im tego i zaproponowano, by we wszystkich szkołach ukraińskich i polskich prowadzić zajęcia wedle programów zatwierdzonych przez *narkoma* oświaty USRS. Uważamy również za konieczne zniesienie postanowienia RKL USRS »O zakazie mobilizacji ludności polskiej z obwodów zachodnich poza granice regionu do pracy w przemyśle w obwodach wschodnich USRS i innych republikach Związku Sowieckiego«. Trzeba włączać ludność polską w wykonywanie wszelkich obowiązków nałożonych na wszystkich innych mieszkańców Ukrainy Sowieckiej. To znaczy, że będziemy prowadzić mobilizację ludności polskiej, zarówno mężczyzn jak i kobiet zamieszkujących zachodnie obwody USRS do przemysłu, budownictwa obiektów obronnych i udziału w innych przedsięwzięciach na równi z ludnością ukraińską”¹⁶.

Pełnomocnik PKWN przybył do Łucka wraz z 10 osobami personelu w dniu 23 października 1944 r. Do 1 listopada strona polska sformowała urząd pełnomocnika rejonowego jedynie w Łucku, zaś do Kowla, Równego i Włodzimierza Wołyńskiego przybyli tylko pełnomocnicy rejonowi oraz ich zastępcy. Na prośbę Głównego Pełnomocnika PKWN, Komitet Centralny KP(b)U udzielił pomocy w obsadzeniu wszystkich 18 rejonów zachodnich obwodów Ukrainy przez pełnomocników rejonowych. Obsadzono również znaczną część tych urzędów osobami narodowości polskiej zamieszkałymi w zachodnich obwodach USRS.

W późniejszym okresie zastępca Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, płk bezp. państw. I. Griebczenko, w meldunku specjalnym nr 075 z dnia 27 stycznia 1945 roku informował sekretarza KC KP(b)U D. Korotczenkę o tym, że większość urzędów rejonowych pełnomocników Rządu Tymczasowego RP „zachwaszczona” jest przez element nacjonalistyczny, członków Armii Krajowej i inne osoby wrogie władzy sowieckiej. Po operacyjnym sprawdzeniu przez organy NKWD i NKGB znaczna część urzędników została zwolniona z pracy i aresztowana za działalność antysowiecką.

Pierwsze transporty ludności ukraińskiej przybyły z Polski do USRS na początku listopada 1944 r. Z opóźnieniem, w grudniu 1944 r., odjechały z Ukrainy pierwsze transporty ludności polskiej. Z nastaniem zimy liczba chętnych do ewakuacji znacznie zmalała po obu stronach, a równocześnie stawało się jasne, że układ lubelski nie zyskał powszechnego poparcia ze strony ludności ukraińskiej, ani też polskiej.

Zmusiło to stronę ukraińską i polską, po pierwsze, do wielokrotnych zmian i przesunięć terminu zakończenia akcji przesiedleńczej, a po drugie, do przejścia od wczesnej jesieni 1945 roku do stosowania wyłącznie środków przymusu.

Dotychczasowe doświadczenia spowodowały podpisanie w Moskwie w dniu 6 lipca 1945 r. porozumienia pomiędzy TRJN RP a rządem ZSRS. Regulowało ono kwestię przesiedleń ludności na całym obszarze obydwu państw, rozszerzając tym samym dotychczasową akcję przesiedleńczą poza tereny objęte działal-

Радянського Союзу. Ця Угода регулювала питання переселень на всій території обох держав, поширюючи переселенську кампанію поза території, охоплені діяльністю комісій, створених на підставі Угоди від 9 вересня 1944 року між Урядом УРСР і ПКНВ. Вона стосувалася також депортованих у 1940 і 1941 роках до Сибіру та Казахстану польських громадян, які на підставі постанов Раднаркому СРСР від 5 квітня і 11 липня 1944 року прибули на територію України зі східних областей Росії¹⁷.

20 вересня 1945 року на нараді у Києві представники Уряду УРСР в особі Голови Раднаркому УРСР М. Хрущова, наркома закордонних справ УРСР Д. Мануїльського і представники Польського Уряду Національної Єдності в особі віце-президента Крайової Ради Народової С. Грабського, віце-міністра Я. Бермана і віце-міністра В. Вольського підписали Протокол, який доповнив Угоду від 9 вересня 1944 року, зокрема щодо питання продовження терміну реєстрації переселенців до 31 грудня 1945 року. Дата завершення переселенської акції в Протоколі не була встановлена.

14 грудня 1945 року у Варшаві представники урядів УРСР і РП підписали черговий Додатковий протокол до Угоди від 9 вересня 1944 року, яким термін реєстрації осіб продовжувався до 15 січня 1946 року, а термін переселення осіб, котрі підпадали під дію цієї Угоди, продовжувався до 15 червня 1946 року. За уповноваженням Уряду УРСР Додатковий протокол підписав заступник Голови Раднаркому УРСР М. Бажан, за уповноваженням Уряду РП – Е. Осубка-Моравський.

Нарешті 6 травня 1947 року у Варшаві підписано Підсумковий протокол до Угоди від 9 вересня 1944 року, в якому обидві сторони із задоволенням стверджували, що переселення польських громадян з території УРСР до Польщі й українського населення з території Польщі до УРСР відбувалось і завершилося в атмосфері взаємного розуміння і згоди. За уповноваженням Уряду РП протокол підписав віце-прем'єр Уряду РП А. Кожицький, за уповноваженням Уряду УРСР – заступник Голови Ради Міністрів УРСР В. Старченко.

7 травня 1947 року з'явилося офіційне повідомлення урядів РП і УРСР про закінчення переселення. У цьому повідомленні, зокрема, зазначалося: „Нині, коли евакуаційні роботи закінчено, обидва уряди вважають, що здійснена евакуація польських громадян з УРСР і українського населення з Польщі є для обох сторін важливим чинником, який служитиме справі подальшого зміцнення приязні, взаємного розуміння і співпраці між нашими братніми народами”¹⁸.

Якою мірою здійснена акція насправді служила „справі зміцнення приязні, взаємного розуміння і співпраці” між українцями і поляками, свідчить рішуча реакція на переселення українського і польського антикомуністичного підпілля. Обидва збройні підпілля діяли як на території УРСР, так

nością komisji powołanych mocą układu zawartego pomiędzy rządem USRS a PKWN w dniu 9 września 1944 roku. Dotyczyło także tych obywateli polskich, których w latach 1940 i 1941 deportowano na Sybir i do Kazachstanu, a na podstawie uchwał RKL ZSRS z 5 kwietnia i 11 lipca 1944 roku przewieziono na terytorium Ukrainy ze wschodnich obwodów Rosji¹⁷.

Na naradzie w Kijowie w dniu 20 września 1945 r. przedstawiciele rządu USRS: przewodniczący RKL N. Chruszczow, *narkom* spraw zagranicznych D. Manuilski oraz przedstawiciele TRJN RP: wiceminister J. Berman i wiceminister W. Wolski oraz wiceprezydent KRN S. Grabski podpisali protokół uzupełniający do układu z dnia 9 września 1944 r., dotyczący przedłużenia do 31 grudnia 1945 r. terminu rejestracji osób zgłaszających się do przesiedlenia. Daty zakończenia akcji przesiedleńczej w protokole nie sprecyzowano.

Kolejny protokół uzupełniający do układu z 9 września 1944 r. został podpisany przez przedstawicieli rządów USRS i Polski w Warszawie w dniu 14 grudnia. Przedłużał on termin rejestracji do 15 stycznia 1946 r., zaś termin przesiedlenia osób objętych tym układem do 15 czerwca 1946 r. Z ramienia rządu USRS protokół podpisał zastępca przewodniczącego RKL USRS M. Bażan, z ramienia rządu polskiego E. Osóbka-Morawski.

Protokół zawierający podsumowanie rezultatów przesiedleń prowadzonych na podstawie układu z dnia 9 września 1944 r. podpisano w dniu 6 maja 1947 roku w Warszawie. Strony ukraińska i polska z zadowoleniem stwierdzały, że przesiedlenie obywateli polskich z USRS do Polski i ludności ukraińskiej z Polski do USRS odbywało się i zostało zakończone w atmosferze wzajemnego porozumienia i zgody. Z ramienia rządu RP protokół ten podpisał wicepremier A. Korzycki, a z ramienia rządu USRS zastępca przewodniczącego Rady Ministrów W. Starczenko.

Oficjalne oświadczenie rządu RP i rządu USRS o zakończeniu przesiedleń wydano 7 maja 1947 roku. Podkreślono w nim z naciskiem: „Obecnie, kiedy prace ewakuacyjne zostały zakończone, oba rządy uważają, że przeprowadzona ewakuacja obywateli polskich z USRS i ukraińskiej ludności z Polski jest dla obu stron ważnym czynnikiem, który będzie służył sprawie dalszego umocnienia przyjaźni, wzajemnego zrozumienia i współpracy pomiędzy naszymi bratnimi narodami”¹⁸.

O tym, w jakiej mierze przeprowadzona akcja w rzeczywistości służyła „umocnieniu przyjaźni, wzajemnego porozumienia i współpracy” między Ukraińcami i Polakami, świadczy stanowcza reakcja na przesiedlenia ze strony ukraińskiego i polskiego podziemia antykomunistycznego. Obydwa zbrojne podziemia działały zarówno na terytorium USRS, jak i Polski. Jest w pełni zrozumiałe, że na terytorium ukraińskim większy opór wobec akcji przesiedleńczej stawiały polskie organizacje podziemne, zwłaszcza AK, a na terytorium

і на території Польщі. Повністю зрозумілим є те, що на українській території більший опір переселенській акції чинили польські підпільні організації, особливо АК, тоді як на польській території – ОУН і УПА, до того ж опір останньої був тривалішим.

Опір поляків переселенню наприкінці 1944 і в першій половині 1945 років, як вже зазначалося, був викликаний, зокрема, небажанням залишати давно обжиті території і надією на можливе входження західноукраїнських земель до складу Польщі за рішенням післявоєнної міжнародної конференції. Спочатку діячі підпілля АК були переконані у необхідності відтягування термінів переселення польського населення з УРСР. Після підписання Договору між Радянським Союзом і Республікою Польщею про радянсько-польський державний кордон від 16 серпня 1945 року, а також посилення репресій радянської влади у зв'язку з переселенням, опір з боку польського підпілля згасає. До кінця 1945 року підпільні структури АК у Західній Україні фактично перестали існувати, хоча, як свідчать деякі опубліковані в цьому томі документи, арешти діячів польського підпілля тривали ще і 1946 року.

Здається, що важливим чинником у проведенні переселення поляків з території УРСР на завершальному етапі була зацікавленість польського Уряду у прискоренні евакуації з огляду на необхідність освоєння повернутих земель, які приєднано до Польщі за рішенням Потсдамської конференції.

Цілком по-іншому вплинуло підписання Договору про радянсько-польський державний кордон на характер опору переселенням з боку ОУН і УПА. Відомо, що з моменту визволення України з-під німецької окупації українське підпілля було об'єктом особливо гострих репресій. Водночас розпочате у вересні 1945 року польським Урядом загальне примусове виселення українців з Польщі до УРСР за участю Війська Польського призвело до подальшої активізації опору, у тому числі за рахунок формувань УПА, які переходили з території УРСР.

УПА, вважаючи територію Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя, що залишилась у кордонах польської держави, споконвічною українською етнічною територією, виступила на захист прав, а пізніше і життя місцевого автохтонного українського населення. Насамперед її загопи почали знищувати переселенські комісії, польських військових, здійснювати диверсії на залізницях і дорогах, а також масово спалювати виселені села. Після укладання відповідних домовленостей спільно з УПА в цих акціях брали участь і формування польського підпілля.

Польська влада отримала додаткові аргументи для виправдання своїх дій щодо застосування примусу при виселенні українців, а командування Війська Польського – привід для здійснення репресій проти цивільного населення, підозрюваного у підтримці УПА. Проте всі заходи польських і радянських каральних органів та регулярного війська, спрямовані на боротьбу з УПА, не

polskim OUN i UPA, przy czym opór Ukraińców był zdecydowanie bardziej długotrwały.

Sprzeciw Polaków wobec przesiedlenia na przełomie lat 1944–1945, jak już wspomniano, spowodowany był przede wszystkim niechęcią opuszczenia terenów, na których żyli od dawna i nadzieją powrotu ziem zachodnio-ukraińskich do Polski na mocy decyzji powojennej konferencji międzynarodowej. Początkowo działacze podziemia akowskiego byli zdecydowani co do konieczności odwlekania terminów przesiedlenia ludności polskiej z USRS. Po podpisaniu Umowy pomiędzy Związkiem Socjalistycznych Republik Sowieckich a Rzeczpospolitą Polską o sowiecko-polskiej granicy państwowej z dnia 16 sierpnia 1945 roku, a także nasileniu przez władze sowieckie represji związanych z przesiedlaniem, opór polskiego podziemia przygasa. Do końca 1945 roku podziemne struktury AK na Zachodniej Ukrainie przestały faktycznie istnieć, chociaż, jak świadczą niektóre opublikowane w niniejszym tomie dokumenty, aresztowania działaczy podziemia polskiego trwały jeszcze w 1946 roku.

Wydaje się, że ważnym czynnikiem w końcowym etapie przesiedleń ludności polskiej z Ukrainy było dążenie rządu polskiego do przyspieszenia ewakuacji ze względu na konieczność zasiedlenia Ziemi Odzyskanych, które przypadły Polsce decyzją Konferencji Poczdamskiej.

W zupełnie inny sposób podpisanie umowy o sowiecko-polskiej granicy państwowej odbiło się na charakterze oporu wobec przesiedleń ze strony OUN–UPA. Jak wiadomo, od momentu wyzwolenia Ukrainy spod okupacji niemieckiej, podziemie ukraińskie było tam obiektem wyjątkowo ostrych represji. Równocześnie rozpoczęte przez rząd polski we wrześniu 1945 roku powszechne przymusowe wysiedlanie Ukraińców z Polski do USRS, z wykorzystaniem Wojska Polskiego, doprowadziło do aktywizacji oporu. Szeregi upowskie zasilane były w tym czasie przez formacje UPA przedzierające się z terytorium USRS.

UPA, uważając tereny Łemkowszczyzny, Nadsania, Chełmszczyzny i Podlasia, które znajdowały się w granicach państwa polskiego, za odwieczne etniczne tereny ukraińskie, wystąpiła w obronie praw, a później również i życia miejscowej ludności ukraińskiej. Przede wszystkim oddziały UPA rozpoczęły niszczenie komisji przesiedleńczych, dokonywały aktów dywersji na szlakach kolejowych i drogowych, atakowały mniejsze oddziały wojskowe i posterunki milicji, a także masowo paliły wysiedlone wsie. Po zawarciu odpowiednich porozumień, w akcjach tych brały również udział oddziały polskiego podziemia.

Polskie władze zyskały dodatkowe argumenty usprawiedliwiające stosowanie przymusu podczas wysiedlania Ukraińców, a dowództwo Wojska Polskiego – pretekst do stosowania represji wobec ludności cywilnej podejrzewanej o pomoc dla UPA. Jednakże wszystkie przedsięwzięcia polskich i sowieckich organów bezpieczeństwa oraz regularnych oddziałów wojskowych nie dały w latach 1945–1946 oczekiwanych rezultatów. Rozbijane po kilka razy сотnie

дали в 1945–1946 роках бажаних наслідків. Розбиті декілька разів сотні відновлювалися знову, знаходячи допомогу і підтримку в селах серед мешканців, які симпатизували УПА.

У кінці 1946 року, незважаючи на примусову кампанію з переселення, у південно-східних територіях Польщі проживало близько 200 тис. осіб української національності. Для влади це означало, що українська проблема остаточно не була вирішена.

Наступним кроком стала сумнозвісна операція „Вісла”, що розпочалася навесні 1947 року. Більш докладно про неї йтиметься у спеціальному томі нашої спільної видавничої серії, робота над яким триває.

*
* *
*

Том, який читач зараз тримає в руках, складається з двох частин. У першій частині розміщено віднайдені нами документи про поляків, відправлених 1944 року з Сибіру до України, а пізніше переселених до Польщі. Ці документи, звичайно, є невеликою часткою матеріалів із зазначеної теми, але, на нашу думку, зможуть збагатити знання про ситуацію, у якій опинилося польське населення в колишньому Радянському Союзі під час Другої світової війни.

Архівні матеріали, опубліковані у другій частині цього видання, показують насамперед роль спецслужб в організації і забезпеченні процесу переселень. Наприклад, НКВД УРСР до розробленої Раднаркомом і ЦК КП(б)У інструкції, що регламентувала процес переселень, було внесено кілька власних спеціальних пунктів, виділено своїх працівників на посади заступників Головних уповноважених Уряду УРСР у містах Любліні та Луцьку і відповідних районних уповноважених та представників, усього 31 особу.

Роль спецслужб виявлялась у постійному інформуванні керівних інстанцій про реагування на сам факт укладення Люблінської угоди, про політичні настрої переселенців, їхні побутові умови. При цьому привертає до себе увагу той факт, що матеріали НКВД–НКГБ–МГБ відбивають дуже драматичні ситуації у місцях компактного проживання поляків, які часто-густо були далекими від намальованих ініціаторами переселень в офіційних інформаціях і звітах.

Разом з тим і за умов переселень НКВД–НКГБ–МГБ відігравали притаманну їм специфічну роль у реалізації прийнятих політичним керівництвом рішень, всіляко протидіючи спробам чинити опір переселенням. Так, у одному із спецповідомлень із Рівненської області від 12 березня 1945 року читаємо: „За даними агентури і військової цензури, у ряді районів області щодо Люблінської угоди зафіксовано як позитивні, так і негативні реагування поляків.

odnawiały się, znajdując pomoc i wsparcie mieszkańców wsi, którzy popierali UPA.

Pod koniec 1946 roku, mimo przymusowej akcji przesiedleńczej, południo-wschodnie tereny Polski zamieszkiwało około 200 tys. osób narodowości ukraińskiej. Oznaczało to dla władz, że problem ukraiński nie został rozwiązany.

Następnym krokiem była osławiona akcja „Wisła”, która rozpoczęła się wiosną 1947 r. Bardziej szczegółowo o niej traktować będzie specjalny tom naszej wspólnej serii wydawniczej, nad którym obecnie trwają prace.

*
* *
*

Tom, który przekazujemy Czytelnikowi, składa się z dwóch części. W części I zamieszczono odnalezione przez nas dokumenty dotyczące Polaków, którzy w 1944 roku zostali zwolnieni z zesłania z Sybiru i przybyli na Ukrainę, a później przesiedlono ich do Polski. Dokumenty te stanowią oczywiście tylko nieznaczną część materiałów dotyczących tego tematu, sądzymy jednak, że pozwalają wzbogacić wiedzę o sytuacji, w jakiej znalazła się ludność polska w byłym Związku Sowieckim podczas II wojny światowej.

Dokumenty archiwalne zamieszczone w części II ukazują przede wszystkim rolę służb specjalnych w organizowaniu, prowadzeniu i nadzorowaniu przesiedleń. Na przykład, do opracowanej przez RKL USRS i Komitet Centralny KP(b)U instrukcji regulującej proces przesiedlania, NKWD USRS dodało kilka własnych specjalnych punktów, wyznaczyło swoich pracowników na stanowiska Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w Lublinie oraz rejonowych pełnomocników i przedstawicieli – razem 31 funkcjonariuszy.

Rola służb specjalnych polegała też na stałym informowaniu instancji kierowniczych o reakcjach na sam fakt zawarcia układu z dnia 9 września 1944 r., o politycznych nastrojach ludności i warunkach bytowych przesiedleńców. Zwracamy uwagę, że materiały NKWD–NKGB–MGB zawierają często bardzo dramatyczne opisy sytuacji w skupiskach polskich, dalekie od przedstawianych w oficjalnych informacjach i sprawozdaniach inicjatorów przesiedleń.

Równocześnie, podczas przesiedleń, organy NKWD–NKGB–MGB odgrywały specyficzną, charakterystyczną dla nich rolę, zapewniając realizację decyzji podjętych przez kierownictwo polityczne oraz przeciwdziałając próbom sprzeciwu. Przytoczmy dla przykładu meldunek specjalny z dnia 12 marca 1945 roku, dotyczący sytuacji w obwodzie rówieńskim: „Według danych agentury i cenzury wojskowej, w wielu rejonach obwodu odnotowuje się zarówno pozytywne, jak i negatywne reakcje Polaków w związku z Układem Lubelskim.

Ze względu na wrogą działalność polskich organizacji podziemnych – część Polaków nie zamierza wyjeżdżać do Polski licząc na to, że po zakończeniu wojny

Через ворожу діяльність польських підпільних організацій частина поляків не має наміру від'їжджати до Польщі, розраховуючи на те, що після закінчення війни Західна Україна увійде до складу Польщі, а деяка частина поляків, боячись труднощів переселення, зволікає з оформленням документів. [...] Через агентуру продовжуємо виявляти осіб, які здійснюють антирадянську роботу, що спрямована на зрив Люблінської угоди”¹⁹.

Неабиякий інтерес становлять документи про факти зловживань при організації і під час самого перебігу переселень. Вони дозволяють відтворити реальну картину, пояснюють причини багатьох проблем, з якими доводилось стикатися переселенцям.

Під час роботи в архівах нашу увагу привернули також документи, які відіграють велику роль для відтворення статистичного виміру польсько-українських переселень 1944–1946 років. Документи, підібрані нами, відбивають статистику, пов'язану з черговими етапами кампанії з переселення на рівні областей і воєводств, а також у загальному масштабі обох держав.

Не коментуючи їх, хочемо звернути увагу читача на документи МГБ УРСР, опубліковані у цьому томі під № 180 та 181, у яких представлені статистичні дані про кількість осіб, переселених з України до Польщі станом на жовтень 1946 року – 812 688 та з Польщі до УРСР станом на березень 1947 року – 472 635.

Архіви спецслужб зберегли також численні документи, що відбивають опір переселенням і показують, як тодішні панівні системи Польщі та України протидіяли йому. При цьому НКВД–НКГБ–МГБ спрямовували свою діяльність і проти польського підпілля, і проти українського руху опору.

Наприклад, у довідці про підсумки агентурно-оперативної роботи НКГБ УРСР з ліквідації польського підпілля та хід переселення польських громадян до Польщі станом на 1 березня 1946 року йдеться про арешти 3017 осіб, у більшості членів АК, ДР і НСЗ ²⁰.

Звіти з польських воєводств показують форми і масштаби тодішнього українського руху опору переселенням та засвідчують, в який спосіб влада придушувала його. Зокрема, в одному з повідомлень коменданта МО в Ліску від 18 серпня 1945 року про критичну ситуацію, що склалася у повіті з прибуттям зі сходу формувань УПА, зазначалося: „[...] з метою ліквідації сильних банд УПА необхідні сильні військові частини, оскільки військові та міліцейські сили є занадто незначні і недостатньо озброєні, щоб ліквідувати численні та добре озброєні банди УПА”²¹.

На жаль, не всі документи з тих, які нам би хотілося включити до цього тому, вдалося знайти. Однак і віднайденого, гадаємо, вистачить для того, щоб підкреслити актуальність і гостру потребу у подальших дослідженнях теми українсько-польських переселень 1944–1946 років.

Zachodnia Ukraina wejdzie w skład Polski, zaś pewna część Polaków bojąc się trudów przesiedlenia – zwleka z załatwieniem formalności związanych z wyjazdem. [...] Poprzez agenturę nadal ujawniamy osoby prowadzące antysowiecką działalność, nastawioną na uniemożliwienie wykonania Układu Lubelskiego”¹⁹. Charakterystyczne są również dokumenty dotyczące nadużyć podczas przesiedleń. Pozwalają one na odtworzenie rzeczywistego obrazu i wyjaśniają przyczyny wielu problemów, na jakie napotykali przesiedleńcy.

Podczas pracy w archiwach naszą uwagę zwróciły dokumenty istotne dla odtworzenia statystycznego wymiaru przesiedleń polsko-ukraińskich w latach 1944–1946. Wybór, jakiego dokonano, obrazuje w liczbach kolejne etapy akcji przesiedleńczej na szczeblu obwodów i województw, a także w skali globalnej obydwu państw.

Pragniemy zwrócić uwagę Czytelnika zwłaszcza na dwa dokumenty MGB USRS, zamieszczone w niniejszej publikacji pod numerami 180 i 181. Zawierają one dane, dotyczące liczby osób przesiedlonych z Ukrainy do Polski i z Polski na Ukrainę. Według stanu na październik 1946 roku, wyjechało z Ukrainy 812 688 obywateli polskich, zaś według podsumowania dokonanego w marcu 1947 roku, ewakuowano z Polski 472 635 Ukraińców.

W archiwach służb specjalnych zachowały się liczne dokumenty świadczące o oporze wobec przesiedleń, a także ukazujące, jak ówczesne systemy panujące w Polsce i na Ukrainie temu przeciwdziałały. Należy przy tym podkreślić, że organy NKWD–NKGB–MGB kierowały swą działalność zarówno przeciwko polskiemu podziemiu, jak i ukraińskiemu ruchowi oporu.

Na przykład, w informacji o wynikach pracy agenturalno-operacyjnej NKGB USRS w sprawie likwidacji polskiego podziemia oraz przebiegu repatriacji i przesiedleń obywateli polskich do Polski według stanu na dzień 1 marca 1946 roku, mówi się o aresztowaniu 3017 osób, w znacznej części członków AK, Delegatury Rządu i NSZ²⁰.

Sprawozdania z polskich województw ukazują formy i skalę ówczesnego ukraińskiego oporu wobec przesiedleń, świadczą o tym, w jaki sposób władze tłumili ten sprzeciw. Dla przykładu można przytoczyć meldunek powiatowego komendanta MO w Lesku z dnia 18 sierpnia 1945 roku, który informując o zaistniałej krytycznej sytuacji w powiecie wobec napływających stale ze wschodu formacji UPA, alarmuje: „[...] w celu zlikwidowania silnych band UPA konieczne są silne oddziały wojska, gdyż siły wojskowe i milicyjne są za szczupłe i niedostatecznie uzbrojone, aby móc zlikwidować liczne i dobrze uzbrojone bandy UPA”²¹.

Niestety, nie udało się odnaleźć wszystkich dokumentów, które pragnęliśmy włączyć do niniejszego tomu. Sądzymy jednak, że nawet to, co udało się odszukać wystarczy, by podkreślić aktualną i pilną potrzebę kontynuowania badań na temat przesiedleń polsko-ukraińskich w latach 1944–1946.

*

* *

Зміст опрацьованих нами матеріалів, сам характер документів підказав архітектоніку 2-го тому. Ми вважали за доцільне побудувати його за хронологічним принципом. Така структура дозволяє побачити вузлові аспекти проблеми переселень, зосередитись на питаннях, що потребують уваги дослідників.

До книжки включено декілька документів, опублікованих раніше. В усіх випадках це обумовлено у примітках.

Як і попередній, другий том є двомовним; в українській частині російськомовні документи не перекладені. У документах, котрі публікуються, збережено стиль, лексику та орфографію оригіналів.

Нумерація документів, заголовки, примітки, а також список скорочень, іменний покажчик та покажчик населених пунктів належать упорядникам.

*

* *

Як і раніше, наша Спільна робоча група Служби безпеки України та Міністерства внутрішніх справ і адміністрації РП працювала над цим томом у порозумінні. До складу творчого колективу з української сторони входили: керівник української частини робочої групи, заступник Голови СБУ генерал-лейтенант Володимир Пристайко; начальник Державного архіву СБУ полковник Олександр Пшенніков; заступник начальника Державного архіву СБУ полковник Петро Кулаковський; керівник Центру історичної політології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень Національної академії наук України, доктор історичних наук, професор Юрій Шаповал. З польської сторони входили: керівник польської частини робочої групи директор Архіву Міністерства внутрішніх справ і адміністрації РП, доктор Гжегож Якубовський; заступник директора Архіву Міністерства внутрішніх справ і адміністрації РП Єнджей Тухольський; головний спеціаліст Зузанна Гайовнічек.

Ми не лише знаходили спільну мову одне з одним, так було і з тими колегами, які допомагали нам в роботі над томом. Наша щира подяка кандидату історичних наук Ігореві Ільюшину, матеріали якого були використані при підготовці цього тому.

Щиро дякуємо всім, хто прихильно і доброзичливо оцінив перший том нашого спільного видання, висловив цінні зауваження, рекомендації, поради. Особливо відчутно це виявилось під час презентацій першого тому, які відбулися у березні і травні 1999 року у Варшаві та Києві за участю керівників Міністерства внутрішніх справ і адміністрації РП, Служби безпеки України, вчених, представників громадськості обох наших країн. Під час презентацій особливо підкреслювалось значення такого роду досліджень для практичного досягнення польсько-українського порозуміння. Будемо раді, якщо поява другого тому також сприятиме цьому.

Київ–Варшава, травень 2000 року

*
* *
*

Treść odnalezionych i opracowanych materiałów oraz charakter dokumentów określiły strukturę drugiego tomu. Uznaliśmy za celowe usystematyzowanie dokumentów chronologicznie. Układ taki pozwala dostrzec węzłowe aspekty problemu przesiedleń, skupić uwagę na sprawach wymagających dalszych badań.

W trosce o przedstawienie Czytelnikowi spójnego materiału obrazującego przesiedlenia lat 1944–1946, do tomu włączono kilka dokumentów publikowanych wcześniej. Każdorazowo zaznaczono to w przypisach.

Tak samo jak poprzedni, tom drugi jest dwujęzyczny, przy czym w części ukraińskiej dokumenty w języku rosyjskim nie są tłumaczone. W publikowanych materiałach zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginałów.

Numeracja dokumentów, tytuły i przypisy pochodzą od redakcji, jak również wykaz skrótów, indeks nazwisk i pseudonimów oraz spis miejscowości.

*
* *

Praca Wspólnej Grupy Roboczej Służby Bezpieczeństwa Ukrainy i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej przebiegała w atmosferze wzajemnego zrozumienia i troski o przedstawienie Czytelnikowi pełnego spectrum problemów wiążących się z jakże skomplikowaną sprawą przesiedleń. W pracach zespołu redakcyjnego niniejszego tomu uczestniczyli: ze strony ukraińskiej – kierownik ukraińskiej części grupy roboczej, zastępca Szefa SBU generał-lejtenant Wołodymyr Prystajko, naczelnik Państwowego Archiwum SBU pułkownik Ołeksandr Pszennikow, jego zastępca pułkownik Petro Kułakowski oraz kierownik Centrum Politologii Historycznej Instytutu Badań Politycznych i Etno-narodowych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy profesor Jurij Szapował, ze strony polskiej – kierownik polskiej części grupy roboczej, dyrektor Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji doktor Grzegorz Jakubowski, jego zastępca Jędrzej Tucholski oraz Zuzanna Gajowniczek.

Szczególne podziękowanie składamy doktorowi Ihorowi Iljuszynowi, którego materiały wykorzystaliśmy przygotowując ten tom. Dziękujemy również wszystkim, którzy przychylnie i życzliwie ocenili pierwszy tom naszej wspólnej serii wydawniczej, wyrazili cenne uwagi, opinie i rady. Szczególnie zaznaczyło się to podczas jego prezentacji, które odbyły się w marcu i maju 1999 roku w Warszawie i Kijowie. Podkreślono wówczas znaczenie tego typu badań dla realnego osiągnięcia porozumienia polsko-ukraińskiego. Będziemy radzi, jeśli ukazanie się tomu drugiego będzie także temu służyć.

Kijów – Warszawa, w kwietniu 2000 roku.

Примітки

¹ Повернені землі – загальна назва територій Сілезії, Любуської Землі, частини Західного Помор'я до лінії Одри і Ниси Лужицької та південної частини Східної Пруссії і Гданьска. Ці території раніше належали Німеччині і Вільному Місту Гданьску. Включені до складу Польщі за рішенням Потсдамської конференції у липні–серпні 1945. Їх приналежність до Польщі було визнано НДР 1950 року, а 1970 року – ФРН. Цими землями у 1945–1949 рр. опікувалося Міністерство повернених земель; міністром був Владислав Гомулка.

² Szcześniak A., Szota W. *Droga donikąd. Działalność organizacji ukraińskich nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*. – Warszawa: MON, 1973.

³ Czerniakiewicz J. *Repatriacja ludności z ZSRR 1944–1948*. – Warszawa: PWN, 1987; Його ж. *Przemieszczenia Polaków i Żydów na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w ZSRR 1939–1959*. – Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 1991. Див. також: Kersten K. *Repatriacja ludności polskiej po II wojnie światowej*. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974.

⁴ Misilo E. *Akcja „Wisła”. Dokumenty*. – Warszawa: Archiwum Ukraińskie, 1993; Його ж. *Akcja „Wisła”. Dokumenty*. – Львів–Нью-Йорк: Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, 1997; Його ж. *Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenie Ukraińców z Polski do USSR 1944–1946*. – Т. I, II. – Warszawa: Archiwum Ukraińskie, 1996, 1999.

⁵ Сергійчук В. *Трагедія українців Польщі*. – Тернопіль: „Тернопіль”, 1997; Його ж. *Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944–1953 роках. Нові документи і матеріали*. – К.: „Дніпро”, 1998; Його ж. *Депортація поляків з України. Невідомі документи про насильницьке переселення більшовицькою владою польського населення з УРСР в Польщу в 1944–1946 роках*. – К.: „Українська Видавнича Спілка”, 1999.

⁶ Бугай М. *Депортації населення з України (30–50-ті рр.)* // „Український історичний журнал”. – 1990. – № 10; Його ж. *За повідомленням НКВС СРСР (Про депортацію населення України у 30–40-х роках)*. – К., 1992; Білас І. *Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз*. – Т. I, II. – К.: „Либідь” – „Військо України”, 1994.

⁷ *Депортації. Західні землі Українці кінця 30-х – початку 50-х років. Документи, матеріали, спогади. У 3-х томах*. – Т. I, II. – Під ред. Ю. Сливки. – Львів: Національна академія наук України, 1996, 1998.

⁸ *Przesiedlenie ludności polskiej z Kresów Wschodnich do Polski 1944–1947*: Упорядкування і редакція S. Ciesielski. – Warszawa: „Neriton” i Instytut Historii PAN, 1999.

⁹ Див.: Ciesielski S., Hryciuk G., Srebrakowski A. *Masowe deportacje radzieckie w okresie II wojny światowej*. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1993; Буцко О. *Україна – Польща: миграционные процессы 40-х годов*. – К., 1997; G. Мотука *Tak było w Bieszczadach*. – Warszawa: „Volumen”, 1999.

¹⁰ Див.: Гайдай О., Хаварівський Б., Ханас В. *Хто пожав „Бурю”? Армія Крайова на Тернопілі 1941–1945 років*. – Тернопіль: Бережанська районна друкарня, 1996; Ткачов С. *Польсько-український трансфер населення 1944–1946 рр. Виселення поляків з Тернопілля*. – Тернопіль: „Підручники і посібники”, 1997.

¹¹ Lach S. *Osadnictwo ludności ukraińskiej na Ziemiach Odzyskanych po drugiej wojnie światowej*. (Реферат, виголошений на науковій конференції, присвяченій операції „Вісла”. Szczecin, 1992); Pudło K. *Dzieje Łemków po drugiej wojnie światowej. Zarys problematyki // Łemkowie w historii i kulturze Karpat*. Під ред. S. Czajkowski. – Rzeszów, 1992; Zabrowarny S. *Ukraińcy na Pomorzu Zachodnim w latach 1947–1956 // Ukraińcy w Polsce. Poszukiwania i odkrycia*. – Koszalin–Poznań, 1992; Drozd R. *Droga na Zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*. – Warszawa: „Turysa”, 1997; Трухан М. *Українці в Польщі після другої світової війни, 1944–1984*. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1990.

Przypisy

¹ Ziemie Odzyskane – ogólna nazwa obejmująca terytorialnie Śląsk, Ziemię Lubuską i część Pomorza Zachodniego po linię Odry i Nysy Łużyckiej oraz południową część Prus Wschodnich i Gdańsk. Terytoria te uprzednio należały do Niemiec i Wolnego Miasta Gdańska. Zostały włączone do Polski w wyniku Konferencji Poczdamskiej – lipiec i sierpień 1945. Ich przynależność do Polski została uznana w 1950 przez NRD, a w 1970 przez RFN. Administracją tych ziem w l. 1945–1949 zajmowało się Ministerstwo Ziem Odzyskanych; ministrem był Władysław Gomułka.

² A. Szcześniak, W. Szota, *Droga donikąd. Działalność ukraińskich nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*, wyd. MON, Warszawa 1973.

³ J. Czerniakiewicz, *Repatriacja ludności polskiej z ZSRR 1944–1948*, wyd. PWN, Warszawa 1987; tenże, *Przemieszczenia Polaków i Żydów na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej w ZSRR 1939–1959*, wyd. Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1991. Por. także: K. Kersten, *Repatriacja ludności polskiej po II wojnie światowej*, wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974.

⁴ E. Misilo, *Akcja „Wisła”. Dokumenty*, wyd. Archiwum Ukraińskie, Warszawa 1993; tenże, *Akcja „Wisła”. Dokumenty*, wyd. Naukowe Towarzystwo im. Szewczenka u Lwowi, Lwów, Nju-Jork 1997; tenże, *Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944–1946*, t. I, II, wyd. Archiwum Ukraińskie, Warszawa 1996, 1999.

⁵ W. Serhijczuk, *Trahedija ukrajinciw Polsce*, wyd. „Ternopil”, Ternopil 1997; tenże, *Desiat' buremnych lit. Zachidnoukrajinski zemli u 1944–1953 rokach. Nowi dokumenty i materiały*, wyd. „Dnipro”, Kyjów 1998; tenże, *Deportacija polakiw z Ukrainy. Newidomi dokumenty pro nasylnycke pereselennia biliszowycykoju wladaju polskoho naselennia z URSR w Polsce w 1944–1946 rokach*, wyd. „Ukrajinska Wydawnicza Spilka”, Kyjów 1999.

⁶ M. Buhaj, *Deportaciji naselennia z Ukrainy (30–50-ti rr.)*, „Ukrajinskyj istorycznyj żurnal”, nr 10, 1990; tenże, *Za powidomlenniam NKWS SRSR... (Pro deportaciju naselennia Ukrainy u 30–40-ch rokach)*, Kyjów 1992; I. Bilas, *Represywno-karalna systema w Ukraini 1917–1953. Suspilno-politycznyj ta istoryko-prawowyj analiz*, t. I, II, wyd. „Łybid” – „Wijško Ukrainy”, Kyjów 1994.

⁷ *Deportaciji. Zachidni zemli Ukrainy kincia 30-ch – poczatku 50-ch rokiv. Dokumenty, materiały, spohady. U triocho tomach*, red. J. Sływka, t. I, II, wyd. Nacionalna Akademija Nauk Ukrainy, Lwów 1996, 1998.

⁸ *Przesiedlenie ludności polskiej z Kresów Wschodnich do Polski 1944–1947*, wybór i oprac. S. Ciesielski, wyd. „Neriton” i Instytut Historii PAN, Warszawa 1999.

⁹ Zob. na przykład: S. Ciesielski, G. Hryciuk, A. Srebrakowski, *Masowe deportacje radzieckie w okresie II wojny światowej*, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1993; O. Bucko, *Ukraina – Polska: migracionnyje procesy 40-ch godow*, Kijew 1997; G. Motyka, *Tak było w Bieszczadach*, wyd. „Volumen”, Warszawa 1999.

¹⁰ Np. O. Hajdaj, B. Chawariwskyj, W. Chanas, *Chto pozaw „Buriu”? Armija Krajowa na Ternopilli 1941–1945 rokiv*, wyd. Bereżanska Rajonna Drukarnia, Ternopil 1996; S. Tkaczow, *Polśko-ukrajinskyj transfer naselennia 1944–1946 rr. Wyselennia polakiw z Ternopilla*, wyd. „Pidrucznyky i Posibnyky”, Ternopil 1997.

¹¹ S. Lach, *Osadnictwo ludności ukraińskiej na Ziemiach Odzyskanych po drugiej wojnie światowej*. Referat ogłoszony na sesji naukowej poświęconej akcji „Wisła”, Szczecin 1992; K. Pudło, *Dzieje Łemków po drugiej wojnie światowej. Zarys problematyki*, [w:] *Łemkowie w historii i kulturze Karpat*, red. S. Czajkowski, Rzeszów 1992; S. Zabrowarny, *Ukraińcy na Pomorzu Zachodnim w latach 1947–1956*, [w:] *Ukraińcy w Polsce. Poszukiwania i odkrycia*, Koszalin–Poznań 1992; R. Drozd, *Droga na Zachód. Osadnictwo ludności ukraińskiej na ziemiach zachodnich i północnych Polski w ramach akcji „Wisła”*, wyd. „Tyrsa”, Warszawa 1997; M. Truchan, *Ukrajinci w Polsce pilsa druhoji switowoji winy 1944–1984*, Nju-Jork–Paryż–Sidnej–Toronto 1990.

¹² Motyka G., Wnuk. R. *Pany i rezuny. Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947*. – Warszawa: „Volumen”, 1997.

¹³ *Polska i Ukraina po II wojnie światowej*. Під ред. W. Bonusiak. – Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998.

¹⁴ *Депортації поляків та українців: кінець 1939 – початок 50-х років. До 50-річчя операції „Вісла”*. Упорядник Ю. Сливка. – Львів, 1998.

¹⁵ Там само. – С. 11. Цей погляд поділяє Р. Тожецький, який також покладає на Кремль відповідальність за загострення польсько-українських відносин у роки Другої світової війни і безпосередньо після її завершення. Див.: Torzecki R. *Wisła zaczęła się w Moskwie* // „Gazeta Wyborcza” від 20 травня 1997, с. 23.

¹⁶ Див. примітку 14.

¹⁷ Див. документ № 63 у II-й частині та документи у I-й частині цього тому.

¹⁸ Цит. за: Miśiło E. *Akcja „Wisła”...* – С. 231.

¹⁹ Див. документ № 51 на с. 386.

²⁰ Див. документ № 133 на с. 736.

²¹ Див. документ № 67 на с. 472.

¹² G. Motyka, R. Wnuk, *Pany i rezuny. Współpraca AK–WiN i UPA 1945–1947*, wyd. „Volumen”, Warszawa 1997.

¹³ *Polska i Ukraina po II wojnie światowej*, red. W. Bonusiak, wyd. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów 1998.

¹⁴ *Deportacji Polaków i Ukraińców: kinca 1939 – początek 50-tych lat. Do 50-tych rocznicy operacji „Wisła”*, red. J. Sływa, Lwów 1998.

¹⁵ Tamże, s. 11. Zdanie to podziela R. Torzecki, który również obarcza Kreml odpowiedzialnością za zaognienie stosunków polsko-ukraińskich w okresie II wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu. Zob.: R. Torzecki, *Wisła zaczęła się w Moskwie*, „Gazeta Wyborcza” z 20 maja 1997, s. 23.

¹⁶ Zob. przypis 14.

¹⁷ Por. dokument nr 63 w części II oraz dokumenty publikowane w części I niniejszego tomu.

¹⁸ Cyt. za: E. Misiło, *Akcja „Wisła” ...*, s. 231.

¹⁹ Zob. dokument nr 51 na s. 387.

²⁰ Zob. dokument nr 133 na s. 737.

²¹ Zob. dokument nr 67 na s. 473.

ЧАСТИНА ПЕРША

**ПЕРЕСЕЛЕННЯ ПОЛЯКІВ
З СИБІРУ В УКРАЇНУ У 1944 Р.**

CZĘŚĆ PIERWSZA

**PRZESIEDLENIA POLAKÓW
Z SYBIRU NA UKRAINĘ W 1944 R.**

29 липня 1944, Київ. Лист Т. Кальненка С. Савченку про рішення розселити в Україні 29 700 польських громадян, переселених з інших республік СРСР

УССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
29 июля 1944 г.
№ а-17971сн-а
гор. КИЕВ

СОВ. СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УССР –
КОМИССАРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ 3-го РАНГА
тов. САВЧЕНКО¹

В соответствии с постановлением Совнаркома Союза ССР² № 359-105с от 5-го апреля 1944 года и № 854-224с от 11 июля 1944 года „О частичном переселении бывших польских граждан”, Совет Народных Комиссаров УССР своим постановлением № 808-43 от 17 июля 1944 года постановил:

Расселить на территории УССР бывших польских граждан, переселяемых в течение августа и сентября месяцев с.г. из других областей СССР в количестве 29.700 человек, согласно приложению.

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(—) КАЛЬНЕНКО³

29 lipca 1944, Kijów. Pismo T. Kalnienki do S. Sawczenki zawiadamiające o decyzji rozlokowania na Ukrainie 29 700 obywateli polskich przesiedlonych z innych republik ZSRS

USRS
LUDOWY KOMISARIAT
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

ŚC[ISLE] TAJNE

29 lipca 1944 r.
nr ^a-17971sn^{-a}
mias[to] KIJÓW

DO LUDOWEGO KOMISARZA
BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO USRS –
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3-iej RANGI
tow. SAWCZENKI¹

Zgodnie z zarządzeniem *Sownarkomu* Związku SRS² nr 359-105s z dnia 5-go kwietnia 1944 roku i nr 854-224s z dnia 11 lipca 1944 roku „O częściowym przesiedleniu byłych obywateli polskich”, Rada Komisarzy Ludowych USRS w swojej uchwale nr 808-43 z dnia 17 lipca 1944 roku postanowiła:

Rozlokować na terenie USRS byłych obywateli polskich, przesiedlanych w miesiącach sierpniu i wrześniu br. z innych obwodów ZSRS w liczbie 29 700 osób, zgodnie z załącznikiem.

ZAST[ĘPCA] LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
USRS
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) KALNIENKO³

ПЛАН РАССЕЛЕНИЯ БЫВШИХ ПОЛЬСКИХ ГРАЖДАН
НА ТЕРРИТОРИИ УССР

Области, в которых расселяются бывшие польские граждане	Общее количество	В том числе расселяются					Из каких областей переселяются	Общее количество
		В совхозах НК Совхозов УССР	В совхозах НК Пищепрома УССР	В совхозах НК Мясомолпрома УССР	В табаксовхозах НК Пищепрома СССР ⁴	В подсобных хозяйствах (совхозы) предприятий и в бывших немецких колониях		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Харьковская	2100	1800	180	120	-	-	Вологодской	2100
Сумская	350	200	-	50	100	-	Казахской ССР	350
Черниговская	570	200	170	-	200	-	- -	570
Полтавская	1900	1500	100	-	300	-	- -	1900
Ворошиловградская	2400	2000	-	-	-	400	- -	2400
Сталинская	1760	1000	330	30	-	400	- -	1760
Одесская	2150	1200	400	50	-	500	- -	2150
Кам.-Подольская	200	-	200	-	-	-	- -	200
Винницкая	670	-	650	20	-	-	Казахская ССР	670
Николаевская	4100	3000	340	30	-	730	Красноярский Край	3000
							Кемеровская обл.	1100
Днепропетровская	3300	2200	350	30	-	720	Молотовская обл.	3300
Кировоградская	1500	1480	-	20	-	-	- -	200
							Каракалпакская АССР	1300
Запорожская	3160	2000	400	60	-	700	Хорезмская обл.	1000
							Тобольский округ	1500
							Свердловская обл.	660
Херсонская	5020	4000	140	-	-	880	Свердловская обл.	5020
Киевская	520	300	140	80	-	-	- -	520
ВСЕГО:	29700	20880	3400	490	600	4330		

ВЕРНО: ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА СЕКРЕТАРИАТА НКВД УССР
КАПИТАН МИЛИЦИИ (—) ДЕМЕХИН⁵

PLAN ROZŁOKOWANIA BYŁYCH OBYWATELI POLSKICH
NA TERENIE USRS

Obwody, w których osiedlono byłych obywateli polskich	Ogólna liczba	W tym osiedleni					Z jakich obwodów przesiedleni	Ogólna liczba
		W sow- chozach NK Sow- chozow USRS	W sow- chozach NK Pisz- czepromu USRS	W sow- chozach NK Mjaso- molpromu USRS	W tytonio- wych sow- chozach NK Pisz- czepromu ZSRS ⁴	W gospo- darstwach pomocni- czych (so- wchozy) przedsię- biorstw i w byłych kolo- niach nie- mieckich		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
charkowski	2100	1800	180	120	-	-	z wołogodzkiego	2100
sumski	350	200	-	50	100	-	z Kazaskiej SRS	350
czernihowski	570	200	170	-	200	-	- -	570
połtawski	1900	1500	100	-	300	-	- -	1900
woroszytów- gradzki	2400	2000	-	-	-	400	- -	2400
staliński	1760	1000	330	30	-	400	- -	1760
odeski	2150	1200	400	50	-	500	- -	2150
kam[ieniecko-] podolski	200	-	200	-	-	-	- -	200
winnicki	670	-	650	20	-	-	z Kazaskiej SRS	670
nikołajewski	4100	3000	340	30	-	730	Krasnojarski Kraj obw. kiemierow- ski	3000 1100
dniepropietrow- ski	3300	2200	350	30	-	720	obw. mołotowski	3300
kirowogradzki	1500	1480	-	20	-	-	- - Karakalpacka ASRS	200 1300
zaporoski	3160	2000	400	60	-	700	obw. chorezmijski	1000
chersoński	5020	4000	140	-	-	880	okręg tobolski	1500
kijowski	520	300	140	80	-	-	obw. swierdłowski	660
							- -	5020
RAZEM:	29700	20880	3400	490	600	4330		520

ZA ZGODNOŚĆ: ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA SEKRETARIATU
NKWD USRS
KAPITAN MILICJI (—) DIEMIOCHIN⁵

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 1-3.

Оригінал, машинопис.

Бланк. Зліва вгорі над заголовком державний герб, з правого боку вписаний від руки номер: „вх. 4257“; на тексті нерозбірливі притиски від руки: „31.7“ і „2.8.1944 р.“.

“ - “ Вписано від руки.

¹ Савченко Сергій (1904–1966), у 1943–1949 – народний комісар (з 1946 міністр) держбезпеки УРСР. З 1944 комісар держбезпеки 3 рангу, з 1945 генерал-лейтенант.

² Рада Народних Комісарів СРСР, у 1917–1946 вищий виконавчий орган радянської центральної державної влади; з 1941 її очолював Сталін. Відповідником в Україні була Рада Народних Комісарів УРСР.

³ Кальненко Тимофій (нар. 1904), у 1943–1953 – заступник народного комісара (з 1946 міністра) внутрішніх справ УРСР. З 1944 – заступник головного уповноваженого Уряду УРСР у справах переселення українського населення з території Польщі до УРСР; полковник держбезпеки.

⁴ Повинно бути УРСР.

⁵ Демьохін Іван (1900–1951), у 1943–1944 – секретар заступника народного комісара внутрішніх справ УРСР, у 1944–1947 – заступник начальника, начальник Секретаріату НКВД, згодом МВД УРСР. У 1947–1948 – начальник відділу по репатріантам Управління по боротьбі з бандитизмом МВД УРСР. У 1944 капітан міліції, 1945 майор міліції, 1949 підполковник міліції.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 1-3.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy. W lewym górnym rogu nad nagłówkiem godło państwowe, w prawym rogu wpisany odręcznie nr: wch. 4257; na tekście nieczytelne, odręczne notatki z 31.7 i 2.8.1944 r.

" " Wpisano odręcznie.

¹ Sawczenko Siergiej (1904–1966), w l. 1943–1949 ludowy komisarz (od 1946 minister) bezp. państw. USRS. W 1944 komisarz bezp. państw. 3 rangi, 1945 gen. lejtn.

² Rada Komisarzy Ludowych ZSRS, w l. 1917–1946 najwyższy organ wykonawczy sowieckiej centralnej władzy państwowej; od 1941 na jej czele stał Stalin. Odpowiednikiem na Ukrainie była Rada Komisarzy Ludowych USRS.

³ Kalnienko Timofiej (ur. 1904), w l. 1943–1953 zca ludowego komisarza (od 1946 wiceminister) spraw wewnętrznych USRS. Od 1944 zca głównego pełnomocnika rządu USRS ds. przesiedlenia ludności ukraińskiej z terytorium Polski do USRS; płk bezp. państw.

⁴ Powinno być USRS.

⁵ Diemiochin Iwan (1900–1951), w l. 1943–1944 sekretarz zcy ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS; 1944–1947 zca naczelnika, potem naczelnik Sekretariatu NKWD, następnie MWD USRS. W l. 1947–1948 naczelnik Oddz. ds. Repatriantów Zarządu ds. Walki z Bandytyzmem MWD USRS. W 1944 kpt. milicji, 1945 mjr milicji, 1949 ppłk milicji.

26 серпня 1944, Київ. Лист П. Медведєва В. Ніколаєву про подання довідки стосовно переселенців

У.С.С.Р.
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
Украинской ССР

„№26-а” 8 1944 г.
г. Киев

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАЧАЛЬНИКУ СПЕЦЧАСТИ СНК УССР
тов. НИКОЛАЕВУ¹

В связи с встретившейся оперативной надобностью просим дать справку нашему работнику – Старшему Лейтенанту тов. ИОВЕНКО² о количестве прибывших из Восточных областей СССР на Украину в порядке переселения бывших польских граждан, как они благоустроены, в какие области и на какую работу направлены.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР –
(—) МЕДВЕДЕВ³

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 12.

Копія, машинопис

Бланк з надрукованим надписом.

№ -а Вписано від руки.

¹ Ніколаєв В., у 1944 – начальник Спеціальної частини РНК УРСР, з 1946 завідуючий Особливим сектором Управління справами Ради Міністрів УРСР.

² Іовенко Андрій (нар. 1913), у 1943–1947 – старший оперуповноважений 2-го відділення 6-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР. З 1943 старший лейтенант держбезпеки, з 1945 капітан держбезпеки.

³ Медведєв Павло (нар. 1905), у 1943–1948 – начальник 2-го Управління НКГБ, потім МГБ УРСР. З 1943 підполковник, з 1945 полковник держбезпеки.

**26 sierpnia 1944, Kijów. Pismo P. Miedwiediewa do W. Nikołajewa
w sprawie udzielenia informacji o przesiedleńcach**

U.S.R.S.
LUDOWY KOMISARIAT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Ukraińskiej SRS

„26” 8 1944 r.
m. Kijów

ŚCIŚLE TAJNE

DO NACZELNIKA WYDZIAŁU SPECJALNEGO RKL USRS
tow. NIKOŁAJEWA¹

W związku z potrzebą operacyjną prosimy o udzielenie naszemu pracownikowi, Starszemu Lejtenantowi tow. IOWIENCIE², informacji o liczbie byłych obywateli polskich przybyłych w ramach przesiedlenia ze wschodnich obwodów ZSRS na Ukrainę, jak ich urządzono, do jakich obwodów i do jakiej pracy zostali skierowani.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB USRS –
(—) MIEDWIEDIEW³

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 12.
Kopia, maszynopis.
Papier firmowy.*

* * Wpisano odręcznie.

¹ Nikołajew W., w 1944 naczelnik Wydz. Specjalnego RKL USRS, od 1946 kierownik Sektora Specjalnego Biura Administracyjnego Rady Ministrów USRS.

² Iowienko Andriej (ur. 1913), w l. 1943–1947 st. oficer operacyjny 2 Wydz. 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB USRS. W 1943 st. lejnt. bezp. państw., 1945 kpt. bezp. państw.

³ Miedwiediew Paweł (ur. 1905), w l. 1943–1948 naczelnik 2 Zarządu NKGB, potem MGB USRS. W 1943 ppłk, 1945 płk bezp. państw.

26 серпня 1944, Київ. Довідка А. Іовенка про розселення в Україні 4861
переселених поляків

Сов. секретно

СПРАВКА

По данным НКВД УССР, взятым мною в Совнарком УССР, на 26/VII¹-44 г. из Архангельской области и Коми АССР на Украину в порядке переселения, согласно решения СНК СССР прибыло 4861 человек бывших польских граждан.

По решению СНК СССР и СНК УССР переселяемые будут использоваться на работах по линии наркомпищепрома, наркоммолмясопрома и наркомсовхозов.

Прибывшая первая партия (4861 ч.) уже распределена по областям:

1. Полтавской	-	1406 человек	
2. Сумской	-	1077	-"-
3. Харьковской	-	741	-"-
4. Кировоградской	-	918	-"-
5. Херсонской	-	565	-"-
6. Запорожской	-	90	-"-
7. Черниговской	-	64	-"-

По данным СНК УССР в Черниговскую область дополнительно направлено – 131 человек быв. польских граждан, в том числе в Вяхновский совхоз – 70 ч., Вейсбаховский совхоз – 61 человек.

По заявлению Уполномоченного СНК УССР по благоустройству и распределению по областям быв. польских граждан-переселенцев, новых партий переселенцев в течение августа месяца, как сообщил ему сегодня – 26/VIII с.г. Уполномоч. союза комских патриотов² некий Леон Миндельзун, не поступало.

Судя по данным НКВД УССР, представленным в СНК УССР, отрицательных реакций со стороны переселенцев не зафиксировано. Жильем и питанием они обеспечены.

Ст. О/уполномоченный 2 Упр. НКГБ УССР
Ст. Лейтенант госбезопасности
(—) Иовенко

26/VIII-44 года

**26 sierpnia 1944, Kijów. Informacja A. Iowienki o rozlokowaniu na Ukrainie
4861 przesiedlonych Polaków**

Śc[is]le tajne

INFORMACJA

Według informacji NKWD USRS, które uzyskałem w *Sownarkomie* USRS, do dnia 26/VII¹-44 r. zgodnie z decyzją RKL ZSRS przybyło z obwodu Archangielskiego i Komi ASRS na Ukrainę w ramach przesiedlenia 4861 osób – byłych obywateli polskich.

Zgodnie z decyzją RKL ZSRS i RKL USRS, przesiedleńcy zostaną przeznaczeni do pracy po linii *narkompiszczepromu, narkommołmjasopromu i narkomsowchozów*.

Pierwsza partia (4861 os.) została już rozmieszczona w obwodach:

1. połtawskim	–	1406	osób
2. sumskim	–	1077	–“–
3. charkowskim	–	741	–“–
4. kirowogradzkim	–	918	–“–
5. chersońskim	–	565	–“–
6. zaporoskim	–	90	–“–
7. czernihowskim	–	64	–“–

Według danych RKL USRS skierowano dodatkowo do obwodu czernihowskiego – 131 osób – był[ych] obywateli polskich, w tym do Sowchozu Wiachnowskiego – 70 os., [do] Sowchozu Wiejsbachowskiego – 61 osób.

Według oświadczenia pełnomocnika RKL USRS do spraw zagospodarowania i rozmieszczenia w obwodach był[ych] polskich obywateli-przesiedleńców, jak powiadomił go dziś – 26/VIII br. pełnom[ocnik] związku patriotów komskich² niejaki Leon Mindelzun, w miesiącu sierpniu nowych transportów przesiedleńców nie było.

Wnioskując na podstawie informacji NKWD USRS przedstawionych RKL USRS, negatywnych reakcji ze strony przesiedleńców nie odnotowano. Zapewniono im mieszkanie i jedzenie.

St. oficer o[peracyjny] 2 Zarządu NKGB USRS
St. Lejtenant Bezpieczeństwa Państ[wowego]
(—) Iowienko

26/VIII-44 roku

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 13-14.

Оригінал, рукопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „К[онтроль], т. Волков. 1. Сегодня же дайте задание по ВЧ этим УНКГБ, чтобы они в 3-х дневной срок представили подробные данные о переселенных к ним поляках в разрезе н[ашей] директивы. 2. Сегодня же получите более подробные данные в НКВД УССР, в разрезе цифр Москвы и составьте общее сообщение в НКГБ СССР. 28.8” і нерозбірливий підпис; зліва на полях нерозбірлива приписка від руки.

¹ Ймовірно повинно бути: VIII.

² Правдоподібно йдеться про відділення Союзу польських патріотів в Комі АРСР.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 13–14.

Oryginał, rękopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: K[ontrola], t. Wołkow. 1. Jeszcze dziś wydajcie przez WCz polecenie tym UNKGB, żeby przedstawiły one w terminie 3 dni szczegółowe dane o przesiedlonych do nich Polakach z punktu widzenia n[aszej] dyrektywy. 2. Jeszcze dziś uzyskajcie bardziej szczegółowe dane w NKGB USRS, z punktu widzenia dyrektyw Moskwy i sporządźcie ogólną informację dla NKGB ZSRS. 28.8, podpis nieczytelny; na lewym marginesie nieczytelna odręczna notatka.

¹ Zapewne powinno być: VIII.

² Prawdopodobnie oddział Związku Patriotów Polskich w Komi ASRS.

28 серпня 1944, Київ. Записка по ВЧ П. Медведева начальникам обласних управлінь НКГБ про подання повідомлень щодо переселених осіб

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАПИСКА по „ВЧ”¹

ПОЛТАВА УНКГБ	тов. ЧЕРНЕЦКОМУ ²	^а Никешин 28/VIII ^а
СУМЫ УНКГБ	тов. ЧЕРМНЫХ ³	^а Лушпенко 29/8 44 ^а
ХАРЬКОВ УНКГБ	тов. ТИХОНОВУ ⁴	^а Кузьменко 28.8.44 ^а
КИРОВОГРАД УНКГБ	т. КОРНИЕНКО ⁵	^а Барабан ^а
ХЕРСОН УНКГБ	тов. КРАШЕНИННИКОВУ ⁶	^а Куриленко 31/8 ^а
ЗАПОРОЖЬЕ УНКГБ	тов. ГОЛУБЕВУ ⁷	^а Саня 31/VIII ^а
ЧЕРНИГОВ УНКГБ	тов. ФЕДОРОВУ ⁸	^а Трофимов 30/VIII ^а

^а1/IX Напоминан[ие] нач. 2 отд.^а

Просим в двухдневный срок представить запиской по „ВЧ” данные о количестве прибывших на территорию Вашей области в порядке переселения из Восточных областей СССР быв. польских граждан, их благоустройстве, медицинском обслуживании, обеспеченности работой, жилплощадью и питанием.

Одновременно отразите положительные и отрицательные реагирования переселяемых, а также отношение к ним местного населения.

В дальнейшем информацию по этому вопросу представляйте ежедневно в соответствии с нашими указаниями № 1573/с от 22 августа с.г.

МЕДВЕДЕВ

НАЧАЛЬНИК 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
Подполковник госбезопасности

МЕДВЕДЕВ

^апередана 28. № 241^а
„^а28^а” августа 1944 г.
№ ____
исп. Иовенко

**28 sierpnia 1944, Kijów. Depesza WCz. P. Miedwiediewa do naczelników
zarządów obwodowych NKGB z poleceniem składania meldunków
o osobach przesiedlonych**

ŚCIŚLE TAJNE

DEPESZA „WCz”¹

POŁTAWA UNKGB do tow. CZERNIECKIEGO² ^a-Nikieszin 28/VIII^{-a}
 SUMY UNKGB do tow. CZERMNYCHA³ ^a-Łuszipienko 29/8 44^{-a}
 CHARKÓW UNKGB do tow. TICHONOWA⁴ ^a-Kuźmienko 28.8.44^{-a}
 KIROWOGRAD UNKGB do t. KORNIJENKI⁵ ^a-Baraban^{-a}
 CHERSOŃ UNKGB do tow. KRASZENINNIKOWA⁶ ^a-Kurilenko 31/8^{-a}
 ZAPOROŻE UNKGB do tow. GOŁUBIEWA⁷ ^a-Saniaja 31/VIII^{-a}
 CZERNIHÓW UNKGB do tow. FIODOROWA⁸ ^a-Trofimow 30/VIII^{-a}
^a-1/IX Przypomnienie nacz. 2 oddz.^{-a}

Prosimy przedstawić w ciągu dwóch dni depeszą „WCz” dane o liczbie by-
 ł[ych] obywateli polskich przybyłych na terytorium Waszego obwodu w ramach
 przesiedlenia ze wschodnich obwodów ZSRS, o ich zagospodarowaniu, obsłu-
 dze lekarskiej, zapewnieniu pracy, powierzchni mieszkalnej i wyżywieniu.

Jednocześnie przedstawcie pozytywne i negatywne reakcje przesiedlanych,
 a także stosunek wobec nich ludności miejscowej.

Na przyszłość informacje w tej sprawie przekazujcie codziennie zgodnie
 z naszymi wskazówkami [zawartymi w piśmie] nr 1573/s z 22 sierpnia br.

MIEDWIEDIEW

NACZELNIK 2 ZARZĄDU NKGB USRS
 Podpułkownik bezpieczeństwa państwowego

MIEDWIEDIEW

^a-nadana 28. Nr 241^{-a}

„^a-28^{-a}” sierpnia 1944 r.

Nr _____

wyk. Iowienko

Вписано від руки.

¹ „ВЧ” – зв’язок високої частоти.

² Чернецький Борис (нар. 1906), у 1943–1946 – в.о. начальника Управління НКГБ УРСР Полтавської області, 1946–1953 – в.о. начальника, потім начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Закарпатської області. У 1946 підполковник держбезпеки, з 1947 полковник держбезпеки.

³ Чермних Олексій (нар. 1901), у 1943–1945 – начальник Управління НКВД–НКГБ УРСР Сумської області, 1945–1952 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Харківської області. З 1944 полковник держбезпеки.

⁴ Тихонов Павло (нар. 1909), у 1939–1945 – заступник начальника, в.о. начальника, начальник Управління НКВД–НКГБ УРСР Харківської області, в 1945–1951 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Сумської області. У 1944 полковник держбезпеки.

⁵ Корнієнко Трохим (1906–1971), у 1943–1944 – начальник Управління НКГБ УРСР Кіровоградської області. У 1944 полковник держбезпеки.

⁶ Крашенінніков Михайло (нар. 1904), у 1944–1950 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Херсонської області. Полковник держбезпеки.

⁷ Голубев Олексій (нар. 1902), у 1943–1950 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Запорізької області. У 1943 полковник держбезпеки.

⁸ Федоров Олександр (нар. 1903), у 1943–1951 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Чернігівської області. У 1946 полковник держбезпеки.

" -" Wpisano odręcznie.

¹ „WCz” – wojskowa i rządowa łączność wysokiej częstotliwości.

² Czerniecki Borys (ur. 1906), w l. 1943–1946 p. o. naczelnika UNKGB USRS obwodu połtawskiego, 1946–1953 p. o. naczelnika, potem naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu zakarpackiego. W 1946 ppłk bezp. państw., 1947 płk bezp. państw.

³ Czernych Aleksiej (ur. 1901), w l. 1943–1945 naczelnik UNKWD–UNKGB USRS obwodu sumskiego, 1945–1952 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu charkowskiego. W 1944 płk bezp. państw.

⁴ Tichonow Paweł (ur. 1909), w l. 1939–1945 zca naczelnika, p. o. naczelnika, naczelnik UNKWD–UNKGB USRS obwodu charkowskiego, w l. 1945–1951 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu sumskiego. W 1944 płk bezp. państw.

⁵ Kornijenko Trofim (1906–1971), w l. 1943–1944 naczelnik UNKGB USRS obwodu kirowogradzkiego. W 1944 płk bezp. państw.

⁶ Kraszeninnikow Michaił (ur. 1904), w l. 1944–1950 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu chersońskiego. Płk bezp. państw.

⁷ Gołubiew Aleksiej (ur. 1902), w l. 1943–1950 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu zaporoskiego. W 1943 płk bezp. państw.

⁸ Fiodorow Aleksander (ur. 1903), w l. 1943–1951 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu czernihowskiego. W 1946 płk bezp. państw.

7 вересня 1944, Київ. Записка по ВЧ С. Савченка П. Федотову про становище поляків, переселених в Україну

Совершенно секретно

ЗАПИСКА ПО „ВЧ”
МОСКВА НКГБ СССР
тов. ФЕДОТОВУ¹
На № 8311 от 25.8-1944 года

В соответствии с постановлениями Совнаркома Союза ССР № 359-105с и № 854-224с „О частичном переселении бывших польских граждан”, – СНК УССР своим решением от 17 июля 1944 года № 808-43 постановил расселить на территорию Украины 29.700 бывших польских граждан.

Этот контингент подлежит размещению:

В совхозах Наркомсовхозов УССР	– 20.880 чел.
„ совхозах Наркомпищепрома УССР	– 3.400 –“–
„ совхозах Наркоммясомолпрома УССР	– 490 –“–
„ табаксовхозах Наркомпищепрома УССР	– 600 –“–
„ подсобных хозяйствах предприятий и бывших немецких колониях	– 4.330 –“–

Наибольшее число переселенцев должны принять: Херсонская, Запорожская, Николаевская, Днепропетровская, Харьковская. Ворошиловградская и Одесская области (от 2 тысяч до 5 тыс. чел. каждая).

Поступление переселенцев пока что проходит медленно.

По данным НКВД УССР прибыла только одна партия бывших польских граждан – 4.861 человек, которая размещена в Херсонской, Запорожской, Полтавской, Сумской, Кировоградской, Харьковской и Черниговской областях.

Кроме того, по данным СНК УССР, в Черниговскую область дополнительно направлено 131 человек, из них 70 – в Вяхновский совхоз и 61 человек – в Вейсбаховский совхоз.

В составе переселенцев довольно много детей. Например, из прибывших в Херсонскую область 608 бывших польских граждан – 173 детей; из прибывших в Запорожскую область 89 переселенцев – 25 детей.

Как сообщают УНКГБ областей, все прибывшие переселенцы полностью размещены. Однако, в устройстве их отмечен ряд недочетов.

В Лановецком совхозе, Черниговской области 46 человек размещено в одной комнате.

7 września 1944, Kijów. Depesza WCz. S. Sawczenki do P. Fiedotowa o sytuacji Polaków przesiedlonych na Ukrainę

Ścisłe tajne

DEPESZA „WCz”
MOSKWA NKGB ZSRS
do tow. FIEDOTOWA¹
Na nr 8311 z 25.8-1944 roku

Zgodnie z zarządzeniami *Sownarkomu* Związku SRS nr 359-105s i nr 854-224s „O częściowym przesiedleniu byłych obywateli polskich” – RKL USRS w swojej uchwale nr 808-43 z dnia 17 lipca 1944 roku postanowiła rozlokować na terenie Ukrainy 29 700 byłych obywateli polskich.

Kontyngent ten podlega rozmieszczeniu:

w sowchozach <i>Narkomsowchozów</i> USRS	– 20.880 os[ób]
„ sowchozach <i>Narkompiszczepromu</i> USRS	– 3.400 –“–
„ sowchozach <i>Narkommjasomotpromu</i> USRS	– 490 –“–
„ sowchozach tytoniowych <i>Narkompiszczepromu</i> USRS	– 600 –“–
„ gospodarstwach pomocniczych przedsiębiorstw i w byłych koloniach niemieckich	– 4.330 –“–

Największą liczbę przesiedleńców powinny przyjąć obwody: chersoński, zaporoski, nikołajewski, dnipro-pietrowski, charkowski, woroszyłowgradzki i odecki (od 2 tysięcy do 5 tys. os[ób] każdy).

Napływ przesiedleńców odbywa się, jak dotąd, powoli.

Według danych NKWD USRS przybyła tylko jedna partia byłych obywateli polskich – 4.861 osób, która została rozmieszczona w obwodach: chersońskim, zaporoskim, połtawskim, sumskim, kirowogradzkim, charkowskim i czernihowskim.

Ponadto, według danych RKL USRS, do obwodu czernihowskiego skierowano dodatkowo 131 osób, z tego 70 – do Sowchozu Wiachnowskiego i 61 osób – do Sowchozu Wiejsbachowskiego.

Wśród przesiedleńców jest dość dużo dzieci. Na przykład, wśród przybyłych do obwodu chersońskiego 608 byłych obywateli polskich – jest 173 dzieci; wśród przybyłych do obwodu zaporoskiego 89 przesiedleńców – jest 25 dzieci.

Jak informują obwodowe UNKGB, wszyscy przybyli przesiedleńcy zostali rozlokowani. Jednak w ich urzędzaniu odnotowano szereg niedociągnięć.

W Sowchozie Łanowieckim w obwodzie czernihowskim umieszczono 46 osób w jednym pokoju.

В Парафиевском сахарном заводе, той же области, 61 человек помещено в двух сараях.

Медицинская помощь в ряде пунктов отсутствует, вследствие чего имеются желудочные заболевания.

В Кировоградской области всем прибывшим переселенцам – полякам выдан трехмесячный продпаек. Ожидается еще прибытие для них продовольствия и промтоваров, по нарядам Сахаротреста и Облторга (30 центнеров сельдей, 17 цент. масла, 3 вагона промтоваров).

Несмотря на удовлетворительное снабжение, некоторые переселенцы, прибывшие в Кировоградскую область, уклоняются от работы и высказывают намерения выезда в Польшу, „как только Красная Армия освободит Варшаву”². Часть переселенцев обратилась в местные советские органы с просьбой об открытии польских школ и обеспечении детей обувью. Среди населения Кировоградской области, где расселены бывшие польские граждане, отмечены отдельные высказывания недовольства их плохой работой и лучшим, по сравнению с другими жителями, материальным обеспечением.

Прибывшие в Херсонскую область 608 бывших польских граждан, все обеспечены жилплощадью, питанием и медицинским обслуживанием по общим нормам рабочих и служащих. Большая часть устроена на сельскохозяйственных работах.

Имеются, однако, случаи когда отдельные семьи бывших польских граждан переезжают без разрешения Облсполкома. Так, например, из подлежащих трудоустройству через Облпромсовет 68 человек, 39 переселенцев выехали неизвестно куда.

Отмечены также случаи невыхода на работу некоторых переселенцев.

В совхозе „Винорассадник”, Херсонской области, систематически не выходит на работу поляк АНТЮКОВИЧ, 50 лет. Художник Херсонского Облпромсовета, поляк ШКУРКА, 1911 года рождения, подговорил трех бывших польских граждан, ранее добровольно изъявивших желание поехать на уборку хлеба, – отказаться от этой поездки. Председателю артели ШКУРКА заявил: „Достаточно того, что мы имеем советские паспорта, но мы не советские граждане, а польские”.

Отмечено, что многие бывшие польские граждане восстанавливают письменную связь со своими родственниками, проживающими за границей.

ВЦ в гор. Херсоне за период с 7 по 23 августа т.г. зафиксировано 21 письмо от бывших польских граждан-переселенцев в различные страны, в том числе: в Польшу – 10, США – 3, Палестину – 6, Англию – 1 и Иран – 1 письмо.

САВЧЕНКО

W Cukrowni Parafijewskiej w tym samym obwodzie umieszczono 61 osób w dwóch szopach.

W wielu punktach nie zorganizowano pomocy medycznej, wskutek czego odnotowuje się przypadki zachorowań na żołądek.

W obwodzie kirowogradzkim wszystkim przybyłym przesiedleńcom – Polakom wydano trzymiesięczne racje żywnościowe. Oczekuje się jeszcze na dostawę dla nich żywności i artykułów przemysłowych od służb Zjednoczenia Cukrowego i Obwodowej Centrali Handlowej (30 cetnarów śledzi, 17 cet[narów] oleju, 3 wagony artykułów przemysłowych).

Pomimo zadawalającego zaopatrzenia, niektórzy przesiedleńcy przybyli do obwodu kirowogradzkiego uchylają się od pracy i zgłaszają chęć wyjazdu do Polski „jak tylko Armia Czerwona wyzwoli Warszawę”². Część przesiedleńców zwróciła się do miejscowych organów z prośbą o otwarcie polskich szkół i zapewnienie dzieciom obuwia. Wśród ludności obwodu kirowogradzkiego, tam gdzie zostali rozlokowani byli obywatele polscy, odnotowano sporadyczne przypadki wyrażania niezadowolenia z ich złej pracy i lepszego, w porównaniu z innymi mieszkańcami, materialnego zabezpieczenia.

Wszystkim przybyłym do obwodu chersońskiego 608 byłym obywatelom polskim zapewniono powierzchnię mieszkalną, wyżywienie i opiekę medyczną zgodnie z ogólnymi normami dla robotników i urzędników. Większość zatrudniono przy pracach rolnych.

Zdarzają się jednak przypadki, kiedy pojedyncze rodziny byłych obywateli polskich przeprowadzają się bez zgody Obwodowego Komitetu Wykonawczego. I tak, dla przykładu, z podlegających zatrudnieniu przez Obwodową Radę Przemysłu 68 osób, 39 przesiedleńców wyjechało w nieznanym kierunku.

Odnotowano również przypadki niestawienia się do pracy niektórych przesiedleńców.

W sowchozie „Winorassadnik” w obwodzie chersońskim systematycznie nie stawia się do pracy Polak ANTIUKOWICZ, lat 50. Artysta w chersońskim *Obłpromsowiecie*, Polak SZKURKA, urodzony w 1911 roku, namówił trzech byłych obywateli polskich, którzy wcześniej dobrowolnie zgłosili się na wyjazd na żniwa – by odmówili udziału w tym wyjeździe. Prezesowi spółdzielni SZKURKA powiedział: „To fakt, że mamy sowieckie paszporty, ale nie jesteśmy obywatelami sowieckimi, tylko polskimi”.

Odnotowano, że wielu byłych obywateli polskich nawiązuje korespondencję ze swoimi krewnymi mieszkającymi za granicą.

WC w mieście Chersoniu w okresie od 7 do 23 sierpnia br. odnotowała 21 listów od byłych polskich obywateli-przesiedleńców do różnych krajów, w tym: do Polski – 10, USA – 3, Palestyny – 6, Anglii – 1 i Iranu – 1 list.

SAWCZENKO

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР

Комиссар Государственной Безопасности 3 ранга
(—) САВЧЕНКО

„7” сентября 1944 г.

№ _____

г. Киев

Приняла: Милованова

Передал: Грудинин, 8.9.44 г. 8.50^а

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 16–18.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа зліва вгорі вписано від руки: „Вх. № 13069” і дату: „8.9”; з правого боку приписка від руки: „т. Кадеєва! Это же наш документ, зачем же его регистрировать по входящему журналу, 12.9” і нерозбірливий підпис; зліва на полях резолюції: „т. Хаєт”, „т. Волкову” з нерозбірливими підписами; внизу сторінки: „т. Иовенко. К материалам о польских переселенцах. 12.IX” і нерозбірливий підпис.

^а -^а Вписано від руки.

¹ Федотов Павло (1900–1963), у 1941–1946 – начальник 2-го (з травня 1946 Головного) Управління НКВД–НКГБ–МГБ СРСР; у 1946–1947 – заступник міністра державної безпеки СРСР та начальник 1-го Головного управління МГБ СРСР; з 1940 комісар держбезпеки 3-го рангу, з 1945 генерал-лейтенант.

² Правобережна частина Варшави, Прага, була зайнята загонами 1 Армії ВП та Червоної Армії 14 вересня 1944, а лівобережна частина столиці тільки 17 січня 1945.

Ludowy Komisarz Bezpieczeństwa Państwowego USRS
 Komisarz Bezpieczeństwa Państwowego 3 rangi
 (—) SAWCZENKO

„7-a” września 1944 r.

Nr _____
 m. Kijów

a- Przyjęła: Miłowanowa

Nadał: Grudinin, 8.9.44 r. 8.50^a

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 16–18.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu w lewym górnym rogu wpisany odręcznie: nr wch. 13069 z datą: 8.9; z prawej strony odręczna adnotacja: t. Kadiejewa! To przecież nasz dokument, po co go rejestrować w dzienniku pism przychodzących, 12.9 i nieczytelny podpis.; na lewym marginesie dekrety: t. Chajet, t. Wołkow z nieczytelnymi podpisami; na dole strony: t. Iowienko. Do materiałów o polskich przesiedleńcach. 12.IX i podpis nieczytelny.

a- -a Wpisano odręcznie.

¹ Fiedotow Paweł (1900–1963), w l. 1941–1946 naczelnik 2 (od maja 1946 Głównego) Zarządu NKWD–NKGB–MGB ZSRS, w l. 1946–1947 wiceminister bezp. państw. ZSRS oraz naczelnik 1 Głównego Zarządu MGB ZSRS; od 1940 komisarz bezp. państw. 3 rangi, 1945 gen. lejtn.

² Prawobrzeżna część Warszawy, Praga, została zajęta przez oddziały 1 Armii WP i Armii Czerwonej 14 września 1944, zaś lewobrzeżna część stolicy dopiero 17 stycznia 1945.

5 грудня 1944, Київ. Довідка А. Іовенка про розселення в Україні 8821 переселених поляків

Сов. секретно

Справка

27 окт. 1944 г. № 9937/2 на имя Нач. 2го Упр. НКГБ СССР Комиссара Госбезопасн. тов. Федотова выслано спецсообщение.

В спецсообщении указывается, что в порядке выполнения постановл. СНК СССР № 359 и 854-224с „о частичном переселении бывш. польск. граждан” на 15 октября 1944 г. на Украину прибыло 8.821 чел.¹

по областям:	Николаевская	– 1.905 ч.	Черниговская	651
	Одесская	1.231	Херсонская	608
	Полтавская	1.200 ч.	Винницкая	425
	Харьковская	1.054	Сумская	252
	Кировоградская	918	Запорожская	89
			Сталинская	88

Оканчивается спецсообщ. запросом НКГБ СССР о том, как поступать с переселенцами, которые ходатайствуют перед местными органами (на местах) о выдаче им права на выезд в Польшу в порядке обмена населения предусмотр. Люблинским соглашением².

^a Копия спецсообщения находится в папке „докл. записки и спец. сообщ. НКГБ УССР”.^a

Оперуп. 2го Упр. НКГБ УССР
Ст. Лейт.
(—) Иовенко

5/ХІІ.44 г.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 21.

Оригінал, рукопис.

^a ^a Підкреслено від руки.

¹ У документі помилка, підрахунок дає 8421 особу.

² Див. Е. Miśiło, *Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944–1946*, вид. Archiwum Ukraińskie, Warszawa 1996, т. 1, с. 30 (дали: *Repatriacja czy deportacja...*).

5 grudnia 1944, Kijów. Informacja A. Iowienki o rozlokowaniu na Ukrainie 8821 przesiedlonych Polaków

Śc[isłe] tajne

Informacja

27 paźdz[iernika] 1944 r. wysłano meldunek specjalny nr 9937/2 adresowany do nacz[elnika] 2^{go} Zarz[ądu] NKGB ZSRS, Komisarza Bezpieczeństwa Państ[wowego] tow. Fiedotowa.

W meldunku tym wyjaśnia się, że w ramach realizacji uchwały RKL ZSRS nr 359[-105s] i 854-224s „o częściowym przesiedleniu był[ych] obywateli polsk[ich]”, do dnia 15 października 1944 r. przybyło na Ukrainę 8.821 os[ób]¹

według obwodów:	nikołajewski	– 1.905	czernihowski	– 651
	odeski	1.231	chersoński	608
	połtawski	1.200	winnicki	425
	charkowski	1.054	sumski	252
	kirowogradzki	918	zaporoski	89
			staliński	88

Meldunek specjalny kończy się zapytaniem do NKGB ZSRS, jak postępować z przesiedleńcami, którzy starają się w miejscowych organach (w terenie) o przyznanie im prawa wyjazdu do Polski w ramach wymiany ludności, przewid[ywanej] przez Układ Lubelski².

^a „Kopia meldunku specjalnego przechowywana jest w teczce „raporty i meldunki spec[jalne] NKGB USRS”.”^a

Oficer oper[acyjny] 2^{go} Zarz[ądu] NKGB USRS
St. Lejt[enant]
(—) Iowienko

5/XII.44 r.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 21.
Oryginał, rękopis.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

¹ Sumowanie daje wynik: 8421 osób, gdzieś tkwi błąd.

² Zob. E. Misilo, *Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944–1946*, t. 1, wyd. Archiwum Ukraińskie, Warszawa 1996, s. 30 (dalej: *Repatriacja czy deportacja...*).

**5 грудня 1944, Київ. Повідомлення М. Бондаренка П. Медведєву з доданими
фрагментами листів переселених польських громадян**

Сов. Секретно

**НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
тов. МЕДВЕДЕВУ**

При этом направляем 15 меморандумов¹ с писем польских семей, прибывших из областей РСФСР на Украину, в которых последние жалуются на тяжелые материально-бытовые условия, в связи с чем некоторые выражают желание выехать в Польшу.-

Приложение: по тексту.-

**а-Зам. а НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ
ПО КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) БОНДАРЕНКО²**

„а-5-а” Декабря 1944 года
№ а-6753/8-а
г. Киев

Сов. секретно

Киев
УНКГБ
1/ХІІ-44 г.
№ 24337

Получ.: Вилинский Вильгельм Францевич
Полевая почта 16186-В
Отправ.: Вилинский В.
Кировоградск. обл. Петровский р-н
Мариупольский совхоз

Меморандум – с польского

„...Дорогой папа! Приехали мы на Украину, голые, босые, с питанием плохо! Наши люди болеют тифом и так помаленьку уничтожается наш народ. Потому как можно быстрее старайся нас вызвать...”

Верно (—)

5 grudnia 1944, Kijów. Pismo M. Bondarienki do P. Miedwiediewa z załączonymi fragmentami listów przesiedlonych obywateli polskich

Śc[is]le Tajne

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
 PODPUŁKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
 tow. MIEDWIEDIEWA

Niniejszym przekazujemy 15 *memorandów*¹ z listów rodzin polskich przybyłych na Ukrainę z obwodów RFSRS, w których te ostatnie skarżą się na ciężkie warunki materialno-bytowe, w związku z czym niektóre wyrażają chęć wyjazdu do Polski.–

Załącznik: jak w tekście.–

^a-Zast[ępc]a NACZELNIK ZARZĄDU NKGB
 OBWODU KIJOWSKIEGO
 PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
 (—) BONDARIENKO²

„^a-5-^a” Grudnia 1944 roku
 nr ^a-6753/8-^a
 m. Kijów

Śc[is]le tajne

Kijów
 UNKGB
 1/XII-44 r.
 nr 24337

Adres[at]: Wiliński Wilhelm s. Franciszka
 Poczta połowa 16186-W
 Nadaw[ca]: Wiliński W.
 obw[ód] kirowogradzki, r[ejo]n pietrowski
 Sowchoz Mariupolski

Memorandum – z polskiego

„...Kochany tato! Przyjechaliśmy na Ukrainę goli, bosi, z jedzeniem kiepsko! Nasi ludzie chorują na tyfus i tak powoli ginie nasz naród. Dlatego, jak tylko można szybko, postaraj się nas zaprosić...”

Za zgodność (—)

г. Киев
УНКГБ
20/XI-44 г.
№ 30524

Получ.: Урбуев В.Г.
Полевая почта 63409-л
Отправ.: Ленговская Екатерина
Николаевская область Варваровский район
к-з Большевик

Меморандум – с польского

„...Семьи военнослужащих на первом месте и нас тоже привезли сюда в колхоз и заверяют, что так около марта месяца завезут нас в Польшу. Но мы им не верим, потому, что нас постоянно обманывают наши Польские паны делегаты. Я хотела бы получить вызов, в колхозе работать не могу, потому, что слабая и больная, а так жить тяжело, хотя Советская власть много помогает. Есть здесь хороший народ, родственный нам народ, но жутко угнетенный немцами. Мучаемся так уже 5 лет...”

Верно (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
13/XI-44 г.
№ 24337

Получ.: Крембушевская Екатерина
Станиславская обл. п/о Заболотов с. Борщив
Отправ.: Ивляк Стефания
Кировоградская область ст. Куцовка
Новгород. р-н к-з Вильный шлях

Меморандум – с польского

„...Когда нас перевозили, думала я, что еду домой. Слезы льются, вывезли нас из Сибири на Украину в Кировоградскую область. Поразбрасывали нас по колхозам и здесь мучаемся. Если можешь так пришли мне вызов, нужно много денег, потому что здесь жизнь ничтожная, все очень дорого, а в колхозе нам дают полкило хлеба и столько же картошки и этим нужно жить. Это такая забота о семьях военнослужащих, я пока живу потому, что одна, а матери с детьми сидят полуголодные...”

Верно (—)

m. Kijów
UNKGB
20/XI-44 r.
nr 30524

Adres[at]: Urbujew W. G.
Poczta polowa 63409-1
Nadaw[ca]: Lengowska Katarzyna
obwód nikołajewski, rejon warwarowski
K[ołcho]z Bolszewik

Memorandum – z polskiego

„...W pierwszej kolejności rodziny wojskowych, a także nas, przywieźli tutaj do kołchozu i zapewniają, że gdzieś w marcu zawiozą nas do Polski. Ale nie wierzymy im, ponieważ nasi polscy panowie delegaci ciągle nas okłamują. Chciałabym dostać zaproszenie, w kołchozie pracować nie mogę, bo jestem słaba i chora, a w ogóle żyje się ciężko, chociaż Władza Sowiecka bardzo pomaga. Naród tu dobry, naród pokrewny, ale strasznie udręczony przez Niemców. Męczymy się już tak 5 lat...”

Za zgodność (—)

Ścisłe tajne

m. Kijów
UNKGB
13/XI-44 r.
nr 24337

Adres[at]: Krembuszewska Katarzyna
obw[ód] stanisławski, p[ocz]ta Zabłotów
w[ieś] Borszczów
Nadaw[ca]: Iwlak Stefania
obwód kirowogradzki
st[acja] Kucowka, r[ejo]n nowgorodz[ki]
K[ołcho]z Wolna Droga

Memorandum – z polskiego

„...Kiedy nas przewozili, myślałam, że jadę do domu. Łzy się cisną, wywieźli nas z Syberii na Ukrainę do obwodu kirowogradzkiego. Porozrzucali nas po kołchozach i tu się męczymy. Jeśli możesz przyślij mi zaproszenie, potrzeba dużo pieniędzy, dlatego że życie tutaj marne, wszystko bardzo drogie, a w kołchozie dają nam pół kilo chleba i tyle samo kartofli i trzeba z tego wyżyć. To taka troska o rodziny wojskowych, ja na razie żyję dlatego, że jestem sama, a matki z dziećmi siedzą na wpół głodne...”

Za zgodność (—)

УНКГБ по К.О.
„ВЦ”
30525
23.XI-44 г.

Получ.: Виленская обл. Дисенский р-н
п/о Прозоровки
д. Глебковщина
Лопатку Казимиру Б.
Отправ.: Запорожская область,
Мелитопольский район
с/х „Садовая” Степняк

Меморандум – с польского

„...Наконец то мы приехали на эту проклятую Украину, мы думали, что нас везут на нашу любимую Родину Польшу, а оказывается не так. Здесь очень трудно с питанием и вообще совсем хуже, чем было в Средней Азии. Ехало из Средней Азии 2600 человек и всех оставили в Запорожской области. Привезли нас сюда зимой на голод и холод, а работа здесь такая: копать надо рвы и окопы...

Всего описать невозможно ибо письмо до Вас не допустят, чтобы Вы всего о нас не знали...”

Верно (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
20/XI-44 г.
№ 30627

Получ.: Иванув Миколай
Львовская обл., г. Буск, ул. Сокола 66
Отправ.: Келлер Анна Лукашовна
Киевская область, Гребинковский р-н,
с. Соловинка
к-з им. Молотова

Меморандум – с польского

„...Я уже не в Сибири, а на Украине, так нас обманули, чтобы мы собирались уезжать домой, а вместо домой привезли на Украину и так нам теперь тяжело жить. Каждый хотел бы быстрее попасть, вырваться домой, а они не хотят отпускать, только по вызовам. Старайся нас забрать...”

Верно (—)

UNKGB K.O.
„WC”
30525
23.XI-44 r.

Adres[at]: obw[ód] wileński, r[ejo]n dzisieński
p[ocz]ta Prozorowki [Prozoroki]
w[ieś] Glebkowszczyzna
Łopatko Kazimierz B.
Nadaw[ca]: obwód zaporoski
rejon melitopolski
S[ow]ch[oz] „Sadowaja” Stiepiak

Memorandum – z polskiego

„...Na koniec przyjechaliśmy na tę przeklętą Ukrainę, myśleliśmy, że nas wiozą do naszej ukochanej Ojczyzny Polski, a okazało się inaczej. Bardzo trudno tutaj o jedzenie i w ogóle jest ze wszystkim gorzej, niż było w Azji Środkowej. Z Azji Środkowej jechało 2600 osób i wszystkich zostawili w obwodzie zaporoskim. Przywieźli nas tu zimą, na głód i chłód, a pracę tutaj mamy taką: trzeba kopać rowy i okopy...

Nie jest możliwe opisanie wszystkiego, bo listu do Was nie puszczą, żebyście nie wiedzieli o nas wszystkiego...”

Za zgodność (—)

Ścisłe tajne

m. Kijów
UNKGB
20/XI-44 r.
nr 30627

Adres[at]: Iwanów Mikołaj
obw[ód] lwowski, m. Busk, ul. Sokoła 66
Nadaw[ca]: Keller Anna c. Łukasza
obwód kijowski r[ejo]n griebinkowski
w[ieś] Sołowinka
K[ółcho]z im. Mołotowa

Memorandum – z polskiego

„...Jestem już nie na Syberii, a na Ukrainie, tak nas zwiedli, żebyśmy wybrali się w drogę do domu, a zamiast do domu przywieźli nas na Ukrainę i teraz tak ciężko nam się żyje. Każdy chciałby jak najszybciej trafić, wyrwać się do domu, ale oni nie chcą puszcząć, tylko na zaproszenie. Postaraj się nas zabrać [stąd]...”

Za zgodność (—)

НКГБ по КО
„ВЦ”
24302
10.XI-44

Получ.: Москва, Пушечная, 5
Союз Польских Патриотов³.
Отправ.: Одесская область, Первомайский р-н,
п/о Степковка,
Совхоз им. 25 октября, Слука

Перевод с польского

Мы, нижеподписавшиеся польские семьи военнослужащих очень благодарны С.П.П. за оказанную нам помощь ибо переселили нас из Вологодской обл. в вышеуказанную. Мы очень довольны, что СПП что-нибудь делает для нас, для своих граждан. Может быть это очень трудно, но нас это не устраивает в жизни. Например: в совхозе осталось нас 100 человек, большинство женщины и дети, мужчин совсем не видно даже стариков. Квартир нет. Повтакивали в одну комнатку по 2–3 семьи. Топлива нет, обуви и одежды нет, свирепствует эпидемия „скарлатины”, и в таких жизненных условиях можно ожидать и тиф, дизентерию и т.д. Медицинских средств нет. На нашей территории есть фельдшер с 32 летней практикой. Он обратился в район, чтобы его использовали по специальности. Так ему председатель райсовета ответил „у нас нет никакой информации как поступать с поляками и мы Вам не верим.” Были представлены документы из Вологодской области о работе нашего фельдшера, но все равно ничего не помогло, не обращают никакого внимания.

В совхозе есть школа только на украинском языке, а наши дети не могут ее посещать, ибо не понимают языка.

Все наши жизненные условия описать невозможно. Наша колония в большинстве из Барановической области. Очень просим СПП отпустить нас на Родину, там не будет чужого языка для наших детей, а возле родственников мы легче проживем.

С уважением Ян Слука
7 подписей

Верно (—)

NKGB KO
„WC”
24302
10.XI-44

Adres[at]: Moskwa, Puszczejnaja 5
Związek Patriotów Polskich³.
Nadaw[ca]: obwód odeski, r[ejo]n pierwomajski,
p[ocz]ta Stiepkowka,
Sowchoz im. 25 października, Słuka.

Tłumaczenie z polskiego

My, niżej podpisane polskie rodziny wojskowych, jesteśmy bardzo wdzięczne Z.P.P. za okazaną nam pomoc, bo przesiedlono nas z obw[odu] wołogodzkiego do wyżej wymienionego. Jesteśmy bardzo zadowoleni, że ZPP robi cokolwiek dla nas, dla swoich obywateli. Być może jest to bardzo trudne, lecz nam nie wystarcza. Na przykład: w sowchozie zostało nas 100 osób, większość to kobiety i dzieci, mężczyzn zupełnie nie widać, nawet starców. Mieszkań nie ma. Poupychali do jednego pokoiku po 2–3 rodziny. Opału nie ma, obuwia i odzieży nie ma, szaleje epidemia „szkarlatyny” i przy takich warunkach życia można się spodziewać tyfusu, dyzenterii itd. Środków medycznych nie ma. Na naszym terenie jest felczer z 32-letnią praktyką. Zwracał się do rejonu, żeby go wykorzystali zgodnie ze specjalnością. Ale przewodniczący *rajsowietu* odpowiedział: „nie mamy żadnych informacji jak postępować z Polakami i my Wam nie wierzymy”. Przedstawiano dokumenty z obwodu wołogodzkiego o pracy naszego felczera, ale mimo wszystko nic to nie pomogło, nie zwracają [na nie] żadnej uwagi.

W sowchozie jest tylko szkoła w języku ukraińskim, a nasze dzieci nie mogą do niej uczęszczać, bo nie rozumieją języka.

Wszystkich naszych warunków życia opisać nie sposób. Nasza kolonia w większości pochodzi z obwodu baranowickiego. Bardzo prosimy ZPP, by nas puszczono do Ojczyzny, tam nie będzie obcego języka dla naszych dzieci, a wśród bliskich będzie nam łatwiej żyć.

Z poważaniem Jan Słuka
7 podpisów

Za zgodność (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
22/ХІ.44 г.
№ 30524

Получ.: Шукова Зузанна
Кустанай. обл. Урицкий р-н
ул. Ворошилова 71.
Отправ.: Кравцова Станислава
Киев. обл., г. Тальное

Меморандум – с польского

„....Наши люди заболели в вагонах на тиф, с нашего вагона уже 5 человек в больнице. Пока не работаем, находимся все в одной комнате...”

Верно (—)

Совершенно секретно

гор. Киев
УНКГБ
16/ХІ.44 г.

Получ.: Трембецкий Иван
Львовск. обл. Городецкий р-н с. Бар
Отправ.: Романович Юлия
Киевская обл., Маньковский р-н
Иваньковский сахарный завод

Меморандум – с польского

„....Когда нам объявили, что едем домой – было много радости, это был самый счастливый момент в России. Чтобы описать наше путешествие нужно очень много. В нашем вагоне появилась какая-то болезнь, в одном вагоне было 30 человек, одетые в тряпье, сколько ниток – столько вшей, так что ничего удивительного – заболели от грязи, нищеты и голода. С нашего вагона заболели 6 человек, 2 человека – тиф, а 4 – грипп. 3 недели езды – и бросились такие вши, о которых мир не слышал. Дали нам квартиру, в одну комнату 15 человек. Кушать пока не варим, нечего. 99% голые и босые, и не можем идти на работу. Сидим ловим вшей, чиним тряпки. Если бы мы знали, что это не домой – не ехали бы, там уже жили кое-как...”

Верно (—)

m. Kijów
UNKGB
22/XI.44 r.
nr 30524

Adres[at]: Szukowa Zuzanna
obw[ód] kustanaj[ski], r[ejo]n uricki
ul. Woroszyłowa 71.
Nadaw[ca]: Krawcowa Stanisława
obw[ód] kijow[ski], m. Talnoje

Memorandum – z polskiego

„...Nasi ludzie zachorowali w wagonach na tyfus, z naszego wagonu już 5 osób jest w szpitalu. Na razie nie pracujemy, przebywamy wszyscy w jednym pokoju...”

Za zgodność (—)

Ściśle tajne

mias[to] Kijów
UNKGB
16/XI.44 r.

Adres[at]: Trembecki Jan
obw[ód] lwowski, r[ejo]n gródecki, w[ieś] Bar
Nadaw[ca]: Romanowicz Julia
obw[ód] kijowski, r[ejo]n mańkowski
Cukrownia Iwańkowska

Memorandum – z polskiego

„...Kiedy nam powiedzieli, że jedziemy do domu – było wiele radości, była to najszczęśliwsza chwila [naszego pobytu] w Rosji. Żeby opisać naszą podróż, trzeba [by pisać] wiele. W naszym wagonie pojawiła się jakaś choroba, w jednym wagonie było 30 ludzi odzianych w szmaty, ile nitek, tyle wszy, tak że nie ma się co dziwić – zachorowaliśmy z brudu, nędzy i głodu. Z naszego wagonu zachorowało 6 osób, 2 osoby – tyfus, a 4 – grypa. 3 tygodnie jazdy – i rzuciły się takie wszy, o jakich świat nie słyszał. Dali nam mieszkanie, do jednego pokoju 15 osób. Jedzenia na razie nie gotujemy w ogóle. W 99% goli i bosy, i nie możemy iść do pracy. Siedzimy, łapiemy wszy, cerujemy szmaty. Gdybyśmy wiedzieli, że nie do domu – nie jechalibyśmy, tam już jakoś nam się żyło...”

Za zgodność (—)

г. Киев
УНКГБ
20/XI.44 г.
№ 30526

Полуг.: Вовк Иван
Львовская, гор. Львов, ул. Курнова. д. 35
Отправ.: Новак Нина Ивановна
Херсонская обл. Каховский р-н
совхоз Розы Люксембург, ул. 3

Меморандум – с польского

„Дорогой папа!

Приехали мы от хорошего, да попали еще лучше. ^бХорошо^б нам было на Урале, но нельзя сравнить еще ^блучше^б. Прошу вырви нас отсюда, нас не отпускают, а то погибнем здесь преждевременно...”

Верно (—) ГАРЛЕЙ

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
28.11.44 г.
№ 24337

Получ.: Союз Польских Патриотов г. Москва
Отправ.: Нойберг И.Л.
Херсонская обл. Новотроицкий р-н
Зерносовхоз им. Чкалова

Меморандум – с польского

„...Я представитель группы поляков переселенцев с Урала извещаю, что следует около 750 человек, польские семьи – в основном инвалиды и семьи военнослужащих. Людей распределили по совхозам.

В плачевных условиях жизни, поместили по 2–3 семьи. Расселяли людей по разным участкам, невозможно проводить общественную работу. Люди работают без нормированного рабочего дня, независимо инвалид он, или же нет. Дело питания представляется тоже критически. Нет возможности организовать польские школы и ясли. Просим помочь, прислать людей, чтобы проверили условия на месте. Прошу помочь организовать на месте общественную работу и политвоспитательную работу в так тяжелых условиях...”

Верно (—)

m. Kijów
UNKGB
20/XI.44 r.
nr 30526

Adres[at]: Wowk Jan obw[ód] lwowski,
m[iasto] Lwów, ul. Kurnowa d[om nr] 35
Nadaw[ca]: Nowak Nina c. Jana
obw[ód] chersoński, r[ejo]n kachowski
Sowchoz Róży Luksemburg, ul. 3

Memorandum – z polskiego

„Kochany tato!

Przyjechaliśmy z dobrego, a trafiliśmy jeszcze lepiej. ^bDobrze^{-b} nam było na Uralu, ale nie można porównywać tego z jeszcze ^blepszym^b. Proszę, wyrwij nas stąd, nas nie wypuszczają, jeśli nie, to zginiemy tutaj przedwcześnie...”

Za zgodność (—) GARLEJ

Ścisłe tajne

m. Kijów
UNKGB
28.11.44 r.
nr 24337

Adres[at]: Związek Patriotów Polskich m. Moskwa
Nadaw[ca]: Nojberg I. L.
obwód chersoński, r[ejo]n nowotroicki
Sowchoz zbożowy im. Czałowa

Memorandum – z polskiego

„...Ja, przedstawiciel grupy Polaków – przesiedleńców z Uralu, powiadamiam, że: przybyło około 750 osób, polskich rodzin – w zasadzie inwalidów i rodzin wojskowych. Ludzi rozdzielili po sowchozach.

W opłakanych warunkach bytowych umieścili po 2–3 rodziny. Rozmieścili ludzi na różnych odcinkach, nie można prowadzić wspólnej pracy. Ludzie pracują bez unormowanego dnia pracy, niezależnie od tego czy to inwalida, czy też nie. Sprawa wyżywienia przedstawia się także krytycznie. Nie ma możliwości zorganizowania polskiej szkoły i żłobka. Prosimy o pomoc, o przysłanie ludzi, żeby skontrolowali warunki na miejscu. Proszę o pomoc w zorganizowaniu na miejscu wspólnej pracy oraz pracy polityczno-wychowawczej w tak ciężkich warunkach...”

Za zgodność (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
28.11.44 г.
№ 24337

Получ.: Союз Польских Патриотов
гор. Москва
Отправ.: Достель Ядвига Яновна
Киев. обл. ст. Сухолисы
Узинский сахарный завод

Меморандум – с польского

„...Извещаю, что поляки, которых привезли с Казахстана, в количестве 112 человек находятся в Киевской области ст. Сухолисы. Часть работает на сахар-заводе, а часть в совхозе. Остались – нет никакой заботы со стороны наших властей. Пишу от имени всех поляков потому, что мне поручили организовать здесь Союз Польских Патриотов. Здесь находятся семьи военнослужащих, которые нуждаются в помощи материальной, в продуктах и одежде. Нужно идти на работу и одеться не во что.

Прошу помочь нам выехать в Отчизну, а мы своей работой поможем государству и фронту. Среди нас есть учителя, которые могли бы работать в школе...”

Верно (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
20.12⁴.44 г.
№ 30627

Получ.: Дзержек Генрику Григорьевичу
Полевая почта 63444
Отправ.: Дзержек Григорий Павлович
Кировоград. обл. Совхоз им. Кирова

Меморандум – с польского

„...В Польше хотя и будет плохо, но все таки лучше жить чем здесь. В Польше куда повернешься везде слышишь родной язык, милый взгляд. Мы находимся теперь на Украине, хотя нам дают 3 раза кушать и хлеб, но мы одним духом хотели бы быть в Польше. Но когда будет такое счастье?...”

Верно (—)

m. Kijów
UNKGB
28.11.44 r.
nr 24337

Adres[at]: Związek Patriotów Polskich
mias[to] Moskwa
Nadaw[ca]: Dostiel Jadwiga c. Jana
obw[ód] kijow[ski] st[acja] Sucholisy
Cukrownia Uzińska

Memorandum – z polskiego

„...Powiadamiam, że Polacy, których przywieziono z Kazachstanu w liczbie 112 osób, znajdują się w obwodzie kijowskim, st[acja] Sucholisy. Część pracuje w cukrowni, a część w sowchozie. Zostaliśmy bez żadnej opieki ze strony naszych władz. Piszę w imieniu wszystkich Polaków dlatego, że polecono mi zorganizować tutaj Związek Patriotów Polskich. Znajdują się tu rodziny wojskowych, które potrzebują pomocy materialnej, w produktach i odzieży. Musimy chodzić do pracy, i nie mamy się w co ubrać.

Proszę o dopomożenie nam w wyjeździe do Ojczyzny, a my swoją pracą pomożemy państwu i frontowi. Są wśród nas nauczyciele, którzy mogliby pracować w szkole...”

Za zgodność (—)

Ściśle tajne

m. Kijów
UNKGB
20.12⁴.44 r.
nr 30627

Adres[at]: Dzierżek Henryk s. Grzegorza
Poczta polowa 63444
Nadaw[ca]: Dzierżek Grzegorz s. Pawła
obw[ód] kirowogradz[ki] Sowchoz im. Kirowa

Memorandum – z polskiego

„...W Polsce, chociaż będzie źle, zawsze łatwiej żyć niż tutaj. W Polsce, gdzie się nie obrócić, wszędzie słyszysz język ojczysty, [widzisz] miłe spojrzenie. Jesteśmy teraz na Ukrainie i chociaż dają nam 3 razy jeść chleb, ale wszyscy jak jeden mąż chcielibyśmy być w Polsce. Lecz kiedy nastąpi takie szczęście?...”

Za zgodność (—)

г. Киев
УНКГБ
13.11.44 г.
№ 30525

Получ.: Кольбуш Марьян
Полевая почта 25231
Отправ.: Кольбуш Мария
Киевская обл., Кагарлыкский р-н
Кагарлыкский сахар. завод

Меморандум – с польского

....Жалеем, что ехали, с квартирой и топливом что-то жуткое. В Сибири можно было зиму пережить легче, все было дешевле, а здесь живем как дураки, не варим, не стираем, в одной комнате, все испортилось.

Ехали жутко, брали от нас деньги, но не кормили. Запасов сделать нельзя, негде, и так живет с дня на день. Как это все кончится ребенок мне зимой замерзнет, хочу ехать домой, может ты можешь послать мне вызов...”

Верно (—)

Совершенно секретно

г. Киев
УНКГБ
28/XI.44 г.
№ 24337

Получ.: г. Москва. Союз Польских Патриотов
Отправ.: Крышталь П.
Херсонская обл. Новотроицкий р-н
З[ерно]совхоз им. Чкалова

Меморандум – с польского

....Я, бывший руководитель Арамильского р-на Свердловской области, а в настоящее время нахожусь в Херсонской области в совхозе с группой поляков 250 человек, большинство больные и старые, и семьи военнослужащих. Приехали. Нас никто не ожидал, 6 дней стояли в вагонах. В совхозе детсады в запущенном виде, зарплата рабочим очень низкая – 100 р. в месяц, нет совсем мыла, нет для людей одежды, климатические условия плохие (дождь, ветер, грязь), а люди, когда ехали на Украину продали все, разочаровались. Для больных нет никакого лечения. Совхоз не обеспечит продуктами на зиму. Прошу выслать нам удостоверение личности и газеты – здесь нет, в нашем р-не находится 700 поляков...”

Верно (—)

m. Kijów
UNKGB
13.11.44 r.
nr 30525

Adres[at]: Kolbusz Marian
Poczta polowa 25231
Nadaw[ca]: Kolbusz Maria
obw[ód] kijowski, r[ejo]n kagarłycki
Cukrownia Kagarłycka

Memorandum – z polskiego

„...Żałujemy, że jechaliśmy, z mieszkaniem i opałem coś okropnego. Na Syberii łatwiej można było przeżyć zimę, wszystko było tańsze, a tutaj żyjemy jak głupcy, nie gotujemy, nie pierzemy, w jednym pokoju, wszystko się popsło.

Jechaliśmy strasznie, brali od nas pieniądze, ale nie karmili. Zapasów zrobić nie można, nie ma gdzie i tak żyjemy z dnia na dzień. Jak się to wszystko [nie] skończy – dziecko zamarznie mi zimą, chcę jechać do domu, może ty mógłbyś przysłać mi zaproszenie...”

Za zgodność (—)

Ściśle tajne

m. Kijów
UNKGB
28/XI.44 r.
nr 24337

Adres[at]: m. Moskwa. Związek Patriotów Polskich
Nadaw[ca]: Kryształ P.
obw[ód] chersoński r[ejo]n nowotroicki
Sowchoz z[bożowy] im. Czkałowa

Memorandum – z polskiego

„...Byłem kierownikiem w r[ejo]nie aramilijskim w obwodzie swierdłowskim, a obecnie znajduję się w obwodzie chersońskim, w sowchozie, z grupą Polaków [liczącą] 250 osób, większość to starzy i chorzy oraz rodziny wojskowych. Przyjechaliśmy. Nikt na nas nie czekał, 6 dni staliśmy w wagonach. W sowchozie przedszkola są zaniedbane, płaca robotników bardzo niska – 100 r[ubli] na miesiąc, nie ma wcale mydła, nie ma odzieży dla ludzi, warunki klimatyczne złe (deszcz, wiatr, błoto), a ludzie, kiedy jechali na Ukrainę sprzedali wszystko, są rozczarowani. Chorzy w ogóle nie są leczeni. Sowchoz nie zabezpieczył produktów na zimę. Proszę o przysłanie nam dowodów osobistych i gazet – tutaj nie ma, w naszym r[ejo]nie znajduje się 700 Polaków...”

Za zgodność (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 22–38.

Оригінал, супровідний лист – машинопис, меморандуми – рукописи.

На супровідному листі зліва вгорі під датою: „6/XII” вписано від руки „вх. № 21551”. На тексті кося дві приписки від руки. Перша від 6.XII: „т. Мазину, т. Волкову. Что можно использовать для информации о настроениях по Соглашению” і нерозбірливий підпис. Друга від 8.XII: „т. Иовенко. Используйте для информации, запросите, что сделано УНКГБ для оказ. помощи, урегулиру. возможные вопросы с обеспечением переселенцев”; підпис можливо Медведєва.

а-а Вписано від руки.

б-б Підкреслено від руки.

¹ Меморандуми у даному випадку – витяги. Публікуємо лише 14 фрагментів листів, оскільки останній є ідентичний з іншим, опублікованим раніше.

² Бондаренко Михайло (нар. 1901), у 1943–1952 – начальник Управління НКГБ (потім МГБ) УРСР Київської області; з 1944 полковник держбезпеки. Цей документ підписав його заступник.

³ Союз Польських Патріотів (СПП) – політична організація, яка діяла в СРСР з березня 1943 до серпня 1946, утворена польськими комуністами з метою приготувати умови й кадри для того, щоб сили, пов’язані з СРСР, могли взяти владу в післявоєнній Польщі; співорганізатор 1 Дивізії Піхоти ім. Тадеуша Костюшка, потім Армії Польської в СРСР. З липня 1944 (після утворення ПКНВ) СПП сконцентрував свою діяльність на організації репатріації поляків з СРСР; республіканські, обласні і районні управління СПП тісно співпрацювали з польсько-радянською змішаною комісією і управліннями польських уповноважених у справах евакуації.

⁴ Правдоподібно повинно бути: 11 (листопад).

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 22–38.

Oryginał, pismo przewodnie – maszynopis, memoranda – rękopisy.

Na piśmie przewodnim w lewym górnym rogu pod datą 6/XII wpisano odręcznie: nr wch. 21551. Na tekście ukosem dwie odręczne adnotacje. Pierwsza z 6.XII: t. Mazin, t. Wołkow. Co można wykorzystać w informacji o nastrojach wobec Układu i podpis nieczytelny. Druga z 8.XII: t. Iowienko. Wykorzystajcie dla informacji, zapytajcie, co UNKGB zrobił w celu okazania pomocy, uregulujcie możliwe sprawy dotyczące zabezpieczenia przesiedleńców; być może podpis Miedwiediewa.

^a -^a Wpisano odręcznie.

^b -^b Podkreślono odręcznie.

¹ Memoranda – tutaj wyjątki. Publikuje się 14 fragmentów listów, gdyż jeden z nich stanowi w zasadzie powtórzenie – zmienił się tylko adresat.

² Bondarienko Michaił (ur. 1901), w l. 1943–1952 naczelnik UNKGB (potem UMGB) USRS obwodu kijowskiego; w 1944 płk bezp. państw. Dokument ten podpisał jego zca, podpis nieczytelny.

³ Związek Patriotów Polskich (ZPP) – organizacja polityczna działająca w ZSRS od marca 1943 do sierpnia 1946, założona przez komunistów polskich w celu przygotowania warunków i kadr dla przejęcia władzy w powojennej Polsce przez siły związane z ZSRS. Współorganizował 1 Dywizję Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, następnie Armię Polską w ZSRS. Od lipca 1944 (po utworzeniu PKWN) ZPP skoncentrował swoją działalność na organizowaniu repatriacji Polaków z ZSRS; zarządy republikańskie, obwodowe i rejonowe ZPP ściśle współpracowały z polsko-sowiecką Komisją Mieszaną i urzędami polskich pełnomocników ds. ewakuacji.

⁴ Prawdopodobnie powinno być: 11 (listopad).

ЧАСТИНА ДРУГА

**ПЕРЕСЕЛЕННЯ У РАМКАХ
ДВОСТОРОННІХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ
У 1944–1946 РОКАХ**

CZĘŚĆ DRUGA

**PRZESIEDLENIA W RAMACH
POROZUMIEŃ DWUSTRONNYCH
W LATACH 1944–1946**

3 серпня 1944, Київ. Записка по ВЧ В. Рясного Л. Берії про ліквідацію
Делегатури Уряду та Армії Крайової у Львові

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
ЗАПИСКА ПО „ВЧ“

МОСКВА
НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА ССР
ГЕНЕРАЛЬНОМУ КОМИССАРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
тов. БЕРИЯ Л.П.¹

В городе Львове ликвидируется польская националистическая организация, сокращенно называемая „ПСЦ“ (Панство Служба Цивильна²), создана в 1941 году по заданию польского эмигрантского правительства.

В период оккупации города Львова немцами „ПСЦ“ находилась на нелегальном положении, имела непосредственно радиосвязь с Варшавой и Лондоном, откуда получала директивы.

Во Львове находилось руководство, так называемой, делегатуры Жонда Львовской опшары, в состав которой входили: Львовская, Станиславская, Дрогобычская и Тернопольская области.

Руководителем организации был ОСТРОВСКИЙ Адам Францискович, псевдоним „ТОМАШ“³.

В июле с.г. он ездил в Варшаву, откуда вернулся за 2 дня до освобождения Львова.

ОСТРОВСКИЙ имел непосредственный контакт с руководителем польской военной повстанческой организации – „ПЗП“ (армия краева⁴) – генерал-майором бывшей польской армии ФИЛИППОВСКИМ Адамом, псевдоним „ЛЮДВИГ“⁵.

Задачей организации было восстановление Польши в границах до 1939 года; вербовка членов в организацию, воспитание их в националистическом духе и подготовка к захвату власти.

Никакой активной борьбы против немцев эта организация не вела. Усиленно культивировали среди польского населения, что Львов должен быть польским, а не советским.

Участники организации в первые дни освобождения гор. Львова, вооружившись винтовками, револьверами и гранатами производили незаконные обыски, облавы и аресты среди украинского населения.

Имели место отдельные случаи самовольных расстрелов украинцев.

В настоящее время среди польского населения распространяется версия,

**3 sierpnia 1944, Kijów. Depesza WCz. W. Riasnego do Ł. Berii o likwidacji
we Lwowie Delegatury Rządu i Armii Krajowej**

ŚCIŚLE TAJNE
DEPESZA „WCz”

MOSKWA

DO LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
ZWIĄZKU SRS

GENERALNEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
tow. BERII Ł.P.¹

W mieście Lwowie likwiduje się organizację nacjonalistyczną nazywaną w skrócie „PSC” („Państwo[wa] Służba Cywilna”²), utworzoną w 1941 roku na polecenie polskiego rządu emigracyjnego.

W okresie okupacji miasta Lwowa przez Niemców, „PSC” działała nielegalnie, utrzymywała bezpośrednią łączność radiową z Warszawą i Londynem, skąd otrzymywała dyrektywy.

We Lwowie znajdowało się kierownictwo tak zwanej Delegatury Rządu Obszaru Lwowskiego, w skład którego wchodziły obwody: lwowski, stanisławski, drohobycki i tarnopolski.

Kierownikiem organizacji był OSTROWSKI Adam s. Franciszka, pseudonim „TOMASZ”³.

W lipcu br. jeździł on do Warszawy, skąd wrócił na 2 dni przed wyzwoleniem Lwowa.

OSTROWSKI miał bezpośredni kontakt z kierownikiem polskiej wojskowej organizacji powstańczej „PZP” (Armia Krajowa⁴) – generałem-majorem byłej armii polskiej FILIPPOWSKIM Adamem, pseudonim „LUDWIK”⁵.

Zadaniem organizacji było przywrócenie Polski w granicach sprzed 1939 roku, werbunek członków do organizacji, wychowanie ich w duchu nacjonalistycznym, przygotowanie do zagarnięcia władzy.

Organizacja ta nie prowadziła w ogóle aktywnej walki z Niemcami. Usilnie kultywowano wśród ludności polskiej [przekonanie], że Lwów powinien być polski, a nie sowiecki.

Członkowie organizacji w pierwszych dniach po wyzwoleniu m. Lwowa, uzbrojeni w karabiny, rewolwery i granaty, dokonywali bezprawnych rewizji, obław i aresztowań wśród ludności ukraińskiej.

Miały miejsce pojedyncze przypadki samowolnych rozstrzeliwań Ukraińców.

что по окончании войны вопрос о принадлежности Львова к Польше или к СССР будет решен плебисцитом.

Проведенной операцией в ночь на 1-ое августа по изъятию руководящих кадров организации, УНКГБ арестовано 12 активных участников, в том числе:

1. ОСТРОВСКИЙ Адам Францишкович, 1911 года рождения, уроженец гор. Львова, поляк, член ППС с 1941 года, бывший ассистент Львовского университета. В организации являлся делегатом польского лондонского правительства по Львовской области.
2. ВАХЕМАН Вячеслав Леонтьевич⁶ – 1902 года рождения, уроженец гор. Кракова, поляк, образование – высшее, юридическое. В организации был руководителем разведки и контрразведки. Имел псевдоним „СЕБА-СТЬЯН”.
3. ВАЙДА Николай Михайлович – 1907 года рождения, уроженец города Раздув, поляк, окончил школу летчиков в Гемблие в 1940–41 г. Работал инструктором в английской авиационной школе.

В организации являлся командиром батальона, имел псевдоним „ЛИС”⁷. „СМЕРШ”⁸ 1-го Украинского фронта арестован генерал-майор бывшей польской армии – ФИЛИППОВСКИЙ.

Большинство командного состава армии „краевой” ушло в подполье.

Операция продолжается.

За время разработки и ликвидации организации (Панства Служба Цивильна) органами НКВД изъято три склада оружия и боеприпасов, в следующем количестве:

Минометов	–	11
Мин	–	26 ящиков
Пулеметов станковых	–	1
Пулеметов ручных	–	19
Винтовок разных	–	192
Гранат	–	298 и 10 ящиков
ПТР	–	1
Автоматов	–	6
Патрон винтовочных	–	10 тыс. и 161 ящик
Патрон к ПТР	–	1 ящик
Патрон немецких	–	99 ящиков
Патрон Японских	–	12 –“–
Австрийских	–	21 –“–
Мадьярских	–	60 –“–
Взрывчатки	–	75 –“–
Перекселиновых шашек	–	5 –“–
Капсулей к гранатам РГД	–	7 коробок
Капсулей к минам	–	13 ящиков

Obecnie wśród ludności polskiej upowszechnia się wersja, że po zakończeniu wojny sprawa przynależności Lwowa do Polski, albo do ZSRS, zostanie rozstrzygnięta drogą plebiscytu.

W wyniku przeprowadzonej w nocy na 1 sierpnia akcji eliminowania kadr kierowniczych organizacji, UNKGB aresztowało 12 aktywnych uczestników, w tym:

1. OSTROWSKI Adam s. Franciszka, urodzony w 1911 roku, mieszkaniec m. Lwowa, Polak, członek PPS od 1941 roku, były asystent Uniwersytetu Lwowskiego. W organizacji był delegatem polskiego rządu londyńskiego na obwód lwowski.
2. WACHEMAN Waczesław s. Leona⁶, urodzony w 1902 roku, mieszkaniec m. Krakowa, Polak, wyższe wykształcenie prawnicze. W organizacji był kierownikiem wywiadu i kontrwywiadu. Miał pseudonim „SEBASTIAN”.
3. WAJDA Mikołaj s. Michała, urodzony w 1907 roku, mieszkaniec miasta Rozwadowa, Polak, ukończył szkołę lotniczą w Giemblie [?] w latach 1940–41. Pracował jako instruktor w angielskiej szkole lotniczej. W organizacji był dowódcą batalionu, nosił pseudonim „LIS”⁷. Przez „SMIERSZ”⁸ I Frontu Ukraińskiego został aresztowany generał-major byłej armii polskiej – FILIPPOWSKI.

Większa część dowództwa Armii „Krajowej” zesłała do podziemia. Operację kontynuujemy.

Podczas rozpracowywania i likwidacji organizacji (Państwowa Służba Cywilna) przez organy NKWD wykryto trzy składy broni i amunicji w ilości:

moździerz	– 11
pocisków moździerzowych	– 26 skrzynek
ciężkich karabinów maszynowych	– 1
ręcznych karabinów maszynowych	– 19
różnych karabinów	– 192
granatów	– 298 i 10 skrzynek
PTR	– 1
automatów	– 6
naboi do karabinów	– 10 tys. i 161 skrzynek
naboi do PTR	– 1 skrzynka
naboi niemieckich	– 99 skrzynek
naboi japońskich	– 12 –“–
naboi] austriackich	– 21 –“–
[naboi] węgierskich	– 60 –“–
materiałów wybuchowych	– 75 –“–
petard	– 5 –“–
zapalników do granatów RGD	– 7 pudełek
zapalników do pocisków moździerzowych	– 13 skrzynek

Арестованные свои показания ограничивают названием отдельных участников организации, развернутых показаний не дают, выражают надежду на освобождение их с помощью польского эмиграционного правительства, возглавляемого МИКОЛАЙЧИКОМ⁹.

Добровольно сдано организацией:

Пулеметов ручных	-	32
— " — зенитных	-	4
Минометов	-	2
ПТР	-	1
Винтовок	-	629
Обрезов	-	5
Гранат разных	-	2218
Мин к минометам	-	29
Ракет	-	55
Патронов	-	5 ящиков
Взрывчатых веществ	-	150 кгр.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ З РАНГА
(—) РЯСНОЙ¹⁰

„^а-3-^а“ августа 1944 г.
№ ^а-1840/сн-^а
г. Киев
дб

^а-Передал: Демура
Приняла: Сидорова
4/VIII-44 г. 6.00-^а

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 1, арк. 108-109.
Оригінал, машинопис.

^а-^а Вписано від руки.

¹ Берія Лаврентій (1899–1953), в органах державної безпеки з 1921. У 1938–1945 – народний комісар внутрішніх справ, з 1941 – заступник Голови РНК, потім – Ради Міністрів СРСР, останнім часом (1953) – перший заступник Голови Ради Міністрів і міністр внутрішніх справ. У 1939–1953 – член Політбюро, потім Президії ЦК ВКП(б)–КПРС. З 1945 Маршал Радянського Союзу. Страчений 23.12.1953.

² Державна служба цивільна (ПСЦ) – криптонім Делегатури Уряду (ДР). Делегатура Уряду в Країні – підпільне представництво Уряду РП в еміграції в Лондоні, утворене в 1940. Місцевими відділеннями ДР були окружні і повітові представництва з завданням відтворення державної адміністрації після визволення Польщі. ДР ліквідовано 1 липня 1945.

³ Островський Адам (1911–1977), псевдо „Томаш Недзеля“, юрист, з 1943 у ППС-ВРН, з березня 1944 – окружний представник Уряду, 31 липня 1944 заарештований НКВД, погодився на співпрацю з ПКНВ, звільнений. У ПКНВ – заступник керівника РАП, з лютого до березня 1945 – заступник міністра МАП, потім Краківський воєвода; у 1945–1950 – посол у Стокгольмі і Римі; автор історичних видань.

Aresztowani swoje zeznania ograniczają do wymienienia poszczególnych uczestników organizacji, nie składają wyczerpujących zeznań, mają nadzieję na uwolnienie ich dzięki polskiemu rządowi emigracyjnemu, na którego czele stoi MIKOŁAJCZYK⁹.

Dobrowolnie organizacja oddała:

ręcznych karabinów maszynowych	–	32
karabinów maszynowych przeciwlotniczych	–	4
moździerzy	–	2
PTR	–	1
karabinów	–	629
obrzynów	–	5
różnych granatów	–	2218
pocisków moździerzowych	–	29
rakiet	–	55
naboi	–	5 skrzynek
materiałów wybuchowych	–	150 kg

LUADOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
(—) RIASNOJ¹⁰

„a-3-a” sierpnia 1944 r.
Nr a-1840/sn-a
m. Kijów
db

a-Nadał: Diemura
Przyjęła: Sidorowa
4/VIII-44 r. 6.00-a

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 1, ark. 108–109.
Oryginał, maszynopis.

“ -a Wpisano odręcznie.

¹ Beria Ławrientij (1899–1953), w organach bezpieczeństwa państwowego od 1921. W l. 1938–1945 ludowy komisarz spraw wewnętrznych, od 1941 zca przewodniczącego RKL, następnie Rady Ministrów ZSRS, a ostatnio (1953) pierwszy zca przewodniczącego Rady Ministrów i minister spraw wewnętrznych. W l. 1939–1953 członek Politbiura, następnie Prezydium KC WKP(b)–KPZS. Od 1945 marszałek ZSRS. Stracony 23.12.1953.

² Państwowa Służba Cywilna (PSC) – kryptonim Delegatury Rządu (DR). Delegatura Rządu na Kraj – konspiracyjna reprezentacja legalnego rządu RP na wychodźstwie w Londynie, utworzona w 1940. Terenowymi agendami DR były delegatury okręgowe i powiatowe, których zadaniem było odtworzenie administracji państwowej po wyzwoleniu Polski. DR została rozwiązana 1 lipca 1945.

³ Ostrowski Adam (1911–1977), ps. „Tomasz Niedziela”, prawnik, od 1943 w PPS-WRN, od marca 1944 Okręgowy Delegat Rządu, 31 lipca t. r. aresztowany przez NKWD, przesłuchany, zgodził się na podjęcie współpracy z PKWN, zwolniony. W PKWN – zca kierownika RAP,

⁴ Армія Крайова (один з криптонімів ПЗП) – підпільна військова організація, утворена 14.2.1942 внаслідок перетворення Союзу Збройної Боротьби, підпорядкована Верховному Головнокомандувачу і Урядові РП в еміграції. Її кількість у 1944 перевищувала 300 тис. вояків. Генерал Леопольд Окулицький, останній командувач АК, видав 19.1.1945 наказ про її розформування, однак частина членів АК продовжувала діяльність, спрямовану на повернення самостійності, у підпільних організаціях „He”, ДСЗ, ВіН та РОАК.

⁵ Точніше Філіпковський Владислав (1892–1950), псевдо „Ціс”, „Янка” та інші, полковник, у 1943–1944 – комендант Регіону АК Львів; після закінчення боїв за Львів 31 липня 1944 очолив делегацію АК на переговорах з генералом М. Ролею-Жимерським у Житомирі, де вночі з 2 на 3 серпня всю делегацію заарештували. В'язень тюрем і таборів у Києві, Львові, Харкові, Рязані-Дягілеві, Грязовці і Бресті; у листопаді 1947 звільнений, повернувся до Польщі. На переговорах з радянським командуванням за дорученням Головнокомандувача АК видавав себе за генерала. У 1994 присвоєно посмертно звання генерала бригади.

⁶ Невідомий, прізвище конспіративне.

⁷ Підпоручник авіації Бородей Мечислав виступав у підпіллі як Мар'ян Вайда, псевдо „Ліс”.

⁸ „Смерш” (від рос. „Смерть шпионам”, тобто „Смерть шпигунам”) існував у 1943–1946. У квітні 1943, виходячи з інтересів поліпшення контррозвідувального захисту діючої радянської армії, на базі особливих відділів НКВД створюється Головне управління контррозвідки „Смерш” Наркомату оборони СРСР.

⁹ Міколайчик Станіслав (1901–1966), політик, діяч селянського руху. Після вересневої кампанії 1939 перебував на чужині, виконуючи у 1939–1940 обов'язки заступника голови РН, у 1940–1943 – заступника прем'єр-міністра Уряду РП, з липня 1943 до листопада 1944 – прем'єр-міністра. У 1945 повернувся до Польщі, де зайняв пост заступника прем'єр-міністра та міністра аграрних реформ. Був депутатом Крайової Ради Народової (КРН), у 1947 – депутатом Сейму. Один з організаторів ПСЛ, якою керував до часу виїзду з держави. У жовтні 1947 під загрозою арешту виїхав з Польщі і поселився у США. У 1947–1966 – голова еміграційної ПСЛ.

¹⁰ Рясной Василь (1904–1995), у 1943–1946 – заступник наркома внутрішніх справ УРСР, у 1946–1947 – перший заступник наркома (потім міністра) внутрішніх справ СРСР, у 1947–1952 – заступник міністра внутрішніх справ СРСР. У 1944 комісар держбезпеки 3-го рангу, 1946 генерал-лейтенант.

od lutego do marca 1945 podsekretarz stanu w MAP, następnie wojewoda krakowski; w l. 1945–1950 był ambasadorem w Sztokholmie i Rzymie; autor publikacji historycznych.

⁴ Armia Krajowa (jeden z kryptonimów: PZP) – podziemna organizacja wojskowa powstała 14.2.1942 z przekształcenia Związku Walki Zbrojnej, podlegała Naczelnemu Wodzowi i Rządowi RP na wychodźstwie. Stan jej w 1944 przekroczył 300 tys. żołnierzy. Gen. Leopold Okulicki, ostatni dowódca AK, wydał 19.1.1945 rozkaz o jej rozwiązaniu, jednak część członków kontynuowała działalność niepodległościową w konspiracyjnych organizacjach: „Nie”, DSZ, WiN oraz ROAK.

⁵ Właśc. Filipkowski Władysław (1892–1950), ps. „Cis”, „Janka” i in., płk, w l. 1943–1944 komendant Obszaru AK Lwów; po zakończonych walkach o Lwów, 31 lipca 1944 udał się na czele delegacji AK do Żytomierza na rozmowy z gen. Rolaż-Zymierskim, po czym całą delegację aresztowano w nocy z 2 na 3 sierpnia; był więziony kolejno w Kijowie, Lwowie, Charkowie, Riazaniu-Diagilewie, Griazowcu i Brześciu; w listopadzie 1947 zwolniony, powrócił do kraju. W rozmowach z dowódcami sowieckimi, na polecenie Komendanta Głównego AK występował jako generał. W 1994 awansowany pośmiertnie na gen. bryg.

⁶ NN, nazwisko konspiracyjne.

⁷ Ppor. lot. Borodej Mieczysław występował w konspiracji jako Marian Wajda ps. „Lis”.

⁸ „Smiersz” (z ros. „Śmierć szpionom”, tzn. „Śmierć szpiegom”) istniał w l. 1943–1946. W kwietniu 1943, mając na względzie polepszenie ochrony kontrwywiadowczej armii sowieckiej, na bazie oddziałów specjalnych NKWD utworzono Główny Zarząd Kontrwywiadu „Smiersz” Ludowego Komisarjatu Obrony ZSRS.

⁹ Mikołajczyk Stanisław (1901–1966), polityk, działacz ruchu ludowego. Po kampanii wrześniowej 1939 przebywał na emigracji pełniąc w l. 1939–1940 funkcję wiceprzewodniczącego RN, 1940–1943 wicepremiera Rządu RP, od lipca 1943 do listopada 1944 premiera. W 1945 wrócił do Polski i objął funkcję wicepremiera oraz ministra reform rolnych. Był posłem do KRN, w 1947 posłem na Sejm. Współorganizator PSL, kierował nim do czasu wyjazdu z kraju. W październiku 1947 zagrożony aresztowaniem opuścił Polskę i osiadł na stałe w Stanach Zjednoczonych. W l. 1947–1966 prezes emigracyjnego PSL.

¹⁰ Riasnoj Wasilij (1904–1995), w l. 1943–1946 zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS, 1946–1947 pierwszy zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS, w l. 1947–1952 wiceminister spraw wewnętrznych ZSRS. W 1944 komisarz bezp. państw. 3 rangi, 1946 gen. lejtn.

31 серпня 1944, Москва. Наказ наркомів внутрішніх справ, державної безпеки, юстиції та прокурора СРСР з доданою інструкцією про порядок застосування Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 серпня 1944 р. „Про надання амністії польським громадянам, засудженим за злочини, вчинені на території СРСР”

СОВ. СЕКРЕТНО

^а2 экз.^а

ПРИКАЗ

Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР,
Народного Комиссара Государственной Безопасности Союза ССР,
Народного Комиссара Юстиции Союза ССР
и
Прокурора Союза ССР
за 1944 год

СОДЕРЖАНИЕ:

001068/00326/0073/212сс С объявлением утвержденной Совнаркомом Союза ССР инструкции о применении Указа Президиума Верховного Совета Союза ССР от 10 августа 1944 года „О предоставлении амнистии польским гражданам, осужденным за совершение преступлений на территории СССР”.

№ 001068/00326/0073/212сс

31 августа 1944 г.

г. Москва

Объявляя для руководства утвержденную Совнаркомом Союза ССР инструкцию о применении Указа Президиума Верховного Совета Союза ССР от 10 августа 1944 г. „О предоставлении амнистии польским гражданам, осужденным за совершение преступлений на территории СССР”,

ПРИКАЗЫВАЕМ:

1. Наркомам внутренних дел и государственной безопасности республик, начальникам Управлений НКВД и НКГБ краев, областей истребовать дела на польских граждан, находящиеся в производстве городских и районных

**31 sierpnia 1944, Moskwa. Rozporządzenie ludowych komisarzy spraw wewnętrznych, bezpieczeństwa państwowego, sprawiedliwości oraz prokuratora ZSRS z załączoną instrukcją o trybie wykonania dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z 10 sierpnia 1944 r.:
O amnestionowaniu obywateli polskich skazanych za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS**

ŚC[IŚLE] TAJNE
"2 egz."^a

ROZPORZĄDZENIE

Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS,
Ludowego Komisarza Bezpieczeństwa Państwowego Związku SRS,
Ludowego Komisarza Sprawiedliwości Związku SRS
i
Prokuratora Związku SRS
za 1944 rok

ZAWIERA:

Nr 001068/00326/0073/212ss wraz z obwieszczeniem zatwierdzonej przez *Sownarkom* Związku SRS instrukcji o wykonaniu Dekretu Prezydium Rady Najwyższej Związku SRS z dnia 10 sierpnia 1944 roku „O udzieleniu amnestii obywatelom polskim skazanym za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS”.

Nr 001068/00326/0073/212ss

31 sierpnia 1944 r.

m. Moskwa

Ogłaszając w charakterze wytycznych zatwierdzonej przez *Sownarkom* Związku SRS instrukcję o wykonaniu Dekretu Prezydium Rady Najwyższej Związku SRS z dnia 10 sierpnia 1944 roku „O udzieleniu amnestii obywatelom polskim skazanym za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS”,

NAKAZUJEMY:

1. *Narkomom* spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa państwowego republik, naczelnikom zarządów NKWD i NKGB krajów, obwodów – zażądać spraw

органов НКВД, милиции и НКГБ и в надлежащих случаях прекратить их производством постановлением соответствующего НКВД–НКГБ, УНКВД–УНКГБ, утвержденным прокурором республики, края, области.

2. Начальникам Управлений НКЮ истребовать дела на польских граждан из народных судов и передать их в областные суды. Областным судам рассмотреть эти дела в подготовительных заседаниях, с обязательным участием прокуроров и в надлежащих случаях своим определением прекратить производством.

3. Областным прокурорам истребовать следственные дела на польских граждан, находящиеся в производстве городских и районных прокуроров и в надлежащих случаях прекратить производством своим постановлением.

4. Народным комиссарам внутренних дел, государственной безопасности, Юстиции союзных республик и прокурорам союзных республик контролировать правильное применение подчиненными органами Указа Президиума Верховного Совета Союза ССР от 10 августа 1944 года „О предоставлении амнистии польским гражданам, осужденным за совершение преступлений на территории СССР”.

5. О всех освобожденных из мест заключения польских граждан НКВД–УНКВД и начальникам исправительно-трудовых лагерей НКВД ежедекадно сообщать в 1 Спецотдел НКВД СССР, независимо от того, каким органом вынесено постановление (определение) об освобождении.

О польских гражданах, не содержащихся под стражей, дела на которых прекращены следственными органами и судами, сведения высылать прокурорам областей в Прокуратуру Союза ССР.

Народный Комиссар
Внутренних Дел СССР
Генеральный Комиссар
Госбезопасности
Л. БЕРИЯ

Народный Комиссар
Государственной Безопасности СССР
комиссар госбезопасности
1 ранга
В. МЕРКУЛОВ¹

Народный Комиссар
Юстиции СССР
генерал-лейтенант юстиции
Н. РЫЧКОВ

Зам. прокурора СССР
Государственный советник
юстиции 1 класса
Г. САФОНОВ

obywateli polskich rozpatrywanych przez miejskie i rejonowe organy NKWD, milicji i NKGB i w stosownych przypadkach zamknąć postępowanie w tych sprawach postanowieniem właściwego NKWD–NKGB, UNKWD–UNKGB zatwierdzonym przez prokuratora republiki, kraju, obwodu.

2. Naczelnikom zarządów NKJ – zażądać spraw obywateli polskich z sądów ludowych i przekazać je do sądów obwodowych. Sądom obwodowym – rozpatrzeć te sprawy na posiedzeniach przygotowawczych z obowiązkowym udziałem prokuratorów i w stosownych przypadkach zamknąć postępowanie swoim orzeczeniem.

3. Prokuratorom obwodowym – zażądać spraw śledczych obywateli polskich rozpatrywanych przez prokuratorów miejskich i rejonowych i w stosownych przypadkach zamknąć postępowanie swoim postanowieniem.

4. Ludowym komisarzom spraw wewnętrznych, bezpieczeństwa państwowego, sprawiedliwości republik związkowych i prokuratorom republik związkowych – skontrolować przez podległe organy prawidłowość wykonania dekretu Prezydium Rady Najwyższej Związku SRS z dnia 10 sierpnia 1944 roku „O udzieleniu amnestii obywatelom polskim skazanym za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS”.

5. NKWD–UNKWD i naczelnikom poprawczych obozów pracy NKWD – informować co dekadę 1 Oddział Specjalny NKWD ZSRS o wszystkich obywatelach polskich zwolnionych z miejsc odosobnienia niezależnie od tego, jaki organ wydał decyzję (orzeczenie) o zwolnieniu.

Informacje o obywatelach polskich nie przebywających w areszcie, których sprawy zostały przerwane przez organy śledcze i sądy, mają wysyłać prokuratorzy obwodów do Prokuratury Związku SRS.

Ludowy Komisarz
Spraw Wewnętrznych ZSRS
Generalny Komisarz Bezpieczeństwa
Państwowego
Ł. BERIA

Ludowy Komisarz
Bezpieczeństwa Państwowego ZSRS
komisarz bezpieczeństwa
państwowego 1 rangi
W. MIERKUŁOW¹

Ludowy Komisarz Sprawiedliwości ZSRS
generał-lejtenant sprawiedliwości
N. RYCZKOW

Zast[ępc]a prokuratora ZSRS
Państwowy radca prawny 1 klasy
G. SAFONOW

Утверждена Совнаркомом СССР
№ 17388-рс от 25 августа 1944 г.

ИНСТРУКЦИЯ

о порядке применения Указа Президиума Верховного Совета СССР от 10 августа 1944 г. „О предоставлении амнистии польским гражданам, осужденным за совершение преступлений на территории СССР”.

1. Под польскими гражданами, подлежащими амнистии, следует понимать:

а) лиц, за которыми, в результате проведенной паспортизации бывших польских граждан, признано право на польское гражданство;

б) бывших граждан Польского государства, которые на основании п. „б” ст. 4 инструкции „О порядке паспортизации бывших польских граждан”, объявленной приказом НКВД СССР от 9 февраля 1943 г. № 00265 с изменениями, внесенными приказом НКВД СССР от 3 апреля 1943 г. № 00653, имеют право на оформление польского гражданства, но не оформили его вследствие нахождения под стражей или по другим причинам (выписка из инструкции прилагается).

2. Лица, подавшие заявления о переходе в польское гражданство на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 22 июня 1944 г. „О праве на переход в польское гражданство военнослужащих Польской Армии в СССР и лиц, помогающих ей в борьбе за освобождение Польши, а также членов их семей” и Указа Президиума Верховного Совета СССР от 14 июля 1944 г., освобождаются лишь после того, как заявление о переходе в польское гражданство будет удовлетворено, и при условии, если по составу совершенного преступления они подлежат амнистии.

3. Принадлежность к польскому гражданству устанавливается на основании имеющихся документов, а при наличии сомнений уточняется путем допроса как лица, в отношении которого решается вопрос о применении амнистии, так и лиц, знавших его в период проживания на территории Польского государства.

При невозможности решить этот вопрос на основании имеющихся данных в отношении осужденных, отбывающих наказание в местах заключения, соответствующие прокуроры должны истребовать на них дела, по которым они были осуждены, или соответствующие справки по этим делам.

4. Освобождению подлежат польские граждане:

а) осужденные советскими судами, а также судами Польской Армии в СССР (независимо от отбытого срока наказания);

Zatwierdzona przez Sownarkom ZSRS
Nr 17388-rs z 25 sierpnia 1944 r.

INSTRUKCJA

o trybie wykonania dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z dnia 10 sierpnia 1944 r. „O udzieleniu amnestii obywatelom polskim skazanym za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS”.

1. Przez obywateli polskich podlegających amnestii należy rozumieć:

a) osoby, którym w rezultacie przeprowadzonej paszportyzacji byłych obywateli polskich przyznano prawo do obywatelstwa polskiego;

b) byłych obywateli Państwa Polskiego, którzy na podstawie p. „b” art. 4 instrukcji „O trybie paszportyzacji byłych obywateli polskich” ogłoszonej rozkazem NKWD ZSRS z dnia 9 lutego 1943 r. nr 00265 ze zmianami wprowadzonymi rozkazem NKWD ZSRS z dnia 3 kwietnia 1943 r. nr 00653 mają prawo do załatwienia formalności związanych z przyznaniem obywatelstwa polskiego, ale nie załatwili związanych z tym formalności ze względu na przebywanie w areszcie albo z innych przyczyn (wyciąg z instrukcji w załączeniu).

2. Osoby, które złożyły podania o przejście na obywatelstwo polskie na podstawie dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z 22 czerwca 1944 r. „O prawie do przejścia na obywatelstwo polskie wojskowych Armii Polskiej w ZSRS i osób wspomagających ją w walce o wyzwolenie Polski, a także członków ich rodzin” i dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z dnia 14 lipca 1944 r., mogą zostać zwolnione dopiero wówczas, kiedy podanie o przejście na obywatelstwo polskie zostanie rozpatrzone pozytywnie i pod warunkiem, że na podstawie całokształtu popełnionych przestępstw podlegają one amnestii.

3. Posiadanie obywatelstwa polskiego jest ustalane na podstawie posiadanych dokumentów, a przy pojawieniu się wątpliwości uściślone jest drogą przesłuchania zarówno osoby, wobec której rozstrzyga się sprawę o udzielenie amnestii, jak i osób, które znały ją w okresie zamieszkiwania na terytorium Państwa Polskiego.

Przy niemożności rozstrzygnięcia tej sprawy na podstawie posiadanych informacji w odniesieniu do skazanych odbywających karę w miejscach odosobnienia, właściwi prokuratorzy powinni zażądać akt spraw, na podstawie których zostali oni skazani, albo odpowiednich informacji o tych sprawach.

4. Zwolnieniu podlegają obywatele polscy:

a) skazani przez sądy sowieckie, a także sądy Armii Polskiej w ZSRS (niezależnie od odbytego okresu kary);

б) лица, подвергнутые наказанию в административном порядке, в том числе и лица, находящиеся в ссылке, высылке и спецпоселениях;

в) отбывшие срок наказания, но задержанные в местах заключения по директиве НКВД СССР и Прокурора СССР от 29 апреля 1942 г. № 185;

г) привлеченные к уголовной ответственности, дела на которых были возбуждены до 11 августа с.г. и находятся в производстве следственных и судебных органов.

5. Не подлежат освобождению польские граждане, осужденные судами по ст. ст. 58-1а, 58-1б, 58-3, 58-6, 58-8, 58-9, 59-3, 136, 137, 142 ч. II, 165 ч. II и III, 167, 193-28 УК РСФСР и соответствующим ст. ст. УК других союзных республик, а также осужденные Особым совещанием при НКВД СССР за преступления, предусмотренные этими статьями.

6. Лица, отбывающие наказание в лагерях, освобождаются постановлением начальника лагеря, утвержденным прокурором лагеря, а лица, содержащиеся в колониях, тюрьмах и местах ссылки (высылки) – постановлением начальника УНКВД, утвержденным соответствующим территориальным прокурором.

Освобожденным выдается на руки справка с указанием: „Освобожден на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 10 августа 1944 г. «О предоставлении амнистии польским гражданам, осужденным за совершение преступлений на территории СССР»”.

7. Польские граждане, отбывшие срок наказания и задержанные в лагерях на основании директивы НКВД СССР и Прокурора СССР от 29 апреля 1942 г. № 185, освобождаются с выдачей на руки справки об освобождении за отбытием срока наказания без ссылки на Указ.

Польские граждане, осужденные за преступления, перечисленные в ст. 5 настоящей инструкции, и после отбытия срока наказания задержанные в лагерях на основании директивы НКВД СССР и Прокурора СССР от 29 апреля 1942 г. № 185, – освобождению не подлежат.

8. Следственные дела на польских граждан, находящиеся в производстве в органах Прокуратуры, НКГБ, НКВД и милиции, прекращаются производством на основании Указа от 10 августа 1944 года по постановлению соответствующего следственного органа, утвержденному Прокурором. Не подлежат прекращению дела по обвинению польских граждан в преступлениях, указанных в ст. 5 настоящей инструкции.

9. Дела на польских граждан, находящиеся в производстве верховных, краевых, областных, окружных, городских и народных судов и военных трибуналов, прекращаются на основании Указа от 10 августа 1944 г. определением суда, в какой бы стадии производства эти дела ни находились.

В тех случаях, когда приговор вступил в законную силу, но не обращен к

b) osoby ukarane w trybie administracyjnym, w tym również osoby przebywające na zesłaniu, deportowane i *specposielenicy*;

c) ci, którzy odbyli karę, ale zostali zatrzymani w miejscach odosobnienia na podstawie dyrektywy nr 185 NKWD ZSRS i Prokuratora ZSRS z dnia 29 kwietnia 1942 r.;

d) pociągnięci do odpowiedzialności karnej, których sprawy zostały wszczęte przed 11 sierpnia br. i są rozpatrywane przez organy śledcze i sądowe.

5. Nie podlegają zwolnieniu obywatele polscy skazani przez sądy z art. art. 58-1a, 58-1b, 58-3, 58-6, 58-8, 58-9, 59-3, 136, 137, 142 cz. II, 165 cz. II i III, 167, 193-28 KK RFSRS i z odpowiednich art. art. KK innych republik związkowych, jak również skazani przez Kolegium Specjalne przy NKWD ZSRS za przestępstwa przewidziane tymi artykułami.

6. Osoby, które odbywają karę w obozach, mogą być zwolnione na podstawie postanowienia naczelnika obozu zatwierdzonego przez prokuratora obozu, a osoby przebywające w koloniach, więzieniach i miejscach zesłania (deportacji) – na podstawie postanowienia naczelnika UNKWD, zatwierdzonego przez właściwego terytorialnie prokuratora.

Zwolnionym wydaje się do rąk zaświadczenie z informacją: „Zwolniony na podstawie dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z dnia 10 sierpnia 1944 r. »O udzieleniu amnestii obywatelom polskim skazanym za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS«”.

7. Obywatele polscy, którzy odbyli karę i zostali zatrzymani w obozach na podstawie dyrektywy nr 185 NKWD ZSRS i Prokuratora ZSRS z dnia 29 kwietnia 1942 r., są zwalniani i wydaje się im zaświadczenia o ukończeniu odbywania kary bez powoływania się na dekret.

Obywatele polscy skazani za przestępstwa wymienione w art. 5 niniejszej instrukcji i po odbyciu kary zatrzymani w obozach na podstawie dyrektywy nr 185 NKWD ZSRS i Prokuratora ZSRS z dnia 29 kwietnia 1942 r. – nie podlegają zwolnieniu.

8. Sprawy śledcze dotyczące obywateli polskich rozpatrywane przez organy prokuratury, NKGB, NKWD i milicji, przerywa się na mocy dekretu z dnia 10 sierpnia 1944 roku na podstawie postanowienia właściwego organu śledczego, zatwierdzonego przez prokuratora. Nie podlegają przerwaniu sprawy z oskarżenia obywateli polskich o przestępstwa wymienione w art. 5 niniejszej instrukcji.

9. Sprawy dotyczące obywateli polskich rozpatrywane przez sądy najwyższe, krajowe, obwodowe, okręgowe, miejskie i ludowe oraz trybunały wojskowe zamyka się na podstawie dekretu z dnia 10 sierpnia 1944 r. orzeczeniem sądu, niezależnie od stadium w jakim znajduje się postępowanie.

W tych przypadkach, kiedy wyrok nabrał mocy prawnej lecz nie został wy-

исполнению, суд выносит определение об освобождении осужденного от отбывания наказания в силу амнистии.

10. Лицам, в отношении которых дела производством прекращены следственными органами и судами (пп. 8–9 настоящей инструкции), выдаются справки об освобождении в силу амнистии.

11. Освобождаемые по амнистии польские граждане могут избирать для жительства любой пункт на территории СССР, кроме режимных местностей и местностей, объявленных на военном положении. В режимных местностях и местностях, объявленных на военном положении, они могут избирать место жительства лишь в целях воссоединения с семьей, если последняя там проживает. Проездными билетами, деньгами и продуктами питания на время проезда до избранного места жительства освобождаемые по амнистии обеспечиваются администрацией мест заключения.

Освобожденным из мест заключения польским гражданам возвращаются под расписку отобранные у них при аресте документы, вещи и деньги, если они не конфискованы и не хранятся при деле в качестве вещественных доказательств.

12. Работу по освобождению польских граждан в силу амнистии закончить в 2-месячный срок.

СОВ. СЕКРЕТНО

Приложение к инструкции о порядке применения Указа Президиума Верховного Совета СССР от 10 августа 1944 года.

ВЫПИСКА

из инструкции о порядке паспортизации бывших польских граждан, объявленной приказом НКВД СССР № 00265 – 1943 года, с изменениями, внесенными приказом НКВД СССР № 00653 – 1943 года.

...4. По результатам опроса оперативный работник определяет, кому из опрашиваемых надлежит предложить получить советский паспорт и кому предложить документально доказать, что он имеет право на оформление польского гражданства, руководствуясь при этом следующим:

а) Советскими гражданами являются:

1) Все лица, без различия национальности, состоявшие в польском

konany, sąd wydaje orzeczenie o zwolnieniu skazanego od odbycia kary na mocy amnestii.

10. Osobom, których sprawy zostały zamknięte przez organy śledcze i sądy (pp. 8–9 niniejszej instrukcji), wydawane są zaświadczenia o zwolnieniu na mocy amnestii.

11. Zwalniani na podstawie amnestii obywatele polscy mogą wybrać na miejsce zamieszkania dowolne miejsce na terytorium ZSRS oprócz miejscowości zastrzeżonych i miejscowości, w których ogłoszono stan wojenny. W miejscowościach zastrzeżonych i miejscowościach, w których ogłoszono stan wojenny, mogą oni zamieszkać jedynie w celu połączenia się z rodziną, o ile ta ostatnia tam zamieszkuje. Bilety na przejazd, pieniądze i artykuły żywnościowe na czas przejazdu do wybranego miejsca zamieszkania zapewnia zwalnianym na mocy amnestii administracja miejsc odosobnienia.

Zwalnianym z miejsc uwięzienia obywatelom polskim zwracane są za pokwitowaniem odebrane im podczas aresztowania dokumenty, przedmioty i pieniądze, o ile nie zostały one skonfiskowane i nie są przechowywane w aktach sprawy w charakterze dowodów rzeczowych.

12. Prace związane ze zwolnieniem obywateli polskich na mocy amnestii zakończyć w przeciągu 2 miesięcy.

ŚC[ISLE] TAJNE

Załącznik do instrukcji o trybie wykonania Dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z dnia 10 sierpnia 1944 roku.

WYCIĄG

z instrukcji o trybie paszportyzacji byłych obywateli polskich ogłoszonej rozkazem NKWD ZSRS nr 00265 – 1943 roku, ze zmianami wprowadzonymi rozkazem NKWD ZSRS nr 00653 – 1943 roku.

„...4. Na podstawie wyników przesłuchania pracownik operacyjny określa, któremu z przesłuchiwanym należy przyznać paszport sowiecki, a któremu polecić na podstawie dokumentów udowodnienie, że ma prawo do załatwienia formalności związanych z przyznaniem obywatelstwa polskiego kierując się przy tym następującymi zasadami:

a) Sowieckimi obywatelami są:

1) Wszystkie osoby bez względu na narodowość, które miały obywatelstwo

гражданстве, находившиеся на территориях западных областей Украины к 1 ноября 1939 года и Белоруссии ко 2 ноября 1939 года, за исключением лиц, не являвшихся жителями этих территорий и находившихся здесь лишь временно – не больше полугода.

2) Все бывшие польские граждане, без различия национальности, хотя и не находившиеся на территориях западных областей, но постоянно проживавшие в них и связанные с ними имущественными, служебными или семейными интересами.

3) Все лица, без различия национальности, хотя и не проживавшие постоянно на территории западных областей УССР и БССР, но принятые в советское гражданство в установленном законом порядке.

4) Лица, прибывшие в СССР на основании соглашения между правительством Союза ССР и правительством Германии от 16 ноября 1939 года, а также в связи с передачей по договору от 10 октября 1939 года Союзом ССР гор. Вильно и Виленской области Литовской республике.

5) Бывшие польские граждане, без различия национальности, принятые в литовское, латвийское или эстонское гражданство.

6) Все бывшие польские граждане, без различия национальности, прибывшие во внутренние области СССР из советских республик Прибалтики, если они являются жителями западных областей УССР и БССР и связаны с этими территориями имущественными, служебными или семейными интересами.

7) Бывшие польские граждане, арестованные в период до 1 ноября 1939 года (для жителей Западной Украины) и до 2 ноября 1939 года (для жителей Западной Белоруссии), если они являлись постоянными жителями этих территорий или были связаны с этими территориями имущественными, служебными или семейными интересами.

б) Имеют право на оформление польского гражданства:

1) Все лица, без различия национальности, ранее постоянно проживавшие на территории Генерал-Губернаторства² или других польских областей, захваченных Германией в 1939 году (Польская Силезия, Познанское, Поморское и Лодзинское воеводства), связанные с этими территориями имущественными, служебными или семейными интересами, в том случае, если они не оформляли советского гражданства в установленном законом порядке.

2) Лица польской национальности, до 17 сентября 1939 года состоявшие в польском гражданстве и прибывшие во внутренние области СССР из советских республик Прибалтики, которые до прибытия в Прибалтику постоянно проживали на территории Генерал-Губернаторства Польши или других областей, захваченных в 1939 году Германией (Польская Силезия, Познанское, Поморское и Лодзинское воеводства), были связаны с этими

polskie i przebywały na terytorium zachodnich obwodów Ukrainy przed 1 listopada 1939 roku i Białorusi przed 2 listopada 1939 roku, za wyjątkiem osób nie będących mieszkańcami tych terenów i znajdujących się tu tylko przez krótki okres czasu – nie dłużej niż pół roku.

2) Wszyscy byli obywatele polscy bez względu na narodowość, którzy chociaż nie przebywali na terenach zachodnich obwodów, ale stale zamieszkiwali w nich i są związani z nimi interesami majątkowymi, służbowymi lub rodzinnymi.

3) Wszystkie osoby bez względu na narodowość, które chociaż nie zamieszkiwały stale na terenach zachodnich obwodów USRS i BSRS, ale przyjęły obywatelstwo sowieckie na zasadach ustalonych przez prawo.

4) Osoby, które przybyły do ZSRS na podstawie porozumienia między rządem Związku SRS i rządem Niemiec z dnia 16 listopada 1939 roku, a także w związku z przekazaniem na podstawie porozumienia z dnia 10 października 1939 roku przez Związek SRS mias[ta] Wilna i obwodu wileńskiego Republice Litewskiej.

5) Byli obywatele polscy bez względu na narodowość, którzy przyjęli obywatelstwo litewskie, łotewskie albo estońskie.

6) Wszyscy byli obywatele polscy bez względu na narodowość, którzy przybyli do wewnętrznych obwodów ZSRS z sowieckich republik nadbałtyckich, jeśli są mieszkańcami zachodnich obwodów USRS i BSRS i są związani z tymi terenami interesami majątkowymi, służbowymi lub rodzinnymi.

7) Byli obywatele polscy aresztowani w okresie do 1 listopada 1939 roku (dla mieszkańców Zachodniej Ukrainy) i do 2 listopada 1939 roku (dla mieszkańców Zachodniej Białorusi), jeśli byli oni stałymi mieszkańcami tych terenów albo byli związani z tymi terenami interesami majątkowymi, służbowymi lub rodzinnymi.

b) Mają prawo do załatwienia formalności związanych z przyznaniem obywatelstwa polskiego:

1) Wszystkie osoby bez względu na narodowość, które wcześniej mieszkały na terenie Generalnego Gubernatorstwa² albo w innych polskich obwodach zajętych przez Niemcy w 1939 roku (Polski Śląsk, województwa: poznańskie, pomorskie i łódzkie), związane z tymi terenami interesami majątkowymi, służbowymi lub rodzinnymi, o ile nie załatwiły one formalności związanych z przyjęciem obywatelstwa sowieckiego na zasadach ustalonych przez prawo.

2) Osoby narodowości polskiej posiadające do 17 września 1939 roku obywatelstwo polskie i przybyłe do wewnętrznych obwodów ZSRS z sowieckich republik krajów nadbałtyckich, które do czasu przybycia do krajów nadbałtyckich mieszkały na stałe w Polsce na terytorium Generalnego Gubernatorstwa albo w innych obwodach zajętych w 1939 roku przez Niemcy (Polski Śląsk, województwa: poznańskie, pomorskie i łódzkie), były związane z tymi terenami

территориями имущественными, служебными или семейными интересами, если они при этом прибыли в Прибалтику после 17 сентября 1939 года.

3) Бывшие польские граждане, арестованные в период времени до 1 ноября 1939 года (для жителей Западной Украины) и до 2 ноября 1939 года (для жителей Западной Белоруссии), если они не являлись жителями этих территорий или не были связаны с этими территориями служебными, имущественными или семейными интересами.

4) Постоянные жители территории Генерал-Губернаторства или других польских областей, захваченных в 1939 году Германией (Польская Силезия, Познанское, Поморское и Лодзинское воеводства), без различия их национальности, арестованные при нелегальном переходе государственной границы СССР после 1 ноября 1939 года (для граждан Западной Украины) и 2 ноября 1939 года (для граждан Западной Белоруссии).

5) Бывшие польские граждане, хотя и находившиеся на территориях Западной Украины к 1 ноября 1939 года и Западной Белоруссии ко 2 ноября 1939 года, но не являвшиеся постоянными жителями этих территорий и пребывавшие на них лишь кратковременно, т.е. не более полугода.

Примечание. 1 ноября 1939 года является датой волеизъявления Народного Собрания Западной Украины о воссоединении с СССР.

2 ноября 1939 года – дата волеизъявления о воссоединении с СССР Народного Собрания Западной Белоруссии.

ДА СБУ (Київ), ф. 9, оп. 30, спр. 619, арк. 243–249.

Оригінал, друк.

На першій сторінці наказу вписаний від руки номер: „Вх. 68” з датою: „5.9.1944 г.”; нижче резолюція: „Тов. Бабасеву³, т. Рафаэлю, т. Углеву⁴. Для исполнения, доложите мне 15.11.44 г.” з датою: „19.IX.” та підписом Бондаренка.

“ “ Вписано від руки.

¹ Меркулов Всеволод (1895–1953), у 1943–1946 – нарком (згодом міністр) державної безпеки СРСР, у 1947–1950 – начальник Головного управління радянським майном за кордоном при Раді Міністрів СРСР. З 1943 комісар держбезпеки 1-го рангу, з 1945 генерал армії.

² Генеральне губернаторство (нім. Generalgouvernement) – окупаційна німецька адміністративна одиниця, що охоплювала території центральної і півд.-сх. Польщі. Існувала з 12.10.1939 на територіях довоєнних воєводств: частини Варшавського, Келецького, Лудзького, Львівського та Краківського, а також цілого Люблінського воєводства. У 1941 приєднано решту Львівського воєводства та Тернопільське і Станіславське воєводства. ГГ було для третього рейху сировинною і продовольчою базами та джерелом дешевої робочої сили. Вживаючи нещадний терор, німецькі окупанти проводили кампанію по винищенню польського і єврейського населення, яке проживало на цій території, що була одним з найбільш активних у Європі осередків руху опору і військового підпілля.

³ Бабасев Михайло (нар. 1903), у 1944–1953 – начальник відділу „А” УНКГБ–УМГБ УРСР Київської області, полковник держбезпеки (1944).

⁴ Углев Дмитро (нар. 1906), у 1944–1947 – начальник 2-го відділу УНКГБ УРСР Київської області, підполковник держбезпеки (1944).

interesami majątkowymi, służbowymi lub rodzinnymi, o ile przy tym przybyły one z krajów nadbałtyckich po 17 września 1939 roku.

3) Byli obywatele polscy aresztowani w okresie do 1 listopada 1939 roku (dla mieszkańców Zachodniej Ukrainy) i do 2 listopada 1939 roku (dla mieszkańców Zachodniej Białorusi), jeśli nie byli oni mieszkańcami tych terenów lub nie byli związani z tymi terenami interesami służbowymi, majątkowymi lub rodzinnymi.

4) Stali mieszkańcy terytorium Generalnego Gubernatorstwa lub innych polskich obwodów zajętych w 1939 roku przez Niemcy (Polski Śląsk, województwa: poznańskie, pomorskie i łódzkie) bez względu na narodowość, aresztowani podczas nielegalnego przekroczenia granicy państwowej ZSRS po 1 listopada 1939 roku (dla obywateli Zachodniej Ukrainy) i 2 listopada 1939 roku (dla obywateli Zachodniej Białorusi).

5) Byli obywatele polscy, którzy chociaż przebywali na terytorium Zachodniej Ukrainy do 1 listopada 1939 roku i Zachodniej Białorusi do 2 listopada 1939 roku, ale nie byli stałymi mieszkańcami tych terenów i przebywali na nich tylko przez krótki okres czasu, tj. nie dłużej niż pół roku.

Uwaga. 1 listopada 1939 roku jest datą wyrażenia woli Zgromadzenia Ludowego Zachodniej Ukrainy o zjednoczeniu z ZSRS.

2 listopada 1939 roku to data wyrażenia woli o zjednoczeniu z ZSRS przez Zgromadzenie Ludowe Zachodniej Białorusi.

PA SBU (Kijów), f. 9, op. 30, spr. 619, ark. 243–249.

Oryginał, druk.

Na pierwszej stronie wpisany odręcznie nr: wch. 68, data: 5.9.1944 r.; niżej dekretycja: Tow. Babasiew¹, t. Rafael, t. Uglew⁴. Do wykonania, zameldujcie mi do 15.11.44 r., data: 19.IX i podpis Bondarienki.

^a -^u Wpisano odręcznie.

¹ Mierkułow Wsiewołod (1895–1953), w l. 1943–1946 ludowy komisarz (następnie minister) bezp. państw. ZSRS, w l. 1947–1950 naczelnik Zarządu Głównego ds. mienia sowieckiego za granicą przy Radzie Ministrów ZSRS; w 1943 komisarz bezp. państw. I rangi, 1945 gen. armii.

² Generalne Gubernatorstwo (niem. Generalgouvernement) – okupacyjna niemiecka jednostka administracyjna, w skład której wchodziły ziemie centralnej i pld.-wsch. Polski. Istniało od 12.10.1939 i obejmowało tereny przedwojennych województw: części warszawskiego, kieleckiego, łódzkiego, lwowskiego oraz krakowskiego, a także całe woj. lubelskie. W 1941 przyłączono pozostałą część woj. lwowskiego oraz województwa tarnopolskie i stanisławowskie. GG było dla III Rzeszy bazą surowcową i żywnościową oraz źródłem taniej siły roboczej; stosując bezwzględny terror, Niemcy prowadzili wielostronną akcję wyniszczania ludności polskiej i żydowskiej zamieszkałej na tym obszarze, będącym jednym z najaktywniejszych w Europie terenów ruchu oporu i konspiracji wojskowej.

³ Babasiew Michaił (ur. 1903), w l. 1944–1953 naczelnik Oddz. „A” UNKGB–UMGB USRS obwodu kijowskiego. W 1944 płk bezp. państw.

⁴ Uglew Dmitrij (ur. 1906), w l. 1944–1947 naczelnik 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu kijowskiego. W 1944 ppłk bezp. państw.

17 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про
реагування польського населення на інформацію
щодо переселення

По „ВЧ” из Дрогобыча
17.9.44 г.

НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

В связи с опубликованием соглашения между Польским Комитетом Национального Освобождения¹ и правительством УССР об эвакуации польских граждан с территории УССР и украинского населения с территории Польши, зафиксированы следующие реагирования:

„Если мне в Польше дадут землю, хозяйство, тогда поеду туда, а если земли и хозяйства не дадут – не поеду. Работать здесь буду, зачем туда ехать” –

(КАЛАШ Павел, рабочий кочегар)

„Отсюда никуда не поеду, потому что территория ^аЗападной Украины^а, как принадлежавшая Польше, будет ^апольской^а”.

(ЛЯТУШЕК, поляк, стрелочник станции Стрий)

„Я по специальности педагог, везде себе найду работу при любой системе государства. Мне нравится порядок в советской школе, но все же, хочу жить там, где больше поляков”.

(ЧИЖЕВСКИЙ Юрко, директор школы)

„Очередная комедия, в польском правительстве большевики, ^аПольша будет советской^а”.

(СТАТСКАЯ Фряня, учительница)

„Поехал бы в Польшу, да жаль собственности. Тут продашь, там купишь. Конечно, лучше быть среди своих”.

(ДРОЗДОВСКИЙ Карл, служащий леспромхоза)

„Очень буду рада, мне предоставляется возможность ехать в Польшу. Что здесь делать, здесь будут жить русские, украинцы, хочу жить, где живут поляки. Здесь советская власть не будет предавать польские выгоды. Здесь будет Польша”.

(ЗАВАДСКАЯ Анна, полька, акушерка больницы)

„Мне безразлично где работать, там моя родина – где платят. Мне безразлично Польша это или СССР”.

(ДРОЗДОВСКИЙ Тадеуш, поляк, техник леспромхоза)

17 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki
o reakcjach ludności polskiej na wiadomość o mających
nastąpić przesiedleniach

„WCz” z Drohobycza
17.9.44 r.

NKGB USRS tow. SAWCZENKO

W związku z opublikowaniem układu pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego¹ a rządem USRS o ewakuacji obywateli polskich z terytorium USRS i ludności ukraińskiej z terytorium Polski, odnotowano następujące reakcje:

„Jeśli dadzą mi w Polsce ziemię, gospodarstwo, to tam pojedę, a jeśli ziemi i gospodarstwa nie dadzą – nie pojedę. Będę tutaj pracować, po co mam tam jechać” –

(KAŁASZ Paweł, robotnik palacz)

„Nigdzie stąd nie pojedę, ponieważ terytorium ^a„Zachodniej Ukrainy”, jako należące do Polski będzie ^a„polskie^a”.

(LATUSZEK, Polak, zwrotniczy na stacji Stryj)

„Jestem z zawodu pedagogiem, wszędzie znajdę sobie pracę w dowolnym systemie państwowym. Podoba mi się system w szkołach sowieckich, lecz mimo to chcę mieszkać tam, gdzie jest więcej Polaków”.

(CZYŻEWSKI Jurko, dyrektor szkoły)

„Kolejna komedia, w rządzie polskim są bolszewicy, ^a„Polska będzie sowiecka^a”.

(STATSKA Frania, nauczycielka)

„Pojechałbym do Polski, ale żal tego, co posiadam. Tu sprzedasz, tam nie kupisz. Oczywiście, lepiej być wśród swoich”.

(DROZDOWSKI Karol, pracownik zakładu obróbki drewna)

„Będę bardzo zadowolona, [ponieważ] daje mi się możliwość wyjazdu do Polski. Co mam tutaj robić, tu będą mieszkać Rosjanie, Ukraińcy, chcę mieszkać tam, gdzie mieszkają Polacy. Władza sowiecka nie będzie tu oddawać polskich dóbr. Tu będzie Polska”.

(ZAWADZKA Anna, Polka, położna w szpitalu)

„Wszystko mi jedno gdzie pracuję, moja ojczyzna tam – gdzie płacą. Jest mi obojętne czy to Polska, czy ZSRS”.

(DROZDOWSKI Tadeusz, Polak, technik w zakładzie obróbki drewna)

„^а Америка никогда не допустит^а, чтобы земли Западной Украины принадлежали СССР”.

(СТАДНЕНКО, поляк, директор курорта)

„Вопрос Западной Украины является спорным, с одной стороны Польша, с другой СССР”.

(ЗАВАДСКИЙ Вячеслав, бухгалтер курорта)

„Никуда из Дрогобыча не уеду, не думаю уезжать и в Польшу. Здесь работаю давно, мне будет не плохо”.

(ХМУРА Зигмунд, поляк, лесник)

„Ехать в Польшу или нет – надо подумать, вопрос сложный”.

(ЯГЕР Иосиф, бухгалтер, поляк)

„Это хорошо, поеду в Польшу, буду жить хорошо. Буду иметь свое хозяйство”.

(КАЛАС Ядвига, домохозяйка)

МОРОЗ²

ПЕРЕДАЛ: КРАСНОСНОБЦЕВ

ПРИНЯЛА: БУГАЕВСКАЯ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 1–2.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „Использовано для спецсообщ.”, дата: „27.IX” і нерозбірливий підпис.

^а – ^а Підкреслено від руки.

¹ Польський Комітет Національного Визволення – тимчасовий орган виконавчої влади на польській території, зайнятій Червоною Армією; утворений 20.7.1944 у Москві членами Центрального Управління Комуністів Польщі у СРСР і Союзу Польських Патріотів, остаточне рішення про його утворення й особовий склад ухвалив Сталін.

² Мороз Микола (нар. 1908), у 1944–1948 – заступник начальника, в 1948–1951 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Дрогобицької області. З 1945 підполковник держбезпеки, з 1949 полковник держбезпеки.

„Ameryka nigdy nie dopuści^a”, by ziemie Zachodniej Ukrainy należały do ZSRS”.

(STADNIENKO, Polak, dyrektor uzdrowiska)

„Kwestia Zachodniej Ukrainy jest sporna, z jednej strony Polska, z drugiej ZSRS”.

(ZAWADZKI Wiaczesław, księgowy w uzdrowisku)

„Nigdzie z Drohobycza nie wyjadę, nie zamierzam wyjeżdżać do Polski. Tu pracuję od dawna, nie będzie mi tutaj źle”.

(CHMURA Zygmunt, Polak, leśnik)

„Jechać do Polski, czy nie – trzeba to przemyśleć, sprawa jest skomplikowana”.

(JAGIER Józef, księgowy, Polak)

„Dobrze, pojedę do Polski, będę dobrze żyć. Będę mieć swoje gospodarstwo”.

(KAŁAS Jadwiga, gospodyni domowa)

MOROZ²

NADAŁ: KRASNOSNOBCEW
PRZYJĘŁA: BUGAJEWSKAJA

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 1–2.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: Wykorzystano w meldunku specjalnym, data: 27.IX i nieczytelny podpis.

^a -^a Podkreślono odręcznie.

¹ Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego – tymczasowy organ władzy wykonawczej na ziemiach polskich zajętych przez Armię Czerwoną, powołany 20.7.1944 w Moskwie przez członków Centralnego Biura Komunistów Polski w ZSRS i Związku Patriotów Polskich, choć ostateczną decyzję o jego powstaniu i składzie osobowym podjął Stalin.

² Moroz Nikołaj (ur. 1908), w l. 1944–1948 zca naczelnika, w l. 1948–1951 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu drohobyckiego. W 1945 ppłk bezp. państw., 1949 płk bezp. państw.

17 вересня 1944, 23 година, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку,
про висловлювання поляків у зв'язку з переселенням

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

По „ВЧ” из Дрогобыча

17.9.44 г. 23.00

НКГБ УССР

тов. САВЧЕНКО

В связи с опубликованием соглашения между Польским Комитетом Национального Освобождения и правительством украинской республики об эвакуации граждан с территории Украины и украинского населения с территории Польши зафиксированы следующие высказывания:

„...Как только будет разрешен выезд, сразу же выеду в Польшу...”

(АЗБЕСТБАУН, поляк, инженер электростанции)

„...Я в Польшу поеду потому, что там живут мои родные, а Польша моя родина... „

(САЛОФРАНК, рабочий электрик)

„...Как только будет разрешен выезд в Польшу я сразу же поеду потому, что я ^аполька^а, владею польским языком и жить буду среди своих поляков...”

(^аСЫРОВАТКО Марьян^а, поляк, рабочий завода № 2)

^б„...Мне все равно. Если в Польше бесплатно кормили бы и не нужно было работать я сразу же поехал бы, а раз этого там не будет и нужно будет работать, я останусь здесь тем более, что здесь я работаю, а когда была Польша до 1939 г. я работал дня 3 в неделю, а остальное время был безработным...”^б

(ГНАТИК Ян, рабочий кирпичного з-да, поляк)

„...Теперь мы имеем польское правительство, которое находится в гор. Люблине. Оно беспокоится о нас и оказывает нам всякую помощь. Польская армия совместно с Красной Армией освободила Прагу, скоро освободит Варшаву. Но я в Польшу ехать не думаю...”

(КОВАЛЬСКИЙ Петр, поляк, служащий)

„...Поеду в Польшу, там свободно можно будет организовать заработок по специальности...”

(МОРОЗ Станислав, поляк, служащий)

17 września 1944, godz. 23, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków na temat przesiedleń

ŚCIŚLE TAJNE
„WCz” z Drohobycza
17.9.44 r. 23.00

NKGB USRS

tow. SAWCZENKO

W związku z opublikowaniem układu pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a rządem republiki ukraińskiej o ewakuacji obywateli [polskich] z terytorium Ukrainy i ludności ukraińskiej z terytorium Polski, odnotowano następujące wypowiedzi:

„...Jak tylko będzie zezwolenie na wyjazd, od razu wyjadę do Polski...”

(AZBESTBAUN, Polak, inżynier w elektrowni)

„...Pojadę do Polski, bo tam mieszkają moi krewni, a Polska jest moją ojczyzną...”

(SAŁO FRANK, robotnik elektryk)

„...Jak tylko będzie zezwolenie na wyjazd do Polski, wyjadę od razu ponieważ jestem ^aPolką^a, władam polskim językiem i będę mieszkać wśród swoich – Polaków...”

(^aSYROWATKO Marian^a, Polak, robotnik w Zakładzie nr 2)

^b „...Wszystko mi jedno. Gdyby w Polsce karmili za darmo i nie trzeba było pracować, od razu bym pojechał, a jeśli tam tego nie będzie i trzeba będzie pracować, zostanę tutaj, tym bardziej, że tu pracuję, a gdy była Polska do 1939 r. pracowałem 3 dni w tygodniu i przez resztę czasu byłem bezrobotny...”^b

(GNACIK Jan, robotnik w cegielni, Polak)

„...Mamy teraz polski rząd z siedzibą w Lublinie. Troszczy się o nas i okazuje nam wszelką pomoc. Wojsko Polskie wspólnie z Armią Czerwoną wyzwoliło Pragę, wkrótce wyzwoli Warszawę. Ale ja do Polski jechać nie myślę...”

(KOWALSKI Piotr, Polak, urzędnik)

„...Pojadę do Polski, tam swobodnie będzie można znaleźć pracę w zawodzie...”

(MOROZ Stanisław, Polak, urzędnik)

„...Ехать в Польшу дело неплохое, но я сейчас не знаю, что делать.
Над этим вопросом надо подумать...”

(КУЛЬЧИЦКИЙ Владимир, поляк, бухгалтер)

МОРОЗ

ПЕРЕДАЛ – ЗУБАКОВ
ПРИНЯЛА – (—) БРАСЛАВСКАЯ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 3.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „Использовано для спецсообщ.“, дата: „27.IX” і нерозбірливий підпис.

а- а Підкреслено від руки, поруч поставлено знак запитання.

б- б Абзац перекреслений, зазначений на полях вертикальною рискою.

„...Wyjazd do Polski to niezły pomysł, ale obecnie nie wiem co robić.
Trzeba tę sprawę przemyśleć...”
(KULCZYCKI Włodzimierz, Polak, księgowy)

MOROZ

NADAŁ – ZUBAKOW
PRZYJĘŁA – (—) BRASŁAWSKAJA

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 3.
Oryginał, maszynopis.*

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: Wykorzystano w meldunku specjalnym, data: 27.IX i nieczytelny podpis.

^{a- -a} Podkreślono odręcznie i postawiono znak zapytania.

^{h- -h} Akapit odręcznie przekreślony oraz zaznaczony na marginesie pionową kreską.

18 вересня 1944, Тернопіль. Записка по ВЧ В. Майструка С. Савченку про висловлювання поляків і українців у зв'язку з переселенням

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

По „ВЧ” из Тарнополя

18.9.44 г. 2.00

НКГБ УССР

тов. САВЧЕНКО

„О реагированиях на Люблинское соглашение”

ГАЦЕК Иосиф, уроженец г. Чертково, поляк, зав. буфетом, по вопросу Люблинского соглашения сказал:

„...Это решение правительства. Однако, тяжело уезжать из родного города, где родился, воспитывался. ^аЕсли это решение не обязательно, я бы лично не поехал^а...”

СУХАВСКИЙ Владимир Иванович, молотобоец на железной дороге, 1904 года рождения, уроженец гор. Чертков, поляк:

„...Я думаю, что это мероприятие будет на ^адобровольных началах^а и если я не желаю ехать в Польшу то меня никто не имеет права заставить, тем более, если не все поляки встретят это мероприятие сочувственно. Поляки согласны выехать из Западной Украины, лишь бы избавиться от оуновцев...”

Украинка (фамилия не установлена):

„...Очень хорошо, что уберут от нас поляков, тогда и войны никакой не будет...”

ЦЕРСКАЯ Осипа, 20 лет, полька, работает на почте:

„...Если отдадут такой приказ, то я поеду. Я одна, все равно где работать. В Польше нас обеспечат квартирой, там будут все свои и бендеровцев [!] не будет...”

ОПСИК Вера, 22 лет, полька, работает в партийном кабинете:

„...Если будет распоряжение ^ав принудительном порядке^а, то будет очень жаль уехать, ибо я здесь привыкла, больше нигде не была, а если это мероприятие будет добровольным, то я согласна остаться здесь...”

БРАВИНСКИЙ Лев, 50 лет, рабочий маслос[ыро]варочного завода:

18 września 1944, Tarnopol. Depesza WCz. W. Majstruka do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińców na temat przesiedleń

ŚCIŚLE TAJNE
„WCz” z Tarnopola
18.9.44 r. 2.00

NKGB USRS

tow. SAWCZENKO

„O reakcjach na Układ Lubelski”

W sprawie Układu Lubelskiego GACEK Józef, urodzony w m. Czortkowie, Polak, kier[ownik] bufetu, powiedział:

„...To jest decyzja rządu. Jednak ciężko jest wyjeżdżać z rodzinnego miasta, gdzie się urodziłem i wychowałem. ^a„Gdyby decyzja ta nie była obowiązkowa, osobiście nie pojechałbym”^a...”

SUCHAWSKI Włodzimierz s. Jana, młotnik na kolei, urodzony w 1904 roku w mieś[cie] Czortkowie, Polak:

„...Myślę, że to przedsięwzięcie będzie się odbywać na ^a„zasadach dobrowolności”^a i jeśli nie chcę jechać do Polski, to nikt nie ma prawa mnie zmusić, tym bardziej jeśli nie wszyscy Polacy podejną do tego przedsięwzięcia przychylnie. Polacy zgadzają się na wyjazd z Zachodniej Ukrainy tylko po to, by uchronić się od ounowców...”

Ukrainka (nazwiska nie ustalono):

„...Bardzo dobrze, że zabiorą od nas Polaków, wtedy nie będzie żadnej wojny...”

CIERSKA Józefa, 20 lat, Polka, pracuje na poczcie:

„...Jeśli wydadzą taki rozkaz, to pojedę. Jestem sama, wszystko mi jedno gdzie będę pracować. W Polsce zapewnią nam mieszkanie, tam będą wszyscy swoi i nie będzie banderowców...”

OPSIK Wiera, 22 lata, Polka, pracuje w gabinecie partyjnym:

„...Jeśli wydane zostanie rozporządzenie ^a„w trybie przymusowym”^a, to będzie wielki żal wyjeżdżać, gdyż przyzwyczałam się tutaj, nigdzie więcej nie byłam, a jeżeli będzie to przedsięwzięcie dobrowolne, zgadzam się tu pozostać...”

BRAWIŃSKI Leon, 50 lat, robotnik w zakładzie mleczarskim:

.....Нас будут выселять из-за тех, которые выступают против Советской власти. Из насиженных мест выезжать трудно...”

БАНДУРА, 58 лет, поляк, без определенных занятий:

.....Мне ехать в Польшу незачем. Что здесь работать, что там работать. Здесь я имею свой дом, для которого всю жизнь работал, а там что меня ожидает? Даже если выдадут стоимость дома, то все равно, я там эти деньги израсходую и буду ходить по людям просить на пропитание...”

РИСА Кивиц Ильич, инженер-архитектор, 72 года, поляк:

.....Я на территорию Польши не поеду, ибо для меня существует целый свет. В Польшу могут ехать только молодые люди или лица, которые имеют большие преступления перед Советским Союзом...”

Преподаватель средней школы (фамилия не установлена)

.....В обращении Люблинского обращения [так у тексті] имеется много непонятного, т.е. когда будет происходить переселение и куда? На территории Западной Украины проживают около 2 мил. поляков. В настоящее время переключить такое количество людей в Польшу, очень трудно и некуда, потому, что из польской территории освобождены только две области¹ – границы не определены. Претворяются слова ГИТЛЕРА, когда он провозгласил «Польша для поляков, Украина для украинцев, Россия для русских». Только у немцев это была ширма, а у Советского Союза с польским правительством действительность.

Украинцы сюда возвращаться не будут, так как они совершили большие преступления перед Советской Властью и народом – являются изменниками Родины. Это относится к тем лицам, которые бежали с территории Западной Украины. Я, примерно, желал бы переселиться на территорию Польши, но я не знаю, куда переселяться, так как Краков и Варшава не освобождены², где имеются у меня родственники.”

Софья Аполлоновна (фамилия не установлена), полька:

.....Я на территорию Польши не поеду. Здесь я родилась, здесь и умру. К тому же сын у меня находится в Красной Армии и когда он приедет, то пусть и решит этот вопрос сам...”

СМАРТИНСКАЯ Янна, полька:

.....Мне безразлично где ни быть, здесь или в Польше. Я не хочу ехать, ибо мне не к кому. Здесь мне лучше, я имею родных и много знакомых...”

ЧЕРЕВИН Петр Николаевич, 1901 года рождения, ^a«украинец^a», работает в сельском хозяйстве:

.....Мы поляков не держим, но поляки имеющие свое хозяйство не желают ехать с Украины, а бывшие польские чиновники все уедут...”

„...Będą nas wysiedlać przez tych, którzy występują przeciwko Władzy Sowieckiej. Trudno wyjeżdża się z miejsc, w których się zasiedziało...”

BANDURA, 58 lat, Polak, bez stałego zajęcia:

„...Nie mam po co jechać do Polski. Tu się pracuje i tam się pracuje. Tutaj mam swój dom, na który pracowałem całe życie, a tam co mnie czeka? Nawet, jeśli wypłacą mi tyle ile wart jest dom, to i tak wydam tam te pieniądze i będę chodzić po ludziach po prośbie na jadło...”

RISA Kiwic s. Ilii, inżynier architekt, 72 lata, Polak:

„...Ja na terytorium Polski nie pojedę, bo dla mnie [tu] jest cały świat. Do Polski mogą jechać tylko ludzie młodzi albo osoby, które dokonały poważnych wykroczeń przeciwko Związкови Sowieckiemu...”

Nauczyciel szkoły średniej (nazwiska nie ustalono):

„...W odezwie Odezwy Lubelskiej [tak w tekście] jest wiele rzeczy niezrozumiałych, np. kiedy zostanie przeprowadzone przesiedlenie i dokąd? Na terytorium Zachodniej Ukrainy mieszka około 2 mln Polaków. W chwili obecnej skierowanie takiej liczby osób do Polski jest bardzo trudne, no i nie ma dokąd, ponieważ z terytorium Polski wyzwolone zostały tylko dwa obwody¹ – granic [jeszcze] nie ustalono. Realizuje się słowa HITLERA, który głosił: »Polska dla Polaków, Ukraina dla Ukraińców, Rosja dla Rosjan«. Tyle, że dla Niemców był to tylko parawan, a dla Związku Sowieckiego wraz z polskim rządem to rzeczywistość.

Ukraińcy tutaj wracać nie będą, ponieważ dokonali poważnych wykroczeń przeciwko Władzy Sowieckiej i narodowi – są zdrajcami Ojczyzny. Dotyczy to osób, które uciekły z terytorium Zachodniej Ukrainy. Ja na przykład chciałem przesiedlić się na terytorium Polski, ale nie wiem dokąd się przesiedlić, bo Kraków i Warszawa gdzie mam krewnych, nie zostały [jeszcze] wyzwolone².

Zofia c. Apollona (nazwiska nie ustalono), Polka:

„...Nie wyjadę na terytorium Polski. Tu się urodziłam i tu umrę. A syna mam w Armii Czerwonej i kiedy przyjedzie, to niech sam zadecyduje w tej sprawie...”

SMARTYŃSKA Janna [?], Polka:

„...Jest mi obojętne gdzie mam egzystować, tu czy w Polsce. Nie chcę jechać, bo nie mam do kogo. Tutaj jest mi lepiej, mam krewnych i wielu znajomych...”

CZERIEWIN Petro Mykołajowycz, urodzony w 1901 roku, ^a„Ukraińiec”, pracuje na gospodarstwie rolnym:

„...My Polaków nie trzymamy, ale Polacy posiadający [tu] swoje gospodarstwa nie zechcą wyjechać z Ukrainy, zaś byli polscy urzędnicy – wszyscy wyjadą...”

РАДЧУК Софон Алексеевич, 1890 года рождения, украинец, житель с. Бурдяковцы, занимается сельским хозяйством:

„...На Украине всем земли хватит и полякам и украинцам...”

Из шести девушек, работающих в столовой Чертковского горторга, из'явила желание выехать только одна **ПАТЛЯ Мария**, работающая в должности калькулятора. Отец **ПАТЛЯ** в прошлом служил в польской армии офицером, в настоящее время, также призван в польскую армию.

ИЖНЕРЕ Василий, поляк:

„...Это трюк Советского Союза спасти Западную Украину перед присоединением ее к Польше. Эта политика не приведет ни к чему, так как Англия категорически заявила, что она признает границы только существующие после Версальского договора³ и считает правительство в Польше только **СОСНКОВСКОГО**⁴. Нам выезжать никуда не следует, так как Польша здесь была и будет, а Советский Союз не сегодня, завтра лопнет, ибо недовольство масс существующим Советским правительством растет с каждым днем...”

ВОЛЬШЕНЯК Иосиф, 52 лет, поляк, работает на железной дороге в гор.

Львове:

„...Этот договор заключен Вандой **ВАСИЛЕВСКОЙ**⁵. Мы не хотим коммунистической Польши и не будем подчиняться коммунистическому правительству. Мы считаем себя дома и нам не нужно никуда переезжать. Будем ждать восстановления порядка в Польше с нашим правительством, которое в настоящее время находится в Англии...”

ДРОНЖЕК Вацлав, 35 лет, работает в Райздравотделе в качестве санинспектора, член польской националистической организации:

„...Ванда **ВАСИЛЕВСКАЯ** стремится организовать польское население с территории Генерал-Губернаторства и установить там порядки, но поляки собственной Польши не выполняют указаний Ванды **ВАСИЛЕВСКОЙ** в связи с чем она вынуждена была обратиться к б-тов. б **ХРУЩЕВУ**⁶, чтобы он помог переселить поляков с Украины. Поэтому в Чертков приедет комиссия и будет переселять поляков в собственную Польшу, а на место поляков из Польши прибудут украинцы, но поляки в собственную Польшу не поедут потому, что польские националисты объявили бойкот Советской Власти и будут уничтожать рабочих, которые приедут из Советской Украины...”

НОВОСЯК Розалия, 36 лет, при немцах работала в криминальной полиции в качестве уборщицы:

„...Советы повторяют 1940 г., когда было предложено всем немцам и полякам, желающим выехать на территорию Генерал-Губернатор-

RADCZUK Sofon Ołeksijowycz, urodzony w 1890 roku, Ukraińiec, mieszkaniec w[si] Burdiakowcy [Burdiakowce], zajmuje się rolnictwem:

„...Na Ukrainie dla wszystkich starczy ziemi, i dla Polaków, i dla Ukraińców...”

Z sześciu dziewcząt pracujących w stołowce czortkowskiej miejskiej centrali handlowej, chęć wyjazdu wyraziła tylko jedna – PATLA Maria, pracująca jako kalkulator. Ojciec PATLI służył przedtem jako oficer w Wojsku Polskim, obecnie również został powołany do Wojska Polskiego.

IŻNIERIE Wasilij [?], Polak:

„...To chwył Związku Sowieckiego, aby uratować Zachodnią Ukrainę przed przyłączeniem jej do Polski. Ta polityka do niczego nie doprowadzi, bo Anglia kategorycznie oświadczyła, że uznaje wyłącznie granice ustalone po traktacie wersalskim³ i uznaje w Polsce tylko rząd SOSN-KOWSKIEGO⁴. Nie musimy nigdzie wyjeżdżać, bo Polska tutaj była i będzie, a Związek Sowiecki jak nie dziś, to jutro upadnie, bo niezadowolony mas z istniejącego Rządu Sowieckiego rośnie z dnia na dzień...”

WOLSZENIAK Józef, 52 lata, Polak, pracuje na kolei w mieś[cie] Lwowie:

„...Ten układ został zawarty przez Wandę WASILEWSKĄ⁵. My nie chcemy komunistycznej Polski i nie będziemy podporządkowywać się komunistycznemu rządowi. Uważamy, że jesteśmy u siebie w domu i nie musimy nigdzie wyjeżdżać. Będziemy czekać na przywrócenie w Polsce porządku przez nasz rząd, który obecnie znajduje się w Anglii...”

DRAŻEK Wacław, 35 lat, pracuje w Rejonowym Wydziale Ochrony Zdrowia w charakterze inspektora sanitarnego, członek polskiej organizacji nacjonalistycznej:

„...Wanda WASILEWSKA usiłuje zorganizować ludność polską z terytorium Generalnego Gubernatorstwa i zaprowadzić tam porządki, ale Polacy z właściwej Polski nie podporządkowują się dyrektywom Wandy WASILEWSKIEJ. W związku z tym zmuszona została ona do tego, by zwrócić się do b¹-tow. b² CHRUSZCZOWA⁶ o pomoc w przesiedleniu Polaków z Ukrainy. Dlatego do Czortkowa przyjedzie komisja i będzie przesiedlać Polaków do właściwej Polski, a na miejsce Polaków przyjadą z Polski Ukraińcy, ale Polacy do właściwej Polski nie pojedą, ponieważ nacjonałiści polscy ogłosili bojkot Władzy Sowieckiej i będą niszczyć robotników, którzy przyjadą z Sowieckiej Ukrainy...”

NOWOSIAK Rozalia, 36 lat, za Niemców pracowała jako sprzątaczką w policji kryminalnej:

„...Sowieci powtarzają 1940 r., kiedy nakazano [zarejestrować się] wszystkim Niemcom i Polakom chcącym wyjechać na terytorium Gene-

ства. Были сделаны списки, а за тем НКВД желающих ехать высе-
лило в Сибирь и арестовало. Сейчас советы также хотят провести
комиссию...”

МАЙСТРУК⁷

ПЕРЕДАЛ – ГУРЕЕВ ПРИНЯЛА – БРАСЛАВСКАЯ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 185–188.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „Использовано для доклада в НКГБ СССР”, дата: „27.IX”
і нерозбірливий підпис.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Перекреслено від руки.

¹ Тобто два воєводства.

² Краків і Варшаву визволили 17 і 18 січня 1945.

³ Підписаний 28.6.1919 між державами Антанти і Німеччиною під час мирної конференції у Парижі, яка встановила нову територіальну і політичну структури Європи і визнала неза-
лежність Польщі.

⁴ Йдеться про легальний Уряд РП у Лондоні, прем'єр-міністром якого був Станіслав Міко-
лайчик.

Соснковський Казімеж (1885–1969). Діяч національно-визвольного руху. Студював у Варшавському і Львівському політехнічних інститутах. Член ППС, один з керівників Бойової організації ППС. У 1908 – засновник Союзу активної боротьби, в 1910 – один із засновників Стрілецького союзу. Під час I світової війни в Легіонах Польських, начальник штабу I Бригади, заарештований разом з Пілсудським, перебував з ним у тюрмі в Німеччині в 1917–1918. Після повернення до Польщі – один з організаторів ВП. Під час польсько-радянської війни член Ради оборони держави, командувач Запасної армії і Північно-східного фронту, у 1921–1924 – міністр військових справ. Представник Польщі у справах роззброєння у Лізі націй. Інспектор Армії „Поділля”, а потім Армії „Полісся”. У вересневій кампанії 1939 командував Південним фронтом, потім через Карпати й Угорщину перебрався у Париж, де виконував вищі державні обов'язки – заступника президента РП, голови Комітету з питань Польщі і Політичного Комітету в уряді В. Сікорського. З листопада 1939 до червня 1940 також головний комендант СЗБ. Після поразки Франції Соснковський, перебуваючи у Лондоні, у знак протесту поступкам у договорі Сікорсько-го-Майського у питанні польського східного кордону, у липні 1941 вийшов з уряду. Потім без-
результатно добивався призначення у військо. Після смерті генерала Сікорського призначений Верховним головнокомандувачем. Переконаний противник встановлення співпраці з Радянським Союзом до нормалізації політичних відносин з ним, виступав також проти Варшавського повстання. Під тиском Великобританії звільнений з посади 30.9.1944; поселився в Канаді. Один з фактичних лідерів польської еміграції; генерал броні.

⁵ Договір з Урядом УРСР про репатріацію підписав з польської сторони Едвард Осубка-
-Моравський.

Василівська Ванда (1905–1964), партійна і державна діячка, письменниця, доктор філософії. З 1939 у Львові, потім у Москві, у 1940–1964 – депутат Верховної Ради СРСР, з 1941 член ВКП(б), у 1941–1943 – політичний комісар у Червоній Армії; одна з організаторів СПП (голова ГУ СПП) і 1 Дивізії піхоти ім. Т. Костюшка; заступник голови ПКНВ і депутат КРН. Через те, що увесь час перебувала в Радянському Союзі, фактично не виконувала цих обов'язків.

ralnego Gubernatorstwa. Sporządzono spisy, a potem NKWD pragnących wyjechać wysiedliło na Sybir i aresztowało. Teraz sowieci też chcą utworzyć komisję...”

MAJSTRUK⁷

NADAŁ – GURIEJEW PRZYJĘŁA – BRASŁAWSKAJA

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 185–188.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: Wykorzystano w raporcie dla NKGB ZSRS, data: 27.IX i nieczytelny podpis.

^{a-} [“] Podkreślono odręcznie.

^{b-} [”] Przekreślono odręcznie.

¹ Tj. dwa województwa.

² Stało się to dopiero 17 i 18 stycznia 1945.

³ Traktat zawarty 28.6.1919 między państwami Ententy a Niemcami na konferencji pokojowej w Paryżu, ustalający nową strukturę terytorialną i polityczną Europy wraz z uznaniem niepodległości Polski.

⁴ Mowa o legalnym Rządzie RP – wówczas w Londynie, którego premierem był Stanisław Mikołajczyk.

Sosnkowski Kazimierz (1885–1969), działacz niepodległościowy. Studiował na Politechnice Warszawskiej oraz Lwowskiej. Członek PPS, jeden z przywódców Organizacji Bojowej PPS. W 1908 założyciel Związku Walki Czynnej, w 1910 współorganizator Związku Strzeleckiego. Podczas I wojny światowej w Legionach Polskich, szef sztabu I Brygady, aresztowany wraz z Piłsudskim i razem z nim więziony w Niemczech w l. 1917–1918. Po powrocie do kraju współorganizator WP. W czasie wojny polsko-sowieckiej członek Rady Obrony Państwa, dca Armii Odwodowej i Frontu Północno-Wschodniego, 1921–1924 minister spraw wojskowych. Delegat Polski ds. rozbrojenia w Lidze Narodów. Inspektor Armii „Podole” a potem Armii „Polesie”. W kampanii wrześniowej 1939 dca Frontu Południowego, następnie przedostał się przez Karpaty i Węgry do Paryża, gdzie pełnił najwyższe funkcje państwowe – zcy prezydenta RP, przewodniczącego Komitetu ds. Kraju i Komitetu Politycznego w rządzie Sikorskiego. Od listopada 1939 do czerwca 1940 także komendant główny ZWZ. Po klęsce Francji w Londynie, na znak protestu przeciwko ustępstwom w sprawie polskiej granicy wschodniej w układzie Sikorski–Majski, w lipcu 1941 ustąpił z rządu. Potem bezskutecznie zabiegał o przydział w wojsku. Po śmierci gen. Sikorskiego mianowany Naczelnym Wodzem. Zdecydowany przeciwnik nawiązania współpracy ze Związkiem Sowieckim przed unormowaniem stosunków politycznych, był również przeciwny wybuchowi Powstania Warszawskiego. Pod naciskiem Wielkiej Brytanii zdymisjonowany 30 września 1944, osiadł na stałe w Kanadzie. Jeden z faktycznych przywódców emigracji polskiej; gen. broni.

⁵ Układ z rządem USRS o repatriacjach podpisał w imieniu strony polskiej Edward Osóbka-Morawski.

Wasilewska Wanda (1905–1964), działaczka partyjna i państwowa, pisarka, dr filozofii. Od 1939 we Lwowie, potem w Moskwie, w l. 1940–1964 deputowana do Rady Najwyższej ZSRS, od 1941 członek WKP(b), w l. 1941–1943 komisarz polityczny w Armii Czerwonej; w 1943 współorganizowała ZPP (przewodnicząca ZG ZPP) i 1 DP im. T. Kościuszki; wiceprzewodnicząca PKWN i posłanka do KRN, przebywając cały czas w Związku Sowieckim faktycznie obu tych funkcji nie sprawowała.

⁶ Хрущов Микита (1894–1971), партійний і державний діяч, з 1918 – член більшовицької партії, учасник громадянської війни. З 1934 – член ЦК, з 1939 – член Політбюро ЦК ВКП(б)–КПРС. У 1938–1949 – перший секретар ЦК КП(б)У, у 1944–1947 – Голова Ради Народних Комісарів (з 1946 – Ради Міністрів) УРСР. З вересня 1953 до 1964 – I секретар ЦК КПРС, у 1958–1964 – Голова Ради Міністрів СРСР.

⁷ Майструк Володимир (нар. 1903), у 1943–1944 – заступник начальника Управління НКВД–НКГБ УРСР Ворошиловградської області, у травні–жовтні 1944 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Тернопільської області, у 1944–1948 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Дрогобицької області, у 1948–1952 – начальник Управління МГБ УРСР Львівської області. У 1944 полковник держбезпеки.

⁶ Chruszczow Nikita (1894–1971), działacz partyjny i państwowy, od 1918 członek partii bolszewickiej, uczestnik wojny domowej. Od 1934 członek Komitetu Centralnego, od 1939 w Biurze Politycznym KC WKP(b)–KPZS. W l. 1938–1949 I sekretarz KC KP(b)U, 1944–1947 przewodniczący RKL (od 1946 Rady Ministrów) USRS. Od września 1953 do 1964 I sekretarz KPZS, w l. 1958–1964 premier ZSRS.

⁷ Majstruk Władimir (ur. 1903), w l. 1943–1944 zca naczelnika UNKWD–UNKGB USRS obwodu woroszyłowgradzkiego, od maja do października 1944 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu tarnopolskiego, w l. 1944–1948 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu drohobyckiego, w l. 1948–1952 naczelnik UMGB USRS obwodu lwowskiego. W 1944 płk bezp. państw.

19 вересня 1944, Київ. Лист В. Рясного В. Чернишову про інструкцію щодо порядку переселення

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАМЕСТИТЕЛЮ НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 2-го РАНГА
тов. ЧЕРНЫШОВУ¹

При этом направляется соглашение между правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения об эвакуации украинского населения с территории Польши и польского населения с территории УССР.

Для осуществления соглашения, СНК и ЦК КП(б)У разработана инструкция, в которую нами включены следующие пункты:

1. Эвакуируемые с территории Украинской ССР на территорию Польши, обязаны сдать свои паспортные и другие документы, удостоверяющие личность, за исключением метрических выписей, районному представителю Главного представителя Правительства УССР или его заместителю и вместо их получить удостоверение на эвакуацию у районных уполномоченных Главного уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения.

2. Всем гражданам, эвакуируемым с территории Польши на территорию УССР удостоверение на эвакуацию выдают районные уполномоченные Главного уполномоченного Правительства УССР.

3. Удостоверение на эвакуацию служит документом на право передвижения к пункту назначенного местожительства и выдается всем эвакуируемым на территорию Украинской ССР гражданам, достигшим 14-летнего возраста. Дети до 14-летнего возраста вписываются в удостоверение на эвакуацию, выдаваемое главе семьи.

4. Пропуск эвакуированных через контрольно-пропускные пункты производится по удостоверениям на эвакуацию и спискам, составляемым районными уполномоченными Главного Уполномоченного Правительства УССР. Один экземпляр списка сопровождающий эвакуируемых передает контрольно-пропускному пункту, а другой исполкомам Советов депутатов трудящихся в районах расселения эвакуированных.

5. Паспортные и другие документы, удостоверяющие личность, сданные эвакуируемыми гражданами, а также выданные им удостоверения на эвакуацию, регистрируются в журнале (форма прилагается).

19 września 1944, Kijów. Pismo W. Riasnego do W. Czernyszowa informujące o instrukcji w sprawie trybu przesiedleń

ŚCIŚLE TAJNE

**DO ZASTĘPCY LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW
WEWNĘTRZNYCH ZSRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 2-ej RANGI
tow. CZERNYSZOWA¹**

W załączeniu przesyłamy układ między rządem USRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i ludności polskiej z terytorium USRS.

Dla realizacji układu, RKL USRS i KC KP(b)U opracowały instrukcję, w której zawarte zostały następujące punkty:

1. Ewakuowani z terytorium Ukraińskiej SRS na terytorium Polski zobowiązani są do zdania rejonowemu przedstawicielowi Głównego Przedstawiciela Rządu USRS albo jego zastępcy, swoich dowodów osobistych i innych dokumentów stwierdzających tożsamość, z wyjątkiem wyciągów metrykalnych. Zamiast nich otrzymają oni od rejonowych pełnomocników Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego zaświadczenia na ewakuację.

2. Wszystkim obywatelom ewakuowanym z terytorium Polski na terytorium USRS zaświadczenia na ewakuację wydają rejonowi pełnomocnicy Głównego Pełnomocnika Rządu USRS.

3. Zaświadczenie na ewakuację jest dokumentem uprawniającym na przejazd do wyznaczonego miejsca zamieszkania i wydawane jest wszystkim obywatelom ewakuowanym na terytorium Ukraińskiej SRS, którzy osiągnęli wiek 14 lat. Dzieci w wieku do lat 14 wpisywane są do zaświadczenia na ewakuację wydawanego głowie rodziny.

4. Przepuszczanie ewakuowanych przez kontrolne punkty przejściowe odbywa się na podstawie zaświadczeń na ewakuację i list sporządzonych przez rejonowych pełnomocników Głównego Pełnomocnika Rządu USRS. Jeden egzemplarz listy osoba konwojująca ewakuowanych przekazuje w kontrolnym punkcie przejściowym, a drugi oddaje komitetom wykonawczym Rad Deputowanych Robotniczych w rejonach rozsiadlenia ewakuowanych.

5. Dowody osobiste oraz inne dokumenty stwierdzające tożsamość, zdane przez ewakuowanych obywateli, jak również wydane im zaświadczenia na ewakuację, należy rejestrować w dzienniku (wzór w załączeniu).

6. Эвакуируемые, получившие удостоверение на эвакуацию, обязаны выехать из пределов Украинской ССР не позже как в 15-ти дневный срок с момента получения удостоверения.

7. Сданные эвакуируемыми паспортные и другие документы, удостоверяющие личность, Главным представителем Правительства Украинской ССР при описи направляются в УССР.

Граждане, эвакуируемые с территории Польши на территорию Украины, по прибытии в места расселения, обязаны в паспортизированных местностях² в течение 3-х суток явиться в органы милиции, для получения паспортных документов и производства прописки, а в непаспортизированной местности – явиться в сельский (поселковый) Совет для сдачи удостоверения на эвакуацию и внесения в поселковые списки. Сельские (поселковые) Советы обязаны удостоверения на эвакуацию направлять в органы милиции.

9. Органы милиции в паспортизированной местности на основании удостоверений на эвакуацию, выдают эвакуированным гражданам паспортные документы, предусмотренные соответствующим положением и прописывают на постоянное жительство.

Для участия в работе по эвакуации – НКВД УССР выделил по одному работнику НКВД в качестве заместителей – Главного Уполномоченного Правительства УССР в гор. Люблине, Главного представителя Правительства УССР в гор. Луцке и соответствующих районных уполномоченных и представителей – всего 31 человек.

НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА РЯСНОЙ

„^а-19-^а” сентября 1944 г.

^а-№ 2363/СН-^а

г. Киев

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 7 (1951), спр. 4, арк. 161–162.

Копія, машинопис.

Додатки не публікуються.

^а - ^а Вписано від руки.

¹ Чернишов Василь (1896–1952), у 1937–1952 – заступник народного комісара (з 1946 – міністра) внутрішніх справ СРСР. З 1943 комісар держбезпеки 2-го рангу, з 1945 генерал-полковник.

² Тобто в місцевостях, охоплених паспортизацією. Систему паспортизації введено на зайнятих територіях постановою РНК СРСР (30.12.1939) слідом за розпорядженням Верховної Ради СРСР від 29.11.1939 „Про надання громадянства СРСР жителям західних областей Української і Білоруської РСР”; на територіях, включених до УРСР, паспорти видавалися з

6. Ewakuowani, którzy otrzymali zaświadczenia na ewakuację, zobowiązani są do wyjechania poza granice Ukraińskiej SRS nie później niż w ciągu 15 dni od chwili otrzymania zaświadczenia.

7. Zdane przez ewakuowanych dowody osobiste oraz inne dokumenty stwierdzające tożsamość mają być przekazane przez Głównego Przedstawiciela Rządu Ukraińskiej SRS do NKWD USRS wraz ze spisem.

[8.] Obywatele ewakuowani z terytorium Polski na terytorium Ukrainy, po przybyciu do miejsc rozszedlenia są zobowiązani w miejscowościach objętych paszportyzacją² do stawienia się w ciągu 3 dni w organach milicji w celu otrzymania dowodów tożsamości i dokonania zameldowania, a w miejscowościach nie objętych paszportyzacją – do stawienia się w Radzie Wiejskiej (Radzie Osady) w celu oddania zaświadczenia na ewakuację i umieszczenia na liście [mieszkańców] osady. Rady Wiejskie (Rady Osady) zobowiązane są do przesyłania zaświadczeń na ewakuację organom milicji.

9. Organa milicji w miejscowościach objętych paszportyzacją, na podstawie zaświadczeń na ewakuację, wystawiają ewakuowanym obywatelom dowody tożsamości przewidziane odpowiednimi przepisami i meldują na pobyt stały.

Do uczestniczenia w pracy ewakuacyjnej – NKWD USRS wyznaczyło po jednym pracowniku NKWD w charakterze zastępców Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w mieście Lublinie, Głównego Przedstawiciela Rządu USRS w mieście Łucku i odpowiednich rejonowych pełnomocników i przedstawicieli – łącznie 31 osób.

**LUADOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
RIASNOJ**

„^a-19^a” września 1944 r.

nr ^anr 2363/SN^a

m. Kijów

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 7 (1951), spr. 4, ark. 161–162.

Kopia, maszynopis.

Załączników nie publikuje się.

^a -^a Wpisano odręcznie.

¹ Czernyszow Wasilij (1896–1952), w l. 1937–1952 zca ludowego komisarza (od 1946 wice-minister) spraw wewnętrznych ZSRS. W 1943 komisarz bezp. państw. 2 rangi, 1945 gen. płk.

² Tj. w miejscowościach objętych systemem paszportowym. Został on wprowadzony na zaanektowanych obszarach uchwałą RKL ZSRS z 30.12.1939 w ślad za dekretem Rady Najwyższej ZSRS z 29.11.1939 „O nabyciu obywatelstwa ZSRS przez mieszkańców zachodnich obwodów Ukraińskiej i Białoruskiej SRS”; na terenach włączonych do USRS paszporty wydawano od lutego do maja 1940. Obowiązek posiadania tego dokumentu mieli stali mieszkańcy

лютого до травня 1940. Цей документ зобов'язані були мати постійні жителі міст, робітничих поселень, полоси 7,5 км від кордону та особи, які працювали на транспорті, в радгоспах і на новобудовах. Там, де впроваджувалась ця система, заборонялося перебувати особам, які не мали паспортів. Ці правила, за порушення яких загрозувала кримінальна відповідальність, стосувалися також поляків, що проти волі стали радянськими громадянами. Див. A. Głowacki, *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, вид. II, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1998, с. 78–85.

miast, osiedli robotniczych, pasa 7,5 km od granicy oraz osoby zatrudnione w transporcie, sowchozach i na nowych budowach. Wszędzie, gdzie wprowadzano ten system, było zabronione przebywanie osobom bez paszportu. Przepisy te, za naruszenie których groziła odpowiedzialność karna, dotyczyły także Polaków, którzy wbrew własnej woli stali się obywatelami sowieckimi. Zob. A. Głowacki, *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, wyd. II, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1998, s. 78–85.

**19 вересня 1944, Київ. Постанова № 1237/69 РНК УРСР і ЦК КП(б)У
стосовно реалізації договору між Урядом УРСР і ПКНВ про
евакуацію українського населення з території Польщі
і польського населення з території УРСР**

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Экз. №

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ №-1237/69
СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ УССР и ЦК КП(б)У
19 сентября 1944 г.
г. Киев**

О реализации соглашения между Правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального освобождения по эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР

В целях реализации состоявшегося соглашения между Правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения по эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР, – Совет Народных Комиссаров УССР и Центральный Комитет КП(б)У – ПОСТАНОВЛЯЮТ:

1. Утвердить Главным Уполномоченным Правительства Украинской ССР в Люблине тов. Подгорного Н.В.¹

Заместителем Главного Уполномоченного Правительства Украинской ССР т.т. Кальненко Т.С. и Ромащенко М.А.²

2. Утвердить Главным Представителем Правительства Украинской ССР в Луцке тов. Цоколь А.А.

Заместителями Главного Представителя Правительства Украинской ССР в Луцке т.т. Гребченко И.К.³ и Могила А.О.

3. Утвердить инструкцию по проведению эвакуации (приложение №-1).

4. Утвердить районных уполномоченных и их заместителей, районных представителей и их заместителей (приложение №-2).

5. Организовать при СНК УССР на период эвакуации Управление, а при облисполкомах западных областей УССР отделы по эвакуации и расселению украинского и польского населения.

Начальником Управления утвердить зам. наркома Госконтроля УССР тов. Иванова по совместительству. Управлению Делами СНК УССР выделить 8 комнат для размещения аппарата Управления.

**19 września 1944, Kijów. Uchwała nr 1237/69 RKL USRS i KC KP(b)U
w sprawie realizacji układu pomiędzy rządem USRS a PKWN
o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski
i obywateli polskich z terytorium USRS**

ŚCIŚLE TAJNE

Egz. nr

**UCHWAŁA Nr-1237/69
RADY KOMISARZY LUDOWYCH USRS i KC KP(b)U
19 września 1944 r.
m. Kijów**

W sprawie realizacji układu pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego dotyczącego ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS

W celu realizacji układu zawartego pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego w sprawie ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS – Rada Komisarzy Ludowych USRS i Komitet Centralny KP(b)U – **POSTANAWIAJĄ:**

1. Zatwierdzić na Głównego Pełnomocnika Rządu Ukraińskiej SRS w Lublinie tow. Podgornego N. W.¹

Na zastępcę Głównego Pełnomocnika Rządu Ukraińskiej SRS – t.t. Kalnienkę T. S. i Romaszczenkę M. A.²

2. Zatwierdzić na Głównego Przedstawiciela Rządu Ukraińskiej SRS w Łucku tow. Cokola A. A.

Na zastępców Głównego Przedstawiciela Rządu Ukraińskiej SRS w Łucku – t.t. Griebczenkę I. K.³ i Mogiłę A. O.

3. Zatwierdzić instrukcję w sprawie przeprowadzenia ewakuacji (załącznik nr 1).

4. Zatwierdzić rejonowych pełnomocników i ich zastępców, rejonowych przedstawicieli i ich zastępców (załącznik nr 2).

5. Zorganizować na czas ewakuacji Zarząd przy RKL USRS, a przy obwodowych komitetach wykonawczych w zachodnich obwodach USRS oddziały do spraw ewakuacji i roziedlenia ludności ukraińskiej i polskiej.

Na Naczelnika Zarządu powołać zast[ępcę] *Narkoma* Kontroli Państwowej USRS tow. Iwanowa poprzez połączenie obowiązków. Dla Biura Administracyjnego RKL USRS wydzielić 8 pokoi w celu rozlokowania aparatu Zarządu.

6. Zlecić t.t. Korotczence⁴, Kiriczence⁵, Starczence⁶ rozpatrzenie i zatwierdzenie:

6. Поручить т.т. Коротченко⁴, Кириченко⁵, Старченко⁶ рассмотреть и утвердить:

а) штаты Главного Уполномоченного, Главного Представителя, районных уполномоченных и районных представителей;

б) штаты Главного Управления по эвакуации при СНК УССР и отделов по эвакуации при облисполкомах.

7. Обязать Наркома Внутренних Дел УССР тов. Рясного обеспечить надлежащую охрану эвакуируемых и лиц, занимающихся эвакуацией.

8. Наркому Внутренних Дел УССР тов. Рясному совместно с Главным Уполномоченным и Главным Представителем определить маршруты следования эвакуируемых и организовать работу контрольно-пропускных пунктов.

9. Обязать Облисполкомы и обкомы КП(б)У западных областей обеспечить полный учет, прием и сохранность имущества и строений, оставляемых эвакуируемыми гражданами, для чего выделить в городах, районах и селах, из которых будет проводиться эвакуация, ответственных лиц, на которых возложить сохранение оставляемого имущества.

10. Наркомзему и Наркомхозу УССР к 10 октября с.г. представить СНК УССР и ЦК КП(б)У на утверждение план расселения прибывающего с территории Польши населения.

11. Уполномоченному Наркомата Заготовок СССР при СНК УССР тов. Калашникову обеспечить приемку сдаваемой сельскохозяйственной продукции гражданами, эвакуированными в Польшу, а также выдачу продукции гражданам, эвакуированным из Польши.

12. Тов. Старченко и тов. Бутенко⁷ разработать и представить к 10 октября с.г. Совнаркому УССР и ЦК КП(б)У мероприятия по землеобеспечению эвакуированных граждан из Польши.

13. Обязать облисполкомы и обкомы КП(б)У западных областей принять и разместить в городах эвакуированных из Польши рабочих, ремесленников, врачей, художников, ученых, служащих и других городских жителей, оказав им помощь в трудоустройстве.

14. Обязать обкомы, горкомы и райкомы КП(б)У выделить в расселяемые пункты коммунистов-агитаторов для проведения массово-политической работы среди прибывших граждан с территории Польши.

15. Обязать Главного Уполномоченного тов. Подгорного и Главного Представителя тов. Цоколь, совместно с наркомом Финансов УССР тов. Сахновским, разработать и представить к 1.X-1944 года на утверждение Совнаркома УССР смету расходов по содержанию аппаратов Главного и районных уполномоченных и Главного и районных представителей по эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР.

- a) etatów Głównego Pełnomocnika, Głównego Przedstawiciela, rejonowych pełnomocników i rejonowych przedstawicieli;
- b) etatów Zarządu Głównego do spraw ewakuacji przy RKL USRS i oddziałów do spraw ewakuacji przy obwodowych komitetach wykonawczych.
7. Zobowiązać *Narkoma* Spraw Wewnętrznych USRS tow. Riasnego do zapewnienia należytej ochrony ewakuowanym i osobom zajmującym się ewakuacją.
8. [Polecić] *Narkomowi* Spraw Wewnętrznych USRS tow. Riasnemu ustalenie wspólnie z Głównym Pełnomocnikiem i Głównym Przedstawicielem marszrut podróży dla [osób] ewakuowanych i zorganizowanie pracy kontrolnych punktów przejściowych.
9. Zobowiązać obwodowe komitety wykonawcze i obwodowe komitety KP(b)U zachodnich obwodów, by zapewniły pełną ewidencję przejmowania i zachowania w stanie nienaruszonym dobytku i budynków pozostawianych przez ewakuujących się obywateli. W tym celu wyznaczyć w miastach, rejonach i wsiach, z których zostanie przeprowadzona ewakuacja osoby odpowiedzialne, którym należy zlecić ochronę pozostawionego dobytku.
10. [Zlecić] Ludowemu Komisariatowi Gospodarki Rolnej i Ludowemu Komisariatowi ds. Gospodarki przedstawienie do 10 października br., do zatwierdzenia przez RKL USRS i KC KP(b)U planu rozlokowania ludności przyjeżdżającej z Polski.
11. [Polecić] Pełnomocnikowi *Narkomatu* Zaopatrzenia ZSRS przy RKL USRS tow. Kałasznikowowi zabezpieczenie przyjmowania produktów rolnych zdawanych przez obywateli ewakuowanych do Polski, a także wydawanie produktów obywatelom ewakuowanym z Polski.
12. [Polecić] tow. Starczenko i tow. Butience⁷ opracowanie i przedstawienie do 10 października br. *Sownarkomowi* USRS i KC KP(b)U przedsięwzięć mających zapewnić przydział ziemi obywatelom ewakuowanym z Polski.
13. Zobowiązać obwodowe komitety wykonawcze i obwodowe komitety KP(b)U zachodnich obwodów do przyjęcia i rozmieszczenia w miastach ewakuowanych z Polski robotników, rzemieślników, lekarzy, artystów, uczonych, urzędników i innych mieszkańców miast i okazania im pomocy w podjęciu pracy.
14. Zobowiązać komitety obwodowe, komitety miejskie i komitety rejonowe KP(b)U do przydzielenia do punktów rozsiadania komunistów-agitatorów, w celu przeprowadzenia masowej pracy politycznej wśród obywateli przybyłych z terenu Polski.
15. Zobowiązać Głównego Pełnomocnika tow. Podgornego i Głównego Przedstawiciela tow. Cokola wspólnie z *Narkomem* Finansów USRS tow. Sachnowskim, do opracowania i przedstawienia do 1.X-1944 roku do zatwierdzenia przez *Sownarkom* USRS preliminarza wydatków na utrzymanie biur Głównego i rejonowych pełnomocników oraz Głównego i rejonowych przedstawicieli do spraw ewakuacji ludności ukraińskiej z terenu Polski i obywateli polskich z terenu USRS.

До утверждения сметы обязать народного комиссара финансов УССР тов. Сахновского, за счет республиканского бюджета, финансировать авансом Главного Уполномоченного Правительства УССР и Главного Представителя на неотложные нужды по их заявкам.

16. Выделить 10 исправных легковых и 4 грузовых автомашины с водителями для Главного Уполномоченного и районных уполномоченных, а также для Главного Представителя и районных представителей.

Поручить тов. Коротченко мобилизовать указанное количество машин в наркоматах и центральных организациях УССР.

Укрнефтеснабу (тов. Завадский) обеспечить машины необходимым количеством горючего из фондов УССР.

17. Обязать Управление Гражданского Воздушного флота (тов. Гребнев) выделить в распоряжение Главного Уполномоченного в гор. Люблине один самолет У-2 и для Главного Представителя в Луцке один самолет У-2.

18. Обязать начальника Украинского штаба партизанского движения тов. Строкач⁸ выделить для Главного Представителя и Главного Уполномоченного по одной рации с радистами-шифровальщиками.

19. Обязать Уполнаркомсвязи СССР при СНК УССР тов. Садовниченко обеспечить необходимую телефонную связь районных представителей с Главным Представителем.

20. Выделить в распоряжение Главного Уполномоченного 5 машинисток с машинками и Главному Представителю 3 машинистки с машинками (приложение № 3).

21. Обязать секретарей обкомов, секретарей райкомов КП(б)У, председателей облисполкомов и райисполкомов обеспечить служебными и жилыми помещениями Главного Представителя, районных представителей и их аппараты, а также Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения и районных уполномоченных и их аппараты в местах размещения.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА
НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ УССР
Н. ХРУЩЕВ

СЕКРЕТАРЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА КП(б)У
Д. КОРОТЧЕНКО

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 3 (1948), спр. 5, арк. 23-27.

Копія, машинопис.

Під текстом круга гербова печатка УРСР з написом українською і російською мовами: „Україн. Совет. Соціал. Республіка; Україн. Радян. Соціал. Республ.“ та „Управління справами Ради Народних Комісарів“.

Додатки не публікуються.

Do zatwierdzenia preliminarza zobowiązać Ludowego Komisarza Finansów USRS tow. Sachnowskiego; z budżetu republiki sfinansować zaliczki na pilne potrzeby Głównego Pełnomocnika Rządu USRS i Głównego Przedstawiciela, według ich zapotrzebowań.

16. Wydzielić 10 sprawnych samochodów osobowych i 4 ciężarowe z kierowcami dla Głównego Pełnomocnika i pełnomocników rejonowych, a także dla Głównego Przedstawiciela i przedstawicieli rejonowych.

Polecić tow. Korotczence zmobilizowanie powyższej ilości samochodów w *narkomatach* i organizacjach centralnych USRS.

[Zobowiązać] Ukrainką Centralę Zaopatrzenia Naftowego (tow. Zawadskij) do zapewnienia samochodom niezbędnej ilości paliwa z zasobów USRS.

17. Zobowiązać Zarząd Lotnictwa Cywilnego (tow. Griebniew) do wydzielania do dyspozycji Głównego Pełnomocnika w mieś[cie] Lublinie jednego samolotu U-2 oraz dla Głównego Przedstawiciela w Łucku jednego samolotu U-2.

18. Zobowiązać naczelnika Ukrainkiego Sztabu Ruchu Partyzanckiego tow. Strokacza⁸ do przydzielenia Głównemu Przedstawicielowi i Głównemu Pełnomocnikowi po jednej przenośnej radiostacji z radiooperatorami-szyfrantami.

19. Zobowiązać Pełnomocnika Ludowego Komisariatu Łączności ZSRS przy RKL USRS tow. Sadowniczego do zapewnienia niezbędnej łączności telefonicznej rejonowych przedstawicieli z Głównym Przedstawicielem.

20. Wydzielić do dyspozycji Głównego Pełnomocnika 5 maszynistek z maszynami do pisania i [dla] Głównego Przedstawiciela 3 maszynistki z maszynami (załącznik nr 3).

21. Zobowiązać sekretarzy komitetów obwodowych, sekretarzy komitetów rejonowych KP(b)U, przewodniczących obwodowych komitetów wykonawczych i rejonowych komitetów wykonawczych do zapewnienia pomieszczeń służbowych i mieszkalnych Głównemu Przedstawicielowi, przedstawicielom rejonowym i ich urzędem, a także Głównemu Pełnomocnikowi Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i pełnomocnikom rejonowym i ich urzędem w miejscach dyslokacji.

PRZEWODNICZĄCY RADY
KOMISARZY LUDOWYCH USRS
N. CHRUSZCZOW

SEKRETARZ KOMITETU
CENTRALNEGO KP(b)U
D. KOROTCZENKO

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 3 (1948), spr. 5, ark. 23–27.

Kopia, maszynopis.

Pod tekstem okrągła pieczęć z godłem państwowym USRS w środku i napisem w otoku w języku ukraińskim oraz rosyjskim: Ukrain[iska] Socjal[istyczna] Republika Sow[iecka]. Biuro Administracyjne Rady Komisarzy Ludowych.

Załączników nie publikuje się.

¹ Підгорний Микола (1903–1983), у 1944–1946 – Головний уповноважений Уряду УРСР у справах переселення українського населення з території Польщі до СРСР, у 1946–1950 – постійний представник Ради Міністрів УРСР при Уряді СРСР.

² Ромашенко Михайло, з 1944 – заступник Головного уповноваженого, з 1946 – Головний уповноважений Уряду УРСР у справах переселення українського населення з території Польщі до СРСР.

³ Гребченко Іван – полковник держбезпеки.

⁴ Коротченко Дем'ян (1894–1969), у 1938–1939 – Голова Ради Народних Комісарів УРСР, у 1939–1947 – секретар ЦК КП(б)У, у 1947–1954 – Голова Ради Міністрів УРСР.

⁵ Кириченко Олексій (1908–1975), у 1944–1945 – секретар ЦК КП(б)У по кадрах, потім у 1945–1949 – перший секретар Одеського обласного комітету КП(б)У.

⁶ Старченко Василь, заступник Голови Ради Міністрів УРСР з 1946.

⁷ Бутенко Г., у 1946 – міністр землеробства УРСР, з 1947 – міністр сільського господарства УРСР.

⁸ Строкач Тимофій (1903–1963), у 1941–1946 – заступник народного комісара внутрішніх справ УРСР, у 1942–1945 – начальник Українського штабу партизанського руху, у 1946–1956 – міністр внутрішніх справ УРСР; 1944 генерал-лейтенант.

¹ Podgornyj Nikołaj (1903–1983), w l. 1944–1946 główny pełnomocnik rządu USRS ds. przesiedlenia ludności ukraińskiej z terytorium Polski do ZSRS, w l. 1946–1950 stały przedstawiciel Rady Ministrów USRS przy rządzie ZSRS.

² Romaszczenko Michaił, od 1944 zca głównego pełnomocnika, od 1946 główny pełnomocnik rządu USRS ds. przesiedlenia ludności ukraińskiej z terytorium Polski do ZSRS.

³ Plk bezp. państw. Iwan Griebczenko.

⁴ Korotczenko Diemjan (1894–1969), w l. 1938–1939 przewodniczący RKL USRS, 1939–1947 sekretarz KC KP(b)U, w l. 1947–1954 przewodniczący Rady Ministrów USRS.

⁵ Kiriczenko Aleksiej (1908–1975), w l. 1944–1945 sekretarz KC KP(b)U ds. kadr, w l. 1945–1949 pierwszy sekretarz Komitetu Obwodowego KP(b)U w Odessie.

⁶ Starczenko Wasilij – wicepremier Rady Ministrów USRS od 1946.

⁷ Butienko G. – w 1946 minister rolnictwa USRS, od 1947 minister gospodarki rolnej USRS.

⁸ Strokacz Timofiej (1903–1963), w l. 1941–1946 zca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS, 1942–1945 naczelnik Ukraińskiego Sztabu Ruchu Partyzanckiego, w l. 1946–1956 minister spraw wewnętrznych USRS; 1944 gen. lejtn.

20 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про висловлювання поляків і українців у зв'язку з переселенням

По „ВЧ” из Дрогобыча
20.9.44 года

КИЕВ НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

В связи с подписанием соглашения между польским комитетом национального освобождения и правительством УССР об эвакуации польских граждан с территории Украины и украинцев с территории Польши, зацитированы следующие реагирования:

„Наступило время, когда у поляков закончилось мучение под немецко-фашистским ярмом. Немцы нас ненавидели и издевались. Благодаря Советскому Союзу и Красной Армии мы получили право жить на родине в Польше. ^аЯ со своей семьей думаю выехать в Польшу^а”.

(СОКОЛОВСКИЙ, поляк, врач горбольницы г. Самбора)

„Скорее бы разработали вопрос о выезде, чтобы ^адолго не ожидать^а, а скорее выехать в Польшу”.

(ЭМЕРЛИК Казимир, поляк, охранник завода № 2 г. Дрогобыч)

„Все равно, что здесь советы, что ^ав Польше будут советы, поэтому нет никакого интереса выезжать^а”.

(ОЛЕННИК Владислав, электромонтер завода № 2 г. Дрогобыч)

„Если только сюда переселятся украинцы и не останется здесь поляков, то я тоже отсюда переселюсь в Польшу, т.к. мне среди украинцев делать будет нечего, а может быть и такое положение, что это раньше будет пересмотрено и граница Польши будет установлена под Станиславом¹, потому что Англия и Америка сами решают эти вопросы. Граница установлена в данное ^бвремя^б неправильно², так как ^атерритория Дрогобычской области издавна является Польшей^а”.

(ПОЗЕХА Арнольд, поляк, кузнец рембазы г. Дрогобыч)

„Я выеду в Польшу потому, что польское правительство будет во всем помогать полякам, которые будут выезжать с Украины”.

(МАЕВСКИЙ Казимир, поляк, рабочий завода № 1 г. Дрогобыч)

**20 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczeni
zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińców na temat przesiedleń**

„WCz” z Drohobycza
20.9.44 roku

KIJÓW NKGB USRS tow. SAWCZENKO

W związku z podpisaniem układu pomiędzy polskim komitetem wyzwolenia narodowego a rządem USRS o ewakuacji obywateli polskich z terenu Ukrainy i Ukraińców z terenu Polski, przytacza się [przykłady] następujących reakcji:

„Nadszedł czas, że zakończyła się męka Polaków pod jarzmem niemiecko-faszystowskim. Niemcy nienawidzili nas i znęcali się. Dzięki Związkowi Sowieckiemu i Armii Czerwonej otrzymaliśmy prawo do życia w ojczyźnie, w Polsce. ^a„Zamierzam ze swoją rodziną wyjechać do Polski^a”.

(SOKOŁOWSKI, Polak, lekarz szpitala miejskiego, m. Sambor)

„Mogliby szybciej załatwić sprawę wyjazdu, ^a„żeby długo nie czekać^a i szybciej wyjechać do Polski”.

(EMERLIK Kazimierz, Polak, wartownik w Zakładzie nr 2, m. Drohobycz)

„Wszystko jedno, tu sowieci, ^aw Polsce będą sowieci i dlatego nie ma żadnego interesu wyjeżdzać^a”.

(OLENNIK Władysław, elektromonter w Zakładzie nr 2, m. Drohobycz)

„Jeśli tylko przesiedlą się tutaj Ukraińcy i nie pozostaną tu Polacy, ja też przesiedlę się stąd do Polski, bo wśród Ukraińców nie będę miał co robić, ale może być i tak, że zostanie to wcześniej ponownie rozpatrzone i granica Polski będzie ustanowiona pod Stanisławem¹ ponieważ Anglia i Ameryka same rozstrzygają owe kwestie. W ^bchwili^b obecnej granica została ustalona nieprawidłowo² dlatego, że ^aobszar obwodu drohobyckiego z dawien dawna jest Polską^a”.

(POZIECHA Arnold, Polak, kowal w bazie remontowej, m. Drohobycz)

„Wyjadę do Polski dlatego, że rząd polski będzie we wszystkim pomagać Polakom, którzy będą wyjeżdżali z Ukrainy”.

(MAJEWSKI Kazimierz, Polak, robotnik w Zakładzie nr 1, m. Drohobycz)

„Я имею желание выехать в Польшу потому, что я поляк, учился польском языке и мне легче будет там устроиться работать”.

(БОБЕР Франк, поляк, служащий ОблЗО г. Дрогобыч)

„Я в Польшу не поеду, т.к. в Дрогобыче я привык жить, мой брат служит в Красной Армии, да и зачем ехать, когда в Польше, так как и здесь ^абудет советская власть^а”.

(ЯЧИК, поляк, служащий Леспромхоза, г. Дрогобыч)

„Зачем я поеду в Польшу, здесь потеряю свое хозяйство, а там кто знает получишь работу от польского правительства или нет. Мне здесь неплохо будет жить, тем более, что скоро окончится война”.

(БАЛЕЦКИЙ Станислав, поляк, домовладелец г. Дрогобыч)

„^а Англия продиктовала^а Советскому Союзу создать национальную Польшу. Советский Союз был вынужден это сделать. Несомненно, что Англия совместно с Америкой продиктуют Советскому Союзу создать ^асамостоятельное украинское государство^а”.

(КУПЧИК Михаил, ^аучастник ОУН^а, украинец)

„Америка и Англия сотворили польское государство, они тоже самое в ближайшее время сотворят ^асамостоятельную Украину^а. В Красную Армию идти не нужно, т.к. облав больше не будет и самостоятельная Украина будет объявлена в ближайшие дни”.

(ЗАЯЦ Василий Федорович, украинец, ^аучастник ОУН^а)

МОРОЗ

передал: Собко

приняла: (—) Бугаевская

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 4–5.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки вхідний номер: „158” і дата: „21.9.1944”, нижче резолюції: „2-е Упр.”, „т. Волкову”; „т. Мазину” з датою: „21.1X” і нерозбірливим підписом; зліва на полях приписки: „т. Волкову, Включить в с/сообщение”, дата: „22/1X” і нерозбірливий підпис; „Используй для спецобщ.”, дата: „27.1X” і нерозбірливий підпис.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Вписано від руки.

¹ До вересня 1939 Станіславів, центр Станіславівського воєводства. Потім Станіслав, зараз Івано-Франківськ, обласний центр.

² Йдеться про кордон, встановлений (з деякими відхиленнями) по лінії Керзона, який ПКНВ прийняв у липні 1944. Уряд РП у Лондоні не погодився зі зміною довоєнних кордонів.

„Chcę wyjechać do Polski ponieważ jestem Polakiem, uczyłem się języka polskiego i będzie mi łatwiej znaleźć tam pracę”.

(BOBER Frank, Polak, urzędnik w Obwodowym Wydziale Rolnym, m. Drohobycz)

„Nie pojedę do Polski, bo przywykłem żyć w Drohobyczu, mój brat służy w Armii Czerwonej, no i po co mam jechać jeśli w Polsce, tak samo jak i tutaj, ^a„będzie władza sowiecka”^a”.

(JACZYK, Polak, urzędnik w Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego, m. Drohobycz)

„Po co mam jechać do Polski, tutaj stracę swoje gospodarstwo, a tam kto wie, czy dostanie się pracę od rządu polskiego, czy nie. Będzie mi się tutaj nieźle żyło, tym bardziej że niedługo skończy się wojna”.

(BALECKI Stanisław, Polak, właściciel domu, m. Drohobycz)

„^a„Anglia nakazała”^a Związkowi Sowieckiemu utworzenie narodowej Polski. Związek Sowiecki był zmuszony to zrobić. Nie ulega wątpliwości, że Anglia wspólnie z Ameryką podyktują Związkowi Sowieckiemu utworzenie ^a„niezależnego państwa ukraińskiego”^a”.

(KUPCZYK Mychajło, członek OUN, Ukrainiec)

„Ameryka i Anglia utworzyły państwo polskie, tak samo utworzą one wkrótce ^a„niezależną Ukrainę”^a. Do Armii Czerwonej wstępować nie należy, ponieważ nie będzie więcej obław, a niezależna Ukraina zostanie ogłoszona w najbliższych dniach”.

(ZAJAC Wasyl Fedorowycz, Ukrainiec, ^a„członek OUN”^a)

MOROZ

nadał: Sobko

przyjęła: (—) Bugajewskaja

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 4–5.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr wch.: 158, data: 21.9.1944; niżej dekrety: 2-gi Zarz[ąd]; t. Wołkow; t. Mazin, data: 21.IX i nieczytelny podpis; na lewym marginesie adnotacje: t. Wołkow, Włączyć do meldunku s[pecjalnego], data: 22.IX i nieczytelny podpis; Wykorzyst[ano] w meldunku specjalnym, data: 27.IX i nieczytelny podpis.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

^b ^b Wpisano odręcznie.

¹ Do września 1939 Stanisławów, stolica woj. stanisławowskiego. Następnie Stanisław, obecnie Iwanofrankowsk, stolica obwodu iwanofrankowskiego.

² Mowa o granicy biegnącej (z pewnymi odchyleniami) wzdłuż linii Curzona, na którą PKWN przysłał w lipcu 1944. Rząd RP w Londynie nie wyraził nigdy zgody na zmianę granic przedwojennych.

24 вересня 1944, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза С. Савченку про висловлювання поляків і українця у зв'язку з переселенням

по „ВЧ” из Дрогобыча
24.9.44 года

КИЕВ НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

В связи с подписанием соглашения между польским комитетом национального освобождения и правительством УССР об эвакуации польских граждан с территории СССР и украинского населения с территории Польши, дополнительно зафиксированы следующие высказывания:

„^аМне нечего ехать в Польшу, мне и при советской власти неплохо.” В Польше у меня никого нет из знакомых, кроме того я не знаю какие там будут порядки”.

(РУЧИК Матвей, поляк, работник электростанции г. Дрогобыч)

„В Польшу я не поеду. ^аМне хорошо и здесь^а, у меня здесь дом, хозяйство, а туда приеду и можно с голоду умереть. Мне хорошо и при советской власти”.

(СЕНА Стефан, поляк, работник сользавода г. Дрогобыч)

„Соглашение о переселении ^ахорошее, правильное^а, поляки довольны этим и многие добровольно поедут в Польшу. Будем там жить в своем польском государстве”.

(БУЧЕВСКИЙ Ян, поляк, работник – кузнец завода № 2, г. Дрогобыч)

„Я читал соглашение, оно ^адействительно правильное^а. За эти годы народ разбрелся, а теперь собираются и будут жить вместе, поляки с поляками, украинцы с украинцами. Так будет лучше”.

(КУЦАК Даниил, украинец, рабочий завода № 1 г. Дрогобыч)

„Теперь все поляки поедут в Польшу. Там жить будет лучше, чем здесь. Я думаю, что мало кто из поляков останется здесь на Украине. Все, конечно, захотят поехать к своим”.

(МОНГОЛЬД Альфред, поляк, рабочий ^аМПВО^а г. Дрогобыч).

„^аСоветы также как раньше Россия умеют вести политику.^а Украинцам и полякам бросают кость, а сами получают мясо”.

(КИНДИККЕВИЧ Сигизмунд, поляк, архитектор горкомхоза г. Дрогобыч)

24 września 1944, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do S. Sawczenki zawierająca wypowiedzi Polaków i Ukraińca na temat przesiedleń

„WCz” z Drohobycza
24.9.44 roku

KIJÓW NKGB USRS tow. SAWCZENKO

W związku z podpisaniem układu pomiędzy polskim komitetem wyzwolenia narodowego a rządem USRS o ewakuacji obywateli polskich z terenu ZSRS i ludności ukraińskiej z terenu Polski, odnotowano jeszcze następujące wypowiedzi:

„^aNie mam po co jechać do Polski, jest mi dobrze i przy władzy sowieckiej.”^a W Polsce nie mam żadnych znajomych, nie wiem też jakie będą tam porządki”.

(RUCZYK Maciej, Polak, robotnik w elektrowni, m. Drohobycz)

„Do Polski nie pojedę. ^aDobrze mi i tutaj, ^a mam tu dom, gospodarstwo, a tam pojedę i może przyjdzie umrzeć z głodu. Dobrze mi i przy władzy sowieckiej”.

(SIENA Stefan, Polak, robotnik w warzelnii soli, m. Drohobycz)

„Porozumienie o przesiedleniu jest ^adobrze, słuszne, ^a Polacy są z niego zadowoleni i wielu dobrowolnie pojedzie do Polski. Będziemy tam mieszkać w swoim państwie polskim”.

(BUCZEWSKI Jan, Polak, robotnik – kowal w Zakładzie nr 2, m. Drohobycz)

„Czytałem porozumienie, ^ajest ono rzeczywiście słuszne.”^a Przez te lata naród rozproszył się, a teraz gromadzą się i będą mieszkać razem Polacy z Polakami, Ukraińcy z Ukraińcami. Tak będzie lepiej”.

(KUCAK Danyło, Ukraińiec, robotnik w Zakładzie nr 1, m. Drohobycz)

„Teraz wszyscy Polacy pojedą do Polski. Tam będzie się żyło lepiej niż tutaj. Myślę, że mało kto z Polaków zostanie tu na Ukrainie. Wszyscy, oczywiście, zechcą pojechać do swoich”.

(MONGOLD Alfred, Polak, pracownik ^aMPWO^a, m. Drohobycz)

„^aSowieci, tak jak wcześniej Rosja, potrafią prowadzić politykę.”^a Ukraińcom i Polakom rzucają kość, a sami dostają mięso”.

(KINDIKKIEWICZ Zygmunt, Polak, architekt w Przedsiębiorstwie Miejskiej Gospodarki Komunalnej, m. Drohobycz)

„Я в Польшу не поеду, это не принудительное переселение, а добровольное. Мне и здесь хорошо жить. Что меня там ожидает я не знаю. Здесь я имею квартиру, работаю, а туда приеду без работы будешь находится, здесь я привык и кругом свои люди”.

(ЧАЙКЕВИЧ Казимир, поляк, служащий сользавода г. Дрогобыч)

„Что в газете по поводу переселения написано это неправда. ^аВ действительности этого не будет^а”.

(ФАНИШИН Тауфиль, поляк, служащий завода № 1 г. Дрогобыч)

„Пусть русские не торопятся выселять поляков из Западной Украины, ^аони еще сами не знают, что их ожидает впереди^а”.

(БАТОЖ Манько, поляк, дежурный ст. Дрогобыч)

„Никуда я отсюда не уеду лишь потому, что мне уже 66 лет, имею свое хозяйство. А чего я отсюда поеду туда, к чему я приеду. Еще неизвестно и не видно где будет жить лучше. Я здесь при советах доживу до смерти”.

(ХРУЩ Станислав, поляк, служащий облздравотдела г. Дрогобыч)

„Я никуда отсюда не поеду. Я здесь буду жить, здесь я родился, здесь моя родина. Для меня на территории Украины жизнь будет неплохая”.

(МАР Владислав, поляк, работник пожарной команды г. Дрогобыч)

„^аВойна еще не окончена^а, где будет победа неизвестно. На территорию Польши ехать не думаю, польское правительство в Лондоне находится на которое мы надеемся. ^аОни добьются того, что территория Польши будет от моря и до моря^а”.

(РОТАЙ Мелизна, полька, медсестра больницы г. Дрогобыч)

„Это все очень хорошо, что они договариваются, но вопрос состоит в том, что не каждый поляк поедет, потому что имеет здесь свое хозяйство, кроме того, неизвестно, как там будет жить и не известно, что там получить. Я не поеду, мне и здесь неплохо. ^аЗдесь большой костел^а, народу очень много”.

(БАНАСЬ Станислав, поляк, ^аксенз^а, г. Дрогобыч)

„Вот мне лично так совершенно не хочется ехать в Польшу, я уже здесь привык”.

(ПИХОВИЧ Казимир, поляк, служащий ст. Дрогобыч)

„Я отсюда уеду в Польшу. Вот сейчас продаю вещи и поеду отсюда, нечего мне здесь жить”.

(КУШНИР Евстафий, поляк, лесничий г. Дрогобыч)

„Nie pojedę do Polski, to nie jest przesiedlenie przymusowe, lecz dobrowolne. Mnie i tutaj żyje się dobrze. Czy na mnie tam czekają, nie wiem. Tutaj mam mieszkanie, pracuję, a tam przyjadę i będę bez pracy, tutaj przywykłem i dookoła moi ludzie”.

(CZAJKIEWICZ Kazimierz, Polak, urzędnik w warzelni soli, m. Drohobycz)

„To, co napisano w gazecie w sprawie przesiedlenia, to nieprawda. ^aW rzeczywistości tak nie będzie^a”.

(FANISZYN Teofil, Polak, urzędnik w Zakładzie nr 1, m. Drohobycz)

„Niech Rosjanie nie spieszą się z wysiedlaniem Polaków z Zachodniej Ukrainy, ^aoni sami jeszcze nie wiedzą, co ich czeka w przyszłości^a”.

(BATOŹ Mańko, Polak, dyżurny st[acji] Drohobycz)

„Nigdzie stąd nie wyjadę tylko dlatego, że mam już 66 lat, mam swoje gospodarstwo. A po co mam tam wyjeżdżać stąd, do czego przyjadę. Jeszcze nie wiadomo, gdzie będzie się lepiej żyło. Tu przy sowietach dożyję do śmierci”.

(CHRUSZCZ Stanisław, Polak, urzędnik w Obwodowym Ośrodku Ochrony Zdrowia, m. Drohobycz)

„Nigdzie stąd nie pojedę. Tu będę mieszkać, tutaj się urodziłem, tutaj jest moja ojczyzna. Życie na terenie Ukrainy nie będzie dla mnie złe”.

(MAR Władysław, Polak, pracownik straży pożarnej, m. Drohobycz)

„^aWojna jeszcze się nie skończyła,^a komu przypadnie zwycięstwo, nie wiadomo. Na terytorium Polski wyjeżdżać nie zamierzam, rząd polski, na który liczymy, przebywa w Londynie. ^aOni dopną tego, że terytorium Polski będzie od morza do morza^a”.

(ROTAJ Mielizna [?], Polka, pielęgniarka w szpitalu, m. Drohobycz)

„Bardzo dobrze, że porozumieli się, ale problem polega na tym, że nie każdy Polak pojedzie dlatego, że ma tutaj swoje gospodarstwo. Prócz tego nie wiadomo, jak będzie się tam żyło i nie wiadomo, co się tam dostanie. Ja nie pojedę, mnie i tu nie jest źle. ^aMamy tutaj duży kościół^a, ludzi też jest wielu”.

(BANAS Stanisław, Polak, ^aksiądz^a, m. Drohobycz)

„Mnie osobiście nie chce się tak bardzo jechać do Polski, przyzwyczałem się już tutaj”.

(PICHOWICZ Kazimierz, Polak, urzędnik na st[acji] Drohobycz)

„Wyjadę stąd do Polski. Teraz akurat sprzedaję rzeczy i wyjadę stąd, nie mam po co tutaj mieszkać”.

(KUSZNIR Eustachy, Polak, leśniczy, m. Drohobycz)

„Муж мой служит в польской армии, бьется за освобождение Польши от немецких захватчиков, я не поеду в Польшу и буду жить среди своих поляков”.

(ЯКУБОВИЧ Тауфиля, полька, домохозяйка г. Дрогобыч)

„Не нужно сразу ехать на запад, нужно сначала только узнать, что будет с людьми, которые ^а выедут, только тогда можно решаться ^а ехать или нет”.

(ПАШУЛЬКА Адам, поляк, служащий завода № 1 г. Дрогобыч).

МОРОЗ

передал: Коврыгин
приняла: Бугаевская

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 6-8.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки вхідний номер: „182” і дата: „25.9.44 з.”; нижче частково на тексті приписка від руки: „т. Волкову. К материалам”, дата: „25.IX” і нерозбірливий підпис; зліва на полях приписка: „Использов. для спецобщения”, дата: „27.IX” і нерозбірливий підпис.

^а ^а Підкреслено від руки.

„Mój mąż służy w polskim wojsku, walczy o wyzwolenie Polski spod niemieckich najeźdźców, ja zaś pojedę do Polski i będę mieszkać wśród swoich Polaków”.

(JAKUBOWICZ Teofila, Polka, gospodyni domowa, m. Drohobycz)

„Nie należy od razu wyjeżdżać na zachód, trzeba naprzód dowiedzieć się, co będzie z ludźmi którzy wyjadą, “dopiero wtedy będzie można postanowić”^a, jechać czy nie”.

(PASZULKA Adam, Polak, urzędnik w Zakładzie nr 1, m. Drohobycz).

MOROZ

nadał: Kowrygin

przyjęła: Bugajewskaja

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 6–8.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu wpisany odręcznie nr wch: 182 i data: 25.9.44 r.; niżej zachodząca na tekst odręczna adnotacja: t. Wołkow. Do materiałów, data: 25.IX i nieczytelny podpis; na lewym marginesie odręczna adnotacja: Wykorzyst[ano] w meldunku specjalnym, data: 27.IX i nieczytelny podpis.

^a - ^a Podkreślono odręcznie.

3 жовтня 1944, [б.м.в.]. Циркуляр С. Котек-Агрошевського органам місцевої адміністративної влади про надання допомоги польським і українським працівникам, відрядженим для проведення кампанії з переселення

**ПОЛЬСЬКИЙ КОМІТЕТ
НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ**

Копія

№ А.П. 360/44
3 жовтня 1944 р.

ЦИРКУЛЯР

До
Голови
Повітової Ради Народової
в _____

У зв'язку з виконанням Угоди про евакуацію між Польським Комітетом Національного Визволення і Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки повідомляю, що до вищеназваних пунктів у перших днях жовтня 1944 р. з'їдуться повітові представники Польського Комітету Національною Визволення і уповноважені Української РСР разом із своїми заступниками з метою започаткувати роботу, пов'язану з евакуацією українського населення.

З огляду на це ^апрошу громадян^а голів, старост, війтів і солтисів ^анадати всіляку допомогу у виконанні завдань, пов'язаних з реалізацією вищезгаданої Угоди^а, і, передусім, прошу забезпечити представникам, уповноваженим, їхнім заступникам і всьому їхньому персоналові безпеку, а також виділити приміщення під канцелярії для польських представників та для українських уповноважених відповідні приміщення для приватного мешкання вищеназваних осіб та їхніх заступників і працівників канцелярії. Забезпечити харчування вищеназваним уповноваженим, представникам, заступникам та їхньому персоналові, тобто організувати їдальні, які б гарантували вищеназваним особам сніданки, обіди й вечері.

Слід також надати вищеназваним особам всіляку канцелярську допомогу, тобто можливість користуватися безперешкодно друкарськими машинками, необхідним канцелярським обладнанням і речами домашнього вжитку, а також засобами пересування, оскільки вони поки що не мають своїх власних засобів пересування.

Насамперед, слід пам'ятати, що представники і уповноважені разом з усім персоналом виконують важливу роботу, що вони представляють одні

3 października 1944, [b.m.w.]. Okólnik S. Kotka-Agroszewskiego do terenowych władz administracyjnych w sprawie udzielenia pomocy pracownikom polskim i ukraińskim oddelegowanym z zadaniem przeprowadzenia akcji przesiedleńczej

POLSKI KOMITET
WYZWOLENIA NARODOWEGO

Nr. A.P. 360/44
3 października 1944 r.

Odpis

OKÓLNIK

Do
Przewodniczącego
Powiatowej Rady Narodowej
w _____

W związku z wykonaniem Układu pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem Ukraińskim Socjalistycznej Republiki Rad w sprawie ewakuacji, podaje się do wiadomości, że do wyżej wymienionych punktów zjadą w pierwszych dniach października 1944 r. Przedstawiciele powiatowi Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i Pełnomocnicy Ukraińskiej S.R.R. wraz ze swymi zastępcami celem rozpoczęcia prac związanych z ewakuacją ludności ukraińskiej.

Wobec powyższego ^auprasza się obywateli^a przewodniczących, Starostów, Wójtów i Sołtysów ^ao okazanie wszelkiej pomocy przy wykonywaniu zadań związanych z realizacją wyżej wymienionego^a Układu a przedewszystkiem o zapewnienie przedstawicielom, pełnomocnikom, ich zastępcom i całemu ich personelowi bezpieczeństwa oraz dostarczenie kwater na biura dla polskich przedstawicieli oraz dla ukraińskich pełnomocników, odpowiednich lokali na mieszkania prywatne dla wyżej wymienionych i ich zastępców oraz personelu biurowego. O zapewnienie wyżywienia dla wyżej wymienionych pełnomocników, przedstawicieli, zastępców i ich personelu t.j. o zorganizowanie stołówek gwarantujących wyżej wymienionym śniadania, obiady i kolacje.

Zapewnić należy również wyżej wymienionym wszelką pomoc biurową, jako to możliwość korzystania bez przeszkód z maszyn do pisania, niezbędnych sprzętów biurowych i mieszkalnych i środków lokomocji, o ile wyżej wymienieni nie będą jeszcze narazie posiadać swoich środków lokomocji.

Pamiętać nadewszystko należy, że przedstawiciele i pełnomocnicy wraz z całym personelem wykonywują prace o znaczeniu doniosłym, że reprezentują jedni

– польську владу, а інші – владу сусідньої дружньої країни і тому повинні користуватися всілякими пільгами і допомогою.

Керівник
Відомства громадської адміністрації
Станіслав Котек Агрошевський¹
(—) за керівника Магістр Адам Островський

A MBSiA RP, ф. PKWN RAP 6, арк. 1.

Копія, машинопис.

Документ був опублікований (на підставі іншого примірника) у книзі: E. Misilo, Repatriacja czy deportacja..., с. 63–64.

¹ Підкреслено від руки.

¹ Котек-Агрошевський Станіслав (1905–1985), з липня до листопада 1944 – керівник РАП ПКНВ, у 1944–1952 – депутат КРН і Законодавчого Сейму; член СЛ, під час війни у підпіллі СЛ „Рох” і БХ, з лютого до вересня 1944 – заступник голови ЗГ „Воля Люду”, у 1945–1949 – член РН і голова ГКР СЛ. Усунутий від політичної діяльності, повернувся до неї після 1956; у 1961–1962 – голова Столичного комітету ЗСЛ.

władzę polską, a drudzy władze sąsiedniego zaprzyjaźnionego państwa i dlatego korzystać winni z wszelkich ułatwień i pomocy.

Kierownik Resortu
Resortu Administracji Publicznej
Stanisław Kotek Agroszewski¹
(—) w.z. Mgr. Adam Ostrowski

A MSWiA, PKWN RAP 6, k. 1.

Kopia, maszynopis.

Treść dokumentu opublikowana (na podstawie innego egzemplarza) w: E. Misilo, Repatriacja czy deportacja..., s. 63–64.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

“ ” Podkreślono odręcznie.

¹ Kotek-Agroszewski Stanisław (1905–1985), od lipca do listopada 1944 kierownik RAP PKWN, w l. 1944–1952 poseł do KRN i na Sejm Ustawodawczy; członek SL, podczas wojny w konspiracji SL „Roch” i BCh, od lutego do września 1944 wiceprezes ZG „Wola Ludu”, w l. 1945–1949 członek RN i przewodniczący GKR SL. Odsunięty od działalności politycznej, powrócił do niej po 1956; w l. 1961–1962 prezes Stołecznego Komitetu ZSL.

3 жовтня 1944, Київ. Постанова РНК УРСР і ЦК КП(б)У про забезпечення автотранспортом Головного уповноваженого і Головного представника у справах переселення українців з території Польщі і польських громадян з території України до Польщі

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 1297
СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ УССР
и ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КП(б)У**

3 октября 1944 года

г. Киев

Об обеспечении автотранспортом Главного Уполномоченного и Главного Представителя по переселению украинцев с территории Польши и польских граждан с территории Украины в Польшу

Совет Народных Комиссаров УССР и Центральный Комитет КП(б)У постановляют:

Обязать Наркомат Автотранспорта УССР, НКГБ УССР, НКВД УССР, Управляющих Делами ЦК КП(б)У, Президиума Верховного Совета УССР и СНК УССР выделить автомашины для Главного Уполномоченного и Главного Представителя, согласно приложению.

Заместитель Председателя
Совета Народных Комиссаров УССР
Л. КОРНИЕЦ¹

Секретарь Центрального
Комитета КП(б)У
Д. КОРОТЧЕНКО

**3 października 1944, Kijów. Uchwała RKL USRS i KC KP(b)U
o przydziale transportu samochodowego dla Głównego Pełnomocnika
i Głównego Przedstawiciela ds. przesiedlenia Ukraińców z terytorium
Polski i obywateli polskich z terytorium Ukrainy do Polski**

UCHWAŁA Nr 1297
RADY KOMISARZY LUDOWYCH USRS
i KOMITETU CENTRALNEGO KP(b)U
3 października 1944 roku
m. Kijów

W sprawie zapewnienia transportu samochodowego dla Głównego Pełnomocnika
i Głównego Przedstawiciela do spraw przesiedlenia Ukraińców z terytorium Polski
i obywateli polskich z terytorium Ukrainy do Polski

Rada Komisarzy Ludowych USRS i Komitet Centralny KP(b)U postanawiają:

Zobowiązać *Narkomat* Transportu Kołowego USRS, NKGB USRS, NKWD USRS, kierowników działów administracyjno-gospodarczych KC KP(b)U, Prezydium Rady Najwyższej USRS i RKL USRS do wydzielenia samochodów dla Głównego Pełnomocnika i Głównego Przedstawiciela, zgodnie z załącznikiem.

Zastępca Przewodniczącego
Rady Komisarzy Ludowych USRS
L. KORNIJEC¹

Sekretarz Komitetu
Centralnego KP(b)U
D. KOROTCZENKO

Rot[aprint] RKL
Nr 287
Nakł[ad] 22

Приложение к постановл.
СНК УССР и ЦК КП(б)У
№ 1297 от 3 октября 1944 года

О ВЫДЕЛЕНИИ ЛЕГКОВЫХ И ГРУЗОВЫХ АВТОМАШИН
ДЛЯ ГЛАВНОГО УПОЛНОМОЧЕННОГО И ГЛАВНОГО
ПРЕДСТАВИТЕЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА УССР

№ № п/п	Наименование организаций	Для Главного Уполномо- ченного		Для Главного Представителя	
		Лег- ковых	Гру- зовых	Лег- ковых	Гру- зовых
1.	Управление Делами ЦК КП(б)У	2	-	-	-
2.	Управление Делами СНК УССР	-	-	2	-
3.	Управление Делами Верховного Совета УССР	1	-	-	1
4.	НКГБ УССР	1	1		-
5.	НКВД УССР	1	1	1	1
6.	Наркомат Автомобильного транс- порта УССР	-	1	-	1
	Всего:	5	3	3	3

С подлинным верно: (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 3 (1948), спр. 5, арк. 28-29.

Копія, машинопис.

Вгорі першої сторінки вписано від руки: „НКГБ УССР”; під текстом постанови нерозбірлива кругла печатка.

¹ Корнієць Леонід (1901-1969), у 1944-1950 – перший заступник Голови Ради Народних Комісарів (з 1946 – Ради Міністрів) УРСР, у 1950-1953 – заступник Голови Ради Міністрів УРСР.

**O WYDZIELENIU SAMOCHODÓW OSOBOWYCH I CIĘŻAROWYCH
DLA GŁÓWNEGO PEŁNOMOCNIKA
I GŁÓWNEGO PRZEDSTAWICIELA RZĄDU USRS**

Lp.	Nazwa organizacji	Dla Głównego Pełnomocnika		Dla Głównego Przedstawiciela	
		Osobowych	Ciężarowych	Osobowych	Ciężarowych
1.	Dział administracyjno-gospodarczy KC KP(b)U	2	–	–	–
2.	Dział administracyjno-gospodarczy RKL USRS	–	–	2	–
3.	Dział administracyjno-gospodarczy Rady Najwyższej USRS	1	–	–	1
4.	NKGB USRS	1	1	–	–
5.	NKWD USRS	1	1	1	1
6.	<i>Narkomat</i> Transportu Kołowego USRS	–	1	–	1
	Razem:	5	3	3	3

Za zgodność z oryginałem: (—)

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 3 (1948), spr. 5, ark. 28–29.

Kopia, maszynopis.

U góry pierwszej strony odręcznie dopisano: NKGB USRS; pod tekstem uchwały okrągła nieczytelna pieczęć.

¹ Kornijec Leonid (1901–1969), w l. 1944–1950 pierwszy zca przewodniczącego RKL (od 1946 Rady Ministrów) USRS, w l. 1950–1953 zca przewodniczącego Rady Ministrów USRS.

5 жовтня 1944, Люблін. Доповідна записка Т. Кальненка Д. Коротченку
і В. Рясному про ситуацію в Холмському, Красноставському
і Володавському повітах

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СЕКРЕТАРЮ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ (большевиков) УКРАИНЫ

тов. КОРОТЧЕНКО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНСКОЙ ССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА

тов. РЯСНОМУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

Выездом в КРАСНОСТАВСКИЙ, ХОЛМСКИЙ и ВЛАДАВСКИЙ уезды Польши установлено:

В уездах организованы уездные народные советы (повітові ради народові), а на территории уездов организованы волостные советы, которых насчитывается:

а) в Красноставском уезде	- 17
б) в Владавском уезде	- 16
в) в Холмском уезде	- 13

46

в состав волости входит от 35 до 50 сел.

В г.г. КРАСНОСТАВЕ, ХОЛМЕ и ВЛАДАВЕ организованы городские народные советы (магистраты), возглавляют руководство этими советами (председатель комитета Ради народовой).

В уездных городах и населенных пунктах, где находятся волостные советы, организованы карательные органы:

- а) прокуратура
- б) суды
- в) гражданская милиция— обеспечивающая порядок и борьбу с уголовной преступностью.

12

**5 października 1944, Lublin. Raport T. Kalnienki dla D. Korotczenki
i W. Riasnego o sytuacji w powiatach chełmskim,
krasnostawskim i włodawskim**

ŚCIŚLE TAJNE

DO SEKRETARZA KOMITETU CENTRALNEGO KOMUNISTYCZNEJ
PARTII (bolszewików) UKRAINY

tow. KOROTCZENKI

DO LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
UKRAIŃSKIEJ SRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI

tow. RIASNEGO
mias[to] Kijów

RAPORT

Podczas wyjazdu do polskich powiatów: KRASNOSTAWSKIEGO,
CHEŁMSKIEGO i WŁODAWSKIEGO ustalono:

W powiatach zorganizowano powiatowe rady narodowe, a w terenie, w
tychże powiatach zorganizowano rady gminne w ilości:

a) w powiecie krasnostawskim	- 17
b) w powiecie włodawskim	- 16
c) w powiecie chełmskim	- 13

46

gminę tworzy od 35 do 50 wsi.

W m.m. KRASNYMSTAWIE, CHEŁMIE i WŁODAWIE zorganizowane
zostały miejskie rady narodowe (magistraty), na czele tych rad stoją przewodni-
czący komitetu Rady Narodowej.

W miastach powiatowych i miejscowościach, w których działają rady gminne
zorganizowano organy wymiaru sprawiedliwości:

- a) prokuraturę
- b) sądy
- c) milicję obywatelską – zapewniającą porządek i walkę z przestępczością
kryminalną

г) обеспеченство – в обязанности которого входит борьба с политическими преступлениями.

От 1-го Украинского и 2-го Белорусского фронтов в уездных городах (по территориальности) учреждены военные комендатуры, которые в свою очередь имеют военные комендатуры в населенных пунктах при волостных советах.

По заявлению военных комендантов г.г. ХОЛМА, ВЛАДАВА и КРАСНОСТАВ, выдающихся происшествий на территории этих уездов не зарегистрировано.

Имели место единичные случаи убийств местных жителей на почве ревности, грабежа и мести. В гор. ХОЛМЕ в конце сентября месяца было убийство офицера Красной Армии, причина убийства неустановлена.

По данным военных комендантов на территории вышеупомянутых уездов бандформирований не имеется.

На территории Польши сторонниками Лондонского эмиграционного польского правительства¹ в начале 1944 г. организованы воинские формирования „АК” (Армия Краева), ставившие своей целью захвата власти в свои руки. С приходом частей Красной Армии на территорию Польши, эти части были разоружены и после соответствующей фильтрации, сержантский и рядовой состав направлен на пополнение 1-й польской армии, сформированной в СССР², а офицерский состав и некоторые руководители этих частей арестованы органами КРО „СМЕРШ” фронтов.

В отдельных случаях бойцы „АК”, уклонившиеся от направления в армию и дезертировавшие из армии перешли на нелегальное положение.

Имеются данные о нелегальных формированиях бойцов „АК” на борьбу с существующим в Польше строем, которые скрываются в лесах. Эти формирования имеют большую поддержку со стороны помещиков и зажиточных слоев населения Польши, снабжающих их продуктами питания, деньгами, для приобретения оружия и боеприпасов. Проявлений со стороны этих формирований не зарегистрировано.

Банды ОУН и УПА на территории этих уездов себя не проявляют и о их наличии данных нет.

По непроверенным данным украинское население ВЛАДАВСКОГО уезда сочувствует бандам ОУН и УПА, оперирующим на территории Западной Украины.

Точных данных о количестве проживающего в уездах украинского, русского, белорусского и др. населения национальностей, подлежащего переселению на территорию УССР в уездных советах не имеется.

По состоянию на 1 марта 1943 г. в ХОЛМСКОМ уезде проживало населения национальностей, подлежащих переселению в УССР – 43.594 чел., а ВЛАДАВСКИЙ уездный совет располагает данными о численности этого

d) bezpieczeństwo – do którego zakresu obowiązków należy walka z przestępstwami politycznymi.

1 Front Ukraiński i 2 Front Białoruski ustanowiły w miastach powiatowych komendantury wojskowe (dla danego powiatu), które z kolei posiadają w miejscowościach przy radach gminnych komendantury wojskowe.

Według oświadczeń komendantów wojskowych m.m. CHEŁMA, WŁODAWY i KRASNEGOSTAWU, ważniejszych wydarzeń na terenie tych powiatów nie odnotowano.

Miały miejsce pojedyncze przypadki zabójstw miejscowej ludności na tle rabunkowym, z zawiści i zemsty. W mieś[cie] CHEŁMIE pod koniec miesiąca września został zabity oficer Armii Czerwonej, przyczyny zabójstwa nie ustalono.

Według informacji komendantów wojskowych, na terenie wyżej wymienionych powiatów nie odnotowano obecności band.

Na terytorium Polski, zwolennicy Londyńskiego Polskiego Rządu Emigracyjnego¹ zorganizowali na początku 1944 r. formacje wojskowe „AK” (Armia Krajowa), które stawiają sobie za cel przejęcie władzy w swoje ręce. Po wkroczeniu na terytorium Polski oddziałów Armii Czerwonej, oddziały te rozbrojono i po odpowiedniej selekcji podoficerów i żołnierzy szeregowych odesłano jako uzupełnienie do 1 Armii Polskiej utworzonej w ZSRS², a oficerowie i niektórzy dowódcy tych oddziałów zostali aresztowani przez organa frontów KRO „SMIERSZ”.

W pojedynczych przypadkach żołnierze „AK”, którzy uchylili się od skierowania do armii i którzy z armii zdezerterowali, zaczęli się ukrywać.

Dysponujemy informacjami o nielegalnych, ukrywających się w lasach formacjach żołnierzy „AK”, utworzonych w celu walki z panującym w Polsce ustrojem. Formacje te cieszą się znacznym poparciem ze strony ziemiaństwa i zamożnych warstw ludności polskiej, która dostarcza im artykuły spożywcze, pieniądze na zakup broni i amunicji. Działañ ze strony tych formacji nie odnotowano.

Bandy OUN i UPA na terenie tych powiatów nie ujawniają się i brak informacji o ich obecności.

Według niesprawdzonych informacji, ludność ukraińska powiatu WŁODAWSKIEGO sprzyja bandom OUN i UPA działającym na terytorium Zachodniej Ukrainy.

Dokładnych informacji o liczbie zamieszkującej powiaty ludności ukraińskiej, rosyjskiej, białoruskiej i in[nych] narodowości, podlegającej przesiedleniu na terytorium USRS, nie posiadają w radach powiatowych.

Według stanu na dzień 1 marca 1943 r., powiat CHEŁMSKI zamieszkiwały 43.594 osoby – narodowości podlegających przesiedleniu do USRS, a WŁODAWSKA rada powiatowa dysponuje danymi o ilości tejsze ludności za rok

населения за 1921 г. где насчитывалось 9.662 чел., КРАСНОСТАВСКИЙ уездный совет никаких данных не имеет.

Со слов уездных военных комендантов украинское, русское и белорусское население, проживающее на территории Польши проявляют особую симпатию к воинам Красной Армии, высказывают свое желание о присоединении части Польши (особенно в ХОЛМСКОМ уезде) к УССР или же в крайнем случае выехать на Украину.

До 1939 г., т.е. до оккупации Польши Германией, украинское, русское и белорусское население угнеталось польскими властями, а с приходом Красной Армии, особенно за последнее время между украинцами и поляками возросла национальная вражда, вырастающая в открытое антисоветское контрреволюционное выступление со стороны поляков, так например:

В ХОЛМСКОМ уезде поляки, не только население, но даже находящиеся во власти заявляют: „Вам украинцам не место здесь, т.е. на территории Польши”, в результате чего в том же ХОЛМЕ из Народной милиции уволили всех украинцев, отобрали ^а-им^а церковь и оборудовали ее под костел.

Украинское население не имеет своих школ (на украинском языке) и с некоторых украинских населенных пунктов приходила делегация в Люблин, в комитет национального освобождения, с просьбой разрешить открыть украинские школы.

Кроме того, контрреволюционные элементы проводят агитацию против мобилизации поляков в армию и мероприятий по заготовкам сельхозпродуктов для армии, так например:

В том же ХОЛМСКОМ уезде, на заседании уездного совета, начальник призывного пункта заявил, что – „украинцы должны идти на фронт, а поляки в милицию”. Характерно, что этому выступлению из присутствующих никто не возразил.

Во время оккупации территории Польши немцами, среди поляков и украинцев велась большая национальная вражда, имели место случаи убийств, тер[р]ора, уничтожение отдельных сел и т.д. (поляки жгли украинцев и наоборот).

С приходом частей Красной Армии, к власти пришли поляки и гонение на украинцев продолжается в разных формах, поэтому украинское население имеет большое желание немедленно эвакуироваться на Украину.

Подготовительная работа по переселению на местах еще не начата, в связи с отсутствием работников аппарата Райуполномоченного (еще не прибыли из Киева), нет документации (объявления, инструкции, всевозможные бланки и т.д.). Отсутствует транспорт для райуполномоченного.

Кроме того, член Военного Совета 4-го Украинского Фронта товарищ МЕХЛИС³, телеграммой на имя товарища БУЛГАНИНА⁴ сообщил, что с

1921, kiedy owa liczba wynosiła 9.662 osoby. Rada powiatu KRASNOSTAWSKIEGO nie posiada żadnych informacji.

Według słów powiatowych komendantów wojskowych, ludność ukraińska, rosyjska i białoruska zamieszkująca terytorium Polski przejawia szczególną sympatię wobec żołnierzy Armii Czerwonej, wyraża chęć przyłączenia części Polski (szczególnie w powiecie CHEŁMSKIM) do USRS lub w ostateczności wyjazdu na Ukrainę.

Przed 1939 r., tzn. do okupacji Polski przez Niemcy, ludność ukraińska, rosyjska i białoruska była uciskana przez władze polskie, a po wkroczeniu Armii Czerwonej, szczególnie w ostatnim czasie, między Ukraińcami a Polakami nasiliła się wrogość na podłożu narodowościowym, przekształcająca się w jawne kontrrewolucyjne wystąpienia antysowieckie ze strony Polaków, na przykład:

W powiecie CHEŁMSKIM Polacy, nie tylko ludność, lecz również osoby należące do władz oświadczają: „Dla was Ukraińców nie ma tu, tzn. na terytorium Polski, miejsca”, w rezultacie czego w tymże CHEŁMIE zwolniono z Milicji Obywatelskiej wszystkich Ukraińców, odebrano „im” cerkiew i urządzono w niej kościół.

Ludność ukraińska nie ma swoich szkół (z językiem ukraińskim) i z niektórych ukraińskich miejscowości przychodziły delegacje do Lublina, do [Polskiego] Komitetu Wyzwolenia Narodowego z prośbą o zezwolenie na otwarcie ukraińskich szkół.

Oprócz tego, element kontrrewolucyjny prowadzi agitację przeciwko mobilizacji Polaków do armii i przedsięwzięciom mającym zapewnić armii dostawy produktów rolnych, na przykład:

W tymże powiecie CHEŁMSKIM, na posiedzeniu rady powiatowej naczelnik punktu poborowego oświadczył, że – „Ukraińcy powinni iść na front, a Polacy do milicji”. Znamienne jest, że nikt z obecnych nie zaprotestował przeciwko temu wystąpieniu.

Podczas okupacji terytorium Polski przez Niemców, wśród Polaków i Ukraińców panowała duża wrogość o podłożu narodowościowym, miały miejsce przypadki zabójstw, terroru, niszczenia poszczególnych wsi itp. (Polacy palili Ukraińców i na odwrót).

Wraz z wkroczeniem oddziałów Armii Czerwonej do władzy doszli Polacy i prześladowania Ukraińców są kontynuowane w różnych formach, dlatego ludność ukraińska bardzo chce niezwłocznie ewakuować się na Ukrainę.

Praca przygotowawcza do przesiedlenia jeszcze się nie rozpoczęła w terenie w związku z brakiem pracowników aparatu Pełnomocnika Rejonowego (nie przybyli jeszcze z Kijowa), nie ma dokumentacji (obwieszczeń, instrukcji, najróżniejszych formularzy itd.). Brak jest transportu dla pełnomocnika rejonowego.

Ponadto członek Rady Wojennej 4 Frontu Ukraińskiego, towarzysz MECHLIS³, w telegramie adresowanym do towarzysza BUŁGANINA⁴ poinformo-

освобождением САНКОВСКОГО уезда от немецких захватчиков, в том же уезде имеется много украинцев, которые желают выехать на Украину и просят выслать представителя для проведения эвакуации.

Поэтому прошу Вашего указания отделу кадров ЦК КП(б)У выделить райуполномоченного и аппарат ему, для направления в САНКОВСКИЙ уезд.

Польский комитет национального освобождения во все уезды, указанные в соглашении послал директивное указание о подготовке помещений для аппарата Райуполномоченных, организации питания и оказании помощи в работе нашим Райуполномоченным.

С большинством военных комендантов имеется договоренность в обеспечении охраной помещений Райуполномоченных и сотрудников.

Для работы Главного Уполномоченного в Люблине и жилья сотрудников, при помощи Заместителя Представителя СССР при польском комитете национального освобождения Генерал-Майора тов. БАЮКОВА выделено 2-х этажное здание по улице Скадовского⁵ № 5. Начальник гарнизона Генерал-Майора тов. СЕНЧИЛО выставил охрану и оказывает помощь в оборудовании помещения.

С прибытием работников и документации работу по эвакуации начнем немедленно, о чем буду информировать Вас более подробно.

ЗАМ. ГЛАВНОГО УПОЛНОМОЧЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
УКРАИНСКОЙ ССР –
(—) КАЛЬНЕНКО

„6-5-6“ октября 1944 г.

гор. Люблин

6-№ 245/с.-6

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 4, арк. 74–79.

Оригінал, машинопис.

Документ був опублікований у книзі: В. Сергійчук, Трагедія українців Польщі, вид. „Тернопіль”, Тернопіль 1997, с. 109–112 та неповний російською мовою в книзі: Е. Мисило, Repatriacja czy deportacja..., с. 60–62.

^{а-а} Перекреслено від руки і дописано: „у українцев”.

^{б-б} Вписано від руки

¹ Точніше: Уряд Республіки Польщі, утворений Президентом В. Рачкевичем 1.10.1939 у Франції після інтернування властей РП в Румунії. З червня 1940 перебував у Лондоні. Визнавався до липня 1945 головними державами антигітлерівської коаліції та більшістю держав, йому підпорядковувалися Польські Збройні Сили (ПСЗ) за кордоном та Союз Збройної Боротьби, з лютого 1942 – Армія Крайова в окупованій Польщі. У грудні 1940 утворив на польській території під окупацією підпільний орган державної адміністрації – Делегатуру Уряду в Країні.

wał, że po wyzwoleniu powiatu SANKOWSKIEGO [sanockiego] od niemieckich najeźdźców [okazało się, że] w powiecie tym jest wielu Ukraińców, którzy chcą wyjechać na Ukrainę i prosi o wysłanie przedstawiciela w celu przeprowadzenia ewakuacji.

Dlatego proszę Was o danie wydziałowi kadr KC KP(b)U wytycznych w sprawie wyznaczenia pełnomocnika rejonowego i jego aparatu, w celu wysłania do powiatu SANKOWSKIEGO.

Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego przesłał do wszystkich powiatów wymienionych w układzie dyrektywy w sprawie przygotowania pomieszczeń dla urzędu Pełnomocników Rejonowych, organizacji wyżywienia i okazania naszym Pełnomocnikom Rejonowym pomocy w pracy.

Z większością komendantów wojskowych mamy umowy o zapewnieniu ochrony pomieszczeń Pełnomocników Rejonowych i [ich] pracowników.

Przy pomocy Zastępcy Przedstawiciela ZSRS przy Polskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego, generała-majora tow. BAJUKOWA, Głównemu Pełnomocnikowi wyznaczono piętrowy budynek przy ulicy Skadowskiego⁵ nr 5 w Lublinie, do pracy i na mieszkania dla pracowników. Naczelnik garnizonu, generał-major tow. SIENCZYŁO wystawił ochronę i okazuje pomoc przy wyposażeniu pomieszczeń.

Pracę nad ewakuacją rozpoczniemy natychmiast po przybyciu pracowników i dokumentacji, o czym będą informować Was bardziej szczegółowo.

ZAST[ĘPCA] GŁÓWNEGO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU
UKRAIŃSKIEJ SRS –
(—) KALNIENKO

„b-5-b” października 1944 r.
mias[to] Lublin
b-nr 245/s.-b

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 4, ark. 74–79.

Oryginał, maszynopis.

Dokument opublikowany w: W. Serhijczuk, Trahedija Ukrajinciw Polsce, wyd. „Ternopil”, Ternopil 1997, s. 109–112 oraz niepełny w języku rosyjskim w: E. Misilo, Repatriacja czy deportacja..., s. 60–62.

a- -a Przekreślono odręcznie i nadpisano: Ukraińcom.

b- -b Wpisano odręcznie.

¹ Właśc.: Rząd Rzeczypospolitej Polskiej powołany przez Prezydenta W. Raczkiewicza 1.10.1939 we Francji po internowaniu władz RP w Rumunii. Od czerwca 1940 siedzibą jego był Londyn. Był on uznawany do lipca 1945 przez główne mocarstwa koalicji antyhitlerowskiej i większość państw, sprawował zwierzchnictwo nad Polskimi Siłami Zbrojnymi (PSZ) poza granicami kraju oraz Związkiem Walki Zbrojnej, a od lutego 1942 Armią Krajową w okupowanej Polsce. W grudniu 1940 powołał na ziemiach polskich pod okupacją konspiracyjny organ

У наступні роки визнавався поляками, які жили на чужині в різних державах. продовжував діяти, підтримував демократичну і спрямовану на повернення незалежності опозицію в Польщі. Діяв до повернення Польщі самостійності і обрання Леха Валенси Президентом РП у грудні 1990.

² Точніше: Армія Війська Польського. Йдеться про Армію Польську в СРСР, утворену в березні 1944 за договором СПП з радянським урядом. Постала внаслідок розширення 1 корпусу Польських Збройних Сил у СРСР; підпорядковувалася радянському командуванню.

³ Мехліс Лев (1889–1953), член Військової Ради 4-го Українського фронту, у 1940–1950 – народний комісар (з 1946 міністр) державного контролю СРСР.

⁴ Булганін Микола (1895–1975), державний і партійний діяч; член більшовицької партії з 1917. У 1937–1938 – прем'єр-міністр РРФСР, до 1941 – заступник Голови РНК СРСР. Під час Другої світової війни – член військових рад кількох фронтів та Державного Комітету оборони. У серпні 1944 призначений представником РНК СРСР при ПКНВ. Після війни – міністр оборони СРСР (1947–1949 і 1953–1955), Голова Ради Міністрів СРСР (1955–1958). Член Політбюро ЦК КПРС, маршал СРСР.

⁵ Правдоподібно: вулиця Марії Кюрі-Склодовської.

administracji rządowej – Delegaturę Rządu na Kraj. W latach następnych, uznawany przez Polonię wielu krajów, kontynuował działalność, m. in. wspierając opozycję demokratyczną i niepodległościową w Polsce. Istniał do czasu odzyskania przez Polskę pełnej suwerenności i wybrania Lecha Wałęsy Prezydentem RP w grudniu 1990.

² Właśc.: I Armia Wojska Polskiego. Mowa o Armii Polskiej w ZSRS utworzonej w marcu 1944 na mocy porozumienia ZPP z rządem sowieckim i powstałej z rozwinięcia I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS; podlegała dowództwu sowieckiemu.

³ Mechlis Lew (1889–1953), członek Rady Wojennej 4 Frontu Ukraińskiego, w l. 1940–1950 ludowy komisarz (od 1946 minister) kontroli państwowej ZSRS.

⁴ Bułganin Nikołaj (1895–1975), działacz państwowy i partyjny; członek partii bolszewickiej od 1917. W l. 1937–1938 premier RFSRS, potem do 1941 zca przewodniczącego RKL ZSRS. W czasie II wojny światowej członek rad wojennych kilku frontów oraz Państwowego Komitetu Obrony. W sierpniu 1944 mianowany przedstawicielem RKL ZSRS przy PKWN. Po wojnie minister obrony ZSRS (1947–1949 i 1953–1955), przewodniczący Rady Ministrów (1955–1958). Był także członkiem Biura Politycznego KC KPZS; marszałek ZSRS.

⁵ Prawdopodobnie ulica Marii Curie-Skłodowskiej.

5 жовтня 1944, Київ. Довідка П. Рокитка щодо амністованих поляків

Сов. секретно

Справка

На имя Зам. Наркома Внутренних дел УССР получено (отношение) сообщение о том, что в Управлении милиции НКВД Полтавской области обращаются с заявлениями быв. польские граждане, освобожденные по амнистии на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР в 1941 и в 1944 г.г.¹ расселены на жительство по районам Полтавской области в количестве 1300 человек, о выдаче им пропусков для въезда на территорию Западных областей УССР и БССР.

Некоторые из них имеют разрешения Ровенского обл. Совета Депутатов Трудящихся на въезд в гор. Ровно и районы Ровенской области.

Кроме этого, поступают заявления, со ссылкой на соглашение Польского Комитета Национального Освобождения с правительством УССР от 9/IX-44 г.

Большинство из наличия бывшие польские граждане являются выходцами из территории Генерал-Губернаторства и прибыли в Западные области УССР и БССР в 1939 г. как беженцы.

Приказа, каким образом будет осуществляться соглашение от 9/IX-1944 г. – у нас нет, поэтому прошу Вашего распоряжения начальнику ОВИР о высылке соответствующих указаний по всем этим вопросам.

Зам. Нач. УНКВД по Милиции
Рокитко²

г. Полтава
5 октября 1944 г.
№ 7/950.

Верно: (—) Сотрудник 2 Управления НКГБ УССР

21/X-1944 г.
Київ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 19.
Засвідчена копія, рукопис.

**5 października 1944, Kijów. Notatka P. Rokitki dotycząca
amnestionowanych Polaków**

Śc[is]le tajne

Notatka

Do zast[ępcy] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych USRS wpłynęło pismo informujące o tym, że do Zarządu Milicji NKWD obwodu połtawskiego zwracają się z podaniami b[yli] obywatele polscy zwolnieni na mocy amnestii ogłoszonej Dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRS w 1941 i w 1944 r.¹, osiedleni w rejonach obwodu połtawskiego w liczbie 1300 osób, o wydanie im przepustek upoważniających do wyjazdu na teren zachodnich obwodów USRS i BSRS.

Niektórzy z nich posiadają pozwolenia Rady Delegatów Robotniczych obw[odu] rówieńskiego na wjazd do mias[ta] Równe i do rejonów obwodu rówieńskiego.

Oprócz tego wpływają podania powołujące się na porozumienie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z rządem USRS z dnia 9/IX-44 r.

Większość z obecnych byłych obywateli polskich pochodzi z terytorium *General-Gubernatorstwa*²; przybyli oni do zachodnich obwodów USRS i BSRS w 1939 r. jako uchodźcy.

Nie posiadamy zarządzenia dotyczącego sposobu realizacji układu z 9/IX-1944 r., dlatego proszę Was o wydanie naczelnikowi OWIR polecenia, aby wysłał odpowiednie wytyczne dotyczące tych wszystkich spraw.

Zast[ępc]a Nacz[elnika] UNKWD ds. Milicji
Rokitko³

m. Połtawa
5 października 1944 r.
Nr 7/950.

Za zgodność: (—) Pracownik 2 Zarządu NKGB USRS

21/X-1944 r.
Kijów

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 19.
Odpis, rękopis.

¹ Внаслідок підписання 30 липня 1941 у Лондоні польсько-радянської угоди (договір Сікорського–Майського) Президія Верховної Ради СРСР оголосила 12 серпня 1941 декрет про амністію польських громадян, які перебували на території СРСР; 10 серпня 1944 Верховна Рада СРСР амністувала поляків, засуджених за злочини, скоєні на території СРСР. Пор. документ 2 у II частині.

² Рокитко Павло (нар. 1903), заступник начальника Управління НКВД УРСР Полтавської області. Підполковник держбезпеки.

¹ W wyniku podpisanej 30 lipca 1941 w Londynie umowy polsko-sowieckiej (układ Sikorski–Majski), Prezydium Rady Najwyższej ZSRS ogłosiło 12 sierpnia 1941 dekret, na mocy którego udzielono amnestii polskim obywatelom znajdującym się na terytorium ZSRS; 10 sierpnia 1944 ogłoszono kolejny dekret amnestyjny dla Polaków skazanych za przestępstwa popełnione na terytorium ZSRS. Por. dokument nr 2 w części II.

² Właśc. Generalne Gubernatorstwo.

³ Rokitko Paweł (ur. 1903), zca naczelnika UNKWD USRS obwodu połtawskiego; ppłk bezp. państw.

**6 жовтня 1944, Київ. Записка по ВЧ І. Лобуренка П. Бурмаку
про працівників, які машинами їдуть до Польщі**

гор. Львов

Записка по „ВЧ”

**НАЧАЛЬНИКУ ПОГРАНИЧНЫХ ВОЙСК УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ
тов. БУРМАК¹**

Прошу Вашего указания о пропуске через контрольно-пропускной пункт группы товарищей в числе 11 человек, следующих в гор. Люблин для проведения работы по эвакуации украинского населения.

Старшим группы является тов. ВАКУЛЕНКО И.И.

Одновременно с ними прошу пропустить следующие 5 автомашин при водителях:

1. Грузовая ГАЗ-АА ФП-00-31 № паспорта 009329 – водитель ГРИЦАЙ Павел Иванович.
2. Легковая М-І ФП-79-02 № паспорта 009425 – водитель ЛИСЮЧЕНКО Николай Гаврилович.
3. Легковая М-І ФП-56-59 № паспорта 002741 – водитель НЕЖЕЛЬСКИЙ Петр Григорьевич.
4. Легковая М-І ФП-88-86 № паспорта 009285 – водитель ПАВЛОВ Григорий Павлович.
5. Легковая „Мерседес” ФП-09-90 № паспорта 009779 – водитель ПРОНИН Сергей Павлович.

Все они следуют через г. Владимир-Волынский.

**ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР МИЛИЦИИ 3 РАНГА**

(—) ЛОБУРЕНКО²

„6” октября 1944 г.

№ а-2622/СН^а

а-7/Х 3^{20-а} а-Принял Смирнов^а

а-Передал Пугачевский^а

*ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 4, арк. 83.
Оригінал, машинопис.*

**6 października 1944, Kijów. Depesza WCz. I. Łoburienki do P. Burmaka
w sprawie pracowników udających się samochodami do Polski**

mias[to] Lwów

Depesza „WCz”

DOWÓDCA WOJSK POGRANICZNYCH OKRĘGU UKRAIŃSKIEGO
GENERAŁ MAJOR
tow. BURMAK¹

Proszę Was o wydanie wytycznych dotyczących przepuszczenia przez kontrolny punkt przejściowy grupy towarzyszy w liczbie 11 osób, jadących do m. Lublina w celu przeprowadzenia prac związanych z ewakuacją ludności ukraińskiej.

Szefem grupy jest tow. WAKULENKO I. I.

Razem z nimi proszę przepuścić 5 następujących samochodów z kierowcami:

1. Samochód ciężarowy GFS-AA FP-00-31 Nr paszportu 009329 – kierowca GRICAJ Paweł Iwanowicz.
2. Samochód osobowy M-1 FP-79-02 Nr paszportu 009425 – kierowca LISIU-CZENKO Nikołaj Gawriłowicz.
3. Samochód osobowy M-1 FP-56-59 Nr paszportu 002741 – kierowca NIE-ŻELSKIJ Piotr Grigorjewicz.
4. Samochód osobowy M-1 FP-88-86 Nr paszportu 009285 – kierowca PAW-ŁOW Grigorij Pawłowicz.
5. Samochód osobowy „Mercedes” FP-09-90 Nr paszportu 009779 – kierowca PRONIN Siergiej Pawłowicz.

Wszyscy jadą przez m. Włodzimierz Wołyński.

ZAST[ĘPCA] LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
USRS
KOMISARZ MILICJI 3 RANGI

(—) ŁOBURIENKO²

„^{a-6-a}” października 1944 r.

Nr ^{a-2622/SN}-^a

^{a-7/X 320}-^a ^{a-Przyjął Smirnow}-^a

^{a-Nadał Pugaczewskij}-^a

" " Вписано від руки.

¹ Бурмак Петро, до березня 1946 – начальник прикордонних військ НКВД–МВД Українського округу, з 30 березня 1946 – начальник Головного управління внутрішніх військ МВД СРСР (з 20 січня 1947 – МГБ СРСР); генерал-лейтенант.

² Лобуренко Іван (нар. 1906), заступник народного комісара (з 1946 – міністра) внутрішніх справ УРСР, до 1948 – начальник Управління виправно-трудових таборів і колоній НКВД–МВД УРСР. Комісар міліції 3-го рангу.

u- -u Wpisano odręcznie.

¹ Burmak Piotr, do marca 1946 dca Wojsk Pogranicznych NKWD-MWD Okręgu Ukraińskiego, od 30 marca 1946 szef Głównego Zarządu Wojsk Wewnętrznych MWD ZSRS (od 20 stycznia 1947 MGB ZSRS); gen. lejtn.

² Łoburienko Iwan (ur. 1906), zca ludowego komisarza (od 1946 wiceminister) spraw wewnętrznych USRS, do 1948 naczelnik Zarządu Poprawczych Obozów Pracy i Poprawczych Kolonii Pracy NKWD-MWD USRS; komisarz milicji 3 rangi.

6 жовтня 1944, Київ. Список працівників і службовців, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення

СПИСОК
від'їжджаючих товаришів в м. Люблін автомашинами

№№ пп	Прізвище, ім'я та по батькові	Посада	Примітка
1.	МИХАЙЛЕНКО Олексій Тарасович	Комендант будинку та охорони Головного Уповноваженого	
2.	ШУЛЬГА Євдоким Гаврилович	Працівник комендатури Головного Уповноваженого	
3.	КОШЕВОЙ Василь Іванович	— —	
4.	ГРАДИЛЬ Олексій Юхимович	— —	
5.	КОНОНЕНКО Олександр Якимович	Комендант охорони ^а Хелмського району ^а	
6.	БЕЛОУС Іван Микитович	Комендант охорони ^а Красноставського району ^а	
7.	МАЛИШ Андрій Олександрович	Комендант охорони ^а Томашувського району ^а	
8.	АФНАСЕНКО Іван Миколайович	Комендант охорони ^а Перемишльського району ^а	
9.	ЯЦИШИН Іван Остапович	Комендант охорони ^а Влодавського району ^а	
10.	ДАНЬКО Василь Трохимович	Референт ^а Грубешувського району ^а	
11.	ВАКУЛЕНКО Іван Іванович	Референт Томашувського району	

**ЗАСТ. ГОЛОВНОГО УПОВНОВАЖЕНОГО
УРЯДУ УРСР
(—) М. РОМАЩЕНКО**

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37, спр. 4, арк. 82.
Копія, машинопис.

^а - ^а Підкреслено від руки.

6 października 1944, Kijów. Wykaz funkcjonariuszy i urzędników wyjeżdżających do Polski w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej

LISTA
towarzyszy wyjeżdżających do m. Lublina samochodami

Lp.	Nazwisko, imię i <i>otczestwo</i>	Stanowisko	Uwagi
1.	MICHAJLENKO Aleksiej Tarasowicz	Komendant budynku i ochrony Głównego Pełnomocnika	
2.	SZULGA Jewdokim Gawriłowicz	Pracownik Komendy Głównego Pełnomocnika	
3.	KOSZEWOJ Wasilij Iwanowicz	— —	
4.	GRADIL Aleksiej Jefimowicz	— —	
5.	KONONIENKO Aleksander Akimowicz	Komendant ochrony ^a rejonu chełmskiego ^a	
6.	BIEŁOUS Iwan Nikitowicz	Komendant ochrony ^a rejonu krasnostawskiego ^a	
7.	MAŁYSZ Andriej Aleksandrowicz	Komendant ochrony ^a rejonu tomaszowskiego ^a	
8.	AFANASIENKO Iwan Nikołajewicz	Komendant ochrony ^a rejonu przemyskiego ^a	
9.	JACYSZYN Iwan Jefstafjewicz	Komendant ochrony ^a rejonu włodawskiego ^a	
10.	DAŃKO Wasilij Trofimowicz	Referent ^a rejonu hrubieszowskiego ^a	
11.	WAKULENKO Iwan Iwanowicz	Referent rejonu tomaszowskiego	

ZAST[ĘPCA] GŁÓWNEGO PEŁNOMOCNIKA
RZĄDU USRS
(—) M. ROMASZCZENKO

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37, spr. 4, ark. 82.
Kopia, maszynopis.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

19 жовтня 1944, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза і М. Сотнікова П. Медведєву про ситуацію та настрої в Дрогобицькій області на початку роботи комісії з переселення

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

„О ходе подготовительной работы к обмену польским и украинским населением”.

На основании Люблинского соглашения от 9 сентября 1944 года по вопросу обмена украинским и польским населением, на территории Дрогобычской области организовано четыре пункта, где будет происходить работа комиссий украинского и польского правительства.

^а Утвержденными пунктами для работы комиссий являются города: Дрогобыч, Самбор, Стрий и Ходоров, к которым соответственно прикреплены районы области.^а \

^а Пограничными пунктами, откуда будет производиться обмен украинским и польским населением, установлены: Медики, Лисковичи, Устьзяново и Вяцковицне.^а

В городе Дрогобыче комиссия украинского правительства приступила к работе 15.10.1944 года и председателем ее является ГОГОЛЬ Иван Иванович, командированный из Киева.

Представители Польского правительства на территорию областей еще не прибыли и время их приезда неизвестно.

Комиссия нашего правительства по согласованию с Совнаркомом УССР, не ожидая приезда представителей из Польши приступила к работе, о чем оповестила население.

В целях агентурного обслуживания членов польской комиссии по месту их работы, жительства и питания, нами подготовлена сеть в составе агентов: „ВАСИЛЬЕВА”, „ИВАНОВА”, „ВОЛК”, „КАЛЕРАНИЯ” и „ПЕТРОВА”.

Кроме того, будет дополнительно произведена вербовка агентуры из числа лиц оформляемых в настоящее время на техническую работу по об-

19 października 1944, Drohobycz. Raport N. Moroza i M. Sotnikowa dla P. Miedwiediewa o sytuacji i nastrojach w obwodzie drohobyckim z chwilą rozpoczęcia pracy przez komisję przesiedleńczą

Ściśle tajne

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
 PODPUŁKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
 tow. MIEDWIEDIEWA
 mias[to] Kijów

RAPORT

„Z przebiegu prac przygotowawczych do wymiany ludności polskiej i ukraińskiej”.

Na podstawie układu lubelskiego z 9 września 1944 roku w sprawie wymiany ludności ukraińskiej i polskiej, na terenie obwodu drohobyckiego zorganizowano cztery punkty, gdzie będzie prowadzona praca komisji rządów ukraińskiego i polskiego.

^aZatwierdzone punkty pracy komisji to miasta: Drohobycz, Sambor, Stryj i Chodorów, do których zostały odpowiednio przypisane rejony obwodu.^a

^aJako punkty graniczne, przez które będzie prowadzona wymiana ludności ukraińskiej i polskiej wyznaczono: Medykę, Liskowiczi [Liskowate], Ust'zianowo [Ustianową] i Wiackowicne [Wackowice].^a

W mieście Drohobyczu komisja rządu ukraińskiego przystąpiła do pracy 15.10.1944 roku, a jej przewodniczącym został GOGOL Iwan Iwanowicz, delegowany z Kijowa.

Przedstawiciele rządu polskiego jeszcze nie przybyli na teren obwodu, a termin ich przyjazdu jest nieznan.

Komisja naszego rządu w uzgodnieniu z *Sownarkomem* USRS, nie czekając na przyjazd przedstawicieli z Polski przystąpiła do pracy, o czym obwieściła ludności.

W celu obsługi agenturalnej członków polskiej komisji w miejscu ich pracy, zamieszkania i posiłków, przygotowaliśmy sieć składającą się z agentów: „WASILJEWA”, „IWANOWA”, „WOŁK”, „KALERANIJA” i „PIETROWA”.

Oprócz tego będzie przeprowadzony uzupełniający werbunek agentury spośród osób załatwiających obecnie formalności do pracy technicznej związanej z

служиванию комиссии. Вся наличная сеть УНКГБ и периферии направлена на выявление организованного антисоветского подполья и лиц ведущих провокаторскую работу, как среди польского, так и украинского населения, о чем специально разработаны мероприятия и указания.

^аИмеющиеся в нашем распоряжении материалы, свидетельствуют о том, что большая часть поляков высказывается за то, чтобы остаться по месту жительства и не выезжать в Польшу.^а

Так, житель гор. Самбор, служащий комиссионного магазина ЛУКАЧИВСКИЙ Зигмунд в беседе с нашим источником заявил:

^а „...Мне ехать на жительство в Польшу незачем, имущества в Польше я не имею и иметь не буду. Я двадцать лет проработал в польском государстве и весь этот период был простым рабочим и не мог заработать для того, чтобы обеспечить самым необходимым свою семью. Я полагаю, что в Польше все равно будет установлена Советская власть поэтому, какая же разница жить здесь или переезжать в Польшу да при том, еще неизвестно, что тебя там ожидает и куда тебя загонят...”^а

Житель села Высковичи, Самборского района, крестьянин бедняк, БОРОДИНСКИЙ Франек Станиславович, по вопросу переселения сказал:

^б „...Здесь, в СССР, я имею свое маленькое хозяйство, клочек земли и скот, и никуда отсюда не поеду. В Польшу я поеду только в принудительном порядке, но мне кажется, что Советская власть этого делать не будет с бедняками и середняками, так как она одинаково относится ко всем национальностям...”^б

Житель гор. Дрогобыча, рабочий кирпичного завода ГНАТЫК Ян говорит:

^б „...Мне все равно. Если бы в Польше бесплатно кормили и не нужно было работать, так я бы туда поехал сразу, а раз этого не будет, то я остаюсь здесь, тем более, что я здесь работаю, а при Польше я работал всего три дня в неделю, остальное же время был без работы...”^б

Тенденции не выезжать в Польшу и оставаться на жительство в Советском Союзе имеют место и среди лиц антисоветски настроенных, в надежде на восстановление Польши в границах 1939 года.

Так, жительница гор. Дрогобыча, домохозяйка МАНДЕРИКА Елена Михайловна, в беседе с нашим агентом, заявила:

^а „...Польские деньги надо беречь, так как они скоро будут нужны. Сейчас польское правительство, возглавляемое Миколайчиком, выехало из Лондона в Москву, для переговоров с Советским правительством¹. После переговоров война будет закончена и поляки добьются от Советской власти, чтобы она отдала Польше территорию в границах 1939 года. Города Львов и Вильно поляки

obsługą komisji. Cała gotowa sieć UNKGB wraz z uzupełnieniami jest ukierunkowana na ujawnienie zorganizowanego podziemia antysowieckiego i osób prowadzących robotę prowokacyjną zarówno wśród ludności polskiej, jak i ukraińskiej, przy czym opracowano specjalne zarządzenia i instrukcje.

^a„Materiały znajdujące się w naszej dyspozycji świadczą o tym, że duża część Polaków opowiada się za tym, żeby pozostać w miejscu zamieszkania i nie wyjeżdżać do Polski.”^a

I tak, mieszkaniec mias[ta] Sambora, urzędnik w sklepie komisowym ŁUKACZYWSKI Zygmunt, oświadczył podczas rozmowy z naszym informatorem:

^a„...Nie mam po co jechać do Polski by tam zamieszkać, majątku w Polsce nie mam i mieć nie będę. Przepracowałem dwadzieścia lat w państwie polskim i przez cały ten czas byłem prostym robotnikiem i nie mogłem zarobić na to, żeby zapewnić swojej rodzinie to, co najniezbędniejsze. Sądzę, że w Polsce i tak zostanie ustanowiona Władza Sowiecka, dlatego jaka to różnica żyć tutaj, czy wyjechać do Polski, a na dodatek nie wiadomo jeszcze, co cię tam czeka i do czego cię zagonią...”^a

Mieszkaniec wsi Wyskowiczi [Biskowice] w rejonie samborskim, chłop małorolny BORODYŃSKI Franek s. Stanisława, w sprawie przesiedlenia oznajmił:

^b„...Tu, w ZSRS, mam swoje małe gospodarstwo, skrawek ziemi i bydło i nigdzie stąd nie pojedę. Do Polski pojedę tylko pod przymusem, ale wydaje mi się, że Władza Sowiecka nie będzie tak postępować z biedniakami i średniakami, ponieważ odnosi się ona jednakowo do wszystkich narodowości...”^b

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza, robotnik w cegielni GNACIK Jan, mówi:

^b„...Wszystko mi jedno. Gdyby w Polsce karmili za darmo i nie trzeba było pracować, od razu bym tam pojechał, a jeśli tam tego nie będzie, zostaję tutaj, tym bardziej że tu pracuję, a za Polski pracowałem tylko trzy dni w tygodniu, zaś przez resztę czasu byłem bez pracy...”^b

Tendencje, by nie wyjeżdżać do Polski i nadal zamieszkiwać w Związku Sowieckim odnotowuje się też wśród osób o nastawieniu antysowieckim, które mają nadzieję na przywrócenie Polski w granicach [sprzed] 1939 roku.

I tak, mieszkanka mias[ta] Drohobycza, gospodyni domowa MANDERIKA Helena w rozmowie z naszym agentem oświadczyła:

^a„Trzeba zachować polskie pieniądze, bo niedługo będą potrzebne. Teraz rząd polski, na którego czele stoi Mikołajczyk wyjechał z Londynu do Moskwy na rozmowy z Rządem Sowieckim¹. Po rozmowach wojna zostanie zakończona, a Polacy wymogą na Władzy Sowieckiej, żeby oddała ona Polsce terytorium w granicach [sprzed] 1939 roku. Miast Lwowa i Wilna Polacy nigdy nie oddadzą Związkowi Sowiec-

никогда не отдадут Советскому Союзу. Когда установится Польша, то тогда поляки выгонят из Польши всех украинцев...”^а

Житель с. Висковичи, Самборского района, кулак, БОРОДАЧ Барбарс, в беседе с нашим агентом, сказал:

“...Скоро произойдут изменения в установлении границ между Польшей и СССР.

Дрогобычская и Львовская области будут переданы Польше, а может быть к ней перейдут и все области Западной Украины, т.к. Англия и Америка этот вопрос поставили перед Советским правительством и не признают польское правительство созданное в СССР. В Польше будет настоящее польское правительство, находящееся в Лондоне...”^а

Житель гор. Борислав КРИВДА Владислав, буровщик нефтепромыслов, заявил:

“...Я имею на территории Польши в Кросненском повите семью – жену и дочь, а также свое хозяйство, а поэтому выеду на территорию Польши”.

Рабочий – электрик, житель гор. Дрогобыча САЛО Франек, в беседе с источником, сказал:

“...Я в Польшу поеду потому, что там проживают мои родные, а сама Польша является моей родиной...”

Наравне с высказываниями отдельных групп поляков, по поводу переселения, по сообщению агентуры, часть поляков заняли выжидательную политику, ^абоясь что Советское правительство будет применять репрессии к лицам, желающим выехать на территорию Польши.”^а

Отсутствие в комиссии представителей польского правительства в известной мере также влияет на подачу заявлений о переселении со стороны поляков, желающих выехать в Польшу.

^аЗа 4 дня работы комиссии, по состоянию на 18 октября 1944 года по Дрогобычскому кусту подано заявлений о ^апереселении в Польшу всего от 6 человек.”^в ^а

В целях обеспечения выполнения всех мероприятий по переселению поляков и пресечения антисоветской деятельности отдельных лиц, как среди украинцев, так и поляков, направляем имеющуюся агентурно-осведомительную сеть на выявление организованной вражеской деятельности и пресечения ее.

ВРИД. НАЧАЛЬНИКА УНКГБ ДРОГОБЫЧ. ОБЛ.
МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ – (—) МОРОЗ

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА 2 ОТДЕЛА УНКГБ Д.О.
МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ – (—) СОТНИКОВ²

kiemu. Kiedy zostanie ustanowiona Polska, wtedy Polacy wygonią z Polski wszystkich Ukraińców...”^a

Mieszkaniec w[si] Wiskowiczi [Biskowice] w rejonie samborskim, kułak BODACZ Barbars [?], podczas rozmowy z naszym agentem powiedział:

^a „...Wkrótce nastąpią zmiany w ustaleniu granic między Polską a ZSRS.

Obwody drohobycki i lwowski przekazane zostaną Polsce, a być może przekazane zostaną jej wszystkie obwody Zachodniej Ukrainy ponieważ Anglia i Ameryka sprawę tę przedstawiły Rządowi Sowieckiemu i nie uznają rządu polskiego utworzonego w ZSRS. W Polsce będzie prawdziwy polski rząd, który teraz przebywa w Londynie...”^a

Mieszkaniec mias[ta] Borysławia KRYWDA Władysław, wiertniczy w kopalni ropy naftowej, oświadczył:

„...Mam na terenie Polski w powiecie krośnieńskim rodzinę – żonę i córkę, a także swoje gospodarstwo i dlatego wyjadę na terytorium Polski”.

Robotnik – elektryk, mieszkaniec mias[ta] Drohobycza SAŁO Franek, podczas rozmowy z informatorem powiedział:

„...Do Polski pojadę dlatego, że mieszkają tam moi krewni, a sama Polska jest moją ojczyzną...”

Obok [takich] poglądów poszczególnych grup Polaków w sprawie przesiedlenia, według doniesień agentury część Polaków zajęła wyczekującą pozycję ^a „bojąc się, że Rząd Sowiecki zastosuje represje wobec osób chcących wyjechać na terytorium Polski.”^a

Nieobecność w komisji przedstawicieli rządu polskiego, w pewnej mierze ma również wpływ na składanie podań o przesiedlenie przez Polaków chcących wyjechać do Polski.

^a „W ciągu 4 dni pracy, według stanu na 18 października 1944 roku, ^c podania o przesiedlenie do Polski złożyło tylko 6 osób^c z rejonu drohobyckiego.”^a

W celu zapewnienia wykonania wszystkich zarządzeń związanych z przesiedleniem Polaków oraz zapobieżenia antysowieckiej działalności poszczególnych osób, zarówno wśród Ukraińców jak i Polaków ukierunkowujemy działania sieci agenturalno-informacyjnej na ujawnienie zorganizowanej wrogiej działalności i jej przerwanie.

P.O. NACZELNIKA UNKGB OBW[ODU] DROHOBYC[KIEGO]
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO – (—) MOROZ

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA 2 ODDZIAŁU UNKGB D.O.
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO – (—) SOTNIKOW²

„Г-19-Г” октября 1944 года

№ Г-2/8/356-Г

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 9-11.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки вхідний номер: „16333” і дата: „27.10.44”; нижче резолюція: „т. Мазину”, дата: „28.X.44 г.” і нерозбірливий підпис; на першій сторінці три приписки від руки: „т. Волков. Имеются ли данные по другим УНКГБ. Доложите!”, дата: „28.X” і нерозбірливий підпис; „т. Иовенко. Срочно запросите по ВЧ сведения из других областей (по списку)”, дата: „31.X” і нерозбірливий підпис; „Использовано в спецсообщении в НКГБ СССР”, дата: „18/XI” і нерозбірливий підпис.

- а-а Поруч на полях вертикальна риска.
- б-б Поруч на полях вертикальна риска і приписка від руки: „учтено”.
- в-в Підкреслено від руки.
- г-г Вписано від руки.

¹ Йдеться про московські переговори С. Міколайчика, Т. Ромера і С. Грабського із Сталіним і представниками ПКНВ за участю У. Черчілля 13–17.10.1944, які були безрезультатними.

² Сотніков Михайло (нар. 1908), у 1944–1945 – заступник начальника 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Дрогобицької області, у 1945–1947 – заступник начальника 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Закарпатської області. З 1943 майор держбезпеки, з 1946 підполковник держбезпеки.

„^d-19^d” października 1944 roku
nr ^d-2/8/356^d
mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 9–11.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu wpisany odręcznie nr wch.: 16333 i data: 27.10.44; niżej dekreteacja: t. Mazin, data: 28.X.44 r. i nieczytelny podpis; oprócz tego na pierwszej stronie trzy odręczne adnotacje: t. Wołkow. Czy mamy informacje z innych UNKGB. Zameldujcie!, data: 28.X i nieczytelny podpis; t. Iowienko. Pilnie zapotrzebujecie przez WCz informacje z innych obwodów (według wykazu), data: 31.X i nieczytelny podpis; Wykorzystano w meldunku specjalnym dla NKGB ZSRS, data: 18/XI i nieczytelny podpis.

- ^a-^u Wzdłuż akapitu na marginesie pionowa kreska.
- ^b-^h Wzdłuż akapitu na marginesie pionowa kreska i odręczna adnotacja: uwzględniono.
- ^c-^c Podkreślono odręcznie.
- ^d-^d Wpisano odręcznie.

¹ Mowa o moskiewskich rozmowach S. Mikołajczyka, T. Romera i S. Grabskiego ze Stalinem i przedstawicielami PKWN przy udziale W. Churchilla 13–17.10.1944, podczas których strony nie doszły do porozumienia.

² Sotnikow Michaił (ur. 1908), w l. 1944–1945 zca naczelnika 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu drohobyckiego, w l. 1945–1947 zca naczelnika 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu zakarpacciego. W 1943 mjr bezp. państw., 1946 ppłk bezp. państw.

25 жовтня 1944, Київ. Список працівників, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення

СПИСОК
товарищей едущих в гор. Люблин по специальному заданию правительства УССР

№ № пп	Фамилия имя и отчество	Занимаемая должность
1.	РОМАЩЕНКО Михаил Алексеевич	Зам. Главн. Уполномоч. Правит. УССР
2.	БАТРУК Сергей Михайлович	Референт Главного Уполномоч.
3.	БОЙКО Галина Степановна	Секретарь Зам. Главн. Уполномоч.
4.	ОСТРОВСКАЯ Людмила Алексеевна	Статистик Грубешувского райуполномоченного
5.	ПРЕСНАЯ Людмила Николаевна	Бухгалтером Белгорайского райуполномоченного
6.	ЛЕОНЕНКО Иван Прокофьевич	Главн. бухг. Грубешувского райуполномочен.
7.	ХОМЕНКО Любовь Ивановна	Статистиком Лисковского райуполномочен.
8.	ПОЛЕЩУК Николай Федорович	Бухгалтером Влодавского райуполномоченного
9.	СТРЕЛЬЦОВА Наталия Яковлевна	Статистиком Томашувского райуполномоченного

**ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПРАВИТЕЛЬСТВА УССР (—) РОМАЩЕНКО**

25 октября 1944 г.

*ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 4, арк. 89.
Копія, машинопис.*

**25 października 1944, Kijów. Wykaz urzędników wyjeżdżających do Polski
w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej**

LISTA

towarzyszy wyjeżdżających do mias[ta] Lublina w związku ze specjalnym
zadaniem rządu USRS

Lp.	Nazwisko, imię, <i>otczestwo</i>	Zajmowane stanowisko
1.	ROMASZCZENKO Michaił Aleksiejewicz	zast[ępcą] Główn[ego] Pełnomocnika Rządu USRS
2.	BATRUK Siergiej Michajłowicz	referent Głównego Pełnomocnika
3.	BOJKO Galina Stiepanowna	sekretarz zast[ępcą] Główn[ego] Pełno- mocnika
4.	OSTROWSKAJA Ludmiła Aleksiejewna	statystyk hrubieszowskiego pełnomocni- ka rejonowego
5.	PRIESNAJA Ludmiła Nikołajewna	księgowa biłgorajskiego pełnomocnika rejonowego
6.	LEONIENKO Iwan Prokofjewicz	główny księgowy hrubieszowskiego peł- nomocnika rejonowego
7.	CHOMIENKO Lubow Iwanowna	statystyk liskowskiego [leskiego] pełno- mocnika rejonowego
8.	POLESZCZUK Nikołaj Fiodorowicz	księgowy włodawskiego pełnomocnika rejonowego
9.	STRIELCOWA Natalia Jakowlewna	statystyk tomaszewskiego pełnomocnika rejonowego

**ZASTĘPCA GŁÓWNEGO PEŁNOMOCNIKA
RZĄDU USRS**

(—) ROMASZCZENKO

25 października 1944 r.

*PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 4, ark. 89.
Kopia, maszynopis.*

26 жовтня 1944, Чортків. Спецповідомлення П. Пугача і М. Коцербю С. Савченку про підготовку до кампанії з переселення у Тернопільській області та реагування на це місцевих поляків і євреїв

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕН.
БЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
тов. САВЧЕНКО
гор. КИЕВ

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

О реагировании польского населения
на Люблинское соглашение

По вопросу Люблинского соглашения агроном Чертковского РайЗО ПОДРУЖЕН Александр Иосифович, поляк по национальности, 6 октября 1944 года в беседе со своими сотрудниками сказал:

^а „Как только можно будет выехать на Запад в Польшу, то я поеду первым. Однако лучше сделал ЦИХОЦКИЙ, он не стал ожидать никаких комиссий, взял да и сам выехал. И очень просто сделал.

^б Уплатил за пропуск 1000 рублей^б, забрал свои вещи и уехал на Запад в Польшу в город Ланьцут”.^а

7 октября с/г. заведующий того же РайЗО ГУНЬКА Иван Германович, поляк, в разговоре с сотрудниками РайЗО заявил:

^в „В гор. Чертков уже приехала комиссия по вопросам переселения. Я думаю теперь ехать в Польшу. Все равно и неизбежно возникнет война между Англией, Америкой (союзники) и Советским Союзом и эта территория будет полем боя. Так лучше сейчас выехать из этой территории, а после войны обратно возвратиться сюда”.^в

И далее он сказал:

^г „Я слышал от одного русского, партийца (фамилию не назвал), что на территории Западных областей Украины будет массовое переселение. Всех поляков вышлют в Польшу, а украинцев в Сибирь, а сюда приедут жить русские”.^г

Бухгалтер Чертковского РайЗО ПШИБИЛЬСКАЯ Андрияна Августов-

26 października 1944, Czortków. Meldunek specjalny P. Pugacza i M. Kocierubo dla S. Sawczenki zawierający informację o przygotowaniach w obwodzie tarnopolskim do akcji przesiedleńczej oraz wypowiedzi tamtejszych Polaków i Żydów na temat przesiedlania

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃ[STWA]
PAŃSTWOWEGO USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
tow. SAWCZENKI
mias[to] KIJÓW

MELDUNEK SPECJALNY

O reakcji ludności polskiej na układ lubelski.

W sprawie układu lubelskiego, agronom czortkowskiego RajZO PODRUZEN Aleksander s. Józefa, narodowości polskiej, powiedział 6 października 1944 roku podczas rozmowy ze swoimi pracownikami:

^{a-} „Jak tylko będzie można wyjechać na Zachód do Polski, pojedę pierwszy. Jednak lepiej zrobił CICHOCKI, nie czekał na żadne komisje, wziął i sam wyjechał. A zrobił to bardzo prosto. ^{b-} Zapłacił za przepustkę 1000 rubli^{b-}, zabrał swoje rzeczy i wyjechał na Zachód do Polski do miasta Łańcuta”.^a

7 października br. kierownik tegoż RajZO – GUŃKA Jan s. Hermana, Polak, podczas rozmowy z pracownikami RajZO oświadczył:

^{c-} „Do mias[ta] Czortkowa przyjechała już komisja do spraw przesiedlenia. Zamierzam teraz jechać do Polski. I tak wybuch wojny między Anglią, Ameryką (sojusznicy) a Związkiem Sowieckim jest nieuchronny i tereny te staną się polem walki. Więc lepiej już teraz wyjechać z tego terytorium, a po wojnie wrócić tutaj z powrotem”.^c

Następnie powiedział:

^{d-} „Słyszałem od jednego Rosjanina, partyjniaka (nie podał nazwiska), że na terenie zachodnich obwodów Ukrainy nastąpi masowe przesiedlenie. Wszystkich Polaków wyślą do Polski, a Ukraińców na Sybir, zaś tutaj przyjadą mieszkać Rosjanie”.^d

Księgowa czortkowskiego RajZO PRZYBYLSKA Adrianna c. Augusta,

на, по национальности поляка, 9 октября с/г. в разговоре с нашим источником заявила:

д. „Я очень рада, что разрешен выезд полякам в Польшу, и я с удовольствием бы выехала, но боюсь этого делать. Многие поляки согласятся выехать в Польшу. Но их вместо Польши вывезут в Сибирь, а потом скажут, что мол они сами добровольно согласились выехать”.-д

9 октября 1944 года работник УШОСДОРА ГАНКЕВИЧ, поляк по национальности, в разговоре с источником заявил:

„Да, настанет час, когда жить на этой территории будет опасно. А поэтому думаю выехать в Польшу”.

11 октября с/г. КРАКОВСКАЯ Юзефа Франковна, поляка по национальности, нигде не работает, в разговоре нашему источнику сказала:

г. „Поляки в массовом порядке будут выезжать в Польшу, ибо здесь жить не безопасно. Цель этого переселения такова, что Советское правительство выселит отсюда поляков и когда будет плебисцит, то Советский Союз перед миром докажет фактом, что здесь проживает большинство украинцев и следовательно эти земли принадлежат Советской Украине”.-г

Ветврач ЧЕРТКОВСКОГО РайЗО УНТЕНБЕРГ Арнольд Вильгельмович, еврей по национальности, но говорит, что он поляк, в беседе 7/Х-44 года с сотрудниками сказал:

е. „Как только начнет работать комиссия по переселению так я первый запишусь на выезд в Польшу, ибо здесь очень тяжело работать и я никак не могу привыкнуть до Советской системы работы. А в Польше я буду работать самостоятельно”.-е

12 октября с/г. работник ЗАГС-а гор. Черткова САВИЦКИЙ, по национальности поляк, нашему источнику в разговоре сказал:

е. „Я слышал, что приехала комиссия по переселению, но я не знаю какой будет порядок. Я не знаю, можно ли будет здесь остаться, я бы этого желал, так как имею тут свой собственный дом и не хотел бы его лишаться”.-е

Завхоз ОблЗО ОНУФРОВСКИЙ, поляк по национальности, 12 октября с/г. в разговоре с нашим источником сказал:

ж. „Я слышал про переселение поляков в Польшу, считаю, что это будет проходить принудительно. В Польше я никого не имею и мне очень тяжело туда переезжать, да еще тем более, что ехать туда на зиму”.-ж

Житель с. Рудодубы, Белобожницкого района (фамилия не установлена), 13 октября 1944 года в разговоре с жителями гор. Черткова сказал:

„Поляков из нашего села не очень много поедет в Польшу, ибо

narodowości polskiej, 9 października br. podczas rozmowy z naszym informatorem oświadczyła:

^c „Bardzo się cieszę, że pozwolono Polakom wyjechać do Polski, ja też chętnie bym pojechała, ale boję się to uczynić. Wielu Polaków zgodziło się wyjechać do Polski. Ale zamiast do Polski wywozją ich na Sybir a potem powiedzą, że to niby oni dobrowolnie zgodzili się na wyjazd”.^c

9 października 1944 roku robotnik Zarządu Dróg GANKIEWICZ, narodowości polskiej, podczas rozmowy z informatorem oświadczył:

„Tak, nadejdzie czas, że życie na tym terenie będzie niebezpieczne. I dlatego zamierzam wyjechać do Polski”.

11 października br. KRAKOWSKA Józefa c. Franciszka, narodowości polskiej, nigdzie nie pracuje, powiedziała podczas rozmowy naszemu informatorowi:

^d „Polacy będą masowo wyjeżdżać do Polski, bo życie tutaj nie jest bezpieczne. Cel tego przesiedlenia jest taki, [że] Rząd Sowiecki wysiedli stąd Polaków i kiedy odbędzie się plebiscyt, wówczas Związek Sowiecki postawi świat wobec faktu, że mieszka tu większość Ukraińców, a więc ziemie te należą do Sowieckiej Ukrainy”.^d

Weterynarz czortkowskiego RajZO UNTENBERG Arnold s. Wilhelma, narodowości żydowskiej, lecz powiada że jest Polakiem, 7/X-44 roku podczas rozmowy z pracownikami powiedział:

^f „Jak tylko zaczniesz pracować komisja do spraw przesiedlenia, to jako pierwszy zapiszę się na wyjazd do Polski, bo tutaj pracuje się bardzo ciężko i w żaden sposób nie mogę się przyzwyczaić do sowieckiego systemu pracy. A w Polsce będę pracować samodzielnie”.^f

12 października br. pracownik ZAGS-u mias[ta] Czortkowa SAWICKI, narodowości polskiej, podczas rozmowy powiedział naszemu informatorowi:

^g „Słyszałem, że przyjechała komisja do spraw przesiedlenia, ale nie wiem jaki będzie tryb [działania]. Nie wiem czy będzie można zostać tutaj, chciałbym żeby tak było, bo mam tu swój własny dom i nie chciałbym go stracić”.^g

Kierownik działu gospodarczego ObłZO ONUFROWSKI, narodowości polskiej, 12 października br. podczas rozmowy z naszym informatorem powiedział:

^h „Słyszałem o przesiedleniu Polaków do Polski, myślę że będzie się to odbywać pod przymusem. W Polsce nie mam nikogo i bardzo ciężko będzie mi tam wyjeżdżać, tym bardziej że będzie się tam jechać na zimą”.^h

Mieszkaniec w[si] Rudoduby w rejonie białobożnickim (nazwiska nie ustalono), 13 października 1944 roku podczas rozmowy z mieszkańcami mias[ta] Czortkowa powiedział:

„Polaków z naszej wsi nie pojedzie zbyt wielu do Polski, bo każdy będzie

каждый будет держаться за свою землю. Я так же уверен, что украинцы, которые убежали с немцами, не захотят ехать обратно в Западную Украину”.

13 октября с/г. работник поликлиники гор. Черткова ШОРР, по национальности еврей, в разговоре с источником заявил:

“Я слышал, что приехала комиссия по переселению. Увидим какой будет порядок переселения, тогда и решу вопрос о выезде в Польшу”.³

Житель города Коропец КВИЦЕНЬ Юсь Григорьевич, поляк по национальности, в разговоре 25 сентября с/г. с жителями сказал:

„Вероятно, украинцы настояли перед правительством СССР о подписание Люблинского соглашения, чтобы нас, поляков, удалить с территории УССР. Я не верю, что это соглашение в части эвакуации нас в Польшу, есть обязательное. А поскольку это будет не в приказном порядке, то вряд ли кто из поляков согласится эвакуироваться с территории УССР в Польшу”.^Г

26 сентября 1944 года житель города КОРОПЕЦ МОРОЗ Антон Петрович, 1904 года рождения, украинец по национальности, в разговоре нашему источнику заявил:

„Люблинское соглашение заключено в связи с национальной враждой между поляками и украинцами. Но надо сказать, что на территории Польши в данное время также не спокойно, как и у нас здесь. На территории Польши, освобожденной от немецких оккупантов, среди польского населения имеются бандитские проявления по отношению к украинцам. Я уверен, что поляки добровольно не желают эвакуироваться на территорию Польши, потому, что там очень плохие земли. Поляки могут эвакуироваться только в принудительном порядке”.

Житель села Мильно, Заложцевского района, ЗАЛЕЦКИЙ Иван Петрович, 1902 года рождения, по национальности поляк, 29 сентября 1944 года в разговоре нашему источнику заявил:

“Если бы польское правительство уже сейчас разрешило выезжать нам, полякам, в Польшу, поляки немедленно бы уехали. Жить здесь не возможно, свирепствуют банды”.^Г

30 сентября с/г., председатель с/совета с. Гаи-Растоцкие, Заложцевского района, КВАСНИЦКИЙ Франко Михайлович, 1902 года рождения, поляк по национальности, в беседе с жителями заявил:

“Я одобряю Люблинское соглашение и сам еду в Польшу. Что это за жизнь здесь, когда не могу ночевать в своем доме. Всюду банды”.^Г

się trzymać swojej ziemi. Jestem pewien, że Ukraińcy, którzy uciekli z Niemcami nie zechcą wrócić z powrotem na Zachodnią Ukrainę”.

13 października br. pracownik polikliniki mias[ta] Czortkowa SZORR, narodowości żydowskiej, podczas rozmowy z informatorem oświadczył:

ⁱ „Słyszałem, że przyjechała komisja do spraw przesiedlenia. Zobaczymy w jakim trybie będzie się odbywać przesiedlenie, wtedy rozstrzygnę sprawę wyjazdu do Polski”.ⁱ

Mieszkaniec miasta Koropiec KWICIEŃ Juś [?] s. Grzegorza, narodowości polskiej, 25 września br. podczas rozmowy z mieszkańcami powiedział:

„Prawdopodobnie Ukraińcy przeforsowali w rządzie ZSRS podpisanie układu lubelskiego, żeby nas Polaków wygonić z terytorium USRS. Nie wierzę, że układ ten jest w części [dotyczącej] naszej ewakuacji do Polski obowiązkowy. A jeżeli nie będzie się to ^dodbywać w trybie przymusowym, to jest wątpliwe, czy ktoś z Polaków zgodzi się na ewakuację z terytorium USRS do Polski”^d.

26 września 1944 roku mieszkaniec miasta KOROPIEC MOROZ Anton Petrowycz, urodzony w 1904 roku, narodowości ukraińskiej, podczas rozmowy oświadczył naszemu informatorowi:

„Układ lubelski zawarto w związku z narodową nienawiścią między Polakami a Ukraińcami. Ale trzeba powiedzieć, że na terytorium Polski w chwili obecnej również jest niespokojnie, tak jak u nas tutaj. Na terenie Polski wyzwolonym spod okupacji niemieckiej zdarzają się wśród ludności polskiej przejawy bandytyzmu wobec Ukraińców. Jestem pewien, że Polacy dobrowolnie nie zechcą ewakuować się na terytorium Polski dlatego, że tam są bardzo słabe ziemie. Polacy mogą ewakuować się wyłącznie pod przymusem”.

Mieszkaniec wsi Milno w rejonie Założce ZALECKI Jan s. Piotra, urodzony w 1902 roku, narodowości polskiej, 29 września 1944 roku podczas rozmowy oświadczył naszemu informatorowi:

^d „Jeśli rząd polski już teraz pozwoliłby wyjechać nam Polakom do Polski, Polacy natychmiast by wyjechali. Żyć tutaj nie można, szaleją bandy”.^d

30 września br. przewodniczący rady gminnej w[si] Gai-Rastockije [Gaje Roztockie] w rejonie Założce, KWAŚNICKI Franko s. Michała, urodzony w 1902 roku, narodowości polskiej, podczas rozmowy z mieszkańcami oświadczył:

^d „Popieram układ lubelski i sam jadę do Polski. Co to za życie tutaj, jeśli nie mogę nocować w swoim domu. Wszędzie bandy”.^d

Obecna przy tym pracownik Rejonowego Wydziału Finansowego KWAŚNICKA Stefa c. Michała, urodzona w 1922 roku, narodowości polskiej, powiedziała:

Присутствующая при этом работник Райфинотдела КВАСНИЦКАЯ Стефа Михайловна, 1922 года рождения, полька по национальности, сказала: "„Да, я как полька имею возможность на основании данного соглашения выехать в Польшу. Но туда я не поеду ибо мне и здесь жить хорошо”."

1 октября с/г. работник Райпромкомбината Заложцевского района, ЗДО-РОВЯГ Иосиф Николаевич, 1898 года рождения, в разговоре с источником сказал:

Г. „Поляки все намерены выехать в Польшу в связи с тем, что здесь их преследуют бандеровцы”."

О РАБОТЕ КОМИССИИ ПО ПЕРЕСЕЛЕНИЮ:

Наш уполномоченный и комиссия из Киева прибыла 3 октября, но не в полном своем составе, пополнение ее производится на месте.

При исполкоме Облсовета Депутатов Трудящихся создан специальный отдел по переселению, для руководства и оказания практической помощи в работе уполномоченным и комиссиям, находящимся в г.г. Черткове, Тернополе и Кременце.

Состав отдела утвержден бюро Обкома КП(б)У.

13 октября с/г. отделом по переселению при Облсполкоме совместно с прибывшим нашим уполномоченным проведено инструктивное совещание с руководителями ОблЗО, ОблФО и Уполнаркомзага по вопросам мероприятий, связанных с обменом польского и украинского населения, где им также было предложено о даче соответствующих указаний на места – районам.

Г. Наш уполномоченный и состав комиссии к основной своей работе еще не приступил. В данное время заняты организацией и оборудованием служебного помещения. Нужное и соответствующее количество бланков для проведения работы по переселению со Львова уже получены."

Г. Уполномоченный польского комитета национального освобождения из гор. Люблина еще не прибыл. Прибытие его в гор. Чертков ожидается днями."

Со своей стороны принимаем меры к агентурному обслуживанию всех участков работы комиссий по переселению (в разрезе Ваших указаний).

Соответствующие указания по агентурному обслуживанию работы комиссий даны всем Горрайаппаратам области и, в первую очередь, Тернопольскому и Кременецкому ГО НКВД, где определены пункты по переселению и где будут непосредственно находиться уполномоченные Польши.

О работе комиссий в гор. Тернополе и Кременце сведений не имеем.

О ходе работы по обмену украинского и польского населения будем информировать в установленные Вами сроки.

^j „Tak, jako Polka mam możliwość wyjazdu do Polski na podstawie tego układu. Ale tam nie pojedę, bo mnie i tutaj żyje się dobrze”.^j

1 października br. pracownik Rejonowego Kombinatoru Przemysłowego w rejonie Założce, ZDOROWIAG Josif Nikołajewicz, urodzony w 1898 roku, podczas rozmowy z informatorem powiedział:

^d „Wszyscy Polacy zamierzają wyjechać do Polski w związku z tym, że tutaj prześladują ich banderowcy”.^d

O PRACY KOMISJI DO SPRAW PRZESIEDLENIA

Nasz pełnomocnik oraz komisja z Kijowa przybyła 3 października, ale nie w swoim pełnym składzie, uzupełnia się ją na miejscu.

Przy komitecie wykonawczym Obwodowej Rady Deputowanych Robotniczych utworzono specjalny oddział do spraw przesiedlenia mający kierować i udzielać praktycznej pomocy w pracy pełnomocników i komisji, znajdujących się w m. m. Czortkowie, Tarnopolu i Krzemieńcu.

Skład oddziału został zatwierdzony przez biuro Komitetu Obwodowego KP(b)U.

13 października br. oddział do spraw przesiedlenia przy Obwodowym Komitecie Wykonawczym wspólnie z przybyłym naszym pełnomocnikiem przeprowadził naradę instruktażową z kierownikami ObłZO, ObłFO i pełnomocnikiem Ludowego Komisariatu Zaopatrzenia, w sprawie działań związanych z wymianą ludności polskiej i ukraińskiej, na której polecono im również wydawanie odpowiednich dyrektyw na miejscu – w rejonach.

^d Nasz pełnomocnik i personel komisji nie przystąpili jeszcze do swojej zasadniczej pracy. W chwili obecnej zajęci są organizacją i urządzeniem pomieszczenia służbowego. Niezbędne, w odpowiedniej ilości, formularze do pracy przesiedleńczej otrzymano już ze Lwowa.^d

^d Pełnomocnik polskiego komitetu wyzwolenia narodowego jeszcze nie przyjechał z mias[ta] Lublina. Oczekuje się jego przyjazdu do mias[ta] Czortkowa] w ciągu najbliższych dni.^d

Ze swej strony podejmujemy działania w celu obsługi agenturalnej wszystkich odcinków pracy komisji do spraw przesiedlenia (zgodnie z Waszymi dyrektywami).

Odpowiednie wytyczne w sprawie agenturalnej obsługi pracy komisji zostały wydane wszystkim miejskim urządcom rejonowym obwodu i w pierwszej kolejności Tarnopolskiemu i Krzemienieckiemu GO NKWD, gdzie wyznaczono punkty przesiedleńcze i bezpośrednio będą przebywać pełnomocnicy Polski.

O pracy komisji w mieś[cie] Tarnopolu i Krzemieńcu informacji nie mamy.

O przebiegu prac nad wymianą ludności ukraińskiej i polskiej będziemy informować w ustalonych przez Was terminach.

'И.О.' НАЧАЛЬНИКА УНКГБ ПО ТЕРНОПОЛЬСК. ОБЛ.
ПОДПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) ПУГАЧ¹

НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УНКГБ ПО ТЕРНОП. ОБЛ.
МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
КОЦЕРУБО²

„126⁻¹” октября 1944 г.
№ 1721/2⁻¹
гор. Чертков

2 экз.

1-й экз. адресату

2-й экз. в дело

РП

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 189–191.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа зліва вгорі вписано від руки: „Вх. № 19720, 3-ХІ-44 з.”, зліва внизу штамп про надходження з вписаною від руки датою: „2 ХІ 44”; крім того, приписки від руки: „т. Іовенко. Составьте общюю докл. записку в Москву (к 11.ХІ)”, дата: „2.ХІ” і нерозбірливий підпис; „т. Мазину. К информации НКГБ СССР” і нерозбірливий підпис; частково нерозбірлива приписка: „т. Волков. Проследите за остальными УНКГБ и с/сообщение в Москву [...] ш/т”, дата: „6.ХІ” і нерозбірливий підпис; „Использовано для сп. сооб. в НКГБ СССР”, дата: „15.ХІ” і нерозбірливий підпис.

а-а Зліва на полях приписка від руки: „Почему не написано, о какой махинации здесь идет речь?”.

б-б Підкреслено від руки.

в-в Текст зазначений подвійною вертикальною рисою зліва на полях, поруч частково нерозбірлива приписка від руки: „в [...] деятельность нац. элем.”.

г-г Текст зазначений подвійною вертикальною рисою зліва на полях.

д-д Текст зазначений подвійною вертикальною рисою на полях, поруч вписано від руки: „провокац.”.

е-е На полях зліва вписано від руки: „а/с”.

є-є Текст зазначений подвійною вертикальною рисою на полях, поруч дві приписки від руки, одна нерозбірлива, друга частково розбірлива: „Отметить плохую [...] раз'яснительной работы”, дата: „6.ХІ-” і нерозбірливий підпис.

ж-ж Текст зазначений вертикальною рисою на полях, поруч вписано від руки: „тоже самое”.

з-з Текст зазначений подвійною вертикальною рисою на полях, поруч вписано: „не решит.”.

и-и Текст зазначений подвійною вертикальною рисою на полях, поруч вписано: „учесть”.

і-і Надписано від руки: „Зам.”.

у-у Вписано від руки.

^k-P.O.^k NACZELNIKA UNKGB OBW[ODU] TARNOPOLSK[IEGO]
PODPULKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(-) PUGACZ¹

NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UNKGB OBW[ODU] TARNOP[OLSKIEGO]
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
KOCIERUBO²

„1-26-1” października 1944 r.
nr 1721/2-1
mias[to] Czortków

2 egz.
1 egz. adresat
2 egz. do akt sprawy
RP

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 189–191.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu w lewym górnym rogu wpisano odręcznie: Nr wch. 19720, 3-XI-44 r., w lewym dolnym rogu pieczętka wpływu z wpisaną odręcznie datą: 2 XI 44; ponadto odręczne adnotacje: t. Iowienko. Sporządźcie ogólny raport dla Moskwy (do 11.XI), data: 2.XI i nieczytelny podpis; t. Mazin. Do informacji dla NKGB ZSRS i nieczytelny podpis; częściowo nieczytelna adnotacja: t. Wołkow. Sprawdźcie w pozostałych UNKGB i meldunek s[pecjalny] dla Moskwy [...] sz[yfrowy]l[elegram], data: 6.XI i nieczytelny podpis; Wykorzystano w meldunku s[pecjalnym] dla NKGB ZSRS, data: 15.XI i nieczytelny podpis.

^a - ^a Na lewym marginesie odręczna adnotacja: Dlaczego nie napisano o jaką machinację tu chodzi?

^b - ^b Podkreślono odręcznie.

^c - ^c Tekst zaznaczony na lewym marginesie podwójną pionową kreską, obok częściowo nieczytelny odręczny dopisek: do [...] działalności elem[entu] nacjonalistycznego].

^d - ^d Tekst zaznaczony na lewym marginesie podwójną pionową kreską.

^e - ^e Tekst zaznaczony na marginesie podwójną pionową kreską, obok zanotowano odręcznie: prowokacja].

^f - ^f Na lewym marginesie wpisano odręcznie: a/s.

^g - ^g Tekst zaznaczony na marginesie podwójną pionową kreską, obok dwie odręczne adnotacje, jedna nieczytelna, druga częściowo czytelna: Zwrócić uwagę na słabą [...] działalności uświadamiającej, data 6.XI i nieczytelny podpis.

^h - ^h Tekst zaznaczony na marginesie pionową kreską, obok wpisano odręcznie: to samo.

ⁱ - ⁱ Tekst zaznaczony na marginesie podwójną pionową kreską, obok wpisano: niezdecyd[owany].

^j - ^j Tekst zaznaczony na marginesie podwójną pionową kreską, obok wpisano: uwzględnić.

^k - ^k Nadpisano odręcznie: Zast[ępcą].

^l - ^l Wpisano odręcznie.

¹ Пугач Петро (нар. 1905), у 1943–1944 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Дніпропетровської області, у травні–серпні 1944 – начальник оперативної групи НКГБ УРСР у Дрогобицькій області, у 1944–1949 – заступник начальника, в.о. начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Тернопільської області. З 1944 підполковник держбезпеки, з 1948 полковник держбезпеки.

² Коцербю Михайло (нар. 1905), у 1944–1945 – в.о. начальника 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Тернопільської області, у 1945–1950 – в.о. начальника, згодом начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Вінницької області. З 1943 майор держбезпеки, з 1946 підполковник держбезпеки.

¹ Pugacz Piotr (ur. 1905), w l. 1943–1944 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu dniepropietrowskiego, od maja do sierpnia 1944 naczelnik grupy operacyjnej UNKGB USRS w obwodzie drohobyckim, w l. 1944–1949 zca naczelnika, p.o. naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu tarnopolskiego. W 1944 ppłk bezp. państw., 1948 płk bezp. państw.

² Kocierubo Michaił (ur. 1905), w l. 1944–1945 p.o. naczelnika 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu tarnopolskiego, w l. 1945–1950 p.o. naczelnika, potem naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu winnickiego. W 1943 mjr bezp. państw., 1946 ppłk bezp. państw.

6 листопада 1944, Київ. Спецдонесення П. Бурмака і А. Тер-Григор'яна
В. Рясному про ситуацію в Польщі та настрої українського населення
у зв'язку з переселенням

УПРАВЛЕНИЕ ПОГРАНИЧНЫХ ВОЙСК НКВД
УКРАИНСКОГО ОКРУГА

„а-б-а” ноября 1944 года.

№ 5/00^а-386^а

гор. Львов
Совершенно секретно
Серия „К” „КН”
Экз. № 1

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
товарищу РЯСНОМУ

СПЕЦДОНЕСЕНИЕ

О настроениях среди Украинского населения, проживающего на территории
Польши, в связи с предстоящим переселением на территорию
Украинской ССР.

(В дополнение к № 5/00296 от 7.10.44)

По состоянию на 4.11.1944 года.

ДОКЛАДЫВАЮ:

По данным закордонной агентуры 98 пограничного отряда НКВД, реакционно-националистическая часть польского населения и особенно участники „АК” в ответ на соглашение между Правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения о переселении, заявляют о том, что все Украинцы, проживающие на территории Польши, будут выгнаны в СССР „голыми”.

Эти заявления находят свое отражение в усилившемся грабеже Украинского населения со стороны „АК”. В частности, в октябре месяце 1944 года против участка 98 погранотряда зафиксировано 7 случаев открытого ограбления бандами „АК” Украинцев, во время которых пострадало 17 семейств.

Боясь террора со стороны банд „АК”, Украинское население Холмского уезда, проживающее вблизи к пограничной линии, находится в нерешительности и заявлений о желании переселиться в своем большинстве пока не подает.

6 listopada 1944, Kijów. Meldunek specjalny P. Burmaka i A. Tier-Grigorjana dla W. Riasnego o sytuacji w Polsce i nastrojach ludności ukraińskiej w związku z przesiedleniami

**ZARZĄD WOJSK POGRANICZNYCH NKWD
OKRĘGU UKRAIŃSKIEGO**

„6” listopada 1944 roku.

nr 5/00-386

mias[to] Lwów
Ściśle tajne
Seria „K” „KN”
Egz. nr 1

**DO LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] 3 RANGI
towarzysza RIASNEGO**

MELDUNEK SPECJALNY

**O nastrojach wśród ludności ukraińskiej mieszkającej na terytorium Polski
w związku z mającym nastąpić przesiedleniem na terytorium
Ukraińskiej SRS.**

(Jako uzupełnienie [pisma] nr 5/00296 z 7.10.44)
Według stanu na 4.11.1944 roku.

INFORMUJĘ:

Według danych zagranicznej agentury 98 oddziału pogranicznego NKWD, reakcyjno-nacjonalistyczna część ludności polskiej, a zwłaszcza członkowie „AK”, w odpowiedzi na układ pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego w sprawie przesiedlenia oświadczają, że wszyscy Ukraińcy mieszkający na terenie Polski zostaną wygnani do ZSRS „goli”.

Te oświadczenia znajdują swoje odbicie w nasilających się ze strony „AK” grabieżach ludności ukraińskiej. W szczególności, w miesiącu październiku 1944 roku, naprzeciw odcinka 98 oddziału pogranicznego odnotowano 7 przypadków otwartej grabieży Ukraińców przez bandytów „AK”, podczas których poniosło straty 17 rodzin.

Bojąc się terroru ze strony band „AK”, ludność ukraińska powiatu chełmskiego mieszkająca w pobliżu linii granicznej jest niezdecydowana i w większości nie składa na razie podań, w których deklarowałyby chęć ewakuowania się.

По данным специально направленной агентуры 90 пограничного отряда НКВД в населенные пункты, расположенные в районе гор. Грубешув: Гусынке (3608), Морогин (3606), Стыжув (3890) и другие, установлено, что подавляющее большинство Украинцев, проживающих в этих селах, имеет намерение переселиться на жительство в УССР.

Одновременно с этим, среди жителей указанных населенных пунктов имеются также отдельные лица, которые переселяться не желают, мотивируя это тем, что будто-бы у всех переселившихся органы Советской власти отберут весь хлеб, а самих переселенцев-Украинцев репрессируют, вышлют в Сибирь.

Из бесед с участниками первой группы переселенцев Грубешувского уезда, прибывшей 26.10.1944 года в гор. Владимир Волынский, выясняется, что провокационные слухи в Грубешувском уезде о репрессиях со стороны органов Советской власти над украинцами, переселяющимися на жительство в УССР, распускаются польскими националистическими элементами, которые прямо заявляют, что каждый переселившийся в УССР Украинец будет выслан в Сибирь.

Следует отметить, что под влиянием этой агитации значительная часть Украинцев, несмотря на имеющееся желание переселиться, находится в нерешительности и до сих пор определенно этот вопрос не решила.

За пограничной линией против участка 89 пограничного отряда НКВД (район гор. Перемышль) среди украинцев ходят упорные слухи о том, что граница между СССР и Польшей будет проходить по р. Сан и поэтому переселяться в УССР нет надобности.

В связи с этим, несмотря на официальное об'явление о подаче до 31.10.1944 года заявлений от всех желающих переселиться, на 30.10.1944 года по с. Кальников (3274) не поступило ни одного заявления.

**НАЧАЛЬНИК ПОГРАНИЧНЫХ ВОЙСК НКВД
УКРАИНСКОГО ОКРУГА – ГЕНЕРАЛ МАЙОР
(—) БУРМАК**

**НАЧАЛЬНИК 5 ОТДЕЛА УПВ НКВД УКР.
ОКРУГА – ПОДПОЛКОВНИК
(—) ТЕР-ГРИГОРЬЯН¹**

Отп. 3 экз.

Экз. №-1 – Наркому Вн. Дел УССР т. Рясному.

— №-2 – Нач. ПВ НКВД СССР т. Стаханову.

— №-3 – в дело.

исп. Новинский.

Według danych agentury 90 oddziału pogranicznego NKWD delegowanej specjalnie do miejscowości leżących w rejonie mias[ta] Hrubieszowa: Husynne (3608), Morogin [Moroczyn] (3606), Styżów [Strzyżów] (3890) i innych, ustalono że przeważająca większość Ukraińców mieszkających w tych wsiach ma zamiar przesiadlić się do USRS.

Jednocześnie, wśród mieszkańców powyższych miejscowości są pojedyncze osoby, które nie chcą się przesiadlić motywując to tym, że rzekomo wszystkim przesiadającym się organy Władzy Sowieckiej zabiorą całe zboże, a samych przesiadleńców-Ukraińców będą represjonować i wyślą na Sybir.

Z rozmów z ludźmi z pierwszej grupy przesiadleńców z powiatu hrubieszowskiego, która przyjechała 26.10.1944 roku do mias[ta] Włodzimierza Wołyńskiego staje się jasne, że prowokacyjne plotki szerzące się w powiecie hrubieszowskim o represjach ze strony organów Władzy Sowieckiej wobec przesiadających się do USRS Ukraińców rozpuszczane są przez polski element nacjonalistyczny, który oświadcza wprost, że każdy Ukraińiec, który przesiadli się do USRS zostanie wysłany na Sybir.

Należy zaznaczyć, że pod wpływem tej agitacji znaczna część Ukraińców pomimo tego, że chce się przesiadlić, okazuje niezdecydowanie i do tej pory nie zdecydowała się jeszcze na ostateczną decyzję w tej sprawie.

Za linią graniczną, naprzeciwko odcinka 89 oddziału pogranicznego NKWD (okolice mias[ta] Przemyśla), krążą wśród Ukraińców uporczywe plotki o tym, że granica między ZSRS a Polską będzie biegła wzdłuż rz[eki] San i dlatego nie ma potrzeby, by przesiadlić się do USRS.

W związku z tym, pomimo oficjalnego ogłoszenia o składaniu do 31.10.1944 roku podań przez wszystkich, którzy chcą się przesiadlić, do 30.10.1944 roku ze w[si] Kalników (3274) nie wpłynęło ani jedno podanie.

NACZELNIK WOJSK POGRANICZNYCH NKWD
OKRĘGU UKRAIŃSKIEGO – GENERAŁ MAJOR
(—) BURMAK

NACZELNIK 5 WYDZIAŁU UPW NKWD
OKRĘGU UKR[AIŃSKIEGO] – PODPUŁKOWNIK
(—) TIER-GRIGORJAN¹

Odb[ito] 3 egz.

Egz. Nr 1 – *narkom* spraw wewn[ętrznych] USRS t. Riasnoj.

— Nr 2 – naczelnik PW NKWD ZSRS t. Stachanow.

— Nr 3 – do akt sprawy.

wyk. Nowinskij

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), стр. 4, арк. 92–93.

Оригінал, машинопис.

З правого боку вгорі вписано від руки: „8/XI-44 г., Вх. № 44“; зліва: „Вх. 3789, 15/XI-44 г.“; зліва на полях резолюція від руки: „тов. Лобуренко, 11/XI“ з нерозбірливим підписом.

“ ” Вписано від руки.

¹ Тер-Григор'ян Арташес (нар. 1905), у 1943–1944 – начальник 5-го відділу Управління прикордонних військ НКВД Українського округу; підполковник.

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 4, ark. 92–93.

Oryginał, maszynopis.

W prawym górnym rogu wpisano odręcznie: 8/XI-44 r., nr wch. 44; w lewym rogu: Wch. 3789, 15.XI-44 r.; na lewym marginesie odręczna dekretacja: tow. Łoburienko, 11/XI i nieczytelny podpis.

u- u Wpisano odręcznie.

¹ Tier-Grigorjan Artasz (ur. 1905), w l. 1943–1944 naczelnik 5 Oddz. Zarządu Wojsk Pogranicznych NKWD Okręgu Ukraińskiego; ppłk.

7 листопада 1944, Люблін. Циркуляр М. Рогальського керівникам відомств
ПКНВ стосовно пільг українцям, бажаючим виїхати з Польщі

ПОЛЬСЬКИЙ КОМІТЕТ
НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ

Люблін, 7.XI.1944 р.

Відомство закордонних справ

№ 222/44 Б/М

До

гр. гр. Керівників Відомств

1. Громадської адміністрації

2. Народного господарства і фінансів

3. Уповноваженому ПКНВ з питань
військових повинностей

у Любліні

Відповідно до ст. 3-ої Угоди, укладеної між Польським Комітетом Національного Визволення і Урядом УРСР від 9.IX.1944 р. про евакуацію ^аукраїнського населення^а з території Польщі, прошу видати розпорядження всім підлеглим ПТ і відповідним органам влади у нижчезгаданих повітах про ^анадання^а переселенцям на територію України ^апільг^а, передбачених вищеназваною Угодою.

Ці пільги полягають в:

1. Анулюванні (погашенні) всілякої заборгованості, пов'язаної з натуральними повинностями;
2. Анулюванні всілякої податкової заборгованості;
3. Анулюванні всіляких несплачених плат (внесків) по страхуванню.

Одночасно із заборгованостями повинна бути анульована також виплата поточних податків, натуральних повинностей і внесків по страхуванню.

Скасування цієї заборгованості і поточних виплат відбувається відповідно до пропозиції районного представника ПКНВ у справах евакуації і районного уповноваженого Уряду УРСР.

Під пільгами при анулюванні натуральних повинностей слід розуміти звільнення українців-переселенців від стягнення з них коней і возів з упряжжю, що було встановлено розпорядженням від 6.X.1944 р. про часткову мобілізацію коней і возів.

Передбачені згаданою угодою пільги для осіб української національності, які бажають виїхати, повинні бути надані в повітах: Люблінському, Холмському, Грубешівському, Томашівському, Любачівському, Ярославському, Перемиському, Лиському, Замостівському, Красноставському,

7 listopada 1944, Lublin. Pismo okólne M. Rogalskiego do kierowników resortów PKWN w sprawie ulg dla Ukraińców zgłaszających chęć opuszczenia Polski

**POLSKI KOMITET
WYZWOLENIA NARODOWEGO**

Resort Spraw Zagranicznych

Nr 222/44 B/M

Lublin, dn. 7.XI.1944 r.

Do

ob. ob. Kierowników Resortów

1. Administracji Publicznej
2. Gospodarki Narodowej i Finansów
3. Pełnomocnika P.K.W.N. dla Spraw Świadczeń Wojennych

w Lublinie

W myśl art. 3-go Układu zawartego między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem U.S.S.R. z dnia 9.IX.1944 r. w sprawie ewakuacji "ludności ukraińskiej" z terytorium Polski, uprasza się o wydanie zlecenia wszystkim podległym P.T. i rzeczowo właściwym władzom w niżej wyszczególnionych powiatach "stosowania" dla przesiedlających się na terytorium Ukrainy "ulg", przewidzianych cytowanym Układem.

Ulg te polegają na:

1. Anulowaniu (umorzeniu) wszelkich zaległości, dotyczących świadczeń w naturze;
2. Anulowaniu wszelkich zaległości podatkowych;
3. Anulowaniu wszelkich zaległych opłat (składek) ubezpieczeniowych.

Na równi z zaległościami winny być anulowane również bieżące wymiary podatków, świadczeń w naturze i opłat ubezpieczeniowych.

Skreślenie tych zaległości i bieżących wymiarów następuje na wniosek przedstawiciela rejonowego P.K.W.N. do Spraw Ewakuacji i pełnomocnika rejonowego Rządu U.S.S.R.

Pojęcie ulg o anulowaniu świadczeń w naturze obejmuje zwolnienie przesiedlających się Ukraińców od poboru koni i wozów z uprzężą, ustanowionego Rozporządzeniem z dn. 6.X.1944 r. o częściowej mobilizacji koni i wozów.

Przewidziane wzmiankowanym układem ulgi dla zgłaszających chęć wyjazdu osób narodowości ukraińskiej winny być stosowane w powiatach: Lubelskim, Chełmski[m], Hrubieszowskim, Tomaszowskim, Lubaczowskim, Jarosławskim, Przemyskim, Leskowskim [Leskim], Zamojskim, Krasnostawskim, Biłgorajskim i Włodawskim oraz innych, o ile znajdują się tam zgłaszający.

Білгорайському і Володавському, а також в інших, якщо будуть там бажуючі.

З огляду на те, що кампанія по переселенню вже триває, прошу ^а-негайно-^а втрутитися у розв'язання вищезазначеної справи з метою уникнення затримки і перешкод у виконанні договору міжнародного значення.

Головний представник ПКНВ
(—) Консул Рогальський¹

А МВСiА РП, ф. РКWN RAP 6, арк. 19.

Оригінал, машинопис.

Бланк; зліва вгорі над заголовком державний герб та приписка від руки: „Заступник міністра Островський”; під заголовком вписаний від руки номер: „а.11.71/44”; з правого боку вгорі приписка від руки: „Отримано 13 листопада 1944 р. № А.П. 598/44” і нерозбірливий підпис.

^а-^а Підкреслено від руки.

¹ Рогальський Мечислав (1888–1952), дипломат, у 1935 – консул РП у Квідзіні, у 1936–1939 – віце-консул в Елку; у 1944 у ПКНВ, до 30.4.1945 – головний представник Уряду РП з питань евакуації українського населення з Польщі; директор Консульського департаменту МСЗ, депутат КРН, член СД (1944 – Президії ЗГ СД).

Ze względu na będącą już w toku akcję przesiedleniową uprasza się o „pilne traktowanie” niniejszej sprawy, a to celem uniknięcia zwłoki i przeszkód w wykonaniu umowy o znaczeniu międzynarodowym.

Przedstawiciel Główny P.K.W.N.
(—) Konsul Rogalski¹

A MSWiA, PKWN RAP 6, k. 19.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy; w lewym górnym rogu nad nagłówkiem godło państwowe oraz odręczna adnotacja: Vice-minister Ostrowski; pod nagłówkiem odręcznie wpisany numer: a.II.71/44; w prawym górnym rogu odręczna adnotacja: Otrzymało 13 listopada 1944 r. N A.P. 598/44 i nieczytelny podpis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

„ — ” Podkreślono odręcznie.

¹ Rogalski Mieczysław (1888–1952), dyplomata, w 1935 konsul RP w Kwidzynie, w l. 1936–1939 wicekonsul w Elku, w 1944 w PKWN, następnie do 30.4.1945 przedstawiciel główny rządu RP ds. ewakuacji ludności ukraińskiej z Polski; dyrektor Departamentu Konsularnego MSZ, poseł do KRN, członek SD (w 1944 w Prezydium ZG SD).

8 листопада 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка і Б. Цитовича
П.Медведєву про ставлення польського населення до переселення

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2-го УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе подготовительной работы к эвакуации
польского населения на территорию Польши

В дополнение к нашей докладной записке № 2/8/356 от 19/X-1944 года о ходе подготовки к обмену польским и украинским населением установлено, ^а что польское население, в большинстве настроено не выезжать в Польшу, по различным мотивам. ^а

В результате этого, ^а по состоянию на 31/X-1944 года ^а, по Дрогобычской области в советско-польские комиссии подано на выезд в Польшу всего ^а 56 ^а заявлений, из коих:

По Дрогобычскому пункту	- 28
„ Самборскому пункту	- 12
„ Стрийскому пункту	- 3
„ Ходоровскому пункту	- 13

По данным агентуры, нежелание поляков эвакуироваться в Польшу ^а объясняется надеждой на восстановление Польши в границах 1939 года и отсутствия до настоящего времени в составе советско-польской комиссии представителей Польши. ^а

Пытаясь сорвать мероприятия, по переселению поляков, враждебно настроенные к Советской власти лица, на многих объявлениях, о правилах переселения поляков, в гор. Стрий, учинили следующие надписи:

^б „Мы отсюда никуда не поедем, мы здесь Польшу иметь будем”. ^б

Аналогичны по своему содержанию и реагирования большинства других поляков.

Так, в беседе с нашим источником, житель гор. Стрий КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Янек, 24-х лет, без определенных занятий, заявил:

„...Эти земли принадлежали Польше и будут принадлежать ей, а поэтому, я никуда отсюда не поеду...”

8 listopada 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka i B. Citowicza dla
P. Miedwiediewa o stosunku ludności polskiej do przesiedleń

Ścisłe tajne

DO NACZELNIKA 2-go ZARZĄDU NKGB USRS
PODPULKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

RAPORT

z przebiegu prac przygotowawczych do
ewakuacji ludności polskiej na terytorium Polski

W uzupełnieniu naszego raportu nr 2/8/356 z 19/X-1944 roku o przebiegu przygotowań do wymiany ludności polskiej i ukraińskiej ustalono, ^{a-} że ludność polska w większości nie chce wyjeżdżać do Polski z różnych powodów^{a-}.

W rezultacie, ^{a-} według stanu na 31/X-1944 roku^{a-}, w obwodzie drohobyckim złożono komisjom sowiecko-polskim tylko ^{a-} 56^{a-} podań o wyjazd do Polski, w tym:

w punkcie drohobyckim	- 28
w punkcie samborskim	- 12
w punkcie stryjskim	- 3
w punkcie chodorowskim	- 13

Według danych agentury, niechęć ewakuowania się Polaków do Polski ^{a-} tłumaczyć należy nadzieją na przywrócenie Polski w granicach [sprzed] 1939 roku i do chwili obecnej nieobecnością w składzie komisji sowiecko-polskiej przedstawicieli Polski^{a-}.

Starając się udaremnić działania przedsięwzięte w sprawie przesiedlenia Polaków, osoby wrogo nastawione do Władzy Sowieckiej umieściły w mieście Stryju następujące napisy na wielu obwieszczeniach o zasadach przesiedlenia Polaków:

^{b-} „Nigdzie stąd nie wyjedziemy, tutaj będziemy mieć Polskę”.^{b-}

Analogiczne w swej treści są reakcje większości innych Polaków.

I tak, podczas rozmowy z naszym informatorem, mieszkaniec mias[ta] Stryja, KRUSZELNICKI Janek, 24 lata, bez stałego zajęcia, oświadczył:

„...Te ziemie należały do Polski i będą do niej należeć i dlatego nigdzie stąd nie pojedę...”

Житель гор. Дрогобыча ЛИВИНСКИЙ Иосиф Дмитриевич, старший кассир Областной конторы Госбанка, говорит:

„...Из Швейцарии передавали по радио, что между Советским Союзом и Польшей заключен договор о том, что Польша будет восстановлена в границах 1939 года, если это так, то зачем же ехать в Польшу...”

Бухгалтер Домууправления г. Дрогобыча СКАЛЬСКАЯ Людмила Осиповна, заявила источнику:

“...Я бы с удовольствием выехала отсюда, но я боюсь, так как хорошо знаю, что в Польшу никто из поляков не поедет. Всех поляков, которые пожелают выехать в Польшу отправят в Сибирь. Это будет точно так, как сделали немцы, когда они записывали людей, якобы, на работу, а потом насильно отправляли в Германию...”^в

БАБИШ Станислав, крестьянин с. Угерцы, Самборского района, среди жителей села, сказал:

“...Органы НКВД и НКГБ в связи с кампанией по переселению поляков, усилили свои репрессии к полякам, но это будет недолго. Скоро Советской власти здесь не будет т.к. Англия и Америка добьются, что здесь будет польская территория, а следовательно полякам выезжать отсюда нечего...”^в

Житель с. Моршино, Самборского района, ЗАВАДСКИЙ Мечеслав, адвокат, работает бухгалтером Моршинского курорта, состоящий у нас на оперативном учете, в беседе с агентом заявил:

“...Я через имеющиеся у меня связи во Львове получил письмо из Польши, из которого видно, что там происходят беспорядки. Поляки враждебно настроены к коммунистическому польскому правительству Ванды ВАСИЛЕВСКОЙ и никто не хочет воевать в польской армии, все из нее убегают. Америка уже перестала помогать русским...”^г

ЕНДРОВСКИЙ Борислав, поляк, житель гор. Самбор, рабочий артели, –

“...Поляки ожидают сейчас помощи от Англии и Америки. Польское правительство, находящееся в Лондоне говорит, что польский народ не должен переселяться. Польское правительство находящееся в Лондоне возьмет Польшу в свои руки и оно будет править Польшей”.^б

Житель с. Угерцы, Самборского района, Дрогобычской области ДРОЗДЕЦКИЙ Владек, 30 лет, поляк, без определенных занятий, говорит:

“...Мы поляки родились здесь и умрем, и никуда из Самборского района не поедем. Здесь скоро Советской власти не будет, ибо Англия и Америка предложили Советскому Союзу отдать территорию Польши по р. Днестр, а поэтому, отсюда ни один поляк не

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza, LIWIŃSKI Józef s. Dymitra, starszy kasjer w Oddziale Obwodowym Banku Państwowego, mówi:

„...Ze Szwajcarii nadawali przez radio, że między Związkiem Sowieckim a Polską został podpisany układ o tym, że Polska będzie przywrócona w granicach [sprzed] 1939 roku, a jeśli tak, to po co jechać do Polski...”

Księgowa w Zarządzie Domów m. Drohobycza, SKALSKA Ludmiła c. Józefa, oświadczyła informatorowi:

„...Chętnie bym stąd wyjechała, ale boję się, bo wiem dobrze, że do Polski nikt z Polaków nie pojedzie. Wszystkich Polaków, którzy zechcą wyjechać do Polski wyślą na Sybir. Będzie dokładnie tak, jak zrobili Niemcy kiedy zapisywali ludzi niby to do pracy, a potem przymusowo wysyłali do Niemiec...”^c

BABISZ Stanisław, chłop ze w[si] Uhercy [Uherce Zapłatyńskie] w rejonie samborskim, powiedział wśród mieszkańców wsi:

„...Organy NKWD i NKGB w związku z kampanią na rzecz przesiedlenia Polaków nasiliły swoje represje wobec Polaków, ale to nie potrwa długo. Wkrótce Władzy Sowieckiej tutaj nie będzie, bo Anglia i Ameryka osiągną, że będzie tu terytorium polskie, a więc Polacy nie mają po co stąd wyjeżdżać...”^c

Mieszkaniec w[si] Morszyno [Morszyn] w rejonie samborskim, ZAWADZKI Mieczysław, adwokat, pracuje jako księgowy w morszyńskim uzdrowisku, widniejący u nas w ewidencji operacyjnej, oświadczył podczas rozmowy z naszym agentem:

„...Dzięki kontaktom jakie mam we Lwowie dostałem list z Polski, z którego wynika, że odbywają się tam zamieszki. Polacy są wrogo nastawieni do komunistycznego rządu polskiego Wandy WASILEWSKIEJ i nikt nie chce walczyć w polskim wojsku, wszyscy z niego uciekają. Ameryka już przestała pomagać Rosjanom...”^d

JĘDROWSKI Borysław, Polak, mieszkaniec mias[ta] Sambora, pracownik spółdzielni –

„...Polacy czekają teraz na pomoc Anglii i Ameryki. Rząd polski znajdujący się w Londynie mówi, że ludność polska nie powinna się przesiedlać. Rząd polski znajdujący się w Londynie weźmie Polskę w swoje ręce i będzie rządzić Polską”.^b

Mieszkaniec w[si] Uhercy w rejonie samborskim w obwodzie drohobyckim, DROZDECKI Władek, 30 lat, Polak, bez stałego zajęcia, mówi:

„...My, Polacy, urodziliśmy się i umrzemy tutaj i nigdzie z rejonu samborskiego nie pojedziemy. Tu Władzy Sowieckiej wkrótce nie będzie, bo Anglia i Ameryka poleciły Związkowi Sowieckiemu oddać Polsce terytorium po rz. Dniestr i dlatego żaden Polak stąd nie wyjedzie. U nas we w[si] Uhercy jest około 200 polskich rodzin, ale nikt

уедет. У нас в с. Угерцы около 200 польских семей, но никто не думает переселяться в Польшу и никто не подал в комиссию по переселению, ни одного заявления...”^д

Часть поляков заняла выжидательную политику, ожидая результатов переговоров, которые происходили в Москве между Советским Правительством и представителями польского эмигрантского правительства.

Житель гор. Стрий, Дрогобычской области САЗОВСКИЙ Кирило, 50 лет, плотник железной дороги, агенту заявил по этому вопросу так:

.....По моему мнению польский народ ожидает результатов Московской конференции. Переселяться в Польшу будут после установления точной границы Польши на Востоке. Когда в комиссии по переселению будут представители польского эмиграционного правительства и когда эта комиссия будет состоять из поляков...”

Многие поляки свой отказ от эвакуации в Польшу мотивируют наличием здесь своего хозяйства и имущества.

Так, житель гор. Дрогобыча, дистиллятор Нефтеперегонного завода № 2 КОЧКАРОВСКИЙ Ян, в разговоре с нашим агентом высказался:

.....Зачем я поеду в Польшу, когда здесь я имею работу, квартиру и т.д., а приеду в Польшу – еще неизвестно, что я там получу...”

КУНУШ Юзеф, рабочий того-же завода, агенту заявил:

^д „...Я не знаю, что делать – уезжать в Польшу или нет. Подожду и посмотрю, как будут поступать другие поляки, проживающие в г. Дрогобыче, если они будут подавать заявления и уезжать, то и я тоже самое сделаю, а сейчас, временно воздержусь, т.к. среди поляков есть разговоры о том, что жизнь в Польше очень дорогая, продукты питания дороже чем здесь. Ехать поэтому нет смысла, тем более, что я обеспечен здесь неплохо, имею, хотя немного, но все же свое имущество...”^д

В целях обеспечения выполнения всех мероприятий по эвакуации поляков и пресечения вражеской деятельности антисоветских элементов, нами намечен к аресту ряд лиц, проводящих активную антисоветскую агитацию против переселения.

Имеющаяся агентурно-осведомительная сеть направлена на выявление организованной вражеской деятельности агентуры противника и лиц, распространяющих антисоветские провокационные измышления.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕН. НКГБ ДРОГОБ. ОБЛ.

ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВ. БЕЗОПАСНОСТИ – (—) МАЙСТРУК

НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УНКГБ ДРОГОБ. ОБЛ.

МАЙОР ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ – (—) ЦИТОВИЧ¹

nie zamierza przesiedlać się do Polski i nikt nie złożył w komisji do spraw przesiedlenia ani jednego podania...”^c

Część Polaków przyjęła wyczekującą postawę czekając na rezultaty rozmów, które odbywały się w Moskwie między Rządem Sowieckim a przedstawicielami polskiego rządu emigracyjnego.

Mieszkaniec mias[ta] Stryja w obwodzie drohobyckim, SAZOWSKIJ Kiriło, 50 lat, cieśla na kolei, tak oświadczył agentowi w tej sprawie:

„...Według mnie ludność polska czeka na rezultaty konferencji moskiewskiej. Przesiedlać się do Polski będzie dopiero po ustaleniu dokładnej granicy Polski na wschodzie, kiedy w komisji do spraw przesiedlenia będą przedstawiciele polskiego rządu emigracyjnego i kiedy ta komisja składać się będzie z Polaków”.

Wielu Polaków swoją odmowę ewakuacji do Polski motywuje posiadaniem tutaj swego gospodarstwa i dobytku.

I tak, mieszkaniec mias[ta] Drohobycza, destylator w Rafinerii Ropy Naftowej nr 2, KOCZKAROWSKI Jan, rozmawiając z naszym agentem wypowiedział się:

„...Po co mam jechać do Polski, skoro mam tutaj pracę, mieszkanie itd., a przyjadę do Polski – jeszcze nie wiadomo, co tam otrzymam...”

KUNUSZ Józef, robotnik w tym samym zakładzie, oświadczył agentowi:

„...Nie wiem, co robić – wyjeżdżać do Polski, czy nie. Poczekam i popatrzę jak będą postępować inni Polacy mieszkający w m[ieście] Drohobyczu, jeśli będą składać podania i wyjeżdżać, to i ja zrobię tak samo, a teraz wstrzymam się na razie, bo wśród Polaków mówi się o tym, że życie w Polsce jest bardzo drogie, artykuły spożywcze droższe niż tutaj. Dlatego wyjazd nie ma sensu, tym bardziej że tutaj zabezpieczony jestem nienajgorzej, chociaż mam niewiele, ale zawsze to własny majątek...”^c

W celu zapewnienia wykonania wszystkich przedsięwzięć związanych z ewakuacją Polaków i przerwania wrogiej działalności elementów antysowieckich, zaplanowaliśmy aresztowanie szeregu osób prowadzących aktywną antysowiecką agitację przeciwko przesiedleniu.

Istniejąca sieć agenturalno-informacyjna jest ukierunkowana na ujawnienie zorganizowanej, wrogiej działalności agentury przeciwnika oraz osób, które rozpowszechniają antysowieckie prowokacyjne wymysły.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBW[ODU] DROHOB[YCKIEGO]
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO –(—) MAJSTRUK

NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UNKGB OBW[ODU] DROHOB[YCKIEGO]
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO – (—) CITOWICZ¹

„8-8” **ноября 1944 года**

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 12–14.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа зліва вгорі вписано від руки: „Вх. № 20217, 14-ХІ”; крім того, на цій же сторінці приписки від руки: „т. Мазин. Надо подготовить дополнит. информацию по этому вопросу”, дата: „14.ХІ” і нерозбірливий підпис; „т. Волкову. Продолжайте накопление материалов, повторите записку по „ВЧ” УНКГБ не выполнившим намеч. задания”, дата: „15.ХІ” і нерозбірливий підпис; частково нерозбірлива приписка: „т. Иовенко. К материалам по общему [...] укр. населения. К пополнению”, дата: „16.ХІ” і нерозбірливий підпис; „Использовано в спецсообщении для НКГБ СССР на 9/ХІІ”, дата: „8/ХІІ” і нерозбірливий підпис.

а - а Підкреслено від руки.

б - б Текст зазначений на полях вертикальною рисою, поруч вписано від руки: „учесть”.

в - в Текст зазначений на полях вертикальною рисою, поруч вписане від руки слово: „учесть”, яке потім перекреслено і дописано: „учтено”.

г - г Текст зазначений на полях вертикальною рисою, поруч нерозбірлива приписка від руки.

д - д Текст зазначений від руки вертикальною рисою на полях.

е - е Вписано від руки.

¹ Цитович Борис, до 1944 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Дрогобицької області. Майор держбезпеки.

„f-8-f” listopada 1944 roku

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 12–14.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu w lewym górnym rogu wpisano odręcznie: Nr wch. 20217, 14-XI; ponadto na tej samej stronie odręczne adnotacje: t. Mazin. Trzeba przygotować dodatkową informację w tej sprawie, data: 14.XI i nieczytelny podpis; t. Wołkow. Kontynuujcie gromadzenie materiałów, wyślijcie powtórnie depezę „WCz” do UNKGB, które nie wykonały powierzonego im zadania, data: 15.XI i nieczytelny podpis; częściowo nieczytelna adnotacja: t. Iowienko. Do materiałów o ogólnym [...] ludności ukr. Jako uzupełnienie, data: 16.XI i nieczytelny podpis; Wykorzystano w meldunku specjalnym dla NKGB ZSRS na dzień 9/XII, data: 8/XII i nieczytelny podpis.

a- -a Podkreślono odręcznie.

b- -b Tekst zaznaczony na marginesie pionową kreską, obok wpisano odręcznie: uwzględnić.

c- -c Tekst zaznaczony na marginesie pionową kreską, obok wpisano odręcznie: uwzględnić.

Potem przekreślono i dopisano: uwzględniono.

d- -d Tekst zaznaczony na marginesie pionową kreską, obok nieczytelna odręczna adnotacja.

e- -e Tekst zaznaczony na marginesie odręczną pionową kreską.

f- -f Wpisano odręcznie.

¹ Citowicz Borys, do 1944 naczelnik 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu drohobyckiego; mjr bezp. państw.

17 листопада 1944, Люблін. Довідка К. Сідора Президії КРН і ПКНВ про
недоліки економічного характеру на Люблінщині під час переселення
українського населення

ЛЮБЛІНСЬКИЙ ВОЄВОДА

Люблін, 17 листопада 1944 р.

Цілком таємно

До

Президії Крайової Ради Народової

Польського Комітету Національного Визволення
в Любліні

У зв'язку із своїм попереднім рапортом від 2 листопада 1944 р. додатково інформую про наступне:

При розподілі повинностей (хлібних і м'ясних) бралась до уваги вся територія Люблінського воєводства, також повіти, що частково заселені українським населенням.

Як вже вище згадував, українське населення завдяки позитивному ставленню в основній своїй масі до німецьких окупантів отримало значні знижки при визначенні обов'язкових поставок. При цьому на території Грубешівського, Замостівського, Білгорайського і Томашівського [повітів], де польське населення масово винищувалося і звідки воно виселялося, все майно з дозволу німців перейшло до українців і залишається у них по сьогоднішній день.

Нині через неслухне розуміння справи, а також злу волю місцевого українського населення, це населення зовсім не здійснює обов'язкові поставки. З цієї причини речовими повинностями обтяжені лише польські села, що і так сильно зубожіли під час окупації. Крім того, українські села, що вирішили виїхати до Української Радянської Республіки, всупереч угоді розпродають збіжжя, майно та інвентар, які повинні залишитися для польського населення, переселеного з території Радянського Союзу. Такий стан речей підтримується місцевою радянською військовою владою, яка схвалює кожний крок українського населення, спрямований проти польського населення. Трапляються злісні випадки спалення поселень, з яких українське населення виїхало до Української Радянської Республіки.

Справи просунулися так далеко, що Український репатріаційний комітет розклеїв на території, де проживає українське населення, оголошення з повідомленням про те, що українське населення звільнено від обов'язкових поставок. Збіжжя й майно, що залишилися в селах після переселення з них українців, Червона Армія звозить до визначених місць, вважаючи це власністю Радянського Союзу.

**17 listopada 1944, Lublin. Informacja K. Sidora dla Prezydium KRN
i PKWN o nieprawidłowościach natury ekonomicznej zaistniałych na
Lubelszczyźnie podczas przesiedlania ludności ukraińskiej**

WOJEWODA LUBELSKI

Lublin, dn. 17 listopada 1944 r.
Ściśle tajne

Do
Prezydium Krajowej Rady Narodowej
Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego
w Lublinie

Nawiązując do swego raportu z dnia 2 listopada 1944 r. informuję dodatkowo co następuje:

Przy rozkładaniu świadczeń rzeczowych (zbożowych i mięsnych) brana była pod uwagę cała przestrzeń województwa lubelskiego łącznie z powiatami zamieszkałymi częściowo przez ludność ukraińską.

Jak już wyżej wzmiankowałem, ludność ukraińska dzięki pozytywnemu nastawieniu w swej masie do okupanta niemieckiego, uzyskała duże obniżki kontyngentu. Przy tym na obszarach [powiatów] Hrubieszowskiego, Zamojskiego, Biłgorajskiego, Tomaszowskiego, gdzie ludność polska była masowo tępiona i wysiedlana, cały dobytek za zezwoleniem Niemców przeszedł w ręce Ukraińców, pozostając u nich aż do dzisiaj.

Obecnie dzięki złej interpretacji, a także dzięki złej woli miejscowej ludności ukraińskiej, ludność ta zupełnie nie oddaje kontyngentu. Tym samym świadczenia rzeczowe siłą rzeczy obciążają tylko wsie polskie i tak mocno zubożałe w czasie okupacji. Ponadto wsie ukraińskie, które zdecydowały się na wyjazd do Radzieckiej Republiki Ukraińskiej, wbrew umowie wyprzedają zboże, dobytek i sprzęt, który powinien pozostać dla ludności polskiej przesiedlonej z terytorium Związku Radzieckiego. Stan ten jest aprobowany przez miejscowe władze wojskowe sowieckie, które dają aplaus każdemu posunięciu ludności ukraińskiej z wyraźną szkodą ludności polskiej. Zdarzają się złośliwe wypadki palenia osiedli, z których ludność ukraińska wyjechała do Radzieckiej Republiki Ukraińskiej.

Sprawy posunęły się tak daleko, że Ukraiński Komitet Repatriacyjny rozplakatował na terenach zamieszkałych przez ludność ukraińską ogłoszenie powiadamiające o tym, że ludność ukraińska została zwolniona od kontyngentu. Zboże i dobytek pozostały po wsiach po przesiedlonych Ukraińcach, Czerwona Armia zwozi do ustalonych miejsc traktując je jako własność Związku Radzieckiego.

Якщо брати до уваги важку ситуацію у господарському відношенні, що склалася на Люблінщині (тягар у забезпеченні харчуванням Червоної і Польської Армії, а також цивільного населення, ліг виключно на цю територію), а також те, що репатріанти з-за Буга, які прийдуть до нас, будуть цілком позбавлені не тільки збіжжя і майна, але найнеобхіднішого інвентарю й одягу, пропоную, щоб за Буг разом з українськими репатріантами вивозилася лише така кількість худоби, збіжжя та інвентарю, яку буде привезено звідти до нас.

В противному разі після вивезення безлічі майна разом з переселеними українцями наше сільське і тваринницьке господарство, як і все наше господарство в цілому, занепаде, оскільки поголів'я коней і худоби і так було значно винищене окупантами.

Воєвода

(—)^a[...]^a К. Сідор¹

А МВСiА РП, ф. РКWN RAP 6, арк. 25.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „II Ст. (гр. Шнек)”.

^a · ^a Вписане від руки нерозбірливе слово, правдоподібно: підполковник.

¹ Сідор Казімеж (1915–1981), псевдо „Крук”, „Гарди”, під час окупації член Окружного комітету ППР, а з 1943 – командир Люблінського округу ГЛ, у березні 1944 поїхав до СРСР; у 1944–1945 – Люблінський воєвода й голова ВРН у Любліні; у 1944–1947 – депутат КРН; полковник.

Biorąc pod uwagę ciężkie położenie Lubelszczyzny pod względem gospodar-
czym (ciężar wyżywienia Armii Czerwonej i Polskiej oraz ludności cywilnej spadł
wyłącznie na tenże teren) oraz to, że repatrianci z za Buga, którzy do nas przy-
jdą, będą całkowicie pozbawieni nie tylko zboża i dobytku, ale najniezbędniej-
szego sprzętu i odzieży, proponuję by za Bug wraz z repatriantami ukraińskimi
zwalniana była tylko taka ilość bydła, zboża i sprzętu, jaka przyjdzie stamtąd
do nas.

W innym wypadku po odpłynięciu masy dobytku wraz z przesiedleńcami
Ukraińcami, nasza gospodarka rolna i hodowlana, a tym samym nasza cała
gospodarka załamie się zupełnie biorąc pod uwagę to, że pogłowie końskie
i bydłące i tak zostało ogromnie przez okupanta przetrzebione.

Wojewoda

(—) ^a[...] ^a K. Sidor¹

A MSWŁA, PKWN RAP 6, k. 25.

Kopia, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: II Sp. (ob. Sznek).

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a ^a Odręczny wyraz nieczytelny, prawdop.: ppłk.

¹ Sidor Kazimierz (1915–1981), ps. „Kruk”, „Hardy” – w czasie okupacji członek Komitetu
Okręgowego PPR i od 1943 dca Okręgu Lubelskiego GL, w marcu 1944 udał się do ZSRS;
w l. 1944–1945 wojewoda lubelski i przewodniczący WRN w Lublinie; w l. 1944–1947 poseł do
KRN; płk.

17 листопада 1944, Київ. Лист І. Лобуренка Д. Коротченку щодо відрядження до Польщі солдатів внутрішніх військ НКВД

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СЕКРЕТАРЮ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ (большевиков) УКРАИНЫ
тов. КОРОТЧЕНКО Д.С.

По сообщению Заместителя Главного Уполномоченного Правительства УССР в г. Люблине – тов. КАЛЬНЕНКО, во исполнение постановления СНК УССР и ЦК КП(б)У, распоряжением Зам. Наркома Внутренних Дел Союза ССР – тов. СЕРОВА¹, для охраны аппаратов Райуполномоченных по эвакуации украинского населения с территории Польши, выделено 5–7 бойцов автоматчиков внутренних войск НКВД.

Для охраны эвакуируемого населения в пути следования от населенного пункта до станции погрузки в распоряжение каждого Райуполномоченного выделяется по 15–20 бойцов войск НКВД.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
ЛОБУРЕНКО

„17” ноября 1944 г.

^а № 2023/сн^а

г. Киев

*ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 1, арк. 134.
Копія, машинопис.*

^а ^а Вписано від руки.

¹ Серов Іван (1905–1990), у 1939–1941 – народний комісар внутрішніх справ УРСР, у лютому–липні 1941 – перший заступник наркома державної безпеки СРСР, у 1941–1947 – заступник наркома, згодом міністра внутрішніх справ СРСР, у січні–липні 1945 – уповноважений НКВД по 1 Білоруському фронту, потім заступник командувача 1 Білоруського фронту у справах цивільної адміністрації, у березні–квітні 1945 – радник НКВД СРСР при МБП Тимчасового Уряду Національної Єдності РП, у червні 1945 – лютому 1947 – заступник голови Радянської військової адміністрації та уповноважений НКВД–МВД СРСР у радянській окупаційній зоні Німеччини, у 1947–1954 – перший заступник міністра внутрішніх справ СРСР, у 1954–1958 – голова Комітету державної безпеки при Раді Міністрів СРСР. З 1943 комісар державної безпеки 2-го рангу, з 1945 генерал-полковник, з 1955 генерал армії.

17 listopada 1944, Kijów. Pismo I. Łoburienki do D. Korotczenki dotyczące wysłania żołnierzy wojsk wewnętrznych NKWD do Polski

ŚCIŚLE TAJNE

DO SEKRETARZA KOMITETU CENTRALNEGO KOMUNISTYCZNEJ
PARTII (bolszewików) UKRAINY
tow. KOROTCZENKI D. S.

Według informacji Zastępcy Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w m. Lublinie – tow. KALNIENKI, w celu realizacji uchwały RKL USRS i KC KP(b)U zgodnie z rozporządzeniem Zast[ępcy] Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Związku SRS – tow. SIEROWA¹, dla ochrony organów pełnomocników rejonowych do spraw ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski wydzielono [po] 5–7 fizylierów, żołnierzy wojsk wewnętrznych NKWD.

Do ochrony ewakuowanej ludności, w drodze od miejsca zamieszkania do stacji załadowniczej, do dyspozycji każdego z pełnomocników rejonowych przydziela się po 15–20 żołnierzy wojsk NKWD.

ZASTĘPCA LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
USRS

ŁOBURIENKO

„17” listopada 1944 r.

Nr ^a-2023/sn^a

m. Kijów

*PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 1, ark. 134.
Kopia, maszynopis.*

^a -^a Wpisano odręcznie.

¹ Sierow Iwan (1905–1990), w l. 1939–1941 ludowy komisarz spraw wewnętrznych USRS, od lutego do lipca 1941 pierwszy zca ludowego komisarza bezp. państw. ZSRS, w l. 1941–1947 zca ludowego komisarza, potem ministra spraw wewnętrznych ZSRS, od stycznia do lipca 1945 pełnomocnik NKWD przy 1 Froncie Białoruskim, następnie zca dcy 1 Frontu Białoruskiego ds. administracji cywilnej, w marcu–kwietniu 1945 doradca NKWD ZSRS przy MBP TRJN RP, od czerwca 1945 do lutego 1947 zca przewodniczącego Sowieckiej Administracji Wojskowej i Pełnomocnik NKWD–MWD ZSRS w sowieckiej strefie okupacyjnej Niemiec, w l. 1947–1954 I wiceminister spraw wewnętrznych ZSRS, a od 1954 do 1958 przewodniczący Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRS. Od 1943 komisarz bezp. państw. 2 rangi, od 1945 gen. płk, od 1955 gen. armii.

24 листопада 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка і Б. Цитовича
П. Медведєву про хід підготовчої роботи з переселення
польського населення

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2-го УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
о ходе подготовительной работы к эвакуации
польского населения на территорию Польши

В дополнение к нашей докладной записке за № 2/11/548 от 8/XI-44 года о ходе подготовки к обмену польским и украинским населением сообщаем, что настроения большинства польского населения не выезжать в Польшу по различным мотивам, продолжают иметь место и на сегодняшний день.

По состоянию на 20 ноября с.г. по Дрогобычской области в советско-польские комиссии подано на выезд в Польшу 536 заявлений, из коих:

По Дрогобычскому пункту	—	200	человек
„ Самборскому	—	237	—
„ Ходоровскому	—	56	—
„ Стрийскому	—	43	—

^a536 чел. ^a

По данным агентуры нежелание поляков эвакуироваться в Польшу об'ясняется различными причинами, а именно:

Жительница гор. Самбор МАНДРАЯ Елена Михайловна, в беседе с нашим источником заявила:

„...До этого мы не знали, как будет состоять вопрос с выездом в Польшу. Муж уже перестал выходить на работу и подготавливались к выезду, но теперь в связи с тем, что СОСНКОВСКИЙ и КОМАРОВСКИЙ¹ решают польские вопросы в Лондоне, а русские войска перешли Карпаты и будут подходить к германской границе, Англия и Америка пред'явят России чтобы она оставила территорию Польши и нам незачем будет выезжать...”

Житель гор. Дрогобыча МЕЛЬНИК Константин, работающий на Неф-

**24 listopada 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka i B. Citowicza dla
P. Miedwiediewa z przebiegu prac przygotowawczych do przesiedlenia
ludności polskiej**

Ścisłe tajne

DO NACZELNIKA 2-go ZARZĄDU NKGB USRS
PODPULKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

RAPORT
z przebiegu prac przygotowawczych
do ewakuacji ludności polskiej na terytorium Polski

W uzupełnieniu naszego raportu nr 2/11/548 z 8/XI-44 roku o przebiegu przygotowań do wymiany ludności polskiej i ukraińskiej informujemy, że w dalszym ciągu, również na dzień dzisiejszy, nastroje większości ludności polskiej z różnych powodów są takie, by nie wyjeżdżać do Polski.

Według stanu na 20 listopada br., w obwodzie drohobyckim w komisjach sowiecko-polskich złożono 536 podań, z czego:

w punkcie drohobyckim	– 200 osób
„ –„ samborskim	– 237 –„–
„ –„ chodorowskim	– 56 –„–
„ –„ stryjskim	– 43 –„–

^a-536 os[ób]^a

Według danych agencji, niechęć Polaków do ewakuowania się do Polski tłumaczyć można różnymi przyczynami, a mianowicie:

Mieszkanca mias[ta] Sambora MAÐRA Helena c. Michała, w rozmowie z naszym informatorem oświadczyła:

„...Nie wiedzieliśmy dotąd, jak będzie wyglądała sprawa wyjazdu do Polski. Mąż już przestał chodzić do pracy i przygotowaliśmy się do wyjazdu, ale teraz w związku z tym, że SOSNKOWSKI i KOMOROWSKI¹ rozstrzygają o sprawach polskich w Londynie, a wojska rosyjskie przeszły Karpaty i będą podchodzić do granicy niemieckiej, Anglia i Ameryka polecą Rosji, żeby pozostawiła ona terytorium Polski i nie będziemy mieli po co wyjeżdżać...”

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza MIELNIK Konstanty, pracujący w Rafi-

теперегонном заводе № 2 слесарем, в разговоре с рабочим этого же завода ЛЕСНЯКОМ, заявил:

„...В Польшу выезжать теперь не надо, так как по решению специально созданной комиссии, Польша останется в границах, существовавших до 1939 года...”

Жительница гор. Самбор КОЛБУС Ланда, домохозяйка, заявила:

„...То, что переселяют поляков с территории Западной Украины, это делается неправильно, так как на территории Польши земля всегда принадлежала последней и полякам некуда отсюда уходить...”

Жительница гор. Самбора ВАСЮТИК Мария, домохозяйка, в беседе с нашим источником сказала:

„...Несмотря на то, что советские войска очистили всю территорию Западной Украины, дошли до Венгрии, Россия все равно отступит с польской территории на границу 1939 года и полякам выезжать нечего...”

Аналогичное заявление о том, что Дрогобычская область останется за Польшей, высказал завхоз Дрогобычского Леспромхоза ВЕНЖИНЯК Юзеф, работающий в гор. Дрогобыче –

„...Зачем мне ехать в Польшу. Война еще будет продолжаться между Советским Союзом, Англией и Америкой. В Дрогобыче нефтезавод № 2 принадлежит англичанам, так что здесь будет Польша и поэтому мне ехать нечего...”

Многие лица, из числа польского населения мотивируют свой отказ от выезда в Польшу и такими настроениями, в частности:

Житель с. Журава, Ходоровского района МАЕХА Мячеслав Антонович, в разговоре с нашим источником сказал:

„...Добровольно в Польшу я не поеду, разве только насильно вывезут. Там придется умирать с голоду. На работу скоро не устроишься, будут считать чужим, а здесь я чувствую себя хозяином. В любой день могу легко получить работу, а там для этого нужно иметь полный карман денег и давать взятки, как это было раньше здесь при Польше...”

Житель гор. Дрогобыча ВЗОРЕК Ян, 60 лет, в разговоре с источником по поводу переселения заявил:

„...Переселение поляков из Украины в Польшу основано на добровольных началах, а поэтому я никуда не поеду. Мне и здесь хорошо...”

Рабочий Дрогобычского нефтеперегонного завода № 1 ПТАШНИК заявил:

„...В Польшу ехать незачем. Я все время работаю на заводе, мне

nerii Ropy Naftowej nr 2 jako ślusarz, podczas rozmowy z robotnikiem z tegoż zakładu LEŚNIAKIEM oświadczył:

„...Do Polski wyjeżdżać teraz nie należy, ponieważ zgodnie z decyzją specjalnie utworzonej komisji, Polska pozostanie w granicach, w jakich istniała przed 1939 rokiem...”

Mieszkanka mias[ta] Sambora KOŁBUS Łanda [Wanda], gospodyni domowa, oświadczyła:

„...To, że przesiedlają Polaków z terenu Zachodniej Ukrainy dzieje się bezprawnie, bo na terytorium Polski ziemia wszędzie należała do tej ostatniej i Polacy nie mają stąd dokąd iść...”

Mieszkanka mias[ta] Sambora WASIUTIK Maria, gospodyni domowa, w rozmowie z naszym informatorem powiedziała:

„...Pomimo tego, że wojska sowieckie oczyściły całe terytorium Zachodniej Ukrainy [i] doszły do Węgier, wszystko jedno, Rosja wycofa się z terytorium Polski do granicy [sprzed] 1939 roku i Polacy nie mają po co wyjeżdżać...”

Analogiczne oświadczenie o tym, że obwód drohobycki pozostanie w Polsce, złożył kierownik działu gospodarczego drohobyckiego Przedsiębiorstwa Przemysłu Drzewnego WĘŻYNIAK Józef, pracujący w mieś[cie] Drohobyczu –

„...Po co mam jechać do Polski. Nastąpi jeszcze wojna pomiędzy Związkiem Sowieckim, Anglią i Ameryką. W Drohobyczu rafineria nr 2 należy do Anglików, a więc tu będzie Polska i dlatego nie mam po co wyjeżdżać...”

Wiele osób spośród ludności polskiej motywuje swoją odmowę wyjazdu do Polski takimi oto nastrojami, w szczególności:

Mieszkaniec w[si] Żurawa [prawdop. Żurawno] w rejonie chodorowskim MAJECHA Mieczysław s. Antoniego, rozmawiając z naszym informatorem powiedział:

„...Dobrowolnie do Polski nie pojedę, chyba że wywiozą przymusowo. Tam przyjdzie umierać z głodu. Pracy szybko nie znajdziesz, będą uważać za obcego, a tutaj czuję się gospodarzem. Każdego dnia mogę łatwo dostać pracę, a tam trzeba będzie mieć na to pełną kieszeń pieniędzy i dawać łapówki, tak jak to było tu wcześniej za Polski...”

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza WZOREK Jan, 60 lat, rozmawiając z informatorem oświadczył w sprawie przesiedlenia:

„...Przesiedlenie Polaków z Ukrainy do Polski oparto na zasadzie dobrowolności i dlatego nigdzie stąd nie pojedę. Mnie i tutaj dobrze...”

Robotnik w drohobyckiej Rafinerii Ropy Naftowej nr 1 PTASZNIK oświadczył:

„...Do Polski nie ma po co jechać. Cały czas pracuję w zakładzie, dobrze

было хорошо во время Польши, при Советской власти в 1939–41 годах и сейчас не плохо...”

Аналогичные реагирования зафиксированы со стороны ряда лиц, из числа польского населения гор. Дрогобыча, Самбора, Стрия и Ходорова.

Отмечены факты, когда при отказе выезжать в Польшу некоторые поляки вызываются членами комиссии и в беседе заявляют, что они не считают себя поляками, так как родились на территории Западной Украины и намерены оставаться здесь, не изъявляя никакого желания переезжать в польское государство.

Прибывший в гор. Дрогобыч представитель польского правительства КОФЛА Мячеслав Леопольдович, ознакомившись с неудовлетворительными результатами подачи заявлений на переселение польского населения, выехал для доклада Комитету Национального освобождения.

Учитывая, что установленный срок подачи заявлений на выезд в Польшу, 15 ноября истек, а прием заявлений продолжается, имеющуюся агентуру и осведомление направляем на выявление организованных попыток со стороны враждебных элементов сорвать переселение.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБ. ОБЛ.
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВ. БЕЗОПАСНОСТИ – (—) МАЙСТРУК

НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УНКГБ ДР. ОБЛАСТИ
МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ – (—) ЦИТОВИЧ

„^а24^а” ноября 1944 года
№ ^а2/11/752^а

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 15–16.
Оригінал, машинопис.

^а - ^а Вписано від руки.

¹ Правильно Коморовський Тадеуш (1895–1966), псевдо „Бур”, генерал дивізії, політик, учасник Олімпійських ігор; у 1913–1918 – австро-угорський офіцер, потім у ВП; у 1928–1938 – командир 9 полку уланів; у 1938–1939 – командир Центру підготовки кавалеристів; у вересневій кампанії – командувач сектору оборони р. Вісли: Гура Кальварія – Демблін, згодом заступник командира збірної БК, потім у підпіллі СЗБ–АК; з 1941 – заступник головнокомандувача, з 17.7.1943 – головнокомандувач; учасник Варшавського повстання, 30 вересня 1944 призначений Верховним головнокомандувачем ПСЗ, після капітуляції повстання з жовтня 1944 до травня 1945 у німецькому полоні; потім в еміграції; з травня 1945 до листопада 1946 – Верховний головнокомандувач, у 1947–1949 – прем’єр-міністр Уряду РП в еміграції; автор книжки *Armia Podziemna*, вид. Studium Polski Podziemnej, Londyn 1951 і наступні видання.

mi było za czasów Polski, za Władzy Sowieckiej w latach 1939–41, a i teraz nie jest źle...”

Analogiczne reakcje odnotowano ze strony szeregu osób spośród ludności polskiej mias[ta] Drohobycza, Sambora, Stryja i Chodorowa.

Odnotowano fakty, kiedy po odmowie wyjazdu do Polski niektórzy Polacy wzywani przez członków komisji oświadczają podczas rozmowy, że nie uważają się za Polaków, bo urodzili się na terytorium Zachodniej Ukrainy i zamierzają pozostać tutaj, nie wyrażając wcale chęci wyjechania do państwa polskiego.

Przedstawiciel rządu polskiego, który przyjechał do mias[ta] Drohobycza, KOFŁA Mieczysław s. Leopolda, po zapoznaniu się z niezadowolającymi rezultatami napływu podań ludności polskiej o przesiedlenie, wyjechał aby zameldować o tym [Polskiemu] Komitetowi Wyzwolenia Narodowego.

Uznając, że ustalony termin składania podań o wyjazd do Polski upłynął 15 listopada, a przyjmowanie podań trwa nadal, ukierunkowujemy posiadaną agencję i sieć informacyjną na ujawnianie zorganizowanych prób udaremnienia przesiedlenia przez wrogie elementy.

**NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBW[ODU] DROHOB[YCKIEGO]
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO –(—) MAJSTRUK**

**NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UNKGB OBWODU DR[OHOBYSKIEGO]
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO – (—) CITOWICZ**

„^a-24^a” listopada 1944 roku
nr ^a-2/11/752^a

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 15–16.
Oryginał, maszynopis.*

^a-^a Wpisano odręcznie.

¹ Komorowski Tadeusz (1895–1966), ps. „Bór”, generał dywizji, polityk, olimpijczyk; w l. 1913–1918 oficer armii austro-węgierskiej, potem w WP; w l. 1928–1938 dca 9 pułku ułanów, w l. 1938–1939 komendant CWK.; w kampanii wrześniowej dca odcinka obrony rz. Wisły: Góra Kalwaria – Dęblin, potem zca dcy kombinowanej BK, następnie w konspiracji ZWZ–AK: od 1941 zca Komendanta Głównego, od 17.7.1943 Komendant Główny; uczestnik powstania warszawskiego, 30 września 1944 nominalnie wyznaczony Naczelnym Wodzem PSZ, po kapitulacji powstania od października 1944 do maja 1945 w niewoli niemieckiej, potem na emigracji; od maja 1945 do listopada 1946 Naczelnny Wódz, w l. 1947–1949 premier Rządu RP na wychodźstwie; autor: *Armia Podziemna* wyd. Studium Polski Podziemnej, Londyn 1951 i następne wydania.

24 листопада 1944, Станіслав. Доповідна записка О. Михайлова П. Медведєву
про реагування поляків на переселення

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕННЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

„О настроениях польского населения Станиславской области
на Люблинское соглашение”.

В последней докладной записке № ^аВЧ/2^а от „^а18^а” ^аоктября^а 1944 г. о настроении польского населения по вопросу Люблинского соглашения, нами сообщалось о том, что польское население, проживающее на территории Станиславской области, мероприятия, вытекающие из Люблинского соглашения, в большинстве своем встретило одобрительно.

^бОднако, за отчетное время, как это установлено агентурными данными, настроение польского населения по этому вопросу ^врезко изменилось в отрицательную сторону^в и наряду, теперь уже с незначительными фактами положительных реагирований, зарегистрировано среди всех слоев польского населения многочисленные факты отрицательных высказываний.

Отмечены факты, когда некоторыми поляками среди польского населения высказывается уверенность в том, что Польша останется в границах 1939 г. и что поэтому выезжать с территории Западной Украины никуда не нужно.^б

Из многих фактов отрицательных высказываний, сообщаем наиболее характерные, из них следующие:

Так, житель города Станислава СУЛЬСКИЙ Король, работник электростанции, 16 октября 1944 года заявил:

„...Сейчас кончилась конференция делегатов Советского Союза и Англии в городе Москве, на которую был приглашен руководитель польского эмигрантского правительства – МИКОЛАЙЧИК. На этой конференции решено признать границу Польши, которая была до 1939 года.

Соглашение, заключенное между правительством УССР и новым польским правительством в гор. Люблине, является не действитель-

**24 listopada 1944, Stanisławów. Raport A. Michajłowa dla
P. Miedwiediewa zawierający wypowiedzi Polaków na temat przesiedleń**

Ścisłe tajne

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
PODPULKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

RAPORT

„O nastrojach ludności polskiej w obwodzie stanisławskim
w związku z Układem Lubelskim”.

W ostatnim raporcie nr ^aWCz/2-^a z „18-^a” ^apaździernika-^a 1944 r. o nastrojach ludności polskiej w obwodzie stanisławskim w związku z Układem Lubelskim informowaliśmy o tym, że ludność polska mieszkająca na terenie obwodu stanisławskiego przyjęła w większości przychylnie działania wynikające z Układu Lubelskiego.

^bJednak w okresie sprawozdawczym, jak ustalono na podstawie danych agenturalnych, ^cgwałtownie pogorszyły się ^czwiązane z tą sprawą nastroje ludności polskiej i obok nielicznych już teraz faktów pozytywnych reakcji, odnotowano wśród wszystkich warstw ludności polskiej liczne negatywne wypowiedzi.

Odnutowano wśród ludności polskiej wypowiedzi niektórych Polaków wyrażające przekonanie, że Polska pozostanie w granicach 1939 r. i że dlatego nie trzeba nigdzie wyjeżdżać z terenu Zachodniej Ukrainy.^b

Z wielu negatywnych wypowiedzi informujemy o najbardziej charakterystycznych, mianowicie:

Mieszkaniec miasta Stanisława SULSKI Karol, pracownik elektrowni, 16 października 1944 roku oświadczył:

„...Teraz zakończyła się konferencja delegatów Związku Sowieckiego i Anglii w mieście Moskwie, na którą został zaproszony szef emigracyjnego rządu polskiego – MIKOŁAJCZYK. Na konferencji tej zdecydowano uznać granicę Polski taką, jaka istniała do 1939 roku.

Układ zawarty między rządem USRS i nowym rządem polskim w mie[ście] Lublinie jest nieważny. Żadnej ewakuacji ludności polskiej nie będzie, wkrótce przyjdą tu wojska polskie i będzie tutaj Polska”.

ным. Никакой эвакуации польского населения не будет, скоро сюда придут польские войска и здесь будет Польша”.

Житель города Станислава ЯЦИК Иосиф, работает охранником в Гос-торге, 10 октября 1944 года, сказал:

„...Территория Западной Украины не будет принадлежать Советскому Союзу, она была и будет польской территорией. Америка не разрешит Советскому Союзу этого, так как она в начале войны заявила, что Польша будет такой, какой она была до 1939 г., а поэтому ехать никуда не следует”.

Житель города Куты, Станиславской области – ТИМАШЕВСКИЙ Бронислав, без определенных занятий, высказался:

„...Настоящее польское правительство никогда бы не приняло такое решение, направленное против своего народа, а добилось бы такого положения, чтобы эта территория, где проживаем мы, поляки, вошла бы в состав территории Польши.

Если правительство, которое приняло условия выселения поляков с тех мест, где они родились, то это правительство не является правительством польского народа, а именно правительством Ванды ВАСИЛЕВСКОЙ и Москвы, а может быть и еще кого-нибудь.

Я разговаривал с представителем польского подполья, который мне рассказал, что Советское правительство дало указания на места ни в чем не оказывать помощь польскому населению при эвакуации с целью того, чтобы оно оставило все имущество здесь, которым воспользуются Советы”.

Житель с. Рыбно, Кутского района ГРЕЖНЕКА Владислав, занимается сельским хозяйством, заявил:

⁶ „...Смотрите, какие вещи творятся в жизни, бандеровцы режут поляков, а большевики заставляют нас резать украинцев.

Большевики обещали нам Польшу, а на самом деле сами господствуют и пользуются польским добром, поговаривая о мировом господстве, а нас, поляков со своей собственной территории выселяют. Польские солдаты жертвуют жизнью за большевиков и увидите, что результатом такой политики получится то, что поляки, румыны и украинцы об’единятся в один Союз и пойдут войной против Советского Союза, его разгромят и создадут самостоятельные национальные государства”.⁶

Артист театра Филармонии – БЕЛЕВНЯ по вопросу выезда в Польшу, заявил;

„...7 ноября будет большая речь СТАЛИНА, в которой будет сказано о том, что большевики помирились с правительством МИКОЛАЙЧИКА в Лондоне и нам, полякам, не надо выезжать из Станислава, так как

Mieszkaniec miasta Stanisława – JACIK Józef, pracuje jako wartownik w Miejskiej Centrali Handlowej, powiedział 10 października 1944 roku:

„...Terytorium Zachodniej Ukrainy nie będzie należało do Związku Sowieckiego, było ono i będzie polskim terytorium. Ameryka nie pozwoli Związkowi Sowieckiemu na to, ponieważ na początku wojny oświadczyła, że Polska będzie taka, jaką była do 1939 r. i dlatego jechać nigdzie nie trzeba”.

Mieszkaniec miasta Kuty w obwodzie stanisławskim – TIMASZEWSKI Bronisław, bez stałego zajęcia, powiedział:

„...Prawdziwy rząd polski nigdy nie podjąłby takiej decyzji skierowanej przeciwko własnemu narodowi, dążyłby do stworzenia takiej sytuacji, w której te tereny, gdzie mieszkamy my, Polacy, weszłyby w skład terytorium Polski.

Jeśli mamy rząd, który przyjął warunki co do wysiedlenia Polaków z miejsc, gdzie się narodzili, to rząd ten nie jest rządem narodu polskiego, tylko rządem Wandy WASILEWSKIEJ i Moskwy, a być może kogoś jeszcze.

Rozmawiałem z przedstawicielem polskiego podziemia, który opowiadał mi, że Rząd Sowiecki wysłał w teren wytyczne, by w żaden sposób nie okazywać pomocy ludności polskiej podczas ewakuacji po to, by zostawiła ona tutaj cały swój dobytek, który zostanie wykorzystany przez sowietów”.

Mieszkaniec w[si] Rybno w rejonie Kuty – GREŻNIEKA Władysław, zajmuje się gospodarstwem rolnym, oświadczył:

^b „...Spójrzcie, jakie rzeczy dzieją się w życiu, banderowcy rzną Polaków, a bolszewicy zmuszają nas do rżnięcia Ukraińców.

Bolszewicy obiecali nam Polskę, a w rzeczywistości sami panują i korzystają z polskich dóbr przebąkując o panowaniu nad światem, a nas Polaków z naszego własnego terytorium wysiedlają. Polscy żołnierze poświęcają życie za bolszewików i zobaczycie, że rezultatem takiej polityki będzie to, że Polacy, Rumuni i Ukraińcy zjednoczą się w jeden związek i wydadzą wojnę Związkowi Sowieckiemu, pokonają go i utworzą niezależne państwa narodowe”.^b

Artysta filharmonii – BIELEWNIA, oświadczył w sprawie wyjazdu do Polski:

„...7 listopada STALIN wygłosi wielką przemowę, w której będzie mowa o tym, że bolszewicy zawarli pokój z rządem MIKOŁAJCZYKA w Londynie i my, Polacy, nie musimy wyjeżdżać ze Stanisława, bo terytorium to będzie należało do Polski. A teraz w Warszawie nie ma ani Niemców, ani Rosjan, tylko odbywa się wielka rzeź między Polakami, jedni popierają rząd MIKOŁAJCZYKA, inni są przeciw”.

эта территория будет принадлежать Польше. Вот сейчас в Варшаве нет ни немцев, ни русских, но идет большая резня между поляками, одни стоят за правительство МИКОЛАЙЧИКА, другие против”.

Житель гор. Станислава – ^в АДАМЧИК Казимир ^в, без определенных занятий, является „проповедником”, заявил:

^б „...Советский герб «Серп и молот» и «Черный орел» в этой войне погибнут, Польша разрастется до Киева, а коронавание польского избранника будет состояться в Кракове. Поляки с этой земли никуда не поедут, здесь была и будет Польша, только для польского народа”.^б

Работник кондитерской фабрики гор. Станислава ЯРАСЛАВСКИЙ Иосиф по вопросу выезда в Польшу, сказал:

^б „...Зачем я буду выезжать из гор. Станислава, когда в Москве сейчас идет конференция и я знаю, что Львовская и Станиславская область будут принадлежать Польше, никто из поляков отсюда никуда не поедет и не должны ехать”.^б

Установлено, что враждебную Советскому Союзу работу, направленную на срыв переселения поляков на территорию Польши, проводят существующие легальные польские комитеты помощи, члены которых ведут агитацию за невыезд с территории Западной Украины, считая ее территорией Польши.

Председатель польского комитета¹ гор. Станислава БУЯЛЬСКИЙ² 7.XI.44 г. говорил:

„...Советский Союз хочет выгнать поляков из Западной Украины и Белоруссии, чтобы они не имели территориальных претензий в дальнейшем и, используя свой авторитет в международной обстановке, он этого добьется любыми средствами. Но поляки не должны выезжать, так как если они сейчас уедут, то навсегда потеряют эти земли. Нужно дождаться окончательного решения польского вопроса, которое будет принято после войны и только тогда решать вопрос о выезде”.

Источник „ОРЛИК” в донесении от 22.X.44 г., сообщил:

„...Проходя по улице Советской гор. Станислава, около типографии он находился вблизи двух незнакомых мужчин польской национальности, которые в разговоре между собой говорили: «Члены польского комитета помощи ходят по квартирам поляков и запрещают подавать заявления, говорят, что необходимо подождать, так как скоро должны быть какие-то изменения»”.

Некоторая часть польского населения необходимость выезда с территории Западной Украины в Польшу мотивирует тем, что со стороны Советской власти, возможно будут применены к полякам меры репрессий или будут Советской властью проводиться нежелательные для поляков мероприятия, если они не выедут в Польшу.

Mieszkaniec mias[ta] Stanisława – ^cADAMCZYK Kazimierz^c, bez stałego zajęcia, jest „kaszodzieją”, oświadczył:

^b„...Sowieckie godło »Sierp i młot« i »Czarny orzeł« zginą w tej wojnie, Polska powiększy [swoje ziemie] do Kijowa, a koronacja polskiego wybrańca odbędzie się w Krakowie. Polacy z tej ziemi nigdzie nie wyjadą, tutaj była i będzie Polska tylko dla narodu polskiego”.^b

Pracownik fabryki słodczy w mieś[cie] Stanisławie JAROSŁAWSKI Józef, powiedział w sprawie wyjazdu do Polski:

^b„...Po co będę wyjeżdżał z mias[ta] Stanisława, kiedy w Moskwie odbywa się teraz konferencja i wiem, że obwód lwowski i stanisławski będą należały do Polski, nikt z Polaków nigdzie stąd nie wyjedzie i nie powinien jechać”.^b

Ustalono, że wrogą działalność wobec Związku Sowieckiego, nastawioną na udaremnienie przesiedlenia Polaków na terytorium Polski prowadzą działające legalnie polskie komitety pomocy, których członkowie szerzą agitację na rzecz nie wyjeżdżania z terytorium Zachodniej Ukrainy, uznając ją za terytorium Polski.

Przewodniczący polskiego komitetu¹ mias[ta] Stanisława BUJALSKI², mówił 7.XI.44 r.:

„...Związek Sowiecki chce wygnać Polaków z Zachodniej Ukrainy i Białorusi, żeby w przyszłości nie rościli oni pretensji terytorialnych i korzystając ze swojego autorytetu na arenie międzynarodowej osiągnie to w dowolny sposób. Ale Polacy nie powinni wyjeżdżać, ponieważ jeśli teraz wyjadą, to utracą te ziemie na zawsze. Trzeba czekać na ostateczną decyzję w sprawie polskiej, która zostanie podjęta po wojnie i dopiero wtedy decydować w sprawie wyjazdu”.

Informator „ORLIK” w doniesieniu z 22.X.44 r., zakomunikował:

„...Idąc ulicą Sowiecką w mieś[cie] Stanisławie, niedaleko drukarni, przechodził on blisko dwóch nieznanymi mężczyzn narodowości polskiej, którzy rozmawiając ze sobą mówili: »Członkowie polskiego komitetu pomocy chodzą po mieszkaniach Polaków i zabraniają składania podań, mówią że trzeba poczekać, ponieważ wkrótce mają dokonać się jakieś zmiany«”.

Pewna część ludności polskiej motywuje konieczność wyjazdu z terenu Zachodniej Ukrainy tym, że ze strony Władzy Sowieckiej mogą nastąpić represje wobec Polaków, albo też Władza Sowiecka dokona niepożądanych dla Polaków pociągnięć, jeśli nie wyjadą oni do Polski.

Mieszkaniec mias[ta] Zabołotowo [Zabłotów], – KOSOWSKI Władysław, bez stałego zajęcia, 27.X.44 r. oświadczył w sprawie przesiedlenia do Polski:

Житель гор. Заболотово, – КОСОВСКИЙ Владислав, без определенных занятий, 27.X.44 г. о переселении в Польшу заявил:

„...Нам, полякам, надо выезжать из Западной Украины ибо в дальнейшем нас могут здесь притеснять и создадут нам тяжелые условия для жизни. Поскольку мы являемся поляками, к нам украинцы очень плохо относятся за то, что бывшее польское правительство украинский народ притесняло. Лучше нам уехать в Польшу, несмотря на то, что мы там ничего не имеем, но поскольку будет наше родное государство, то оно нам создаст лучшие условия жизни, чем Советская власть”.

Житель города Заболотово ДЕМЬЯНЮК Стефан, сказал:

„...Нам необходимо ехать в Польшу, если мы здесь останемся, то нас будут считать советскими гражданами и могут направлять на разные работы, а также переселять в глубь России, в частности в Сибирь, куда вывезли наших людей в 1940 г., где их очень много погибло от холода и голода, а если мы переедем в Польшу, где будет наше правительство, мы гораздо лучше будем там жить”.

Работница телефонной станции города Станислава – РАЙЦА Янина Ивановна нашему источнику о переселении сказала:

„...Скорее бы началось переселение, уехать из этого проклятого города, а то Советы загонят куда-нибудь в Сибирь и живьем сгноят”.

Житель гор. Заболотова – МАКЕДОНСКИЙ Иполит, бухгалтер мельницы, в беседе нашему источнику заявил:

„...Я не понимаю политики Советского Союза, который хочет нас, поляков, насильно переселить в Польшу, хорошо зная о том, что наша страна еще не освобождена полностью от немцев.

Польские войска, которые были организованы Советским правительством, большими подразделениями переходят на сторону войск польского эмигрантского правительства и сражаются против Советских армий, а поэтому наша территория не скоро будет освобождена от немецких войск. Где думают нас расселять, я не представляю, так как польской территории освобождено очень мало”.

⁶В результате деятельности националистических и других антисоветских элементов, на 16 ноября 1944 года, по области было подано лицами польской национальности ^в2890^в заявлений, из которых – 2234 заявления поступило от поляков, проживающих в сельской местности и только 656 заявлений подано жителями гор. Станислава.

7 ноября 1944 г. в г. Станислав прибыли заместитель председателя комиссии польской стороны – БЛЕХАРСКИЙ³ Казимир Казимирович, уроженец гор. Коломыя, Станиславской области, где проживал до 1939 г. В 1939 г. принимая участие в Польско-Германской войне, попал в плен

„...My, Polacy, musimy wyjechać z Zachodniej Ukrainy, bo w przyszłości mogą nas tutaj gnębić i stworzą nam ciężkie warunki życia. Ponieważ jesteśmy Polakami, Ukraińcy odnoszą się do nas bardzo źle za to, że były rząd polski prześladował naród ukraiński. Lepszy dla nas jest wyjazd do Polski pomimo tego, że tam nie mamy nic, ale ponieważ będzie to nasze ojczyście państwo, to stworzy nam ono lepsze warunki życia niż Władza Sowiecka”.

Mieszkaniec miasta Zabłotowa – DEMIANIUK Stefan, powiedział:

^d „...Musimy jechać do Polski, jeśli zostaniemy tutaj, to uznają nas za obywateli sowieckich i mogą kierować do różnych robót, również przesiedlać w głąb Rosji, szczególnie na Sybir, tam dokąd wywieźli naszych ludzi w 1940 r. i gdzie ich bardzo wielu zginęło od głodu i chłodu, a jeśli przeprowadzimy się do Polski gdzie będzie nasz rząd, będziemy tam znacznie lepiej żyć”.^d

Pracownica centrali telefonicznej miasta Stanisława – RAJCA Janina c. Jana, powiedziała naszemu informatorowi na temat przesiedlenia:

^b „...Przesiedlenie mogłoby się zacząć szybciej, [trzeba] wyjechać z tego przeklętego miasta, bo sowieci zagnają gdzieś na Sybir i żywcem zgnoją”.^b

Mieszkaniec mias[ta] Zabłotowa – MACEDOŃSKI Hipolit, księgowy w młynie, oświadczył naszemu informatorowi w czasie rozmowy:

„...Nie rozumiem polityki Związku Sowieckiego, który chce nas, Polaków, pod przymusem przesiedlić do Polski dobrze wiedząc, że nasz kraj nie został jeszcze całkiem wyzwolony od Niemców.

Wojska polskie, które zorganizował Rząd Sowiecki, dużymi pododdziałami przechodzą na stronę wojsk polskiego rządu emigracyjnego i biją się przeciwko Armii Sowieckiej i dlatego nasze terytorium nie zostanie szybko wyzwolone od wojsk niemieckich. Gdzie oni chcą nas rozsiedlić nie mam pojęcia, bo wyzwolono bardzo mało polskiego terytorium”.

^b Wskutek działalności nacjonalistycznych i innych elementów antysowieckich, do 16 listopada 1944 roku osoby narodowości polskiej złożyły w obwodzie tylko ^c2890^c podań, z czego – 2234 podania wpłynęły od Polaków mieszkających na terenach wiejskich, a tylko 656 podań złożyli mieszkańcy mias[ta] Stanisława.

7 listopada 1944 r. do m. Stanisław przybył zastępca przewodniczącego komisji ze strony polskiej – BLECHARSKI³ Kazimierz s. Kazimierza, rodem z mias[ta] Kołomyi w obwodzie stanisławskim, gdzie mieszkał do 1939 r. W 1939 r. biorąc udział w wojnie polsko-niemieckiej dostał się do niemieckiej niewoli. Kiedy i w jaki sposób BLECHARSKI przedostał się na terytorium wyzwolonej Polski – nie mamy informacji.^b

к немцам. Когда и каким образом БЛЕХАРСКИЙ перешел на территорию освобожденной Польши, – данными мы не располагаем.⁶

8 ноября, будучи в Станиславском драматическом театре, на просмотре пьесы „Платон Кречет”⁴, на замечание председателя комиссии Советской стороны – ПОСЕЧНОГО о том, что от поляков мало поступает заявлений на переселение и, что с их стороны чувствуется какое-то недоверие к Советской комиссии, БЛЕХАРСКИЙ заявил:

^д „...Польский народ не доверяет не только Советскому, но и польскому правительству в Люблине. Польский народ больше доверяет Лондонскому правительству. В Люблинском правительстве чувствуются беспорядки. Я тоже не хочу жить в Польше и буду принимать все меры к тому, чтобы остаться в Коломые, где имею родственников”.^д

^б Из агентурных данных нам стало известно, что БЛЕХАРСКИЙ в беседе с поляками на их вопросы по переселению, дает неопределенные раз’яснения, сдерживающие поляков от подачи заявлений.^б

В ходе проверки имеющихся у нас материалов о деятельности БЛЕХАРСКОГО, было установлено следующее:

„...11.XI.44 г. источник вместе с учителем СШ № 48 – ЗАПАЛ Владиславом, пошли в гостиницу «СПАРТАК» к БЛЕХАРСКОМУ выяснить условия переселения поляков в Польшу. Обратившись к заместителю председателя комиссии польской стороны БЛЕХАРСКОМУ, последний спросил нас, с кем мы желаем говорить – с ним или с главным представителем комиссии – евреем. Мы ответили, что для нас все равно, лишь бы выяснить интересующие нас вопросы, каким образом будет организовано переселение семей с маленькими детьми, больными и стариками. БЛЕХАРСКИЙ ответил, что со стороны польской комиссии будут приняты все меры, чтобы выезд таких семей отложить до весны или до выздоровления больных”.

^с Источником было обращено внимание БЛЕХАРСКОГО на трудность переселения этих семей в условиях зимы, БЛЕХАРСКИЙ ответил:

^б „...Я договор не заключал, а польское правительство хорошо знало, что делает и знало о том, что сейчас зима и имеется много маленьких детей и стариков”.^б

На просьбу источника рассказать о положении в настоящее время с границами Польши и раз’яснить, не имеет ли поправок линия Керзона, БЛЕХАРСКИЙ заявил:

^б „...Прошу не задавать мне политических вопросов, так как я не политик и по этому вопросу сказать ничего не могу. Мы очень мало друг друга знаем, чтобы могли разговаривать на все темы”.^б

Источник и ЗАПАЛ попросили по вопросу переселения личного совета БЛЕХАРСКОГО, как поляка полякам, БЛЕХАРСКИЙ ответил:

8 listopada, będąc w stanisławskim teatrze dramatycznym na przedstawieniu sztuki „Płaton Kreczet”⁴, na uwagę przewodniczącego komisji ze strony sowieckiej – POSIECZNEGO o tym, że Polacy składają mało podań o przesiedlenie i że wyczuwa się z ich strony pewne niedowierzanie wobec komisji sowieckiej, BLECHARSKI oświadczył:

^{c-} „...Naród polski nie dowierza nie tylko sowieckiemu, ale i polskiemu rządowi w Lublinie. Naród polski bardziej wierzy rządowi londyńskiemu. W rządzie lubelskim daje się wyczuć bałagan. Ja też nie chcę mieszkać w Polsce i będę podejmował wszystkie możliwe kroki, by pozostać w Kołomyi, gdzie mam krewniaków”.^c

^{b-} Dowiedzieliśmy się z danych agenturalnych, że BLECHARSKI podczas rozmowy z Polakami na ich pytania w sprawie przesiedlenia udziela niejasnych wyjaśnień, które powstrzymują Polaków od składania podań.^{-b}

Podczas sprawdzania znajdujących się w naszych rękach materiałów na temat działalności BLECHARSKIEGO, ustalono co następuje:

„...11.XI.44 r. informator i nauczyciel Sz[koły] Ś[redniej] nr 48 – ZAPAŁ Władysław odwiedzili w hotelu »SPARTAK« BLECHARSKIEGO, aby wyjaśnić warunki przesiedlenia Polaków do Polski. Po tym, jak zwróciliśmy się do zastępcy przewodniczącego komisji ze strony polskiej BLECHARSKIEGO, ten ostatni zapytał nas, z kim chcemy rozmawiać – z nim czy z głównym przedstawicielem komisji – Żydem. Odpowiedzieliśmy, że jest to dla nas obojętne, byleśmy tylko mogli wyjaśnić interesujące nas sprawy, to znaczy, w jaki sposób zostanie zorganizowane przesiedlenie rodzin z małymi dziećmi, chorymi i starcami. BLECHARSKI odpowiedział, że ze strony komisji polskiej podjęte zostaną wszystkie możliwe kroki, aby wyjazd takich rodzin odłożyć do wiosny, albo do czasu wyzdrowienia chorych”.

^{f-} Informator zwrócił uwagę BLECHARSKIEMU na trudności z przesiedleniem tych rodzin podczas zimy, BLECHARSKI odpowiedział:

^{b-} „...Ja układu nie zawierałem, a rząd polski dobrze wiedział co robi, wiedział i to, że mamy teraz zimę, a jest dużo małych dzieci i starców”.^{-b}

Na prośbę informatora o wyjaśnienie sprawy granic Polski w obecnej sytuacji oraz, czy w sprawie linii Curzona nie ma poprawek, BLECHARSKI oświadczył:

^{b-} „...Proszę nie zadawać mi politycznych pytań, ponieważ nie jestem politykiem i w tej sprawie nic powiedzieć nie mogę. Zbyt mało się znamy, żebyśmy mogli rozmawiać na wszystkie tematy”.^{-b}

Informator i ZAPAŁ poprosili o osobistą radę BLECHARSKIEGO w sprawie przesiedlenia, jak Polak Polaka. BLECHARSKI odpowiedział:

^б „...Возможно, что народ, который останется здесь, поможет возрождению Польши на этой территории, но не исключена возможность, что они все погибнут”.^б -^с

Члены польского комитета гор. Станислава, ведущие враждебную Советскому Союзу работу, взяты в агентурную разработку с задачей вскрытия организованной к-р деятельности польского националистического подполья.

Наиболее активная часть поляков, высказывающая враждебные намерения и ведущая агитацию среди поляков за невыезд в Польшу, также взяты в агентурную разработку.

За БЛЕХАРСКИМ установлено агентурное наблюдение, о деятельности которого будем Вас информировать.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ
ПО СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК
(—) МИХАЙЛОВ⁵

„^а24^а” ноября 1944 г.

№ ^а4777/2^а

гор. Станислав

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 40–46.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа зліва вгорі вписано від руки: „Вх. № 21097, 29/XI-44 г.”; крім того, на цій же сторінці резолюція: „т. Мазину” і приписки від руки: „т. Иовенко. Материалы из др. областей у Вас. Надо выпустить спецсообщение 5/XII”, дата: „4.XII” і нерозбірливий підпис; „т. Волкову. Готовьте с/сообщ. т. Райхману, материалов уже достаточно”, дата: „4.XII” і нерозбірливий підпис; „Справка. Использовано в спецсообщении для НКГБ СССР на 9 [виправлене з 12]/XII-44”, дата: „8/XII” і нерозбірливий підпис.

^а -^а Вписано від руки.

^б -^б Текст зазначений від руки вертикальною рисою зліва на полях.

^в -^в Підкреслено від руки.

^г -^г Текст зазначений вертикальною рисою зліва на полях, поруч дописане від руки слово: „учтено” і нерозбірливий підпис.

^д -^д Текст зазначений вертикальною рисою зліва на полях, поруч вписано від руки: „надо учесть”.

^с -^с Текст зазначений від руки дужкою зліва на полях.

¹ Тобто Польський комітет опіки (ПКО), який діяв у Станіславі з листопада 1941.

² Буяльський Болеслав, доктор інженер, з травня 1942 – член ПКО у Станіславі, правдоподібно з листопада 1942 – його голова; заарештований 5.1.1945, загинув 12.3.1945.

³ Правильно: Бліхарський. Див. документ 54.

⁴ П'єса О. Корнійчука 1934 р.

⁵ Михайлов Олексій (нар. 1905), у 1943–1944 – начальник Управління НКГБ УРСР Станіславської області. З 1943 полковник держбезпеки.

^{b-} „...Możliwe, że ludzie, którzy zostaną tutaj, pomogą w odrodzeniu się Polski na tym terenie, ale nie jest wykluczone, że wszyscy oni zginą” ^{-b. -f}

Członkowie komitetu polskiego mias[ta] Stanisława, prowadzący wobec Związku Sowieckiego wrogą robotę, zostali poddani agenturalnemu rozpracowaniu, które ma ujawnić zorganizowaną k-r działalność nacjonalistycznego polskiego podziemia.

Najbardziej aktywną część Polaków, która przejawia wrogie zamiary i prowadzi agitację wśród Polaków na rzecz nie wyjeżdżania do Polski, również poddano rozpracowaniu agenturalnemu.

Wobec BLECHARSKIEGO zastosowano agenturalny nadzór, o jego działalności będziemy Was informować.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB
OBWODU STANISŁAWSKIEGO
PUŁKOWNIK
(—) MICHAJŁOW⁵

„^{a-}24^{-a}” listopada 1944 r.

nr ^{a-}4777/2^{-a}

mias[to] Stanisław

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 40–46.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu w lewym górnym rogu wpisano odręcznie: Nr wch. 21097, 29/XI-44 r.; ponadto na tej samej stronie dekretycja: t. Mazin oraz odręczne adnotacje: t. Iowienko. Materiały z in[nych] obwodów macie. Trzeba sporządzić meldunek specjalny 5/XII, data: 4.XII i nieczytelny podpis; t. Wołkow. Przygotowujcie meldunek specjalny dla t. Rajchmana, materiałów macie wystarczająco, data: 4.XII i nieczytelny podpis; Informacja. Wykorzystano w meldunku specjalnym dla NKGB ZSRS na 9 [poprawiono z 12]/XII-44, data: 8/XII i nieczytelny podpis.

^{a- -a} Wpisano odręcznie.

^{b- -b} Wzdłuż akapitu na lewym marginesie pionowa kreska.

^{c- -c} Podkreślono odręcznie.

^{d- -d} Tekst zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską, obok wpisano odręcznie: uwzględniono i nieczytelny podpis.

^{e- -e} Tekst zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską, obok wpisano: trzeba uwzględnić.

^{f- -f} Tekst zaznaczony klamrą na lewym marginesie.

¹ Polski Komitet Opiekuńczy (PKO) działający w Stanisławowie od listopada 1941.

² Bujalski Bolesław, dr inż., od maja 1942 członek PKO w Stanisławowie, prawdopodobnie od listopada 1942 jego prezes; aresztowany 5.1.1945, zginął 12.3. t. r.

³ Właśc. Blicharski. Por. dokument nr 54.

⁴ Sztuka O. Kornijczuka z 1934 r.

⁵ Michajłow Aleksiej (ur. 1905), w.l. 1943–1944 naczelnik UNKGB USRS obwodu stanisławskiego. W 1943 płk bezp. państw.

27 листопада 1944, Київ. Доповідна записка М. Хрущова Й. Сталіну про хід роботи щодо реалізації Люблінської угоди стосовно переселення українського населення з Польщі і польських громадян з УРСР

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ
СОЮЗА ССР –
товарищу СТАЛИНУ И.В.

О ходе работ по осуществлению Соглашения между Правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения, об эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР.

В соответствии с соглашением между Правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения „Об эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР”, подписанным в городе Люблине 9-го сентября 1944 года, Совнаркомом УССР и Центральным Комитетом КП(б)У назначены Главный Уполномоченный и Главный Представитель Правительства УССР, а также организован при них соответствующий аппарат, как на территории УССР, так и на территории Польши, и разработана специальная инструкция по реализации указанного Соглашения с изложением в ней всей необходимой документации по оформлению эвакуируемого населения.

На территории Польши организован аппарат Главного Уполномоченного Правительства УССР с местопребыванием его в городе Люблине и 11 районных Уполномоченных Главного Уполномоченного Правительства УССР в городах: Владава, Хелм, Грубешув, Томашув, Любечув, Ярослав, Перемышль, Лиски, Замостье, Красностав и Белгорай.

На территории Украинской ССР организован аппарат Главного Представителя Правительства УССР с местопребыванием его в городе Луцк и 18 районных Представителей Главного Представителя Правительства УССР в городах: Ковель, Владимир-Волинский, Луцк, Ровно, Дубно, Кременец, Броды, Рава-Русская, Львов, Самбор, Дрогобыч, Стрый, Ходоров, Станислав, Тернополь, Золочев, Каменка Бугская¹ и Чертков.

Аппараты Главного Уполномоченного и Главного Представителя Правительства УССР, районных Уполномоченных и районных Представителей комплектовались из ответственных работников наркоматов, центральных и областных организаций и учреждений Республики.

В инструкции по осуществлению Соглашения между Правительством

27 listopada 1944, Kijów. Raport N. Chruszczowa dla J. Stalina dotyczący realizacji układu lubelskiego o przesiedleniu ludności ukraińskiej z Polski i obywateli polskich z USRS

DO PRZEWODNICZĄCEGO RADY KOMISARZY LUDOWYCH
ZWIĄZKU SRS –
towarzysza STALINA J. W.

O przebiegu prac nad realizacją Układu między Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS.

Zgodnie z układem pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego „O ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS”, podpisanym w mieście Lublinie 9-go września 1944 roku, mianowani zostali przez *Sownarkom* USRS i Komitet Centralny KP(b)U Główny Pełnomocnik i Główny Przedstawiciel Rządu USRS, zorganizowano przy nich również odpowiednie urzędy, zarówno na terenie USRS jak i na terenie Polski i opracowano specjalną instrukcję dotyczącą realizacji wspomnianego Układu, w której ujęto całą dokumentację niezbędną dla dopełnienia formalności związanych z ewakuacją ludności.

Na terytorium Polski zorganizowany został urząd Głównego Pełnomocnika Rządu USRS z siedzibą w mieście Lublinie i 11 [urzędów] rejonowych Pełnomocników Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w miastach: Włodawa, Chełm, Hrubieszów, Tomaszów, Lubaczów, Jarosław, Przemyśl, Liski [Lesko], Zamość, Krasnystaw i Biłgoraj.

Na terytorium Ukraińskiej SRS zorganizowano urząd Głównego Przedstawiciela Rządu USRS z siedzibą w mieście Łucku i 18 [urzędów] rejonowych Przedstawicieli Głównego Przedstawiciela Rządu USRS w miastach: Kowel, Włodzimierz Wołyński, Łuck, Równe, Dubno, Krzemieniec, Brody, Rawa Rumska, Lwów, Sambor, Drohobycz, Stryj, Chodorów, Stanisław, Tarnopol, Złoczów, Kamionka Bużańska¹ i Czortków.

Urzędy Głównego Pełnomocnika i Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, rejonowych Pełnomocników i rejonowych Przedstawicieli kompletowano z odpowiedzialnych pracowników *narkomatów* oraz centralnych i obwodowych organizacji i zakładów Republiki.

W instrukcji dotyczącej realizacji Układu pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego ujęto podstawowe założenia i wymagania: co do trybu ewakuacji i przydziału ziemi; trybu spisania na

Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения изложены основные положения и требования: о порядке эвакуации и деления земель; о порядке списания недоимок по натуральным поставкам, денежных налогов и страховых платежей; о порядке сдачи и приема эвакуирующимися хозяйствами сельскохозяйственных продуктов; о порядке получения ссуд; о порядке вывоза имущества эвакуируемыми; о порядке оформления имущества, оставленного эвакуируемыми хозяйствами; об организации и сроках эвакуации; о Главном Уполномоченном Правительства УССР, районных Уполномоченных Главного Уполномоченного Правительства УССР, Главном Представителе Правительства УССР и районных Представителях Главного Представителя Правительства УССР и об оповещении украинского, белорусского, русского и русинского населения, проживающих на территории Польши, о возможности и порядке эвакуации на территорию УССР.

Кроме того к инструкции подробно разработана документация:

1. Образец заявления о желании быть эвакуированным.
2. Форма списка эвакуируемых семей (хозяйств).
3. Форма уведомления о списании недоимок по натуральным поставкам с эвакуирующихся хозяйств.
4. Форма акта-накладной о принятии от эвакуируемых хозяйств сельхоз-продуктов.
5. Образец описи имущества, оставляемого эвакуированными хозяйствами.
6. Ведомость оценочных норм для оценки строений.
7. Образец эвакуационного листа.
8. Образец удостоверения на эвакуацию в УССР.
9. Журнал регистрации документов на эвакуируемых с территории УССР на территорию Польши.

В связи с тем, что документация, предусмотренная в инструкции по осуществлению Соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения об эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории УССР, оказалась полностью приемлемой для польской стороны, она была полностью принята Польским Комитетом Национального Освобождения, это в значительной степени облегчает работу по эвакуации.

К практической работе на местах по осуществлению Соглашения, Главный Уполномоченный и Главный Представитель Правительства УССР, районные Уполномоченные и районные Представители приступили 5–10 октября 1944 года.

Следует отметить, что в начальной стадии работ по осуществлению Соглашения со стороны Польского Комитета Национального Освобождения весьма слабо проводилась работа по организации и подготовке населения к эвакуации, а работа по укомплектованию аппаратов Главного Уполномоченного и районных Уполномоченных Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения началась со значительной задержкой.

straty zaległości podatkowych od dostaw w naturze, należności podatkowych i płatności ubezpieczeniowych; trybu zdawania i przyjmowania przez ewakuowane gospodarstwa produktów rolnych; trybu otrzymywania pożyczek; trybu wywozu majątku przez ewakuowanych; trybu załatwiania formalności związanych z majątkiem zostawianym przez ewakuowane gospodarstwa; organizacji i terminów ewakuacji; odnośnie do Głównego Pełnomocnika Rządu USRS, rejonowych Pełnomocników Głównego Pełnomocnika Rządu USRS, Głównego Przedstawiciela Rządu USRS i rejonowych Przedstawicieli Głównego Przedstawiciela Rządu USRS oraz powiadamiania ludności ukraińskiej, białoruskiej, rosyjskiej i rusińskiej mieszkającej na terenie Polski o możliwościach i trybie ewakuacji na terytorium USRS.

Ponadto w instrukcji opracowano szczegółowo dokumentację:

1. Wzór podania deklarującego chęć poddania się ewakuacji.
2. Formularz listy ewakuowanych rodzin (gospodarstw).
3. Formularz powiadomienia o spisaniu na straty zaległości podatkowych od dostaw w naturze z ewakuowanych gospodarstw.
4. Formularz aktu-specyfikacji produktów rolnych przyjętych od ewakuowanych gospodarstw.
5. Wzór opisu majątku pozostawianego przez ewakuowane gospodarstwa.
6. Wykaz norm szacunkowych dla oszacowania wartości budynków.
7. Wzór karty ewakuacyjnej.
8. Wzór zaświadczenia na ewakuację do USRS.
9. Dziennik rejestracji dokumentów [osób] ewakuowanych z terytorium USRS na terytorium Polski.

W związku z tym, że dokumentacja przewidziana w instrukcji dotyczącej realizacji Układu między Rządem USRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium USRS, okazała się w pełni odpowiednia dla strony polskiej, została ona w całości przyjęta przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, co w znacznym stopniu ułatwia pracę nad ewakuacją.

Do praktycznej pracy nad realizacją Układu, Główny Pełnomocnik i Główny Przedstawiciel Rządu USRS, rejonowi Pełnomocnicy i rejonowi Przedstawiciele przystąpili w terenie 5–10 października 1944 roku.

Należy zaznaczyć, że w początkowym stadium prac nad realizacją Układu, działania organizacyjne i przygotowanie ludności do ewakuacji ze strony Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego prowadzone były bardzo słabo, a praca nad skompletowaniem obsady urzędów Głównego Pełnomocnika i rejonowych Pełnomocników Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego rozpoczęła się ze znacznym opóźnieniem.

I tak, według doniesień Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, zastępca Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego przybył

Так, по сообщению Главного Представителя Правительства УССР, заместитель Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения прибыл в г. Луцк, с аппаратом в количестве 10 человек, только 23 октября 1944 года. По состоянию на 1 ноября 1944 г. районные Уполномоченные Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения прибыли только в города: Ковель, Ровно и Владимир-Волинский.

По сообщению Главного Представителя Правительства УССР, Заместитель Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения слабую работу районных Уполномоченных Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения по оповещению и подготовке польских граждан к эвакуации с территории УССР на территорию Польши, объясняет тем, что эвакуируемых польских граждан с территории УССР некуда размещать, так как значительная часть территории Польши еще не освобождена от немецко-фашистских оккупантов.

Для усиления работы по подготовке польских граждан к эвакуации с территории УССР на территорию Польши, по просьбе Главного Уполномоченного Польского Комитета Национального Освобождения на нашей стороне, Центральным Комитетом КП(б)У оказана помощь Главному Уполномоченному Польского Комитета Национального Освобождения – по укомплектованию всех 18 районов западных областей районными уполномоченными и значительной части их аппаратов из граждан польской национальности, проживающих в западных областях УССР.

Оповещение польских граждан, проживающих на территории западных областей УССР о возможностях и порядке эвакуации проводится Главным Уполномоченным Польского Комитета Национального Освобождения и Главным Представителем Правительства УССР путем вывешивания специальных оповещений, объявлений в областных и районных газетах и по возможности объявлением по радио.

По сообщению Главного Представителя Правительства УССР на нашей стороне, националистические польские организации на территории западных областей УССР проводят среди польских граждан агитацию против эвакуации и сообщает такие факты:

В городе Самборе большая часть оповещений, расклеенных на столбах и стенах зданий, в ту же ночь были переклеены нижней стороной вверх. А в городе Золочеве на всех оповещениях были наклеены отдельные записки, напечатанные на польском языке и польским шрифтом такого содержания:

„Считать недействительными расклеенные объявления о добровольной эвакуации польской и еврейской национальности на запад”.

Польская подпольная националистическая газета в г. Львове „Слово польске” в № 63 от 22 октября 1944 года писала, примерно, так:

„На совещании в Москве Миколайчик не дал своего согласия на линию

do m. Łucka z personelem liczącym 10 osób dopiero 23 października 1944 roku. Według stanu na dzień 1 listopada 1944 r. rejonowi Pełnomocnicy Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego przybyli tylko do miast: Kowla, Równego i Włodzimierza Wołyńskiego.

Według doniesień Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, Zastępca Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego tłumaczy tym słabą pracę Pełnomocników rejonowych Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w zakresie powiadamiania i przygotowania obywateli polskich do ewakuacji z terenu USRS na teren Polski, że obywatele polskich ewakuowanych z terenu USRS nie ma gdzie rozmieszczać, ponieważ znaczna część terytorium Polski nie została jeszcze wyzwolona spod okupacji niemiecko-faszystowskiej.

W celu zintensyfikowania pracy w zakresie przygotowania obywateli polskich do ewakuacji z terytorium USRS na terytorium Polski, na prośbę Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, z naszej strony Komitet Centralny KP(b)U okazał pomoc Głównemu Pełnomocnikowi Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w obsadzeniu [stanowisk] rejonowych pełnomocników i znacznej części ich urzędów we wszystkich 18 rejonach zachodnich obwodów, przez obywateli narodowości polskiej mieszkających w zachodnich obwodach USRS.

Powiadamianie obywateli polskich mieszkających na terenie zachodnich obwodów USRS o możliwościach i trybie ewakuacji, prowadzone jest przez Głównego Pełnomocnika Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego i Głównego Przedstawiciela Rządu USRS poprzez wywieszanie specjalnych obwieszczeń, [zamieszczania] ogłoszeń w gazetach obwodowych i rejonowych oraz w miarę możliwości [nadawania] ogłoszeń przez radio.

Według doniesień Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, polskie organizacje nacjonalistyczne działające po naszej stronie na terenie zachodnich obwodów USRS prowadzą wśród obywateli polskich agitację przeciwko ewakuacji. Informuje on ponadto o następujących faktach:

W mieście Sambor większa część obwieszczeń rozklejonych na słupach i ścianach budynków, została tej samej nocy przeklejona do góry nogami. A w mieście Złoczowie na wszystkich obwieszczeniach naklejono ulotki wydrukowane w języku polskim, polskim alfabetem, o następującej treści:

„Uważać za nieważne rozklejone obwieszczenia o dobrowolnej ewakuacji na zachód ludności narodowości polskiej i żydowskiej”.

Polska nacjonalistyczna gazeta podziemna w m. Lwowie „Słowo polskie”, w nr 63 z dnia 22 października 1944 roku pisała mniej więcej tak:

„Na naradzie w Moskwie Mikołajczyk nie wyraził zgody na linię Curzona². Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego składa się z samych Żydów, a

Керзона². Польский Комитет Национального Освобождения состоит из одних евреев, а Оскубка-Моравский³ враг польского народа. Всем этим Комитетом руководит Булганин совместно с НКВД”.

Главный Представитель Правительства УССР на нашей стороне сообщает также о том, что польские националисты ведут агитацию среди польского населения западных областей УССР против эвакуации путем распространения лживых антисоветских слухов, заявляя:

„Большевики Вас обманывают, они посадят Вас в вагоны и увезут в Сибирь”.

„После победы над Германией, обязательно сейчас же будет война между Советским Союзом, Англией и Америкой и границы Польши возможно будут расширены до Днепра”.

„Львов исконно польский город и он останется польским”.

„Польское государство не может существовать без Дрогобычской области, и Лондон никогда не даст своего согласия на то, чтобы Дрогобычская область осталась у большевиков”.

„Заключенное Люблинское Соглашение незаконное, так как его не подписал Сталин”.

Оповещение украинского, белорусского, русского и русинского населения, проживающего на территории Польши о возможностях и порядке эвакуации на территорию Украинской ССР проводится Главным Уполномоченным Правительства УССР и Главным Представителем Польского Комитета Национального Освобождения путем вывешивания специальных оповещений, объявлений в уездных газетах, а также путем проведения бесед, как с отдельными лицами, так и на собраниях.

По сообщению Главного Уполномоченного Правительства УССР, в Любечевском уезде на территории Польши, выявлена организованная агитация польских националистических организаций и украинских националистов против эвакуации. Так, в ночь на 31 октября 1944 года задержан связной украинско-немецкий националист, у которого обнаружено 160 листовок против эвакуации.

На территории Польши имеются также случаи, когда против отдельных хозяйств, изъявивших желание быть эвакуированными на территорию УССР, применяются методы насилия, вплоть до убийств.

В селении Красном Владавского уезда (Польша), 30 октября 1944 г. имел место случай вооруженного налета банды (АК) в количестве 75 человек на крестьян, собравшихся в доме своего односельчанина гражданина Пахуты послушать беседу представителя районного Уполномоченного Главного Уполномоченного Правительства УССР по вопросу эвакуации.

В результате этого бандитского налета из присутствующих в доме 11 человек – убито 8 и ранен 1. В числе убитых оказался референт районного Уполномоченного Главного Уполномоченного Правительства УССР тов. ТАРАСОВ.⁴

Osóbka-Morawski³ jest wrogiem narodu polskiego. Całym tym Komitetem kieruje Bułganin wspólnie z NKWD”.

Główny Przedstawiciel Rządu USRS po naszej stronie informuje też o tym, że nacjonałiści polscy prowadzą wśród ludności polskiej w zachodnich obwodach USRS agitację przeciwko ewakuacji drogą rozpowszechnienia kłamliwych antysowieckich pogłosek, oznajmiając:

„Bolszewicy okłamują Was, wsadzą Was do wagonów i wywiozą na Sybir”.

„Po zwycięstwie nad Niemcami na pewno rozpocznie się wojna między Związkiem Sowieckim, Anglią i Ameryką i granice Polski być może zostaną rozszerzone do Dniepru”.

„Lwów jest odwiecznym polskim miastem i pozostanie polski”.

„Państwo polskie nie może istnieć bez obwodu drohobyckiego, a Londyn nigdy nie wyrazi swojej zgody, by obwód drohobycki pozostał w rękach bolszewików”.

„Zawarty Układ Lubelski jest bezprawny, ponieważ nie podpisał go Stalin”.

Powiadamanie ludności ukraińskiej, białoruskiej, rosyjskiej i rusińskiej mieszkającej na terytorium Polski o możliwościach i trybie ewakuacji na terytorium Ukraińskiej SRS, prowadzone jest przez Głównego Pełnomocnika Rządu USRS i Głównego Przedstawiciela Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego poprzez wywieszanie specjalnych obwieszczeń, [zamieszczanie] ogłoszeń w gazetach powiatowych, a także prowadzenie rozmów, zarówno z poszczególnymi osobami jak i na zebraniach.

Według doniesień Głównego Pełnomocnika Rządu USRS, na terenie Polski w powiecie lubaczowskim ujawniono organizowanie przez polskie organizacje nacjonalistyczne i nacjonalistów ukraińskich agitacji przeciwko ewakuacji. I tak, w nocy na 31 października 1944 roku został zatrzymany kurier, nacjonalista ukraińsko-niemiecki, przy którym znaleziono 160 ulotek przeciwko ewakuacji.

Na terenie Polski zdarzają się także przypadki, kiedy przeciwko poszczególnym gospodarstwom, które wyraziły chęć ewakuowania się na terytorium USRS, używa się metod przemocy włącznie z zabójstwami.

W osadzie Krasne w powiecie włodawskim (Polska), 30 października 1944 r. miał miejsce przypadek zbrojnej napaści bandy (AK) liczącej 75 osób na chłopów, którzy zebrali się w domu jednego ze współmieszkańców wsi, obywatela Pachuty, by posłuchać pogadanki rejonowego Pełnomocnika Głównego Pełnomocnika Rządu USRS w sprawie ewakuacji.

W rezultacie tej bandyckiej napaści, spośród obecnych w domu 11 osób – zabito 8 i raniono 1. Wśród zabitych znalazł się referent rejonowego Pełnomocnika Głównego Pełnomocnika Rządu USRS tow. TARASOW⁴.

Несмотря на агитацию польских националистов против эвакуации, несмотря на акты насилия и запугивания, а также несмотря на отдельные террористические акты над украинским населением территории Польши, из'явившим желание быть эвакуированными на территорию УССР, работа по оповещению населения и подача заявлений о желании быть эвакуированными – проходит удовлетворительно.

Подавляющее большинство украинского населения на территории Польши активно интересуется вопросом эвакуации и просит Главного Уполномоченного и районных Уполномоченных Главного Уполномоченного Правительства УССР как можно скорее осуществить их эвакуацию с территории Польши на территорию УССР и только в колхозы.

Так, по Белгородскому уезду 2280 семей из'явили желание быть эвакуированными в колхозы Одесской, Запорожской, Херсонской и Днепропетровской областей и лишь 4 семьи из'явили свое желание эвакуироваться в Волынскую область.

По сообщению Главного Уполномоченного Правительства УССР, свое желание быть эвакуированными только в колхозы областей УССР, само население об'ясняет так:

„Не желаем жить на границе или вблизи ее. Переселяться в пограничные районы, – это все равно, что перейти из хаты в сени”.

„Желаем переехать в области, где никогда не будем испытывать ни мы, ни наши потомки польского гнета”.

„Мы желаем жить и трудиться в колхозах, ибо в колхозах жить неплохо. Мы это видим из того, что колхозники на фронте крепко защищают свои колхозы”.

По состоянию на 1 ноября 1944 года подано заявлений о желании быть эвакуированными с территории Польши в колхозы областей УССР 11594 семьи, в них 45431 человек населения, в том числе по уездам:

Название уездов	Количество семей, подавших заявление	В них населения, душ
Белгородский	2373	9113
Владовский	1020	4080
Грубешувский	1466	5571
Замостянский	485	2007
Красноставский	580	2450
Лисковский	450	1800
Любешувский	82	235
Перемышлевский	5	15
Томашувский	2575	10470
Хелмский	2329	8770
Ярославский	231	850
ИТОГО:	11594⁵	45431⁶

Mimo agitacji nacjonalistów polskich przeciwko ewakuacji, mimo aktów przemocy i zastraszania, a także mimo pojedynczych aktów terrorystycznych wobec ludności ukraińskiej mieszkającej na terytorium Polski, która zgłosiła chęć ewakuowania się na terytorium USRS, praca w zakresie powiadamiania ludności i składanie podań, w których deklaruje ona chęć ewakuowania się – odbywa się w sposób zadowalający.

Przytłaczająca większość ludności ukraińskiej na terenie Polski interesuje się aktywnie sprawami ewakuacji i prosi Głównego Pełnomocnika i rejonowych Pełnomocników Głównego Pełnomocnika Rządu USRS, by jak najszybciej urzeczywistnić ich ewakuację z terytorium Polski na terytorium USRS i tylko do kołchozów.

I tak, w powiecie biłgorajskim 2280 rodzin zgłosiło chęć ewakuowania się do kołchozów w obwodach odeskim, zaporoskim, chersońskim i dnipropropietrowskim, a tylko 4 rodziny zadeklarowały chęć ewakuowania się do obwodu wołyńskiego.

Według doniesień Głównego Pełnomocnika Rządu USRS, chęć ewakuowania się wyłącznie do kołchozów w obwodach USRS, sama ludność tłumaczy tak:

„Nie chcemy mieszkać na granicy ani w jej pobliżu. Przesiedlanie się do rejonów pogranicznych – to to samo, co przejście z chaty do sieni”.

„Chcemy przenieść się do obwodów, gdzie nigdy nie będziemy odczuwać, ani my, ani nasi potomkowie, polskiego ucisku”.

„Chcemy żyć i pracować w kołchozach, bo w kołchozach żyje się nieźle. Wiemy to, bo widzimy, że kołchoźnicy na froncie mocno bronili swoich kołchozów”.

Według stanu na dzień 1 listopada 1944 roku podania, w których zadeklarowano chęć ewakuowania się z terenu Polski do kołchozów w obwodach USRS złożyły 11 594 rodziny, w tym 45 431 osób ludności, a według powiatów:

Nazwa powiatów	Liczba rodzin, które złożyły podania	W tym dusz ludności
biłgorajski	2373	9113
włodawski	1020	4080
hrubieszowski	1466	5571
zamojski	485	2007
krasnostawski	580	2450
liskowski [leski]	450	1800
lubieszowski [lubaczowski]	82	235
przemyski	5	15
tomaszowski	2575	10470
chełmski	2329	8770
jarosławski	231	850
RAZEM:	11594⁵	45431⁶

По предварительным данным Главного Уполномоченного Правительства Украинской ССР на территории Польши учтено и может быть эвакуировано до 87.000 семей, в них 350.500 душ населения.

По уездам, учтенное украинское население на территории Польши, по состоянию на 1 ноября 1944 года, распределяется следующим образом:

Название уезда	Общее количество семей, подлежащих эвакуации	В них общее количество украинского населения
Белгорайский	5500	22000
Владовский	6200	24600
Грубешувский	10000	40000
Замостянский	5500	22000
Красноставский	1400	5500
Лесковский	7500	30000
Любашувский	8800	35000
Перемышлевский	15500	62200
Томашувский	10000	40000
Хелмский	7300	29200
Ярославский	10000	40000
ВСЕГО:	87700	350500

За время с 1.XI по 11.XI-1944 года с территории Польши уже направлено в области УССР 995 семей, в них 3605 душ населения, в том числе: в Запорожскую область 452 семьи, в Днепропетровскую – 60 семей, в Николаевскую – 68 семей, в Херсонскую – 55 семей, Дрогобычскую – 10 семей и Тернопольскую – 350 семей.

По состоянию на 15 ноября 1944 года в Запорожскую область прибыло 226 хозяйств украинского населения с территории Польши, в том числе:

5.XI – прибыло 56 семей, которые размещены в колхозах Куйбышевского района;

10.XI – прибыло 68 семей, которые размещены в колхозах Запорожского сельского района;

12.XI – прибыло 102 семьи, которые размещены в колхозах Запорожского сельского района.

Каждая семья в среднем привезла с собой по одной лошади и одной корове.

Все прибывшие в Запорожскую область эвакуированные семьи были размещены в домах колхозов и колхозников.

Эвакуированным семьям, которые из-за недостатка отдельных домов, размещены временно в домах колхозников, колхозами проводится ремонт

Według wstępnych danych Głównego Pełnomocnika Rządu Ukrainiejskiej SRS, na terenie Polski objęto ewidencją około 87 700 rodzin, które mogą zostać ewakuowane, w tym 350 500 dusz ludności.

Ludność ukraińska na terenie Polski objęta ewidencją według stanu na dzień 1 listopada 1944 roku, dzieli się następująco według powiatów:

Nazwa powiatu	Ogólna liczba rodzin podlegających ewakuacji	W tym ogólna liczba ludności ukraińskiej
biłgorajski	5500	22000
włodawski	6200	24600
hrubieszowski	10000	40000
zamojski	5500	22000
krasnostawski	1400	5500
liskowski [leski]	7500	30000
lubaszowski [lubaczowski]	8800	35000
przemyski	15500	62200
tomaszowski	10000	40000
chełmski	7300	29200
jarosławski	10000	40000
RAZEM:	87700	350500

W okresie od 1.XI do 11.XI-1944 roku, skierowano już z terytorium Polski do obwodów USRS 995 rodzin, w tym 3605 dusz ludności: do obwodu zaporoskiego 452 rodziny, do dnepropietrowskiego – 60 rodzin, do nikołajewskiego – 68 rodzin, do chersońskiego – 55 rodzin, [do] drohobyckiego – 10 rodzin i [do] tarnopolskiego – 350 rodzin.

Według stanu na dzień 15 listopada 1944 roku, do obwodu zaporoskiego przybyło 226 gospodarstw ludności ukraińskiej z terytorium Polski, w tym:

5.XI – przybyło 56 rodzin, które zostały rozmieszczone w kołchozach w rejonie kujbyszewskim;

10.XI – przybyło 68 rodzin, które zostały rozmieszczone w kołchozach w wiejskim rejonie zaporoskim;

12.XI – przybyły 102 rodziny, które zostały rozmieszczone w kołchozach w wiejskim rejonie zaporoskim;

Każda rodzina przywozła ze sobą średnio po jednym koniu i po jednej krowie.

Wszystkie ewakuowane rodziny, które przyjechały do obwodu zaporoskiego, zostały rozmieszczone w domach kołchozów i kołchoźników.

Dla ewakuowanych rodzin, które ze względu na niedostatek oddzielnych domów zostały umieszczone tymczasowo w domach kołchoźników, kołchozy

свободных жилых домов – главным образом, ремонт крыш и остекление окон, куда будут вселены эвакуированные семьи на постоянное жительство.

По западным областям УССР на 1-е ноября с.г. польскими гражданами подано заявлений об эвакуации их на территорию Польши в количестве 4965 семей, в них 17150 душ населения.

Эвакуацию первой партии польских граждан с территории западных областей УССР на территорию Польши в количестве 4965 семей, по сообщению Главного Представителя Правительства УССР предполагается произвести: 30% или 1489 семей гужевым транспортом и 70% или 3476 семей по железной дороге. Для перевозки по железной дороге этого количества населения в ноябре месяце 1944 года потребуется 1159 вагонов, из них людских 869 вагонов и грузовых 290 вагонов.

Для охраны работников аппаратов Главного Уполномоченного Правительства УССР и Главного Представителя Правительства УССР, районных Уполномоченных и районных Представителей, а также для сопровождения эвакуируемых в пути их следования, Наркоматом Внутренних Дел УССР выделены специальные для этого отряды.

В целях создания благоприятных условий прибывающему в колхозы эвакуируемому украинскому населению и его устройству в местах вселения, Совнаркомом УССР и ЦК КП(б)У даны указания исполкомам Облсоветов депутатов трудящихся и обкомам КП(б)У мест вселения и приняты меры по обеспечению приема эвакуируемых на станциях назначения и в колхозах, о предоставлении каждой прибывшей семье жилых домов, а там, где будут затруднения в предоставлении отдельных жилых домов, размещать прибывшие семьи в жилых помещениях, принадлежащих колхозникам.

Кроме того, даны указания о размещении прибывающего эвакуируемого населения в колхозах группами, организации приема их в члены колхозов и предоставления им приусадебных участков в размерах норм, установленных уставом сельхозартели по каждому колхозу.

В связи с прибытием эвакуируемого украинского населения в места вселения, Совнаркомом УССР приняты меры по своевременному проведению выдачи сельскохозяйственных продуктов, прибывающему с территории Польши эвакуированному украинскому населению, в порядке возврата за сданные ими сельскохозяйственные продукты на территории Польши.

Основным заготовителем сельскохозяйственных продуктов на территории Польши являются заготовительные органы Красной Армии.

Для контроля и оказания помощи областным и районным организациям и правлениям колхозов в вопросе устройства эвакуируемых, командированы

prowadzą remont wolnych domów mieszkalnych, w których zostaną osiedlone na pobyt stały ewakuowane rodziny – przede wszystkim remont dachów i szklenie okien.

W zachodnich obwodach Ukrainy, do dnia 1-go listopada br. złożyło podania o ewakuowanie na terytorium Polski 4965 rodzin obywateli polskich, w tym 17 150 dusz.

Ewakuację pierwszej partii obywateli polskich z terenu zachodnich obwodów USRS na terytorium Polski w ilości 4965 rodzin, według doniesień Głównego Przedstawiciela Rządu USRS proponuje się przeprowadzić [następująco]: 30% albo 1489 rodzin transportem konnym i 70% albo 3476 rodzin koleją. Dla przewiezienia koleją takiej ilości ludności w miesiącu listopadzie 1944 roku potrzeba 1159 wagonów, w tym 869 wagonów osobowych i 290 wagonów towarowych.

Do ochrony pracowników urzędów Głównego Pełnomocnika Rządu USRS i Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, rejonowych Pełnomocników i rejonowych Przedstawicieli, a także do konwojowania ewakuowanych w czasie ich podróży, *Narkomat* Spraw Wewnętrznych USRS wydzielił specjalne oddziały.

W celu stworzenia korzystnych warunków przybywającej do kolchozów ewakuowanej ludności ukraińskiej i urządzenia jej w miejscach osiedlenia, *Sownarkom* USRS i KC KP(b)U wydały dyrektywy komitetom wykonawczym obwodowych Rad Deputowanych Robotniczych i komitetom obwodowym KP(b)U w miejscach osiedlenia oraz podjęły kroki mające zapewnić przyjęcie ewakuowanych na stacjach docelowych i w kolchozach, oddanie do dyspozycji każdej przybywającej rodzinie domów mieszkalnych, a w razie wystąpienia trudności w oddaniu do dyspozycji osobnych domów mieszkalnych, zapewnić umieszczenie przybyłych rodzin w pomieszczeniach mieszkalnych należących do kolchozników.

Ponadto wydano dyrektywy dotyczące grupowego rozmieszczenia w kolchozach przybywającej ewakuowanej ludności ukraińskiej, zorganizowania ich przyjęcia na członków kolchozów i oddania im do dyspozycji działek przyzagrodowych według norm ustalonych regulaminem rolniczych spółdzielni produkcyjnych w każdym kolchozie.

W związku z przybyciem do miejsc osiedlenia ewakuowanej ludności ukraińskiej, *Sownarkom* USRS podjął kroki w sprawie przeprowadzenia w odpowiednim czasie wydania produktów rolnych przybyłej z terenu Polski ewakuowanej ludności ukraińskiej, jako zwrotu za zdane przez nich na terenie Polski produkty rolne.

Głównym agentem skupu produktów rolnych na terenie Polski są organy zaopatrzeniowe Armii Czerwonej.

Do kontroli i okazania pomocy organizacjom obwodowym i rejonowym oraz zarządom kolchozów w kwestii urządzenia ewakuowanych, delegowani zostali

в области вселения эвакуируемого населения, ответственные работники наркоматов и центральных организаций УССР.

Председатель Совета
Народных Комиссаров УССР –

Н. ХРУЩЕВ

ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 790, арк. 223–236.

Копія, машинопис.

Вгорі першої сторінки вписано від руки: „У/П 27.Х.44”, зліва на полях нерозбірливі приписки від руки.

¹ До 1944 Кам'янка Струмилова.

² Лінія Керзона – нереалізований проект польсько-радянської демаркаційної лінії, представлений у 1920 британським міністром закордонних справ Джорджем Керзоном. На цю лінію повинні були відступити польські війська після підписання перемир'я у війні з радянською Росією. Тільки у період Другої світової війни внаслідок конференцій у Тегерані і Ялті лінію Керзона визнано за основу встановлення східного кордону Польщі.

³ Правильно Осубка-Моравський Едвард (1909–1996), соціалістичний діяч, кооператор, з 1928 – член ППС; під час Другої світової війни діяв у різних підпільних соціалістичних організаціях. У липні 1944 зайняв пост голови ПКНВ та прийняв керівництво Відомством закордонних справ, у жовтні того самого року – керівник Відомства сільського господарства і аграрних реформ. З грудня 1944 до лютого 1947 – голова Ради Міністрів, до травня 1945 також міністр закордонних справ, з лютого 1947 до січня 1949 – міністр громадської адміністрації.

⁴ За даними архіву МВСіА РП, внаслідок цієї операції, яка розпочалася близько 20 години, крім Данила Тарасова загинули: радянський військовий комендант гміни Устимів (прізвище невідоме), боєць Червоної Армії (невідомий), працівник поста МО в Устимові рядовий Францішек Адамюк і чотири цивільні особи. Поранено коменданта охорони районного уповноваженого Івана Яцишина.

⁵ Підрахунок дає: 11 596.

⁶ Підрахунок дає: 45 361.

do obwodów, w których następuje osiedlanie ewakuowanej ludności, odpowiedzialni pracownicy *narkomatów* i organizacji centralnych USRS.

Przewodniczący Rady
Komisarzy Ludowych USRS –

N. CHRUSZCZOW

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 790, ark. 223–236.

Kopia, maszynopis.

U góry pierwszej strony odręcznie wpisano: U/P 27.XI.44, na lewym marginesie odręczne nieczytelne zapiski.

¹ Do 1944 Kamionka Strumiłowa.

² Linia Curzona – niezrealizowany projekt polsko-sowieckiej linii demarkacyjnej przedstawiony w 1920 przez brytyjskiego ministra spraw zagranicznych George'a Curzona, na którą miały wycofać się wojska polskie po podpisaniu rozejmu w wojnie z Rosją sowiecką. Dopiero podczas II wojny światowej w wyniku konferencji międzysojuszniczych w Teheranie i Jałcie, linię Curzona uznano za podstawę wytyczenia powojennych wschodnich granic Polski.

³ Osóbka-Morawski Edward (1909–1996), działacz socjalistyczny, spółdzielca, od 1928 członek PPS; podczas II wojny światowej w różnych konspiracyjnych organizacjach socjalistycznych. W lipcu 1944 objął stanowisko przewodniczącego PKWN oraz kierownictwo RSZ, a w październiku tegoż roku kierownictwo RRiRR. Od grudnia 1944 do lutego 1947 prezes Rady Ministrów, do maja 1945 także minister spraw zagranicznych, od lutego 1947 do stycznia 1949 minister administracji publicznej.

⁴ Wg danych A MSWiA RP, w wyniku akcji rozpoczętej ok. godz. 20, oprócz Daniłła Tarasowa zginęli: sowiecki komendant wojenny gm. Uścimów (NN), żołnierz Armii Czerwonej (NN), funkcjonariusz posterunku MO Uścimów – szer. Franciszek Adamiuk i cztery osoby cywilne. Ranny został komendant ochrony rejonowego pełnomocnika – Iwan Jacyszyn.

⁵ W wyniku sumowania: 11 596.

⁶ W wyniku sumowania: 45 361.

28 листопада 1944, Люблін. Циркуляр М. Рогальського керівникам відомств
ПКНВ про організацію органів контролю у прикордонних пунктах

ПОЛЬСЬКИЙ КОМІТЕТ
НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ

Відомство закордонних справ
№ 506/44/Б/М

Люблін, 28.XI.1944 р.

До
гр. гр. Керівників Відомств:
Громадської адміністрації
Громадської безпеки
Народного господарства і фінансів
Польського Комітету
Національного Визволення
на місці перебування

У ході виконання Угоди, укладеної 9.IX. ц.р. між Польським Комітетом Національного Визволення і Урядом УРСР у справі ^аевакуації українського і білоруського населення з території Польщі^{-а}, постала надзвичайно важлива проблема створення ^аорганів контролю в прикордонних пунктах, що пропускають переселенців.^{-а}

Відповідно до ст. 3-ої згаданої Умови забороняється вивозити золото, срібло, валюту, коштовності, твори мистецтва, пам'ятки старовини, грошові суми в польських злотих або рублях розміром понад 1000.

Брак контролю в прикордонних пунктах з боку польських урядовців породжує обґрунтовані побоювання, що виконання відповідних положень Угоди залишається неможливим. Це питання, незалежно від негайної операції по евакуації, має незмінне значення з точки зору загальної охорони економічних інтересів польської держави як тепер, так і в майбутньому, а створені у зв'язку з переселенським рухом прикордонні органи повинні бути основою постійних органів подібного типу.

З огляду на вищезазначене, з метою узгодження розпоряджень, які повинні бути в ^бцій справі видані, пропонуємо провести ^аспільну нараду ⁴ 4^б грудня ц.р. о 10-й год[ині] в приміщенні нашої контори, що на вул. Перацького, № 9.^{-а. -б}

Головний представник ПКНВ
(—) Консул Рогальський

28 listopada 1944, Lublin. Pismo okólne M. Rogalskiego do kierowników resortów PKWN w sprawie ustanowienia granicznych punktów kontrolnych

**POLSKI KOMITET
WYZWOLENIA NARODOWEGO**
Resort Spraw Zagranicznych
Nr 506/44/B/M

Lublin, dn. 28.XI.1944 r.

Do
ob. ob. Kierowników Resortów:
Administracji Publicznej
Bezpieczeństwa Publicznego
Gospodarki Narodowej i Finansów
Polskiego Komitetu Wyzwolenia
Narodowego

w miejscu

W toku wykonywania Układu zawartego dnia 9.IX. b.r. między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem U.S.S.R. w przedmiocie ^a-ewakuacji ludności ukraińskiej i białoruskiej z terytorium Polski^a, wyłonił się nader ważny problem ustanowienia ^a-organów kontrolnych w punktach granicznych, przepuszczających przesiedlających się.^a

W myśl art. 3-go cytowanego Układu objęte są generalnym zakazem wywozu złoto, srebro, waluta, klejnoty, dzieła sztuki, zabytki, kwoty złotych polskich względnie rubli ponad 1000,-

Brak kontroli w punktach granicznych ze strony urzędowych czynników polskich budzi uzasadnione obawy, że odnośne przepisy Układu pozostają bez egzekutywy. Kwestia ta niezależnie od doraźnej akcji ewakuacji, posiada znaczenie trwałe z punktu widzenia ogólnej ochrony interesów ekonomicznych państwa polskiego przy ruchu granicznym również i w przyszłości, a stworzone w związku z ruchem przesiedleńczym organy pograniczne stanowić mogą załączek organów stałych w tym zakresie.

Ze względów powyższych, celem uzgodnienia zarządzeń jakie w ^b-przedmiocie tym winny być wydane, proponujemy odbycie ^a-wspólnej konferencji w dniu 4^c grudnia b.r. o godz. 10-tej w lokalu biura naszego przy ul. Pierackiego Nr 9.^{a, b}

Przedstawiciel Główny P.K.W.N.
(—) Konsul Rogalski

А МВСіА РП, ф. РКWN RAP 6, арк. 21.

Оригінал, машинопис.

Бланк; зліва вгорі над заголовком державний герб, вище прямокутний штамп про надходження до РАП ПКНВ з вписаним від руки вх. номером: „А.П. 892.44” і датою: „1 грудня 1944 р.”; зліва на полях приписка від руки: „Терміново”; під текстом частково нерозбірлива приписка від руки: „П Сп. Дир[ектор] Шнек, прошу взяти участь у нараді. Прошу раніше [...] зі мною. 2/12” і нерозбірливий підпис.

- - ▪ Підкреслено від руки.
- 6- 6 Зліва на полях вертикальна риска від руки.
- Було 1, виправлено від руки на 4.

A MSWiA, PKWN RAP 6, k. 21.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy; w lewym górnym rogu nad nagłówkiem godło państwowe, nieco poniżej prostokątna pieczętka wpływu RAP PKWN z odręcznie wpisanym nr. wch.: A.P. 892/44 i datą: 1 grudnia 1944 r.; na lewym marginesie odręczna adnotacja: Pilne; pod tekstem odręczna adnotacja częściowo nieczytelna: II Sp Dyr. Sznek, proszę wziąć udział w konferencji. Proszę przedtem [...] ze mną. 2/12 i nieczytelny podpis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

u-u Podkreślono odręcznie.

h-h Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

c Było: 1, poprawiono odręcznie na 4.

1 грудня 1944, [б.м.в.]. Протокол міжвідомчої наради, присвяченої охороні
східного кордону Польщі

ПРОТОКОЛ
другої міжвідомчої наради
у справі охорони кордонів Держави
1 грудня 1944 р.

Присутні: Представники Відомства народного господарства і фінансів
Гр. Домбровський Константи¹, заст[упник] кер[івника] РГН і Ф
Гр. Біренцвейг Генрик, дир[ектор] Орг[анізаційно-]адм[іні-
стративного] деп[артаменту]
Представник Відомства національної оборони
Гр. П[і]дполк[овник] Душинський²
Представник Відомства громадської безпеки
Гр. Пор[учник] Брауде³
Представник Відомства громадської адміністрації
Гр. Бурський
Представник Державного репатріаційного управління
Гр. Вольський⁴

Гр. Вольський доповів про ситуацію на східному кордоні Держави у зв'язку з проведенням репатріаційної кампанії. Кордон з радянського боку укомплектований необхідними кадрами, тоді як з польського боку – ні. Українці і білоруси вивозять з Польщі все і в необмеженій кількості, оскільки з нашого боку немає ніякого контролю. Виривають віконні рами, кухонні плити, забирають худобу і перевозять потягами. Втручання адміністративної влади не приносить позитивних наслідків через відсутність охорони кордонів. Польське населення, що переселяється до країни, є на кордоні об'єктом зловживань, остання партія переселенців прибула до Грубешева цілком пограбованою. Слід негайно укомплектувати принаймні вісім прикордонних пунктів, де зосереджується увесь прикордонний рух.

Гр. Брауде доповідає, що в зв'язку з воєнним станом, питання може бути урегульоване лише за умови укомплектування східного кордону військом.

Гр. Душинський робить заяву, що думка Верховного Командування Збройних Сил щодо укомплектування кордону військовими підрозділами є негативною, проте Верховне Командування готове виділити зброю для озброєння загонів прикордонної служби.

Гр. Біренцвейг запитує, чи може Відомство громадської безпеки, з огля-

1 grudnia 1944, [b.m.w.]. Protokół z konferencji międzyresortowej poświęconej ochronie wschodniej granicy Polski

PROTOKÓŁ
drugiej konferencji między-resortowej
w sprawie ochrony granic Państwa
dnia 1 grudnia 1944 r.

Obecni: Przedstawiciele Resortu Gospodarki Narodowej i Finansów
Ob. Dąbrowski Konstanty¹ Zast[ępc]a Kier[ownika] R.G.N. i F.
Ob. Birenzweig Henryk Dyr[ektor] Dep[artamentu] Org[aniza-
cyjno-]Adm[inistracyjnego]
Przedstawiciel Resortu Obrony Narodowej
Ob. P.Pułk. Duszyński²
Przedstawiciel Resortu Bezpieczeństwa Publicznego
Ob. Por. Braude³
Przedstawiciel Resortu Administracji Publicznej
Ob. Burski
Przedstawiciel Państwowego Urzędu Repatryjacyjnego
Ob. Wolski⁴

Ob. Wolski przedstawił stan rzeczy na granicy wschodniej Państwa w związku z akcją repatryjacyjną. Granica od strony Radzieckiej jest obsadzona, ze strony Polskiej nie. Ukraińcy i Białorusini wywożą z Polski wszy[stko] i w nieograniczonej ilości, albowiem z naszej strony nie ma najmniejszej kontroli. Wyrwają ramy okienne, płyty kuchenne, zabierają inwentarz żywy i przewożą pociągami. Interwencja władz administracyjnych nie osiąga skutków wobec braku ochrony granic. Ludność polska przesiedlająca się do kraju, jest na granicy przedmiotem nadużyć, ostatnia partia przesiedleńców przybyła do Hrubieszowa kompletnie ograbiona. Należy niezwłocznie obsadzić przynajmniej osiem punktów granicznych, gdzie skupia się ruch graniczny.

Ob. Braude referuje, że w związku z obecnym stanem wojny, nie przesądza-
jąc zasadniczego uregulowania kwestii, wszystko przemawia za obsadzenie[m]
granicy wschodniej przez wojsko.

Ob. Duszyński oświadcza, że opinia Naczelnego Dowództwa Sił Zbrojnych jest negatywna w sprawie obsadzenia granicy przez wojsko, natomiast Naczelne Dowództwo gotowe jest wydzielić broń dla uzbrojenia oddziałów służby granicznej.

Ob. Birenzweig zapytuje, czy wobec opinii negatywnej Władz Wojskowych,

ду на негативну думку Військової Влади, виділити достатньо сил протягом найближчих кількох днів для укомплектування кордонів.

В ході дискусії встановлено чисельність загону, необхідного для укомплектування відповідними кадрами 8 прикордонних пунктів силами 1 батальйону.

Гр. Брауде, не відкидаючи можливості виділення Відомством громадської безпеки сил, заявляє, що їх мобілізація і вишкіл потребують багато часу.

В ході дискусії переважила думка, що з огляду на злободенний характер справи і необхідність невідкладно почати укомплектування кордону, слід було б цю місію покласти на Відомство національної оборони, в розпорядженні якого є готова і організована військова сила.

У зв'язку з виявленими складнощами ухвалили протокол цієї наради подати до відома Голови Крайової Ради Народової і керівників зацікавлених Відомств.

Душинський
Брауде
Бурський

Домбровський
Біренцвейг
Вольський

*А МВСіА РП, ф. РКWN RAP 6, арк. 23.
Копія, машинопис.*

¹ Домбровський Константи (1906–1975), діяч ППС; у листопаді–грудні 1944 – заступник керівника, згодом керівник Відомства народного господарства і фінансів ПКНВ, з грудня 1944 до 1950 – міністр державного майна, у 1950–1952 – міністр фінансів; у 1952–1956 – міністр закордонної торгівлі, у 1957–1969 – голова НІК; у 1944–1956 і 1961–1972 – депутат КРН, Законодавчого Сейму і Сейму ПНР 1-го, 3–5-го скликання.

² Душинський Зигмунт (1914–1973), у липні 1945 – заступник командира 3 пп, у 1946–1947 – командир 16 ДП, 1950–1953 – викладач в Академії Генштабу, у 1959–1963 – заступник міністра національної оборони; генерал бригади.

³ Брауде Зигмунт (нар. 1903), член КПП, ППР, потім ПОРП; у 1945–1948 – заступник директора Кабінету міністра громадської безпеки; підполковник.

⁴ Вольський Владислав, справжнє ім'я Півоварчик Антоні (1901–1976), член СДКПіЛ, КПП, ППР і ПОРП; до війни – у СРСР, певний час генеральний секретар МОПР, у 1933 засуджений до 10 років таборів, у 1943–1944 – у радянських партизанських загонах; у 1944 – заступник керівника Відомства громадської безпеки ПКНВ, з жовтня 1944 до 1949 – директор ПУР; у 1945–1949 – заступник міністра громадської адміністрації, уповноважений Уряду РП у справах репатріації, у 1949–1950 – міністр громадської адміністрації; у 1947–1950 – депутат Законодавчого Сейму.

Resort Bezpieczeństwa Publicznego może wydzielić dostateczne siły w ciągu najbliższych kilku dni dla obsadzenia granic.

W dyskusji ustalono liczebność oddziału koniecznego dla obsadzenia 8 punktów granicznych w sile 1 batalionu.

Ob. Braude oświadcza, że nie przesądzając sprawy możliwości wydzielenia przez Resort Bezpieczeństwa Publicznego tych sił, wyszkolenie ich i zmobilizowanie wymaga dość czasu.

W dyskusji przeważała opinia, że z uwagi na palący charakter sprawy i konieczność niezwłocznego przystąpienia do obsadzenia granicy, należałoby tą misją obarczyć Resort Obrony Narodowej, jako dyspon[uj]ący gotową siłą wojskową zorganizowaną.

Wobec wyłonionych trudności postanowiono protokół niniejsz[ej konfe]rencji podać do wiadomości Przewodniczącego Krajowej Rady Narod[owej i] Kierowników zainteresowanych Resortów.

Duszyński
Braude
Burski

Dąbrowski
Birenzwei[g]
Wolski

A MSWiA, PKWN RAP 6, k. 23.

Kopia, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Dąbrowski Konstanty (1906–1975), działacz PPS; w listopadzie–grudniu 1944 zca kierownika, następnie kierownik RGNiF PKWN; od grudnia 1944 do 1950 minister skarbu, 1950–1952 minister finansów, w l. 1952–1956 minister handlu zagranicznego, 1957–1969 prezes NIK; w l. 1944–1956 i 1961–1972 poseł do KRN, na Sejm Ustawodawczy i Sejm PRL I, III–V kadencji.

² Duszyński Zygmunt (1914–1973), w lipcu 1945 zca dcy 3 pp, w l. 1946–1947 dca 16 DP, 1950–1953 wykładowca w ASG, w l. 1959–1963 wiceminister obrony narodowej; gen. bryg.

³ Braude Zygmunt (ur. 1903), członek KPP, PPR, następnie PZPR, w l. 1945–1948 wicedyrektor Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego; ppłk.

⁴ Wolski Władysław, właśc. Piwowarczyk Antoni (1901–1976), członek SDKPiL, KPP, PPR i PZPR; przed wojną w ZSRS (m. in. sekretarz generalny MOPR), w 1933 skazany na 10 lat łagrów, w l. 1943–1944 w sowieckich oddziałach partyzanckich; w 1944 zca kierownika RBP PKWN, od października 1944 do 1949 dyrektor PUR, w l. 1945–1949 podsekretarz stanu w MAP, Pełnomocnik Rządu ds. repatriacji, 1949–1950 minister administracji publicznej; w l. 1947–1950 poseł na Sejm Ustawodawczy.

5 грудня 1944, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка С. Савченку про хід переселення польського населення з Дрогобицької області, протидію поляків та активізацію діяльності органів НКГБ

Совершенно секретно

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР – КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ З РАНГА

Тов. САВЧЕНКО

гор. Львов

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе подготовительной работы к эвакуации польского населения
на территорию Польши

На основании Люблинского соглашения, от 9-го сентября 1944 года, по вопросу обмена польским и украинским населением, на территории Дрогобычской области организовано четыре пункта, где происходит работа советско-польских комиссий.

Утвержденными пунктами для работы комиссий являются города: Дрогобыч, Стрий, Самбор и Ходоров, к которым соответственно прикреплены районы области.

Пограничными пунктами, где будет производиться обмен украинским и польским населением, установлены: Медыка, Нижанковичи, Лисковичи и Устьзяново.

Во всех установленных пунктах комиссии украинского правительства приступили к работе с 15 октября с.г.

Представители польского правительства прибыли лишь в двадцатых числах ноября месяца с.г. и приступили к созданию комиссий, из числа местных поляков, из'явивших желание выехать в Польшу.

В ходе подготовки к эвакуации установлено, что ⁶ поляки в основной своей массе настроены не выезжать в Польшу.⁶

В результате этого, по состоянию на 30 ноября, из выявленного общего числа ⁶88030⁶ человек поляков, проживающих в Дрогобычской области, в советско-польские комиссии подано на выезд в Польшу всего лишь – ⁶567⁶ заявлений, из коих:

По Дрогобычскому пункту	–	221
По Самборскому	–“–	– 266
По Стрийскому	–“–	– 63
По Ходоровскому	–“–	– 17

5 grudnia 1944, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu drohobyckiego oraz polskiej kontrakcji i nasileniu działalności organów NKGB

Ściśle tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS – KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
Tow. SAWCZENKI
mias[to] Lwów

RAPORT

z przebiegu prac przygotowawczych do ewakuacji ludności polskiej
na terytorium Polski

Na podstawie układu lubelskiego z 9 września 1944 roku o wymianie ludności polskiej i ukraińskiej, na terenie obwodu drohobyckiego zorganizowano cztery punkty, w których pracują komisje sowiecko-polskie.

Zatwierdzone punkty dla pracy komisji to miasta: Drohobycz, Stryj, Sambor i Chodorów, do których odpowiednio zostały przypisane rejony obwodów.

Jako punkty graniczne, przez które będzie prowadzona wymiana ludności ukraińskiej i polskiej wyznaczono: Medykę, Nizankowice, Liskowate i Ustianową.

We wszystkich wyznaczonych punktach komisje rządu ukraińskiego przystąpiły do pracy 15 października br.

Przedstawiciele rządu polskiego przybyli dopiero po dwudziestym listopada br. i przystąpili do utworzenia komisji z miejscowych Polaków, którzy wyrazili chęć wyjazdu do Polski.

Podczas przygotowań do ewakuacji stwierdzono, że ^bPolacy w przeważającej większości nie chcą wyjeżdżać do Polski.^b

W rezultacie, według stanu na dzień 30 listopada, z ustalonej ogólnej liczby ^b88 030^b osób – Polaków mieszkających w obwodzie drohobyckim, do komisji sowiecko-polskich złożono tylko ^b567^b podań o wyjazd do Polski, w tym:

w punkcie drohobyckim	– 221
w –“– samborskim	– 266
w –“– stryjskim	– 63
w –“– chodorowskim	– 17

Tak nieznaną liczbę Polaków, którzy złożyli podania o wyjazd do Polski należy tłumaczyć tym, że wśród polskiej części ludności jest w ostatnim czasie

Такое, крайне незначительное число поляков, подавших заявления о выезде в Польшу, объясняется тем, что среди польской части населения за последнее время широко распространяется агитация и культивируются настроения никуда не выезжать, а оставаться на месте до решения вопроса о восстановлении Польши.

Эти настроения, как устанавливается, инспирируются и внушаются населению польским антисоветским националистическим подпольем и в частности, участниками так называемой „Армии краевой“, которые ведут активную работу среди польского населения, направленную на срыв выезда поляков в Польшу.

Основными аргументами, которыми оперируют польские националисты в своей подрывной работе по срыву люблинского соглашения, являются их утверждения о том, что Западные области Украины, якобы, исторически принадлежат польскому государству и что лишившись этих областей Польша национально, политически и военно-экономически не может существовать как самостоятельное государство. В связи с этим, польские националисты призывают поляков ни в коем случае не выезжать в Польшу, не покидать территории Западной Украины, т.к. по их утверждению: – „Это наша земля, здесь была, есть и будет Польша“.

В своей антисоветской устной и печатной пропаганде польские националисты при этом проповедают будущее существование Польши в границах до 1939 года, выражая надежды на поражение Красной Армии, в результате военного столкновения Советского Союза с Англией и США и на политическую и военную поддержку последних в восстановлении „Великой Польши“.

Характерно отметить, что руководство польского подполья в последнее время, ведя подрывную работу, за невыезд поляков в Польшу, наряду со всякими этнографическими и прочими „обоснованиями внеот’емлемости“ западно-украинских земель от польского государства прибегают в своей пропаганде к устрашению поляков „ужасным голодом“ и плохими условиями в районах Польши, куда намечается переселение.

Особо важно также отметить зарегистрированные нами случаи, в частности, по Ходоровскому и Мостисскому районам, неофициального приезда поляков с территории, собственно, Польши и поселения их на жительство в этих районах.

Есть все основания полагать, что это явление, правда не имеющее еще значительного распространения – есть результат установки польского эмигрантского правительства в Лондоне, которое через свое подполье проводит эту практику с тем, чтобы не только сорвать люблинское соглашение, но и путем засылки из районов, собственно Польши своих эмиссаров и активного польского националистического элемента в Западную Украину, укрепить и насадить здесь антисоветское подполье с тем, чтобы, развернув диверсион-

prowadzona na szeroką skalę agitacja i podtrzymywane nastawienie, by nigdzie nie wyjeżdżać, a tylko pozostać na miejscu do czasu podjęcia decyzji w sprawie przywrócenia Polski.

Nastroje te, jak ustalono, inspiruje i wpaja ludności nacjonalistyczne antysowieckie podziemie polskie, a w szczególności członkowie tak zwanej „Armii Krajowej”, prowadzący wśród ludności polskiej aktywną działalność nastawioną na udaremnienie wyjazdu Polaków do Polski.

Podstawowymi argumentami, jakimi posługują się nacjonaści polscy w swej działalności wywrotowej nastawionej na zerwanie układu lubelskiego są ich zapewnienia, że zachodnie obwody Ukrainy jakoby historycznie należą do państwa polskiego i że po utracie tych obwodów Polska narodowo, politycznie i wojskowo-ekonomicznie nie może istnieć jako niepodległe państwo. W związku z tym nacjonaści polscy wzywają Polaków, by w żadnym wypadku nie wyjeżdżali do Polski i nie porzucali terytorium „Zachodniej Ukrainy”, ponieważ jak zapewniają: „To nasza ziemia, tutaj była, jest i będzie Polska”.

W swej ustnej i drukowanej propagandzie antysowieckiej, nacjonaści polscy zapowiadają przy tym istnienie w przyszłości Polski w granicach sprzed 1939 roku, wyrażając nadzieję na klęskę Armii Czerwonej w wyniku starcia wojennego Związku Sowieckiego z Anglią i USA oraz na polityczne i wojskowe wsparcie tych ostatnich przy odbudowie „Wielkiej Polski”.

Należy odnotować, że kierownictwo polskiego podziemia prowadząc w ostatnim czasie działalność wywrotową na rzecz nie wyjeżdżania Polaków do Polski, oprócz wszystkich etnograficznych i innych „stwierdzeń o nierozłączności” ziem zachodnioukraińskich i państwa polskiego, ucieka się w swojej propagandzie do straszenia Polaków „strasznym głodem” i złymi warunkami w tych rejonach Polski, do których planuje się przesiedlenie.

Szczególnie wymaga podkreślenia, iż odnotowaliśmy przypadki nieoficjalnego przyjazdu Polaków z terenów właściwej Polski, zwłaszcza do rejonu chodorowskiego i mościskiego i osiedlania się ich na pobyt stały w tych rejonach.

Istnieją podstawy by przypuszczać, że zjawisko to, nie rozpowszechnione jeszcze co prawda na szeroką skalę – jest rezultatem wytycznych polskiego rządu emigracyjnego w Londynie, który poprzez swoje podziemie realizuje te praktyki dążąc nie tylko do zerwania układu lubelskiego, ale również wysyłając z rejonów właściwej Polski na Zachodnią Ukrainę swoich emisariuszy i aktywny polski element nacjonalistyczny w celu stworzenia tu i umocnienia antysowieckiego podziemia po to, by rozwinąć działalność dywersyjno-terrorystyczną oraz powstańczą (tego podziemia), uzyskując dodatkowe „dowody” w swych intrygach międzynarodowych i zakusach na sowieckie ziemie zachodnio-ukraińskie.

но-террористическую и повстанческую деятельность этого подполья, получить дополнительные „доказательства” в своих заграничных интригах и притязаниях на советские западно-украинские земли.

В подтверждение изложенного, приводим имеющиеся у нас наиболее характерные факты и документы:

В Мостисском районе, из-за реки Сан, прибыли и осели на жительство члены польской подпольной организации „Армии краевой” – ГАВЕЛ и МАРКОВИЧ.

Последние свой переход границы объяснили получением задания от бегавшего в Польшу коменданта организации „СУЛИМЫ”¹, о выяснении положения поляков на советской территории с последующим возвращением в гор. Ярослав, для информации „СУЛИМЫ”.

По агентурным данным ГАВЕЛ возвратился в Мостисск с заданием того же „СУЛИМЫ” включиться в антисоветскую работу подпольной организации и принять участие в вооруженном восстании против Советской власти.

ГАВЕЛ и МАРКОВИЧ прибыли на нашу территорию с оружием, которое у них при переходе границы, было отобрано пограничниками. ГАВЕЛ и МАРКОВИЧ нами арестованы.

По данным агентуры Ходоровского РО НКГБ на территорию района за последнее время прибывают и останавливаются на жительство значительное число поляков, которые ведут враждебную работу среди польского населения с тем, чтобы оно не переселялось в Польшу, мотивируя это тем, что западные области Украины принадлежат Польше. Одновременно распространяют слухи, что в Польше большой недород хлеба и тяжелые условия жизни.

^аВ том же Ходоровском районе большое влияние на польское население имеет ксендз с. Берездовцы – КОЗЛОВСКИЙ Степан Иосифович, который среди поляков систематически проводит агитацию против переселения. ^бКОЗЛОВСКИЙ часто ездит во Львов, откуда привозит антисоветскую литературу и распространяет ее среди поляков. ^б

Наряду с этим, по с. Берездовцы нами устанавливается антисоветская группировка поляков. Бывший житель села ПЕНДЫК, имя и отчество пока не установлены, ^бпроживающий в настоящее время в гор. Львове, часто приезжает в село, к своему тестю – ДОМБРОВСКОМУ, которому привозит антисоветскую националистическую литературу ^б, призывающую поляков не выезжать в Польшу. ^в

В свою очередь ДОМБРОВСКИЙ эту литературу раздает доверенным лицам, которые распространяют ее среди польского населения.

Пытаясь сорвать мероприятия по переселению поляков, враждебно настроенных к Советской власти, лица проводят среди населения антисоветскую, националистическую агитацию.

Na potwierdzenie powyższego przytaczamy najbardziej charakterystyczne fakty i dokumenty, jakimi dysponujemy:

Do rejonu mościskiego przybyli zza rzeki San i osiedlili się tam członkowie polskiej organizacji podziemnej „Armia Krajowa” – GAWĘŁ i MARKOWICZ.

Ci ostatni tłumaczyli swoje przekroczenie granicy otrzymaniem od komendanta organizacji „SULIMY”¹, który uciekł do Polski, zadania wyjaśnienia sytuacji Polaków na terytorium sowieckim i potem powrotu do mias[ta] Jarostawia w celu poinformowania „SULIMY”.

Według danych agenturalnych, GAWĘŁ wrócił do Mościsk z zadaniem tegoż „SULIMY” włączenia się w antysowiecką robotę organizacji podziemnej i wzięcia udziału w zbrojnym powstaniu przeciwko Władzy Sowieckiej.

GAWĘŁ i MARKOWICZ przybyli na nasze terytorium z bronią, którą podczas przekraczania granicy odebrali im pogranicznicy. GAWĘŁ i MARKOWICZ zostali przez nas aresztowani.

Według danych agentury Chodorowskiego RO NKGB, na teren rejonu przybywa ostatnimi czasy i osiedla się znaczna liczba Polaków, którzy prowadzą wrogą robotę wśród ludności polskiej, by nie przesiedłała się ona do Polski, motywując że zachodnie obwody Ukrainy należą do Polski. Jednocześnie rozpowszechniają pogłoski, że w Polsce brakuje chleba i panują ciężkie warunki życia.

^cW tym samym rejonie chodorowskim duży wpływ na ludność polską ma ksiądz ze w[si] Bieriezdowce [Brzozdowce] – KOZŁOWSKI Szczepan s. Józefa, który systematycznie prowadzi wśród Polaków agitację przeciwko przesiedleniu. ^bKOZŁOWSKI często jeździ do Lwowa, skąd przywozi antysowiecką literaturę, którą rozpowszechnia wśród Polaków.^{-b}

W tym samym czasie we w[si] Bieriezdowce wykryliśmy antysowieckie ugrupowanie Polaków. Były mieszkaniec wsi PIENDYK, jego imienia i imienia ojca na razie nie ustalono, ^bmieszkający obecnie w mieś[cie] Lwowie, często przyjeżdża do wsi, do swojego teścia – DĄBROWSKIEGO, któremu przywozi nacjonalistyczną literaturę antysowiecką^{-b} wzywającą Polaków do nie wyjeżdżania do Polski.^{-c}

DĄBROWSKI z kolei rozdaje tę literaturę zaufanym osobom, które rozpowszechniają ją wśród ludności polskiej.

Starając się uniemożliwić realizację przedsięwzięć podjętych w związku z przesiedleniem Polaków, osoby wrogo nastawione do Władzy Sowieckiej prowadzą wśród ludności polskiej antysowiecką agitację nacjonalistyczną.

I tak, mieszkanka mias[ta] Drohobycza, gospodyni domowa, MANDRYKA Helena c. Michała, oświadcza wśród znajomych:

„...Trzeba zachować polskie pieniądze, bo niedługo będą potrzebne. Teraz rząd polski prowadzi rozmowy z Rządem Sowieckim, po czym wojna

Так, жительница гор. Дрогобыч, домашняя хозяйка МАНДРИКА Елена Михайловна, среди окружающих заявляет, что:

.....Польские деньги надо беречь, так как они скоро будут нужны. Сейчас польское правительство ведет переговоры с Советским Правительством, после чего война будет закончена и поляки добьются от Советской власти, чтобы она отдала Польше территорию в границах 1939 года. Города – Львов и Вильно поляки никогда не отдадут Советскому Союзу”.

Житель села Висковичи, Самборского района, кулак, БОРОДАЧ Борис, говорит:

.....Скоро произойдут изменения в установлении границ между СССР и Польшей. Дрогобычская и Львовская области будут переданы Польше, а может быть к ней отойдут и все области Западной Украины, так как Англия и Америка этот вопрос поставили перед Советским Правительством и не признают польское правительство, созданное в СССР. В Польше будет настоящее польское правительство, которое сейчас находится в Лондоне”.

КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Янек, житель гор. Стрий, говорит:

.....Эти земли принадлежали Польше и будут принадлежать ей, а поэтому я никуда отсюда не поеду”.

Крестьянин села Угерцы, Самборского района, ДРОЗДЕЦКИЙ Владек, заявляет среди населения, что:

.....Мы поляки родились здесь и умрем здесь и никуда из Самборского района не поедem. Здесь скоро Советской власти не будет, ибо Англия и Америка предложили Советскому Союзу отдать территорию Польше по реку Днестр, а поэтому ни один поляк отсюда не уедет”.

ЛИВИНСКИЙ Иосиф, старший кассир областной конторы Госбанка гор. Дрогобыч, среди сотрудников распространяет слухи, что:

.....Из Швейцарии передавали по радио, что между Советским Союзом и Польшей заключен договор о том, что Польша будет восстановлена в границах до 1939 года. Если это так, то зачем же нам ехать в Польшу”.

Житель гор. Самбор, рабочий артели ЕНДРОВСКИЙ Борислав среди рабочих заявляет:

.....Поляки ожидают сейчас помощи от Англии и Америки. Польское правительство, находящееся в Лондоне, говорит, что польский народ не должен переселяться и что это правительство возьмет власть в свои руки и оно будет снова править Польшей...”

Слесарь нефтеперегонного завода № 2 гор. Дрогобыч МЕЛЬНИК Константин, в разговоре с рабочими завода заявляет:

.....В Польшу выезжать теперь не надо, так как по решению спе-

się zakończy i Polacy wymogą na Władzy Sowieckiej, żeby oddała ona Polsce terytorium w granicach [sprzed] 1939 roku. Miast – Lwowa i Wilna Polacy nigdy nie oddadzą Związkowi Sowieckiemu”.

Mieszkaniec w[si] Wiskowicze [Biskowice] w rejonie samborskim, kułak BORODACZ Borys, powiedział:

„...Wkrótce nastąpią zmiany w ustanowieniu granic między ZSRS a Polską. Obwody drohobycki i lwowski zostaną przekazane Polsce, a być może przekazane zostaną jej również wszystkie obwody Zachodniej Ukrainy, ponieważ Anglia i Ameryka sprawę tę przedstawiły Rządowi Sowieckiemu i nie uznają rządu polskiego utworzonego w ZSRS. W Polsce będzie prawdziwy polski rząd, który teraz znajduje się w Londynie”.

KRUSZELNICKI Janek, mieszkaniec mias[ta] Stryja, mówi:

„...Te ziemie należały do Polski i będą do niej należeć i dlatego nigdzie stąd nie wyjadę”.

Chłop ze wsi Uherce [Uherce Zapłatyńskie] w rejonie samborskim DROZDECKI Władek, mówił wśród innych mieszkańców:

„...My, Polacy, urodziliśmy się tutaj i umrzemy tutaj i nigdzie z rejonu samborskiego nie wyjedziemy. Tu wkrótce nie będzie już Władzy Sowieckiej, bo Anglia i Ameryka poleciły Związkowi Sowieckiemu oddać Polsce terytorium po rzekę Dniestr i dlatego żaden Polak stąd nie wyjedzie”.

LIWINSKI Józef, starszy kasjer w kancelarii obwodowej *Gosbanku* mias[ta] Drohobycza, rozpowszechnia pogłoski wśród współpracowników, że:

„...Ze Szwajcarii podawali przez radio, że między Związkiem Sowieckim a Polską zawarty został układ o tym, że Polska będzie przywrócona w granicach sprzed 1939 roku. Jeśli tak, to po co mamy jechać do Polski”.

Mieszkaniec mias[ta] Sambora, pracownik spółdzielni JĘDROWSKI Borysław mówi wśród pracowników:

„...Polacy czekają teraz na pomoc Anglii i Ameryki. Rząd polski znajdujący się w Londynie mówi, że naród polski nie powinien się przesiedlać i że rząd ten weźmie władzę w swoje ręce i znów będzie rządzić Polską...”

Ślusarz pracujący w Rafinerii Ropy Naftowej nr 2 w mieś[cie] Drohobyczu MIELNIK Konstanty, podczas rozmowy z robotnikami z zakładu oświadcza:

„...Do Polski wyjeżdżać teraz nie należy, ponieważ zgodnie z decyzją specjalnie utworzonej komisji Polska pozostanie w granicach, w jakich istniała do 1939 roku...”

Mieszkanca mias[ta] Sambóra KOŁBUS Wanda, gospodyni domowa, powiada w sprawie przesiedlenia:

циально созданной комиссии Польша останется в границах, существовавших до 1939 года...”

Жительница гор. Самбор КОЛБУС Ванда, домохозяйка, по вопросу переселения, говорит:

„...То, что переселяют поляков с территории Западной Украины, это делается неправильно, так как земля эта всегда принадлежала Польше и полякам некуда отсюда уходить”.

Такое же заявление высказал завхоз Дрогобычского Леспромхоза ВЕНЖИНЯК Юзеф, работающий в гор. Дрогобыч:

„...Зачем мне ехать в Польшу. Война еще будет продолжаться между Советским Союзом, Англией и Америкой. В Дрогобыче Нефтезавод № 2 принадлежит англичанам, так что здесь будет Польша и поэтому мне ехать нечего...”

Жительница гор. Самбор ВАСЮТИК Мария, также заявляет, что:

„...Несмотря на то, что Советские войска очистили всю территорию Западной Украины и дошли до Венгрии, Россия все равно отступит с польской территории на границы 1939 года и полякам выезжать отсюда нечего...”

Аналогичные реагирования на переселение имеют место среди большинства националистически настроенной части польского населения.

Кроме того, во второй половине октября месяца с.г. в гор. Стрий, на многих объявлениях о правилах переселения поляков неизвестными антисоветски настроенными лицами были учинены надписи:

„Мы отсюда никуда не поедем. Мы здесь Польшу иметь будем”.

В ночь на 24 ноября 1944 года в гор. Дрогобыч по ул. Мицкевича, были расклеены антисоветские националистические листовки, призывающие поляков не выезжать в Польшу.

Принятыми мерами агентурного розыска автора и распространителя антисоветских листовок нами была выявлена и арестована по подозрению в авторстве и распространении указанных листовок жительница гор. Дрогобыч, ДЮГ Янина-Ванда Францишковна², у которой при обыске были обнаружены и изъяты: пишущая машинка с польским шрифтом, один экземпляр свежей антисоветской газеты „ПОДХАЛЯНИН”³ и 10 листов использованной копировальной бумаги.

Произведенной расшифровкой и переводом на русский язык сохранившихся на копировке отпечатков установлено, что на этой бумаге печатались антисоветские материалы, озаглавленные „Вопросы южных границ Польши”, которые содержат резкие клеветнические выпады против Советского Правительства и его политики по отношению к Польше.

В печатании этих материалов ДЮГ созналась.

Одновременно с арестом ДЮГ нами был арестован активный участник

„...To, że przesiedlają Polaków z terytorium Zachodniej Ukrainy jest działaniem niesłusznym, bo ziemia ta zawsze należała do Polski i Polacy nie mają dokąd stąd pójść”.

Takie samo oświadczenie złożył *zawchoz* w drohobyckim *lespromchozie* WĘZYNIAK Józef, pracujący w mieś[cie] Drohobyczu:

„...Po co mam jechać do Polski. Wojna jeszcze będzie się toczyć pomiędzy Związkiem Sowieckim, Anglią i Ameryką. Rafineria nr 2 w Drohobyczu należy do Anglików, a więc tutaj będzie Polska i dlatego nie mam po co jechać...”

Mieszkanca mias[ta] Sambora WASIUTIK Maria, również oświadcza:

„...Pomimo tego, że wojska sowieckie oczyściły całe terytorium Zachodniej Ukrainy i doszły do Węgier, Rosja mimo wszystko ustąpi z terytorium polskiego do granicy [sprzed] 1939 roku i Polacy nie mają po co wyjeżdżać...”

Analogicznie reaguje na przesiedlenie większość nastawionej nacjonalistycznie ludności polskiej.

Ponadto, w drugiej połowie miesiąca października br. w mieś[cie] Stryju, na wielu obwieszczeniach o zasadach przesiedlenia Polaków, nieznane nastawione antysowiecko osoby umieściły napisy:

„Nigdzie stąd nie wyjedziemy. Tutaj będziemy mieć Polskę”.

W nocy na 24 listopada 1944 roku, na ul. Mickiewicza w mieś[cie] Drohobyczu rozklejone zostały antysowieckie nacjonalistyczne ulotki, wzywające Polaków by nie wyjeżdżali do Polski.

Dzięki podjętym działaniom agenturalnym w celu znalezienia autora i osoby rozpowszechniającej antysowieckie ulotki, wykryto i aresztowano podejrzaną o autorstwo i rozpowszechnianie wspomnianych ulotek mieszkankę mias[ta] Drohobycza DIUG Janinę-Wandę c. Franciszka², u której podczas rewizji znaleziono i skonfiskowano maszynę do pisania z polskimi czcionkami, jeden egzemplarz świeżej antysowieckiej gazety „PODHALANIN”³ i 10 arkuszy już wykorzystanej kalki.

Na podstawie rozszyfrowanych i przetłumaczonych na język rosyjski śladów zachowanych na kalce ustalono, że przez tę kalkę były pisane antysowieckie materiały zatytułowane „Sprawa południowych granic Polski”, zawierające ostre oszczercze ataki na Rząd Sowiecki i jego politykę wobec Polski.

Do przepisywania tych materiałów DIUG przyznała się.

Jednocześnie z aresztowaniem DIUG został przez nas aresztowany aktywny członek polskiej podziemnej organizacji młodzieżowej „ORLETA”⁴ – JOCHMAN Janusz s. Franciszka, uczeń 8 kl. polskiej szkoły, u którego podczas rewizji skonfiskowano maszynę do pisania z polskimi czcionkami i antysowiecką ulotkę zawierającą apel do Polaków, by nie wyjeżdżali do Polski.

польской подпольной антисоветской молодежной организации „ОРЛЕНТА”⁴ – ИОХМАН Януш Францишкович, ученик 8 кл. польской школы, у которого при обыске была изъята пишущая машинка с польским шрифтом и антисоветская листовка, содержащая призыв к полякам не выезжать в Польшу.

О ДЮГ и ИОХМАНЕ нами было сообщено на Ваше имя подробными докладными записками за №№ 2/11/820 от 28/11-44 года и 2/11/824 от 28/11-44 года.

В связи с изложенными фактами, свидетельствующими об активизации польского антисоветского подполья, нами проводятся следующие мероприятия:

1. Даны указания Начальникам ГО, РО НКГБ об усилении агентурно-оперативной работы по полякам;

2. Ведем активную работу по приобретению новой ценной агентуры по полякам, способной вскрыть польское националистическое подполье, действующее в гор. Дрогобыче;

3. Придавая особо важное значение фактам неофициального приезда поляков из территории собственно Польши в Дрогобычскую область, нами даны указания Нач. ГО, РО НКГБ о спешном проведении агентурно-оперативных мероприятий по выявлению и активной разработке этой категории лиц в целях разоблачения среди них германской агентуры и эмиссаров польского эмигрантского правительства в Лондоне, засылаемых на нашу территорию для подрывной, разведывательной и диверсионно-террористической работы.

4. Указанные выше лица, антисоветски проявляющие себя, нами берутся на учет и в агентурную разработку.

О результатах сообщим дополнительно.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБ. ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) МАЙСТРУК

„5-а” декабря 1944 года

№ 2/11/908-а

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 17–22.

Оригінал, машинопис.

З правого боку документа вгорі приписка від руки: „Использовать для докл. записки в НКГБ СССР”, дата: „26 XII” і нерозбірливий підпис. Зліва приписка від руки: „т. Хаєт, Дол[ожите] весь накопившийся материал по этому вопросу”, дата: „7.12.44” і нерозбірливий підпис.

а-а Вписано від руки.

O DIUG i JOCHMANIE donosiliśmy Wam w szczegółowych raportach pod numerami: 2/11/820 z 28/11-44 roku i 2/11/824 z 28/11-44 roku.

W związku z opisanymi faktami świadczącymi o aktywizacji polskiego antysowieckiego podziemia, podjęliśmy następujące działania:

1. Wydano dyrektywy naczelnikom GO, RO NKGB o wzmożeniu działalności agenturalno-operacyjnej dotyczącej Polaków;

2. Prowadzimy aktywną działalność w celu pozyskania nowej wartościowej agentury dotyczącej Polaków, zdolnej do wykrycia polskiego nacjonalistycznego podziemia działającego w mieś[cie] Drohobyczu;

3. Przywiązując szczególną wagę do faktów nieoficjalnego przyjazdu do obwodu drohobyckiego Polaków z terenów właściwej Polski, wydaliśmy wytyczne nacz[elnikom] GO, RO NKGB w sprawie pilnego podjęcia działań agenturalno-operacyjnych zmierzających do ujawnienia i aktywnego rozpracowania osób tej kategorii w celu zdemaskowania wśród nich niemieckiej agentury i emisariuszy polskiego rządu emigracyjnego w Londynie, wysyłanych na nasze terytorium w celu prowadzenia działalności wywrotowej, wywiadowczej i dywersyjno-terrorystycznej.

4. Wspomniane wyżej osoby przejawiające antysowieckie nastawienie, wciągane są przez nas do ewidencji i poddawane agenturalnemu rozpracowaniu.

O rezultatach poinformujemy dodatkowo.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBWODU DROHOB[YCKIEGO]
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) MAJSTRUK

„a-5-a” grudnia 1944 roku

nr a-2/11/908^a

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 17–22.

Oryginał, maszynopis.

W prawym górnym rogu dokumentu odręczna notatka: Wykorzystajcie w raporcie dla UNKGB ZSRS, data: 26 XII i nieczytelny podpis. W lewym rogu częściowo nieczytelna odręczna notatka: t. Chajet. Dajcie cały zebrany materiał w tej sprawie, data: 7.12.44 i nieczytelny podpis.

a- a Wpisano odręcznie.

b- b Podkreślono odręcznie.

c- c Tekst zakreślony na marginesie podwójną pionową kreską i opatrzony odręczną notatką: Poinformować lwowski UNKGB, 12.12.44 r. i nieczytelny podpis.

¹ Być może kpt. Witold Szredzki (1911–1968), ps. „Sulima”, uczestnik kampanii wrześniowej, komendant Inspektoratu Zachodniego Okręgu AK Lwów, dca zgrupowania AK „San” w czasie akcji „Burza”; po rozbrojeniu przez Sowietów Szredzki dołączył do oddziału AK „Warta”

0- -6 Підкреслено від руки.

0- -2 Текст зазначений на полях подвійною вертикальною рисою, поруч приписка від руки: „Информировать Львовское УНКГБ, 12.12.44 г.“, нерозбірливий підпис.

¹ Можливо це капітан Вітольд Шредзький (1911–1968), псевдо „Суліма“, учасник вересневої кампанії 1939, комендант Інспектури Західного округу АК Львів, командир угруповання АК „Сан“ під час операції „Бужа“; після роззброєння „Сану“ Радянськими військами Шредзький приєднався до загону АК „Варта“ у Ряшівському воєводстві, потім був командиром району „ВіН“ у Нижній Сілезії; заарештований 1 червня 1946, засуджений до смертної кари, яку замінено на 15 років ув'язнення; звільнений у 1956.

² Правдоподібно член сім'ї тюремного службовця Станіслава Дюга, заарештованого 11 квітня 1940 у Дрогобичі і невдовзі страченого.

³ „Подгалянін“ – щотижневик, видавався у Самборі з вересня до грудня 1944 організацією „Не“ Району Самбір. Редакторами були Владислав Корч і Яніна Височанська.

⁴ Точніше „Орлята Подгалянські“ – підпільна молодіжна організація, що діяла в Дрогобичі і Самборі.

w rzeszowskim, następnie był dcą rejonu WiN na Dolnym Śląsku; aresztowany 1 czerwca 1946, został skazany na karę śmierci zamienioną na 15 lat więzienia; zwolniony w 1956.

² Prawdopodobnie członek rodziny strażnika więziennego Stanisława Diuga, aresztowanego 11 kwietnia 1940 w Drohobyczu i wkrótce straconego.

³ „Podhalanin” – tygodnik wydawany w Samborze pomiędzy wrześniem a grudniem 1944 przez organizację „Nie” Obwodu Sambor. Redaktorami byli Władysław Korcz i Janina Wysockańska.

⁴ Właśc.: „Orlęta Podhalańskie” – podziemna organizacja młodzieżowa działająca w Drohobyczu i Samborze.

16 грудня 1944, Київ. Записка по ВЧ І. Лобуренка П. Бурмаку стосовно працівників, від'їжджаючих до Польщі для проведення евакуації українського населення

ЛЬВОВ

ЗАПИСКА ПО „ВЧ”

НАЧАЛЬНИКУ ПОГРАНИЧНИХ ВОЙСК УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-^аМАЙОРУ^а
ТОВ. БУРМАК

Прошу Вашего указания о пропуске через контрольно-пропускной пункт направляющихся в гор. Люблин для проведения работы по эвакуации украинского населения т.т.

1. ГЛИНКУ Дмитрия Васильевича
2. ГОЛОВКО-УЛАЗОВСКОГО Владимира Макаровича
3. ДУДНИКА Александра Харитоновича
4. КРАВЧЕНКО Ивана Петровича
5. КАНАЕВА Александра Ивановича
6. КИТАЕВА Василия Петровича
7. РАССЫХИНА Ивана Ефимовича
8. КУЧЕРЕНКО Дмитрия Константиновича

Указанные выше товарищи следуют из гор. Киева через гор. Ковель, Волынской области.

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
КОМИССАР МИЛИЦИИ 3 РАНГА

(—) ЛОБУРЕНКО

„^б16^б” декабря 1944 г.

№ ^б3341/СН^б

^бПер[едал] Демура^б

^бПрин[ял] Салкин^б

^б16/ХІІ-44 г. 16^б

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 37 (1951), спр. 4, арк. 96.

Оригінал, машинопис.

^а - ^а Виправлено від руки: лейтенанту.

^б - ^б Вписано від руки.

16 grudnia 1944, Kijów. Depesza WCz. I. Łoburienki do P. Burmaka w sprawie pracowników udających się do Polski w celu przeprowadzenia ewakuacji ludności ukraińskiej

LWÓW

DEPESZA „WCz”

**DO DOWÓDCY WOJSK POGRANICZNYCH OKRĘGU UKRAIŃSKIEGO
 GENERAŁA ^aMAJORA^a
 tow. BURMAKA**

Proszę Was o wydanie wytycznych dotyczących przepuszczenia przez kontrolny punkt przejściowy towarzyszy udających się do mias[ta] Lublina w celu przeprowadzenia prac związanych z ewakuacją ludności ukraińskiej:

1. GLINKI Dmitrija Wasiljewicza
2. GOŁOWKO-UŁAZOWSKIEGO Władimira Makarowicza
3. DUDNIKA Aleksandra Charitonowicza
4. KRAWCZENKI Iwana Pietrowicza
5. KANAJEWA Aleksandra Iwanowicza
6. KITAJEWA Wasilija Pietrowicza
7. RASSYCHINA Iwana Jefimowicza
8. KUCZERIENKI Dmitrija Konstantinowicza

Wymienieni wyżej towarzysze jadą z mias[ta] Kijowa przez mias[to] Kowel w obwodzie wołyńskim.

**ZAST[ĘPCA] LUDOWEGO KOMISARZA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
 USRS
 KOMISARZ MILICJI 3 RANGI
 (—) ŁOBURIENKO**

„^b16-^b” grudnia 1944 r.
 Nr ^b3341/SN-^b

^bNad[ał] Diemura-^b
^bPrzyj[ął] Sałkin-^b
^b16/XII-44 r. 16⁰⁰-^b

*PA SBU (Kijów), f. 16, op. 37 (1951), spr. 4, ark. 96.
 Oryginał, maszynopis.*

^a - ^a Poprawiono odręcznie: lejtenanta.

^b - ^b Wpisano odręcznie.

16 грудня 1944, Луцьк. Довідка І. Гребченка М. Шестакову про результати переселення польського населення з Волинської області станом на 15 грудня 1944 р.

Сов. секретно

НАЧАЛЬНИКУ УНКГБ по ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИКУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
тов. ШЕСТАКОВУ¹

г. Луцк

СПРАВКА

о наличии польского населения, подлежащего эвакуации с территории УССР в Польшу и количество поданных заявлений польскими гражданами на выезд по Волынской области.—

По имеющимся в Главном Представительстве Правительства УССР учетным данным на территории Волынской области учтено польского населения 57800 чел.

В разрезе Райпредставительств указанное количество поляков разбивается следующим образом:

	К-во сем.	К-во чл. сем.
1. Луцкое Райпредставит.	11700	41000 чел.
2. Ковельское —"—	3880	11950 —"—
3. Вл.-Волыньское —"—	1380	4850 —"—
ИТОГО:	16960	57800 чел.

По состоянию на 15/ХІІ-44 г. по Волынской области поступило заявлений от польских граждан на выезд с территории УССР в Польшу от 12360 семейств, с общим количеством членов семей в 40149 человек.

В разрезе Райпредставительств подача заявлений распределяется следующим образом:

**16 grudnia 1944, Łuck. Informacja I. Griebczenki dla M. Szestakowa
o rezultatach przesiedleń ludności polskiej z obwodu wołyńskiego.
Stan na 15 grudnia 1944 r.**

Śc[iśle] tajne

**DO NACZELNIKA UNKGB OBWODU WOŁYŃSKIEGO
PUŁKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
tow. SZESTAKOWA¹**

m. Łuck

INFORMACJA

o zamieszkałej w obwodzie wołyńskim ludności polskiej podlegającej ewakuacji z terytorium USRS do Polski i ilości podań o zgodę na wyjazd, złożonych przez polskich obywateli.–

Według materiałów ewidencyjnych Głównego Przedstawicielstwa Rządu USRS, na terytorium obwodu wołyńskiego zostało zewidencjonowanych 57 800 osób narodowości polskiej.

Powyższa liczba Polaków przypada jak niżej na poszczególne przedstawicielstwa rejonowe:

	Liczba rodz[in]	Liczba czł[onków] rodz[in]
1. Łuckie Przedstawiciel[stwo] Rejonowe	11700	41000 os[ób]
2. Kowelskie –"– –"–	3880	11950 –"–
3. Wł[odzimiersko]- -Wołyńskie –"– –"–	1380	4850 –"–
RAZEM:	16960	57800 os[ób]

Według stanu na 15/XII-44 r., w obwodzie wołyńskim wpłynęło 12 360 podań od rodzin polskich o zgodę wyjazd z terytorium USRS do Polski, które liczą łącznie 40 149 osób.

Wpływ podań według rejonowych przedstawicielstw przedstawia się następująco:

№№ п/п	Наименование Районного Представительства	К-во семей подавших заявления на выезд	Количество членов семей
1.	Луцкое	6536	20978
2.	Ковельское	3284	10837
3.	Вл.-Волынское	2540	8334
ИТОГО:		12360	40149

Фактически эвакуировано по состоянию на 15/ХІІ-44 г. по области 646 семейств с общим количеством членов семей – 1759 человек. Из них по Луцкому Райпредставительству эвакуировано 212 семей в 566 ч., по Ковельскому Райпредставительству – 6 семейств в 11 человек и Вл.-Волынскому Райпредставительству 428 семейств в 1182 человека.

В декабре месяце с.г. с территории Волынской области будет эвакуировано 850 семейств, из которых:

Луцкое Райпредставительство	–	400 семейств	
Ковельское	–	250	–
Вл.-Волынское	–	200	–

Основной причиной медленной эвакуации польского населения в Польшу является то, что Польский Комитет Национального Освобождения из-за отсутствия мест расселения на территории Польши не может принять сразу большое число эвакуируемого с территории УССР польского населения.

Прием поляков с нашей стороны Польским Комитетом Национального Освобождения производится по мере передачи нам украинского населения.

Зам. Главного Представителя
Правительства УССР
Полковник

(—) ГРЕБЧЕНКО

Исп. Максименко
16/ХІІ-44 г.
№ ^а039-^а
г. Луцк

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 52–53.

Оригінал, машинопис.

На тексті косо нерозбірлива приписка від руки з датою: „26 ХІІ”.

^а - ^а Вписано від руки.

¹ Шестаков Михайло (нар. 1909), у 1944–1946 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Волинської області. Полковник держбезпеки.

Lp.	Nazwa Przedstawicielstwa Rejonowego	Liczba rodzin, które złożyły podania na wyjazd	Liczba członków rodzin
1.	Łuckie	6536	20978
2.	Kowelskie	3284	10837
3.	Wł[odzimiersko]-Wołyńskie	2540	8334
	RAZEM:	12360	40149

Faktycznie wyewakuowano z obwodu według stanu na 15/XII-44 r., 646 rodzin liczących łącznie 1759 osób. Z tego przez Łuckie Przedstawicielstwo Rejonowe ewakuowano 212 rodzin liczących 566 os[ób], przez Kowelskie Przedstawicielstwo Rejonowe 6 rodzin, 11 osób i [przez] Wł[odzimiersko]-Wołyńskie Przedstawicielstwo Rejonowe 428 rodzin, 1182 osoby.

W miesiącu grudniu br. zostanie ewakuowanych z terytorium obwodu wołyńskiego 850 rodzin, w tym przez:

Łuckie Przedstawicielstwo Rejonowe – 400 rodzin

Kowelskie – – – – – 250 – – –

Wł[odzimiersko]-

-Wołyńskie – – – – – 200 – – –

Główną przyczyną powolnej ewakuacji ludności polskiej do Polski jest, iż wobec braku miejsc do rozmieszczenia na polskim terytorium, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego nie może przyjąć na raz większej liczby ludności polskiej ewakuowanej z terytorium USRS.

Przyjmowanie od nas Polaków postępuje w miarę przekazywania nam ludności ukraińskiej przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego.

Zast[ępc]a Głównego Przedstawiciela
Rządu USRS
Pułkownik

(—) GRIEBCZENKO

Wyk[onał] Maksimienko

16/XII-44 r.

nr ^a-039^{-a}

m. Łuck

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 52–53.

Oryginał, maszynopis.

Na tekście ukosem nieczytelny dopisek odręczny z datą: 26 XII.

^a-^a Wpisano odręcznie.

¹ Szestakow Michaił (ur. 1909), w l. 1944–1946 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu wołyńskiego; płk bezp. państw.

**22 грудня 1944, Люблін. Циркуляр Е. Охаба воєводам щодо реалізації угод,
укладених ПКНВ з урядами БРСР і УРСР**

Відомство громадської адміністрації
ПКНВ

Люблін, ^а22 XII^а 1944 р.

№ АП. /44

Участь старост
у кампанії по переселенню

Циркуляр № ...

До
Гр. Гр. Воєвод

- I. На виконання Угоди про переселення від 9.IX.1944, укладеної між ПКНВ і Урядом УРСР, а також Угоди від 9.IX.1944 укладеної між ПКНВ і Урядом БРСР доручається наступне:
 1. Старости повинні особисто або за посередництвом визначених ними представників управлінь старост взяти участь у роботі Комісій по переселенню.
 2. Старости через підлеглі їм органи повинні прослідкувати за правильним виконанням вищезгаданої угоди стосовно:
 - а) залишення в належному порядку і в неушкодженому стані нерухомого майна особами, які від'їжджають з території РП на основі вищезгаданих угод;
 - б) охорони залишеної нерухомості;
 - в) дотримання вивезення до СРСР визначеної кількості нерухомого майна, яке відповідно до Угоди не може перевищувати 2 тонн;
 - г) повернення повністю евакуйованими надлишків корнеплодів, не передбачених пунктом в), представникам Головного інтендантства Червоної Армії.
 3. Старости або визначені ними представники, які беруть участь в роботі по переселенню, повинні простежити, щоб комісії не видавали згоди на виїзд тим особам, до яких адміністративна влада матиме претензії щодо невиконання ними покладених на них обов'язків, або у випадку, якщо вони поводитися всупереч діючим в цій сфері правилам.
 4. Старости повинні звернутися до місцевих органів громадської безпеки за допомогою в реалізації вищевказаних доручень.
- II. Щоб уникнути в майбутньому непорозуміння щодо поставок речових повинностей українським і білоруським населенням, пояснюємо:
 1. Всі, хто погодився на репатріацію, звільняються від будь-яких

22 grudnia 1944, Lublin. Okólnik E. Ochaba do wojewodów w sprawie realizacji porozumień zawartych przez PKWN z rządami BSRS i USRS

Resort Administracji Publicznej
P.K.W.N.

Lublin, dnia 22 XII^a 1944 r.

Nr AP. /44

Udział Starostów w akcji
przesiedleńczej

Okólnik Nr ...

Do
Ob. Ob. Wojewodów

- I. W wykonywaniu umowy o przesiedleniu z dnia 9.IX.1944 zawartej między PKWN a rządem USRR oraz umowy z dnia 9.IX.1944 zawartej między PKWN a rządem BSRR poleca się co następuje:
1. Starostowie winni osobiście lub za pośrednictwem wyznaczonych przez siebie przedstawicieli urzędów starościńskich wziąć udział w pracach Komisji Przesiedleńczych.
 2. Starostowie poprzez podległe im organy dopilnują prawidłowego wykonania umowy wymienionej odnośnie:
 - a) pozostawienia w należyтым porządku i w nieuszkodzonym stanie nieruchomości przez osoby opuszczające terytorium Rz[eczypospolitej] P[olskiej] na podstawie wymienionych umów zgodnie z tymi umowami,
 - b) zabezpieczenie opuszczonych nieruchomości,
 - c) nieprzekraczanie powyższymi umowami określonej ilości 2 ton dobytku nieruchomego, która może być wywieziona do ZSRR,
 - d) zdawanie w całości przez ewakuowanych nadmiaru ziemiopłodów nie przewidzianego w punkcie c), przedstawicielom Głównej Intendentury Czerwonej Armii.
 3. Starostowie wzgl[ędnie] wyznaczeni przez nich przedstawiciele biorący udział w pracach przesiedleniowych winni dopilnować by komisje nie wydawały zezwoleń tym zgłaszającym się na wyjazd, co do których władze administracji ogólnej będą miały zastrzeżenia, że nie wykonali ciężących na nich obowiązków, lub też postępowali wbrew obowiązującym w tej dziedzinie przepisom.
 4. Starostowie zwrócą się do miejscowych organów bezpieczeństwa publicznego o udzielenie pomocy w realizacji powyższych poleceń.
- II. Aby uniknąć w przyszłości nieporozumień wyjaśnia się odnośnie dostaw świadczeń rzeczowych przez ludność ukraińską i białoruską:
1. Wszyscy, którzy zgłosili się do repatriacji, zwolnieni są od wszelkich

речових повинностей, самоврядних і комунальних податків, а також від виплат по страхуванню.

2. Оскільки українське і білоруське населення, погодившись на репатріацію, порушує визначені місцевою Комісією по переселенню терміни виїзду, органи державної влади у порозумінні з представниками української і білоруської комісій по переселенню повинні домагатися від цих осіб виконання визначених обов'язкових речових повинностей.
3. Українське і білоруське населення, яке взагалі не виявило готовності до переселення в СРСР, в жодному випадку не може бути звільненим від поставок речових повинностей.

III. Нагадуємо, що згідно з циркуляром Відомства громадської адміністрації № АП 860/44, працівники Комісії по репатріації повинні користуватися на рівні з працівниками староств продуктовими картками, харчовими пайками, одягом і взуттям, а також місцевими їдальнями за державними цінами.

Усі персональні і конторські витрати комісій по переселенню покриваються безпосередньо Відомством закордонних справ.

Заступник Керівника
Відомства громадської адміністрації
Підполковник Едвард Охаб¹

А МВСіА РП, ф. РКWN RAP 6, арк. 50.

Копія, машинопис.

Під текстом приписка від руки: „Вислано до Управління репатріац[і]ї, Від[омства] за[кордонних] спр[ав], Від[омства] громадської безп[еки], Речових повинностей, Економічного Бюро”.

*** Вписано від руки.

¹ Охаб Едвард (1906–1989), з 1929 у КПП, пізніше у ППР, у 1956 – перший секретар ЦК ПОРП. Під час війни в СРСР один з організаторів СПП, у 1943–1944 – у ВП у СРСР; з липня до листопада 1944 – заступник командувача з політико-виховних питань 1 Армії ВП, потім заступник керівника Відомства громадської адміністрації ПКНВ; у 1945 – міністр громадської адміністрації, у 1949–1950 – заступник міністра національної оборони, у 1950 – начальник Головного політичного управління ВП; у 1957–1959 – міністр сільського господарства, у 1964–1968 – голова Державної Ради. У 1944–1969 – депутат КРН, Законодавчого Сейму і Сейму ПНР 1–4-го скликання; генерал бригади.

świadczeń rzeczowych, podatków samorządowych i komunalnych oraz świadczeń ubezpieczeniowych.

2. O ile ludność ukraińska i białoruska mimo iż zgłosiła się do repatriacji, odmawia wyjazdu w terminie oznaczonym przez miejscową Komisję Przesiedleńczą, władze państwowe powinny w porozumieniu z przedstawicielami Ukraińskiej i Białoruskiej Komisji Przesiedleńczej obciążyć tę ludność obowiązkową dostawą świadczeń rzeczowych.
3. Ludność ukraińska i białoruska, która nie zgłosiła w ogóle gotowości przesiedlenia się do ZSRR, nie może być w żadnym wypadku zwolniona od świadczeń rzeczowych.

III. Przypomina się, że zgodnie z okólnikiem Resortu Administracji Publicznej Nr AP 860/44, pracownicy Komisji Repatriacyjnej powinni korzystać na równi z pracownikami starostwa z wszelkich kart żywnościowych, przydziałów żywności, odzieży i obuwia oraz korzystać z miejscowych stołówek po cenach państwowych.

Wszelkie wydatki personalne i biurowe Komisji Przesiedleńczych pokrywa bezpośrednio Resort Spraw Zagranicznych.

Z-ca Kierownika
Resortu Administracji Publicznej
Ppłk Edward Ochab¹

A MSWiA, PKWN RAP 6, k. 50.

Kopia, maszynopis.

Pod tekstem odręczna adnotacja: Wysłano do Urzędu Repatriacyjnego], Res[ortu] Spr[aw] Zagr[anicznych], Res[ortu] Bez[pieczerstwa] Publ[icznego], Świadczeń Rzeczowych, Biura Ekonomicznego. Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

• • Wpisano odręcznie.

¹ Ochab Edward (1906–1989), od 1929 w KPP, później w PPR, w 1956 I sekretarz KC PZPR. W czasie wojny w ZSRS, współorganizator ZPP, w l. 1943–1944 w WP w ZSRS; od lipca do listopada 1944 zca dcy ds. polit.-wych. 1 Armii WP, następnie zca kierownika RAP PKWN, w 1945 minister administracji publicznej, w l. 1949–1950 wiceminister obrony narodowej, w 1950 szef GZP WP; w l. 1957–1959 minister rolnictwa, 1964–1968 przewodniczący Rady Państwa. W l. 1944–1969 poseł do KRN, na Sejm Ustawodawczy i Sejm PRL I–IV kadencji; gen. bryg.

Між 1-7 січня 1945, Луцьк. Зведення Волинського Управління НКГБ про результати переселення польського населення станом на 1 січня 1945 р.

СВЕДЕНИЯ

о количестве польского населения, зарегистрированного к эвакуации на территорию Польши – по Волынской области

№ № пп	Наименование райпредставительства и административного района	Количество польск. насел., подлежащего эвакуации	Зарегистр. к выезду на 1/1-45 г.	Выехало на 1/1- 45 г.	Приме- чание
1. ЛУЦКОЕ ПРЕДСТ-ВО					
	1. г. Луцк и районы	12100	15479 12363 ^{*)}	3410 2009 ^{*)}	^{*)} в т.ч. г. Луцк
	2. Рожище	9820	6548	43	
	3. Киверцы	11003	4633	197	
	Итого:	32923	26660	3650	
2. КОВЕЛЬСКОЕ ПРЕД-ВО					
	1. Ковельский	3111	3609	569	
	2. Маневичский	450	746	-	
	3. Мацевский	120	181	3	
	4. Любомльский	3919	4187	648	
	5. Головянский	-	11	5	
	6. Шацкий	133	91	48	
	7. Заболотьевский	53	50	-	
	8. Седлищанский	-	-	-	
	9. Камень-Каширский	477	43	-	
	10. Любашевский	-	9	9	
	11. Голобский	1227	2234	31	
	Итого:	9490	11178 ¹⁾	1340 ²⁾	
3. ВЛ. ВОЛЫНСКОЕ ПРЕД-ВО					
	1. Локачевский	168	14	-	
	2. Вл.-Волынский	6949	6488	1268	
	3. Берестечковский	100	-	-	
	4. Гороховский	331	5	-	
	5. Порицкий	188	11	-	
	6. Озютчевский	761	956	32	
	7. Вербский	619	448	141	
	8. Устилугский	733	378	110	
	9. Турийский	1211	731	49	
	Итого:	11070 ³⁾	9031	1600	
Всего по Области:		53483⁴⁾	46869⁵⁾	6590⁶⁾	

**Pomiędzy 1–7 stycznia 1945, Łuck. Komunikat wołyńskiego Zarządu
NKGB o rezultatach przesiedleń ludności polskiej.
Stan na 1 stycznia 1945 r.**

**KOMUNIKAT
o liczbie ludności polskiej w obwodzie wołyńskim, zarejestrowanej
do ewakuacji na terytorium Polski**

Lp.	Nazwa przedstawicielstwa rejonowego i rejonu administracyjnego ¹	Liczba ludn[ości] polsk[iej] podlega- jącej ewakuacji	Zarejestr[owa- nych] na wyjazd do dnia 1/1-45 r.	Wyjechało do dnia 1/1-45 r.	Uwagi
1. PRZED[STAWICIEL]STWO ŁUCKIE					
1.	m. Łuck i okolice	12100	15479 12363 ^{*)}	3410 2009 ^{*)}	^{*)} w tym m. Łuck
2.	Rozyszcze	9820	6548	43	
3.	Kiwerce	11003	4633	197	
	Razem:	32923	26660	3650	
2. PRZED[STAWICIEL]STWO KOWELSKIE					
1.	Kowel	3111	3609	569	
2.	Maniewiczze	450	746	–	
3.	Maciejów	120	181	3	
4.	Luboml	3919	4187	648	
5.	Hołowno	–	11	5	
6.	Szack	133	91	48	
7.	Zabłocie	53	50	–	
8.	Siedliszcze	–	–	–	
9.	Kamień Koszyrski	477	43	–	
10.	Lubieszów	–	9	9	
11.	Hołoby	1227	2234	31	
	Razem:	9490	11178²	1340³	
3. PRZED[STAWICIEL]STWO WŁ[ODZIMIERSKO] WOŁYŃSKIE					
1.	Łokacze	168	14	–	
2.	Włodzimierz Wołyński	6949	6488	1268	
3.	Beresteczko	100	–	–	
4.	Horochoów	331	5	–	
5.	Poryck	188	11	–	
6.	Oździutycze	761	956	32	
7.	Werba	619	448	141	
8.	Uścitułg	733	378	110	
9.	Turzyck	1211	731	49	
	Razem:	11070⁴	9031	1600	
Łącznie w obwodzie:		53483⁵	46869⁶	6590⁷	

ВЕРНО:

ЗАМ. НАЧ. 11 ОТДЕЛЕНИЯ 2 ОТДЕЛА УНКГБ
ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ
МЛ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) КОСТЕНКО⁷

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 8.

Засвідчена копія, машинопис.

*Посередині сторінки резолюції від руки: „т. Медведеву, 7 I 45” та: „т. Волкову” і дата:
„8 I 45”.*

¹ Підрахунок дає: 11 161.

² Підрахунок дає: 1313.

³ Підрахунок дає: 11 060.

⁴ Підрахунок дає: 53 473.

⁵ Підрахунок дає: 46 852.

⁶ Підрахунок дає: 6563.

⁷ Костенко Олександр (нар. 1912), у 1944–1947 – заступник начальника, згодом начальник 11-го відділення 2-го відділу УНКГБ–УМГБ УРСР Волинської області; молодший лейтенант держбезпеки.

ZA ZGODNOŚĆ:

ZAST[ĘPCA] NACZ[ELNIKA] 11 WYDZIAŁU 2 ODDZIAŁU UNKGB
OBWODU WOŁYŃSKIEGO

MŁ. LEJTENANT BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

(—) KOSTIENKO⁸

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 8.

Kopia, maszynopis.

Na środku strony odręczne dekretacje: t. Miedwiediew i data: 7 I 45 oraz t. Wołkow i data: 8.I.45 r.

¹ W tłumaczeniu nazwy rejonów zastąpiono nazwami miast rejonowych.

² Sumowanie daje wynik: 11 161.

³ Sumowanie daje wynik: 1313.

⁴ Sumowanie daje wynik: 11 060.

⁵ Sumowanie daje wynik: 53 473.

⁶ Sumowanie daje wynik: 46 852.

⁷ Sumowanie daje wynik: 6563.

⁸ Kostienko Aleksander (ur. 1912), w l. 1944–1947 zca naczelnika, potem naczelnik 11 Wydz. 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu wołyńskiego; mł. lejtn. bezp. państw.

9 січня 1945, Чортків. Спецповідомлення П. Пугача П. Дроздецькому про хід переселення станом на 1 січня 1945 р. та реагування на це польського населення у Тернопільській області

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ГОСУДАРСТВЕН. БЕЗОПАСНОСТИ
УСССР – КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

тов. ДРОЗДЕЦКОМУ¹
гор. Киев

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

О ходе эвакуации польского населения
в Польшу и реагировании населения
на переселение.

По гор. Чорткову и 17 южным районам Тернопольской области, прикрепленным к Чортковскому пункту переселения, по состоянию на 1 января 1945 года поступило заявлений о выезде в Польшу от 3377 семей (10467 человек).

Наибольшее количество заявлений поступило по:

- 1) Золотниковскому району от 1600 семей (5400 человек)
- 2) Борщевскому району – 870 семей (2578 человек)
- 3) Гор. Чорткову – 297 семей (751 человек)

По состоянию на 1 января 1945 года выехало в Польшу групповым порядком:

Из гор. Чорткова	62 семьи	– 151 человек
Из Тлустенского района	51 семья	– 144 человека
Из Копычинского района	60 семей	– 140 человек
Из Борщевского района	90 семей	– 236 человек.
Итого	263 семьи	671 человек

Кроме того отправлено в индивидуальном порядке 32 семьи (84 человека) и одиночек 68 человек, а всего эвакуировано 295 семей – 823 человека.

Причиной незначительной эвакуации семей польских граждан в декабре месяце послужило то, что дирекция железной дороги не представила нужного количества вагонов.

Суммарных данных о результатах переселения по северным районам области, нет. По отдельным районам ход переселения характеризуется следующими цифрами:

**9 stycznia 1945, Czortków. Meldunek specjalny P. Pugacza dla
P. Drozdzieckiego o przebiegu przesiedlania i nastrojach ludności polskiej
w obwodzie tarnopolskim. Stan na 1 stycznia 1945 r.**

ŚCIŚLE TAJNE

DO ZAST[ĘPCY] LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWOW[EGO] USRS –
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

tow. DROZDIECKIEGO¹
mias[to] Kijów

MELDUNEK SPECJALNY

O przebiegu ewakuacji ludności polskiej
do Polski i reakcjach ludności na prze-
siedlenie.

Z mias[ta] Czortkowa i 17 południowych rejonów obwodu tarnopolskiego
przynależnych do czortkowskiego punktu przesiedleńczego, według stanu na
1 stycznia 1945 roku wpłynęły podania o wyjazd do Polski od 3377 rodzin
(10 467 osób).

Największa liczba podań napłynęła:

- 1) z rejonu złotnickiego od 1600 rodzin (5400 osób)
- 2) z rejonu borszczowskiego – 870 rodzin (2578 osób)
- 3) z mias[ta] Czortkowa – 297 rodzin (751 osób)

Według stanu na 1 stycznia 1945 roku wyjechało do Polski grupowo:

z mias[ta] Czortkowa	62 rodziny – 151 osób
z rejonu tłusteńskiego	51 rodzin – 144 osoby
z rejonu kopyczyńskieckiego	60 rodzin – 140 osób
z rejonu borszczowskiego	90 rodzin – 236 osób.

Razem 263 rodziny 671 osób

Ponadto wysłano indywidualnie 32 rodziny (84 osoby) i samotnych 68 osób,
łącznie ewakuowano 295 rodzin – 823 osoby.

Przyczyną niewielkiej ewakuacji rodzin obywateli polskich w miesiącu grud-
niu było, iż dyrekcja kolei nie podstawiła potrzebnej ilości wagonów.

Sumarycznych danych o rezultatach przesiedlenia w północnych rejonach
obwodu nie ma. W poszczególnych rejonach przebieg przesiedlenia charaktery-
zują następujące liczby:

По Почаевскому району подано всего заявлений от польских граждан, желающих эвакуироваться в Польшу от 90 семей; по Шумскому району от 497 семей – 1600 человек и Велико-Дедеркальскому от 28 хозяйств – 74 чел.

Поступили данные, что референт польской комиссии Чортковского пункта переселения ГМИТРОСЕВИЧ Тадеуш Янович, 1915 года рождения сам ведет разговоры против выезда поляков в Польшу и дает соответствующие указания уполномоченным, ведущим эту работу по районам. Так, например: будучи в Пробижнянском районе в разговоре нашему источнику говорил:

„Людей агитировать за переселение не надо и заинтересовывать их ты не думай, так как в Польше золотых гор нет. Если кто из записавшихся будет колебаться, то их можно исключать из списков.”

Реагирование польского населения на мероприятия, связанные с эвакуацией поляков в Польшу характеризуется следующими данными:

Жительница гор. Чорткова КРОКОВСКАЯ Юзефа, полька по национальности, в разговоре с нашим источником 19/XII-44 г. говорила:

„Сейчас из'являют желание выехать в Польшу только одни евреи, ибо они не хотят жить в Советском Союзе, а поляки сами не знают, что делать. Есть указы тайного правительства о том, что полякам выезжать на Запад запрещается. Потому, что настанет такой час, когда скажут полякам, что Вы сами уехали с этих земель, бросили их и этим самым признали, что они не Ваши. А поэтому все поляки не соглашаются на выезд в Польшу. Однако, может быть так, что эти земли останутся Советскому Союзу, тогда местные поляки пропадут. Все же сейчас никто из поляков не думает уезжать”.

Житель с. Ягольницы, Чортковского района ЛЕВОВИЦКИЙ Владислав Каролевич своему родственнику, находящемуся в гор. Рязань, ЛЕВОВИЦКОМУ Чеславу Владиславовичу пишет:

„Теперь самой главной темой разговора является соглашение, подписанное в Люблине между ХРУЩЕВЫМ и польским комитетом, о переселении поляков с Западной Украины и Белоруссии в Польшу и наоборот украинцев из Польши сюда. Но пока это до конца не доведено, да и там – в Польше не все в порядке.”

24/XI-44 г. ЛИЩИК Георгий, поляк, житель гор. Тернополя, работает на жел. дор. станции, в разговоре с источником заявил:

„Нам нечего ждать. Здесь Польши не будет, а поэтому пора собираться. Но меня беспокоит одно, что я имею детей, а сейчас зима и мне с ними будет трудно”.

Жительница гор. Тернополя КИМЛЕР, полька по национальности, 24/XI-44 г. в разговоре источнику сказала:

„Я собираюсь ехать в Польшу. Хотя и жалко бросать родной край, но

Z rejonu poczajowskiego wpłynęły podania łącznie od 90 rodzin obywateli polskich chcących ewakuować się do Polski; z rejonu szumskiego od 497 rodzin – 1600 osób i wielko-dederkalskiego z 28 gospodarstw – 74 os[ób].

Wpłynęły dane, że referent polskiej komisji czortkowskiego punktu przesiedleńczego GMITROSIEWICZ Tadeusz s. Jana, urodzony w 1915 roku, sam prowadzi rozmowy przeciwko wyjazdowi Polaków do Polski i daje odpowiednie wskazówki pełnomocnikom prowadzącym tę działalność w rejonach. Na przykład: będąc w rejonie probuźniańskim², podczas rozmowy z naszym informatorem powiedział:

„Nie należy agitować ludzi do przesiedlenia i nie próbuj ich tym interesować, bo w Polsce złotych gór nie ma. Jeśli ktoś z zapisanych będzie się wahał, to można go wykreślić ze spisu”.

Reakcję ludności polskiej na przedsięwzięcia związane z ewakuacją Polaków do Polski charakteryzują następujące dane:

Mieszkanka mias[ta] Czortkowa KROKOWSKA Józefa, narodowości polskiej, podczas rozmowy z naszym informatorem 19/XII-44 r. mówiła:

„Teraz chcą jechać do Polski tylko sami Żydzi, ponieważ nie chcą oni mieszkać w Związku Sowieckim, a Polacy sami nie wiedzą co robić. Są polecenia tajnego rządu, że Polakom zabrania się wyjeżdzać na Zachód. Dlatego, że przyjdzie taki czas, kiedy powiedzą Polakom, że sami wyjechaliście z tej ziemi, porzuciliście ją i tym samym uznaliście, że nie jest ona wasza. I dlatego nikt z Polaków nie zgadza się na wyjazd do Polski. Jednak może być i tak, że ziemia ta pozostanie w Związku Sowieckim i wtedy miejscowi Polacy przepadną. A mimo to, nikt z Polaków nie myśli teraz wyjeżdzać”.

Mieszkaniec w[si] Jagielnica w rejonie czortkowskim, LEWOWICKI Władysław s. Karola, pisze do swojego krewnego mieszkającego w mieś[cie] Riazaniu, LEWOWICKIEGO Czesława s. Władysława:

„Teraz najważniejszym tematem rozmów jest układ podpisany w Lublinie pomiędzy CHRUSZCZOWEM i polskim komitetem o przesiedleniu Polaków z Zachodniej Ukrainy i Białorusi do Polski i na odwrót, Ukraińców z Polski tutaj. Ale jak na razie, do końca jeszcze tego nie doprowadzono, a i tam w Polsce nie wszystko jest w porządku.

24/XI-44 r. LISZCZYK Jerzy, Polak, mieszkaniec mias[ta] Tarnopola, pracuje na stacji kol[ejowej], podczas rozmowy z informatorem oświadczył:

„Nie mamy na co czekać. Tutaj Polski nie będzie i dlatego pora się zbierać. Ale niepokoi mnie jedno, że mam dzieci, a teraz zima i będzie mi z nimi ciężko.

Mieszkanka mias[ta] Tarnopola KIMLER, narodowości polskiej, 24/XI-44 r. podczas rozmowy z informatorem powiedziała:

„Zbieram się jechać do Polski. Chociaż żal porzucić ojczysty kraj, ale ja

я и там в Польше имею немного своего хозяйства. Чего здесь задерживаться, раз поступил приказ, нужно выезжать, не дожидаясь каких-то изменений, как это думают другие поляки”.

Жительница гор. Тернополя ИЛЬНИЦКАЯ Е.М. в письме **БИОНЬСКОЙ** Елене, проживающей в Семипалатинской области, пишет:

„В Тернополе уже проходит регистрация поляков, желающих выехать в Польшу. Но почти никто не собирается, все ждут конца войны, надеясь, что он будет для нас благополучным, когда мы не будем вынуждены выезжать в Польшу, а Польша сама к нам придет”.

Ст. агроном Борщевского РайЗО БИЛИНСКИЙ Зигмунд Айзнерович, 1908 года рождения, 28/XI-44 г. в разговоре источнику сказал:

„Советская власть разрешает с собой брать денег только до 1000 руб. на человека, а имущество и мебель с собой брать не разрешают². Имеется смысл выехать всем полякам отсюда, ибо если здесь я работаю старшим агрономом РайЗО, то в Польше я буду работать не ниже как уездным агрономом”.

ХАИНА Изидор Антонович, житель гор. Борщева, Тернопольской области, работает в своем хозяйстве, в беседе с источником 8/XII-44 г. заявил:

„Пусть те поляки едут в Польшу, которые имеют мало земли, не имеют коров и лошадей. А те поляки, которые имеют свое хозяйство и много земли, в Польшу не поедут. Я в Польшу также не поеду, ибо не знаю, какая там будет жизнь”.

1/XII-44 г. житель гор. Монастырьск ДОМБРОВСКИЙ Тадей, поляк, в разговоре с источником, сказал:

„Зачем мы поедем в Польшу, когда здесь у нас есть свое хозяйство, земля, здесь жили отцы и деды, а что будет там в Польше, не известно”.

ПАВЛОВСКИЙ Иосиф, поляк, житель гор. Монастырьск, того же района 10/XII-44 г. нашему источнику говорил:

„Как же сейчас ехать, когда наступает зима. У нас здесь на зиму заготовлены продукты, дрова, корм для скота. В Польше фронт близко, да и война еще не окончена. Ехать сейчас страшно”.

12/XI-44 г. житель гор. Бережаны ИСКЕРСКИЙ в присутствии своей жены, **НОВАКОВСКОГО** и других заявил:

„Нам полякам ни одному человеку выезжать отсюда не надо. Эта территория Западной Украины является нашей польской и все равно будет принадлежать Польше. Если же поляки выедут отсюда, то большевики, для того, чтобы территория Западной Украины принадлежала им, выселят украинцев в Сибирь, а русскими заселят. Нам полякам выезжать отсюда в Польшу не надо”.

i tam w Polsce mam niemało swojego gospodarstwa. Po co mamy powstrzymywać się tutaj, skoro wydano nakaz trzeba wyjeżdżać nie czekając na żadne zmiany, jak to zamierzają inni Polacy”.

Mieszkanca mias[ta] Tarnopola ILNICKA Je. M., w liście do BIONIŃSKIEJ Heleny mieszkającej w obwodzie siemipalatyńskim, pisze:

„W Tarnopolu już biegnie rejestracja Polaków chcących wyjechać do Polski. Ale prawie nikt się nie zbiera, wszyscy czekają końca wojny mając nadzieję, że będzie on dla nas pomyślny i nie będziemy zmuszeni wyjeżdżać do Polski, tylko Polska sama przyjdzie do nas”.

St[arszy] agronom borszczowskiego RajZO BILIŃSKI Zygmunt s. Ajznera, urodzony w 1908 roku, podczas rozmowy z informatorem 28/XI-44 r. powiedział:

„Władza sowiecka pozwala brać ze sobą pieniędzy tylko do 1000 rub[li] na osobę, a dobytku i mebli nie pozwala zabierać³. Jest sens, by wszyscy Polacy stąd wyjechali, bo jeśli tutaj pracuję jako starszy agronom RajZO, to w Polsce będę pracować nie niżej niż agronom powiatowy”.

CHAINA Izydor s. Antoniego, mieszkaniec mias[ta] Borszczowa w obwodzie tarnopolskim, pracuje na swoim gospodarstwie, podczas rozmowy z informatorem 8/XII-44 r. oświadczył:

„Niech do Polski jadą ci Polacy, którzy mają mało ziemi, nie mają krów i koni. A ci Polacy, którzy mają swoje gospodarstwo i dużo ziemi, do Polski nie pojedą. Ja do Polski też nie pojedę, bo nie wiem jak się tam będzie żyło”.

1/XII-44 r. mieszkaniec mias[ta] Monasterzyska DĄBROWSKI Tadeusz, Polak, rozmawiając z informatorem powiedział:

„Po co pojedziemy do Polski, jeśli tutaj mamy swoje gospodarstwo, ziemię, tu żyli ojcowie i dziadowie, a co będzie tam w Polsce, nie wiadomo”.

PAWŁOWSKI Józef, Polak, mieszkaniec mias[ta] Monasterzyska, tegoż rejonu, 10/XII-44 r. powiedział naszemu informatorowi:

„Jak teraz jechać, kiedy nadciąga zima. Tu mamy przygotowaną na zimę żywność, drwa, paszę dla bydła. W Polsce front blisko, a i wojna jeszcze się nie skończyła. Jechać teraz strach”.

12/XI-44 r. mieszkaniec mias[ta] Brzeżany ISKIERSKI, w obecności swojej żony, NOWAKOWSKIEGO i innych oświadczył:

„Nam Polakom, ani jednemu, nie należy stąd wyjeżdżać. To terytorium Zachodniej Ukrainy jest nasze polskie i wszystko jedno, będzie należało do Polski. Jeśli Polacy wyjadą stąd, to bolszewicy, po to by terytorium Zachodniej Ukrainy należało do nich, wysiedlą Ukraińców na Sybir, a zasiedlą je Rosjanami. Nam Polakom nie należy stąd wyjeżdżać”.

МРАЧКОВСКИЙ Иосиф, поляк, житель гор. Бучач, того же района, работает на железной дороге, 20/X-44 г. нашему источнику говорил:

„Скорее бы началось переселение. Я все брошу, хозяйство свое и землю и сразу же поеду в Польшу. Довольно терпеть этих украинцев”.

Адвокат гор. Бучач, поляк ЦЫГАНЮК в разговоре по вопросу эвакуации польского населения в Польшу нашему источнику сказал:

„Все это переселение делается под диктовку Советского правительства”.

Жительница гор. Бучач, полька ПОТИРА Анна 29/XI-44 г. в разговоре с источником говорила:

„Туда где хотят нас переселить, там одни пески. Нас хотят уморить голодом”.

23/XI-44 г. ГЛИВА Петр, житель гор. Трембовля, поляк, в разговоре с источником заявил:

„Сейчас еще слишком рано уезжать в Польшу, так как война не закончена и не известно, какое правительство будет в Западной Украине”.

Поляк ЗАВАРСКИЙ Казимир, житель гор. Трембовля, 28/XI-44 г. в разговоре нашему источнику заявил:

„В Польшу уезжать я не намерен, так как Советы и в Польшу проникли. Я лучше уйду вместе со своей женой в польскую армию. Этим самым спасу свою жизнь от террора украинских националистов”.

НАШИ МЕРОПРИЯТИЯ:

1. Агентура, работающая по польской линии, направлена на выявление и разработку польских националистов, стремящихся всевозможными путями сорвать проводимые мероприятия по переселению поляков в Польшу.

2. ЦЫГАНЮК, ИСКЕРСКИЙ, ГЛИВА и другие включены в активную агентурную разработку, в ходе чего устанавливается их принадлежность к польскому к/р подполью.

3. О ходе работы комиссий по эвакуации польского населения в Польшу и реагировании населения к мероприятиям эвакуации информирован Секретарь Обкома КП(б)У.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА УНКГБ ПО ТЕРНОПОЛЬСК. ОБЛ.
ПОДПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) ПУГАЧ

„^{а-9-а}” января 1945 г.

№ ^а149/2-^а

гор. Чортков

отп. 2 экз.

РП

MRACZKOWSKI Józef, Polak, mieszkaniec mias[ta] Buczacza, tegoż rejonu, pracuje na kolei, powiedział do naszego informatora 20/X-44 r.:

„Przesiedlenie mogłoby się zacząć szybciej. Rzucę wszystko, swoje gospodarstwo i ziemię i od razu wyjadę do Polski. Dość już znoszenia tych Ukraińców.”

Adwokat w mieś[cie] Buczaczu, Polak CYGANIUK, podczas rozmowy na temat ewakuacji ludności polskiej do Polski powiedział naszemu informatorowi:

„Całe to przesiedlenie odbywa się pod dyktando Rządu Sowieckiego”.

Mieszkanka mias[ta] Buczacza, Polka, POTYRA Anna, 29/XI-44 r. podczas rozmowy z informatorem mówiła:

„Tam, gdzie chcą nas przesiedlić, są tylko piaski. Chcą nas zamorzyć głodem”.

23/XI-44 r., GLIWA Piotr, mieszkaniec mias[ta] Trembowli, Polak, podczas rozmowy z informatorem oświadczył:

„Teraz jeszcze za wcześnie na wyjazd do Polski, bo wojna nie zakończona i nie wiadomo jaki będzie rząd na Zachodniej Ukrainie”.

Polak, ZAWARSKI Kazimierz, mieszkaniec mias[ta] Trembowli, 28/XI-44 r. podczas rozmowy oświadczył naszemu informatorowi:

„Do Polski jechać nie zamierzam, bo Sowieci przeniknęli także do Polski. Już lepiej pójść razem ze swoją żoną do polskiego wojska. W ten sposób uratuję swoje życie od terroru ukraińskich nacjonalistów”.

NASZE PRZEDSIĘWZIĘCIA:

1. Agencji działającej na polskim odcinku polecono wykrycie i rozpracowanie nacjonalistów polskich, dążących wszystkimi możliwymi sposobami do przeszkodzenia działaniom podejmowanym w sprawie przesiedlenia Polaków do Polski.

2. CYGANIUK, ISKERSKI, GLIWA i inni poddani zostali aktywnemu rozpracowaniu agenturalnemu, podczas którego ustala się ich przynależność do polskiego k/r podziemia.

3. O przebiegu pracy komisji do spraw ewakuacji ludności polskiej do Polski i reakcjach ludności na przedsięwzięcia ewakuacyjne poinformowano sekretarza *Obkomu* KP(b)U.

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA UNKGB OBW[ODU] TARNOPOLSK[IEGO]
PODPULKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

(—) PUGACZ

„a-9-a” stycznia 1945 r.

nr a-149/2-a

mias[to] Czortków

odb[ito] 2 egz.

RP

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 192–196.

Оригінал, машинопис.

Над документом вписаний від руки номер: „Вх. 1672” і дата: „24.1.45”; на тексті косо резолюція від руки: „т. Медведеву, 25.1.45” з підписом П. Дроздецького; нижче нерозбірлива приписка від 27.1.45 та резолюції: „т. Ярославському” з нерозбірливим підписом і датою: „30.1.45 г.” та „т. Цих. В н[аше]/дело «Сейм» по Тернопольской области” з підписом Ярославського і датою: „31.1.45 г.”; внизу зліва штамп про надходження з вписаною від руки датою: „23.1.45”.

“ - ” Вписано від руки.

¹ Дроздецький Павло (нар. 1903), з 1941 – начальник 3-го Управління НКГБ УРСР, у 1944–1946 – заступник наркома державної безпеки УРСР, з 4 травня 1946 – начальник 5-го Управління МГБ СРСР. Комісар держбезпеки 3-го рангу, з 1945 генерал-лейтенант.

² Принципи вивозу майна визначав договір про переселення від 9 вересня 1944 та виконавча інструкція до цього ж договору. Переселенці могли забрати з собою інвентар і предмети домашнього вжитку, які не перевищували ваги 2 тонн і готівку до 1000 карбованців на особу; не дозволявся вивіз меблів „з огляду на труднощі у транспорті, викликані воєнним періодом”.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 192–196.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisano odręcznie: Wch. 1672 i datę: 24.1.45; na tekście ukosem odręczna dekretacja: t. Miedwiediew, 24.1.45 z podpisem P. Drozdzieckiego; poniżej nieczytelna adnotacja z 27.1.45 r. oraz dekretacje: t. Jarosławski, z nieczytelnym podpisem i datą: 30.1.45 r.; t. Cych. Do n[aszej] sprawy „Sejm” dotyczącej obwodu tarnopolskiego, z podpisem Jarosławskiego i datą: 31.1.45 r.; w lewym dolnym rogu pieczętka wpływu z odręcznie wpisaną datą: 23.1.45.

» -» Wpisano odręcznie.

¹ Drozdziecki Paweł (ur. 1903), od 1941 naczelnik 3 Zarządu NKGB USRS, w l. 1944–1946 zca ludowego komisarza bezp. państw. USRS, od 4 maja 1946 naczelnik 5 Zarządu MGB ZSRS; komisarz bezp. państw. 3 rangi, 1945 gen. lejtn.

² Miasteczko Probużna w dawnym powiecie kopyczyńskim.

³ Zasady wywozu mienia określał układ o przesiedleniach ludności z 9 września 1944 oraz instrukcja wykonawcza do tego układu. Przesiedleni mogli zabrać ze sobą inwentarz i przedmioty domowego użytku o wadze nie przekraczającej 2 ton i gotówkę do 1000 rubli na osobę; nie zezwolono na przewóz mebli „z powodu trudności transportowych spowodowanych okresem wojennym”.

**11 січня 1945, Москва. Довідка за шифротелеграмою Б. Кобулова
С. Савченку з вказівкою заарештувати поляків, які протидіють
кампанії з переселення**

Сов. секретно

Справка

11-І-45 г. из Киева во Львов – НКГБ т. Савченко
поступила ш/т из Москвы.

Поступившие в НКГБ СССР материалы свидетельствуют о том, что переселение поляков из Западных областей УССР, БССР и Литовской ССР в Польшу проходит совершенно неудовлетворительно.

Основной причиной ненормальностей переселения поляков является подрывная деятельность польских националистических организаций и отдельных лиц, ведущих агитацию против выезда в Польшу.

В целях пресечения враждебной деятельности польских националистов, противодействующих переселению поляков, предлагаем:

1. Усилить агентурную работу по выявлению лиц, ведущих агитацию против переселения поляков в Польшу и распространяющих различного рода провокационные слухи.

2. Лиц, ведущих агитацию за отказ от переселения поляков или каким-либо другим способом противодействующих этому, немедленно арестовывать.

3. Следствие по этому делу проводить в ускоренном порядке.

О ходе переселения поляков и проведенных арестах доложить 25 января.

№ 14 11-І-45 г.

Кобулов¹

тов. Медведев

Резолюция Наркома. Дать указания УНКГБ 11/І 45 (Савченко)

Резолюция нач. отдела. К[онтроль], тов. Волков². Сегодня же дайте указания УНКГБ, проследите за результатами к 25/І, составьте докладную записку по операции по полякам

12/І 4[5] Хае³

Исполнил 12/І – Волков

**11 stycznia 1945, Moskwa. Informacja na podstawie szyfrogramu
B. Kobałowa do S. Sawczenki zawierającego polecenie aresztowania
Polaków przeciwstawiających się akcji przesiedleńczej**

Śc[isłe] tajne

Informacja

11-I-45 r. z Kijowa do Lwowa – NKGB do t. Sawczenki
nadszedł sz[yfrowy]/t[elegram] z Moskwy.

Materiały, które nadeszły do NKGB ZSRS świadczą o tym, że przesiedlenie Polaków z zachodnich obwodów USRS, BSRS i Litewskiej SRS do Polski odbywa się w sposób niezadowolający.

Główną przyczyną powolnego przesiedlenia Polaków jest działalność wywozowa polskich organizacji nacjonalistycznych i pojedynczych osób prowadzących agitację przeciwko wyjazdowi do Polski.

W celu przerwania wrogiej działalności nacjonalistów polskich, którzy przeszkadzają w przesiedleniu Polaków polecamy:

1. Wzmóc działalność agenturalną prowadzącą do wykrycia osób, które prowadzą agitację przeciwko przesiedleniu Polaków do Polski i rozpowszechniają najróżniejsze prowokacyjne pogłoski.

2. Osoby prowadzące agitację przeciwko przesiedleniu Polaków, albo w jakikolwiek inny sposób przeszkadzające temu, niezwłocznie aresztować.

3. Śledztwo w niniejszej sprawie prowadzić w trybie przyspieszonym.

O przebiegu przesiedlenia Polaków i przeprowadzonych aresztowaniach zameldujcie 25 stycznia.

nr 14 11-I-45 r.

Kobałow¹

do tow. Miedwiediewa

Rezolucja Narkoma. Wydać dyrektywy UNKGB 11/I 45 (Sawczenko)

Rezolucja nacz[elnika] oddziału. K[ontrola], tow. Wołkow². Jeszcze dzisiaj wydajcie dyrektywy UNKGB, sprawdźcie rezultaty do 25/I, sporządźcie raport dotyczący operacji w sprawie Polaków.

12/I 4[5] Chajet³

Wykonał 12/I – Wołkow

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 39.
Копія, рукопис.*

¹ Кобулов Богдан (1904–1953), у 1943–1945 – перший заступник народного комісара державної безпеки СРСР, у 1946–1953 – заступник (з 1951 – перший заступник) начальника Головного управління радянським майном за кордоном при Міністерстві зовнішньої торгівлі СРСР (з 1947 – при Раді Міністрів СРСР). З 1943 комісар державної безпеки 2-го рангу, з 1945 генерал-полковник.

² Волков Микола (нар. 1905), у 1944–1946 – начальник 2 відділення 6 відділу 2 Управління НКГБ УРСР, у 1946–1947 – в.о. заступника начальника Відділення 2 „А” УНКГБ–УМГБ УРСР Львівської області, у 1947–1948 – заступник начальника 2 Відділення УМГБ УРСР Львівської області. У 1945 капітан держбезпеки, згодом майор держбезпеки.

³ Хаєт Михайло (нар. 1904), у 1944–1947 – начальник 5-го відділу 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР. Майор держбезпеки.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 39.

Odpis, rękopis.

¹ Kobułow Bogdan (1904–1953), w l. 1943–1945 I zca ludowego komisarza bezp. państw. ZSRS, w l. 1946–1953 zca (od 1951 I zca) naczelnika Zarządu Głównego ds. mienia sowieckiego za granicą przy Ministerstwie Handlu Zagranicznego ZSRS (od 1947 przy Radzie Ministrów ZSRS); w 1943 komisarz bezp. państw. 2-giej rangi, w 1945 gen. płk.

² Wołkow Nikołaj (ur. 1905), w l. 1944–1946 naczelnik 2 Wydz. 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB USRS, 1946–1947 p. o. zcy naczelnika Wydz. 2 „A” UNKGB–UMGB USRS obwodu lwowskiego, w l. 1947–1948 zca naczelnika 2 Wydz. UMGB USRS obwodu lwowskiego. W 1945 kpt. bezp. państw., następnie mjr bezp. państw.

³ Chajet Michaił (ur. 1904), w l. 1944–1947 naczelnik 5 Oddz. 2 Zarządu NKGB–MGB USRS; mjr bezp. państw.

19 січня 1945, Дрогобич. Спецповідомлення В. Майструка С. Савченку про реагування польського населення Дрогобицької області на утворення Тимчасового Уряду Республіки Польщі

Совершенно секретно

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР - КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
тов. САВЧЕНКО
гор. Львов

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

„О фактах реагирования польского населения на преобразование Польского Комитета Национального Освобождения во временное правительство Польской республики”¹.

Создание Временного Национального Правительства Польской республики восторженно встречено в различных слоях польского населения Дрогобычской области.

Основная масса рабочих, служащих, интеллигенции и крестьянства приветствует преобразование ПКНО во Временное Правительство Польской республики.

Население расценивает, что это преобразование явилось как последовательное и правильное решение Крайовой Рады Народовой, опирающееся на требование исключительного большинства польского народа.

Выражая доверие Временному Национальному Правительству Польши, часть населения осуждает политику и поведение эмигрантского правительства в Лондоне, указывая, что последнее ничего не сделало для польского народа, кроме своих реакционных измышлений о создании „Великой Польши”.

В своих высказываниях польское население возлагает надежды на временное правительство как на законодательную и исполнительную власть, которая приведет польский народ к лучшей жизни на правах демократии, свободы и независимости.

В связи с этим и проведенными арестами участников польского националистического подполья, по всем кустам Дрогобычской области, запись польского населения на выезд в Польшу прогрессивно увеличивается.

**19 stycznia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla
S. Sawczenki o reakcjach ludności polskiej w obwodzie drohobyckim
na wiadomość o utworzeniu w Polsce RTRP**

Ściśle tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS – KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
tow. SAWCZENKI
mias[to] Lwów

MELDUNEK SPECJALNY

„O faktach reakcji ludności polskiej na
przekształcenie Polskiego Komitetu Wyz-
wolenia Narodowego w tymczasowy rząd
Rzeczypospolitej Polskiej”¹.

Utworzenie Tymczasowego Rządu Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej spotkało się z aprobatą różnych warstw ludności polskiej obwodu drohobyckiego.

Szerokie rzesze robotników, urzędników, inteligencji i chłopstwa witają przekształcenie PKWN w Tymczasowy Rząd Polskiej Republiki.

Ludzie oceniają, że przekształcenie to jest wynikiem konsekwentnej i słusznej decyzji Krajowej Rady Narodowej, opierającej się na żądaniu zdecydowanej większości narodu polskiego.

Mając zaufanie do Tymczasowego Narodowego Rządu Polski, część ludności potępia politykę i stanowisko rządu emigracyjnego w Londynie podkreślając, że ten ostatni nie zrobił nic dla narodu polskiego, oprócz swoich reakcyjnych wymysłów o utworzeniu „Wielkiej Polski”.

W swoich wypowiedziach ludność polska pokłada nadzieje w rządzie tymczasowym, jako władzy ustawodawczej i wykonawczej, która doprowadzi naród polski do lepszego życia na zasadach demokracji, wolności i niepodległości.

W związku z tym i z aresztowaniami członków polskiego nacjonalistycznego podziemia, w całym obwodzie drohobyckim [liczba] ludności polskiej zapisanej na wyjazd do Polski sukcesywnie rośnie.

^a-I tak, 6-go stycznia br. w punkcie drohobyckim zarejestrowano 52 osoby, 8 stycznia 138 osób, 9 stycznia 279 osób, a 11 stycznia 350 osób.^{-a}

^аТак, за 6 января с.г. по Дрогобычскому кусту было зарегистрировано 52 человека, за 8 января 138 человек, за 9 января 279 человек, а за 11 января 350 человек. ^а

По Стрийскому кусту за последние пять дней количество явившихся на регистрацию поляков для выезда в Польшу настолько увеличилось, что в комиссии создалась очередь явившихся до 400–500 человек, а население таких сел Стрийского района, как Татарино и Мартюки, явилось в комиссию для регистрации поголовно.

Характерно отметить то обстоятельство, что многие из записавшихся на выезд, не дожидаясь организованного отправления, требуют разрешения о выезде на собственном транспорте. Однако, наряду с положительными отзывами, реакционные элементы польского подполья продолжают утверждать о необходимости верить эмигрантскому правительству в Лондоне и несостоятельности Временного Национального правительства польской республики.

В подтверждение изложенного приводим имеющиеся у нас характерные факты:

БАЛИНСКИЙ Виктор, беспартийный, поляк, служащий конторы „Заготзерно“, среди своих сослуживцев говорил:

^а „...Очень хорошо, что Польский Комитет Национального освобождения преобразован во Временное правительство.

Теперь Польша имеет законодательную и исполнительную власть в лице министров и президента.

Я уверен, что новое правительство будет стараться, чтобы польский народ не страдал, а жил хорошо.

Завтра я пойду и зарегистрируюсь на выезд в Польшу и первым отходящим эшелном выеду туда, чтобы там принять участие в строительстве демократической Польши...”^а

Не имея претензий на создание Польши в границах до 1939 года, часть населения, осведомленная в международных событиях, высказывает удовлетворение по вопросу создания Временного Правительства с желанием поехать в Польшу.

Так, **КРУЖИНСКИЙ** Эмиль, беспартийный, поляк, инспектор Горфин-отдела, высказал:

^а „...Я поеду в Польшу. Теперь мы поляки имеем Временное Национальное Правительство Польской республики. Я давно думал только о демократической Польше, не имел и не имею никаких претензий на «Великое государство».

Союзники договорятся с новым Польским Правительством в Люблине о создании демократической Польши по р. Одере...”^а

Житель гор. Дрогобыч **ИВАНЦЕВ**, беспартийный, поляк, среди своих соседей поляков заявил:

W punkcie stryjskim, w ciągu ostatnich pięciu dni liczba Polaków, którzy przybyli zarejestrować się na wyjazd do Polski zwiększyła się na tyle, że w komisji utworzyła się kolejka około 400–500 osób, a mieszkańcy takich wsi w rejonie stryjskim jak Tatarino [prawdop. Tatarynow] i Martiuki [Miertuki] stawili się przed komisją w celu zapisania się, co do jednego.

Jest rzeczą znaną, że wielu z zapisanych na wyjazd, nie doczekawszy się zorganizowanej wysyłki, prosi o zgodę na wyjazd własnym transportem. Jednak obok opinii pozytywnych, reakcyjny element polskiego podziemia nadal przekonuje, że trzeba wierzyć emigracyjnemu rządowi w Londynie i o bankructwie Tymczasowego Rządu Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Na potwierdzenie powyższego przytaczamy charakterystyczne fakty:

BALIŃSKI Wiktor, bezpartyjny, Polak, urzędnik kantoru *Zagotzierno*, mówił w obecności swych współpracowników:

^{a-} „...Bardzo dobrze, że Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego został przekształcony w Rząd Tymczasowy.

Teraz Polska ma władzę ustawodawczą i wykonawczą w osobach ministrów i prezydenta.

Jestem przekonany, że nowy rząd będzie się starał, by naród polski nie cierpiał, a żył dobrze.

Jutro pójdę i zapiszę się na wyjazd do Polski i pierwszym odjeżdżającym transportem pojadę tam, żeby wziąć udział w budowie demokratycznej Polski...”^a

Nie rosząc pretensji do utworzenia Polski w granicach sprzed 1939 r., część ludzi zorientowana w wydarzeniach międzynarodowych wyraża zadowolenie w związku z utworzeniem Rządu Tymczasowego i chęć wyjazdu do Polski.

I tak, KRUŻYŃSKI Emil, Polak, bezpartyjny, inspektor Miejskiego Wydziału Finansów powiedział:

^{a-} „...Pojadę do Polski. Teraz my, Polacy, mamy Tymczasowy Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej. Ja od dawna myślałem tylko o demokratycznej Polsce, nie miałem i nie mam żadnych pretensji odnośnie »Wielkiego Państwa«.

Sojusznicy dojdą do porozumienia z nowym rządem polskim w Lublinie w sprawie utworzenia demokratycznej Polski po rz. Odrę...”^a

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza IWANCEW, bezpartyjny, Polak, w obecności swoich sąsiadów Polaków, oświadczył:

^{a-} „...Oto wreszcie doczekaliśmy się narodowego rządu. Teraz nasz rząd będzie troszczył się i o ludzi. Londyński rząd emigracyjny będzie teraz łamał sobie głowę...”^a

RODŁOWSKI Adam, bezpartyjny, Polak, inżynier kopalni ropy naftowej w mieś[cie] Boryslawiu, powiedział:

^{a-} „...Rząd lubelski jest rządem legalnym, powstał na polskiej ziemi w

^{а-} „...Вот наконец-то мы дождались народного правительства. Теперь мы будем иметь заботы правительства и о народе. Лондонское эмигрантское правительство теперь сломает себе голову...”

РОДЛОВСКИЙ Адам, беспартийный, поляк, инженер нефтепромысла гор. Борислав, высказал:

^{а-} „...Люблинское правительство есть правительство законное, оно создано на польской земле в дни суровых испытаний польского народа в борьбе с фашистской реакцией за демократическую Польшу. Лондонское эмигрантское правительство не может быть законным, т.к. оно ничего положительного для польского народа не сделало, а предпочло отсиживаться за спиной у англичан...”^а

Аналогичные высказывания нами зафиксированы среди рабочих польской национальности, например: **ОКТОВЕЦ** Водслов, беспартийный, поляк, рабочий нефтепромысла гор. Борислав, заявил:

^{а-} „...Преобразование ПКНО во временное правительство польской республики есть исторический шаг к демократии. Поляки должны идти за люблинским правительством и быть хорошими друзьями Советской власти, ибо только при помощи советов и ее Красной Армии поляки смогли иметь народное демократическое правительство...”^а

Наряду с положительными отзывами, нами зафиксированы и отрицательные высказывания, направленные на непризнание Временного Правительства польской республики.

Жительница с. Вовче, Турковского района **ГОНДАРЬ** М.А., беспартийная, полька, среди односельчан говорила:

^{а-} „...Наше правительство, находящееся в Лондоне, договорится с Англией и Америкой о том, чтобы земли Западной Украины были польскими и чтобы здесь не было Советской власти и какого-то временного правительства Польши...”^а

Житель гор. Дрогобыч, **ЛЯХОВСКИЙ**, беспартийный, поляк, высказал:

^{а-} „...Поляки должны сейчас ждать указаний и помощи от Польского Правительства, находящегося в Лондоне, т.к. только это правительство является законным, а не правительство в Люблине, в составе которого один поляк, а остальные евреи...”^а

ГОНДАРЬ М.А., **ЛЯХОВСКИЙ** и др. антисоветские элементы нами взяты в активную агентурную разработку.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБ. ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) МАЙСТРУК

dniach ciężkich doświadczeń narodu polskiego w walce z reakcją faszystowską o demokratyczną Polskę. Londyński rząd emigracyjny nie może być legalny, ponieważ nie uczynił nic dobrego dla narodu polskiego, a wolał czekać za plecami Anglików...”^a

Analogiczne wypowiedzi odnotowaliśmy wśród robotników narodowości polskiej, na przykład: OKTOWIEC Wodśłow [Wacław?], bezpartyjny, Polak, robotnik kopalni ropy naftowej w mieś[cie] Borysławiu oświadczył:

^a „...Przekształcenie PKWN w tymczasowy rząd Rzeczypospolitej Polskiej jest historycznym krokiem do demokracji. Polacy powinni iść za rządem lubelskim i być dobrymi przyjaciółmi Władzy Sowieckiej, bo tylko dzięki pomocy sowietów i ich Armii Czerwonej, Polacy będą mogli mieć ludowy rząd demokratyczny...”^a

Obok pozytywnych reakcji odnotowaliśmy również i negatywne wypowiedzi o nie uznawaniu Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Mieszkanca w[si] Wowcze [Wołcze] w rejonie turczańskim GONDAR M. A., bezpartyjna, Polka, w obecności sąsiadów mówiła:

^a „...Nasz rząd znajdujący się w Londynie ułoży się z Anglią i Ameryką, by ziemie Zachodniej Ukrainy pozostały polskie i żeby nie było tu Władzy Sowieckiej i żadnego rządu tymczasowego Polski...”^a

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza, LACHOWSKI, bezpartyjny, Polak, oświadczył:

^a „...Polacy powinni teraz czekać na wskazówki i pomoc Rządu Polskiego znajdującego się w Londynie, ponieważ tylko ten rząd jest legalny, a nie rząd w Lublinie, w skład którego wchodzi jeden Polak, a pozostali to Żydzi...”^a

GONDAR M. A., LACHOWSKI i in[ny] antysowiecki element, jest przez nas aktywnie rozpracowywany agenturalnie.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBWODU DROHOB[YCKIEGO]
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) MAJSTRUK

„^b19^b” stycznia 1945 roku

Nr ^b1164/2^b

mias[to] Drohobycz

ak.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 29–31.

Oryginał, maszynopis.

Na lewym marginesie pierwszej strony odręczna adnotacja: t. Wołkow. Wykorzystajcie te materiały w raporcie dla Moskwy, data: 23.1 i nieczytelny podpis.

„6-19-6” января 1945 года
№ 6-1164/2-6
гор. Дрогобыч
ак.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 29–31.

Оригінал, машинопис.

Зліва на полях першої сторінки приписка від руки: „т. Волков. Используйте эти материалы для докл. записки в Москву”, дата: „23.1” і нерозбірливий підпис.

а- а Текст зазначений від руки вертикальною рисою зліва на полях.

б- б Вписано від руки.

¹ ПКНВ був перетворений рішенням КРН від 31.12.1944 у Тимчасовий Уряд РП. Президія Верховної Ради СРСР визнала цей Уряд 4.1.1945, відмовилися від його визнання США і Великобританія.

u- -u Wzdłuż akapitu na lewym marginesie pionowa kreska.

b- -b Wpisano odręcznie.

¹ PKWN został przekształcony decyzją KRN z 31.12.1944 w Rząd Tymczasowy RP. Prezydium Rady Najwyższej ZSRS uznało ten rząd już 4.1.1945, natomiast odmówiły mu swego uznania Stany Zjednoczone i W. Brytania.

**21 січня 1945, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід
переселення польського населення з Волинської області
станом на 10 січня 1945 р.**

Записка по ВЧ
из Луцка

НАРКОМУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ т. САВЧЕНКО

На № 1708 от 21.1.45 г.

Получен 22 января в 22 часа. По состоянию на 10 января этого года подлежащих эвакуации польского населения 53483 человека, зарегистрировалось на выезд 50232 человек. Выехало в Польшу 6906 человек.

Данные на 20 января с.г. главное представительство будет иметь из районов только 23.1.45 г. При получении которых Вам сообщим 23 января. Указанные сведения главное представительство о переселении, до сего времени получают из районов в разрезе 10 дней.

НАЧАЛЬНИК УНКГБ¹

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 48.
Оригінал, машинопис.*

¹ Шестаков Михайло.

21 stycznia 1945, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego. Stan na 10 stycznia 1945 r.

Depesza WCz
z Łucka

**LUDOWY KOMISARZ BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
t. SAWCZENKO**

Na nr 1708 z 21.1.45 r.

Otrzymano 22 stycznia o godzinie 22. Według stanu na 10 stycznia bieżącego roku, ludności polskiej podlegającej ewakuacji – 53 483 osoby, zarejestrowanych na wyjazd – 50 232 osoby. Wyjechało do Polski – 6906 osób.

Dane [wg stanu] na 20 stycznia br. Główne Przedstawicielstwo otrzyma z rejonów dopiero 23.1.45 r. Po ich uzyskaniu powiadomimy Was 23 stycznia. Tego rodzaju informacje o przesiedleniach, Główne Przedstawicielstwo otrzymuje dotychczas z rejonów w ciągu 10 dni.

NACZELNIK UNKGB¹

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 48.
Oryginał, maszynopis.*

¹ Szestakow Michaił.

22 січня 1945, Дрогобич. Спецповідомлення В. Майструка П. Дроздецькому про крадіжку та часткове знищення документів польської комісії з переселення у Дрогобичі

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
Тов. ДРОЗДЕЦКОМУ
г. Киев

СПЕЦ-СООБЩЕНИЕ

В ночь на 22 января 1945 года в городе Дрогобыче из помещения, занимаемого польской комиссией по переселению поляков в Польшу, неизвестными лицами были похищены и частично сожжены все материалы и документы, собранные комиссией за период ее работы, как-то:

Списки лиц, записавшихся на выезд в Польшу, декадные ежедневные отчеты, различные заявления граждан, финансовые документы, различная переписка, справки, чистые бланки командировочных удостоверений, штамп польской комиссии и прочее.

Произведенным нами первичным расследованием установлено, что Советская и польская комиссии по переселению поляков помещаются в одном здании, разделяемые коридором, причем советская комиссия занимает одну половину здания, а польская комиссия – другую.

В нерабочее время, в помещении, как советская, так и польская комиссии, оставляют дежурных из числа работников комиссий, а в ночное время в коридоре выставляется вооруженный пост с задачей охраны помещения советской и польской комиссий.

Наружный пост не установлен, так как здание комиссий расположено в центре города, против Обкома КП(б)У, где непрерывно патрулируют наряды коменданта города и милицейские посты.

В ночь на 22 января в польской комиссии был оставлен дежурным – КРАСУЦКИЙ Ян Янович, 1917 года рождения, уроженец города Кракова, поляк, образование 10 классов, по специальности печник, в польской комиссии работает с 15 декабря 1944 года в качестве посыльного, проживает с женой и матерью в городе Дрогобыче по улице Дзержинского № 4.

Дежурным советской комиссии являлась – БУРКОВСКАЯ Северина

**22 stycznia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla
P. Drozdzieckiego o kradzieży i częściowym zniszczeniu dokumentów
polskiej komisji przesiedleńczej w Drohobyczu**

ŚCIŚLE TAJNE

DO ZAST[ĘPCY] LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWOWEGO USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
Tow. DROZDIECKIEGO
m. Kijów

MELDUNEK SPECJALNY

W nocy na 22 stycznia 1945 roku w mieście Drohobyczu, z lokalu zajmowanego przez polską komisję do spraw przesiedlenia Polaków do Polski, nieznanymi sprawcy wykradli i częściowo spalili wszystkie materiały i dokumenty zebrane przez komisję w czasie jej pracy, a mianowicie:

Wykazy osób, które zapisały się na wyjazd do Polski, dekadowe, dzienne sprawozdania, rozmaite podania obywateli, dokumenty finansowe, różną korespondencję, notatki, czyste formularze delegacji, zaświadczeń, pieczętą komisji polskiej i inne.

Podczas przeprowadzonego przez nas wstępnego dochodzenia ustalono, że sowiecka i polska komisja do spraw przesiedlenia Polaków mieszczą się w tym samym budynku, są rozdzielone korytarzem, przy czym komisja sowiecka zajmuje jedną połowę budynku, a komisja polska drugą.

Po pracy, komisje zarówno sowiecka, jak i polska, pozostawiają w lokalach dyżurnych spośród pracowników komisji, a w porze nocnej wystawia się w korytarzu uzbrojony posterunek z zadaniem ochrony pomieszczeń komisji sowieckiej i polskiej.

Na zewnątrz nie wystawia się posterunku, ponieważ budynek komisji znajduje się w centrum miasta naprzeciwko *Obkomu* KP(b)U, gdzie bez przerwy patrolują oddziały komendanta miasta i patrole milicji.

W nocy na 22 stycznia w komisji polskiej pozostawiono jako dyżurnego KRASUCKIEGO Jana s. Jana, urodzonego w 1917 roku, rodem z miasta Krakowa, Polaka, wykształcenie 10 klas, z zawodu zduna, [który] w komisji polskiej pracuje od 15 grudnia 1944 roku w charakterze posłańca, mieszka z żoną i matką w mieście Drohobyczu przy ulicy Dzierżyńskiego nr 4.

Dyżurnym komisji sowieckiej była – BURKOWSKAJA Seweryna Josifowna,

Иосифовна, 1907 года рождения, беспартийная, прибывшая из города Винницы, где работает Инспектором Гор. Наробраза.

Кроме того, в помещении нашей комиссии ночевали 2 человека советских представителей и два человека польских представителей, прибывших в командировку из Ходорова.

Охрану комиссий нес боец Истребительного батальона¹ Дрогобычского РО НКВД – КОХНИЙ Николай Петрович, 1922 г. рождения, украинец, гр-н СССР, беспартийный, холост, образование 6 классов, уроженец и житель села Ногуевичи, Дрогобычского района.

Ночью в 3 часа 30 минут дежурный польской комиссии КРАСУЦКИЙ заходил в помещение советской комиссии, где побыв непродолжительное время и поговорив с присутствующими, ушел в свое помещение.

После этого лица, находившиеся в помещении Советской комиссии, легли отдыхать, что сделал также и охранник – КОХНИЙ, закрыв дверь на крючок с внутренней стороны помещения.

Утром 22 января 1945 года пришедшая на работу уборщица ЗАЙШВА Екатерина разбудила спящих, которыми было замечено, что обе выходные двери польской комиссии приоткрыты. Не придав этому значения, работники советской комиссии начали заниматься своими делами и только в 8 часов 45 минут, явившиеся на работу сотрудники польской комиссии: ЗАПОЛЬСКИЙ, СТРЕЛЕЦКИЙ и другие обнаружили пропажу^а из своих столов документов и отсутствие дежурного КРАСУЦКОГО.^а

Таким образом, хищение документов польской комиссии произошло 22 января 1945 года между 3–30 минут и 7 часов 45 минут утра.

Осмотром помещения установлено, что ящики столов с документами были частично открыты ключами, а частично взломаны.

На стене, в двух комнатах, острым предметом (очевидно, металлической линейкой, на которой остались следы мела), были^а учинены большими буквами надписи, на украинском языке „Слава Украине” и начерчены два тризуба.^а

В одной из комнат был снят со стены нарисованный на бумаге польский герб, – орел, свернут вдвое, отнесен в соседнюю комнату и положен за печь.

В двух газовых печах обнаружено много бумажного пепла, при осмотре которого были найдены несгоревшие куски пропавших документов комиссии.

Этот факт дает основание полагать, что значительная часть похищенных документов была сожжена в печах.

Дежуривший в помещении комиссии – КРАСУЦКИЙ Ян исчез и до сих пор его местонахождение не установлено.

Анализируя изложенные факты, считаем, что документы похищены польскими националистами, в частности, самим дежурным КРАСУЦКИМ или же с его участием, о чем свидетельствуют следующие моменты:

urodzona w 1907 roku, bezpartyjna, przyjechała z miasta Winnicy, gdzie pracuje jako inspektor miej[skiego] *Narobrazu*.

Oprócz tego w lokalu naszej komisji nocowało 2 sowieckich przedstawicieli i dwóch przedstawicieli polskich, delegowanych z Chodorowa.

Ochronę komisji stanowił żołnierz *istriebitielnego batalionu*¹ Drohobyckiego RO NKWD – KOCHNIJ Nikołaj Pietrowicz, urodzony w 1922 r., Ukrainiec, ob[ywate]l ZSRS, bezpartyjny, kawaler, wykształcenie 6 klas, mieszkaniec wsi Nogujewiczi [Nahujowice] w rejonie drohobyckim, tam również urodzony.

W nocy o godzinie 3 minut 30 dyżurny komisji polskiej KRASUCKI zaszedł do lokalu komisji sowieckiej, skąd po pewnym czasie, po rozmowie z tam obecnymi, wrócił do swojego pomieszczenia.

Potem osoby znajdujące się w lokalu komisji sowieckiej położyły się spać, co zrobił też wartownik – KOCHNIJ zamknąwszy drzwi na haczyk od wewnątrz.

Rano 22 stycznia 1945 roku sprzątaczką – ZAJSZWA Jekatierina, która przysłała do pracy, obudziła śpiących, którzy zauważyli, że zarówno jedne, jak i drugie drzwi wejściowe komisji polskiej są otwarte. Nie przywiązując do tego wagi, pracownicy komisji sowieckiej zaczęli zajmować się swoimi sprawami i dopiero o godzinie 8 minut 45 pracownicy komisji polskiej, którzy przyszli do pracy: ZAPOLSKI, STRZELECKI i inni, zauważyli zniknięcie ^aze swoich biurerek dokumentów i nieobecność KRASUCKIEGO.^{-a}

Tak więc kradzieży dokumentów komisji polskiej dokonano 22 stycznia 1945 roku między godziną 3 minut 30 i 7 minut 45 rano.

Podczas oględzin pomieszczenia stwierdzono, że szuflady biurerek z dokumentami były częściowo otwarte kluczami, a częściowo wyłamane.

Na ścianie, w dwóch pokojach, ostrym przedmiotem (najpewniej metalową linijką, na której pozostały ślady kredy) ^awykonano wielkimi literami napisy w języku ukraińskim „Chwała Ukrainie” i narysowano dwa tryzuby.^{-a}

W jednym z pokoi zostało zdjęte ze ściany, narysowane na papierze godło polskie – orzeł, złożone we dwoje, wyniesione do sąsiedniego pokoju i położone za piecem.

W dwóch piecach gazowych odkryto dużo popiołu z papieru, a podczas oględzin znaleziono niedopalone kawałki zaginionych dokumentów komisji.

Fakt ten stanowi podstawę do przypuszczeń, że znaczna część skradzionych dokumentów została spalona w piecach.

Dyżurny w lokalu komisji – KRASUCKI Jan znikł i do tej pory nie ustalono jego miejsca pobytu.

Analizując powyższe fakty uważamy, że dokumenty zostały skradzione przez polskich nacjonalistów, w szczególności przez samego dyżurnego KRASUCKIEGO, albo przy jego współudziale, o czym świadczą następujące fakty:

1. Хищение документов произошло без всякого шума, о чем подтверждают спавшие рядом в комнатах сотрудники советской комиссии.

2. В комнатах польской комиссии никаких следов возможной борьбы КРАСУЦКОГО с кем-либо напавших на него, не обнаружено.

3. В 12 часов ночи КРАСУЦКИЙ заходил в советскую комиссию с литром водки, предлагая дежурным выпить в честь освобождения Кракова, однако наши представители выпивать не стали, после чего КРАСУЦКИЙ ушел. Усматриваем в этом попытку КРАСУЦКОГО напоить п'яными наших дежурных с определенной целью.

4. Характерно, что ящики столов были открыты и взломаны только те, в которых хранились документы, а пустые столы и шкафы с канцелярскими принадлежностями остались нетронутыми.

Это свидетельствует о том, что лица, похитившие документы, были хорошо осведомлены об их местонахождении.

5. Польский герб, снятый со стены, был отнесен в соседнюю комнату и аккуратно положен за печку, но не уничтожен. Это говорит о том, что герб был снят поляками.

Нами приняты меры агентурно-оперативного розыска КРАСУЦКОГО, наряду с этим расследуем факт хищения документов с целью выявления преступников.

Одновременно сообщаем, что хищение документов не повлияют на ход работы комиссии, так как все основные материалы будут восстановлены по документам советской комиссии.

С 23 января работа комиссий будет проводиться нормально.

**НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ Д/О
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) МАЙСТРУК**

„6-22-6“ января 1945 г.

№ 6-1200/11-6

гор. Дрогобыч.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 42–44.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документа на тексті приписки від руки: „т. Медведеву. Нужно выяснить, направлено ли это сообщение во Львов Наркому, 27.1“ з підписом Дроздецького; „т. Ярославский, свяжитесь по ВЧ с Дрогобычем и выясните, 30.1.45“ з нерозбірливим підписом; „т. Цих. В н[аше]/дело «Сейм» по Дрогобычу, 30.1.“ з нерозбірливим підписом; та дві нерозбірливі приписки від 30.1 і 31.1 1945.

а-а Підкреслено від руки.

б-б Вписано від руки.

¹ Истребительные батальоны (Винищувальні батальйони) – допоміжні загони НКВД, сформовані з жителів даної території.

1. Kradzież dokumentów odbyła się bez żadnego hałasu, co potwierdzają śpiący w pokojach obok pracownicy komisji sowieckiej.

2. W pokojach komisji polskiej nie znaleziono żadnych śladów ewentualnej walki KRASUCKIEGO z którąkolwiek z osób, które napadłyby na niego.

3. O godzinie 12 w nocy KRASUCKI zaszedł do komisji sowieckiej z litrem wódki, proponując dyżurnym wypicie za wyzwolenie Krakowa, jednak nasi przedstawiciele nie wypili, po czym KRASUCKI wyszedł. Dopatrujemy się w tym próby upicia naszych dyżurnych przez KRASUCKIEGO, w określonym celu.

4. Jest charakterystyczne, że otwarte lub wyłamane były tylko te szuflady biurka, w których przechowywano dokumenty, a puste biurka i szafy z przyborami kancelaryjnymi pozostały nietknięte.

Świadczy to o tym, że osoby, które ukradły dokumenty były dobrze poinformowane o miejscu ich przechowywania.

5. Godło polskie zdjęte ze ściany, zostało wyniesione do drugiego pokoju i starannie położone za piecem, ale nie zniszczone. Mówi to o tym, że godło zostało zdjęte przez Polaków.

Zastosowaliśmy agenturalno-operacyjne środki w celu poszukiwań KRASUCKIEGO, jednocześnie prowadzimy dochodzenie w sprawie faktu kradzieży dokumentów w celu ujawnienia przestępców.

Informujemy jednocześnie, że kradzież dokumentów nie wpłynie na przebieg pracy komisji, ponieważ wszystkie podstawowe materiały zostaną odtworzone na podstawie dokumentów komisji sowieckiej.

Od 23 stycznia praca komisji będzie prowadzona normalnie.

**NACZELNIK ZARZĄDU NKGB D/O
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) MAJSTRUK**

„^b-22-^b” stycznia 1945 r.

nr ^b-1200/11-^b

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 42–44.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu, w poprzek tekstu, odręczne adnotacje: t. Miedwiediew. Trzeba wyjaśnić, czy wysłano ten meldunek do narkoma do Lwowa, 27.1 z podpisem Drozdzieckiego; t. Jarosławski, połączcie się przez WCz. z Drohobyczem i wyjaśnijcie, 30.1.45, podpis nieczytelny; t. Cych. Do n[aszej] sprawy „Sejm” dotyczącej Drohobycza, 30.1, podpis nieczytelny oraz dwie nieczytelne adnotacje z datami: 30.1 i 31.1.1945.

^a-^a Podkreślono odręcznie.

^b-^b Wpisano odręcznie.

¹ Istriebitielnyje bataliony – bataliony pościgowe, oddziały pomocnicze NKWD tworzone na terenie operacyjnym z jego mieszkańców.

22/23 січня 1945, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка С. Савченку щодо проведення арештів поляків у Дрогобицькій області та вплив цієї акції на збільшення кількості осіб, які реєструються на виїзд до Польщі

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ 3 РАНГА
тов. САВЧЕНКО
гор. Львов

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

„О ходе переселения поляков и проведенных арестах участников польского националистического подполья”

В соответствии с Вашими указаниями, в целях пресечения враждебной деятельности польского националистического подполья и антисоветского элемента, Управлением НКГБ Дрогобычской области были проведены аресты антисоветского элемента из числа поляков – жителей области.

Всего ^а- по состоянию на 20 января 1945^{-а} года нами арестовано – 935 человек, в том числе:

Участников „АК” – УЗП	330 человек	
Предателей	44	– –
Пособников	33	– –
Агентуры противника	65	– –
изменников Родины	75	– –
Антисов. элемента	388	– –

К числу арестованных, ^б-представляющих оперативный интерес, относятся^{-б}:

1. БАРЩ ЗИГМУНД Феликсович¹, 1909 года рождения, уроженец города Днепропетровска, поляк, беспартийный, по происхождению из рабочих, до ареста работал бухгалтером Госсортфонда в городе Самбор. В организации занимал положение коменданта Самборского обвода „Армии Крайовой”.
2. ВИЛЕНСКИЙ Карл Карлович², 1906 года рождения, поляк, гражданин СССР, уроженец города Бережаны Тернопольской области, из семьи служащего, образование высшее, до 1939 года работал начальником по-

22/23 stycznia 1945, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawcenki o przeprowadzeniu aresztowań Polaków w obwodzie drohobyckim oraz wpływie tejże akcji na wzrost liczby osób rejestrujących się na wyjazd do Polski

ŚCIŚLE TAJNE

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
 USRS
 KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO 3 RANGI
 tow. SAWCZENKI
 mias[to] Lwów

RAPORT

„O przebiegu przesiedlenia Polaków i przeprowadzonych aresztowaniach członków polskiego nacjonalistycznego podziemia”

Zgodnie z Waszymi wytycznymi, w celu przerwania wrogiej działalności polskiego nacjonalistycznego podziemia i elementu antysowieckiego, Zarząd NKGB obwodu drohobyckiego przeprowadził wśród Polaków – mieszkańców obwodu, aresztowania elementu antysowieckiego.

Łącznie ^a według stanu na dzień 20 stycznia 1945^a roku aresztowaliśmy – 935 osób, w tym:

członków „AK” – PZP	330 osób
zdrajców	44 –“–
wspólników	33 –“–
agentów przeciwnika	65 –“–
zdrajców Ojczyzny	75 –“–
elementu antysow[ieckiego]	388 –“–

Do aresztowanych, ^b interesujących z operacyjnego punktu widzenia należą^b:

1. BARSZCZ ZYGMUNT s. Feliksa¹, urodzony w 1909 roku, rodem z miasta Dniepropietrowska, Polak, bezpartyjny, z pochodzenia robotnik, do aresztowania pracował jako księgowy *Gossortfondu* w mieście Samborze. W organizacji zajmował stanowisko komendanta obwodu samborskiego „Armii Krajowej”.
2. WILIŃSKI Karol s. Karola², urodzony w 1906 roku, Polak, obywatel ZSRS, rodem z miasta Bierzczany [Brzeżany] w obwodzie tarnopolskim,

чты города Дрогобыч, во время ареста кочегар сользавода, проживал в городе Дрогобыче.

В организации являлся комендантом Отдела разведки и контрразведки Дрогобычского обвода „Армии Крайовой”.

3. ЛОГИНСКИЙ Тадей Францевич, 1905 года рождения, поляк, гражданин СССР, уроженец города Дрогобыч, образование среднее, женат, не судим, до ареста работал бухгалтером штаба МПВО гор. Дрогобыч.

В организации являлся комендантом группы разведки и контрразведки Дрогобычского района „Армии Крайовой”.

4. КОРЧ Владислав Матвеевич³, 1913 года рождения, уроженец и житель города Самбор, поляк, гражданин СССР, по специальности артист, до ареста работал артистом драм-театра в гор. Самбор.

В организации „Армии Крайовой” являлся редактором польской подпольной националистической газеты „ПОДХАЛЯНИН”, издававшейся Самборским обводом организации „Армии Крайовой”.

5. ДРАБИК Михаил Иванович⁴, 1912 года рождения, уроженец города Самбор, по национальности поляк, ксендз Самборского костела, являлся референтом информационного отдела польской националистической газеты „ПОДХАЛЯНИН”, издаваемой подпольной организацией „Армии Крайовой” Самборского обвода.

6. МАЛЫК Владимир Андреевич, 1912 года рождения, поляк, гражданин СССР, уроженец и житель села Райлов Стрийского района, Дрогобычской области, до ареста являлся директором кирпичного завода.

В организации „Армии Крайовой” являлся содержателем склада вооружения Стрийского инспектората „Армии Крайовой”.

Во время проведения операции по изъятию польского националистического подполья нами в селе Райлов Стрийского района у участника организации „Армии Крайовой” – МАЛЫК Владимира Андреевича был обнаружен и изъят склад оружия, в котором оказалось: 5 пулеметов, 6 автоматов, 15 винтовок, 108 гранат и разная военная амуниция, о чем мы сообщили Вам специальной докладной запиской.

В городе Самборе после ареста участника организации „Армии Крайовой” ксендза – ДРАБИК Михаила Ивановича нами в Самборском костеле был изъят склад медикаментов общим весом до 12 пудов.

Кроме того во время операции у арестованных было изъято – 16 пишущих машинок и 7 радио-приемников, причем в ряде случаев пишущие машинки использовывались участниками польского националистического подполья в антисоветских целях, а радио-приемниками пользовались для приема сообщений польского эмигрантского правительства, находящегося в Лондоне.

Как было установлено ранее, ^а-основной причиной неудовлетвори-

z rodziny urzędnika, wykształcenie wyższe, do 1939 roku pracował jako naczelnik poczty w mieście Drohobyczu, w czasie aresztowania palacz w warzelni soli, mieszkał w mieście Drohobyczu.

W organizacji był komendantem wydziału wywiadu i kontrwywiadu obwodu drohobyckiego „Armii Krajowej”

3. ŁOGIŃSKI Tadeusz s. Franciszka, urodzony w 1905 roku, Polak, obywatel ZSRS, rodem z miasta Drohobycza, wykształcenie średnie, żonaty, nie karany, do aresztowania pracował jako księgowy sztabu MPWO w mieś[cie] Drohobyczu.

W organizacji był komendantem grupy wywiadu i kontrwywiadu rejonu drohobyckiego „Armii Krajowej”.

4. KORCZ Władysław s. Macieja³, urodzony w 1913 roku, mieszkaniec miasta Sambora, również tam urodzony, Polak, obywatel ZSRS, z zawodu aktor, do aresztowania pracował jako aktor w teatrze dramatycznym w mieś[cie] Samborze.

W organizacji „Armia Krajowa” był redaktorem polskiej nacjonalistycznej gazety podziemnej „PODHALANIN”, wydawanej przez obwód samborski organizacji „Armia Krajowa”.

5. DRABIK Michał s. Jana⁴, urodzony w 1912 roku, rodem z miasta Sambora, narodowości polskiej, ksiądz w kościele samborskim, był referentem wydziału informacyjnego polskiej nacjonalistycznej gazety „PODHALANIN” wydawanej przez obwód samborski podziemnej organizacji „Armia Krajowa”.

6. MALIK Włodzimierz s. Andrzeja, urodzony w 1912 roku, Polak, obywatel ZSRS, mieszkaniec wsi Rajłów w rejonie stryjskim w obwodzie drohobyckim, tam również urodzony, do aresztowania był dyrektorem cegielni.

W organizacji „Armia Krajowa” był właścicielem magazynu broni inspektoratu stryjskiego „Armii Krajowej”.

Podczas przeprowadzania operacji aresztowania polskiego nacjonalistycznego podziemia, we wsi Rajłów w rejonie stryjskim, u członka organizacji „Armia Krajowa” MALIK Włodzimierza s. Andrzeja znaleźliśmy i skonfiskowaliśmy skład broni, w którym znajdowało się: 5 karabinów maszynowych, 6 automatów, 15 karabinów, 108 granatów i różnego typu ostra amunicja, o czym informowaliśmy Was w specjalnym raporcie.

W mieście Samborze, po aresztowaniu członka organizacji „Armia Krajowa”, księdza – DRABIK Michała s. Jana, skonfiskowaliśmy w kościele samborskim skład leków o ogólnej wadze około 12 pudów.

Oprócz tego podczas operacji skonfiskowano aresztowanym – 16 maszyn do pisania i 7 radioodbiorników, przy czym w szeregu przypadków maszyny do pisania wykorzystywane były przez członków polskiego nacjonalistycznego podziemia do celów antysowieckich, a radioodbiorniki wykorzystywano do odbie-

тельного переселения поляков на территорию^а Польши является подрывная деятельность участников польских националистических организаций и отдельных лиц, ведущих агитацию против выезда поляков в Польшу.

В результате нанесенного оперативного удара по польскому националистическому подполью и лицам, ведущим агитацию за невыезд в Польшу, количество поляков, из'явивших желание выехать в Польшу, значительно возросло:

^весли по состоянию на 20/ХІІ-44 года записалось на выезд в Польшу только 3219 человек, то после проведенных арестов среди поляков число записавшихся значительно возросло, так по состоянию на 18 января 1945 года зарегистрировалось на выезд в Польшу 12109 человек.^в

Если до проведения операций по из'ятию польского националистического подполья среднесуточная запись поляков равнялась 30–35 человек, то после проведения операций она достигает в среднем до 300 человек.

За последнее время по Дрогобычскому и Стрийскому кустам количество поляков, явившихся на регистрацию для выезда в Польшу, настолько увеличилось, что в комиссиях создались очереди по 400–500 человек, причем население некоторых сел являются на регистрацию поголовно.

Характерно отметить, что многие из записавшихся на выезд, не ожидая организованной отправки, берут в комиссии соответствующие документы и отправляются самостоятельно, изыскивая для этого всевозможный транспорт.

Следует отметить, что, хотя и имеется значительное увеличение числа поляков, записавшихся на выезд в Польшу, однако, учитывая, что общее количество граждан польской национальности, проживающих на территории области составляет 124.000 человек, регистрация на выезд^а проходит пока неудовлетворительно.^а

^аЕще хуже обстоит дело с выездом поляков^а, так по состоянию на 18 января 1945 года всего из области выехало только 2118 человек, это об'ясняется тем, что администрация железной дороги не представляет необходимого транспорта, а если и представляют для перевозки вагоны, то они простаивают на станциях в ожидании паровоза.

Так, например:

в течение 5 суток простоял эшелон на станции Дубляны из-за отсутствия паровоза. На станции Дрогобыч были поданы вагоны для эвакуирующихся^а без дверей^а, а отдельные вагоны^а не имели крыш.^а

Наряду с проведением операции по из'ятию участников польского националистического подполья и антисоветского элемента, ведущего агитацию за невыезд поляков в Польшу, большое значение, повлиявшее на отдельных лиц польской национальности к записи на выезд в Польшу имеет

rania komunikatów polskiego rządu emigracyjnego znajdującego się w Londynie.

Jak zostało wcześniej ustalone, ^azasadniczym powodem niezadowolającego stanu odnośnie przesiedlania Polaków na terytorium Polski^a jest działalność wywrotowa członków polskich organizacji nacjonalistycznych i poszczególnych osób prowadzących agitację przeciwko wyjazdowi Polaków do Polski.

W rezultacie ciosu operacyjnego wymierzonego w polskie nacjonalistyczne podziemie i osoby prowadzące agitację na rzecz nie wyjeżdżania do Polski, liczba Polaków, którzy wyrazili chęć wyjechania do Polski znacznie wzrosła.

^cJeśli według stanu na dzień 20/XII-44 roku zapisało się na wyjazd do Polski tylko 3219 osób, to po aresztowaniach przeprowadzonych wśród Polaków liczba tych, którzy zapisali się znacznie wzrosła i według stanu na dzień 18 stycznia 1945 roku na wyjazd do Polski zarejestrowało się 12 109 osób.^c

Jeśli przed przeprowadzeniem operacji aresztowań polskiego nacjonalistycznego podziemia średnia liczba zapisujących się w ciągu dnia wynosiła 30–35 osób, to po przeprowadzeniu operacji osiągnęła ona średnio około 300 osób.

W ostatnim czasie w rejonie drohobyckim i stryjskim liczba Polaków, którzy zgłosili się do rejestracji na wyjazd do Polski zwiększyła się w takim stopniu, że w komisjach powstały kolejki po 400–500 osób, przy czym mieszkańcy niektórych wsi zgłaszają się do rejestracji wszyscy co do jednego.

Należy szczególnie odnotować, że wielu spośród zapisanych na wyjazd, nie czekając na zorganizowaną wysyłkę bierze z komisji odpowiednie dokumenty i wyjeżdża samodzielnie, wyszukując w tym celu wszelkie możliwe środki transportu.

Należy zaznaczyć, że chociaż liczba Polaków zapisanych na wyjazd do Polski wzrosła w znacznym stopniu, to jednak biorąc pod uwagę, że ogólna liczba obywateli narodowości polskiej mieszkających na terenie obwodu stanowi 124 000 osób, rejestracja na wyjazd ^a przebiega dotąd w sposób niezadowolający.^a

^aJeszcze gorzej wygląda sprawa z wyjazdem Polaków,^a i tak według stanu na dzień 18 stycznia 1945 roku wyjechało łącznie z obwodu tylko 2118 osób, co należy tłumaczyć tym, że administracja kolei nie podstawia niezbędnych środków transportu, a jeśli nawet podstawiają wagony do przewozu, to stoją one na stacjach oczekując lokomotywy.

Na przykład:

Przez 5 dób stał transport na stacji Dublany z powodu braku lokomotywy. Na stacji Drohobycz podstawiono ewakuującym się wagony ^abez drzwi^a, niektóre wagony ^anie miały dachu^a.

Równocześnie z przeprowadzeniem operacji aresztowania członków polskiego nacjonalistycznego podziemia oraz antysowieckiego elementu prowadzącego agitację na rzecz nie wyjeżdżania do Polski, ma też duże znaczenie utworzenie tymczasowego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i oswobodzenie teryto-

также создание временного Правительства Польской Республики и освобождение территории Польши от немцев, в результате успешного наступления Красной Армии.

В подтверждение этого приводим имеющиеся в нашем распоряжении факты реагирования польского населения.

Служащий конторы заготзерно в городе Дрогобыч поляк БЕЛИНСКИЙ Виктор среди сослуживцев заявил:

....„Очень хорошо, что польский комитет национального освобождения преобразован во временное правительство. Теперь Польша имеет законодательную и исполнительную власть в лице министров и президента.

Я уверен, что новое правительство будет стараться, чтобы польский народ не страдал, а жил хорошо.

Завтра я пойду и зарегистрируюсь на выезд в Польшу и первым отходящим эшелонам выеду туда, чтобы там принять участие в строительстве демократической Польши”...

КРУЖИНСКИЙ Эмиль, поляк, беспартийный, Инспектор Гор. финотдела, говорит:

....„Я поеду в Польшу. Теперь мы, поляки, имеем временное национальное правительство Польской Республики. Я давно думал только о демократической Польше, не имел и не имею никаких претензий на «Великое государство».

Союзники договорятся с новым Польским правительством в Люблине о создании демократической Польши по реку Одер”...

Житель города Дрогобыч ИВАНЦЕВ, беспартийный, поляк, среди своих соседей поляков заявляет:

....„Вот наконец-то мы дождались народного правительства.

Теперь мы будем иметь заботы правительства и о народе, а Лондонское эмигрантское правительство теперь сломает себе голову”...

Инженер нефтепромысла города Борислава, поляк РОДЛОВСКИЙ Адам, беспартийный, среди окружающих высказывается так:

....„Люблинское правительство есть законное правительство, оно создано на польской земле в дни суровых испытаний Польского народа в борьбе с фашистской реакцией за демократическую Польшу.

Лондонское эмигрантское правительство не может быть законным, так как оно ничего положительного для польского народа не сделало, а предпочло отсиживаться за спиной у Англичан”.

По вопросу успешных боевых действий Красной Армии на фронте Отечественной войны и освобождении в связи с этим Польши житель города Дрогобыча – ПАУСТОВСКИЙ Феликс рабочий нефтезавода среди окружающих говорит:

rium Polski od Niemców w rezultacie pomyślnego natarcia Armii Czerwonej, co wpłynęło na zapisanie się na wyjazd do Polski szeregu osób narodowości polskiej.

Na potwierdzenie tego przytoczymy opisy reakcji ludności polskiej, którymi dysponujemy.

Urzędnik punktu skupu zboża w mieście Drohobyczu, Polak BIELIŃSKI Wiktor, oświadczył wśród współpracowników:

....„Bardzo dobrze, że Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego przekształcił się w Rząd Tymczasowy. Teraz Polska ma władzę ustawodawczą i wykonawczą w osobach ministrów i prezydenta.

Jestem przekonany, że nowy rząd będzie się starał, żeby naród polski nie cierpiał, tylko dobrze żył.

Jutro pójdę i zarejestruję się na wyjazd do Polski i pierwszym transportem, który odjedzie wyjadę tam, żeby wziąć udział w budowaniu demokratycznej Polski”...

KRUŻYŃSKI Emil, Polak, bezpartyjny, inspektor miej[skiego] wydziału finansowego, mówi:

....„Pojadę do Polski. Teraz, my Polacy, mamy tymczasowy narodowy rząd Rzeczypospolitej Polskiej. Dawno myślałem tylko o demokratycznej Polsce, nie miałem i nie roszczę sobie żadnych pretensji do »Wielkiego Państwa«.

Sojusznicy porozumieją się z nowym Rządem Polskim w Lublinie w sprawie utworzenia demokratycznej Polski po rzekę Oder [Odrę]”...

Mieszkaniec miasta Drohobycza IWANCEW, bezpartyjny, Polak, oświadczył wśród swoich sąsiadów, Polaków:

....„Oto na koniec doczekaliśmy się rządu ludowego.

Teraz będziemy mieli rząd troszczący się o naród, a emigracyjny rząd londyński skręci kark”...

Inżynier przemysłu naftowego w mieście Borysławiu, Polak RODŁOWSKI Adam, bezpartyjny, tak się wyraża wśród swoich znajomych:

....„Rząd lubelski jest rządem legalnym, utworzony został na polskiej ziemi w czasie ciężkich doświadczeń narodu polskiego w walce z faszystowską reakcją o demokratyczną Polskę.

Emigracyjny rząd londyński nie może być legalny, ponieważ niczego pożytecznego dla narodu polskiego nie zrobił, a tylko siedział za plecami Anglików.”

W sprawie zakończonych sukcesem działań bojowych Armii Czerwonej na froncie Wojny Ojczyźnianej i w związku z tym wyzwolenia Polski, mieszkaniec miasta Drohobycza – PAUSTOWSKI Feliks, pracownik rafinerii ropy naftowej, mówi wśród znajomych:

....Наконец-то мы дождались светлого дня для поляков, когда Красная Армия начала стремительно очищать Польшу от немцев.

Уже освобождены Варшава и Краков, самые дорогие для поляков, можно сказать сердце польского народа.

С освобождением Варшавы, Кракова, Ченстохова и других городов все поляки отсюда выедут, так как увеличился жизненный простор в Польше и самое главное, что многие поляки происходят родом из тех мест, а поэтому сидели и ждали пока прогонят оттуда немцев”...

В связи с проводимой нами операцией по из'ятию польского националистического подполья, экспедитор хлебозавода ПАВЛИШИН, поляк, беспартийный, среди рабочих заявил:

“.....„Советская власть проводит аресты поляков для того, чтобы все они выехали в Польшу.

Аресты будут и дальше, если поляки не будут регистрироваться на выезд в Польшу”...”

КЛИМОВИЧ Вячеслав Северинович, поляк, дежурный по станции города Стрия, среди поляков высказался так:

“.....„Советская власть производит аресты поляков и устраивает всяческие гонения на них с целью того, чтобы они быстрее уезжали в Польшу”...”

Музыкант театра города Дрогобыч – ПОКУС, беспартийный, поляк, среди окружающих заявил:

“.....„Сейчас арестовывают поляков для того, чтобы они скорее выезжали из Украины и, если они не поедут, то всех их арестуют”...”

РУДКЕВИЧ Иосиф Адальфович, житель города Стрий, рабочий железной дороги, говорит:

“.....„Выезжать в Польшу я не хочу, но так, как Советская власть не хочет, чтобы поляки были здесь и арестовывают их, то мне придется также выехать”...”

ПАВОС Ванда, беспартийная, жительница города Стрий, заявила:

.....„Я готовлю сейчас зимние вещи для выезда в Польшу, нам ничего не остается кроме того, что немедленно уехать отсюда, а то все равно арестуют. Это политика Советской власти”...

Жительница села Мертюки, Стрийского района – ЧАПОНЯ, полька, беспартийная, среди окружающих заявляет:

.....„Поголовно всех арестуют, а поэтому хочу скорее уехать в Польшу, но никак не могу записаться, ибо в комиссии большие очереди на запись”...

Жительница села Вовче Турковского района ГОНДАРЬ М.А., полька, среди односельчан говорит так:

...,Wreszcie doczekaliśmy się jasnego dnia dla Polaków, kiedy Armia Czerwona zaczęła szybko oczyszczać Polskę od Niemców.

Zostały już wyzwolone Warszawa i Kraków, najdroższe Polakom miasta, można powiedzieć serce narodu polskiego.

Wraz z wyzwoleniem Warszawy, Krakowa, Częstochowy i innych miast, wszyscy Polacy stąd wyjadą, bo zwiększyła się przestrzeń życiowa w Polsce i co najważniejsze, wielu Polaków pochodzi właśnie z tamtych miejscowości, toteż siedzieli i czekali póki nie wygonią stamtąd Niemców”...

W związku z przeprowadzoną przez nas operacją aresztowania [członków] polskiego nacjonalistycznego podziemia, ekspedytor piekarni PAWLISZYN, Polak, bezpartyjny, oświadczył robotnikom:

“...,Władza Sowiecka prowadzi aresztowania Polaków dlatego, żeby wszyscy oni wyjechali do Polski.

Aresztowania będą w dalszym ciągu, jeśli Polacy nie będą rejestrować się na wyjazd do Polski”...”

KLIMOWICZ Wacław s. Seweryna, Polak, dyżurny na stacji w mieście Stryju, wyraził się tak wśród Polaków:

“...,Władza Sowiecka prowadzi aresztowania Polaków i stosuje wobec nich najróżniejsze prześladowania w tym celu, by jak najszybciej wyjechali oni do Polski”...”

Muzyk teatru miejskiego w Drohobyczu – POKUS, bezpartyjny, Polak oświadczył znajomym:

“...,Aresztują teraz Polaków po to, żeby szybciej wyjeżdżali z Ukrainy, a jeśli nie wyjadą, aresztują wszystkich”...”

RUDKIEWICZ Józef s. Adolfa, mieszkaniec miasta Stryja, pracownik kolei, powiada:

“...,Wyjeżdżać do Polski nie chcę, ale ponieważ Władza Sowiecka nie chce, żeby Polacy mieszkali tutaj i prowadzi ich aresztowania, to też będę musiał wyjechać”...”

PAWOS Wanda, bezpartyjna, mieszkanka miasta Stryja, oświadczyła:

...,Przygotowuję teraz ubrania zimowe na wyjazd do Polski, nie pozostaje nam nic innego oprócz tego, by bezzwłocznie stąd wyjechać, bo jeśli nie, to wszystko jedno – aresztują. To polityka Władzy Sowieckiej.”...

Mieszkanica wsi Miertuki w rejonie stryjskim – CZAPONIA, Polka, bezpartyjna, oświadcza wśród swoich znajomych:

...,Wszystkich co do jednego aresztują i dlatego chcę jak najszybciej wyjechać do Polski, ale w żaden sposób nie mogę się zapisać, bo w komisji są długie kolejki do zapisów.”...

Mieszkanica wsi Wowcze [Wołcze] w rejonie turczańskim GONDAR M. A., Polka, tak mówi wśród współmieszkańców wsi:

...„Наше правительство, находящееся в Лондоне, договорится с Англией и Америкой о том, чтобы земли Западной Украины были польскими и чтобы здесь не было Советской власти и какого-то временного правительства Польши”...

Музыкант Стрийского Драматического театра, поляк, ЛЕГАЛЬ Владимир среди окружающих заявил:

...„Зачем я поеду в Польшу, ведь там нет действительного правительства и ^а также как и здесь одно только НКГБ.”^а

Если я выеду в Польшу, то меня там также могут арестовать”...

В целях обеспечения выполнения всех мероприятий по переселению поляков и пресечения антисоветской деятельности участников польского подполья и отдельных лиц, ведущих агитацию за невыезд в Польшу, продолжаем аресты. Агентурно-осведомительную сеть направляем на выявление лиц, проводящих вражескую деятельность.

Одновременно, по наиболее характерным делам на лиц из числа арестованных за проведение агитации против переселения поляков, заканчиваем следствие ускоренным порядком для предания их суду.

О ходе переселения будем информировать.

**НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ Д/О
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) МАЙСТРУК**

„Г-22/23-Г” января 1945 г.

№ Г-1199/11-Г

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 36–40.

Оригінал, машинопис.

Зліва на полях перед текстом резолюція від руки: „т. Волкову, использовать в очередной докладной записке”, дата: „24 Г”і нерозбірливий підпис.

^{а-а} Підкреслено від руки.

^{б-б} Перекреслено.

^{в-в} Текст відзначений на полях вертикальною рисою від руки.

^{г-г} Вписано від руки.

¹ Барц Зигмунт, псевдо „Стах”, підпоручник запасу, комендант Району АК Самбір, потім Округу АК Самбір.

² Вілінський Кароль, поручник, комендант Міського району АК Дрогобыч.

³ Корч Владислав, псевдо „Татар”.

⁴ Ксьондз Драбик Міхал, псевдо „Лівюш”, співробітник підпільного журналу „Подгалянін”, займався зокрема радіоперехопленням.

...,Nasz rząd znajdujący się w Londynie dogada się z Anglią i Ameryką, by ziemie Zachodniej Ukrainy były polskimi i żeby nie było tu Władzy Sowieckiej i żadnego tymczasowego rządu Polski”...

Muzyk Stryjskiego Teatru Dramatycznego, Polak, LEGAL Włodzimierz, oświadczył otoczeniu:

...,Po co mam jechać do Polski, przecież tam nie ma prawdziwego rządu, a^a tak samo jak tutaj, tylko jedno NKGB.^a

Jeśli wyjadę do Polski, to mnie tam mogą także aresztować”...

W celu zabezpieczenia wykonania wszystkich przedsięwzięć związanych z przesiedleniem Polaków i przerwania antysowieckiej działalności członków polskiego podziemia oraz poszczególnych osób prowadzących agitację na rzecz nie wyjeżdżania do Polski, kontynuujemy aresztowania. Sieci agenturalno-informacyjnej zlecamy wykrywanie osób prowadzących wrogą działalność.

Jednocześnie w znamienych sprawach osób spośród aresztowanych za prowadzenie agitacji przeciwko przesiedleniu Polaków, kończymy w trybie przyspieszonym śledztwo w celu oddania ich pod sąd.

O przebiegu przesiedlenia będziemy informować.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB D/O
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
(—) MAJSTRUK

„^d22/23^d” stycznia 1945 r.

nr ^d1199/11^d

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 36–40.

Oryginał, maszynopis.

Na lewym marginesie ponad tekstem raportu odręczna dekretacja: t. Wołkow, wykorzystajcie w kolejnym raporcie; data: 24 I i nieczytelny podpis.

a^a - a^a Podkreślono odręcznie.

b^b - b^b Przekreślono.

c^c - c^c Tekst zaznaczony na marginesie odręczną pionową kreską.

d^d - d^d Wpisano odręcznie.

¹ Barszcz Zygmunt, ps. „Stach”, ppor. rez., komendant Rejonu AK Sambor, następnie Obwodu AK Sambor.

² Wiliński Karol, por., komendant Rejonu Miejskiego AK Drohobycz.

³ Korcz Władysław, ps. „Tatar”.

⁴ Ks. Drabik Michał, ps. „Liwiusz”, współpracownik gazety konspiracyjnej „Podhalanin”, prowadził m. in. nasłuch radiowy.

**23 січня 1945, Станіслав. Записка по ВЧ О. Михайлова С. Савченку
про хід переселення поляків зі Станіславської області
станом на 20 січня 1945 р.**

По „ВЧ”
Из Станислава
23.1.45 г.

ЛЬВОВ тов. САВЧЕНКО
На №-1078 от 21.1.45 г.

Всего по области подлежит переселению 101670 человек, в том числе по г. Станиславу 17.917 чел.

На 15.1.45 г. зарегистрировалось на выезд [из] области 7974 семей, 22.292 чел., в том числе по г. Станиславу 3339 семей, 8282 чел.

Выехало на 15.1.45 г. 461 семей, 982 чел., в том числе по г. Станиславу 216 семей – 416 чел.

На 20 января зарегистрировалось 8482 семей общим количеством 23539 чел., в том числе по г. Станиславу 3786 семей – 9309 человек.

Данные о количестве отправленных поляков в Польшу на 20 января соответствуют данным на 15.1, так как 15 января в связи с отсутствием эшелона, отправка не происходила.

МИХАЙЛОВ

ПЕРЕДАЛ: ЕМЕЛЬЯНОВ.
ПРИНЯЛ: БРИККЕР.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 50.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „т. Волков. [...] составьте ответ в НКГБ СССР, 23.1.45” і нерозбірливий підпис.

**23 stycznia 1945, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do
S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania Polaków z obwodu
stanisławowskiego. Stan na 20 stycznia 1945 r.**

Przez „WCz”
Ze Stanisława
23.1.45 r.

LWÓW, tow. SAWCZENKO
Na nr 1078 z 21.1.45 r.

Łącznie w obwodzie podlega przesiedleniu 101 670 osób, w tym w m. Stanisławie 17 917 os[ób].

Do 15.1.45 r. zarejestrowało się na wyjazd [z] obwodu 7974 rodzin, 22 292 os[ób], w tym z m. Stanisława 3339 rodzin, 8282 os[ób].

Wyjechało do 15.1.45 r. 461 rodzin, 982 os[oby], w tym z m. Stanisława 216 rodzin – 416 os[ób].

Do 20 stycznia zarejestrowało się 8428 rodzin liczących łącznie 23 539 os[ób], w tym z m. Stanisława 3786 rodzin – 9309 osób.

Dane o liczbie Polaków wysłanych do Polski do 20 stycznia odpowiadają danym z dnia 15.1, ponieważ [po] 15 stycznia w związku z brakiem transportu, nie było wysyłki.

MICHAJŁOW

NADAŁ: JEMIELIANOW.
PRZYJĄŁ: BRIKKIER.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 50.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu dopisek odręczny: t. Wołkow, [...] sporządzić odpowiedź dla NKGB ZSRS, data: 23.1.45 i nieczytelny podpis.

25 січня 1945, Київ. Довідка за шифротелеграмою С. Савченка П. Федотову про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 20 січня 1945 р. та арешт 3225 поляків

Сов. Секретно

Справка

25 января 1945 года в адрес г. Москва тов. Федотову за подписью тов. Савченко отправлена ш/т на № 6185

Всего поляков, проживающих в Западных областях Украины, подлежащих переселению 612710 человек. По состоянию на 20 января 1945 года зарегистрировалось на выезд в Польшу 163312 человек, фактически выехало 25298 человек.

^а Арестовано органами НКГБ в Западных областях УССР участников польских националистических организаций, работников и агентов немецкой разведки, полиции, предателей, немецких пособников и прочего антисоветского элемента, по состоянию на 20 января 1945 года – 3225 человек.^а

О ходе недочетов в переселении сообщим дополнительно.

Верно (—)

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 3.
Засвідчена копія, рукопис.*

^а - ^а Текст відзначений зліва на полях вертикальною рисою.

**25 stycznia 1945, Kijów. Informacja na podstawie szyfrogramu S. Sawczenki do P. Fiedotowa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS oraz aresztowaniu 3225 Polaków.
Stan na 20 stycznia 1945 r.**

Śc[isłe] Tajne

Informacja

25 stycznia 1945 roku wysłano sz[yfrowany] t[elegram] adresowany do m. Moskwy, do tow. Fiedotowa podpisany przez tow. Sawczenkę.
Na nr 6185

Łącznie w zachodnich obwodach Ukrainy mieszka Polaków podlegających przesiedleniu – 612 710 osób. Według stanu na 20 stycznia 1945 roku zarejestrowało się na wyjazd do Polski 163 312 osób, faktycznie wyjechało 25 298 osób.

^aOrgany NKGB aresztowały w zachodnich obwodach USRS członków polskich organizacji nacjonalistycznych, pracowników i agentów wywiadu niemieckiego, policji, zdrajców, niemieckich popleczników i inny antysowiecki element, według stanu na 20 stycznia 1945 roku – 3225 osób.^a

O niedociągnięciach w trakcie przesiedleń poinformujemy dodatkowo.

Za zgodność (—)

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 3.
Odpis, rękopis.*

^a ^a Fragment tekstu zaznaczony na lewym marginesie pionową kreską.

Після 25 січня 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 25 січня 1945 р.

Сов. Секретно

Справка
о ходе эвакуации быв. польских граждан в Польшу
На 25 января 1945 года

Области	Количество поляков, подлежащих переселению	Количество поляков, зарегистриров. на выезд	Количество фактически выехавших в Польшу	Примечание
Львовская	136.957	13.330	4.278	Данные на 20.I. Данных на 25.I. в комиссии нет, собирают по декадам
Дрогобычская	124.000	19.537	2.696	
Тернопольская	133.881	24.780	3.539	
Станиславская	101.670	23.919	1.794	
Волынская	63.483	55.488	7.675	
Ровенская	52.719	36.100	6.750	
Всего	612.710	173.154	26.732	

Начальник отдела НКГБ УССР
майор госуд. безопасности

Хаєт

„ ” января 1945 года.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 2.
Копія, рукопис.

**Po 25 stycznia 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu
przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 25 stycznia 1945 r.**

Śc[isłe] Tajne

**Informacja
o przebiegu ewakuacji był[y]ch obywateli polskich do Polski
[Stan] na 25 stycznia 1945 roku**

Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski	Uwagi
Lwowski	136.957	13.330	4.278	Dane na 20.I Danych na 25.I. w komisji brak, zbierają dekadami.
Drohobycki	124.000	19.537	2.696	
Tarnopolski	133.881	24.780	3.539	
Stanisławski	101.670	23.919	1.794	
Wołyński	63.483	55.488	7.675	
Rówieński	52.719	36.100	6.750	
Razem	612.710	173.154	26.732	

**Naczelnik oddziału NKGB USRS
major bezpieczeństwa państw[owego]**

Chajet

„ ” stycznia 1945 roku.

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 2.
Kopia, rękopis.*

**29 січня 1945, [б.м.в.]. Зведення щодо переселення польського населення
із західних областей УРСР станом на 30 січня 1945 р.**

Сводка
о к-ве поданных заявлений на эвакуацию
и о фактически эвакуированных на 30 января 1945 г.¹

Наименов. Районных представит.	Дата	Зарегистрир.		Отправлено		К-во ва- гонов (в т.ч. под груз)	Подготовл. к отправке	
		К-во семей	К-во чело- век	К-во семей	К-во человек		К-во семей	К-во чело- век
Бродское	На 20/І	1809	5707	228	722	47/25	678	2171
Владимир-Волян.	—	3001	9347	833	2636	—	826	2659
Дубненское	—	2735	8370	627	1817	116	674	2156
Дрогобычское	на 30/І	3117	7529	622	1190	63/6	—	—
Золочевское	на 20/І	668	1787	275	676	42/1	456	1273
Ковельское	—	3532	11355	715 ^{*)}	2384 ^{*)}	89	—	—
Кременецкое	—	2047	6156	56	489	28	350	1120
Кам. Бугское	—	492	1544	183 ^{*)}	567 ^{*)}	42	207	650
Луцкое	—	10728	34785	1450 ^{*)}	4577 ^{*)}	269/21	588	2096
Львовское	—	5087	10365	2224	3971	162/62	101	168
Ровенское	—	8887	28697	2157	6708	292	—	—
Рава Русское	—	685	2188	124	268	22	177	618
Самборское	на 30/І	2665	6203	457	919	51	—	—
Стрыйское	—	3249	8999	479	1255	64/2	—	—
Станиславское	на 20/І	7106	19274	461	982	121	—	—
Тернопольское	—	4105	13368	1061	3178	232/32	—	—
Ходоровское	—	270	858	73	192	28	150	505
Чертковское	—	4711	13995	598	1649	124	—	—
Итого	—	64894	190497²	12723	34180	1792/149	4207	13416

^{*)} К-во отправленных увеличилось в III декаде — свед. из телеграмм.

29/І-45 г. (—) ст. статистик

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 7.
Оригінал, рукопис

¹ Див. також таблицю з документа 44.

² Підрахунок дає: 190 527.

29 stycznia 1945, [b.m.w.]. Zbiorcze zestawienie dotyczące przesiedleń ludności polskiej dokonanych przez poszczególne przedstawicielstwa rejonowe zachodnich obwodów USRS. Stan na 30 stycznia 1945 r. [!]

Zestawienie
ilości złożonych podań o ewakuację oraz faktycznie ewakuowanych [osób]
[wg stanu] na 30 stycznia 1945 r.¹

Nazwy przedstawicielstw rejonowych	Data	Zarejestr[owano]		Wysłano		Liczba wagonów (w tym towarowych)	Przygotowuje się do wystania	
		Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób		Liczba rodzin	Liczba osób
Brodzkie	na 20/I	1809	5707	228	722	47/25	678	2171
Włodzimiersko-Wołyń[skie]	—	3001	9347	833	2636	—	826	2659
Dubieńskie	—	2735	8370	627	1817	116	674	2156
Drohobyckie	na 30/I	3117	7529	622	1190	63/6	—	—
Złoczowskie	na 20/I	668	1787	275	676	42/1	456	1273
Kowelskie	—	3532	11355	715 ^{*)}	2384 ^{*)}	89	—	—
Krzemieńskie	—	2047	6156	156	489	28	350	1120
Kam[ionecko]-Bużańskie	—	492	1544	183 ^{*)}	567 ^{*)}	42	207	650
Łuckie	—	10728	34785	1450 ^{*)}	4577 ^{*)}	269/21	588	2096
Lwowskie	—	5087	10365	2224	3971	162/62	101	168
Rówieńskie	—	8887	28697	2157	6708	292	—	—
Rawsko-Ruskie	—	685	2188	124	268	22	177	618
Samborskie	na 30/I	2665	6203	457	919	51	—	—
Stryjskie	—	3249	8999	479	1255	64/2	—	—
Stanisławskie	na 20/I	7106	19274	461	982	121	—	—
Tarnopolskie	—	4105	13368	1061	3178	232/32	—	—
Chodorowskie	—	270	858	73	192	28	150	505
Czortkowskie	—	4711	13995	598	1649	124	—	—
Razem	—	64894	190497 ²⁾	12723	34180	1792/149	4207	13416

^{*)} Liczba wysłanych zwiększyła się w III dekadzie – inform[acje] uzyskane telegraficznie.

29/I-45 r. (—) st. statystyk

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 7.
Oryginał, rękopis.

¹ Porównaj z dokumentem nr 44.

² Sumowanie daje wynik: 190 527.

Після 30 січня 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 30 січня 1945 р.

Сов. Секретно

Справка
о состоянии переселения б. польских граждан в Польшу
(по данным Главного Представительства УССР)

На 30 января 1945 года

Области	Количество поляков, зарегистрировавшихся на выезд	Количество фактически выехавших в Польшу	Примечание
Львовская	20 661	4 056	
Дрогобычская	30 055	4 015	
Станиславская	19 368	982	
Тернопольская	20 151	2 138	
Ровенская	37 067	8 525	
Волынская	55 487	9 597	
Итого	173 789 ¹	27 213 ²	

Начальник 5 отдела 2 Управления НКГБ УССР
майор Государственной Безопасности

Хаєт

„ ” января 1945 г.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 6.
Копія, рукопис.

¹ Підрахунок дає: 182 789.

² Підрахунок дає: 29 313.

**Po 30 stycznia 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu
przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 30 stycznia 1945 r.**

Śc[isłe] Tajne

Informacja
o stanie przesiedlania b[by]łych] obywateli polskich do Polski
(według danych Głównego Przedstawicielstwa USRS)
[Stan] na 30 stycznia 1945 roku

Obwody	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski	Uwagi
Lwowski	20 661	4 056	
Drohobycki	30 055	4 015	
Stanisławski	19 368	982	
Tarnopolski	20 151	2 138	
Rówieński	37 067	8 525	
Wołyński	55 487	9 597	
Razem	173 789 ¹	27 213 ²	

Naczelnik 5 oddziału 2 Zarządu NKGB USRS
Major Bezpieczeństwa Państwowego

Chajet

„ ” stycznia 1945 r.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 6.
Kopia, rękopis.

¹ Sumowanie daje wynik: 182 789.

² Sumowanie daje wynik: 29 313.

**Січень 1945, Люблін. Звіт МАП щодо ситуації у Ряшівському воєводстві
за період з 10 грудня 1944 р. до 10 січня 1945 р.**

Міністерство громадської
адміністрації

Люблін, січня 1945 р.

№ 145

Звіт

**[про] діяльність Міністерства громадської адміністрації
за період з 10 грудня [1944 р.] до 10 січня 1945 р.**

[...]

**Ситуація
у Ряшівському воєводстві.**

[...]

Розглядаючи питання безпеки на території Ряшівського воєводства, слід розрізняти 2 територіальні зони. Одна зона охоплює територію, на якій проживає польське населення, котре не хоче масової кампанії, яка б загрожувала громадській безпеці. Друга зона східна, прикордонна, на якій проживає населення української національності. Це населення ^а-в своїй більшості ^а вороже ставиться до держави і польського народу. Регіон, що охоплений згаданим націоналістично-українським рухом, включає в себе майже весь Ліський і Любачівський повіти, частково Сяноцький і Перемиський повіти, а також меншою мірою Березівський і Короснянський повіти.

У названих повітах діють військові організації „бандерівців”, що виступають зі зброєю. У межах діяльності цих боївок територія ними цілком опанована і там не тільки завмерло польське національне життя, але і припинилася всіляка діяльність польських властей. Спостерігаються численні випадки вбивств громадян польської національності, і, передусім, службовців управлінських органів, а саме солтисів, представників лісової служби, міліціонерів тощо. Слабкі загони МО і спорадичні акції в малих масштабах, які здійснює Військо Польське, не дають задовільних результатів.

Воєводське управління підкреслює, що пацифікація згадуваних територій є необхідною і невідкладною.

[...]

Заколотницька діяльність.

За надісланими з регіону повідомленнями слід відзначити, що порівняно

Styczeń 1945, Lublin. Sprawozdanie MAP o sytuacji w województwie rzeszowskim w okresie od 10 grudnia 1944 r. do 10 stycznia 1945 r.

Ministerstwo Administracji
Publicznej

Lublin, dnia stycznia 1945 r.

Nr /45

Sprawozdanie
[z] działalności Ministerstwa Administracji Publicznej
w okresie od dnia 10 grudnia [1944 r.] do 10 stycznia 1945 r.

[...]

Sytuacja
w Województwie Rzeszowskim.

[...]

Rozpatrując zagadnienia bezpieczeństwa na terenie województwa rzeszowskiego należy rozróżnić 2 strefy terytorialne. Jedna strefa obejmuje teren zamieszkały przez ludność polską nienastawioną na akcję masową zagrażającą bezpieczeństwu publicznemu. Druga strefa wschodnia, przygraniczna jest zamieszkała przez ludność narodowości ukraińskiej. Ludność ta jest ^aw swojej większości^a zdecydowanie wrogo usposobiona względem Państwa i narodu polskiego. Obszar ogarnięty wspomnianym ruchem nacjonalistyczno-ukraińskim obejmuje niemal cały powiat leski i lubaczowski, częściowo powiaty sanocki i przemyski oraz w mniejszym zakresie powiaty brzozowski i krośnieński.

W wspomnianych powiatach grasują wojskowe organizacje „banderowców”, występujące zbrojnie. W obrębie działania tych bojówek teren jest przez nich bezapelacyjnie opanowany i nie tylko zamarło tam życie narodowe polskie, ale ustała wszelka działalność władz polskich. Liczne są wypadki morderstw na obywatelach narodowości polskiej, a przede wszystkim na funkcjonariuszach organów urzędowych jak na sołtysach, służbie leśnej, milicjantach itp. Słabe oddziały M.O. i sporadyczna akcja w małych rozmiarach stosowana przez Wojsko Polskie nie daje wyników zadawalających.

Urząd Wojewódzki podkreśla, że pacyfikacja wspomnianych terenów jest koniecznością nagłą.

[...]

Działalność wywrotowa.

Według nadesłanych komunikatów z terenu, stwierdzić należy, że w porów-

до попереднього періоду, заколотницькі акції виразно зменшуються і виявляється тенденція до подальшого їх завмирання.

Прояви такого становища можна помітити не лише у промовистому скороченні безпосередніх виступів, але також у поліпшенні відносин у сферах, які безперечно підлягають впливові заколотницької діяльності. Передусім поліпшилося ставлення населення до справи призову до ВП.

Слід відзначити, що у справі обов'язкових поставок не помітно результатів політичної агітації, а деякі негативні спостереження слід віднести до обставин аполітичного характеру.

Фіксовані досі акції розповсюдження антиурядових листівок, нищення управлінських видань і безпосередні виступи членів АК останнім часом значно послабли. У зв'язку з тим слід відзначити, що з 9 ц[ього] м[ісяця] всі повідомлення про згадані акції були негативні.

За звітний період польські органи Безпеки заарештували 91 особу.

Незалежно від кампанії польських властей, арешти польських громадян проводять також радянські органи, причому багато з них обґрунтовуються політичними причинами.

Більш докладні причини цих арештів та їх кількість залишається невідомою. Можливо, що радянські органи заарештували загалом 500 осіб. Кількість політичних важко оцінювати навіть приблизно.

[...]

Національна меншість.

Українці проживають передусім у східних, прикордонних повітах, таких як Любачів – близько 80%, Ліско – 75%, Перемишль – у південно-західних громадах – 85%, в меншому відсотку в пов[ітах] Березів, Коросно, а частково і Ярослав.

⁶Це населення ставиться вороже не лише до усього польського, але і до радянської влади, а також до Червоної Армії.⁶

Майже вся ^аукраїнська^а молодь міцно організована, пішла в ліси і вступила до збройних банд „бандерівців”. Ті, що залишилися, не обмежуються таємною підтримкою банд у лісах, хоча робити це змушені нібито через терор останніх, але і саботують виконання усіх розпоряджень органів влади щодо воєнних поставок та щодо призову до війська. Неприхильно ставляться вони також до переселенської акції, оскільки в їхньому середовищі панує загальна думка про те, що по закінченню війни вони будуть у змозі збройно виступити з метою відвоювання своєї незалежної державності, а тому кожен з них мусить залишитися на місці. У містах вони поводять себе спокійно, намагаються, передусім, прибрати до своїх рук торгівлю, організовують в якомога найширшому масштабі систему шкіл.

naniu z okresem poprzednim akcja wywrotowa wyraźnie słabnie i wykazuje tendencje dalszego zaniku.

Przejawy tego stanu dają się zauważyć nie tylko w wymownej redukcji wystąpień bezpośrednich, ale także w poprawie stosunków w dziedzinach niewątpliwie ulegających wpływom działalności wywrotowej. Przede wszystkim poprawił się stosunek ludności względem zagadnienia poboru do W.P.

Podnieść należy, że w kwestiach kontyngentowych nie zauważa się wyników agitacji politycznej, a pewne ujemne spostrzeżenia należy przypisać okolicznościom natury apolitycznej.

Notowana dotychczas akcja rozlepiania ulotek antyrządowych, niszczenia publikacji urzędowych i czynne wystąpienie członków A.K. ostatnio wydatnie straciły na sile. W nawiązaniu do tego zauważyć należy, że od 9. bm. wszystkie meldunki odnośnie poruszanej akcji były negatywne.

W okresie sprawozdawczym polskie organy Bezpieczeństwa aresztowały 91 osób.

Niezależnie od akcji władz polskich, aresztowania obywateli polskich przeprowadzają władze sowieckie, przy czym wiele z nich uzasadnionych jest przyczynami natury politycznej.

Bliższe tło tych aresztowań jak i ich liczba jest bliżej nieznaną. Przypuszczalnie ogółem aresztowanych przez władze sowieckie mogło być 500 osób. Liczbę politycznych trudno wysądować [!] nawet w przybliżeniu.

[...]

Mniejszość narodowa.

Ukraińcy zamieszkują przede wszystkim powiaty wschodnie, przygraniczne jak Lubaczów około 80%, Lesko 75%, Przemyśl w gromadach południowo-zachodnich 85%, w mniejszym procencie pow. Brzozów, Krosno, a częściowo także i Jarosław.

^bUstosunkowanie się tej ludności jest wrogie nie tylko do wszystkiego co polskie, ale i do władz sowieckich oraz Armii Czerwonej.^b

^cWszystka prawie^c młodzież ^aukraińska^a silnie zorganizowana uszła w lasy, przystępując do zbrojnych band „banderowców”. Pozostali nie ograniczają się tylko do cichego popi[e]rania band w lasach, co czynią rzekomo pod terrorem, ale sabotują wszelkie zarządzenia władz, dotyczące bądź to świadczeń rzeczowych wojennych, bądź też poboru do wojska. Niechętnie odnoszą się także do akcji przesiedleńczej, bo panuje wśród nich powszechna opinia, że z chwilą ukończenia wojny będą w stanie wystąpić zbrojnie dla wywalczenia swej niezależnej państwowości, wobec czego każdy z nich powinien pozostać na miejscu. Po miastach zachowują się spokojnie starając się przede wszystkim ująć w swe ręce handel, organizują w możliwie najszerszym stopniu szkolnictwo.

Єврейська меншість внаслідок винищення у теперішній час проживає у невеликій кількості в містах. Євреї організуються у релігійних громадах та ставляться до влади переважно лояльно. Вони повертаються до свого заняття, тобто найчастіше торгівлі.

[...]

А МВСіА РП, ф. МАР 19, арк. 1–6.

Копія, машинопис.

Публікується у фрагментах. Підпису немає.

а - а Дописано від руки.

б - б Фрагмент перекреслений.

Mniejszość żydowska na skutek wyniszczenia jest obecnie nielicznie reprezentowana tylko po miastach. Żydzi organizując się w gminach wyznaniowych, ustosunkowują się do władz na ogół lojalnie. Wracają do swego zajęcia, którym najczęściej jest handel.

[...]

A MSWiA, MAP 19, k. 1-6.

Kopia, maszynopis.

Publikuje się fragmenty. Podpisu brak.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Dopisano odręcznie.

^b - ^b Fragment przekreślony.

^c - ^c Skreślono i odręcznie nadpisano: Niemal cała.

15 лютого 1945, Замостя. Лист репатріанта Весоловського з проханням надати допомогу

„Високий Уряде!”

Рятуйте! Коли виїжджали з Луцька 26/І 45 р., росіяни забирали нам наші речі, не дозволяли вантажити ані зерна у значній кількості, ані речей, тільки одне ліжко на родину, два стільці, забирали навіть дрова, які ми взяли для пічок (пічки свої), також викидали з вагонів, таким чином аж 27 осіб захопило серед нас, один помер від холоду.

Не краще нас прийняли в Замості, на станції ми стояли два дні, возів не було, Комітети закриті, не пускають людей зі скаргами, такий житловий відділ у Замості на чолі з паном головою Гассом постійно зачинений з 2 лютого палицею, двері тут зачиняють від громадян засувом довжиною 54 см, житла не дають, тільки кажуть самому собі шукати, розгардіяш всюди, виділяють картки до пекарень, та знов не дають муки.

Різні привілейовані люди в Замості мають у розпорядженні по 3 кімнати з кухнею, а евакуйовані гниють у бруді, вошах, у бараках або притулках, їх женуть двічі на тиждень з одного бараку до другого. Українцям дозволяється брати з Польщі навіть плоти, образи з церков, вулики, вікна, прищепи фруктових дерев, їм дають по вагоні на родину, а поляків з-за Буга упихають по 7 і 9 родин до вагону 18-тонного, нас кривдять всі, як чужі, так і свої, для нас всіх готується могила.

Просимо розглянути це все.

Замостя 15/ІІ 45 р.

(—) Весоловський

Школа № 5

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 9.

Оригінал, рукопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „справа репатріації”, нижче: „ІІ”; поруч: „аа”; з правого боку підкреслена приписка від руки: „тй” [тобто таємно]; під текстом прямокутний штамп про надходження до МАП з вписаною від руки датою: „17/ІІ 1945” і вх. номером: „ІІІ.2205/45”; поруч вписане від руки число „ІІ” і приписка від руки: „послано копію до Держ[авного] реп[атріаційного] упр[авління], Люблінського воеводи і Зам[остівського] старости” з нерозбірливим підписом.

15 lutego 1945, Zamość. List repatrianta Wesołowskiego do „Wysokiego Rządu” z wołaniem o ratunek

Wysoki Rządzie!

Ratunku! Przy wyjeździe z Łucka dn. 26/I 45 r. rosjanie zabierali nam nasze rzeczy, nie dawali nam ładować ani zboża większą ilość, ani rzeczy tylko jedno łóżko na rodzinę, dwa krzesła, zabierali nam nawet drzewo opałowe, któreśmy [w]zieli do piecyków (piecyki własne), też nam [pow]y[rz]ucali z wagonów, to też w drodze zachorowało nas aż 27 osób, jeden umarł z zimna.

Nie lepiej nas przyjęto w Zamościu, na stacji staliśmy dwa dni, furmanek nie było, Komitety zamknięte, nie puszczają ludzi ze skargami, taki wydział mieszkaniowy w Zamościu na czele [z] panem przewodniczącym Hassem zamknięty jest stale od 2 lutego na kij, drzwi tu zamyka się przed publicznością na zasuwę długości 54 cm., mieszkań nie dają tylko każą samemu sobie szukać, bałagan na całego, przydzielają kartki do piekarni, a nie dają mąki znowu.

Różni uprzywilejowani ludzie w Zamościu mają do dyspozycji p[o] 3 pokoje z kuchnią, a ewakuowani gniją w brudzie, wszach w barakach lub przytułkach, którzy są gonieni po dwa razy na tydzień z jednego baraku do drugiego. Ukraińcom wolno brać z Polski nawet płoty, obrazy z cerkwi, ule, okna, szczepy drzew owocowych, dają im po wagonie na rodzinę a polaków za Bugiem pchają po 7 i 9 rodzi[n] do wagonu 18 tonowego, jednak jesteście krzywdzeni ile tylko wlezie przez obcych i przez swoich, jednym słowem mogiła szykuj[e] się nam wszystkim.

Prosimy o wgląd na to wszystko.

Zamość 15/II 45 r.

(—) Wesołowski

Szkoła nr 5

A MSWiA, MAP 304, k. 9.

Oryginał, rękopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: sprawa repatriacji, poniżej: II; obok: aa; w prawym górnym rogu odręczna, podkreślona adnotacja: tj; pod tekstem prostokątna pieczęć wpływu MAP z odręcznie wpisaną datą: 17/II 1945 i nr wch.: III.2205/45; obok odręcznie wpisana liczba: II i odręczna adnotacja: wysłano odpis do Państw[owego] Urz[ędu] Rep[atriacyjnego], Wojewody Lubelskiego i Starosty Zam[ojskiego], z nieczytelnym podpisem.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

**Після 15 лютого 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення
польських громадян із західних областей УРСР
станом на 15 лютого 1945 р.**

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения бывших польских граждан в Польшу
На 15 февраля 1945 года

№№ пп	Области	Количество поляков, под- лежащих пе- реселению.	Количество поляков, зарегистриро- вавшихся на выезд.	Количество фактически выехавших в Польшу.	ПРИ- МЕЧА- НИЕ
1.	Львовская	260.908	37.566	9.678	
2.	Дрогобычская	124.000	33.152	3.786	
3.	Тернопольская	133.881	73.937	8.828	
4.	Станиславская	101.670	33.365	1.922	
5.	Волынская	63.483	59.959	14.965	
6.	Ровенская	53.720	46.979	12.837	
	ВСЕГО:	737.662	284.958	52.016	

**НАЧАЛЬНИК 5 ОТДЕЛА 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
Майор Государственной Безопасности**

ХАЕТ

„ ” февраля 1945 года
гор. Львов
ес-3

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 11.
Копія, машинопис.*

**Po 15 lutego 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu
przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 15 lutego 1945 r.**

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA
o przebiegu przesiedlenia byłych obywateli polskich do Polski
[Stan] na 15 lutego 1945 roku

Lp.	Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu.	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd.	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski.	UWAGI
1.	Lwowski	260.908	37.566	9.678	
2.	Drohobycki	124.000	33.152	3.786	
3.	Tarnopolski	133.881	73.937	8.828	
4.	Stanisławski	101.670	33.365	1.922	
5.	Wołyński	63.483	59.959	14.965	
6.	Rówieński	53.720	46.979	12.837	
	RAZEM:	737.662	284.958	52.016	

NACZELNIK 5 ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU NKGB USRS
Major Bezpieczeństwa Państwowego

CHAJET

„ ” lutego 1945 roku
mias[to] Lwów.
es-3

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 11.
Kopia, maszynopis.*

17 лютого 1945, Луцьк. Довідка І. Гребченка С. Савченку про хід переселення польського і єврейського населення із західних областей УРСР станом на 15 лютого 1945 р.

Сов. Секретно

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ III-го РАНГА
тов. САВЧЕНКО

г. Львов

СПРАВКА

О ходе эвакуации польского населения с территории УССР в Польшу.

По предварительным данным по Западным областям Украины учтено польского и еврейского населения, подлежащего эвакуации в Польшу, 187356 семей или 650570 человек.

По состоянию на 15 февраля 1945 года зарегистрировано на выезд в Польшу 91702 польских и еврейских семьи, с общим количеством членов семей 272202 человека.

Вывезено за этот же период в Польшу 18231 семья, или 49985 человек.

По отдельным областям наличие польского населения, поступление заявлений на выезд и отправка польских граждан в Польшу характеризуются следующими данными¹:

№ № п/п	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТЕЙ	К-во польского и еврейского насе- ления, подлежа- щего эвакуации		Количество поданных заявлений		Количество фактически эвакуированных	
		К-во семей	К-во человек	К-во семей	К-во человек	К-во семей	К-во человек
1.	ВОЛЫНСКАЯ	18905	65993	18845	59959	4871	14965
2.	РОВЕНСКАЯ	13849	45541	14262	46327	3783	11927
3.	ТЕРНОПОЛЬСКАЯ	45909	152665	21818	69130	2812	8402
4.	ЛЬВОВСКАЯ	51376	180168	15003	39171	3996	8474

**17 lutego 1945, Łuck. Informacja I. Griebczenki dla S. Sawczenki
o przebiegu przesiedlania ludności polskiej i żydowskiej z zachodnich
obwodów USRS. Stan na 15 lutego 1945 r.**

Ścisłe Tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO III-ej RANGI
tow. SAWCZENKI

m. Lwów

INFORMACJA

O przebiegu ewakuacji ludności polskiej
z terytorium USRS do Polski.

Według wstępnych danych, w zachodnich obwodach Ukrainy objęto ewidencją: 187 356 rodzin lub też 650 570 osób narodowości polskiej i żydowskiej, podlegających ewakuacji do Polski .

Według stanu na 15 lutego 1945 roku zarejestrowano na wyjazd do Polski 91 702 rodziny polskie i żydowskie, ogółem 272 202 członków rodzin.

Wywieziono w tym okresie do Polski 18 231 rodzin, albo 49 985 osób.

W poszczególnych obwodach liczbę ludności polskiej, wpływ podań o wyjazd i wysyłkę obywateli polskich do Polski charakteryzują następujące dane¹:

Lp.	NAZWY OBWODÓW	Liczba ludności polskiej i żydow- skiej podlegającej przesiedleniu		Liczba złożonych podań		Liczba faktycznie ewakuowanych	
		Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
1.	WOŁYŃSKI	18905	65993	18845	59959	4871	14965
2.	RÓWIEŃSKI	13849	45541	14262	46327	3783	11927
3.	TARNOPOLSKI	45909	152665	21818	69130	2812	8402
4.	LWOWSKI	51376	180168	15003	39171	3996	8474
5.	STANISŁAWSKI	29329	101779	8485	23063	696	1763

5. СТАНИСЛАВСКАЯ	29329	101779	8485	23063	696	1763
6. ДРОГОБЫЧСКАЯ	27928	104424	13289	34552	2069	4454
ИТОГО:	187356 ²	650570	91702	272202	18231 ³	49985

Медленный вывоз польского населения в Польшу в первые месяцы работы по эвакуации объясняется главным образом тем, что Временное Польское Правительство из-за трудностей расселения в связи с небольшой территорией, освобожденной от противника, отказывалось принимать планируемое нами количество польского населения, особенно городского⁴.

В данный же момент задержка в отправке эвакуируемых в Польшу объясняется отсутствием железнодорожных вагонов, т.к. Управления Львовской и Ковельской дорог отказывают в подаче требуемых эшелонов.

^a В частности, в феврале месяце с.г. по распоряжению Зам. Наркома Путей Сообщения Союза ССР подача вагонов для перевозки эвакуируемого польского населения в Польшу прекращена совсем, заявки на перевозку перенесены на март месяц 1945 года.^a

**ЗАМ. ГЛАВНОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ
ПРАВИТЕЛЬСТВА УССР
по эвакуации польских граждан
с территории УССР
ПОЛКОВНИК**

(—) ГРЕБЧЕНКО

Исп. Максименко.
17-го февраля 1945 г.
№ 088
г. Луцк.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 12-13.

Оригінал, машинопис.

На тексті косо три приписки від руки. Перша: „т. Хаету. К матеріалам по цьому вопросу” і дата: „28.2.45” та нерозбірливий підпис. Друга: „т. Волков, прошу доложити єсть ли расхождение с н[овыми] данными”, дата: „28.2” і нерозбірливий підпис. Третя повністю нерозбірлива.

^a - ^a Текст відзначений зліва на полях подвійною вертикальною рисою.

¹ Див. також документ 47.

² Підрахунок дає: 187 296.

³ Підрахунок дає: 18 227.

⁴ У серпні 1944 лінія фронту проходила по Віслі. Радянські і польські війська після форсування ріки увійшли до Варшави лише 17 січня 1945. У середині лютого 1945 (див. дату цього документа) у німців залишалися частина Великопольщі з Познанню, Гданське Помор'я з Гданськом і Гдинею, Щецінське Помор'я зі Щеціном, Колобжегом і Кошаліном та півд.-зах. частина Нижньої Сілезії з Вроцлавом.

6. DROHOBYCKI	27928	104424	13289	34552	2069	4454
RAZEM:	187356 ²	650570	91702	272202	18231 ³	49985

Powolne wywożenie ludności polskiej do Polski podczas pierwszych miesięcy pracy nad ewakuacją należy tłumaczyć przede wszystkim tym, że Tymczasowy Rząd Polski w związku z [jeszcze] niewielkim terytorium wyzwolonym spod okupacji przeciwnika, miał trudności z rozlokowywaniem i odmawiał przyjmowania zaplanowanej przez nas liczby ludności polskiej, szczególnie miejskiej⁴.

W chwili obecnej opóźnienia w wysyłaniu ewakuowanych do Polski należy tłumaczyć brakiem wagonów kolejowych, ponieważ Zarządy Kolei Lwowskiej i Kowelskiej odmawiają podstawienia potrzebnej ilości transportów.

^aW szczególności, na polecenie Zast[ępcy] *Narkoma* Komunikacji Związku SRS podstawianie wagonów do przewozu ludności polskiej ewakuowanej do Polski w miesiącu lutym br. zostało całkowicie przerwane, zamówienia na przewóz przeniesiono na miesiąc marzec 1945 roku.^a

**ZAST[ĘPCA] GŁÓWNEGO PRZEDSTAWICIELA
RZĄDU USRS
do spraw ewakuacji obywateli polskich
z terytorium USRS
PUŁKOWNIK**

(—) GRIEBCZENKO

Wyk[onał] Maksimienko.
17-go lutego 1945 r.
nr 088
m. Łuck.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 12–13.

Oryginał, maszynopis.

Na tekście ukosem trzy odręczne adnotacje. Pierwsza: t. Chajet. Do materiałów dotyczących tej sprawy i data: 28.2.45 oraz podpis nieczytelny. Druga: t. Wołkow, proszę zameldować czy są rozbieżności z n[owymi] danymi, data: 28.2 i podpis nieczytelny. Trzecia całkowicie nieczytelna.

^a - ^a Akapit zaznaczony na lewym marginesie podwójną pionową kreską.

¹ Porównaj z dokumentem nr 47.

² Sumowanie daje wynik: 187 296.

³ Sumowanie daje wynik: 18 227.

⁴ W sierpniu 1944 front zastygł na linii Wisły. Dopiero 17 stycznia 1945 wojska sowieckie i polskie po sforsowaniu rzeki wkroczyły do Warszawy. W połowie lutego 1945 (porównaj datę niniejszego dokumentu) w rękach niemieckich pozostawała część Wielkopolski z Poznaniem, Pomorze Gdańskie z Gdańskiem i Gdynią, Pomorze Szczecińskie ze Szczecinem, Kołobrzegiem i Koszalinem oraz pld.-zach. część Dolnego Śląska z Wrocławiem.

**4 березня 1945, Львів. Записка по ВЧ П. Бурмака та І. Грушецького
М. Хрущову про вбивства українців у Польщі**

Сов. Секретно

**ЗАПИСКА ПО „ВЧ”
КИЕВ, ЦК КП(б)У
ТОВАРИЩУ НИКИТЕ СЕРГЕЕВИЧУ ХРУЩЕВУ**

По поступившим данным, за последнее время польские власти и военнослужащие польского войска терроризируют украинское население, проживающее на территории Польши, совершают массовые убийства украинцев, жгут их постройки и даже целые села, грабят имущество, угоняют скот.

1. На территории Грубышевского уезда с. Лужкув (4296) на подготовленных к эвакуации украинцев напала группа полицейских – ранили 4-х человек, угнали две коровы, одну лошадь, разграбили личное имущество.

26.II.45 г. с. Городло (4492) польским комендантом того же села и полицейским по фамилии МАРЦИЯК убит украинец ПОЛИТИЙ, его две лошади угнаны.

27.II.45 г. с. Кулаковице (4498) и эвакуирующемуся священнику и его жене полицейские вывернули руки, ноги, после чего – расстреляли их, а имущество разграбили, скот угнали.

2. На территории Лубачевского уезда военнослужащие польского войска расстреляли под видом бандитов 51 украинца и сожгли село Монастырь (7474).

3. В Перемышлянском уезде 23.II.45 г. село Трийчица (2826) полицейскими убито 10 украинцев.

24.II.45 г., с. Русское (на карте нет) полицейскими убито свыше 20 человек украинцев.

25.II.45 г., с. Подбуковинка (2098) полицейскими убито 12 украинцев.

26.II.45 г., с. Косенице (2822) убито 6 украинцев.

27.II.45 г., с. Бельвин (2220) убито 7 украинцев.

2.III.45 г., с. Зелиски (5660) военнослужащими польского войска полностью сожжено село, а украинское население расстреляно.

Докладываем о вышеизложенном, просим довести до сведения польское правительство и потребовать прекращения убийств и грабежей украинского населения.

НР 023

БУРМАК

ГРУШЕЦКИЙ¹

**4 marca 1945, Lwów. Depesza WCz. P. Burmaka i I. Gruszeckiego do
N. Chruszczowa informująca o morderstwach dokonanych
na Ukraińcach w Polsce**

Śc[isłe] Tajne

DEPESZA „WCz”
KIJÓW, KC KP(b)U
DO TOWARZYSZA NIKITY SIERGIEJEWICZA CHRUSZCZOWA

Według informacji, które napłynęły w ostatnim czasie, władze polskie i żołnierze wojska polskiego terroryzują ludność ukraińską mieszkającą na terenie Polski, dokonują masowych mordów na Ukraińcach, palą ich zabudowania a nawet całe wsie, grabią majątek, zabierają bydło.

1. Na terenie powiatu hrubieszowskiego we w[si] Łuzków [Łuszków] (4296), na przygotowanych do ewakuacji Ukraińców napadła grupa policjantów – ranili 4 osoby, zabrali dwie krowy, jednego konia, rozgrabili majątek osobisty.

26.II.45 r. w[ieś] Horodło (4492) polski komendant tejże wsi i policjant o nazwisku MARCIJAK zabili Ukraińca POLITIJA, ukradli jego dwa konie.

27.II.45 r. w[ieś] Kułakowice (4498) zarówno ewakuującemu się duchownemu, jak i jego żonie, policjanci wykręcili ręce, nogi, potem – rozstrzelali ich, a dobytek rozgrabili, zabrali bydło.

2. Na terenie powiatu lubaczowskiego żołnierze wojska polskiego rozstrzelali jako bandytów 51 Ukraińców i spalili wieś Monastyr (7474).

3. W powiecie przemyskim 23.II.45 r. wieś Trijczyca [Trójczyce] (2826); policjant zabił 10 Ukraińców.

24.II.45 r. w[ieś] Russkoje [prawdop. Ruska Wieś] policjant zabił ponad 20 osób Ukraińców.

25.II.45 r. w[ieś] Podbukowinka [Pod-bukowina] (2098) policjant zabił 12 Ukraińców.

26.II.45 r. w[ieś] Kosienice (2822) zabito 6 Ukraińców.

27.II.45 r. w[ieś] Bielwin [Bełwin] (2220) zabito 7 Ukraińców.

2.III.45 r. w[ieś] Zieliski [prawdop. Siedliska] (5660) wieś została całkowicie spalona przez żołnierzy wojska polskiego, a ludność ukraińską rozstrzelano.

Informujemy o powyższym, prosimy podać do wiadomości rządowi polskiemu, zażądać przerwania mordowania i grabieży ludności ukraińskiej.

NR 023

BURMAK

GRUSZECKIJ¹

НАЧАЛЬНИК ПОГРАНИЧНЫХ
ВОЙСК НКВД УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
БУРМАК

СЕКРЕТАРЬ ЛЬВОВСКОГО
ОБКОМА КП(б)У
ГРУШЕЦКИЙ

4 марта 1945 г.

20.40 Приняла Полонская (стенографистка) ЦК КП(б)У
4.3.45 г. Передал Пом. О[перативного] Д[ежурного] майор Шалдин
Верно: (—)

ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 1465, арк. 32.

Оригінал, машинопис.

Над текстом вписана від руки дата: „4 III 45”. На тексті зліва вгорі приписка від руки: „Передано по «ВЧ» тов. Шатилову. Тов. Хрущев дал указания т. Шатилову по телефону”; підпис Грушецького і дата: „14/III”. Внизу сторінки нерозбірливий номер і дата: „5/III 45”.

¹ Грушецький Іван (1904–1982), у 1944–1951 – перший секретар Львівського обласного комітету КП(б)У.

NACZELNIK WOJSK POGRANICZNYCH
NKWD OKRĘGU UKRAIŃSKIEGO
GENERAŁ-LEJTENANT
BURMAK

SEKRETARZ
LWOWSKIEGO
OBKOMU KP(b)U
GRUSZECKIJ

4 marca 1945 r.

20.40 Przyjęła Połonskaja (stenografistka) KC KP(b)U

4.3.45 r. Nadał Pom[ocnik] O[peracyjnego] D[yżurnego] major Szałdin
Za zgodność: (—)

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 1465, ark. 32.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu odręcznie wpisana data: 4 III 45. Na tekście w lewym górnym rogu odręczna adnotacja: Przekazano przez „WCz” tow. Szatilowowi. Tow. Chruszczow wydał telefonicznie tow. Szatilowowi dyrektywy, podpis Gruszeckiego i data: 14/III. U dołu strony nieczytelny numer i data: 5/III.45 r.

¹ Gruszeckij Iwan (1904–1982), w l. 1944–1951 pierwszy sekretarz lwowskiego Komitetu Obwodowego KP(b)U.

6 березня 1945, Дрогобич. Повідомлення Б. Цитовича С. Савченку про висадження в повітря на станції Самбір вагону з евакуйованими поляками

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Из Дрогобыча
6.III.45 г. 6-30.

ЛЬВОВ НКГБ тов. САВЧЕНКО

5.3. в 22 часа на погрузочном дворе ст. Самбор неизвестными был совершен диверсионный акт, взорван один вагон, в котором находилось несколько человек поляков, эвакуируемых в Польшу в соответствии с Люблинским соглашением.

В результате взрыва ранен один человек, несколько человек получили незначительные ушибы.

Диверсант разыскивается.

ГО НКГБ совместно с ТО НКГБ ст. Самбор проводят расследование.

Результаты сообщим дополнительно

ЦИТОВИЧ

Принял: **ПАВЛЕНКО**

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 45.

Оригінал, машинопис.

Зліва внизу приписка від руки: „т. Волкову. Отразить в очередной сводке по переселению“, нерозбірливий підпис і дата: „6.3“.

**6 marca 1945, Drohobycz. Meldunek B. Citowicza dla S. Sawczenki
o wysadzeniu w powietrze na stacji Sambor wagonu
z ewakuującymi się Polakami**

ŚCIŚLE TAJNE

Z Drohobycza
6.III.45 r. 6-30.

LWÓW NKGB tow. SAWCZENKO

5.3. o godzinie 22 na placu załadunkowym st. Sambor nieznani [sprawcy] dokonali aktu dywersyjnego, wysadzono jeden wagon, w którym znajdowało się kilku ludzi – Polaków ewakuowanych do Polski na mocy Porozumienia Lubelskiego.

Wskutek wybuchu ranna została jedna osoba, kilka osób odniosło niegroźne stłuczenia.

Dywersanta poszukuje się.

GO NKGB wspólnie z TO NKGB st. Sambor prowadzi dochodzenie.

O rezultatach poinformujemy dodatkowo.

CITOWICZ

Przyjął: PAWLENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 45.

Oryginal, maszynopis.

W lewym dolnym rogu odręczna notatka: t. Wołkow. Umieścić w kolejnym zestawieniu dotyczącym przesiedlenia, data: 6.3 i nieczytelny podpis.

12 березня 1945, Рівне. Спецповідомлення Ф. Цвєстухіна П. Дроздецькому
щодо висловлювань поляків у зв'язку з переселенням

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАРУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
тов. ДРОЗДЕЦКОМУ
гор. Киев

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

о настроениях поляков в связи с Люблинским Соглашением

По данным агентуры и военной цензуры, в ряде районов области по Люблинскому Соглашению отмечаются как положительные, а также и отрицательные реагирования поляков.

Ввиду враждебной деятельности польских подпольных организаций – часть поляков не имеет намерения выезжать в Польшу, рассчитывая на то, что по окончании войны Западная Украина войдет в состав Польши, а некоторая часть поляков, боясь трудностей переселения – медлят с оформлением документов на выезд.

Так, например:

Жительница гор. Млынов, КНОПКА Станислава в письме ЦАП Яну, находящемуся в польской армии, пишет:

„...Дорогой Ян. У нас все поляки выезжают за Буг. Мы записались, но не знаем, что нам делать и скоро-ли поедем – неизвестно.

Те, что уже выехали в Польшу пишут нам о том, что на станции Хелм несколько семейств сидят много времени под открытым небом, под дождем и с малыми детьми. Никто внимания на них не обращает и никакой помощи им не дают. Спрашивается: куда же смотрят правительственные комиссии? Почему такое отношение к переселяющимся? Вот это многих нас и пугает с переселением”.

Житель гор. Дубно – ЛЕБЕДЗ в адрес ЯНИЦКО (п/п № 92724) сообщает:

„...Мы скоро будем выезжать в Польшу. Правда, я с выездом не весьма спешу, ибо у нас идут слухи о том, что за Бугом очень плохо, а раз так, то зачем нам туда выезжать. По-моему, не нужно выезжать, может и так все останется”.

12 marca 1945, Równe. Meldunek specjalny F. Cwietuchina dla
P. Drozdzieckiego zawierający wypowiedzi Polaków na temat przesiedleń

ŚCIŚLE TAJNE

DO ZAST[ĘPCY] LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA
PAŃSTWOWEGO USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
tow. DROZDIECKIEGO
mias[to] Kijów

MELDUNEK SPECJALNY
o nastrojach Polaków w związku z Układem Lubelskim

Według danych agentury i cenzury wojskowej, w wielu rejonach obwodu odnotowuje się zarówno pozytywne, jak i negatywne reakcje Polaków w związku z Układem Lubelskim.

Ze względu na wrogą działalność polskich organizacji podziemnych – część Polaków nie zamierza wyjeżdżać do Polski licząc na to, że po zakończeniu wojny Zachodnia Ukraina wejdzie w skład Polski, zaś pewna część Polaków bojąc się trudów przesiedlenia – zwleka z załatwieniem formalności związanych z wyjazdem.

Na przykład:

Mieszkanka mias[ta] Młynowa, KNOPKA Stanisława, w liście do CAPA Jana służącego w polskim wojsku pisze:

„...Drogi Janie. U nas wszyscy Polacy wyjeżdżają za Bug. My także zapisałiśmy się, ale nie wiemy co mamy robić i czy wyjedziemy prędko – nie wiadomo.

Ci, którzy wyjechali do Polski piszą do nas, że na stacji Chełm kilka rodzin siedzi już od jakiegoś czasu pod gołym niebem, na deszczu i z małymi dziećmi. Nikt nie zwraca na nich uwagi i nie udziela im żadnej pomocy. Narzuca się pytanie: na co patrzą komisje rządowe? Dlaczego jest taki stosunek do przesiedlających się? I to wielu z nas napawa lękiem przed przesiedleniem”.

Mieszkaniec mias[ta] Dubno – LEBIEDŹ [pisze] na adres JANICKO (p/p nr 92724) informując:

„...Niedługo będziemy wyjeżdżać do Polski. Prawda, z wyjazdem nie bardzo się spieszę, bo chodzą u nas słuchy o tym, że za Bugiem jest bardzo źle, a jeżeli tak, to po co mamy tam wyjeżdżać. Według mnie nie trzeba wyjeżdżać, może wszystko zostanie tak jak jest”.

Состоящая на формулярном учете жительница г. Ровно – ЛЯЗУРЕК, в беседе по вопросу переселения поляков в Польшу, говорила:

„...Польскую территорию освобождают, а полякам жизни не дают. Гонят нас как собак и только. И почему это так за нас берутся, особенно за поляков, проживающих в Западной Украине?

Поляки живут здесь, живут в Сибири, живут и в других местах Советского Союза, но кроме западников никого не трогают. Нас гонят в Польшу. Но какая же там Польша? Там такая же советская власть, как и здесь. Там хозяйство и культура теперь не только по форме, но и по содержанию советские.

Для меня этот вопрос ясный: СССР таким путем хочет расширить свою территорию и сферы влияния на другие западные государства...”

Житель гор. Ровно СОЧИНСКИЙ, в беседе с нашим агентом по вопросу переселения и Крымской конференции¹, говорил:

„...Несмотря на то, что поляков обманули – нужно полагать, что постановления еще изменятся, т.к. во время войны все возможно...”

и далее СОЧИНСКИЙ говорил:

„...Мне рассказывал мой знакомый КОВАЛЕВ о том, что во Львове поляки вывесили лозунг «Львов был и останется польским городом». Отсюда видно, что поляки не согласны с решениями Крымской конференции”.

Жительница г. Ровно ЛИХТАНСКАЯ (прожив. по ул. Фабричная, 42), в письме находящемуся в польской армии ЯВОРСКОМУ Николаю, пишет:

„...Мы уже думали записываться на выезд в Польшу, но что-то у нас много поляков не желают выезжать, а раз так, то и мы выезжать не думаем”.

Имеется и ряд других аналогичных высказываний.

Наряду с отрицательными настроениями по вопросу переселения имеется значительная часть поляков, с большим желанием ждущих дня выезда в Польшу. Так, например:

Житель м. Гоща БОГАЦКИЙ Мариан, в письме родственнице, находящейся в Семипалатинской области, пишет:

„...Дорогая. Не медли ни одного дня, приезжай сюда, ибо мы выезжаем в свой родной край, в свою родную Польшу. Вызова от нас не дожидай”.

Жительница гор. Ровно ПИЛЯРСКАЯ, в письме слушателю ВВ школы ПИЛЯРСКОМУ, пишет:

„...Вопрос с выездом за Буг является очень важным делом и сама я думаю только на родную землю выезжать. Условия выезда очень выгодные: там мне все дадут, а здесь я все оставляю.”

Widniejąca w ewidencji operacyjnej mieszkanka m. Równe LAZUREK, podczas rozmowy na temat przesiedlenia Polaków do Polski mówiła:

„...Terytorium Polski wyzwala ją, a Polakom żyć nie dają. Gonią nas jak te psy i tyle. I dlaczego tak się za nas biorą, szczególnie za Polaków mieszkających na Zachodniej Ukrainie?

Polacy mieszkają tutaj, mieszkają na Sybirze, mieszkają i w innych miejscach Związku Sowieckiego, ale oprócz „zachodników” nikogo nie ruszają. Nas gonią do Polski. Ale jaka tam jest Polska? Tam jest taka sama władza sowiecka, jak i tutaj. Tam gospodarka i kultura teraz nie tylko pod względem formy, ale i treści są sowieckie.

Dla mnie ta sprawa jest jasna: ZSRS chce w ten sposób poszerzyć swoje terytorium i sfery wpływów na inne zachodnie państwa...”

Mieszkaniec mias[ta] Równe SOCZYŃSKI, podczas rozmowy z naszym agentem w kwestii przesiedlenia i Konferencji Krymskiej¹ mówił:

„...Pomimo tego, że Polaków oszukano – należy sądzić, że postanowienia jeszcze się zmieniają, bo w czasie wojny wszystko jest możliwe...”

i dalej SOCZYŃSKI mówił:

„...Opowiadał mi mój znajomy KOWALOW o tym, że we Lwowie Polacy wywiesili hasło »Lwów był i pozostanie polskim miastem«. Widać z tego, że Polacy nie zgadzają się z postanowieniami Konferencji Krymskiej”.

Mieszkanka m. Równe LICHTAŃSKA (mieszk[a]jąca] przy ul. Fabrycznej 42) w liście do służącego w polskim wojsku JAWORSKIEGO Mikołaja pisze:

„...Myśleliśmy już, żeby zapisać się na wyjazd do Polski, ale jakoś u nas wielu Polaków nie chce wyjeżdżać, a skoro tak, to i my wyjeżdżać nie myślimy”.

Odnotowuje się wiele innych analogicznych wypowiedzi.

Obok negatywnych nastrojów w związku z przesiedleniem, jest też znaczna część Polaków, którzy z wielką niecierpliwością czekają na dzień wyjazdu do Polski. I tak na przykład:

Mieszkaniec m. Goszcza [Hoszcza] BOGACKI Marian, w liście do krewnej mieszkającej w obwodzie semipałatyńskim pisze:

„...Kochana. Nie tracąc ani jednego dnia przyjeżdżaj tutaj, bo wyjeżdżamy do naszego kraju ojczystego, do swojej ojczystej Polski. Nie czekaj na zaproszenie od nas”.

Mieszkanka mias[ta] Równe PILARSKA, w liście do słuchacza W[yższej] Szkoły W[ojskowej] PILARSKIEGO pisze:

„...Sprawa wyjazdu za Bug jest sprawą bardzo ważną i ja sama zamierzam wyjechać na ziemię ojczystą. Warunki wyjazdu są bardzo dobre: tam mi wszystko dadzą, a tu wszystko zostawię”.

Жительница города Костополя – ЛЕНЕВИЧ Софья, по вопросу выезда за Буг, заявляет:

„...Мы едем в родную Польшу, не можем дожидаться того дня, когда нас повезут туда, где нас ожидают”.

Такие и подобные этим настроения не единичны. Через агентуру про-должаем выявлять лиц, проводящих антисоветскую работу, направленную к срыву выполнения Люблинского Соглашения.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ РОВЕНСКОЙ ОБЛ.
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ –
(—) ЦВЕТУХИН²

„^а-12-^а” марта 1945 г.

№ ^а-РВ/183-^а

г. Ровно

1 – адресату Киев

1 – –“– Львов

1 – секретариат

1 – 9 отд-ние

1 – 2 отдел

исп. Ахапкин

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 46–48.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці зліва вгорі вписаний від руки номер: „5553” і дата: „22/III.45 г.”; поруч три резолюції: „т. Медведеву”, дата: „20.III” з підписом Дроздецького; „т. Йовенко”; третя не-розбірлива.

^а-^а Вписано від руки.

¹ Конференція голів урядів союзницьких держав Ф. Рузвельта, У. Черчілля і Й. Сталіна в Ялті у Криму (4–11.2.1945), під час якої обговорювалися справи стратегічної співпраці на кінцевому етапі воєнних дій і вступ СРСР у війну з Японією. Були ухвалені рішення про по-воєнний розвиток Європи. У польській справі вирішено реорганізувати тимчасовий уряд, виз-нано східний кордон Польщі по лінії Керзона, а також оголошено поширення території Польщі на півночі і заході. Проти рішень Кримської конференції протестував Уряд РП, який перебував тоді в Лондоні.

² Цветухін Федір (нар. 1904), у 1943–1947 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Рів-ненської області, у 1947–1953 – начальник 5-го Управління МГБ УРСР. З 1944 полковник держбезпеки.

Mieszkanka miasta Kostopol – LENIEWICZ Zofia, oświadcza w sprawie wyjazdu za Bug:

„...Jedziemy do ojczystej Polski, nie możemy się doczekać tego dnia, kiedy zawiozą nas tam, gdzie na nas czekają”.

Takie i podobne nastroje nie są odosobnione. Poprzez agenturę nadal ujawniamy osoby prowadzące antysowiecką działalność nastawioną na uniemożliwienie wykonania Układu Lubelskiego.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBW[ODU] RÓWIEŃSKIEGO
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO] –
(—) CWIETUCHIN²

„^a 12^a” marca 1945 r.

Nr ^a RW/183^a

m. Równe

1 – dla adresata Kijów

1 – – – – Lwów

1 – sekretariat

1 – 9 wydział

1 – 2 oddział

wyk[onał] Achapkin

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 46–48.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu w lewym górnym rogu wpisano odręcznie nr: 5553 i data: 22.III.45 r.; obok trzy dekretacje: t. Miedwiediew, data: 20.III z podpisem Drozdzieckiego; t. Iowienko; trzecia nieczytelna.

^a ^a Wpisano odręcznie.

¹ Konferencja szefów rządów trzech państw sojusznicznych – F. D. Roosevelta, W. Churchilla i J. Stalina w Jałcie na Krymie (4–11.2.1945), podczas której omawiano sprawy współdziałania strategicznego w końcowej fazie działań wojennych, przystąpienia ZSRS do wojny z Japonią oraz podjęto wstępne decyzje o układzie powojennych stosunków międzynarodowych. W sprawie polskiej zdecydowano o reorganizacji rządu tymczasowego, uznano za wschodnią granicę Polski linię Curzona, a także zapowiedziano rozszerzenie terytorium Polski na północy i zachodzie. Przeciwno postanowieniom konferencji jałtańskiej protestował Rząd RP znajdujący się wówczas w Londynie.

² Cwietuchin Fiodor (ur. 1904), w l. 1943–1947 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu rówieńskiego, w l. 1947–1953 naczelnik 5 Zarządu MGB USRS. W 1944 płk bezp. państw.

15 березня 1945, Луцьк. Довідка І. Гребченка С. Савченку про хід роботи з переселення польського і єврейського населення із західних областей УРСР станом на 10 березня 1945 р.

Сов. секретно
НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ УССР
КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ III-го РАНГА
Тов. САВЧЕНКО
г. Львов

СПРАВКА

О ходе работы по эвакуации польского населения с территории УССР в Польшу.

По состоянию на 10-е марта 1945 г. по Западным областям Украины зарегистрировано на выезд в Польшу 129161 польских и еврейских семей, с общим количеством членов семей 379683 человека.

Отправлено за этот же период в Польшу 23448 семей, или 64693 человека.

По областям подача заявлений на выезд и отправка польских граждан в Польшу характеризуются следующими данными:

№ № п/п	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТЕЙ	Ж-во подавших заявления на выезд в Польшу		Фактически эвакуировано	
		Семей	Человек	Семей	Человек
1.	Волинская	19648	61833	6478	19766
2.	Ровенская	18166	59358	4153	13041
3.	Тернопольская	35537	109669	4061	12621
4.	Львовская	26184	69622	5021	10741
5.	Станиславская	12818	35373	757	1922
6.	Дрогобычская	16808	43828	2978	6602
ИТОГО:		129161	379683	23448	64693

Медленный ход эвакуации польского населения в Польшу объясняется тем, что Управления Львовской и Ковельской железных дорог в течение

15 marca 1945, Łuck. Informacja I. Griebczenki dla S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej i żydowskiej z zachodnich obwodów USRS. Stan na 10 marca 1945 r.

Śc[isłe] tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS
KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO III-ej RANGI
Tow. SAWCZENKI
m. Lwów

INFORMACJA

O przebiegu prac związanych z ewakuacją ludności polskiej z terytorium USRS do Polski.

Według stanu na 10 marca 1945 r., w zachodnich obwodach Ukrainy zarejestrowano na wyjazd do Polski 129 161 rodzin polskich i żydowskich, ogółem 379 683 członków rodzin.

W okresie tym wysłano do Polski 23 448 rodzin lub 64 693 osoby.

W [poszczególnych] obwodach, składanie podań na wyjazd i wysyłkę obywateli polskich do Polski charakteryzują następujące dane:

Lp.	NAZWY OBWODÓW	Liczba tych, którzy złożyli podania na wyjazd do Polski		Faktycznie ewakuowano	
		Rodzin	Osób	Rodzin	Osób
1.	Wołyński	19648	61833	6478	19766
2.	Rówieński	18166	59358	4153	13041
3.	Tarnopolski	35537	109669	4061	12621
4.	Lwowski	26184	69622	5021	10741
5.	Stanisławski	12818	35373	757	1922
6.	Drohobycki	16808	43828	2978	6602
	RAZEM:	129161	379683	23448	64693

Powolny przebieg ewakuacji ludności polskiej do Polski tłumaczy się tym, że Zarządy Kolei Lwowskiej i Kowelskiej w lutym i w pierwszej połowie m-ca marca br. nie zapewniły wagonów do przewozu ewakuowanej ludności.

февраля и в первой половине марта м-ца с.г. не представляют вагонов для перевозки эвакуируемого населения.

Кроме того, на протяжении 5-ти месяцев Временное Польское Правительство не представило своему Уполномоченному и нам общего плана расселения эвакуируемого населения на территории Польши.

Первые месяцы Временное Польское Правительство ссылалось на то, что у них еще незначительная территория освобождена от немецких захватчиков, и поэтому негде расселять эвакуированное польское население.

В настоящее время территория Польши почти полностью освобождена от немецких захватчиков, и имеются все возможности расселить эвакуированное польское население¹.

^aОднако и до настоящего времени Временное Польское Правительство плана расселения не имеет, ограничивается высылкой ежемесячных разрядок на незначительное количество польского населения, подлежащего эвакуации на территорию Польши.

В связи с таким положением среди польского населения создались нездоровые настроения, особенно среди крестьян, т.к. записавшиеся на выезд поляки распродали свое имущество, скот, посевной материал и пр. и уже не в состоянии произвести весенний сев на территории Западных областей УССР и не сумеют произвести сев на территории Польши, если мы их не отправим в марте или в первой половине апреля месяца 1945 года.^a

ЗАМ. ГЛАВНОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА УССР
по эвакуации польских граждан с территории УССР
Полковник

(—) ГРЕБЧЕНКО

Исп. Максименко
15 марта 1945 г.
№ 6-100^б
г. Луцк

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 22-23.
Оригінал, машинопис.*

На тексті косо дві приписки від руки. Перша: „т. Хаєту, прошу переговорить со мной” з нерозбірливим підписом і датою: „25/3”. Друга: „т. Волков, передать содержание записки по переселению поляков для НКГБ СССР” з датою: „21.3.45” і нерозбірливим підписом.

^a - ^a Фрагмент зазначений зліва на полях вертикальною рисою від руки.

^б - ^б Вписано від руки.

¹ З середини лютого до середини березня 1945 Червона Армія зайняла Познань та Зелену Гору, однак німці далі боронили Вроцлав, Гданськ, Колобжег і Щецін.

Oprócz tego, na przestrzeni 5-ciu miesięcy Tymczasowy Rząd Polski nie przedstawił swojemu pełnomocnikowi oraz nam, ogólnego planu rozsiadlenia ewakuowanej ludności na terytorium Polski.

W pierwszych miesiącach Tymczasowy Rząd Polski powoływał się na to, że dysponuje jeszcze niewielkim terytorium wyzwolonym od niemieckich najeźdźców i dlatego nie ma gdzie rozsiadlać ewakuowanej ludności polskiej.

Obecnie terytorium Polski zostało prawie całkowicie wyzwolone od niemieckich najeźdźców i istnieje możliwość rozsiadlenia ewakuowanej ludności polskiej¹.

^a- Jednakże do chwili obecnej Tymczasowy Rząd Polski nie posiada planu rozsiadlenia i poprzestaje na przesyłaniu comiesięcznych rozdzielników na niewielką liczbę ludności polskiej podlegającej ewakuacji na terytorium Polski.

W związku z tą sytuacją wytworzyła się wśród ludności polskiej niezdrowa atmosfera, szczególnie wśród chłopów, ponieważ zapisani na wyjazd Polacy wyprzedali swoje mienie, bydło, materiał siewny itd. i nie są już w stanie przeprowadzić wiosennego siewu na terytorium zachodnich obwodów USRS, nie zdają też przeprowadzić siewu na terytorium Polski o ile nie wyślemy ich w marcu lub w pierwszej połowie kwietnia 1945 roku.^a

ZASTĘPCA] GŁÓWNEGO PRZEDSTAWICIELA RZĄDU USRS
do spraw ewakuacji obywateli polskich z terytorium USRS
Pułkownik

(—) GRIEBCZENKO

Wyk[onał] Maksimienko
15 marca 1945 r.
Nr ^b-100^b
m. Łuck

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 22-23.

Oryginał, maszynopis.

Na tekście ukosem dwie odręczne adnotacje. Pierwsza: t. Chajet, proszę omówić ze mną, data: 25/3 i nieczytelny podpis. Druga: t. Wołkow, przekazać treść notatki o przesiedleniu Polaków dla NKGB ZSRS, data: 21.3.45 i nieczytelny podpis.

^a- ^a Fragment tekstu zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

^b- ^b Wpisano odręcznie.

¹ Od połowy lutego do połowy marca 1945 Armia Czerwona zdołała zająć Poznań i Zieloną Górę. Jednakże Niemcy wciąż bronili Wrocławia, Gdańska, Kołobrzegu i Szczecina.

26 березня 1945, Львів. Лист С. Каріна В. Майструку із вказівкою посилити слідство стосовно заарештованих польських ксьондзів

На № 129

НАЧАЛЬНИКУ [УНКГБ] ПО ДРОГОБЫЧСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОДПОЛКОВНИКУ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
тов. МАЙСТРУКУ
гор. Дрогобыч

Из Вашего спецсообщения № 129 видно, что арестованные ксендзы ДРАБИК М.М.¹ и КАНДЕФЕР И.М., являющиеся участниками белопольского подполья, показаний о своей антисоветской деятельности на следствии не дают.

Народный комиссар тов. САВЧЕНКО дал указания усилить следственную работу над этими ксендзами.

Считаем необходимым полностью использовать имеющиеся по их делу вещественные доказательства, провести, в случае необходимости, ставки с другими арестованными и обставить их камерной агентурой.

О ходе дальнейшего следствия просьба информировать.

НАЧАЛЬНИК ОПЕРГРУППЫ НКГБ УССР
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ –
КАРИН²

„а-26-а” марта 1945 г.

№ а-2/м/1554-а

г. Львов

ес-2

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 49.

Копія, машинопис.

а-а Вписано від руки.

¹ Правильно: Драбик Міхал син Яна.

² Карін-Даниленко Сергій (1898–1985), у 1944–1945 – в.о. заступника начальника 4-го Управління НКГБ УРСР, у 1944–1946 – начальник оперативної групи НКГБ–МГБ УРСР у Західній Україні, у 1946–1947 – заступник начальника 2-го Управління МГБ УРСР та начальник 3-го відділу 2 Управління; полковник держбезпеки.

26 marca 1945, Lwów. Pismo S. Karina do W. Majstruka z poleceniem zintensyfikowania śledztwa w sprawie aresztowanych polskich księży

Na nr 129

**DO NACZELNIKA [UNKGB] OBWODU DROHOBYCKIEGO
PODPULKOWNIKA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
tow. MAJSTRUKA
mias[to] Drohobycz**

Z Waszego meldunku specjalnego nr 129 wynika, że aresztowani księża DRABIK M. M.¹ i KANDEFER I. M. są członkami *bielopolskiego* podziemia, zeznań o swojej antysowieckiej działalności podczas śledztwa nie składają.

Komisarz Ludowy tow. SAWCZENKO wydał polecenie wzmożenia pracy nad tymi księżmi.

Uważamy za niezbędne wykorzystanie w pełni dowodów rzeczowych, którymi w ich sprawie dysponujemy, przeprowadzenie w razie konieczności konfrontacji z innymi aresztowanymi i objęcie ich agenturą więzienną.

Prośba o informacje o dalszym przebiegu śledztwa.

**NACZELNIK GRUPY OPERACYJNEJ NKGB USRS
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO –
KARIN²**

„^a26^a” marca 1945 r.

nr ^a2/m/1554^a

m. Lwów.

es-2

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 49.
Kopia, maszynopis.*

^a ^a Wpisano odręcznie.

¹ Powinno być Drabik M. J. (Drabik Michał s. Jana)

² Karin-Danilenko Siergiej (1898–1985), w l. 1944–1945 p.o. zcy naczelnika 4 Zarządu NKGB USRS, 1944–1946 szef grupy operacyjnej NKGB–MGB USRS na Ukrainie Zachodniej, w l. 1946–1947 zca naczelnika 2 Zarządu MGB USRS i naczelnik 3 Oddz. 2 Zarządu; płk bezp. państw.

Березень 1945, Луцьк. Повідомлення І. Гребченка Д. Коротченку про арешти органами НКГБ і НКВД працівників Головного уповноваженого Тимчасового Уряду РП

СОВ. СЕКРЕТНО

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б) УКРАИНЫ
Тов. КОРОТЧЕНКО Д.С.
г. Киев

Своим специальным сообщением за № 075 от 27-го января 1945 г. я информировал Вас о том, что большинство аппаратов районных уполномоченных Временного Польского Правительства по эвакуации польских граждан с территории УССР засорены националистическим элементом, участниками „Армии Краевой” и прочими враждебными Советской власти лицами.

После проведения соответствующей проверки через органы НКВД и НКГБ западных областей, в целях очищения аппаратов районных польских уполномоченных от враждебных нам лиц, мною был поставлен вопрос перед зам. Главного уполномоченного Временного Польского Правительства ПИЗЛО¹ о снятии с работы целого ряда лиц, как не внушающих политического доверия, и замены их благонадежными людьми из среды поляков. Впоследствии большинство из снятых с работы людей было арестовано органами НКГБ за активное участие в „АК” и другую антисоветскую деятельность².

В гор. Львове арестованы – районный уполномоченный РОГЕР Алоиз Игнатъевич за активное участие в подпольной польской националистической организации и саботаж в деле эвакуации польского населения с территории УССР в Польшу; референты ЧАЙКА Владислав Петрович и ОЯК Станислав Иосифович – как активные участники „АК”; статистик СТАВСКАЯ Станислава Илионовна – за активную пособническую деятельность в пользу немецких захватчиков в период оккупации города Львова немецкими войсками.

В г. Ровно арестованы: районный уполномоченный НЕЙМАН Генрих Генрихович, статистик ПАРАТ Надежда Казимировна, референт КЕНЧИК и ответственный секретарь СТАНЕК, как активные участники „АК”, проводившие враждебную работу на срыв эвакуации польского населения. Подлежащий аресту также активный участник „АК” заместитель уполномоченного по Ровенскому району БАРАНОВСКИЙ, боясь ответственности, скрылся неизвестно куда.

**Marzec 1945, Łuck. Meldunek I. Griebczenki dla D. Korotczenki o
aresztowaniu przez organy NKGB i NKWD pracowników Głównego
Pełnomocnika RTRP**

ŚCIŚ[LE] TAJNE

DO
SEKRETARZA KC KP(b) UKRAINY
Tow. KOROTCZENKI D. S.
m. Kijów

W moim raporcie specjalnym nr 075 z 27 stycznia 1945 r. informowałem Was, że większość aparatu rejonowych pełnomocników Tymczasowego Rządu Polskiego ds. ewakuacji obywateli polskich z terytorium USRS jest zachwaszczona elementem nacjonalistycznym, członkami „Armii Krajowej” i innymi osobami nieprzyjaznymi dla Władzy Sowieckiej.

Po przeprowadzeniu stosownej kontroli przez organy NKWD i NKGB obwodów zachodnich z zamiarem oczyszczenia urzędów polskich pełnomocników rejonowych z wrogich dla nas osób, przedstawiłem zast[ępcy] Głównego Pełnomocnika Tymczasowego Rządu Polskiego PIZŁO¹ kwestię usunięcia z pracy całego szeregu osób jako nie budzących politycznego zaufania i ich zamiany ludźmi prawomyślnymi z polskiego grona. Później większość spośród ludzi usuniętych z pracy była aresztowana przez organy NKGB za aktywny udział w „AK” i inną działalność antysowiecką².

W mieś[cie] Lwowie aresztowano – rejonowego pełnomocnika ROGERA Alojzego s. Ignacego za aktywny udział w podziemnej polskiej organizacji nacjonalistycznej i sabotowanie sprawy ewakuowania ludności polskiej z terytorium USRS do Polski; referenta CZAJKĘ Władysława s. Piotra i OJAKA Stanisława s. Józefa jako czynnych członków „AK”; statystyka STAWSKĄ Stanisławę c. Ilji za aktywną pomoc na rzecz niemieckich okupantów w okresie okupacji miasta Lwowa przez wojska niemieckie.

W m. Równe aresztowano: rejonowego pełnomocnika NEJMANA Henryka s. Henryka, statystyka PARAT Nadzieję c. Kazimierza, referenta KĘCIKA [Henryka] i sekretarza odpowiedzialnego STANKA [Mieczysława] jako aktywnych członków „AK” prowadzących wrogą robotę w celu udaremnienia ewakuacji ludności polskiej. Podlegający aresztowaniu, również aktywny członek „AK”, zastępca pełnomocnika na rejon rówieński BARANOWSKI, bojąc się odpowiedzialności ukrył się nie wiadomo gdzie.

В Дрогобыче, как активные участники „АК”, арестованы референт НИТКА Иосиф Теодорович и машинистка ДЮК Янина³.

Референт КРАСУЦКИЙ Ян Янович после совершенного им в ночь на 22/1 45 г. уничтожения всех документов районного уполномоченного, ка-сающихся работы, связанной с эвакуацией, скрылся неизвестно куда⁴.

В г. Рава-Русская арестован референт КОТОВИЧ Здислав Александрович как активный участник „АК”.

Также как активные участники „АК”, проводившие враждебную работу, направленную на срыв эвакуации польского населения, арестованы заместитель уполномоченного Временного Польского Правительства по Станиславскому р-ну БЛИХАРСКИЙ Казимир Казимирович и референт уполномоченного по Тернопольскому р-ну САВИНСКИЙ Юрьян Янович.

Уволены за взяточничество и как не внушающие политического доверия по Львовскому р-ну – юрисконсульт РАЙЗЛЕР, референты ФОРСТ, КОГУБ и статистик НОЙТЛЕР Барбара.

В Стрийском районе – зам. районного уполномоченного ШЕЙКОВСКИЙ, как сын бывшего генерала польской армии, выходец из крупных помещиков⁵.

В Золочевском р-не – районный уполномоченный ФАЛЬСБЕРГ за пособническую деятельность в пользу немцев в период оккупации.

Мною также поставлен вопрос перед зам. Главного уполномоченного Временного Польского Правительства ПИЗЛО о снятии с работы уполномоченного Временного Польского Правительства по Луцкому району ЛЯСКОВСКОГО Яна Романовича, его заместителя ЗЕНОВИЧ Владислава Казимировича и заместителя уполномоченного по Владимир-Волынскому району КОКОРУЗА Петра Александровича⁶, которые по нашим данным являются активными участниками так называемого „Комитета Вызвoления Волыни” и проводят враждебную работу, направленную на срыв эвакуации польского населения с территории УССР.

Но ПИЗЛО категорически отказался снять указанных лиц, ссылаясь на данное ему указание Главным уполномоченным Временного Польского Правительства по эвакуации ВОЛЬСКИМ о том, чтобы без его – ВОЛЬСКОГО – разрешения никого из работников аппарата Польского уполномоченного не увольнять.

Вопрос о снятии с работы указанных лиц будет поставлен перед самим ВОЛЬСКИМ.

Зам. главного представителя правительства УССР
по эвакуации польских граждан с территории УССР
Полковник ГРЕБЧЕНКО

W Drohobyczu aresztowano jako czynnych członków „AK” referenta NITKĘ Józefa s. Teodora i maszynistkę DIUK Janinę³.

Referent KRASUCKI Jan s. Jana po całkowitym zniszczeniu nocą na 22/1 45 r. wszystkich dokumentów pełnomocnika rejonowego dotyczących pracy związanej z ewakuacją, ukrył się nie wiadomo gdzie⁴.

W m. Rawa Ruska aresztowano referenta KOTOWICZA Zdzisława s. Aleksandra jako czynnego członka „AK”.

Także jako aktywnych członków „AK” prowadzących wrogą działalność w celu udaremnienia ewakuacji ludności polskiej, aresztowano zastępcę pełnomocnika Tymczasowego Rządu Polskiego na rejon stanisławowski, Blicharskiego Kazimierza s. Kazimierza i referenta pełnomocnika na rejon tarnopolski, Sowińskiego Juliana s. Jana.

Zwolnieni w rejonie lwowskim za łapownictwo oraz jako nie budzący zaufania politycznego – doradca prawny Rajzler, referenci Forst, Kogub i statystyk Nojtlar Barbara.

W rejonie stryjskim – zast[ępcą] pełnomocnika rejonowego Szejkowski, jako syn byłego generała polskiej armii, wywodzący się z obszarników⁵.

W rejonie złoczowskim – pełnomocnik rejonowy Falsberg za pomoc na rzecz Niemców w okresie okupacji.

Postawiłem także przed zast[ępcą] Głównego Pełnomocnika Tymczasowego Rządu Polskiego Pizło sprawę usunięcia z pracy pełnomocnika Tymczasowego Rządu Polskiego na rejon łucki, Laskowskiego Jana s. Romana, jego zastępcy, Zienowicza Władysława s. Kazimierza i zastępcy pełnomocnika na rejon Włodzimierz Wołyński, Kokoruzy Piotra s. Aleksandra⁶, którzy według naszych danych są aktywnymi członkami tak zwanego „Komitetu Wyzwolenia Wołynia” i prowadzą wrogą robotę w celu udaremnienia ewakuacji ludności polskiej z terytorium USRS.

Ale Pizło kategorycznie odmówił usunięcia wskazanych osób, powoływał się na daną mu dyrektywę Głównego Pełnomocnika Tymczasowego Rządu Polskiego ds. ewakuacji Wolskiego, ażeby bez jego – Wolskiego – zezwolenia nikogo spośród pracowników aparatu Polskiego Pełnomocnika nie zwalniać.

Kwestia usunięcia z pracy wskazanych osób zostanie przedstawiona samemu Wolskiemu.

Zast[ępcą] Głównego Przedstawiciela Rządu USRS
ds. ewakuacji obywateli polskich z terytorium USRS
Pułkownik Griebczenko

Максименко

№ 101

... марта 1945 г.

Луцк

ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 1465, арк. 18–19.

Оригінал, машинопис.

Публікується за: В. Сергійчук, „Десять буремних літ”, вид. „Дніпро”, Київ 1998, с. 254–256. Вперше документ вийшов друком у книзі „Депортації”, т. 1 1939–1945, ред. Ю. Сливка, вид. Національної академії наук України, Львів 1996, с. 428–429.

¹ Пізло Станіслав (1901–1976), офіцер з політично-виховної роботи у ВП в СРСР, відряджений до РСЗ ПКНВ, у 1944–1945 – виконував обов'язки Головного уповноваженого з питань евакуації з УРСР у Луцьку; у 1945–1951 – заступник, в.о. і директор VI Департаменту (тюремного відомства) МБП; з 1951 до 1960 займав різні керівні пости в МБП і МВС. У 1944 капітан, 1948 полковник.

² Див. *Przesiedlenia ludności polskiej z kresów wschodnich do Polski 1944–1947*, упорядкування і редакція S. Ciesielski, вид. „Neriton” і Instytut Historii PAN, Warszawa 1999, с. 201–203.

³ Правильно Дюг Яніна. Див. документ 29.

⁴ Див. документ 38.

⁵ Правильно Шийковський. Син генерала бригади д-ра Леопольда Шийковського (нар. 1859).

⁶ Правильно Кокоруза Павел син Алексія.

Maksimienko

Nr 101

... marca 1945 r.

Łuck

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 1465, ark. 18–19.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się za: W. Serhijczuk, Desiat' buremnych lit, wyd. „Dnipro”, Kyjiw 1998, s. 254–256. Po raz pierwszy dokument ukazał się drukiem w: Deportacji, t. I 1939–1945, red. J. Sływka, wyd. Nacionalna Akademia Nauk Ukrainy, Lwów 1996, s. 428–429.

¹ Pizło Stanisław (1901–1976), oficer polit.-wych. WP w ZSRS odkomenderowany do RSZ PKWN – w l. 1944–1945 urzędujący Główny Pełnomocnik ds. ewakuacji z USRS w Łucku; w l. 1945–1951 zca, p.o. i dyrektor Dep. VI (Więziennictwa) MBP; od 1951 do 1960 na różnych stanowiskach kierowniczych w MBP i MSW. W 1944 kpt., 1948 płk.

² Porównaj *Przesiedlenia ludności polskiej z kresów wschodnich do Polski 1944–1947*, wybór i oprac. S. Ciesielski, wyd. „Neriton” i Instytut Historii PAN, Warszawa 1999, s. 201–203.

³ Właśc. Diug Janina. Zob. dokument nr 29.

⁴ Zob. dokument nr 38.

⁵ Właśc. Szykowski. Syn gen. bryg. dr. Leopolda Szykowskiego (ur. 1859).

⁶ Właśc. Kokoruza Paweł s. Aleksego.

3 квітня 1945, Львів. Довідка М. Хаєта про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 31 березня 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения бывших польских граждан в Польшу

На 31 марта 1945 года

№ № пп	Области	Количество поляков, подлежащих переселению	Количество по- ляков, зареги- стрировавшихся на выезд	Количество фактически выехавших в Польшу
1.	Львовская	260.908	87.421	18.050
2.	Дрогобычская	124.000	48.854	6.547
3.	Тернопольская	133.881	145.572	15.623
4.	Станиславская	101.965	52.168	9.461
5.	Волынская	63.483	63.354	23.039
6.	Ровенская	63.808	59.938	15.085
	ВСЕГО:	748.045	457.307	87.805

НАЧАЛЬНИК 5 ОТДЕЛА 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) ХАЕТ

„3-а” апреля 1945 г.

г. Львов

ес-3

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 25.

Оригінал, машинопис.

«-» Вписано від руки.

**3 kwietnia 1945, Lwów. Informacja M. Chajeta o przebiegu przesiedlania
obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 31 marca 1945 r.**

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA
o przebiegu przesiedlenia byłych obywateli polskich do Polski
[Stan] na 31 marca 1945 roku

Lp.	Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski
1.	Lwowski	260.908	87.421	18.050
2.	Drohobycki	124.000	48.854	6.547
3.	Tarnopolski	133.881	145.572	15.623
4.	Stanisławski	101.965	52.168	9.461
5.	Wołyński	63.483	63.354	23.039
6.	Rówieński	63.808	59.938	15.085
	RAZEM:	748.045	457.307	87.805

**NACZELNIK 5 ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU NKGB USRS
PODPULKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
(—) CHAJET**

„3^a” kwietnia 1945 r.

m. Lwów

es-3

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 25.
Original, maszynopis.*

^a -^a Wpisano odręcznie.

25 квітня 1945, Львів. Довідка П. Медведєва про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 20 квітня 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения бывших польских граждан в Польшу
на 20 апреля 1945 года

№ № пп	Области	Количество поляков, подлежащих переселению	Количество по- ляков, зареги- стрировавшихся на выезд	Количество фактически выехавших в Польшу
1.	Львовская	260.908	96.303	20.034
2.	Дрогобычская	124.000	63.592	8.904
3.	Тернопольская	133.881	156.418	22.538
4.	Станиславская	101.765	66.303	10.813
5.	Волынская	63.483	53.392	24.719
6.	Ровенская	63.808	60.382	15.385
	ВСЕГО:	747.845	496.390	102.393

НАЧАЛЬНИК 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
Подполковник Государственной Безопасности

(—) МЕДВЕДЕВ

„25-а“ апреля 1945 г.

Гор. Львов

ес-3

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 29.

Оригінал, машинопис.

• • • Вписано від руки.

**25 kwietnia 1945, Lwów. Informacja P. Miedwiediewa o przebiegu
przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 20 kwietnia 1945 r.**

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA

o przebiegu przesiedlenia byłych obywateli polskich do Polski
[Stan] na 20 kwietnia 1945 roku

Lp.	Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba [Polaków] zarejestrowanych na wyjazd	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski
1.	Lwowski	260.908	96.303	20.034
2.	Drohobycki	124.000	63.592	8.904
3.	Tarnopolski	133.881	156.418	22.538
4.	Stanisławski	101.765	66.303	10.813
5.	Wołyński	63.483	53.392	24.719
6.	Rówieński	63.808	60.382	15.385
	RAZEM:	747.845	496.390	102.393

**NACZELNIK 2 ZARZĄDU NKGB USRS
Podpułkownik Bezpieczeństwa Państwowego**

(—) MIEDWIEDIEW

„^a25-^a” kwietnia 1945 r.

Mias[to] Lwów

es-3

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 29.
Oryginał, maszynopis.*

^a - ^a Wpisano odręcznie.

Квітень 1945, Люблін. Звіт В. Рuzги щодо стану безпеки у Люблінському воєводстві у березні 1945 р.

ЛЮБЛІНСЬКИЙ ВОЄВОДА

Люблін, квітня 1945 р.
Таємно

Звіт про ситуацію у воєводстві
за місяць березень 1945 року

I. Поточний організаційний стан Воєводського управління.

[...]

II. Стан безпеки на території воєводства.

Стан безпеки на території воєводства за звітний період значно погіршився. Найбільш загрозлива ситуація з точки зору безпеки склалася на території Грубешівського повіту. Буквально кожна господарська акція у вказаному повіті паралізується диверсійними діями реакціонерів і українських націоналістичних банд. Постійні напади на пости Народної міліції і невеликі військові загопи, грабіжницькі напади на каси Фінансових управлінь і Управлінь гмін, грабунок державного майна (спирт в гуральнях), терор проти цивільного населення – усі ці акти повторюються на території всього воєводства. Було б бажаним, щоб у повітах, де проживає українське населення, прискорити в порозумінні з уповноваженим Уряду УРСР¹ евакуацію цього населення. Треба звернути, однак, увагу на те, що за теперішнього часу інтенсивних весняних робіт не можна розраховувати на наявність достатньої кількості возів, необхідних для евакуації цього населення. З іншого боку, прискорення переселення українського населення вплинуло б на стабілізацію ситуації на територіях, де це населення нині проживає, оскільки українські банди безсумнівно втратили б свої „місця базування”.

Деякі Гмінні Ради Народові роблять запити щодо можливості придбання у відповідних властей вогнепальної зброї з метою організації самооборони. У зв'язку з цим є цілком необхідним використання усіляких засобів, які б могли радикально запобігти розвиткові терористичних актів, що здійснюються реакційними і грабіжницькими бандами.

[...]

ВОЄВОДА
(—) В. Рuzга²

Kwiecień 1945, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne W. Rózgi o stanie bezpieczeństwa w województwie lubelskim w marcu 1945 r.

WOJEWODA LUBELSKI

Lublin, dn. kwietnia 1945 r.
Tajne

Sprawozdanie sytuacyjne Województwa
za miesiąc marzec 1945 r.

I. Aktualny stan organizacyjny Urzędu Wojewódzkiego.

[...]

II. Stan bezpieczeństwa na terenie Województwa.

Stan bezpieczeństwa na terenie Województwa w okresie sprawozdawczym pogorszył się znacznie. Najbardziej zagrożonym terenem pod względem bezpieczeństwa jest teren powiatu Hrubieszowskiego. Każda dosłownie akcja gospodarcza w wymienionym powiecie paraliżowana jest przez akty dywersyjne reakcjonistów i nacjonalistycznych band ukraińskich. Ciągłe napady na posterunki Milicji Obywatelskiej i małe oddziały wojskowe, napady rabunkowe na kasy Urzędów Skarbowych i Urzędów Gminnych, rabunek mienia państwowego (spiryty w gorzelniach), ter[ri]or wobec ludności cywilnej – to są akta powtarzające się na terenie całego Województwa. Pożądanem byłoby aby w powiatach zamieszkałych przez ludność ukraińską przyspieszyć w porozumieniu z Pełnomocnikiem Rządu U.S.R.R.¹ ewakuację tej ludności. Zwrócić jednak należy uwagę na to, że w obecnym okresie intensywnych robót wiosennych nie można liczyć na dostateczną ilość podwód, potrzebnych do ewakuacji tej ludności. Nie mniej jednak przyspieszenie przesiedlenia ludności ukraińskiej wpłynęłoby na uspokojenie terenów obecnie przez tą ludność zamieszkałych, a to z uwagi, że bandy ukraińskie niewątpliwie straciłyby swe „bazy wypadowe”.

Niektóre Gminne Rady Narodowe stawiają wnioski o wyjednanie u właściwych władz broni palnej celem zorganizowania samoobrony. W związku z tym staje się koniecznością użycie wszelkich środków, mogących radykalnie zapobiec rozwojowi aktów ter[ri]orystycznych band reakcyjnych i rabunkowych.

[...]

WOJEWODA
(—) W. Rózga²

А МВСіА РП, ф. МАР 72, арк. 31–36.

Оригінал, машинопис.

Публікується у фрагментах.

¹ Йдеться про Миколу Підгорного.

² Рузга Вацлав або Стефан (1911–1982), псевдо „Стефан”, член КЗМП, КПП, ППР і ПОРП; у 1945–1948 – Люблінський воєвода, потім голова ВРН у Ряшеві, у 1951–1952 – заступник міністра державних земельних господарств; з 1948 у центральних органах ПОРП: ЦКР і ЦККП.

A MSWiA, MAP 72, k. 31–36.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Był nim **Nikołaj Podgornyj**.

² **Różga Wacław vel Stefan (1911–1982)**, ps. „Stefan”, kolejno członek **KZMP, KPP, PPR** i **PZPR**; w l. 1945–1948 wojewoda lubelski, następnie przewodniczący **WRN** w Rzeszowie, w l. 1951–1952 podsekretarz stanu w Ministerstwie Państwowych Gospodarstw Rolnych; od 1948 w centralnych organach **PZPR**: **CKR** i **CKKP**.

22 травня 1945, Львів. Довідка І. Ушакова про результати переселення поляків із західних областей УРСР станом на 20 травня 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения поляков по Западным областям УССР
по состоянию на 20.5.1945 г.

	Количество поляков, подлежащих переселению	Количество зарегистриро- ванных на выезд	Количество фактически выехавших в Польшу
1. Львовская	260.908	132.497	35.861
2. Дрогобычская	124.000	73.240	12.248
3. Тернопольская	133.881	175.507	31.412
4. Станиславская	101.765	74.635	13.893
5. Вольнская	66.767	53.392	29.975
6. Ровенская	69.337	64.200	31.551
7. Черновицкая ¹	-	-	-
ВСЕГО:	756.658	573.471	154.940

НАЧ. ОТДЕЛЕНИЯ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
Капитан Государственной Безопасности
(—) УШАКОВ²

„22” мая 1945 г.

г. Львов

2/ак

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 31.

Оригінал, машинопис.

¹ У червні 1940 Чернівецька область увійшла до складу СРСР, а з травня 1945 її почали зараховувати до західних областей УРСР.

² Ушаков Іван (нар. 1916), у 1943–1945 – начальник відділення 5-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР, у 1945–1946 – заступник начальника 1-го відділу 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР. У 1945 майор держбезпеки.

22 maja 1945, Lwów. Informacja I. Uszakowa o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów USRS. Stan na 20 maja 1945 r.

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA

o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów USRS

stan na 20.5.1945 r.

	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba [Polaków] zarejestrowanych na wyjazd	Liczba [Polaków], którzy faktycznie wyjechali do Polski
1. Lwowski	260.908	132.497	35.861
2. Drohobycki	124.000	73.240	12.248
3. Tarnopolski	133.881	175.507	31.412
4. Stanisławski	101.765	74.635	13.893
5. Wołyński	66.767	53.392	29.975
6. Rówieński	69.337	64.200	31.551
7. Czerniowiecki ¹	–	–	–
RAZEM	756.658	573.471	154.940

NACZ[ELNIK] ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU NKGB USRS
Kapitan Bezpieczeństwa Państwowego
(—) USZAKOW²

„22” maja 1945 r.

m. Lwów

2/ak

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 31.

Oryginał, maszynopis.

¹ W czerwcu 1940 należący do Rumunii obszar płn. Bukowiny wszeźł – jako obwód czerniowiecki – w skład ZSRS, a od maja 1945 w publikowanych dokumentach zaczęto go zaliczać do zachodnich obwodów USRS.

² Uszakow Iwan (ur. 1916), w l. 1943–1945 naczelnik wydziału w 5 Oddz. 2 Zarządu NKGB USRS, w l. 1945–1946 zca naczelnika 1 Oddz. 2 Zarządu NKGB–MGB USRS; w 1945 mjr bezp. państw.

27 травня 1945, Москва. Лист Л. Берії М. Хрущову щодо виділення залізничних вагонів для евакуації польського і українського населення

Из Москвы
27.V-45 г.

КИЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛЮ СОВНАРКОМА УССР
товарищу ХРУЩЕВУ Н.С.

На Ваше письмо об эвакуации украинского населения с территории Польши и польских граждан с территории Украины на имя тов. СТАЛИНА сообщают, что НКПС может выделять ежедневно для эвакуации населения 270 вагонов, из них по Львовской дороге – 100 вагонов, Ковельской – 70 вагонов и по дорогам Польши – 100 вагонов. Для обеспечения эвакуации украинского и польского населения НКПС издан специальный приказ номер 517ц от 22 мая 1945 года. ^аНР ЛБ-566^а

БЕРИЯ

ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 1467, арк. 25.

Оригінал, машинопис.

Над текстом вписана від руки дата: „27 V 45”. На тексті зліва вгорі приписка: „Т. Варшавському, т. Чумовецькому. Прошу проследить за направлением” з підписом Хрущова і дата: „28/V 45”. Під текстом приписка від руки: „вх. 5-1385/с.х 11/VI-45”; під нею штамп про надходження до Особого сектору ЦК КП(б)У, на якому вписано від руки номер: „02/152” і дату: „29/V 1945”. Поруч прямокутний штамп українською мовою: „Підлягає поверненню до Особ[ого] сектору ЦК КП(б)У”.

^а · ^а Вписано від руки.

27 maja 1945, Moskwa. Pismo Ł. Berii do N. Chruszczowa o przydziale wagonów kolejowych dla ewakuacji ludności polskiej i ukraińskiej

Z Moskwy
27.V-45 r.

KIJÓW
DO PRZEWODNICZĄCEGO RKL USRS
towarzysza CHRUSZCZOWA N. S.

Na Wasz list o ewakuacji ludności ukraińskiej z terytorium Polski i obywateli polskich z terytorium Ukrainy adresowany do tow. STALINA informuję, że NKPS może wydzielić do ewakuacji ludności codziennie 270 wagonów, z tego dla kolei lwowskiej – 100 wagonów, kowelskiej – 70 wagonów i dla kolei polskich – 100 wagonów. W celu zabezpieczenia ewakuacji ludności ukraińskiej i polskiej, NKPS wydał specjalny rozkaz numer 517c z 22 maja 1945 roku. ^a-NR ŁB-566^a

BERIA

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 1467, ark. 25.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem wpisana odręcznie data: 27 V 45. W lewym górnym rogu ukosem zachodząca na tekst adnotacja: T. Warszawski, t. Czumowiecki. Proszę skontrolować wysłanie, z podpisem Chruszczowa i datą: 28/IV 45. Pod tekstem odręczna adnotacja: wch. 5-1385/s.ch. 11/VI-45, pod nią pieczętka wpływu Sektora Specjalnego KC KP(b)U z odręcznie wpisanym numerem: 02/152 i datą: 29/IV 1945. Obok prostokątna pieczętka w j. ukraińskim: Podlega zwrotowi do Sektora Specjalnego KC KP(b)U.

^a-^a Wpisano odręcznie.

18 червня 1945, Київ. Записка по ВЧ Ф. Пильнова П. Федотову про результати переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 10 червня 1945 р.

Совершенно секретно

**ЗАПИСКА по „ВЧ”
МОСКВА НКГБ СССР
тов. ФЕДОТОВУ**

По состоянию на 10 июня 1945 года по западным областям Украины зарегистрировалось на выезд в Польшу в соответствии с Люблинским соглашением 599.083 человека бывших польских граждан, фактически выехало 229.073 человека.

ПИЛЬНОВ¹

**ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОЛКОВНИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
(—) ПИЛЬНОВ**

^а-2/6/451-^а

„^а-18-^а” июня 1945 года

г. Киев

(исп. Иовенко)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 33.

Оригінал, машинопис.

^а-^а Вписано від руки.

¹ Пильнов Федір (нар. 1904), у 1944–1945 – заступник начальника 1-го Управління НКГБ УРСР, у 1945–1946 – заступник начальника 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР. У 1943 полковник держбезпеки.

**18 czerwca 1945, Kijów. Depesza WCz. F. Pilnowa do P. Fiedotowa
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 10 czerwca 1945 r.**

Ścisłe tajne

DEPESZA „WCz”
MOSKWA NKGB ZSRS
Do tow. FIEDOTOWA

Według stanu na 10 czerwca 1945 roku w zachodnich obwodach Ukrainy na wyjazd do Polski – zgodnie z porozumieniem lubelskim – zarejestrowało się 599.083 byłych obywateli polskich, faktycznie wyjechały 229.073 osoby.

PILNOW¹

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
PUŁKOWNIK BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO

(—) PILNOW

^a-2/6/451^a

„^a-18^a” czerwca 1945 roku

m. Kijów

(wyk[onał] Iowienko)

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 35.

Oryginał, maszynopis.

^a-^a Wpisano odręcznie.

¹ Pilnow Fiodor (ur. 1904), w l. 1944–1945 zca naczelnika 1 Zarządu NKGB USRS, w l. 1945–1946 zca naczelnika 2 Zarządu NKGB–MGB USRS; w 1943 płk bezp. państw.

29 червня 1945, Дрогобич. Записка по ВЧ В. Майструка С. Савченку стосовно ініціативи СПП і райуповноваженого Тимчасового Уряду РП звільнити з таборів і тюрем заарештованих поляків

По „ВЧ” из ДРОГОБЫЧА
30.6.45 г. 9.10

НКГБ УССР

тов. САВЧЕНКО

Областной Комитет Союза Польских Патриотов и Уполномоченный Временного правительства Польши по переселению поляков, по своей инициативе в гор. Дрогобыч и районам области, собирают от родственников арестованных поляков, заявления с целью вызова из мест заключения арестованных органами Советской власти поляков, родственники которых записались на выезд в Польшу.

По этим заявлениям СПП и райуполномоченный польского правительства посылает телеграммы в тюрьмы и спецлагеря, где содержатся арестованные поляки, и требует освобождения из-под стражи для отправки в Польшу.

На сегодняшний день таких заявлений собрано от граждан Польши свыше 600.

Прошу ваших указаний по данному вопросу.

МАЙСТРУК

29.6.45 г.

Передал ЮРЧЕНКО

Приняла ДОЛГОВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 50.

Оригінал, машинопис.

З правого боку вгорі вписаний від руки номер: „Вх. 4390”; зліва на полях приписка від руки: „т. Хаету. Запросите НКГБ СРСР”, дата: „30.6” і нерозбірливий підпис; під текстом три приписки від руки: „Получил, 3/7-45 г.” з нерозбірливим підписом; „Исполнено, 3/VII-45 г.” з підписом цієї самої особи; „Сообщено в Москву № 1454/с от 4/VII-45 г.” з нерозбірливим підписом.

29 czerwca 1945, Drohobycz. Depesza WCz. W. Majstruka do S. Sawcenki informująca o inicjatywie ZPP i pełnomocnika rejonowego RTRP dotyczącej zwolnienia aresztowanych Polaków z obozów i więzień

Przez „WCz” z DROHOBYCZA
30.6.45 r. 9.10

NKGB USRS

tow. SAWCZENKO

Komitet Obwodowy Związku Patriotów Polskich i Pełnomocnik Rządu Tymczasowego Polski do spraw przesiedlenia Polaków, z własnej inicjatywy w mieście Drohobycz i w rejonach obwodu zbierają od krewnych aresztowanych Polaków podania w celu wezwania z miejsc odosobnienia Polaków aresztowanych przez organy Władzy Sowieckiej, których krewni zapisali się na wyjazd do Polski.

Na podstawie tych podań ZPP i pełnomocnik rejonowy rządu polskiego wysłał telegramy do więzień i obozów specjalnych, gdzie trzymani są aresztowani Polacy i domaga się zwolnienia z aresztu w celu odprawienia do Polski.

Na dzień dzisiejszy zebrano ponad 600 takich podań od obywateli Polski.

Proszę o Wasze wytyczne w tej sprawie.

MAJSTRUK

29.6.45 r.

Nadał JURCZENKO

Przyjęła DOŁGOWA

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 50.

Oryginał, maszynopis.

W prawym górnym rogu wpisany odręcznie numer: Wch. 4390; na lewym marginesie odręczna adnotacja: t. Chajet. Zwróćcie się z pytaniem do NKGB ZSRS, data: 30.6 i nieczytelny podpis; pod tekstem trzy odręczne adnotacje: Otrzymałem, 3/7-45 r. z nieczytelnym podpisem; Wykonano, 3/VII-45 r. z podpisem tej samej osoby; Powiadomiono Moskwę nr 1454/s, 4/VII-45 r. z nieczytelnym podpisem.

4 липня 1945, Львів. Довідка І. Ушакова про хід переселення поляків із західних областей УРСР станом на 30 червня 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения поляков по западным областям Украины
По состоянию на 30.6.45 г.

Области	Количество поляков, подлежащих переселению	Количество зарегистрированных на выезд	Фактически выехало в Польшу
1. Львовская	215.633	157.137	66.932
2. Дрогобычская	124.000	78.163	18.644
3. Тернопольская	226.481	180.116	75.377
4. Волынская	64.426	63.808	52.492
5. Ровенская	69.337	67.520	48.887
6. Станиславская	82.039	75.784	25.125
7. Черновицкая	1.423	—	—
ВСЕГО:	^а 784.339 ^{а 1}	622.528	288.457 ²

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
МАЙОР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

(—) УШАКОВ

„6-4-6“ в-июня^в 1945 г.

г. Львов

ес.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 35.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вхідний номер: „12695“ і дата: „6/VII“; внизу резолюція: „т. Волкову, 6/VII“ з нерозбірливим підписом.

^{а-а} Взято в коло від руки.

^{б-б} Вписано від руки.

^{в-в} Виправлено від руки на „июля“.

¹ Підрахунок дає: 783 339.

² Підрахунок дає: 287 457.

4 lipca 1945, Lwów. Informacja I. Uszakowa o przebiegu przesiedlania Polaków z zachodnich obwodów USRS. Stan na 30 czerwca 1945 r.

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA

o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów Ukrainy

Stan na 30.6.45 r.

Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba zarejestrowanych na wyjazd	Faktycznie wyjechało do Polski
1. Lwowski	215.633	157.137	66.932
2. Drohobycki	124.000	78.163	18.644
3. Tarnopolski	226.481	180.116	75.377
4. Wołyński	64.426	63.808	52.492
5. Rówieński	69.337	67.520	48.887
6. Stanisławski	82.039	75.784	25.125
7. Czerniowiecki	1.423	—	—
RAZEM:	^a 784.339 ^{a 1}	622.528	288.457 ²

NACZELNIK ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU NKGB USRS
MAJOR BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]

(—) USZAKOW

„^b 4-^b” ^c czerwca^c 1945 r.

m. Lwów

es.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 35.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu nr wch.: 12695 i data: 6/VII; u dotu dekretacja: t. Wołkow 6/VII, z nieczytelnym podpisem.

^a ^a Zakreślono odręcznie.

^b ^b Wpisano odręcznie.

^c ^c Poprawiono odręcznie: lipca.

¹ Sumowanie daje wynik: 783 339.

² Sumowanie daje wynik: 287 457.

21 липня 1945, Москва. Лист Л. Райхмана з доданим текстом Угоди між Урядом СРСР і Тимчасовим Урядом Національної Єдності РП від 6 липня 1945 р.

Сов. Секретно
а-1 экз. а

НАРОДНЫМ КОМИССАРАМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
СОЮЗНЫХ И АВТОНОМНЫХ РЕСПУБЛИК

НАЧАЛЬНИКАМ УПРАВЛЕНИЙ НКГБ КРАЕВ И ОБЛАСТЕЙ
ТО И ВО НКГБ

(кроме территорий Западных областей УССР, БССР и Литовской ССР)

По приказанию Народного Комиссара Государственной Безопасности СССР Генерала Армии тов. МЕРКУЛОВА при этом направляем для руководства копию соглашения от 6-го июля 1945 года, заключенного между Правительством СССР и Временным Правительством Национального Единства Польской Республики¹ о праве на выход из советского гражданства лиц польской и еврейской национальностей, проживающих в СССР, и об их эвакуации в Польшу и протокола к нему.

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ СССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
РАЙХМАН²

№ 2/7/30919
21 июля 1945 г.
г. МОСКВА

21 lipca 1945, Moskwa. Pismo L. Rajchmana z załączonym tekstem Porozumienia pomiędzy Rządem ZSRS i TRJN RP z 6 lipca 1945 r.

Śc[isłe] Tajne
 a-1 egz. a

**DO LUDOWYCH KOMISARZY BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
 REPUBLIK ZWIĄZKOWYCH I AUTONOMICZNYCH**

**NACZELNIKÓW ZARZĄDÓW NKGB KRAJÓW I OBWODÓW
 TO i WO NKGB**

(oprócz terytoriów zachodnich obwodów USRS, BSRS i Litewskiej SRS)

Na polecenie Ludowego Komisarza Bezpieczeństwa Państwowego ZSRS Generała Armii tow. MIERKUŁOWA, w załączeniu przesyłamy jako dyrektywę kopię porozumienia z dnia 6-go lipca 1945 roku, zawartego pomiędzy Rządem ZSRS i Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej¹ o prawie do zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego osób narodowości polskiej i żydowskiej zamieszkałych w ZSRS i ich ewakuacji do Polski oraz do niego protokół.

ZAŁĄCZNIKI: jak w tekście.

**ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB ZSRS
 GENERAŁ-LEJTENANT
 RAJCHMAN²**

Nr 2/7/30919
 21 lipca 1945 r.
 m. MOSKWA

СОГЛАШЕНИЕ

МЕЖДУ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК И ВРЕМЕННЫМ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ О ПРАВЕ НА ВЫХОД ИЗ СОВЕТСКОГО ГРАЖДАНСТВА ЛИЦ ПОЛЬСКОЙ И ЕВРЕЙСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЕЙ, ПРОЖИВАЮЩИХ В СССР, И ОБ ИХ ЭВАКУАЦИИ В ПОЛЬШУ, И О ПРАВЕ НА ВЫХОД ИЗ ПОЛЬСКОГО ГРАЖДАНСТВА ЛИЦ РУССКОЙ, УКРАИНСКОЙ, БЕЛОРУССКОЙ, РУСИНСКОЙ И ЛИТОВСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЕЙ, ПРОЖИВАЮЩИХ НА ТЕРРИТОРИИ ПОЛЬШИ И ОБ ИХ ЭВАКУАЦИИ В СССР.

Правительство Союза Советских Социалистических Республик, с одной стороны, и Временное Правительство Национального Единства Польской Республики, с другой, согласились о нижеследующем:

Статья 1.

Правительство Союза Советских Социалистических Республик соглашается предоставить лицам польской и еврейской национальностей, состоявшим в польском гражданстве к 17 сентября 1939 г. и проживающим на территории СССР, право на выход из гражданства СССР, в соответствии с выраженным ими желанием, и разрешить им переселение на территорию Польши.

Аналогичное право предоставляется также на основании Указов Президиума Верховного Совета СССР от 2[2] июня и 14 июля 1944 г. лицам польской национальности, перечисленным в этих Указах³.

Статья 2.

Временное Правительство Национального Единства Польской Республики соглашается предоставить лицам русской, украинской, белорусской, русинской и литовской национальностей право выхода из польского гражданства в соответствии с выраженным ими желанием.

Статья 3.

Высокие Договаривающиеся Стороны обязуются приступить к переселению с территории СССР в Польшу и с территории Польши в СССР всех лиц, указанных в статьях 1 и 2 Соглашения.

Статья 4.

Лицам, переселяющимся на основе настоящего Соглашения, предоставляется право взять с собою свои семьи.

В состав семьи могут войти: жена (или муж), дети, мать, отец, воспитан-

POROZUMIENIE

MIĘDZY RZĄDEM ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK SOWIECKICH I TYMCZASOWYM RZĄDEM JEDNOŚCI NARODOWEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ O PRAWIE DO ZRZECZENIA SIĘ OBYWATELSTWA SOWIECKIEGO OSÓB NARODOWOŚCI POLSKIEJ I ŻYDOWSKIEJ ZAMIESZKAŁYCH W ZSRS I ICH EWAKUACJI DO POLSKI ORAZ O PRAWIE DO ZRZECZENIA SIĘ OBYWATELSTWA POLSKIEGO OSÓB NARODOWOŚCI ROSYJSKIEJ, UKRAIŃSKIEJ, BIAŁORUSKIEJ, RUSIŃSKIEJ I LITEWSKIEJ ZAMIESZKAŁYCH NA TERYTORIUM POLSKI I ICH EWAKUACJI DO ZSRS.

Rząd Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich z jednej strony i Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej z drugiej zgodziły się na następujące postanowienia:

Artykuł 1.

Rząd Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich zgadza się przyznać osobom narodowości polskiej i żydowskiej posiadającym obywatelstwo polskie do 17 września 1939 r. i zamieszkałym na terytorium ZSRS, prawo do zrzeczenia się obywatelstwa ZSRS zgodnie z wyrażonym przez nie życzeniem i zezwolić im na przesiedlenie się na terytorium Polski.

Analogiczne prawo przyznaje się także na podstawie dekretów Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z dnia 2[2] czerwca i 14 lipca 1944 r. osobom narodowości polskiej wymienionym w tych dekretach³.

Artykuł 2.

Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej zgadza się przyznać osobom narodowości rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej, rusińskiej i litewskiej prawo do zrzeczenia się obywatelstwa polskiego zgodnie z wyrażonym przez nie życzeniem.

Artykuł 3.

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się przystąpić do przesiedlania z terytorium ZSRS do Polski i z terytorium Polski do ZSRS wszystkich osób wymienionych w artykułach 1 i 2 Porozumienia.

Artykuł 4.

Osobom przesiedlającym się na podstawie niniejszego Porozumienia przysługują prawo do zabrania ze sobą swoich rodzin.

Do rodziny mogą być zaliczeni: żona (albo mąż), dzieci, matka, ojciec, wy-

ники, а также другие родственники, независимо от их национальности, если они имеют общее хозяйство и из'явили желание переселиться.

Статья 5.

Переселение проводится на основе добровольного из'явления своей воли каждым перечисленным выше лицом.

Статья 6.

Лица, имеющие право на выход из советского гражданства согласно статье 1, находящиеся к моменту подписания Соглашения на территории СССР, могут обратиться в течение срока до 1 ноября 1945 года через местные органы власти с ходатайством о выходе из гражданства СССР в Комиссию Президиума Верховного Совета СССР по рассмотрению вопросов приема, выхода и лишения гражданства СССР.

Лица, имеющие право на выход из советского гражданства согласно статье 1, находящиеся к моменту подписания соглашения на территории Польши или на территории других государств могут обратиться в течение срока до 1 ноября 1945 г. с ходатайством о выходе из гражданства СССР в Комиссию Президиума Верховного Совета СССР по рассмотрению вопросов о приеме и выходе из гражданства СССР через Посольства или Консульства СССР по месту их пребывания.

Статья 7.

Лица, имеющие право на выход из польского гражданства, согласно статье 2, находящиеся к моменту подписания Соглашения на территории Польши, могут обратиться в течение срока до 1 ноября 1945 года через местные органы в установленном законом порядке с ходатайством о выходе из польского гражданства.

Статья 8.

Для содействия выполнению настоящего Соглашения и, в частности, для составления списков выезжающих лиц и для организации выезда из СССР в Польскую Республику и из Польской Республики в СССР учреждается Советско-Польская Смешанная Комиссия, имеющая местопребывание в Москве. В состав Комиссии входят 6 членов, назначенных обоими правительствами, по три члена с каждой стороны.

Смешанная Комиссия избирает двух председателей, которые поочередно председательствуют на ее заседаниях.

Статья 9.

В места сосредоточения выезжающих на основании настоящего Согла-

chowankowie, a także inni krewni niezależnie od ich narodowości, jeśli żyją oni we wspólnym gospodarstwie i wyrazili chęć przesiedlenia się.

Artykuł 5.

Przesiedlenie odbywa się na podstawie dobrowolnego wyrażenia swojej woli przez każdą z wymienionych wyżej osób.

Artykuł 6.

Osoby mające prawo do zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego zgodnie z artykułem 1, przebywające w chwili podpisania Porozumienia na terytorium ZSRS, mogą zwrócić się w terminie do 1 listopada 1945 roku poprzez miejscowe organy władzy z podaniem o zmianę obywatelstwa ZSRS do Komisji Prezydium Rady Najwyższej ZSRS rozpatrującej kwestie nabycia, zrzeczenia się i pozbawienia obywatelstwa ZSRS.

Osoby mające prawo do zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego zgodnie z artykułem 1, przebywające w chwili podpisania Porozumienia na terytorium Polski albo na terytorium innych państw, mogą zwrócić się w terminie do 1 listopada 1945 r. z podaniem o zmianę obywatelstwa ZSRS do Komisji Prezydium Rady Najwyższej ZSRS rozpatrującej kwestie nabycia i zrzeczenia się obywatelstwa ZSRS za pośrednictwem Ambasad albo Konsulatów ZSRS w miejscu swego pobytu.

Artykuł 7.

Osoby mające prawo do zrzeczenia się obywatelstwa polskiego zgodnie z artykułem 2, przebywające w chwili podpisania Porozumienia na terytorium Polski, mogą zwrócić się w terminie do 1 listopada 1945 roku poprzez miejscowe organy, w sposób przewidziany prawem, z podaniem o zmianę obywatelstwa polskiego.

Artykuł 8.

Dla współdziałania w wykonaniu niniejszego Porozumienia i w szczególności w celu sporządzenia list osób wyjeżdżających i w celu organizacji wyjazdu z ZSRS do Rzeczypospolitej Polskiej i z Rzeczypospolitej Polskiej do ZSRS, powołuje się Mieszaną Sowiecko-Polską Komisję z siedzibą w Moskwie. W skład Komisji wchodzi 6 członków wyznaczonych przez obydwie rządy, po trzech członków z każdej strony.

Komisja Mieszana wybiera dwóch przewodniczących, którzy kolejno przewodniczą jej posiedzeniom.

Artykuł 9.

Dla miejsc skupienia osób wyjeżdżających na podstawie niniejszego Poro-

шения лиц Смешанная Комиссия имеет право назначить своих Уполномоченных, которые будут действовать на основании инструкций Комиссии.

Статья 10.

Сроки и порядок выезда из СССР в Польшу и из Польши в СССР лиц, вышедших соответственно из гражданства СССР и Польши, определяются Смешанной Советско-Польской Комиссией.

Извещение лиц, подлежащих выезду в порядке настоящего Соглашения, производится Смешанной Советско-Польской Комиссией и ее Уполномоченными.

Статья 11.

Смешанная Советско-Польская Комиссия определяет свой бюджет и бюджет своих Уполномоченных.

Статья 12.

Высокие Договаривающиеся Стороны обязуются назначить своих представителей в Смешанную Советско-Польскую Комиссию в течение 14 дней после подписания настоящего Соглашения.

Статья 13.

Высокие Договаривающиеся Стороны обязуются закончить переселение лиц, указанных в ст. ст. 1, 2 и 4 настоящего Соглашения, не позднее 31 декабря 1945 года.

Статья 14.

Технические детали, касающиеся реализации настоящего Соглашения, устанавливаются в Протоколе, приложенном к настоящему соглашению и являющемуся нераздельной частью последнего.

Статья 15.

Настоящее Соглашение составлено 6-го июля 1945 г. в г. Москве, в двух экземплярах, каждый на русском и польском языках, причем оба текста имеют одинаковую силу.

Настоящее Соглашение вступает в силу со дня его подписания.

В удостоверение чего уполномоченные подписали настоящее Соглашение и приложили к нему свои печати.

ПО УПОЛНОМОЧИЮ
ПРАВИТЕЛЬСТВА СССР

ПО УПОЛНОМОЧИЮ
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА
ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

А. Вышинский⁴

м. п.

З. Модзелевский⁵

м. п.

zumienia, Komisja Mieszana ma prawo wyznaczenia swoich Pełnomocników, którzy będą działali na podstawie instrukcji Komisji.

Artykuł 10.

Terminy i tryb wyjazdu z ZSRS do Polski i z Polski do ZSRS osób, które zrzekły się odpowiednio obywatelstwa ZSRS i Polski, będą ustalane przez Mieszaną Sowiecko-Polską Komisję.

Zawiadamiania osób mających wyjechać w trybie niniejszego Porozumienia dokonuje Mieszana Sowiecko-Polska Komisja i jej Pełnomocnicy.

Artykuł 11.

Mieszana Sowiecko-Polska Komisja określa swój budżet i budżet swoich Pełnomocników.

Artykuł 12.

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się mianować swoich przedstawicieli do Mieszanej Sowiecko-Polskiej Komisji w ciągu 14 dni po podpisaniu niniejszego Porozumienia.

Artykuł 13.

Wysokie Układające się Strony zobowiązują się zakończyć przesiedlenie osób wymienionych w art. art. 1, 2 i 4 niniejszego Porozumienia nie później niż 31 grudnia 1945 roku.

Artykuł 14.

Szczegóły techniczne dotyczące realizacji niniejszego Porozumienia ustala Protokół, dołączony do niniejszego porozumienia i będący nieodłączną częścią tego ostatniego.

Artykuł 15.

Niniejsze Porozumienie zostało sporządzone 6-go lipca 1945 r. w m. Moskwie w dwóch egzemplarzach, każdy w języku rosyjskim i polskim, przy czym oba teksty mają jednakową moc.

Niniejsze Porozumienie wchodzi w życie z dniem jego podpisania.

Na dowód czego pełnomocnicy podpisali niniejsze Porozumienie i opatrzili je swoimi pieczęciami.

Z UPOWAŻNIENIA
RZĄDU ZSRS

A. Wyszynskij⁴
m. p.

Z UPOWAŻNIENIA TYMCZASOWEGO
RZĄDU JEDNOŚCI NARODOWEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Z. Modzelewski⁵
m. p.

ВЕРНО:
ЗАМ. НАЧ. 6 ОТД. 7 ОТДЕЛА 2 УПРАВЛ. НКГБ СССР
Капитан –
ДЛУЖИНСКИЙ

ПРОТОКОЛ

При подписании „Соглашения между правительством СССР и Временным Правительством Национального Единства Польской Республики о праве на выход из советского гражданства лиц польской и еврейской национальностей, проживающих в СССР, и об их эвакуации в Польшу, и о праве на выход из польского гражданства лиц русской, украинской, белорусской, русинской и литовской национальностей, проживающих на территории Польши, и об их эвакуации в СССР”, Высокие Договаривающиеся Стороны условились о нижеследующем:

1. Соглашение не изменяет постановлений, предусмотренных в Соглашениях, заключенных 9 и 22 сентября 1944 г. между Правительством Украинской, Белорусской, Литовской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения о взаимной эвакуации украинского, белорусского, русского, русинского, литовского, польского и еврейского населения.

2. Правительство СССР и Временное Правительство Национального Единства Польской Республики предоставляют лицам, выезжающим на основании настоящего Соглашения, транспортные средства, питание, медицинскую помощь во время их следования соответственно по советской и польской территории до пунктов передачи польским и советским властям по принадлежности.

Все расходы, произведенные советскими и польскими властями, в связи с выездом лиц из СССР в Польшу и из Польши в СССР, в порядке настоящего Соглашения, будут учтены Смешанной Советско-Польской Комиссией и расчеты по ним будут произведены между Временным правительством Национального Единства Польской Республики и Советским Правительством в порядке особого Соглашения.

3. При осуществлении переселения лиц из СССР в Польшу будет соблюдаться в отношении последовательности следующий порядок:

А) По профессиям переселяющихся.

а) Семьи военнослужащих;

 / Крестьяне;

 / Специалисты и квалифицированные рабочие;

ZA ZGODNOŚĆ:
ZAST[ĘPCA] NACZ[ELNIKA] 6 WYDZ[IAŁU] 7 ODDZIAŁU
2 ZARZĄDU NKGB ZSRS
Kapitan –
DŁUŻYNSKI

PROTOKÓŁ

Przy podpisaniu „Porozumienia pomiędzy Rządem ZSRS i Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej o prawie do zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego osób narodowości polskiej i żydowskiej zamieszkających w ZSRS i ich ewakuacji do Polski oraz o prawie do zrzeczenia się obywatelstwa polskiego osób narodowości rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej, rusińskiej i litewskiej zamieszkających na terytorium Polski i ich ewakuacji do ZSRS” Wysokie Układające się Strony zgodziły się na następujące postanowienia:

1. Porozumienie nie zmienia postanowień przewidzianych w Układach zawartych 9 i 22 września 1944 r. między Rządem Ukraińskiej, Białoruskiej, Litewskiej SRS i Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego o wzajemnej ewakuacji ludności ukraińskiej, białoruskiej, rosyjskiej, rusińskiej, litewskiej, polskiej i żydowskiej.

2. Rząd ZSRS i Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej udostępnią osobom wyjeżdżającym na podstawie niniejszego Porozumienia środki transportu, wyżywienie, pomoc lekarską podczas ich przejazdu – odpowiednio na terytorium sowieckim i polskim – do punktów przekazania ich władzom polskim i sowieckim, według właściwości.

Wszystkie wydatki poniesione przez władze sowieckie i polskie w związku z wyjazdem osób z ZSRS do Polski i z Polski do ZSRS w trybie niniejszego Porozumienia zostaną obliczone przez Mieszana Sowiecko-Polską Komisję, a wynikające z niego rozrachunki zostaną dokonane pomiędzy Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Rządem Sowieckim w trybie odrębnego Porozumienia.

3. Podczas dokonywania przesiedlenia osób z ZSRS do Polski będzie zachowany, odnośnie kolejności, następujący tryb:

A) Pod względem zawodu przesiedlanych.

a) Rodziny wojskowych;

/ Chłopi;

/ Specjaliści i robotnicy wykwalifikowani;

/ Остальные лица.

Б) По месту жительства переселяющихся.

а) Восточные и северные районы СССР;

/ Восточные и северные районы СССР;

/ Европейская часть СССР;

/ Остальные районы СССР, в том числе Средняя Азия.

4. Школы, детские дома и др. учреждения, состоящие из лиц, подлежащих переселению в Польшу, эвакуируются в организованном порядке под соответствующим надзором.

5. Лицам, имеющим право на выход из советского гражданства для выезда в Польшу, находящимся в заключении, будет предоставлена возможность оформить выход из гражданства СССР в течение 3-х месяцев после освобождения.

6. Лица, выезжающие в Польшу, имеют право взять с собой принадлежащее им имущество весом, не превышающим двух тонн на семью для сельского населения и одной тонны на семью городского населения, за исключением предметов, запрещенных к вывозу из СССР.

Кроме того, лицам специальных профессий, как-то: ремесленникам, врачам, художникам, ученым и т.п. предоставляется право вывезти предметы, необходимые для их профессиональной деятельности.

7. Лица, выезжающие из СССР в Польшу и из Польши в СССР, имеют право взять с собой до 1000 злотых (или соответственно до 1000 руб.) наличными, которые они получают в установленных Комиссией пунктах в обмен на советскую (и соответственно польскую) валюту.

8. Денежные суммы, имеющиеся у лиц, выезжающих из СССР в Польшу и из Польши в СССР, превышающие 1000 злотых, подлежат сдаче под расписку представителям Советско-Польской Комиссии для последующего зачисления их на особый счет в Госбанке СССР и в Польском Национальном Банке по принадлежности.

Сданные, таким образом, денежные суммы будут возмещены Временным Правительством Национального Единства Польской Республики и Советским Правительством их собственникам по приезде их соответственно в Польшу и в СССР.

Равным образом подлежат сдаче под расписку в Госбанке СССР и зачислению на особый счет облигации Государственных Займов СССР, имеющихся у лиц, переселяющихся в Польшу.

Расчет между Правительством СССР и Временным Правительством Национального Единства Польской Республики по всем этим суммам будет произведен впоследствии по особому Соглашению.

9. Все студенты, а также лица специальных профессий, в отношении которых Временное Правительство Национального Единства Польской

/ Pozostałe osoby.

B) Pod względem miejsca zamieszkania przesiedlanych.

a) Wschodnie i północne rejony ZSRS;

/ Wschodnie i północne rejony ZSRS;

/ Europejska część ZSRS;

/ Pozostałe rejony ZSRS, w tym Azja Środkowa.

4. Szkoły, dziecińce i in[ne] zakłady, w których przebywają osoby podlegające przesiedleniu do Polski, ewakuowane będą w sposób zorganizowany, pod odpowiednim nadzorem.

5. Osobom, mającym prawo do zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego celem wyjazdu do Polski, a przebywającym w więzieniach, zostanie umożliwione załatwienie formalności związanych z rezygnacją z obywatelstwa ZSRS w ciągu 3 miesięcy po zwolnieniu.

6. Osoby wyjeżdżające do Polski mają prawo zabrać ze sobą należące do nich mienie, nie przewyższające wagą dwóch ton na rodzinę dla ludności wiejskiej i jednej tony na rodzinę dla ludności miejskiej, za wyjątkiem przedmiotów objętych zakazem wywozu z ZSRS.

Prócz tego osobom zawodów specjalnych, a mianowicie: rzemieślnikom, lekarzom, artystom i t.p. przyznaje się prawo do wywozu przedmiotów niezbędnych dla ich działalności zawodowej.

7. Osoby wyjeżdżające z ZSRS do Polski i z Polski do ZSRS mają prawo wziąć ze sobą do 1000 złotych (lub odpowiednio 1000 rub[li]) w gotówce, którą otrzymają w wyznaczonych przez Komisję punktach drogą zamiany na sowiecką (i odpowiednio polską) walutę.

8. Kwoty pieniężne, będące w posiadaniu osób wyjeżdżających z ZSRS do Polski i z Polski do ZSRS, przewyższające 1000 złotych podlegają zdeponowaniu za pokwitowaniem przedstawicielom Sowiecko-Polskiej Komisji dla późniejszego ich przekazania na specjalny rachunek w Banku Państwowym ZSRS i w Polskim Banku Narodowym, według właściwości.

Zdane w ten sposób kwoty pieniężne zostaną zwrócone przez Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Sowiecki ich właścicielom po przyjeździe odpowiednio do Polski i do ZSRS.

W ten sam sposób zdeponowaniu za pokwitowaniem w Banku Państwowym ZSRS i przekazaniu na specjalny rachunek podlegają obligacje Pożyczek Państwowych ZSRS, będące w posiadaniu osób przesiedlających się do Polski.

Rozliczenie między Rządem Sowieckim a Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej odnośnie wszystkich tych kwot zostanie dokonane w późniejszym okresie na podstawie odrębnego Porozumienia.

9. Wszyscy studenci, a także osoby zawodów specjalnych, w stosunku do których Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej uzna za celowe, a Rząd ZSRS wyrazi zgodę, aby kontynuowali oni odbywane studia w

Республики будет считать целесообразным, а Правительство СССР даст свое согласие, чтобы они продолжали прохождение курса в советских учебных заведениях или работу на советских предприятиях для повышения своей квалификации, должны получить польские паспорта и могут остаться на прежних местах для проживания на общих условиях, регулирующих пребывание в СССР, иностранных граждан.

10. Под предусмотренными в статье 6-й Соглашения местными властями следует понимать:

- а) в городах – местные органы милиции;
- б) в сельской местности – сельские советы;
- в) в воинских частях – командир части;
- д) во всех остальных случаях – соответствующие советские административные власти.

11. На содержание Смешанной Советско-Польской Комиссии Правительство СССР и Временное Правительство Национального Единства Польской Республики отпускают авансы, расчет по которым будет произведен между этими Правительствами по особому Соглашению.

г. Москва, 6 июля 1945 г.

ПО УПОЛНОМОЧИЮ
ПРАВИТЕЛЬСТВА СССР

ПО УПОЛНОМОЧИЮ
ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА
НАЦИОНАЛЬНОГО ЕДИНСТВА
ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

А. Вышинский

З. Модзелевский

ВЕРНО:
ЗАМ. НАЧ. 6 Отд-ния 7 ОТДЕЛА 2 УПР. НКГБ СССР
Капитан
ДЛУЖИНСКИЙ

ДА СБУ (Київ), ф. 9, оп. 30, спр. 619, арк. 213–219.

Супровідний лист – оригінал, додатки – копії, машинописи.

З правого боку на полях супровідного листа вписано від руки: „60”, нижче під рискою: „1945 г.”. Під текстом вписано від руки: „читал” з нерозбірливим підписом і датою: „31/VII 45”; поруч ще сім нерозбірливих підписів з датами: „1/VIII 45 г.”, „2/VIII”, „3/VIII 45 г.”, „4 VIII 45 г.”, „11.VIII”, „17/IX 45” і „18/IX-45”.

Польський текст угоди вперше було опубліковано в книжці: *Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich, t. VIII*, вид. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1974, с. 500–504.

В-а Вписано від руки.

¹ Тимчасовий Уряд Національної Єдності (ТУНЕ) утворено 28 червня 1945 (існував до

sowieckich uczelniach, albo pracę w sowieckich przedsiębiorstwach dla podniesienia swoich kwalifikacji, powinni otrzymać polskie paszporty i mogą pozostać w dotychczasowych miejscach zamieszkania na ogólnych zasadach, regulujących pobyt obywateli innych państw w ZSRS.

10. Przez przewidziane w artykule 6 Porozumienia władze miejscowe należy rozumieć:

- a) W miastach – miejscowe organy milicji;
- b) w miejscowościach wiejskich – rady wiejskie;
- c) w jednostkach wojskowych – dowódcę jednostki;
- d) we wszystkich pozostałych wypadkach – odpowiednie sowieckie władze administracyjne.

11. Na utrzymanie Mieszanej Sowiecko-Polskiej Komisji Rząd ZSRS i Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej wydzielają tytułem zaliczki kwoty, z których rozliczenie zostanie dokonane między tymi Rządami na podstawie odrębnego Porozumienia.

m. Moskwa, 6 lipca 1945 r.

Z UPOWAŻNIENIA
RZĄDU ZSRS

Z UPOWAŻNIENIA TYMCZASOWEGO
RZĄDU JEDNOŚCI NARODOWEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

A. Wyszynskij

Z. Modzelewski

ZA ZGODNOŚĆ:

ZAST[ĘPCA] NACZ[ELNIKA] 6 Wydziału 7 ODDZIAŁU 2 ZARZ[ĄDU]
NKGB ZSRS
Kapitan
DŁUŻYNSKIJ

PA SBU (Kijów), f. 9, op. 30, spr. 619, ark. 213–219.

Pismo przewodnie – oryginał, załączniki – kopie, maszynopisy.

Na prawym marginesie pisma przewodniego wpisano odręcznie nr: 60, niżej pod kreską: 1945 r. Pod tekstem wpisano odręcznie: przeczytałem, z nieczytelnym podpisem i datą: 31/VII 45; obok jeszcze siedem nieczytelnych podpisów i przy nich daty: 1/VIII 45 r., 2/VIII, 3/VIII 45 r., 4 VIII 45 r., 11.VIII, 17/IX 45 i 18/IX-45.

Polski tekst porozumienia publikowany po raz pierwszy w: Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich, t. VIII, wyd. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1974, s. 500–504.

^a -^a Wpisano odręcznie.

¹ Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN) powołano 28 czerwca 1945 (istniał do lutego 1947) na konferencji moskiewskiej, jego utworzenie stanowiło realizację postanowień jałtańskich; w skład tego rządu obok partii tworzących Rząd Tymczasowy RP weszli przedsta-

лютого 1947) на конференції у Москві, його утворення було реалізацією рішень Кримської конференції; до складу цього уряду, крім партій, які творили Тимчасовий Уряд РП, увійшли представники селянського руху і соціалістів, пов'язаних досі з Лондонським Урядом (м. ін. С. Міколайчик); після утворення ТУНЕ США і Великобританія відмовились від визнання еміграційного уряду в Лондоні; фактично ТУНЕ контролювала ППР.

² Райхман Леонід, у 1945 – заступник начальника 2-го Управління НКГБ СРСР. У 1943 комісар державної безпеки 2-го рангу, у 1945 генерал-лейтенант.

³ Липневий указ поширював на жителів районів, які входили до складу Литовської РСР, дію указу Верховної Ради СРСР від 22 червня 1944 „Про право прийняття польського громадянства солдатами і офіцерами Армії Польської у СРСР, які брали участь у боротьбі за визволення Польщі, та членами їхніх сімей”, що стосувався поляків родом з територій, включених у 1939 до СРСР (БРСР і УРСР).

⁴ Вишинський Андрій (1883–1954), у 1935–1939 – прокурор СРСР, у 1939–1944 – заступник голови Ради Народних Комісарів СРСР, у 1940–1949 – заступник наркома, згодом міністра закордонних справ СРСР, у 1949–1953 – міністр закордонних справ СРСР, у 1953–1954 – постійний представник СРСР в ООН.

⁵ Модзелевський Зигмунт (1900–1954), професор, економіст, дипломат, партійний діяч; член СДКПІЛ, КПП, КПФ, ППР, у 1948–1954 ЦК ПОРП; з 1937 у СРСР – діяч СПП, 1945 – посол у Москві, з червня 1945 до березня 1951 – заступник міністра і міністр закордонних справ, з 1951 – ректор Інституту суспільних наук при ЦК ПОРП; депутат КРН, Законодавчого сейму і Сейму І скликання.

wiele ludowców i socjalistów związanych dotąd z rządem londyńskim (m. in. S. Mikołajczyk); po powstaniu TRJN, USA i W. Brytania cofnęły swe uznanie dla polskich władz w Londynie; faktyczną kontrolę nad TRJN sprawowała PPR.

² Rajchman Leonid, w 1945 zca naczelnika 2 Zarządu NKGB ZSRS. W 1943 komisarz bezp. państw. 2 rangi, w 1945 gen. lejtenant.

³ Dekret lipcowy rozszerzał na mieszkańców rejonów wchodzących w skład Litewskiej SRS postanowienia dekretu Rady Najwyższej ZSRS z 22 czerwca 1944: O prawie przyjęcia obywatelstwa polskiego przez żołnierzy i oficerów Armii Polskiej w ZSRS uczestniczących w walce o wyzwolenie Polski oraz członków ich rodzin, który dotyczył Polaków pochodzących z terenów włączonych w 1939 do ZSRS (BSRS i USRS).

⁴ Wyszynskij Andriej (1883–1954), w l. 1935–1939 prokurator ZSRS, 1939–1944 zca przewodniczącego RKL ZSRS, w 1940–1949 zca ludowego komisarza, potem ministra spraw zagranicznych ZSRS, w l. 1949–1953 minister spraw zagranicznych ZSRS, 1953–1954 stały przedstawiciel ZSRS w ONZ.

⁵ Modzelewski Zygmunt (1900–1954), profesor, ekonomista, dyplomata, działacz partyjny; kolejno członek: SDKPiL, KPP, KPF, PPR, 1948–1954 KC PZPR; od 1937 w ZSRS – działacz ZPP, 1945 ambasador w Moskwie, od czerwca 1945 do marca 1951 wiceminister i minister spraw zagranicznych, od 1951 rektor Instytutu Nauk Społecznych przy KC PZPR; poseł do KRN, na Sejm Ustawodawczy i Sejm I kadencji.

**30 липня 1945, Люблін. Звіт Б. Свідзінського Головному представникові
з питань евакуації про причини припинення переселення українського
населення з Грубешівського повіту**

Копія з копії.

РАЙОННИЙ ПРЕДСТАВНИК
у справах евакуації
у Грубешеві
№ 21/12/45

Люблін, 30.VII.1945 р.

ЗВІТ

Два місяці тому кампанія по переселенню українського населення з місцевого повіту цілком припинилася, причиною цього, з одного боку, була відсутність транспорту, з приводу якої майже весь південний район повіту був цілком непереселеним до часу весняної сівби. Зараз всі ці українці після сівби чекають на урожай, а потім правдоподібно мають намір розпочати евакуацію до УРСР, але особисто вважаю, що це лише викрути, щоб обманути пильність влади, оскільки певним є, що на цій території лютують маси українських агітаторів з Галичини, які умовляють населення південних гмін не евакуюватися, вони стверджують, що не треба виїжджати, бо ці землі і так невдовзі відійдуть до України, що вони мають надію отримати після мирної конференції і такі інші дурниці розголошують.

З другого боку, припинення евакуації значною мірою спричинило повернення багатьох родин, які вже були евакуйовані до УРСР. Всі ці реемігранти розголошують по всій місцевості різні невігідні для евакуації чутки з УРСР, а саме, що їх не направляють туди, куди вони записалися, тільки туди, куди сама влада УРСР бажає, що їм не дають господарств, а всіх забирають до колгоспів, або, що навіть на найближчих територіях колишньої польської Волині організують колгоспи, що ніби-то погано до них ставиться місцева радянська влада, тощо.

Такий стан речей, як вище описав, не дуже сприяє евакуації. А винною є тут, на мою думку, сама влада УРСР, яка дозволяє вже попередньо евакуйованим багаторазово перетинати кордон, щоб уможливити вивіз не 2 тонн, а скільки можливо з Польщі на радянську сторону. Ті, які багато разів переходили кордон і були розчаровані становищем на радянському боці, вже давно почали розголошувати чутки, що стали загрозою для евакуації, але з приводу своєї, так би мовити, жадоби відповідні органи УРСР дивилися

30 lipca 1945, Lublin. Sprawozdanie B. Świdzińskiego dla Głównego Przedstawiciela ds. ewakuacji informujące o przyczynach zahamowania przesiedleń ludności ukraińskiej z powiatu hrubieszowskiego

Odpis z odpisu.

PRZEDSTAWICIEL REJONOWY
do spraw Ewakuacji
w Hrubieszowie

Lublin, dnia 30.VII.1945 r.

L. 21/12/45

SPRAWOZDANIE

Od dwóch miesięcy akcja przesiedleńcza ludności ukraińskiej z tutejszego powiatu ustała zupełnie, powodem tego jest z jednej strony poprzednie niedomaganie transportów, dzięki któremu całe prawie południe powiatu zostało omal zupełnie nie tknięte do okresu siewów wiosennych. Obecnie wszyscy ci ukraińcy dokonali siewów i oczekują na zbiory, poczym prawdopodobnie mają zamiar rozpocząć ewakuowanie się do USRR, lecz jestem osobiście zdania, że są to tylko wykręty, aby zmylić czujność władz, gdyż pewnym jest, że na tych terenach grasują całe masy agitatorów ukraińskich z Galicji, którzy odmawiają ludność gmin południowych od ewakuacji twierdząc, że nie mają potrzeby wyjeżdżać, bo ziemie te i tak w niedługiej przyszłości przypadną Ukrainie, którą mają nadzieje otrzymać po konferencji pokojowej itp. brednie głoszą.

Z drugiej strony w bardzo poważnym stopniu przyczyniło się do wstrzymania ewakuacji powrócenie wielu rodzin, które już były ewakuowane do USRR. Wszyscy ci re[e]migranci rozgłaszają po całej okolicy różne niekorzystne dla ewakuacji wieści z USRR, a to, że nie są kierowani tam, gdzie się zapisali tylko tam, gdzie same Władze USRR sobie tego życzą, to znów, że nie dają im gospodarstw, a wszystkich zabierają do koł[c]hozów, to znów, że już nawet na najbliższych terenach dawniej polskiego Wołynia wprowadzają koł[c]hozy, że rzekomo źle są traktowani przez miejscowe władze sowieckie itp.

Taki stan rzeczy, jak wyżej opisałem nie zachęca zbytnio do ewakuacji. Temu same władze USRR moim zdaniem są winne, pozwalając już poprzednio ewakuowanym na przekraczanie granicy po wiele razy, a to w celu dania możliwości wywiezienia nie 2 ton, ale ile się da z Polski na stronę sowiecką. Przez tych wielokrotnie przekraczających granicę, a zniechęconych czemś czemkolwiek bądź w stosunkach sowieckich, już dawno zaczęły płynąć wieści zagrażające ewakuacji, lecz dla swej, że tak się wyrażę zachłanności, odpowiednie czynniki

крізь пальці, а теперішнє нелегальне повернення маси евакуйованих з УРСР до своїх садиб та їхня агітація зробили решту.

Чи вдасться зломити опір – буде видно у найближчому майбутньому.

Секретар:
(—) Й. Лісінський

РАЙОННИЙ ПРЕДСТАВНИК
(—) Б. Свідзінський

Л.С.

„Районний представник у Грубешеві”
у справах евакуації

Копія вірна:
(Макух)
Керівник Канцелярії
Головного представництва
у справах евакуації в Любліні

Кругла печатка:
Головного представництва РП
у справах евакуації

Вірно: (—)

*А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 37.
Копія, машинопис*

USRR patrzyły przez palce, a obecny nielegalny powrót całej masy ewakuowanych z USRR na swoje dawne tu siedziby i ich agitacja dokonały reszty.

Czy uda się złamać opór – najbliższa przyszłość pokaże.

Sekretarz:
(—) J. Lisiński

PRZEDSTAWICIEL REJONOWY
(—) B. Świdziński

L.S.

„Przedstawiciel Rejonowy w Hrubieszowie”
do spraw Ewakuacji

Za zgodność odpisu:
(Makuch)
Kierownik Kancelarii
Głównego Przedstawicielstwa
do Spraw Ewakuacji w Lublinie

Pieczęć okrągła:
Przedstawicielstwo Główne R.P.
dla spraw Ewakuacji

Za zgodność: (—)

A MSWiA, MAP 304, k. 37.

Kopia, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

5 серпня 1945, Томашів Люблінський. Протокол зборів представників українського населення Томашівського повіту про ставлення до переселення

Протокол

Зборів представників українського населення Томашівського повіту, які відбулися 5-го серпня 1945 р. у залі Ради Народової повіту Томашів Люблінський]. Присутні гр. Королько¹, Пістун Трофім, Корчинський Гжегож² як президія, ^a-Децишин^a Базилі як секретар.

Присутніх 30 осіб.

Порядок денний

1. Питання українського населення у межах Республіки Польщі.
2. Поточні справи.

До 1. Гр. Королько доповів, що у післявоєнний період держави прямують до того, щоб творити держави монолітні з національної точки зору. Це спричинено тим, щоб в майбутньому не мали місця різні національні конфлікти і антагонізми. З огляду на те між урядом Республіки Польщі і урядом СРСР укладено угоду про те, щоб українське населення переселилося до УРСР, а польське населення з СРСР, згідно з його бажанням, до Польщі. Далі сказав що система аграрної реформи і пов'язане з цим об'єднання приватних ділянок примусить уряд Республіки Польщі, переселити частину населення на захід, оскільки на території, що заселена українцями є велике перенаселення. На цій території, з якої частина людей виїхала до УРСР, решта, яка залишилася, розпорошена по місцевості і якщо не хоче денационалізуватися, не залишається нічого іншого, тільки виїжджати до УРСР. Далі прочитав відозву підпільних Польської і Української організацій, яка демаскувала їх ганебну роль, як реакціонерів і антидемократів. Далі казав, що польський уряд хотів би знати про становище і ставлення українського населення до Уряду Національної Єдності.

Гр. Умінський сказав, що я тут родився, живу з діда-прадіда, і тому важко йому розлучатися зі своїм майном, у зв'язку з чим хоче залишитися на місці. Гр. Децишин з гм[іни] Угнів зазначив, що населення цієї гміни прагне жити у межах Польщі і виїжджати до СРСР не хоче. Свої повинності, які накладає на нас Польський Уряд, українське населення виконує охоче і на сто відсотків. З лісовими бандами не співпрацювало і не співпрацює.

Гр. Корчинський, війт гм[іни] Угнів сказав, що на території Угнова і Тарношина українське населення живе компактною масою і [у] сучасній Демократичній Польщі ми повинні дістати школу з рідною мовою.

5 sierpnia 1945, Tomaszów Lubelski. Protokół z zebrania delegatów ludności ukraińskiej powiatu tomaszowskiego dotyczącego stanowiska tej społeczności w sprawie przesiedleń

Protokół

Z zebrania delegatów Ukraińskiej ludności powiatu Tomaszowskiego które odbyło się w dniu 5-go sierpnia 1945 r. w sali Rady Narodowej powiatu Tomaszów Lub[elski]. Obecni ob. Korolko¹, Pistun Trofim, Korczyński Grzegorz² jako prezydium, ^aDeszczyszyn^a Bazyli jako sekretarz.

Delegatów obecnych 30-cie osób.

Porządek obrad

1. Sprawa Ukraińskiej ludności w granicach Rzeczypospolitej] Polski[e]j.
2. Wolne wnioski.

Do 1. Ob. Korolko przedstawił zebraniu, że w czasie powojennym dążeniem państw jest żeby tworzyć państwa o jednolitej ludności nacjonalnej. Powód do tego jest ten ażeby różne tarcia i antagonizmy narodowościowe w przyszłości nie miały miejsca. To też nastąpiła umowa pomiędzy rządem Rzeczypospolitej Polski a rządem ZSRR ażeby ludność Ukraińska przesiedliła się do USRR, a ludność polska z ZSRR według jej życzeń do Polski. Dalej przedstawił, że system reformy rolnej i związana z tem komasacja gruntów zmusi rząd Rzecz[ypospolitej] Polskiej do przesiedlenia część ludności na zachód, gdyż w terenach zasiedlonych Ukraińcami jest duże przeludnienie. W terenach tych, gdzie część ludności wyjechała do USRR, pozostała reszta i jest rozpruszona w przestrzeni, nic innego nie pozostaje, o ile niechce być wynarodowiony, jak tylko wyjazd do USRR. Dalej odczytał odezwę podpolnej³ organizacji Polskiej i Ukraińskiej demaskując ich haniebne role jak[o] reakcjonistów i antydemokratów. Dalej mówił, że rząd Polski chciałby wiedzieć stanowisko i ustosunkowanie się ludności Ukraińskiej do Rządu Jedności Narodowej.

Ob. Umiński mówił, że tutaj urodziłem się, żyję z dziada pradziada i ciężko jemu rozstawać się ze swoim dobytkiem, a wobec tego pragnie pozostać na miejscu.

Ob. Deszczyszyn z gm. Uhnów zaznacza, że ludność tej gminy pragnie żyć w granicach Polski i wyjeżdżać do ZSRR nie chce. Swoje powinność[i], które nakłada na nas Rząd Polski wypełnia naród Ukraiński z chęcią w stu procentach. Z bandami leśnymi nie współpracowała i nie współpracuje.

Ob. Korczyński, wójt gm. Uhnów mówi, że na terenie Uhnowa i Tarnoszyna ludność Ukraińska żyje zwartą masą i [w] teraźniejszej Demokratycznej Polsce powinniśmy dostać szkołę w ojczystym języku.

Гр. Пістун розповідає, як одного разу взимку на нього, як на солтиса громади Диниська напала банда, що говорила польською мовою. Забрала у той раз з села 17 свиней і 12 коней. Його самого забрали до іншого села, забрали в нього взуття, випустили до дому і заборонили говорити про це будь-кому.

Гр. Корчинський просить Польський Уряд, щоб решті українського населення дати можливість залишитися в межах Польщі, а ми обіцяємо, що всі обов'язки, які на нас покладуть, будемо виконувати охоче і докладне. Там, де укр[аїнське] населення проживає у компактній масі треба, щоб уряд дав українську школу.

Гр. Королько доповів, що до СРСР не хочуть виїжджати сім'ї, які мають родичів поляків, родини, що прив'язані до свого місця проживання, особи, які беруть активну участь в антидемократичному русі. Остання категорія людей хоче у східних районах Польської Держави створити собі П'ємонт своєї реакційної і антидемократичної діяльності як проти СРСР, так і проти демократичної Польщі. Далі представив пропозицію створення повітового комітету українського населення, який був би зв'язком українського населення з державною владою у справах, що стосуються українського населення.

Присутні всіма голосами висловилися за створення такого комітету. Комітет буде складатися з одного представника від кожної гміни.

Склад комітету

1. Корчинський Анджей з Угнова	
2. Пістун Трофім	Тарношин
3. Клім Базилі	Томашів
4. Гутш Юрко	Тернаватка
5. Пахоляк Юзеф	Майдан Горний
6. Зазуля Міхал	Пасіка
7. Юрчак Павел	Ярчів

Томашів Люблінський 5.8.1945 р.

Голова
(—) Королько

Секретар
(—) Децишин

Вірно: ^бМ. Королько^б

На цьому закінчено.

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 29-30.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі прямокутний штамп з написом: „Люблінське воєводське управління Громадсько-політичне відділення С.П.", на якому вписано від руки: „II/465/тін/45 вх. - 14.VIII.45". Неповний документ вперше було опубліковано у книзі: E. Misilo, „Repatriacja czy deportacja...”, с. 174-175.

Ob. Pistun mówi, jak pewnego razu zimową porą jego jako sołtysa gromady Deniska [Dyniska] napadła banda, która mówiła po Polsku. Zabrali wówczas ze wsi 17-ście sztuk świń i 12-cie koni. Jego samego zabrali do innej wsi, ściągnęli z niego buty i puścili do domu zabraniając mówić komukolwiek o tym.

Ob. Korczyński prosi Rząd Polski, żeby pozostałej ludności Ukraińskiej[j] dać możliwość pozostać w granicach Polski, a my przyzekamy [!], że obowiązki nakładane na nas wypełniać będziemy z gotowością i sumiennie. Tam, gdzie Ukr[aińska] ludność tworzy zwartą masę, ażeby Rząd przyznał szkołę Ukraińską.

Ob. Korolko przedstawił, że od wyjazdu do ZSRR wstrzymują się: rodziny spokrewnione z ludnością polską, rodziny przywiązane do swego miejsca pobytu, osoby zaangażowane w ruchu antydemokratycznym. Ostatnia kategoria ludzi chce w granicach wschodnich państwa Polskiego stworzyć sobie pijement⁴ swej reakcyjnej i antydemokratycznej działalności jak przeciw ZSRR tak i przeciw demokratycznej Polsce. Dalej postawił wniosek o założenie powiatowego komitetu Ukraińskiej ludności, który byłby łącznikiem ukraińskiej ludności z władzami państwowymi w kwestijach dotyczących ludności ukraińskiej.

Obecni wszystkimi głosami wypowiedziały się za stworzeniem takiego komitetu. Komitet składać się będzie po jednemu przedstawicielowi z każdej gminy.

Skład Komitetu

1. Korczyński Andrzej z Uhnowa	
2. Pistun Trofim	Tarnoszyn
3. Klim Bazyli	Tomaszów
4. Gutsz Jurko	Tarowatka [Tarnawatka]
5. Pacholak Józef	Majdan Górny
6. Zazula Michał	Pasieki
7. Jurczak Paweł	Jarczów

Tomaszów Lubelski 5.8.1945 r.

Przewodniczący
(—) Korolko

Sekretarz
(—) Deszczyszyn

Za zgodność: ^bM. Korolko^{-b}

Na tym zakończono.

A MSWiA, MAP 304, k. 29–30.

Kopia, maszynopis.

W lewym górnym rogu pieczęć prostokątna z napisem: Urząd Wojewódzki Lubelski Wydział Społeczno-Polityczny S.P., na której odręcznie wpisano: II/465/tjn/45 wpl. – 14.VIII.45. Niepełny dokument po raz pierwszy opublikowany w: E. Miśiło, *Repatriacja czy deportacja...*, s. 174–175.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

а-а Було: „Денасек”, виправлено від руки на: „Дешишин”.

б-б Вписано від руки.

¹ Королько Микола (1905–1986), діяч КПЗУ, ППР і ПОРП; до війни ув'язнений за комуністичну діяльність, у період німецької окупації – в'язень Освенціма і Маутхаузена; з 1945 – працівник відділення пропаганди КВ ППР у Любліні; у липні 1945 – голова української делегації з Люблінщини на зустрічі з представниками уряду в МАП; з 1956 – в Українському Суспільно-Культурному Товаристві (голова ГУ УСКТ).

² Правильно: Корчинський Анджей.

u- u Było: Denasek, odręcznie przepisano na: Deszczyszyn.

b- b Wpisano odręcznie.

¹ Korolko Mykoła (1905–1986), działacz KPZU, PPR i PZPR; przed wojną więziony za działalność komunistyczną, w czasie okupacji niemieckiej więzień Oświęcimia i Mauthausen; od 1945 pracownik wydziału propagandy KW PPR w Lublinie; w lipcu 1945 przewodniczący delegacji ukraińskiej z Lubelszczyzny na spotkanie z przedstawicielami rządu w MAP; od 1956 w Ukraińskim Towarzystwie Społeczno-Kulturalnym (przewodniczący Zarządu Głównego UTSK)

² Właśc.: Korczyński Andrzej.

³ Tj. podziemnej.

⁴ Właśc.: Piemont.

12 серпня 1945, [б.м.в.]. Звіт про зустріч 10 серпня 1945 р. у Ропенці представника ОУН „Сокола” з представниками повітової влади Ліська

(Відпис)

Звіт

зі стрічі відбутої дня 10.8.45 на станиці „М.О.” в Ропенці між: рай. пропагандистом Соколом¹, а представниками пов. влади в Ліську в особах: пов. команданта „М.О.” підпоручника (прізвище невідоме)², пов. ком. Безпеки підпоручника (прізвище невідоме)³, презеса ППР⁴ Стопніцкі⁵ і секретар Безпеки (прізвище невідоме).

Дня 10.8.45 о год. 6.15 в товаристві солтиса громади Зава[д]ка (поляк) і його заступника (українець), як урядових і куш. Ількова, як зв'язкового організаційного виїхав я на станицю „М.О.” в Ропенці. Населення яке знало про це з певним страхом о наш поворот проводжало нас благословенням і побажанням щасливої дороги і цілий час нашої неприсутності майже всі в нервовому очуванні ждали нашого повороту та дійсно готові були всі піти навіть з сокирами проти штиків чи куль, якщо б нас були поляки придержали. Голоси як молоді так і старших дядьків. Убраний був я в уніформі військового старшини на поясі пістоль і дві гранати, на грудях далековид в руках МП. Чоботи хоч позичені але добрі і вже цей вигляд робив на них певне вражіння. В год. 7-мій зовсім зрівноважені, спокійні з веселою міною на устах в'їздаємо фірою на подвір'я Міліції Обивательської в Ропенці. Перша стріча відбулася з двома міліціантами, які стояли на подвір'ї один озброєний в ППС, який з дива чи може зі страху закам'яніли незнаючи що робити зараз почали злітатися міліціанти без зброї, бо як такої під руками не мали, вибіг також заст. ком. Пастушак, який так був заскочений нашим так скорим приїздом (що згодом мені сказав), що за заскочення і тремування не знав що робити і говорити по привіті, який треба ствердити був з його сторони досит теплий, запізнавшись попросив мене до канцелярії, коли до того додати їх здивування, цікавість і страх який був огортав їх, (бо казали, що ми напевно обставили військом цілу Ропенку) як також і інші почування які їх огортали мав я вражіння, що це люди, які впали з марса і перший раз побачили світ з усіма дивами природи. Кожний хотів бодай слово заговорити, бодай торкнутися, або хоч побачити, як казали вони „команданта бандеровцуф”

О год. 7.10 получився я телефоном зі згаданим ком. Безпеки в Ліську, який був ініціатором нашої стрічі і провідником їхньої делегації. Розмова телефоном:

12 sierpnia 1945, [b.m.w.]. Sprawozdanie ze spotkania w Ropience przedstawiciela OUN „Sokiła” z przedstawicielami władz powiatowych z Leska w dniu 10 sierpnia 1945 r.

(Odpis)

Sprawozdanie

ze spotkania, które odbyło się dnia 10.8.45 na posterunku „M.O.” w Ropience pomiędzy: rej[onowym] propagandzistą Sokilem¹ i przedstawicielami władz pow[iatowych] w Lesku w osobach: komendanta pow[iatowego] „M.O.” podporucznika (nazwisko nieznane)², pow[iatowego] kom[endant]a Bezpieki podporucznika (nazwisko nieznane)³, prezesa PPR⁴ Stopnickiego⁵ i sekretarza Bezpieki (nazwisko nieznane).

Dnia 10.8.45 o godz. 6.15 w towarzystwie sołtysa gromady Zawa[d]ka (Polak) i jego zastępcy (Ukrainiec) jako osób urzędowych i kuszcz[owego] Ilkowa jako łącznika organizacji, wyjechałem na posterunek „M.O.” w Ropience. Ludzie, którzy wiedzieli o tym, odprowadzali nas z pewnym lękiem o nasz powrót, błogostawiając i życząc szczęśliwej podróży i przez cały czas naszej nieobecności prawie wszyscy w nerwowym oczekiwaniu wyglądali naszego powrotu i naprawdę wszyscy byli gotowi pójść nawet z siekierami przeciwko bagnetom i kulom, gdyby Polacy nas zatrzymali. Są to głosy zarówno młodzieży, jak i starszych ludzi. Ubrany byłem w mundur wojskowego sierżanta, przy pasie pistolet i dwa granaty, na piersi lornetka, w ręku MP. Buty chociaż pożyczone, ale dobre i ten mój wygląd wywarł na nich pewne wrażenie. O godz. 7-ej zupełnie opanowani, spokojni, z wesołymi minami, wjeżdżamy wozem na podwórze Milicji Obywatelskiej w Ropience. Pierwsze spotkanie nastąpiło z dwoma milicjantami stojącymi na podwórzu – jeden uzbrojony w PPS – którzy ze zdziwienia, a może ze strachu zneruchomili nie wiedząc co począć. Zaraz zaczęli się zbiegać milicjanci bez broni, nie mając jej pod ręką, wybiegł też zast[ępc]a kom[endant]a Pastuszek, który był tak zaskoczony naszym tak szybkim przyjazdem (o czym powiedział mi później), że z zaskoczenia i zdenerwowania nie wiedział co robić i mówić po powitaniu, które, trzeba to stwierdzić, było z jego strony dość serdeczne. Po zapoznaniu się poprosił mnie do kancelarii. Kiedy do tego wszystkiego dodamy jeszcze ich zdziwienie, ciekawość i strach, który nimi owładnął (bo mówili, że na pewno obstawiliśmy wojskiem całą Ropienkę), a także i inne uczucia, które ich ogarniały, zdawało mi się, że to ludzie, którzy spadli z Marsa i po raz pierwszy zobaczyli świat ze wszystkimi cudami przyrody. Każdy chciał powiedzieć bodaj słowo, bodaj dotknąć, albo chociaż zobaczyć, jak to mówili, „komendanta banderowców”.

Я: – галльо тут станиця „Міліції Обивательської“, в Ропенці, говорить представник місцевого Проводу Організації Українських Націоналістів.

Поручник (в польській мові) дуже приємно, прошу – слухаю...

Я: пане командант, дозвольте передати вам від мого шефа і від себе дружній революційний привіт.

Командант: щиро дякую. Прийміть на ваші руки найщиріші побажання для вас і вашого шефа.

Я: Пане командант, я жду на Міліції Обивательській, в Ропенці тут можемо стрінутись, прошу дати відповідь.

Командант: відповідь подам. (Розмову перервано).

Відповіді скоро не було. Заступник ком. в Ропенці Пастушак просив, щоб не дуже спішитися, бо хотів би дуже поговорити зі мною. Я погодився на це (маючи на меті в говоренні з ним пізнати їхні погляди і зорієнтуватися в поглядах людей, які як представники мають приїхати). Сам Пастушак – людина молода з Лодзі, добрих думок і поглядів, значить пробільшовицьких досить слабонький в політичному виробленні, хоч певні завдатки на це має. В міжчасі до канцелярії зійшлося багато міліціантів. Щоб зробити його в свобіднішим у мові я секретно сказав йому, що думаю не всі міліціанти є однакових думок і поглядів, тому будуть вони йому перешкодою в його мові зі мною. Він признав мені певну рацію і поробив відповідні заходи, щоби ці не перешкаждали нам у мові. В год. 8-ій попросили нас на снідання, при якому вели ми дальше розмову. В мові зломив я його досить скоро, вдаряючи на внутрішню політичні справи, (в'язні і очорнення революційних польських сил, перешкода на закордонному відтинку, економічний стан, руїна і перевіз фабрик в Москву, польська армія і командний склад большевики). Тоді він почав жалуватись, що большевики хочуть втягнути їхню армію на японський фронт, мовляв, що маємо шукати в Японії, який інтерес матиме Польща в тому, та що всі поляки дуже протибольшевицько наставлені, бо навіть пов. ком. Міліції і Безпеки хотіли пострілятися з большевицьким капітаном і що найбільш болячим для них є те, що ми називаємо їх комуністами. Але ми є і будемо тільки поляки. Около год. 10-ої прийшов до канцелярії польський священник wraz з поручником Армії, який був в цивільному убранні і як казали зараз на урльопі. Священник спитав урядовим тоном Пастушака, хто ми і в яких цілях приїхали, чи пороблені відповідні заходи безпеки, яка як думає нам гварантована і чи повідомлене Лісько.

Діставши від Пастушака відповіді представився і заявив: якщо ви доброї волі і поглядів то можемо з вами говорити, якщо ні, то нема що і зачинати. Я відповів, що приїхав до людей з якими стрінуся і буду говорити не залежно від волі і поглядів. На цю відповідь він дещо зніяковів і заявив, що мавби охоту, як польський інтелігент і душпастир обмінатися зі мною думками

O godz. 7.10 połączyłem się telefonicznie ze wspomnianym kom[endantem] Bezpieki w Lesku, który był inicjatorem naszego spotkania i przewodniczącym ich delegacji. Rozmowa telefoniczna:

Ja: – Halo, tu posterunek „Milicji Obywatelskiej” w Ropience, mówi przedstawiciel tutejszego prowidu Organizacji Ukraińskich Nacionalistów.

Porucznik (w języku polskim): Bardzo mi miło, proszę – słucham...

Ja: Panie komendancie, pozwoli pan, że przekażę panu od swojego szefa i od siebie serdeczne rewolucyjne pozdrowienie.

Komendant: Serdecznie dziękuję. Proszę przyjąć na swoje ręce najszczerze życzenia dla pana i pana szefa.

Ja: Panie komendancie, czekam na Milicji Obywatelskiej w Ropience, możemy się tu spotkać, proszę o odpowiedź.

Komendant: Odpowiedzi udzielię. (Rozmowę przerwano).

Odpowiedź nie nadeszła szybko. Zastępca kom[endanta] w Ropience Pastuszek prosił żeby się zbytnio nie spieszyć, bo bardzo chciałby ze mną porozmawiać. Przystałem na to (mając na celu, by podczas rozmowy poznać jego poglądy i zorientować się w poglądach ludzi, którzy mają przyjechać jako przedstawiciele). Sam Pastuszek jest człowiekiem młodym, z Łodzi, właściwych myśli i poglądów, to znaczy probolszewickich, dość słabo wyrobiony politycznie, choć ma na to pewne zadatki. W międzyczasie do biura zeszło się bardzo wielu milicjantów. Żeby poczuł się swobodniej podczas rozmowy, powiedziałem mu po cichu, że myślę iż nie wszyscy milicjanci mają taki sam punkt widzenia i poglądy, toteż będą przeszkadzać mi w rozmowie ze mną. Przyznał mi pewną rację i podjął odpowiednie kroki, aby nie przeszkadzali nam w rozmowie. O godz. 8-ej poproszono nas na śniadanie, w czasie którego dalej rozmawialiśmy. Dość szybko złamałem go podczas tej rozmowy, akcentując sprawy polityki wewnętrznej (więźniowie i oczernianie polskich sił rewolucyjnych, przeszkody na odcinku granicznym, sytuacja ekonomiczna, niszczenie i wywóz fabryk do Moskwy, wojsko polskie i dowództwo – bolszewicy). Zaczął się wtedy skarżyć, że bolszewicy chcą wciągnąć ich armię na front japoński, mówiąc – czego mamy szukać w Japonii, jaki interes ma w tym Polska? oraz, że wszyscy Polacy są nastawieni antybolszewicko, bo nawet pow[iatow]i kom[endant]i Milicji i Bezpieki chcieli strzelać do bolszewickiego kapitana i że najbardziej bolesne dla nich jest to, że my nazywamy ich komunistami. A my jesteśmy i będziemy tylko Polakami. Około godz. 10-ej przyszedł do biura polski duchowny razem z wojskowym porucznikiem, który był ubrany po cywilnemu i jak oznajmili mi, obecnie na urlopie. Ksiądz zapytał Pastuszaka urzędowym tonem, kim jesteśmy i w jakim celu przyjechalibyśmy, czy podjęto odpowiednie środki bezpieczeństwa, które – jak sądzi – zostało nam zagwarantowane i czy powiadomiono Lesko.

Po otrzymaniu od Pastuszaka odpowiedzi przedstawił się i oświadczył: jeżeli macie i dobrą wolę i poglądy, to możemy z wami rozmawiać, jeżeli nie, to nie ma

і поглядами, на що я дав свою згоду. (Текст розмови подам далі, бо ті ж справи обговорювано в розмові з делегатами).

В часі нашої, як уважали вони, товариської розмови (маючи на думці відразу зломити мене і ослабити перемученням і атакою мої думки, щоб тим легше було потім делегатам мене перемогти), що хвилини дзвонили з усіх напрямків, щоб довідатись хто є, як виглядають, що говорять ітп. Відповідь була завжди одна „панє вшистко впожондку, бардзо файно хлопи, варто себе з німі погадаць”. О год. 11-ій повідомило Лісько, що делегація виїхала. В нашій товариській мові я руководився частинно безсторонністю, наводячи в українсько-польських відносинах вперше поставу поляків, а внаслідок того відповідь українців і що на тій платформі будемо будувати далі взаємовідношення, натомість поляки спершу старались аргументувати односторонно на що я звернув кілька разів увагу після якої перейшли на рейки маленької безсторонності.

О год. 13.20 заїзджає на подвір'я Міліції авто тягарове і одна підвода, якою приїхали вище згадані делегати з охороною 11 міліціантів, озброєних 2 „ППШ”, 2 кулемети „Дехтярова”, які дорогою були виставлені на шоферці автомашини і решта кріси⁶. Убрані не дуже добре. До кімнати входить делегація: підпоручник Безпеки – високий, чорний около 40 літ з пістолем „Токар”, чашка, якого була розщиплена, за ним входить пов. ком. Міліції – мущина середнього росту літ около 32, далі презес ППР в цивільнім убранні, середнього росту і секретар Безпеки в військовій маринарці і шапці і цивільних споднях оба останні літ ок. 50. Пастушак представив нас делегатам, які хоч з певним здивуванням дуже ввічливо нас привітали. Ком. пов. Міліції телефоном повідомив Лісько про приїзд на місце, я в свою чергу написав і вислав курієром перше звідомлення до рай. Провідника – Ігора⁷.

О год. 13.30 починаємо розмову з делегатами. Першим заняв слово підпор. Безпеки, який заявив, що є ком. Безпеченьства на пов. Лісько і заразом найвищим політ-керівником того ж повіту, що є навіть польським демократом, а навіть комуністом. Однак живучи і переховуючись в українців є їхнім симпатиком та бажає полагодити польсько-українські справи, щоб дати можливість спокійно жити українському населенню.

Зміст і форма його промови були виголошені в чисто урядовому з комуністичною закраскою тоні. Він заявив: як представник влади і демократ бажаю дати українському місцевому населенню спокійні форми буття, однак як той же представник не може погодити своїх бажань з фактом існування українських реакційних сил, які своєю зброєю і підривною роботою самі тому перешкаджають, як також не можу стерпіти, щоб в моім повіті, як відомо мені 1500 людей зі зброєю підривало могутність польської держави. Я дотепер спокійно дивився на вибрики тих нерозумних людей однак те, що

co nawet zaczynać. Odpowiedziałem, że przyjechałem do ludzi, z którymi mam się spotkać i będę rozmawiać niezależnie od woli i przekonań. Po tej odpowiedzi trochę się zmieszał i powiedział, że miałby ochotę, jako polski inteligent i duszpasterz, wymienić ze mną myśli i poglądy, na co zgodziłem się. (Tekst rozmowy podam dalej, bo te same sprawy omawiano podczas rozmowy z delegatami).

Podczas naszej, jak uważali, towarzyskiej rozmowy (zamierzając od razu złamać mnie i zmęczyć atakując mój punkt widzenia, żeby potem było łatwiej pokonać mnie delegatom), co chwilę dzwonili ze wszystkich stron, by dowiedzieć się kto przyjechał, jak wyglądają, co mówią itp. Odpowiedź była zawsze taka sama „panie, wszystko w porządku, bardzo fajne chłopy, warto sobie z nimi pogadać”. O godz. 11-ej Lesko powiadomiło, że delegacja już wyjechała. Podczas naszej towarzyskiej rozmowy kierowałem się częściowo bezstronnością i mówiąc o ukraińsko-polskich stosunkach przedstawiałem najpierw postawę Polaków, a dopiero później odpowiedź Ukraińców, i że na tej płaszczyźnie będziemy budować dalsze wzajemne stosunki. Polacy natomiast starali się na początku argumentować jednostronnie, na co zwróciłem im kilka razy uwagę, po czym przeszli oni na tory pewnej bezstronności.

O godz. 13.20 zajechał na podwórze Milicji samochód ciężarowy i jedna podwoda, którą przyjechali wymienieni wyżej delegaci wraz z ochroną 11 milicjantów uzbrojonych 2 w „PPSz”, 2 w karabiny maszynowe „Diechtiarowa”, które podczas jazdy były ustawione na szoferce samochodu, a reszta w kisy⁶. Ubrani byli nienajlepiej. Do pokoju wchodzi delegacja: podporucznik Bezpieki – wysoki, czarny, około 40 lat, z pistoletem „Tokar” z odpiętą kaburą, za nim wchodzi kom[endant] pow[iatowy] Milicji – mężczyzna średniego wzrostu, lat około 32, dalej prezes PPR ubrany po cywilnemu, średniego wzrostu i sekretarz Bezpieki w wojskowej marynarce i czapce i cywilnych spodniach, obydwaj ostatni ok[około] 50 lat. Pastuszak przedstawił nas delegatom, którzy chociaż z pewnym zdziwieniem, przywitani nas bardzo uprzejmie. Kom[endant] pow[iatowy] Milicji powiadomił telefonicznie Lesko o przyjeździe na miejsce, ja z kolei napisałem i wysłałem przez łącznika pierwszą wiadomość do rej[onowego] prowidnyka – Ihora⁷.

O godz. 13.30 zaczynamy rozmowę z delegatami. Jako pierwszy zabrał głos podpor[ucznik] Bezpieki, który oznajmił, że jest kom[endantem] Bezpieki na pow[iat] Lesko i zarazem najważniejszym kierownikiem politycznym w tym powiecie, że jest nawet polskim demokratą, a nawet komunistą. Jednak mieszkając i przebywając wśród Ukraińców jest ich wielkim sympatykiem i chce rozwiązać sprawy polsko-ukraińskie tak, żeby dać ludności ukraińskiej możliwość spokojnego życia.

Treść i forma jego przemowy były wygłoszone czysto urzędowym tonem z pewnym odcieniem komunistycznym. Oświadczył on: jako przedstawiciel władzy i demokrata chciałbym dać miejscowej ludności ukraińskiej możliwość prowadzenia spokojnego życia, jednak jako tenże przedstawiciel nie mogę pogodzić swoich

існувало в останніх днях, розбиття 4-ох станиць міліції, змушують мене до радикальної розв'язки тих справ. Я зараз розпоряджую полком польського війська, спроваджу ще другий і третій полк і найблищі дні покажуть в кого сила. Не допоможуть вам одна чи дві гарматки, які ви закопаєте десь на горі, чи даякий чолг, який можете мати в своїй розпорядимості. Вишлю на села людей за яких роботу не відповідаю. Ми приступили до будови польської демократичної держави, в якій ви збаламучені своєю фашистівською буржуазією нам перешкаджаєте. Мені встидно в своїм урядовім будинку мати перед собою людину нелегального життя з гранатами і пістолетом, що може виглядати на моє безсилля. Але чи можете ви які не маєте своєї армії ні прихильників як між своїм населенням, так і закордоном думати про будову держави? Польща для вас може зробити багато доброго, але ви для неї ні. Далше торкнувся польсько-українських справ в історичному світлі та коротко зупинився на міжнародньому політположенні доказуючи, що не здійсниться сподівання реакційних чинників, бо в світі стабілізується мир і що скорше можливий конфлікт англо-американський на тлі колоніяльному і тоді є можливість америко-большевицького союзу проти Англії. В такій ситуації здається безглуздом є пориватися з мотикою на сонце. Я вірю, що прийде час, коли й Україна буде самостійною, бо світ будується і напевно побудується на нових основах, але це прийде щойно за кільканадцять, або кількадесят літ і тоді напевно ні один з вас тої України не побачить. Ми маємо вже польську державу, яку розбудовуємо і закріплюємо і тому можемо не жалувати й свого життя. Однак жаль мені вас молодих людей, які дійсно маєте добрі бажання у відношенні до свого народу, але коли навіть і переживете цей тяжкий час то будете викинені за двері тими фашистівськими провідниками, які зараз пхають вас у бій за владу для них. Я закликаю вас вийти до мирної праці і зложити зброю і жити спокійно, бо інакше поступлю так, як буде вимагати потреба і впротягу короткого часу не стане тут ні вас ні тих людей, які тут живуть. Застерігаю, що буду вас гонити і переслідувати і на [ко]жному кроці. Тепер робіть, як знаєте.

З черги заняв голос презес ППР, який на вступі заявив, що є прихильником українців і тому не хотів би, як демократ допустити до зайвого, але можливого проливу крові. Не хотів би бачити тої нужди людей, які у переселенчих вагонах існують. Бажає щоби довести до того, щоб українське суспільство у межах польської держави могло спокійно та щасливо проживати. Далше навів свою розмову до визвольних змагань, де поляки спільно з українцями бились за спільні інтереси хлопів і вже тоді поляки хотіли добра для України. Ми ППР, як демократи признаємо слушність вашої боротьби, але не ведіть її проти поляків (в тій його промові ком. Безпеченства, сидячи близько презеса в деяких місцях натискав своїм чоботом нагнітки презеса за недоречність його промови, бо коли команд. вказував на насильне

chęci z faktem istnienia ukraińskich sił reakcyjnych, które swoją bronią i destrukcyjną działalnością same stoją temu na przeszkodzie. Nie mogę też znieść tego, że w moim powiecie, jak mi wiadomo, znajduje się 1500 ludzi z bronią, którzy nadwężają potęgę państwa polskiego. Do tej pory patrzyłem spokojnie na wybryki tych nierozumnych ludzi, jednak to, co działo się w ostatnich dniach, rozbitcie 4-ch posterunków Milicji, zmusza mnie do radykalnego rozwiązania tych spraw. Obecnie dysponuję pułkiem Wojska Polskiego, sprowadzę jeszcze drugi i trzeci pułk i najbliższe dni pokażą, kto dysponuje siłą. Nie pomogą wam jedna czy dwie armatki, które okopiecie gdzieś w górach, czy jakiś czołg, którym możecie dysponować. Wyślę do wsi ludzi, za których czyny nie odpowiadam. Przystąpiliśmy do budowania polskiego demokratycznego państwa, w którym wy podburzeni przez swoją faszystowską burżuazję przeszkadzacie nam. Wstydzę się, że muszę w budynku swojego urzędu przyjmować człowieka z granatami i pistoletem, prowadzącego nielegalną działalność, co może wyglądać na moją bezsilność. Ale czy możecie, nie mając swojej armii, ani sprzymierzeńców zarówno wśród swej ludności, jak i za granicą, myśleć o budowaniu państwa? Polska może dla was zrobić wiele dobrego, ale wy dla niej nie. Potem mówił o sprawach polsko-ukraińskich w świetle historycznym i krótko zatrzymał się na międzynarodowej sytuacji politycznej dowodząc, że nie spełnią się przewidywania czynników reakcyjnych, bo w świecie umacnia się pokój i że prędzej możliwy jest angielsko-amerykański konflikt na tle kolonialnym, a wtedy pojawi się możliwość sojuszu amerykańsko-bolszewickiego przeciwko Anglii. W tej sytuacji bezsensowne wydaje się porwanie się z motyką na słońce. Wierzę, że nadejdzie czas, kiedy i Ukraina będzie niepodległa, bo świat powstaje i na pewno powstanie na nowych podstawach, ale nastąpi to dopiero za kilkanaście lub kilkadziesiąt lat i wtedy na pewno żaden z was nie zobaczy tej Ukrainy. My posiadamy już państwo polskie, które rozbudowujemy i umacniamy i dlatego możemy nie żałować swojego życia. Jednak żal mi was młodych ludzi mających dobre chęci w stosunku do swojego narodu, ale jeśli nawet przeżyjecie ten ciężki czas, zostaniecie wyrzuceni za drzwi przez tych faszystowskich przywódców, którzy teraz popychają was do walki o władzę dla siebie. Wzywam was do podjęcia pokojowej działalności, złożenia broni i do życia w spokoju, bo inaczej postąpię tak jak będzie trzeba i w ciągu krótkiego czasu nie będzie tu ani was, ani tych ludzi, którzy tutaj mieszkają. Uprzedzam, że będę was gonił i ścigał na każdym kroku. Teraz róbcie, co chcecie.

Z kolei głos zabrał prezes PPR, który na wstępie oświadczył, że jest sympatykiem Ukraińców i dlatego nie chciałby, jako demokratą, dopuścić do niepotrzebnego, ale możliwego przelewu krwi. Nie chciałby oglądać tej nędzy ludzi w przesiedleńczych wagonach. Chciałby doprowadzić do tego, żeby społeczność ukraińska mogła prowadzić życie spokojne i szczęśliwe w granicach państwa polskiego. Nawiązał dalej w swym wystąpieniu do walk wyzwoleniczych, podczas których Polacy razem z Ukraińcami bili się o wspólne interesy chłopstwa i już wtedy Polacy

знищення в разі не підпорядкованості то презес не хотів би бачити нужди і бажає добра для українського народу, коли командант доказував безуспішність і неслухняність нашої боротьби то презес її схвалював і признав). В дальшому тягу заняв слово пов. ком. Міліції, який торкнувся справи особистого складу міліції заявляючи, що стверджує нетактовності з боку міліції, але поробив і робить дальше всі заходи, щоби її удосконалити, бо що ж можу вдіяти я, коли в ряди Міліції поступили люди, яких я так скоро пізнати не міг, що неодного з них не міг здержати від відплати за кривди заподіяні йому чи його родині, як ще не позастигали трупи, як не засохли ще рани від побоїв і сльози вдів і сиріт. Бо коли схочемо зробити білянс кривд і втрат, то здається кривди польського народу далеко перевищать. Йому дивно чому українське населення ставиться з таким недовірям і застереженням до польських властей, чому покривджені люди не приходили до нього на скаргу, яку напевно бувби в справедливий спосіб полагодив (як аргументи подав зворот забраного коня з якогось там села і ровер), дальше не може він зрозуміти нападів на станиці Міліції мовляв: чи хочете самі тут урядувати? Думаю, що сьогоднішнім днем пізнавши ваші і наші думки зможемо дійти до якогось висновку і поробити відповідні заходи, щоби оминути всіх непорозумінь, які дотепер ділили нас і вводили між нас непорозуміння і ворожнечу.

На тому закінчили делегати свою мову. В часі їх мови, я питань їм не ставив лише нотував відповідні точки і завваги. Після їх мови слово забрав я, бо до помочі більше нікого немав.

Свою мову почав я польсько-українськими взаєминами в світлі історії (на підставі Зенона) торкаючись причин Хмельниччини, Андрусова⁸, Гайдямаччини, Риги⁹, відносини до українців і взаємовідношення в польській повоєнній державі, більшовицькій дійсності, під німецькою займанщиною і в сучасній порі. Завсігди вперед насвітлював відношення і поставу поляків і як відповідь ставлення українців.

На погрозу комн. Безпеки я відповів: пане командант, ми вповні розцінюємо ваші і наші спроможності, одначе ваше страшення інтервенцією війська уважаю страшенням дитини комінярем. Ми знаємо, яку силу собою представляєте, доцінюєм її вповні, справу завсігди приймаємо в найгіршому світлі, не тішимо себе рожевими мріями чи сподіваннями, завсігди враховуємо політичну ситуацію і приймаємо дійсність голою, а може навіть і чорнішою як є і на підставі такої розцінки ситуації, робимо свої потягнення, так що в такому випадку заскочення і несподіванок для нас нема. Заявляю однак, що в обороні свого населення ми завсігди станемо і незаважаємося покласти в тій боротьбі і свого життя, але чи враховуєте ви, що тоді коли нас тут не буде все вістря московського меча повернеться проти вас (тут коротко навів я большевицькі рафіновані методи в нищенні нації, як еконо-

chcieli dobra Ukrainy. My, PPR, jako demokraci uznajemy słuszność waszej walki, ale nie prowadźcie jej przeciwko Polakom (podczas tej jego przemowy siedzący blisko prezesa kom[endant] Bezpieki, w pewnych momentach naciskał swoim butem na odciski prezesa za niedorzeczność jego przemowy, bo podczas gdy komend[ant] mówił o zniszczeniu siłą w razie niepodporządkowania się, prezes nie chciałby oglądać nędzy i życzył ukraińskiemu narodowi dobra, zaś gdy komendant udowadniał bezowocność i niesłuszność naszej walki, prezes ją popierał i uznawał). Dalej zabrał głos kom[endant] pow[iatowy] Milicji, który poruszył sprawę składu osobowego Milicji oświadczając, że wie o niewłaściwych zachowaniach ze strony Milicji, ale podejmował i w dalszym ciągu podejmuje wszelkie możliwe kroki w celu jego poprawy. Ale co mogę zrobić ja, jeśli do szeregów Milicji wstąpili ludzie, których nie mogłem [wcześniej] poznać, a niejednego z nich nie mogłem powstrzymać przed odplaceniem za krzywdy wyrządzone jemu i jego rodzinie, kiedy jeszcze nie ostygły trupy, nie zagoiły się rany po pobiciach i nie obeschyły łzy wdów i sierot. Bo jeśli zechcemy zrobić bilans krzywd i strat, to zdaje się, że krzywdy narodu polskiego znacznie przeważają. Dziwił się, że ludność ukraińska odnosi się z takim niedowierzaniem i rezerwą do władz polskich, czemu ludzie pokrzywdzeni nie przychodzili do niego ze skargą, którą na pewno załatwiłby sprawiedliwie (jako argument podał zwrot zabranego konia z jakiejś tam wsi i roweru). Następnie, że nie może jeszcze zrozumieć napadów na posterunki Milicji, powiadał: czy chcecie tu rządzić sami? Myślę, że w dniu dzisiejszym, kiedy poznaliśmy wasze i nasze opinie będziemy mogli dojść do jakichś wniosków i podjąć odpowiednie kroki, żeby uniknąć wszelkich nieporozumień, które do tej pory dzieliły nas i doprowadzały pomiędzy nami do nieporozumień i wrogości.

Na tym delegaci zakończyli swoje wystąpienia. Podczas przemówień nie zadawałem im pytań, notowałem tylko poszczególne myśli i uwagi. Po ich przemówieniach zabrałem sam głos, nie mając nikogo więcej do pomocy.

Swoje wystąpienie rozpocząłem od stosunków polsko-ukraińskich w świetle historii (na podstawie Zenona), poruszając przyczyny powstania Chmielnickiego, Andruszowa⁸, Hajdamaczyzny, Rygi⁹, stosunku do Ukraińców i wzajemnych układów w polskim państwie powojennym, w rzeczywistości bolszewickiej, pod niemiecką okupacją i w chwili obecnej. Zawsze najpierw naświetlałem stosunki i postawę Polaków i jako odpowiedź postawę Ukraińców.

Na groźbę kom[endanta] Bezpieki odpowiedziałem: panie komendancie, znamy dobrze wasze i nasze możliwości, jednak wasze straszenie interwencją wojska uważam za straszenie dzieci kominiarzem. Wiemy, jaką siłą sobą reprezentujecie, w pełni ją doceniamy, sprawy przyjmujemy zawsze w najgorszym wariantcie, nie pocieszamy się słodkimi marzeniami ani nadzieją, zawsze uwzględniamy sytuację polityczną i przyjmujemy rzeczywistość taką jaka jest, a może nawet czarniejszą niż jest i na podstawie takiej oceny sytuacji decydujemy o swoich posunięciach, tak że w tym przypadku zaskoczenia i niespodzianki dla nas nie istnieją. Oświadczam

мічно так духово і фізично) дальше звернув їм увагу на те, що коли ми під тиском і терором урядових чинників і поступимо звідси то чи беруть вони на свою відвічальність долю тих поляків, які замешкують українські терени за політичним східним кордоном Польщі, то є в Галичині. На тому місці пригадую вам слова Наполеона „ніколи не вважай противника дурнішим від себе, а завсігди думай, що робить він те, що ти на його місці зробивби”, коли говорите, про свою мілітарну силу то ми її завсігди бачимо, знаємо звідки прийшли, куди ділися і яка зброя. Нас не знаєте звідки прийшли, куди ділись і скільки було, ви панове, як недавні польські партизани про це добре знаєте. Але не забувайте, що коли української національної революції не знищили ви в польській державі, не знищили рафінованими способами большевики, не знищили терором німці, коли облавами при участі 100.000-ої армії не можуть зліквідувати того руху більшовики то здається нелегко буде вам його зліквідувати. Однак ми вповні признаємо існуючий уряд, як також схвалюємо боротьбу польських революційних сил, як боротьбу проти московського насилля (на обличчях делегатів помітно легкий усміх вдоволення) не маємо наміру воювати проти польського уряду, так і населення, одначе на акцію завсігди прийде реакція. Коли ми тут є то не в цілях проти польської боротьби, але в цілях організування всіх українських сил в краю і закордоном до боротьби за УССД і хиба самі признаєте, що далеко інакше виглядало наше життя і ваше відношення до нас до того часу доки ми не зросли в певну силу. Коли пане командант говорите про безуспішність нашої боротьби, то журботи ці полишіть нам самим, бо це справи нашої внутрішньої і зовнішньої політики і в тому відношенні стоїмо так добре що можемо сміло глядіти в майбутне. Дальше начеркнув їм наші можливості національної революції поневолених народів, наш доступ до всіх клітин мілітарних, економічних і адміністративних чинників в ССРСР, яких вони як поляки не мають, дальше з'ясував їм шкоди для Польщі з існування ССРСР побіч польської держави, а користи з розпаду ССРСР на окремі національні держави. Смішним видається мені пане команданте ваш зворот на інстинкт самозбереження, бо коли ви резигнували і ризикували своїм життям, щоби тільки з нами стрінутись і пого[во]рити то здається немаю потреби вагатися віддати своє життя для добра свого народу. Ми українські революціонери вступили тільки в УПА свідомі того, що може не один з нас України живим не побачить, але своєю поставою будемо дороговказом майбутнім поколінням і по наших трупах і кістках прийдуть ті, які докінчать це чого доля не дозволить нам закінчити, а знаючи історію ОУН і людей, які її очолюють навіть не сумніваюся в їх вірності і відданості народові і боремося не за уряди чи за гонорари, а за велику ідею УССД, а уряди в ній будуть виконувати найкращі сили всіх шарів суспільства. Відповідаючи на запит справи розбиття міліції заявив я, що небуло б Жерниці, Лішоватого [Лісковатого]

jednak, że w obronie swojej ludności staniemy zawsze i nie zawahamy się poświęcić w tej walce nawet swojego życia, ale czy bierzecie pod uwagę to, że kiedy nas tu nie będzie, to ostrze moskiewskiego miecza zwróci się przeciwko wam (tu krótko mówiłem o bolszewickich wyrafinowanych metodach niszczenia narodu, zarówno pod względem ekonomicznym, jak duchowym i fizycznym). Następnie zwróciłem im uwagę, że nawet kiedy my pod naciskiem i wskutek terroru czynników urzędowych ustąpimy stąd, to czy biorą na siebie odpowiedzialność za los tych Polaków, którzy zamieszkują ukraińskie tereny za polityczną wschodnią granicą Polski, to znaczy w Galicji. W tym miejscu przypominam wam słowa Napoleona „nigdy nie uważaj przeciwnika za głupszego od siebie, myśl zawsze, że zrobi to, co ty zrobiłbyś na jego miejscu”. Kiedy mówicie o swojej sile militarnej, to wiedźcie, że my ją zawsze widzimy, wiemy skąd przysłiście, dokąd idziecie i jaką macie broń. Wy o nas nie wiecie, ani tego skąd przysłiśmy, ani dokąd poszliśmy i ilu nas było. Wy, panowie, jako niedawni polscy partyzanci wiecie o tym dobrze. Ale nie zapominajcie, że jeśli ukraińskiej rewolucji narodowej nie zniszczyliście w państwie polskim, nie zniszczyli jej swoimi wyrafinowanymi metodami bolszewicy, nie zniszczyli terrorem Niemcy, jeśli obławami z udziałem 100.000-ej armii nie mogą zlikwidować tego ruchu bolszewicy, to zdaje się i wam niełatwo będzie ją zlikwidować. Jednakże my w pełni uznajemy rząd, popieramy też walkę polskich sił rewolucyjnych i walkę przeciwko przemocy moskiewskiej (na twarzach delegatów widać lekki uśmiech zadowolenia), nie mamy zamiaru walczyć przeciwko rządowi polskiemu, ani też przeciwko ludności, gdyż akcja wywoła reakcję. Jeśli jesteśmy tutaj, to nie dla walki przeciwko Polakom, ale w celu zorganizowania wszystkich sił ukraińskich w kraju i za granicą do walki o USSR i chyba sami przyznacie, że zupełnie inaczej wyglądało nasze życie i wasz stosunek do nas zanim nie urosiliśmy w siłę. Jeśli, panie komendancie, mówi pan o bezowocności naszej walki, niech pan zostawi te problemy nam samym, bo są to sprawy naszej wewnętrznej i zewnętrznej polityki i pod tym względem stoimy tak dobrze, że śmiało możemy patrzeć w przeszłość. Potem przedstawiłem im pokrótce nasze możliwości odnośnie rewolucji narodowej zniewolonego społeczeństwa, nasz dostęp do wszystkich ogniw czynników militarnych, ekonomicznych i administracyjnych w ZSRS, których oni jako Polacy nie posiadają, następnie wyjaśniłem im szkody wynikające dla Polski z istnienia ZSRS w sąsiedztwie państwa polskiego i korzyści z rozpadu ZSRS na poszczególne państwa narodowe. Wydaje mi się śmieszne, panie komendancie, powoływanie się na instynkt samozachowawczy, bo jeśli pan [zeń] zrezygnował i ryzykował swoim życiem, żeby tylko spotkać się z nami i porozmawiać, to wydaje mi się, że nie mam potrzeby, by wahać się oddać swego życia dla dobra narodu. Jesteśmy ukraińskimi rewolucjonistami i wstąpiliśmy do UPA świadomi tego, że może niejedyn z nas nie zobaczy za życia Ukrainy, ale dzięki swojej postawie będziemy drogowskazem dla przyszłych pokoleń, a po naszej śmierci przyjdą ci, którzy dokończą to, czego los nie pozwoli nam zakończyć, zaś znając

і інших, не було б міста Балигорода і інших. Дальше подали запит яке наше становище до переселення: я відповів: з огляду на те, що війна ще далеко не скінчена вважаємо за відповідне не переселюватися. На Захід не поїдемо, бо колоніальної політики не ведемо, добровільно на схід покищо також не поїдемо, бо вважаємо це засобом духового і фізичного знищення укр. народу, якщо будемо переселюватися звідси то тоді коли буде робити це переселення уряд УССД, бо ми навіть готові зрезигнувати з деяких територій щоб жити з сусідами в добрих відносинах, бо воюємо за державу, а не за кордони маючи ще держави чи за декілька кілометрів квадратних. Я вважаю, коли яким вам є наше становище до уряду, коли лучать нас спільні думки і цілі то у вашому інтересі є не зачіпати нас, а коли ведете її проти нас не чіпайте мирного населення хай воно спокійно працює і користує зі здобутків своєї праці, а коли хочете нас нищити то шукайте за нами в лісі, а там чия сила того і правда. Зараз коли за плечима нашого уряду є ще очі і уха большевиків, які заєдно хочуть знищення вашого і нашого народів стає зрозумілим чому видається накази боротьби проти нас. Наказ як такий видається завжди в певних формах, але ви зорієнтовані на місці ситуації повинні розглядати його точки і примінювати до терену. Я ще раз зазначаю, що справа наших взаємин залежить від нас самих. Якщо цікавитесь чому населення ставиться з недовір'ям і застереженням до вас то тільки тому, що своїм відношенням до них ви самі це спричинили, бо ще не дійшов селянин чи селянка до якогось осередку вашої влади (Балигород, Лісько, Сянік), як вже зістав арештований і побитий вашою міліцією (тут подав декілька фактів).

О год. 16.15 перейшли ми до іншої салі на обід. При столі давали мені завжди перше і почесне місце, як також коли переходили подвір'ям до другої салі завжди товаришували мені, беручи мене в середину. Обід складався з бідненького борщу, печеня з бульбою і чорної кави з цукром. Після обіду десь ледво роздобули літру самогонки і подали закуску. І при обіді довелося мені цілий час говорити. Вони просили мене випити разом з ними, однак я відмовився, що алкоголью не вживаю. Підчас того тема зійшла до міжнародного політположення яке як відповідь на попереднє команданта Безпеки, реферував я. Я зупинився на перебігу війни апетитах і планах большевиків і доказав неминучість англо-большевицького конфлікту (в час того вислову всі бравурно зірвались з місця силуючи мене випити з ними за це слово вповні признали мені слухність в згідність в думках і поглядах. Я і на тому місці відмовився пити і тільки прийняв з ними разом закуску).

Вже по тій мові змінили зовсім своє обличчя. Зникла в них ця урядовість і комунізм. Їх місце заняла щира словідь. Тоді командант Безпеки почав жалуватися, що мусить покищо терпіти зверхність больш. капітана, який наданий йому, як виховник і що вже тричі були в конфлікті так що раз

historię OUN i ludzi, którzy stoją na jej czele, nie mam najmniejszych wątpliwości co do ich wierności i oddania narodowi. Walczymy nie o rządy czy honoraria, tylko o wielką sprawę – ideę USSD, a rządy w nim będą sprawować najlepsze siły wszystkich warstw społecznych. Odpowiadając na pytania związane z rozbiciem Milicji oświadczyłem, że nie byłoby Żernicy, Liskowatego i innych, nie byłoby również miasta Baligródu. Potem zadali mi pytanie o nasz stosunek do przesiedlenia. Odpowiedziałem: ze względu na to, że wojna jeszcze się nie zakończyła, uważamy za właściwe nie przesiedlać się. Na Zachód nie pojedziemy, bo nie prowadzimy polityki kolonialnej, dobrowolnie na wschód na razie też nie pojedziemy, bo uważamy to za środek mający na celu duchowe i fizyczne zniszczenie narodu ukr[aińskiego]. Jeżeli będziemy się stąd przeprowadzać, to dopiero wtedy, kiedy będzie organizował to przesiedlenie rząd USSD, bo jesteśmy nawet gotowi zrezygnować z pewnych terenów po to, by żyć z sąsiadami w dobrych stosunkach, bo walczymy o państwo, a nie o granice – kiedy jeszcze nie mamy państwa, czy o kilka kilometrów kwadratowych. Uważam, że jeśli rozumiecie nasze stanowisko co do rządu, jeśli łączą nas wspólne myśli i cele, to w waszym interesie jest nie zaczepianie nas, a jeśli prowadzicie ją [t.zn. walkę] przeciwko nam, to nie zaczepiajcie spokojnych ludzi, niech żyją w spokoju i korzystają ze zdobyczy swojej pracy. Jeżeli zaś chcecie nas zniszczyć, to szukajcie nas w lesie, a tam, ten kto będzie miał siłę, po jego stronie będzie racja. Teraz, kiedy za plecami naszego rządu znajdują się jeszcze oczy i uszy bolszewików, którzy chcą za jednym zamachem zniszczyć i wasz, i nasz naród, staje się zrozumiałe dlaczego wydaje się rozkazy do walki przeciwko nam. Rozkaz jako taki zawsze wydaje się w pewnym [ustalonym] kształcie, ale wy orientując się na miejscu w sytuacji, powinniście rozpatrywać jego punkty i dopasowywać do terenu. Jeszcze raz zaznaczam, że sprawa naszych stosunków zależy od nas samych. Jeżeli interesuje was, dlaczego ludzie odnoszą się do was z niedowierzaniem i zastrzeżeniami, to tylko dlatego, że swoim stosunkiem do nich sami do tego doprowadziliście, bo jeszcze nie doszedł chłop czy chłopka do jakiegoś ośrodka waszej władzy (Baligród, Lesko, Sanok), jak już został aresztowany i pobity przez waszą Milicję (tu podałem kilka faktów).

O godz. 16.15 przeszliśmy do innej sali na obiad. Przy stole proponowali mi zawsze pierwsze, honorowe miejsce. Również kiedy szliśmy przez podwórze do drugiej sali, zawsze towarzysząc mi, brali w środek. Obiad składał się z cieniutkiego barszczu, pieczeni z kartoflami i czarnej kawy z cukrem. Po obiedzie zdobyli gdzieś litr samogonu i podali zakąskę. Również przy obiedzie cały czas mówiłem. Proponowali mi wypicie razem z nimi, odmówiłem jednak powiadając, że nie piję alkoholu. Rozmowa zesłała na temat międzynarodowej sytuacji politycznej, którą odpowiadając na wcześniejsze [zapytanie] komendanta Bezpieki, referowałem. Skupiłem się na przebiegu wojny, apetytach i planach bolszewików i dowiodłem nieuniknionego konfliktu angielsko-bolszewickiego (podczas tej wypowiedzi wszyscy z ożywieniem zerwali się z miejsca namawiając mnie do wypicia z nimi

викинув капітана з сходів, що старається вибити і армію з під большевицьких впливів. Коли ви маєте добрі думки у відношенні до нас, то ми нищити вас не хочемо, однак прошу вас панове зникніть нехай не бачу і не чую про вас, то не значиться, що хочу щоби ви звідси вибиралися, але коли чутиму про вас буду змушений вас переслідувати. Дуже прикро мені, що мушу випустити вас зі своїх рук, я дуже радо пожертвував би своїми 20 найкращими вояками, щоби мати вас в руках. Але маю надію, що незадовго матиму вас в своїх руках. Я відповів якщо будете мати то хиба мого трупа, бо знаю яка доля стрінула б мене. Тоді він сказав, коли б я хотів то зараз міг би мати вас в руках, бо навіть пістоля не вспілиби витягнутись. Я відповів: зараз моглиби ви мати лише купу мого і свого мяса, бо ще хоч в якій обстановці змігби потягнути кілочко гранати. Поручник міліції заявив, що можемо завсігди з ним і він гварантує ненарушність тільки щоби йти до нього в цивільнім убранні, щоби не йти з гранатами і пістолею. Я відповів: що мешкаючи під ялицями не знаю чи зможу трапити під ту яличку під котру сховавби гранати чи пістолю і тому ношу їх при собі. Слід зазначити, що ця правда була висказана у формі жартів. Делегація пробувала доказати мені, що наші станичні намовляють людей, щоби ці не здавали контингенту, бо як такий будемо збирати ми. Я заперечив цю вістку як неправдиву доказуючи, що навіть сам на громадських зборах у Завадці де був присутний і солтис (поляк) закликав людей до послуху і підпорядкованості. О год. 19-тій делегація готовилась до від'їзду. Розпращались дуже сердечно, стиснувши сильно руки сиділи на возі бодай один залишався і говорив зі мною, тоді ці приходили кликати його, але залишався другий. Така сцена повторялася декілька разів тоді командант Безпеки запитав мене чи дати мені охорону до від'їзду, бо хотівби бачити дійсно мою ненарушність. Я подякував мовляв, що охорони непотрібно мені, бож почуваюся досить безпечно. В між часі приїхав і ком. Міліції з Ропенки [Ропенки], який був цілий день в Сяноці і про наш побут не знав. Просив команданта щоби дозволив йому поговорити дещо з нами і перебрав на себе відвічальність, за нашу ненарушність. Тоді делегація розпращавшись від'їхала. Відїзджаючи пращалися з нами і кожний вояк з охорони, яку мали зі собою делегати. Після від'їзду попросили нас на підвечірок підчас якого велася розмова дальше, в якій брав участь ком. Міліції в Ропенці, др. мед. Квасьніцкі і знову священник. Сам доктор людина дуже інтелігентна з добрим політичним виробленням, тому можна з ним було говорити, однак ком. міліції під тим оглядом дуже тупий і в своїй мові дуже в дурний спосіб односторонню аргументацією вибілював себе і свої поступки, натомість очорнював нас.

Я заявив йому, що не прийшов я сюди в цілях якоїсь сварні, лише обміятися нашими думками, щоби пізнати думки їх у відношенні до нас і навпаки і коли я руководжуся безсторонністю то такої вимагаю від нього, бо

za tę wypowiedź; w pełni przyznali mi rację i zgodzili się z moją opinią i poglądami. Również wtedy odmówiłem wypicia i zjadłem z nimi tylko zakąskę).

Po tej wypowiedzi zmienili się zupełnie. Znikła ta ich urzędowość i komunizm. Ich miejsce zajęła szczerza spowiedź. Wtedy komendant Bezpieki zaczął skarżyć się, że musi na razie znosić zwierzchnictwo bolsz[ewickiego] kapitana, który został mu przydzielony jako wychowawca, i że już trzy razy klócili się tak, że raz zrzucił kapitana ze schodów. Że stara się uwolnić również wojsko spod wpływów bolszewickich. Jeśli macie dobre zamiary wobec nas, to nie zamierzamy was niszczyć, jednak proszę was panowie, zniknijcie, niech was nie oglądam i o was nie słyszę. Nie znaczę to, że chciałbym żebyście stąd odeszli, ale jeśli będę o was słyszał, będę zmuszony was ścigać. Bardzo mi przykro, że muszę wypuścić was ze swoich rąk, bardzo chętnie poświęciłbym swoich 20 najlepszych żołnierzy, żeby mieć was w ręku. Ale mam nadzieję, że niedługo dostanę was w swoje ręce. Odpowiedziałem: jeśli będziecie mieli, to raczej mojego trupa, ponieważ wiem jaki los by mnie spotkał. Dość, powiedział, jeślibym chciał, to już mógłbym mieć was w swoim ręku, bo nawet pistoletu nie zdążylibyście wyciągnąć. Odpowiedziałem: teraz moglibyście mieć tylko kupę mojego i swojego mięsa, bo w jakiej by to nie było sytuacji, mógłbym wyciągnąć zawleczkę granatu. Porucznik Milicji oświadczył, że zawsze możemy z nim [rozmawiać] i zagwarantuje nam nietykalność, tylko żeby przyjść do niego w cywilnym ubraniu, nie przychodzić zaś z granatami i pistoletem. Odpowiedziałem, że mieszkając pod świerkami nie wiem czy będę umiał trafić pod ten sam świerk, pod którym schowałbym granaty czy pistolet i dlatego noszę je przy sobie. Muszę zaznaczyć, że wyraziłem to w formie żartu. Delegacja próbowała dowieść mi, że ludzie z naszej stancji namawiają ludność, żeby ta nie zdawała kontyngentu, bo będziemy odbierać go my. Zaprzeczyłem tym pogłoskom jako nieprawdziwym udowadniając, że nawet ja sam na zebraniu ludności w Zawadce, na którym był obecny również sołtys (Polak), wzywałem ludzi do posłuszeństwa i podporządkowania się. O godz. 19-ej delegacja przygotowywała się do odjazdu. Pożegnali się bardzo serdecznie uściskawszy mocno ręce. Rozsiedli się na wozie, podczas gdy jeden został i rozmawiał ze mną. Wtedy tamci przychodzili wołać go, a zostawał inny. Taka scena powtarzała się kilka razy. Komendant Bezpieki zapytał mnie wtedy, czy dać mi ochronę przed odjazdem, bo chciałby rzeczywiście zapewnić mi nietykalność. Podziękowałem mówiąc, że nie potrzebuję ochrony, bo czuję się dość bezpiecznie. W międzyczasie przyjechał też kom[endant] Milicji z Roperki [Ropienki], który cały dzień był w Sanoku i nie wiedział o naszym pobycie. Prosił on komendanta [Bezpieki], żeby pozwolił mu porozmawiać z nami i przyjął na siebie odpowiedzialność za naszą nietykalność. Następnie delegacja pożegnała się i wyjechała. Przy odjeździe zegnali się z nami również wszyscy żołnierze z ochrony, którą mieli ze sobą delegaci. Po odjeździe poproszono mnie na podwieczorek, podczas którego rozmowa toczyła się dalej, brali w niej udział kom[endant] Milicji w Ropience, dr med. Kwaśnicki, a także ksiądz. Sam doktor

в іншому випадку буду змушений говорити іншою формою, або уважатиму за відповідне зовсім не говорити. Це дещо присмирило команданта. Тоді голос забрав священник, який завжди співав пісеньку про добро якого зазнали ми з боку поляків доводячи даліше, що без помочі Польщі, яка вже має свою державу наша боротьба безуспішна і що форми яких досягнув український нарід на полі національному чи культурному це заслуги їх. Я відповів вже з певним поденервованням: отче про нашу долю і наш успіх не маєте що турбуватися, бо український нарід, який пережив такі тяжкі лихоліття на протягу століть де навіть не можна йому було писати і говорити українською мовою, де насильно кривили душу нашого народу, якого вже навіть покинула була вища його верства, щоби зберегти в польській державі колись свої маєтки, як каже приповідка вірним вірі і народові остався поп і хлоп, одначе це не послабило волі народу і при зрості зараз нашої національної свідомості і політичної зрілості глядимо сміло в майбутнє. А коли говорите про те, що ви були і причиною нашого розвитку то на таке твердження може здобутися не здороводумаючий інтелігент лише ляїк, або безглузда людина, бо чи той економічний політичний і релігійний гніт з боку польських можновладців до першого розбору Польщі, який спричинив Хмельниччину і Гайдамаччину та ряд інших повстань мав бути тою платформою чи те, що коли українець хотів замітати місто в польській державі чи рубати дрова в поляка мусів переносити метрику до костела мало на вашу думку тим розвитком? І коли хоче він в такому дусі говорити то тоді шкода нам часу. Після підвечірку я заявив, що відходжу але ті просили щоби я ще остався дещо поговорити, однак др. заявив, що до дискусії треба людини з відпочатим розумом тому вважає, що пересилювати мене не має сенсу. Бо я напевно вже і так перемучений. Секретно щоб ніхто не чув заямили мені, що хочуть ще стрінутись зі мною, але у формі законспірованій, заступник ком. заявив, що дуже радо хотівби з'їсти спільний обід в нас. Я відповів, що дуже радо при нагоді зможемо це зробити. О год. 21. попрощався я з присутніми, які прашали мене досить щиро, нашим звичаєм став я на струнко прашаючи всіх привітом Слава Україні, це було такою несподіванкою для них, що не знали, як мають відповісти, щойно по хвилі один відповів „честь”, другий „чодем” ітд. В їхньому окруженні вийшов я на подвір'я міліції, де побачив велике диво, бо ціле подвір'я було заповнене військом, міліцією і цивільними людьми убраних в святочні одяги так, що мав я вражіння, що це товпа під будинком якогось парламенту в очікуванні на якийсь дуже важний результат. Зацікавленню їх не було меж, кожний хотів бодай оком побачити, бодай словом заговорити. Присутніх привитав я салютом. Тоді приходять один з міліціантів і зголошує мені, що недалеко станиці в хаті є „бандерівці” (на злодію шапка горить). Я знав, що як таких нема і бути не може тому вислав одного

to człowiek bardzo inteligentny, posiadający dobre wyrobienie polityczne i dlatego można było z nim rozmawiać, natomiast kom[endant] Milicji jest pod tym względem dość tępy i w swoich wypowiedziach w bardzo głupi sposób jednostronną argumentacją wybielał siebie i swoje postępowanie, natomiast oczerniał nas.

Oświadczyłem mu, że nie przyszedłem tu prowadzić jakiejś kłótni, tylko wymienić poglądy, żeby poznać ich poglądy na nasz temat i odwrotnie i jeśli ja kieruję się bezstronnością, to tego samego wymagam od niego, bo w innym przypadku będę zmuszony rozmawiać w inny sposób, albo uznam za stosowne w ogóle nie rozmawiać. To trochę uspokoiło komendanta. Wówczas zabrał głos ksiądz, który zawsze śpiewał piosenkę o dobru, którego doznaliśmy ze strony Polaków, dowodząc jeszcze, że bez pomocy Polski, która ma już swoje państwo, nasza walka będzie bezowocna, a osiągnięcia narodu ukraińskiego na polu narodowościowym czy kulturalnym są ich zasługą. Odpowiedziałem już z pewnym zdenerwowaniem: ojcze, o nasz los i nasz sukces nie musicie się troszczyć, bo naród ukraiński, który przeżył tak ciężkie nieszczęścia na przestrzeni stuleci, kiedy nie mógł nawet pisać i mówić w języku ukraińskim gdy przemocą wypaczano duszę naszego narodu, który nawet porzuciła jego własna wyższa warstwa po to, by zachować w państwie polskim swoje majątki, jak mówi przysłowie – wierni wierze i narodowi pozostali pop i chłop. Nie osłabiło to jednak woli narodu i obecnie wraz ze wzrostem naszej świadomości narodowej i dojrzałości politycznej śmiało patrzymy w przyszłość. A kiedy mówicie o tym, że to wy byliście motorem naszego rozwoju, to na takie stwierdzenie może zdobyć się nie zdrowo myślący inteligent tylko laik, albo człowiek głupi, bo czy ten ekonomiczny, polityczny i religijny ucisk ze strony polskich możnowładców przed pierwszym rozbiorem Polski, który spowodował powstanie Chmielnickiego, Hajdamaczyznę i szereg innych powstań miałyby być tą platformą? Czy to, że kiedy Ukrainiec chcąc zamiatać miasto w państwie polskim albo rąbać drzewo u Polaka musiał przenieść metrykę do kościoła, to miało według was wpływ na ten rozwój? I jeśli chce on dalej mówić w tym duchu, to szkoda nam czasu. Po podwieczorku oświadczyłem, że odchodzę, ale prosili mnie, żebym jeszcze został trochę porozmawiać, jednak d[okto]r oświadczył, że do dyskusji potrzeba człowieka z wypoczętym umysłem, dlatego uważa, że nie ma sensu mnie namawiać. Bo jestem na pewno i tak przemęczony. W tajemnicy, tak żeby nikt nie usłyszał powiedzieli mi, że chcą się ze mną spotkać jeszcze raz, ale w formie zakonspirowanej. Zastępca kom[endant] powiedział, że bardzo chętnie zjadłby ze mną wspólny obiad u nas. Odpowiedziałem, że bardzo chętnie będziemy mogli to zrobić przy okazji. O godz. 21 pożegnałem się z obecnymi, którzy żegnali mnie dość serdecznie, naszym zwyczajem stanąłem na baczność żegnając wszystkich pozdrowieniem Sława Ukrainie. Było to dla nich takim zaskoczeniem, że nie wiedzieli co mają odpowiedzieć. Dopiero po chwili jeden odpowiedział „cześć”, drugi „czołem” itd. W ich otoczeniu wyszedłem na podwórzec Milicji, gdzie zobaczyłem wielkie dziwo, bo całe podwórze zapełnione było wojskiem, milicjantami

міліціанта і свого спецкур'єра на перевірку, яка очевидно виказала безпідставність їхніх тверджень, бо були це цивілі. Цілий час розмов наших як міліція так і цивільні дерлися на плоти, заглядали в кожну шпарку використовуючи кожну хвилину, щоби почути хоч деяке слово розмови.

Загально за цілих 14-ть годин мав я у мові 10 суперників, яких все таки побідив. Були змушені признати мені слушність у всіх моїх твердженнях і заввагах, лише завсігди обстоювали думку, що кривди поляків перевищають. Признали слушність слів Провідника Зорича¹⁰, які він писав їм після наших акцій на міліції. Як зорієнтувався я, майже всі вони протибільшовицького наставлення, бо навіть сам ком. Безпеки пізніше змінив своє обличчя і сказав, що він передусім є поляком, а не більшовиком. Прийшли вони з думкою, одні щоби ще перед розмовою офіційальною змучити мене, бо звичайно атакували мене хрестними питаннями на що я кілька разів звертав їм увагу не даючи мені змоги докінчити певної теми. Я попросив їх щоби навіть і в товариській розмові задержували певні форми свобідної і повної виміни думок, а не атакувати. Вищезгаданий поручник Армії, який був там на урльопі спершу почав говорити російською мовою, одначе по декількох словах почав говорити польською мовою. Думкою других вже офіційальних делегатів було своїми словами і аргументацією доказати мені нашу неслушність, заломити в мені віру в Провід і в успіх нашої боротьби граючи на інстинкті самозбереження цілковито мене заломити.

Однак стрінулись з певною несподіванкою. Тому, що завсігди був я присутним коло телефону і не могли делегатам подати моєї характеристики тому ці їхали наосліп. Як заявив ком. Безпеки, що думав о іншим результаті нашої мови і дуже тяжко переживав тих чотири дні від навязання звязку до переговорів. Я від самого початку мав надзвичайний гумор і рівновагу, а перша перемога над заступником команданта і іншими підбадьорила мене і додала певної охоти до дальшої перемоги. Якщо ходить о характеристику тих людей то можу ствердити слідує:

Командант Безпеки як і всі інші делегати хоч називали себе демократами проте є тільки польськими націоналістами. Сам він вважає себе спецом в ломанні людських душ сам мені признався і казав, що хотівби мати мене в себе бодай на два дні. Сам він навіть шовіністично до певної міри наставлений до нас.

Пов. Ком. Міліції – людина досить добре наставлена у відношенні до нас (досить добрі минулі потягнення) він дуже радо приставби на компроміс. В розмові зі мною прямо не хотів розставатися. Силований кілька разів командантом Безпеки до відїзду заявив то їдь собі сам, а я піду пішки. Він висловився, що немає нічо проти нас і навіть бувби вдоволений, якби ми могли спокійно ходити одні поміж других.

i ludźmi w cywilu ubranymi w świąteczne ubrania tak, że miałem wrażenie, iż to tłum pod budynkiem jakiegoś parlamentu w oczekiwaniu na jakąś bardzo ważną decyzję. Ciekawości ich nie było końca, każdy chciał bodaj coś zobaczyć, coś powiedzieć. Przywitałem obecnych salutując. Wtedy podszedł jeden z milicjantów i powiedział mi, że niedaleko posterunku są w chacie „banderowcy” (na złodzieju czapka gore). Wiedziałem, że nie ma tam takowych i być nie może, dlatego wysłałem jednego milicjanta i swojego specjalnego łącznika na kontrolę, która oczywiście wykazała bezpodstawność ich twierdzeń, bo byli to cywile. Cały czas podczas naszych rozmów zarówno milicjanci, jak i cywile wdrapywali się na płoty, zagląдали przez każdą szparkę wykorzystując każdą chwilę, żeby usłyszeć jakiegokolwiek słowo z rozmowy.

Ogólnie rzecz biorąc, przez całe 14 godzin mając podczas rozmowy 10 przeciwników i tak ich pokonałem. Byli zmuszeni przyznać mi rację co do wszystkich moich twierdzeń i uwag, zawsze tylko obstawali przy poglądzie, że krzywdy Polaków przeważają. Uznali słuszność słów prowidyka Zorycza¹⁰, które napisał im po naszych akcjach na Milicję. Jak zdołałem się zorientować, prawie wszyscy oni są nastawieni antybolszewicko, bo nawet sam komendant Bezpieki zmienił później postawę i powiedział, że przede wszystkim jest Polakiem, a nie bolszewikiem. Przyszli oni z zamiarem, jedni żeby jeszcze przed rozmową oficjalną zmęczyć mnie, bo wzięli mnie w krzyżowy ogień pytań, na co ja kilka razy zwracałem im uwagę, że nie dają mi możliwości dokończenia danej kwestii. Poprosiłem ich, żeby również w rozmowie towarzyskiej zachowywali pewne formy swobodnej i pełnej wymiany poglądów, a nie atakowali. Wspomniany wcześniej wojskowy porucznik, który przebywał tam na urlopie, na początku odzywał się po rosyjsku, jednak po kilku słowach zaczął mówić po polsku. Zamiarem innych, już oficjalnych delegatów, było udowodnić mi przy pomocy argumentacji słownej nasz brak słuszności i stłumić we mnie wiarę w Prowid oraz w sukces naszej walki, a wykorzystując instynkt samozachowawczy całkiem mnie załamać.

Spotkała ich jednak pewna niespodzianka. Ponieważ cały czas znajdowałem się koło telefonu, nie mogli podać delegatom mojej charakterystyki i dlatego przyjechali oni w ciemno. Jak oświadczył kom[endant] Bezpieki, przewidywał inny rezultat naszej rozmowy i bardzo ciężko przeżywał te cztery dni od czasu nawiązania kontaktu do rozmów. Ja od samego początku miałem nadzwyczajny humor i byłem spokojny, a pierwsze zwycięstwo nad zastępcą komendanta i innymi podniosło mnie na duchu i jeszcze bardziej zachęciło do dalszych zwycięstw. Jeżeli chodzi o charakterystykę tych ludzi, to mogę stwierdzić co następuje:

Komendant Bezpieki, tak samo jak wszyscy inni delegaci, chociaż mówili o sobie, że są demokratami, są jednak tylko polskimi nacjonalistami. Uważa on siebie za specjalistę od łamania ducha. Sam przyznał mi się i powiedział, że chciałby mieć mnie u siebie chociaż na dwa dni. W pewnej mierze jest nastawiony do nas nawet szowinistycznie.

Презес ППР-ру людина з дуже слабоньким виробленням важнішого голосу не забирав, а в своїй мові висловлювався як щирий приятель українців і секретно сказав українці мене тут знають і знають, що я для них зробив. Секретар голосу жодного не забирав тому не можу зорієнтуватися в його поглядах. Командант Міліції в Ропенці як і ціла міліція не мають відповідного вироблення як політичного так і військового. У всіх рухах видно було вимушеність а не вояцький дриг, але і це виходило в них нужденно. Можна було запримітити і ту нужду в якій вони живуть, бо не мали навіть чим прохорчувати тої охорони яка приїхала з делегатами. З поміж всіх цивілів, які говорили зі мною найкраще вражіння зробив на мене доктор, який дійсно с розумом підходить до оцінки всіх справ. О год. 21.15 сів я на підводу попрощав усіх та побажав їм успіхів в боротьбі за польську незалежну державу.

В очах всіх присутніх бачив я певне вдовolenня. Письмових зобов'язань не підписував я мовляв, що до таких ні я, ні вони не маємо компетенції. Командант Ропенський хотів дати мені охорону, я відповів, що це є як його так і мій терен праці і почуваю себе досить безпечно, так що за охорону дуже дякую.

Пращаний усіми присутніми відїхав я з Міліції в напрямі Завадка. По дорозі майже на кожному містку бачив цікаві обличчя в першу чергу українців. Цілу Завадку застав я дійсно в острому поготівлі. Люди обступили цілу фіру проводжали мене до квартири пров. Ігора.

О год. 22-гій зголосив я свій прихід провідникові і здав звіт з розмови.

Слава Україні – Героям Слава.

Булавний Сокіл

Постій, 12.8.45 р.

А МВСіА РП, ф. УРА X/63.

Копія українською мовою, машинопис.

¹ „Сокіл” – прізвище невідоме, член кур’єрської групи Надрайону „Холодний Яр”, відповідальний за зв’язок між районами, сотнями і кущами.

² Ним був підпоручник Островський Владислав, у 1944–1945 – організатор і комендант КПМО у Ліску; 1.10.1945 поручник.

³ Правдоподібно в.о. коменданта. Дотеперішній комендант ПУБП, поручник Свенціцький Ян, був відкликаний з посади 8 липня 1945, а Вілька Францішека призначено на цю посаду лише у вересні.

⁴ Польська робітничка партія (ППР), партія комуністичного напрямку, утворена у січні 1942 прибулою на територію окупованої Польщі з СРСР ініціативною групою; у 1942 утворила власні збройні сили – ГЛ (пізніше – АЛ); у грудні 1948 після виключення з ППС незалежницьких діячів ППР об’єдналася з нею і утворила Польську об’єднану робітничу партію (ПОРП).

⁵ Правильно Слупницький – заступник Ліського старости, голова повітового комітету ППР.

Pow[iatowy] kom[endant] Milicji – człowiek nastawiony wobec nas dość dobrze (dość dobre wcześniejsze posunięcia), bardzo chętnie przystałby na kompromis. Podczas rozmowy ze mną wprost nie chciał się rozstawać. Zmuszany kilka razy przez komendanta Bezpieki do odjazdu, powiedział mu, to jedź sobie sam, a ja pójdę pieszo. Powiedział, że nie ma nic przeciwko nam i nawet byłby zadowolony, jeśli moglibyśmy spokojnie chodzić jedni obok drugich.

Prezes PPR-u, człowiek bardzo słabo wyrobiony, głos jego nie był zbyt ważny, podczas rozmowy wypowiadał się jak szczerzy przyjaciel Ukraińców, a w tajemnicy powiedział: Ukraińcy mnie tu znają i wiedzą, co dla nich zrobiłem. Sekretarz w ogóle nie zabierał głosu, dlatego nie mogłem zorientować się w jego poglądach. Komendant Milicji w Ropience, tak samo jak i cała Milicja, nie ma odpowiedniego wyrobienia, zarówno politycznego, jak i wojskowego. We wszystkich ruchach widać było wymuszenie, a nie żołnierski dryg, ale i to wychodziło im nędznie. Można było też zauważyć biedę w jakiej żyją, bo nie mieli nawet czym nakarmić tej ochrony, która przyjechała z delegatami. Ze wszystkich cywilów, którzy rozmawiali ze mną, najlepsze wrażenie zrobił na mnie doktor, który rzeczywiście rozsądnie podchodzi do oceny tych spraw. O godz. 21.15 wsiadłem na wóz, pożegnałem wszystkich, życzyłem im sukcesów w walce o polskie niepodległe państwo.

W oczach wszystkich obecnych widziałem pewne zadowolenie. Zobowiązań na piśmie nie podpisywałem mówiąc, że do tego ani ja, ani oni nie jesteśmy upoważnieni. Komendant ropieński chciał dać mi ochronę, ale odpowiedziałem, że to jest zarówno jego, jak i mój teren pracy i czuję się dość bezpiecznie, tak że dziękuję bardzo za ochronę.

Żegnany przez wszystkich obecnych wyjechałem z Milicji w kierunku Zawadki. Po drodze prawie na każdym mostku widziałem ciekawe twarze, przede wszystkim Ukraińców. Całą Zawadkę zastałem rzeczywiście w ostrym pogotowiu. Ludzie obstąpili zewsząd wóz i odprowadzili mnie na kwaterę prow[idnyka] Ihora.

O godz. 22 zgłosiłem swoje przybycie prowidnykowi i zdałem sprawozdanie z rozmowy.

Sława Ukrainie – Bohaterom Sława.

Buławnyj Sokil

Postój, 12.8.45 r.

A MSWiA, UPA X/63.

Odpis w j. ukraińskim, maszynopis.

¹ „Sokil” – NN, członek grupy kurierskiej Nadrejonu „Chołodnyj Jar”, odpowiedzialny za łączność pomiędzy rejonami, sotniami i kuszczami.

² Był nim ppor. Ostrowski Władysław, w l. 1944–1945 organizator i komendant KPMO w Lesku; 1.10.1945 por.

⁶ Українська партизанська термінологія, що стосується зброї, так само як польська (напр. *spława, gnat*); тут – гвинтівки.

⁷ „Ігор” – Кіт Володимир, також „Гомін”, „Г-V”, у 1945–1947 – провідник V Району Надрайону „Холодний Яр” I Округу ОУН; загинув 20 травня 1947.

⁸ Йдеться про Андрушівське перемир'я 1667.

⁹ Йдеться про Ризький трактат 1921.

¹⁰ „Зорич” – Радейко Микола, у 1945–1946 – провідник Надрайону „Бескид” I Округу ОУН, потім до липня 1947 провідник II Округу ОУН.

³ Zapewne p. o. komendanta. Dotychczasowy komendant PUBP, por. Święcicki Jan, został odwołany 8 lipca 1945, zaś Wilka Franciszka mianowano na to stanowisko dopiero we wrześniu.

⁴ Polska Partia Robotnicza (PPR) – partia komunistyczna utworzona w styczniu 1942 przez przybyłą z ZSRS na terytorium okupowanej Polski grupę inicjatywną; w 1942 powołała własne siły zbrojne – GL przekształcone później w AL; w grudniu 1948 po usunięciu z PPS działaczy niepodległościowych, PPR połączyła się z nią tworząc Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą (PZPR).

⁵ Właśc. Słupnicki – wicestarosta leski, sekretarz komitetu powiatowego PPR.

⁶ Ukraińska terminologia partyzancka dotycząca broni, podobnie jak polska (np. spluwa, gnat); tutaj – karabiny.

⁷ „Ihor” – Kit Wołodymyr, również „Homin”, „G-V”, w l. 1945–1947 prowidnyk V Rejonu, Nadrejonu „Chołodnyj Jar” I Okręgu OUN; zginął 20 maja 1947.

⁸ Mowa o rozejmie andruszowskim w 1667 r.

⁹ Chodzi o traktat ryski z 1921 r.

¹⁰ „Zorycz” – Radejko Mykoła, w l. 1945–1946 prowidnyk Nadrejonu „Beskyd” I Okręgu OUN, potem do lipca 1947 prowidnyk II Okręgu OUN.

18 серпня 1945, Ліско. Повідомлення В. Островського щодо стану безпеки у Ліському повіті у зв'язку з діяльністю УПА

Копія

Повітове управління МО
у Ліску
№ ж. 1399/45

Ліско 18.8.1945 р.

До
Воєводського управління МО¹
у Ряшеві

Стан безпеки в повіті
Ліско

З метою зображення критичної ситуації, яка останнім часом склалася на території Ліського повіту внаслідок незначних сил міліції та Війська Польського, а також у зв'язку з постійним напливом зі сходу банд УПА, цитую декілька рапортів, що надійшли з цього регіону:

Пост МО у Балигороді доповідає, що 16.8.45. минулого тижня² зі сходу прибуло на тут[ешню] територію близько 5000 бандерівців, з яких майже половина розквартирована по селах Лопенка, Бук, Завій, Полянки, Буковець, Терка. За даними розвідки, бандерівці планують здійснити захоплення гармат розташованого в Балигороді артилерійського загону ВП³, а також знищення поста МО у Балигороді, на який вже було здійснено напад 31.7.45 р.⁴

15.7.45⁵ р. о 21-ій годині загін УПА чисельністю 1000 осіб здійснив перехід з села Яблінки до громади Бистре. Перехід банди крізь Яблінки тривав близько 1 години.

Пост МО у Ліску доповідає 17.8.45, що на території поста у громаді Дзюрдзів розташований загін УПА чисельністю 500 осіб, які зайняті пранням білизни та випічкою хліба.

Пост МО Воля-Михова доповідає, що на території цього ж поста лютують сильні банди УПА чисельністю до 200 осіб, тероризуючи місцеве населення.

Останнім часом пост МО у Балигороді повідомляє, що бандерівці зосереджують сили поблизу Балигорода з метою повторного нападу на пост МО у Балигороді та на нечисленні військові підрозділи, що знаходяться там же.

18 sierpnia 1945, Lesko. Meldunek W. Ostrowskiego o stanie bezpieczeństwa w powiecie leskim w związku z działalnością UPA

Odpis

Powiatowa Komenda M.O.
w Lesku
L. dz. 1399/45

Lesko dnia 18.8.1945 r.

Do
Wojewódzkiej Komendy M.O.¹
w Rzeszowie

**Stan bezpieczeństwa w powiecie
Lesko**

W celu zobrazowania krytycznej sytuacji, jaka ostatnio wytworzyła się na terenie powiatu leskiego wskutek zbyt szczupłych sił milicji i Wojska Polskiego, a wobec napływających stale ze wschodu band U.P.A., przytaczam kilka meldunków z terenu:

Posterunek M.O. Baligród melduje, że 16.8.45. W ubiegłym tygodniu² przybyło ze wschodu na tutaj[wsze] tereny około 5.000 banderowców, z których prawie połowa kwateruje we wsiach Łopienka [Łopienka], Buk, Zawój, Polanki, Bukowiec, Terka. Według przeprowadzonego wywiadu, banderowcy planują zdobycie armat stacjonującego w Baligrodzie oddziału artylerji WP³ oraz zniszczenie posterunku M.O. Baligród, na który już był dokonany napad w dniu 31.7.45 r.⁴

W dniu 15.7.45⁵ r. o godz. 21-szej oddział U.P.A. w sile 1.000 ludzi przechodził ze wsi Jabłonki do gromady Bystre. Przejście bandy przez Jabłonki trwało około 1 godziny.

Posterunek M.O. Lesko melduje w dniu 17.8.45, iż na terenie posterunku w gromadzie Dziurdziów kwateruje oddział U.P.A. w sile 500 ludzi, którzy są zajęci praniem bielizny i wypiekiem chleba.

Posterunek M.O. Wola Michowa [Wola Michowa] melduje, że na terenie tegoż posterunku grasują silne bandy U.P.A. dochodzące do 200-stu ludzi, które terroryzują miejscową ludność.

W ostatniej chwili posterunek M.O. Baligród melduje, że banderowcy koncentrują swe siły w okolicy Baligrodu z zamiarem powtórnego napadu na posterunek M.O. Baligród i na szczupłe siły wojskowe tamże znajdujące się. Wed-

За отриманими даними, бандерівці мають гармати, міномети, станкові кулемети, а також автоматичну зброю.

У зв'язку з вищевикладеним, з метою ліквідації сильних банд УПА, необхідні сильні військові частини, оскільки військові та міліцейські сили [які тут розквартировані] є занадто незначні і недостатньо озброєні, щоб ліквідувати чисельні та добре озброєні банди УПА.

Вірно: (—)

Повітовий комендант МО
(—) Островський підпоручник⁶

*А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 3.
Засвідчена копія, машинопис.*

¹ Воєводським комендантом МО в Ряшеві був тоді полковник Францішек Ксенжарчик (1906–1991), член ППР, за професією гірник. Спочатку в ППС, з 1928 у Франції, потім в інтербригадах в Іспанії; член КПІ та КПФ. З 1943 у Польщі під окупацією: член Головного штабу ГЛ, у 1944 – командир Краківського району АЛ. У 1944–1953 у МО, воєводський комендант у Ряшеві, Кракові, Варшаві і заступник головного коменданта, потім відряджений до ВП (заступник командувача Сілезького ВО і заступник начальника Головного політичного управління). У 1961–1968 – голова Головного управління ЛОК (ЛПЖ до 1962); у 1981–1990 – член ЦК ПОРП, генерал броні.

² Помилка, повинно бути: „...доповідає 16.8.45, що минулого тижня...” .

³ З липня 1945 у Балигороді був розквартирований батальйон 34 пп та неповна батарея 37 пал.

⁴ Під час цієї операції загинув працівник поста МО у Балигороді Зажечни Зигмунт (нар. 1919).

⁵ Ймовірно 15.8.1945.

⁶ Див. примітку 2 до документа 66.

ług zasięgniętych informacji banderowcy posiadają armatki, minomioty⁶, C.K.M. oraz broń maszynową.

W związku z powyższym, w celu zlikwidowania silnych band U.P.A. konieczne są silne oddziały wojska, gdyż [stacjonujące tu] siły wojskowe i milicyjne są za szczupłe i niedostatecznie uzbrojone, aby móc [!] zlikwidować licznie i dobrze uzbrojone bandy U.P.A.

Za zgodność z oryginałem: (—)

Powiatowy Komendant M.O.
(—) Ostrowski ppor.⁷

A MSWiA, MAP 301, k. 3.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Komendantem wojewódzkim MO w Rzeszowie był wówczas płk Franciszek Książarczyk (1906–1991), członek PPR, z zawodu górnik. Początkowo w PPS, od 1928 we Francji, potem w Brygadach Międzynarodowych w Hiszpanii, członek KPH i KPF. Od 1943 w okupowanej Polsce: członek Szt. Gł. GL, w 1944 dca krakowskiego obwodu AL. W l. 1944–1953 w MO, kolejno komendant wojewódzki w Rzeszowie, Krakowie, Warszawie i zca komendanta głównego, następnie przeniesiony do ludowego WP (m. in. zca dcy Śląskiego OW i zca szefa GZP). W l. 1961–1968 prezes ZG LOK (LPŻ do 1962); 1981–1990 członek KC PZPR; gen. broni.

² Błąd; powinno być: ...melduje 16.8.45, że w ubiegłym tygodniu... .

³ Od lipca 1945 stacjonował w Baligródzie batalion 34 pp oraz niepełna bateria 37 pal.

⁴ Podczas tej akcji zginął funkcjonariusz posterunku MO Baligród, Zaręczny Zygmunt (ur. 1919).

⁵ Zapewne 15.8.1945.

⁶ Wojskowa terminologia rosyjska; powinno być: moździerz ewent. granatnik.

⁷ Zob. przypis 2 do dokumentu nr 66.

21 серпня 1945, Сянок. Щоденне повідомлення А. Щудліка щодо стану безпеки у Сяноцькому повіті у зв'язку з діяльністю УПА

Копія.

Республіка Польща
Повітовий староста
у Сяноку
№ Сп.-38/1/45
Щоденні повідомлення

Сянок, 21 серпня 1945

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

Згідно з розпорядженням від 24.IV. ц.р. № Е/8196/45 представляю наступне щоденне повідомлення:

16.8.1945 біля Репеді гм[іни] Щавне Сяноцького пов[іту] з'явилась велика кількість українських бандерівців, які зайняли сусідні місцевості. Проти бандерівців вжито військові сили, в результаті чого в бою загинуло 8 польських солдатів¹.

17.8.1945 р. бандерівці прорвались до громади Одрехова гм[іни] Заршин Сяноцького пов[іту] і там сконцентрували велику кількість людей, в результаті чого зайняли Одрехову і сусідні ліси. Проти бандерівців 18.8.1945 р. виступило військо й Народна міліція², в результаті чого бандерівці були змушені відступити до сусіднього лісу.

Під час бою загинуло 80 бандерівців, а з боку Війська Польського було 2 поранених.

19.8.1945 р. бандерівці знову сконцентрували сили і зайняли громаду Одрехова і там знаходяться, при чому стягують великі сили бандерівців з сусідніх громад. Згідно з отриманою інформацією, бандерівці володіють танками.

З метою знищення зосереджених банд я звернувся за допомогою до командира полку, розквартированого у Сяноку³, який обіцяв допомогу, але з умовою, що отримає щонайменше 1000 кг бензину для танків⁴, без яких військо не зможе взяти участь в операції.

У справі виділення бензину я звернувся до Об'єднання нафтової промисловості „Сектор” у Сяноку.

Повітовий староста:
(—) Щудлік Анджей⁵

21 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny A. Szczudlika o stanie bezpieczeństwa w powiecie sanockim w związku z działalnością UPA

Odpis.

Rzeczpospolita Polska
Starosta Powiatowy
w Sanoku
L: Sp.-38/1/45
Meldunki dzienne

Sanok, dnia 21 sierpnia 1945

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Na zarządzenie z dnia 24.IV. br. L: E/8196/45 przedkładam następujący meldunek dzienny:

Dnia 16.8.1945 w okolicy Rzepedzi, gm. Szczawne, pow. Sanok pojawiła się większa ilość bandurowców¹ ukraińskich, którzy opanowali sąsiednie okolice. Przeciwko bandurowcom została użyta siła wojskowa, skutkiem czego w czasie walk zginęło 8-miu żołnierzy polskich².

W dniu 17.8.1945 r. bandurowcy przerwali się do gromady Odrzechowa, gm. Zarszyn, pow. Sanok i tam skoncentrowali większą ilość ludzi, skutkiem czego zajęli Odrzechową i sąsiednie lasy. Przeciwko bandurowcom została w dniu 18.8.1945 r. użyta siła wojskowa i Milicja Obywat[elska]³ – na skutek czego bandurowcy zmuszeni byli się wycofać do sąsiedniego lasu.

W czasie walk zginęło około 80-ciu bandurowców, zaś ze strony Wojska Polskiego zostało 2-ch rannych.

W dniu 19.8.1945 r. bandurowcy z powrotem skupili się powtórnie i zajęli gromadę Odrzechowa i tam okopują się, przyczem ściągają większe siły bandurowców z sąsiednich gromad. Wedle uzyskanych informacji, bandurowcy posiadają czołgi.

Celem rozbicia gromadzących się band, zwróciłem się o pomoc do Dowódcy pułku stacjonowanego w Sanoku⁴, który przyrzekł swą pomoc pod warunkiem, że otrzyma przynajmniej 1000 Kg benzyny do czołgów⁵, bez których wojsko w akcji udziału wziąć nie może.

O przydział benzyny zwróciłem się do Zjednoczenia Przemysłu Naftowego „Sektor” w Sanoku.

Starosta powiatowy
(—) Szczudlik Andrzej⁶

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 7.

Копія, машинопис.

¹ Цього дня сотня УПА з куреня „Рена” (командир Мізерний Василь) напала у селі Репедь на групу радянських солдатів з 338 полку НКВД, які гнали худобу (ймовірно реквізовану у місцевого населення). На допомогу їм рушило декілька солдатів 34 пп (8 ДП), які близько 14 години вступили у бій з сотнею УПА. Сотня під час відступу заманила підрозділ 34 пп у пастку і завдала йому важких втрат. Залишки підрозділу відступили до Репеді, де увечері їх підтримали самохідні гармати СУ-76, учбовий батальйон 36 пп і підрозділ 34 пп. Бойових дій не було.

² До складу комбінованої групи (командир майор Ян Грабліс), організованої в Сяноку, увійшли солдати 34 пп, які охороняли штаб полку, працівники МО і ПУБП та 5 самохідних гармат СУ-76.

³ Командиром 34 пп був підполковник Станіслав Плюто.

⁴ Йдеться про самохідні гармати.

⁵ Щудлік Анджей – Сяноцький староста у 1945–1947, член ППС; у період війни в АК, після війни сприяв ПСЛ; звільнений з посади та ув’язнений УБ після викриття того, що його сім’я надавала допомогу членам УПА.

A MSWiA, MAP 301, k. 7.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Tak w tekście. Podobnie dalej.

² W dniu tym sotnia UPA z kurenia „Rena” (dca Mizerny Wasyl) zaatakowała we wsi Rzepedź grupę żołnierzy sowieckich z 338 pułku NKWD, którzy konwojowali (najprawdopodobniej zarekwirowane ludności miejscowej) bydło. Na pomoc sowietom wymaszerowało kilkadziesiąt żołnierzy z 34 pp (z 8 DP), którzy ok. godz. 14.00 nawiązali kontakt bojowy z sotnią UPA. Sotnia wycofując się, wciągnęła pododdział 34 pp w zasadzkę i zadała mu ciężkie straty. Resztki pododdziału wycofały się do Rzepedzi, gdzie do wieczora zostały wsparte lekkimi działami samobieżnymi SU-76, batalionem szkolnym 36 pp i kolejnym pododdziałem 34 pp. Kontakt z przeciwnikiem już nie nawiązano.

³ W skład improwizowanej grupy (dca: mjr Jan Grablis), zorganizowanej w Sanoku, weszli żołnierze 34 pp ochraniający sztab pułku, funkcjonariusze MO i PUBP oraz 5 dział samobieżnych SU-76.

⁴ Dowódcą 34 pp był ppłk Stanisław Pluto.

⁵ Chodzi o działa samobieżne.

⁶ Szczudlik Andrzej, starosta sanocki w l. 1945–1947, członek PPS; w czasie wojny w AK, po wojnie sympatyzował z PSL; zdjęty ze stanowiska i aresztowany przez UB po ujawnieniu, że jego rodzina udzielała pomocy członkom UPA.

23 серпня 1945, Сянок. Повідомлення А. Щудліка стосовно нових деталей операції УПА у Сяноцькому повіті

Копія

Республіка Польща
Повітовий староста
у Сяноку.

Сянок, 23 серпня 1945

№ Сп.-38/1/45

Для службового користування

Щоденні повідомлення.

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

Уночі з 11 на 12/VIII.1945 близько 21 год[ини] 45 хв. до громади Дальова прибула велика кількість бандерівців, які після втручання місцевої міліції відійшли. Ті ж самі бандерівці увійшли до м. Кам'янка і пограбували там декілька господарств. Потім вони підпалили віз з соломою, що стояв на дворі, а коли люди почали гасити пожежу, тоді бандерівці відкрили вогонь і поранили декілька осіб. Цих осіб було відправлено до лікарні у Коросні. Після того ті ж самі бандерівці відійшли до Посади Яслиської, там вони забрали 6 коней у місцевих господарів, 4 голови великої рогатої худоби та суму 1550 зл[отих], білизну та взуття. Ці події відбулися 13.VIII.1945. Того ж дня бандерівці попрямували до Сировиці. Між ними помічено декілька жінок з санітарними приладами. Бандерівський загін затримався в тій громаді і зібрав все українське населення, якому командир повідомив, що ще буде велика війна і що Польща не буде такою, як зараз; що Україна мусить бути, що вони мають угоду з Америкою і що місцеве населення не повинно слухати польську владу та не має чого боятися. Після цього 3 бандерівці забрали колишнього солтиса Дзябу Теодора і повели до Дарова. Вони підійшли до будинку Масника Дмитра і запитали, чи він тут мешкає, оскільки вони мають до нього справу. Масника не було вдома через те що він втік, тоді бандерівці пішли до гр[еко]-кат[олицького] священника Кміцікевича і там вони їли та відпочивали.

17/8.1945 вранці до громади Сировиця прибув загін бандерівців і зажадав від солтиса списку населення та кількості худоби. Тим часом якась невідома особа здійснила серію пострілів з кулемета в напрямку бандерівців. Після цих пострілів бандерівці оточили село і зібрали все населення в одному місці. Командир загону звернувся до населення з попередженням, якщо хто-небудь спробує ще раз по них стріляти, вони спалять все село. Він сказав, що не

**23 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny A. Szczudlika podający
kolejne szczegóły o akcjach UPA w powiecie sanockim**

Odpis

Rzeczpospolita Polska
Starosta Powiatowy
w Sanoku.

Sanok, dnia 23. sierpnia 1945

L. Sp.-38/1/45

Poufne

Meldunki dzienne.

Do

Urzędu Wojewódzkiego

Wydział Społeczno-Polityczny

w Rzeszowie

W nocy z dnia 11 na 12/VIII.1945 około godz. 21,45 przybyła większa ilość banderowców do gromady Daliowa i tam na interwencję miejscowej milicji wycofali się. Ci sami banderowcy przybyli do m. Kamionka i tam porabowali kilku gospodarzy. W końcu podpalili wóz ze słomą stojący na podwórzu, a z chwilą, kiedy ludność zaczęła gasić pożar, wtedy banderowcy otworzyli ogień i ranili kilka osób. Osoby te odwieziono do szpitala w Krośnie. Ci sami banderowcy po dokonaniu wyżej wspomnianego czynu wycofali się do Posady Jaśliskiej, – i tam zabrali 6 koni gospodarzom miejscowym, 4 sztuki bydła oraz kwotę 1.550 zł, bieliznę i obuwie. Czynność ta odbyła się 13.VIII,1945. W tym samym dniu udali się do Surowicy. Między nimi zauważono też kobiety, które niosły przybory sanitarne. Oddział banderowski zatrzymał się w tej gromadzie i zebrał całą ludność ukraińską, której dowódca oświadczył, że jeszcze będzie wielka wojna i Polska nie będzie taka jak teraz, Ukraina musi być, że mają porozumienie z Ameryką i ludność miejscowa nie potrzebuje słuchać władz polskich i niczego nie ma się bać. Potem wszystkim, 3 banderowców zabrali b. sołtysa Dziabę Teodora i odprowadzili w stronę Darowa. W końcu podeszli pod dom Masnyka Dmytra i zapytali się, czy on tu mieszka, bo mają z nimi rozprawę. Ponieważ Masnyk nie znajdował się w domu, gdyż uciekł, banderowcy udali się do księdza gr[recko]kat[olickiego] Kmicikiewicza i tam odpoczywali i jedli.

Dnia 17/8.1945 w godzinach porannych przybył do gromady Surowica oddział banderowców i zażądał od sołtysa spisu ludności oraz bydła. W międzyczasie jakiś nieznany osobnik dał serię strzałów z K.M. w kierunku banderowców. Na skutek tych strzałów banderowcy okrążyli wieś i zgromadzili całą ludność w jednym miejscu. Dowódca oddziału przemawiał do ludności, której oświadczył, jeśli jeszcze raz ktoś się do nich odważy strzelać, to spali całą wieś,

треба їх боятися, оскільки вони прийшли не грабувати і стріляти, а виступають лише проти комунізму. Незабаром життя буде краще, бо Україна і Польща будуть не такими, як зараз. Потім він зажадав від мешканців громади зібрати мундири, шапки та набої, а також продукти, призначені для державних поставок. О 14-ій год[ині] підпалили хату Масника Дмитра, яка з усім майном доценту згоріла. Ввечері після збирання продуктів бандерівці відійшли у напрямку Вернеївки. Загін бандерівців налічував близько 400 осіб.

18/8.1945 коло 13-ої год[ини] група бандерівців у кількості 50 осіб проходила через громаду Дудинці, вона була розбита в Одреховій під час акції. Ця група попрямувала у напрямку Волиці, забравши з собою селянина з м. Дудинці Возьного Миколая та його коня, на якого посадили пораненого бандерівця. Вищезазначений селянин дотепер не повернувся.

18/8.1945 у Сяноку було розповсюджено листівки такого змісту: „1/ Не можна жидам вимагати повернення давньої власності, 2/ жиди з Польщі, які перебувають за кордоном, повинні залишатися там і далі, а якщо жид переїде кордон Польщі, то буде присуджений на смерть, 3/ Вищезазначене розпорядження не стосується жидів-християн.”

У Сяноцькому повіті останнім часом з'явилися листівки українською мовою, які додаються в перекладі.

2 додатки

Повітовий староста
Щудлік Анджей

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 8.

Копія, машинопис.

Публікується без додатків.

zaznaczył, żeby ludność się ich nie bała, gdyż nie przyszli ich rabować i strzelać, tylko idą przeciwko komunizmowi. Wkrótce będzie lepiej, bo będzie Ukraina i Polska nie taka, jak teraz jest. Następnie zażądał od mieszkańców gromady kontyngentu, oraz składania mundurów, czapek i amunicji. O godz. 14-tej podpalili zabudowania Masnyka Dmytra, które wraz z inwentarzem martwym doszczętnie się spaliło. Wieczorem po zebraniu kontyngentu odeszli w kierunku Wernejówki. Oddział banderowców liczył około 400 ludzi.

Dnia 18/8.1945 około godz. 13-tej przechodziła przez gromadę Dudyńce grupa banderowców w sile około 50 ludzi, która została rozbita w Odrzechowej w czasie akcji. Grupa ta udała się w kierunku Wolicy zabierając ze sobą gospodarza z Dudyniec Woźnego Mikołaja wraz z koniem, którego użyli dla rannego banderowca. Wspomniany gospodarz do tej pory nie powrócił.

Dnia 18/8.1945 zostały rozlepione w Sanoku ulotki o następującej treści: „1/ Nie wolno żydom upominać się o dawne własności, 2/ żydzi z Polski przebywający zagranicą, muszą pozostać tam nadal, a jeżeli żyd przekroczy granice Polski zostanie skazany na śmierć, 3/ Powyższe rozporządzenie nie dotyczy Żydów-chrześcijan.”

W powiecie sanockim znaleziono ostatnio ulotki w języku ukraińskim, które po przetłumaczeniu dołącza się.

2 załączniki

Starosta Powiatowy
Szczudlik Andrzej

A MSWiA, MAP 301, k. 8.

Odpis, maszynopis.

Publikuje się bez załączników.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

24 серпня 1945, Сянок. Щоденне повідомлення К. Міхера про стан безпеки у Сяноцькому повіті у зв'язку з діяльністю УПА

Копія.

Республіка Польща
Повітовий староста
у Сяноку.

Сянок, 24 серпня 1945 р.

№ Сп. 38/1/45.

Щоденні повідомлення.

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

Згідно з розпорядженням від 24.IV. ц.р. №: Е-/8196/45 представляю наступне щоденне повідомлення:

Управління гміни в Яслиських 23.VIII. ц.р. проінформувало мене письмово, що 22 ц[ього] м[ісяця] ввечері близько 9-ої години банда оточила село Шкляри, гміни Яслиська. Населенню східного походження було наказано залишити будинки, худобу було вигнано з хлівів і протягом півгодини все село було охоплено полум'ям, лишилося тільки три будинки. Винуватці злочину після його вчинення спокійно відійшли в напрямку Посади Яслиської, до Волі Нижньої. Банда забрала у населення лише взуття та інші речі і наказала залишити село. Банда складалася з 350–400 осіб, одягнених у німецькі, польські та інші мундири. З розповідей населення відомо, що в Полянах Суровичних, Сировиці і Дарові напади є ще більш значними. Населення зі сходу, розміщене Земським управлінням в Сяноку, у селі Шкляри (близько 16 родин) вивезено до Риманова Здрою, оскільки в громаді Яслиська немає приміщень, а крім с. Яслиська для них немає місця, бо інші українські села зайняті бандерівцями.

Органи безпеки поінформовані про вищевказаний напад. –

За повітового старосту:

(—) Міхер Казімеж
Референдарій:

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 9.
Копія, машинопис.

24 sierpnia 1945, Sanok. Meldunek dzienny K. Michera o stanie bezpieczeństwa w powiecie sanockim w związku z działalnością UPA

Odpis.

Rzeczpospolita Polska
Starosta Powiatowy
w Sanoku.
L: Sp. 38/1/45.
Meldunkiienne.

Sanok, dnia 24.VIII.1945 r.

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Na zarządzenie z dnia 24.IV. br. L: E-/8196/45 przedkładam następujący meldunek dzienny:

Zarząd Gminy w Jaśliskach doniósł mi pismem z dnia 23.VIII. br., że w dniu 22 bm. wieczorem około godziny 9-tej otoczona została wioska Szklary, gmina Jaśliska przez bandę. Ludności pochodzącej ze Wschodu kazano opróżnić domy, bydło ze stajen wypędzono i w przeciągu pół godziny cała wioska stanęła w płomieniach, zostało tylko trzy domy. Sprawcy czynu po dokonaniu faktu spokojnie odeszli w stronę Posady Jaśliskiej, do Woli Niżnej. Banda zabrała ludności tylko obuwie i inne rzeczy, zak[az]ała opuścić wioskę. Banda składała się z 350–400 ludzi w mundurach niemieckich, polskich i innych. Z doniesień ludności wynika, że w Polanach Surowicznych, Surowicy i Darowie na[pa]dy są jeszcze liczniejsze. Ludzi ze Wschodu osiedlonych przez Urząd Ziemski w Sanoku w wiosce Szklary (około 16 rodzin) wywieziono do Rymanowa Zdroju, ponieważ w gromadzie Jaśliska nie ma pomieszczeń, a oprócz Jaślisk nie ma pomieszczenia dla nich, gdyż są tylko wioski ukraińskie opanowane przez bandurowców¹.

Organa bezpieczeństwa powiadomiono o powyższym napadzie. –

Za Starostę Powiatowego:

(—) Micher Kazimierz
Referendarz.

A MSWiA, MAP 301, k. 9.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Tak w oryginale.

31 серпня 1945, Дрогобич. Спецповідомлення В. Майструка С. Савченку про хабарництво у польському районному представництві у справах переселення в Стрию

Совершенно секретно

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТУ
ТОВ. САВЧЕНКО

гор. Киев

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

Последнее время в УНКГБ Дрогобычской области начали поступать агентурные данные о том, ^а что сотрудники польского представительства по эвакуации поляков из гор. Стрый в Польшу, систематически берут крупные денежные взятки за выдачу эваколистов гражданам СССР, не имеющим права на выезд в Польшу. ^а

^б В результате этого преступный элемент, из числа украинского населения, незаконно выезжает в Польшу, пытаясь избежать ответственности за свои преступления перед Советской властью. ^б

Принятыми нами агентурно-оперативными мерами указанные ^а выше данные были перепроверены и подтверждены. ^а

18 августа с.г. Стрыйским ГО НКГБ была задержана по подозрению в принадлежности к агентуре гестапо НЕВИНСКАЯ Зинаида Болеславовна, 1918 года рождения, уроженка и жительница г. Пологи Запорожской области УССР.

На допросе НЕВИНСКАЯ показала, что в период немецкой оккупации Запорожской области она работала в ортскомендатуре и при отступлении немцев бежала с ними в Германию.

В июле 1945 года, возвращаясь из Германии в Запорожскую область, НЕВИНСКАЯ вместе со своей матерью и сестрой остановилась ^а на временное местожительство в г. Стрый, Дрогобычской области.

В августе месяце с.г. она решила ^а выехать со своей семьей на постоянное местожительство в Польшу.

В польском представительстве г. Стрий, куда НЕВИНСКАЯ обратилась по этому вопросу, ей было официально отказано как гражданке СССР, однако, ^а через машинистку польского представительства ЯНУСЬ Софию

31 sierpnia 1945, Drohobycz. Meldunek specjalny W. Majstruka dla
S. Sawczenki o łapówkarstwie w polskim rejonowym przedstawicielstwie
ds. przesiedleń w Stryju

Ścisłe tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS
GENERAŁA-LEJTENANTA
tow. SAWCZENKI

mias[to] Kijów

MELDUNEK SPECJALNY

W ostatnim czasie do UNKGB obwodu drohobyckiego zaczęły napływać dane agenturalne o tym, ^a że pracownicy polskiego przedstawicielstwa do spraw ewakuacji Polaków do Polski z mias[ta] Stryja systematycznie biorą wysokie łapówki pieniężne za wydawanie kart ewakuacyjnych obywatelom ZSRS nie mającym prawa wyjazdu do Polski.^a

^b Wskutek tego element przestępczy spośród ludności ukraińskiej nieprawnie wyjeżdża do Polski starając się uniknąć odpowiedzialności za swoje przestępstwa wobec Władzy Sowieckiej.^b

Dzięki podjętym przez nas działaniom agenturalno-operacyjnym, ^a powyższe informacje zostały sprawdzone i potwierdzone.^a

18 sierpnia br. Stryjski GO NKGB zatrzymał podejrzaną o przynależność do agentury gestapo NIEWINSKĄ Zinaidę Bolesławowną, urodzoną w 1918 roku, pochodzącą z m. Połogi w obwodzie zaporoskim USRS i tam zamieszkałą.

Na przesłuchaniu NIEWINSKAJA zeznała, że podczas okupacji niemieckiej pracowała w obwodzie zaporoskim w *ortskomendanturze* i w czasie odwrotu Niemców uciekła z nimi do Niemiec.

W lipcu 1945 roku wracając z Niemiec do obwodu zaporoskiego, NIEWINSKAJA razem ze swoją matką i siostrą ^a zatrzymała się na pewien czas w m. Stryju w obwodzie drohobyckim.

W miesiącu sierpniu br. zdecydowała się ona ^a na wyjazd ze swoją rodziną na pobyt stały do Polski.

W przedstawicielstwie polskim w m. Stryju, gdzie NIEWINSKAJA zwróciła się w tej sprawie, oficjalnie jej odmówiono jako obywatelce ZSRS, jednak ^a dzięki maszynistce w przedstawicielstwie polskim JANUŚ Zofii c. Leona, za

Леонтьевну, НЕВИНСКОЙ за взятку в 2000 рублей удалось зарегистрироваться и получить эваколисты на выезд в Польшу.^а

На основании показаний НЕВИНСКОЙ 28 августа нами была задержана машинистка польского представительства в Стрию – ЯНУСЬ София Леонтьевна, 1908 года, полька, уроженка и жительница гор. Стрый.

На допросе ЯНУСЬ^а созналась, что она^а действительно, без всяких на то оснований, зарегистрировала на выезд в Польшу семью НЕВИНСКОЙ, вписав ее в регистрационный номер постороннего гражданина КОЗЛОВСКОГО. Выдачу эваколистов и^а получение взятки ЯНУСЬ отрицает.^а Однако в этом полностью изобличается показаниями НЕВИНСКОЙ, ее сестры, матери и секретаря украинского представительства в Стрию ВАСИЛЬЧЕНКО.

Одновременно, Стрыйским ГО НКГБ был задержан гр-н ТОКАРСКИЙ Евстафий Ильяшевич, 1911 года рождения, украинец, житель гор. Стрый, подозреваемый в сотрудничестве с гестапо.

По агентурным данным ТОКАРСКИЙ, пытаясь^а избежать ответственности перед Советской властью за свою связь с гестапо, решил скрыться на территории Польши.^а С этой целью он дал взятку в 10000 рублей^а Уполномоченному Польского Правительства в Стрию БЕРЕЗОВСКОМУ и через последнего получил эваколисты на себя и свою семью.^а

Кроме того, были дополнительно получены агентурные данные, что ТОКАРСКИЙ дал взятку в сумме несколько тысяч^а рублей также уполномоченному украинского правительства РАНЕТЕ.^а

На допросе ТОКАРСКИЙ отрицает факт дачи взятки БЕРЕЗОВСКОМУ и РАНЕТЕ, однако подтверждает, что многим жителям гор. Стрый он рассказывал о том, что за регистрацию на выезд в Польшу он^а заплатил в польскую комиссию 10–15000 рублей.^а

Допрошенные по делу свидетели КОЛЬ и другие, а также камерной обработкой подтверждается тот факт, что ТОКАРСКИЙ в разговорах с близкими ему людьми рассказывал о данной им взятке в польскую комиссию.

Проверкой в польской и украинской комиссии выяснено, что ТОКАРСКИЙ на выезд в Польшу был зарегистрирован только на основании его письменного заявления о том, что^а он поляк, причем, в паспорте, сданном им в комиссию^а, значится, что он украинец. Справка же ксендза о том, что^а ТОКАРСКИЙ крещен в костеле, была приложена БЕРЕЗОВСКИМ к документам только после ареста ТОКАРСКОГО.^а

Этот факт также дает основание полагать, что ТОКАРСКИЙ был зарегистрирован на выезд в Польшу за взятку.

^аСледствие по делу НЕВИНСКОЙ, ЯНУСЬ и ТОКАРСКОГО продолжаем в направлении полного вскрытия преступной деятельности как

łapówkę 2000 rubli NIEWINSKIEJ udało się zarejestrować i otrzymać kartę ewakuacyjną na wyjazd do Polski.^a

Na podstawie zeznań NIEWINSKIEJ zatrzymaliśmy 28 sierpnia maszynistkę przedstawicielstwa polskiego w Stryju – JANUŚ Zofię c. Leona, [urodzoną] w 1908 roku, Polkę, pochodzącą z mias[ta] Stryja i tam zamieszkałą.

Na przesłuchaniu JANUŚ^a przyznała się, że rzeczywiście^a zarejestrowała na wyjazd do Polski, bez żadnych ku temu podstaw rodzinę NIEWINSKIEJ, wpisując ją pod numerem rejestracyjnym postronnego obywatela KOZŁOWSKIEGO. Do wydania kart ewakuacyjnych i^a wzięcia łapówki JANUŚ nie przyznaje się^a. Jednakże w sprawie tej obciążają ją całkowicie zeznania NIEWINSKIEJ, jej siostry, matki i sekretarza przedstawicielstwa ukraińskiego w Stryju, WASILCZENKI.

W tym samym czasie Stryjski GO NKGB zatrzymał ob[ywate]la TOKARSKIEGO Jewstafija Iliaszewicza, urodzonego w 1911 roku, Ukraińca, mieszkańca mias[ta] Stryja, podejrzewanego o współpracę z gestapo.

Według danych agenturalnych, TOKARSKIJ starając się^a uniknąć odpowiedzialności wobec Władzy Sowieckiej za swoją współpracę z gestapo, postanowił ukryć się na terenie Polski.^a W tym celu dał on łapówkę 10 000 rubli^a Pełnomocnikowi Rządu Polskiego w Stryju BEREZOWSKIEMU i dzięki temu ostatniemu otrzymał karty ewakuacyjne dla siebie i swojej rodziny.^a

Ponadto otrzymaliśmy dodatkowo dane agenturalne, że TOKARSKIJ dał także łapówkę w wysokości kilku tysięcy^a rubli pełnomocnikowi rządu ukraińskiego RANIECIE.^a

Podczas przesłuchania TOKARSKIJ nie przyznał się do wręczenia łapówki BEREZOWSKIEMU i RANIECIE, jednak potwierdził, że wielu mieszkańcom mias[ta] Stryja mówił o tym, że za rejestrację na wyjazd do Polski^a zapłacił polskiej komisji 10–15000 rubli.^a

Przesłuchani w tej sprawie świadkowie KOL i inni, jak również rozpracowanie operacyjne w celi, całkowicie potwierdzają fakt, że TOKARSKIJ w rozmowach z bliskimi mu ludźmi opowiadał o tym, iż wręczył łapówkę polskiej komisji.

Podczas kontroli w polskiej i ukraińskiej komisji ustalono, że TOKARSKIJ został zarejestrowany na wyjazd do Polski tylko na podstawie swojego pisemnego oświadczenia, że^a jest Polakiem, przy czym w paszporcie, który zdał komisji^a zaznaczono, że jest on Ukraińcem. A zaświadczenie księdza o tym, że^a TOKARSKIJ był ochrzczony w kościele, zostało przez BEREZOWSKIEGO dołączone do dokumentów dopiero po aresztowaniu TOKARSKIEGO.^a

Fakt ten daje też podstawę, by przypuszczać, że TOKARSKIJ został zarejestrowany na wyjazd do Polski za łapówkę.

^aKontynuujemy śledztwo w sprawie NIEWINSKIEJ, JANUŚ i TOKARSKIEGO, by w pełni ujawnić działalność przestępczą zarówno ich samych,

их самых, так и работников польского^а и украинского представительства по эвакуации поляков в Польшу.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБЫЧ. ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК

(—) МАЙСТРУК

„^а31^в” августа 1945 года

№ ^а47623/11^в

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 52–54.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер: „Вх. 17381” і дата: „17.9.45 г.”; вгорі посередині вписано в дужках номер: „2455”. На тексті приписки від руки. Перша: „т. Пильнову. Сообщите т. Федотову. Ориентируйте другие УНКГБ” з нерозбірливим підписом і датою: „15-9-45”. Друга: „т. Мазину. Для исполнения указаний Наркома” з нерозбірливим підписом і датою: „17.9.45”. Третя: „т. Волкову. Немедленно сообщите НКГБ СССР и ориентировку всем УНКГБ Украины, только не затягивайте исполнения”; „В проект сообщения т. Меркулову о переселении также включите и этот факт” з нерозбірливим підписом і датою: „18.IX”. Четверта: „т. Мостовой. Исполните. Срок 19.9” з нерозбірливим підписом і датою: „18.9”. Внизу зліва прямокутний штамп про надходження до Секретаріату НКГБ УРСР з датою від руки: „10.9.45”.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Текст зазначений зліва на полях вертикальною рисою від руки.

^в - ^в Вписано від руки.

jak i pracowników polskiego^a i ukraińskiego przedstawicielstwa do spraw ewakuacji Polaków do Polski.

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBWODU DROHOBYC[KIEGO]
PUŁKOWNIK

(—) MAJSTRUK

„^c31^c” sierpnia 1945 roku.

Nr ^c47623/11^c

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 52–54.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu wpisano odręcznie nr: Wch. 17381 i datę: 17.9.45 r.; u góry pośrodku wpisano w nawiasie nr: 2455. Na tekście ukosem odręczne adnotacje. Pierwsza: t. Pilnow. Zameldujcie t. Fiedotowowi. Zorientujcie inne UNKGB, data: 15-9-45 i nieczytelny podpis. Druga: t. Mazin. W celu wykonania rozporządzeń Narkoma, data: 17.9.45 i nieczytelny podpis. Trzecia: t. Wołkow. Natychmiast meldunek [do] NKGB ZSRS i meldunek orientacyjny do wszystkich UNKGB Ukrainy, tylko nie zwlekajcie z wykonaniem. Do projektu meldunku o przesiedleniu dla t. Mierkułowa również włączcie ten fakt, data: 18.IX i nieczytelny podpis. Czwarta: t. Mostowoj. Wykonać. Termin 19.9., data: 18.9 i nieczytelny podpis. W lewym dolnym rogu prostokątna pieczętka wpływu Sekretariatu NKGB USRS z wpisaną odręcznie datą: 10.9.45.

^a - ^a Podkreślono odręcznie

^b - ^b Tekst zakreślony na lewym marginesie odręcznie, pionową linią.

^c - ^c Wpisano odręcznie.

1 вересня 1945, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка С. Савченку про хід переселення і настрої польського населення Дрогобицької області станом на 30 серпня 1945 р.

Совершенно секретно

НАРОДНОМУ КОМИССАРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТУ
тов. САВЧЕНКО
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
о ходе переселения поляков из Дрогобычской области
на территорию Польши

На основании люблинского соглашения от 9-го сентября 1944 года, заключенного между Правительством УССР и Польской республики по вопросу обмена польским и украинским населением на территории Дрогобычской области было создано 4 регистрационных пункта, которые приступили к работе с 15 октября 1944 года.

По состоянию на 30 августа 1945 года по области из общего числа польского населения в 124 тыс. человек зарегистрировалось на выезд в Польшу 84.440 человек, т.е. 68%.

Из них: По Дрогобычскому пункту	–	43.432
по Самборскому	–“–	– 27.202
по Стрийскому	–“–	– 12.038
по Ходоровскому	–“–	– 1.768

Из числа зарегистрировавшихся на отчетный день выехало в Польшу – 37.171 человек.

Необходимо отметить, что если в первое время после организации регистрационных пунктов польское население в своем большинстве не хотело выезжать в Польшу, питая надежду, что территория Западных областей Украины отойдет к Польше, а также в силу проводившейся активной анти-советской деятельности участников „Армии крайовой” и другого белопольского подполья, то после нанесения нами в декабре 1944 г. и январе 1945 г. ^а оперативного удара по польскому националистическому подполью регистрация поляков на выезд в Польшу резко возросла.^а

^бТак, если на 20 декабря по области зарегистрировалось 3219

1 września 1945, Drohobycz. Raport W. Majstruka dla S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania i nastrojach ludności polskiej w obwodzie drohobyckim. Stan na 30 sierpnia 1945 r.

Ściśle tajne

DO LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
USRS
GENERAŁA-LEJTENANTA
tow. SAWCZENKI
mias[to] Kijów

RAPORT

o przebiegu przesiedlenia Polaków z obwodu drohobyckiego
na terytorium Polski

Na podstawie układu lubelskiego z 9-go września 1944 roku, zawartego pomiędzy Rządem USRS a [Rządem] Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wymiany ludności polskiej i ukraińskiej, na terenie obwodu drohobyckiego utworzono 4 punkty rejestracyjne, które przystąpiły do pracy od 15 października 1944 roku.

Według stanu na 30 sierpnia 1945 roku, z ogólnej liczby ludności polskiej w obwodzie 124 tys. osób, zarejestrowało się na wyjazd do Polski 84.440 osób, czyli 68%.

Z tego: w punkcie drohobyckim – 43.432
w –"– samborskim – 27.202
w –"– stryjskim – 12.038
w –"– chodorowskim – 1.768

Spośród zarejestrowanych, do dnia sprawozdawczego wyjechało do Polski – 37.171 osób.

Należy zaznaczyć, że jeśli w pierwszym okresie po zorganizowaniu punktów rejestracyjnych ludność polska w większości nie chciała wyjeżdżać do Polski żywiąc nadzieję, że terytorium Zachodniej Ukrainy będzie należało do Polski, a także [wierząc] w siłę członków „Armii Krajowej” i pozostałego podziemia *bielopolskiego* realizującego czynną działalność antysowiecką, to po przeprowadzeniu przez nas w grudniu 1944 r. i w styczniu 1945 r. ^auderzenia operacyjnego na polskie podziemie nacjonalistyczne, rejestracja Polaków na wyjazd do Polski wyraźnie wzrosła^a.

^bI tak, jeśli do 20 grudnia zarejestrowało się w obwodzie 3219 osób, to

человек, то на ^в31 января^в записалось 37377 человек, на 1 апреля 4885 [?] человек, а на ^в5 мая с.г. 67131^в человек.^б В подтверждении этого приводим несколько фактов реагирования польского населения.

^вВ январе месяце^в с.г. экспедитор хлебзавода ПАВЛИШИН, поляк, беспартийный, среди рабочих заявлял:

^а „...Советская власть проводит аресты поляков для того, чтобы они все выехали в Польшу. Аресты будут и дальше, если поляки не будут выезжать...”^а

ПОКУС, музыкант гортеатра, поляк, среди окружающих заявил, что:

^а „...Сейчас арестовывают поляков для того, чтобы они скорее выезжали с Украины, а если они не поедут, то всех арестуют...”^а

Жительница с. Мертюки, Стрийского района говорила ^вв феврале месяце^в:

^а „...Поголовно всех арестуют, а потому хочу скорее уехать в Польшу, но никак не могу записаться, ибо в комиссии большие очереди на запись...”^а

Несмотря на желание большинства поляков выехать в Польшу, часть националистически настроенного элемента все же выезжать не желала, рассчитывая на то, что Польша будет в границах до 1939 года, что реакционное эмигрантское правительство добьется этого с помощью Англии и Америки и что вопрос о границах Польши будет решен на конференции в Сан-Франциско¹.

Так житель гор. Дрогобыч МАНДРЫКА Елена, домохозяйка, среди окружающих заявляла, что:

„...Скоро произойдут изменения в установлении границ между СССР и Польшей. Дрогобычская и Львовская области будут переданы Польше... так как Англия и Америка этот вопрос поставили перед Советским Правительством и не признают польское правительство, созданное в СССР.

В Польше будет настоящее польское правительство, находящееся сейчас в Лондоне...”

Слесарь нефтеперегонного завода № 2 МЕЛЬНИК Константин в разговоре с рабочими завода говорил:

„...В Польшу выезжать теперь не надо, ибо по решению специальной комиссии Польша останется в границах существующих до 1939 года...”

^гМастер нефтеперегонного завода^г № 1 в беседе с нашим источником „ЛИДА” заявил, что:

„...Конференция должна решить вопрос о границах Польши. Америка и в частности президент ТРУМЕН² полностью выполнят условия атлантической хартии³ и границы Польши восстановят такие, как были до 1939 года”.

^cdo 31 stycznia^c zapisało się 37377 osób, do 1 kwietnia 4885 [?], a ^cdo 5 maja br. 67131^c osób.^b Na potwierdzenie powyższego przytaczamy kilka przykładów reakcji ludności polskiej.

^cW miesiącu styczniu^c br. ekspedytor piekarni PAWLISZYN, Polak, bezpartyjny, oświadczył robotnikom:

^a„...Władza Sowiecka prowadzi aresztowania wśród Polaków po to, żeby wszyscy wyjechali do Polski. Aresztowania będą trwały nadal, jeśli Polacy nie będą wyjeżdżali...”^a

POKUS, muzyk teatru miejskiego, Polak, oświadczył wśród znajomych, że:

^a„...Teraz aresztują Polaków po to, żeby szybciej wyjeżdżali z Ukrainy, a jeśli nie pojedą, to aresztują wszystkich...”^a

Mieszkanca w[si] Miertuki w rejonie stryjskim mówiła ^cw miesiącu lutym^c:

^a„...Wszystkich, co do jednego aresztują i dlatego chcę jak najszybciej wyjechać do Polski, ale w żaden sposób nie mogę się zapisać, bo w komisji są długie kolejki do zapisów...”^a

Pomimo tego, że większość Polaków chce wyjechać do Polski, część elementu nastawionego nacjonalistycznie mimo wszystko nie chciała wyjeżdżać licząc na to, że Polska będzie w granicach sprzed 1939 roku, że reakcyjny rząd emigracyjny osiągnie to z pomocą Anglii i Ameryki i że w sprawie granic Polski decyzje zapadną na konferencji w San Francisco¹.

I tak, mieszkanka mias[ta] Drohobycza, MANDRYKA Helena, gospodyni domowa, oświadczyła wśród znajomych, że:

„...Wkrótce nastąpią zmiany w ustaleniach granic między ZSRS a Polską. Obwody drohobycki i lwowski przekazane zostaną Polsce... ponieważ Anglia i Ameryka postawiły tę sprawę przed Rządem Sowieckim i nie uznają rządu polskiego utworzonego w ZSRS.

W Polsce będzie prawdziwy polski rząd, znajdujący się teraz w Londynie...”

Ślusarz z Rafinerii Ropy Naftowej nr 2, MIELNIK Konstanty, podczas rozmowy z robotnikami z zakładu mówił:

„...Do Polski wyjeżdżać teraz nie należy, bo zgodnie z decyzją specjalnej komisji Polska pozostanie w granicach sprzed 1939 roku...”

^dMistrz z Rafinerii Ropy Naftowej^d nr 1, podczas rozmowy z naszym informatorem „LIDA” oświadczył, że:

„...Konferencja powinna rozwiązać sprawę granic Polski. Ameryka, a w szczególności prezydent TRUMAN², dotrzymają w pełni warunków karty atlantyckiej³ i przywrócą granice Polski sprzed 1939 roku”.

Zwycięski koniec wojny z Niemcami, utworzenie rządu jedności narodowej, postanowienia konferencji berlińskiej⁴ i zawarcie porozumienia w sprawie

Победоносное окончание войны с Германией, создание правительства национального единства, решение берлинской конференции⁴ и заключение договора о границах между СССР и Польшей⁵ выбило почву у лиц ожидавших восстановления Польши в границах до 1939 года и оказало влияние на увеличение количества поляков регистрирующихся на выезд.

Так, СКОВРОНСКИЙ, мастер газового завода, поляк, беспартийный, среди окружающих заявляет, что:

^а „...По результатам конференции видно, что вопрос о польских границах решен. Теперь нам делать нечего, надо ехать в Польшу”.^а

Рабочий – слесарь нефтеперерабатывающего завода № 2 – КОЗУБИК Виктор, поляк, в беседе с нашим источником говорит:

„...Нужно теперь всем выезжать в Польшу и не ожидать каких-либо изменений в отношении установления здесь польской власти. Это теперь невозможно, а нам больше здесь нечего делать...”

Рабочий того же завода № 2 КРЕТ, 60 лет, поляк, среди окружающих заявил, что:

„...Мы все должны выехать в Польшу потому, что есть договор между СССР и польским правительством об установлении границы... Этот договор является законом для нас поляков...”

ДЖУМАК Иосиф, поляк, домохозяин, в беседе с нашим источником „ПЕТРОВИЧ” заявил так:

„...Я вижу, что нам, полякам, приходит конец. Граница точно закреплена по реке Сан с некоторыми отклонениями в пользу Польши. Теперь ничего не остается как только ехать в Польшу, ибо надежд больше никаких нет”.

Аналогичные высказывания зафиксированы и среди многих других поляков.

Одновременно считаем необходимым отметить, что эвакуация в Польшу зарегистрировавшихся поляков проводится ^а медленными темпами^б. Об этом свидетельствует ^а количество выехавших поляков ^в 37171^б человек, из общего числа зарегистрировавшихся в 84440 человек.^а

Основной причиной этого является недостаточное количество ^а ж.д. вагонов^б предоставляемых Львовской железной дорогой.

^а В результате этого поляки ожидают транспорта сидя с вещами на станции по 10–15 дней. Это явление порождает антисоветские настроения у отъезжающих и грозит вспышкой эпидемических заболеваний.

На сегодняшний день на ст. Дрогобыч ^а скопилось около 200 семейств, которые в течение 8 суток ожидают ж.д. вагонов^б.^а

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБЫЧ. ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК –

(—) МАЙСТРУК

granic między ZSRS a Polską⁵ spowodowały utratę gruntu pod nogami osób oczekujących przywrócenia Polski w granicach sprzed 1939 roku i wywarły wpływ na zwiększenie liczby Polaków rejestrujących się na wyjazd.

I tak, SKOWROŃSKI, mistrz w gazowni, Polak, bezpartyjny, oświadcza wśród znajomych, że:

^a „...Po rezultatach konferencji widać, że kwestia polskich granic jest rozstrzygnięta. Teraz nie mamy więc nic więcej do roboty, trzeba jechać do Polski”.^a

Robotnik – ślusarz w Rafinerii Ropy Naftowej nr 2 – KOZUBIK Wiktor, Polak, podczas rozmowy z naszym informatorem powiada:

„...Musimy teraz wszyscy wyjechać do Polski i nie czekać na żadne zmiany odnośnie ustanowienia tutaj polskiej władzy. Jest to teraz niemożliwe, a my nie mamy tutaj nic więcej do roboty...”

Robotnik w tym samym zakładzie nr 2, KRET, 60 lat, Polak, oświadczył wśród znajomych, że:

„...Wszyscy powinniśmy wyjechać do Polski dlatego, że podpisano umowę między ZSRS a rządem polskim o ustaleniu granicy... Umowa ta jest prawem dla nas Polaków...”

DŻUMAK Józef, Polak, gospodarz domu, podczas rozmowy z naszym informatorem „PIETROWICZ[EM]” tak oświadczył:

„...Widzę, że nadchodzi koniec dla nas Polaków. Granica została ustalona dokładnie na rzece San, z pewnymi odchyleniami na korzyść Polski. Teraz nie pozostaje nic innego, jak tylko jechać do Polski, bo nadziei żadnej już nie ma”.

Analogiczne wypowiedzi odnotowano również wśród wielu innych Polaków.

Jednocześnie uważamy iż trzeba nadmienić, że ewakuacja do Polski zarejestrowanych Polaków przebiega^c w powolnym tempie^c. Świadczy o tym^a liczba Polaków, którzy wyjechali – ^c37171^c osób, na ogólną liczbę zarejestrowanych 84440 osób^a.

Głównym powodem tego jest niedostateczna ilość^c wagonów kolejowych^c podstawianych przez kolej lwowską.

^aWskutek tego Polacy czekają na transport siedząc z rzeczami na stacji po 10–15 dni. Zjawisko to rodzi nastroje antysowieckie u odjeżdżających i grozi wybuchem chorób epidemiologicznych.

Na dzień dzisiejszy na st. Drohobycz^c zebrało się około 200 rodzin, które od 8 dób czekają na wagony kolejowe^c.^a

NACZELNIK ZARZĄDU NKGB OBWODU DROHOBYC[KIEGO]
PUŁKOWNIK –

(—) MAJSTRUK

„1-а” сентября 1945 г.

№ 47622/11-а

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 55–58.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер: „Вх. 17085” і дата: „11.9.45 г.”; поруч номер: „2386”; нижче чотири приписки від руки: „Срочно, 2 Упр.”, дата: „10.9.45”; „т. Мазину. Используйте эти данные при представлении информации в НКГБ СССР и в ЦК КП(б)У”, дата: „11.9.45” і нерозбірливий підпис; „т. Волкову. Срочно исполнить”, дата: „13. IX-” і нерозбірливий підпис; „т. Мостовой. В докл. записку”, дата: „13.9.” і нерозбірливий підпис.

- а-а Текст зазначений від руки вертикальною рисою зліва на полях.
- б-б Зліва на полях дописано від руки: „очень старые цифры”.
- в-в Підкреслено від руки.
- г-г Вище вписано від руки: „фамилия?”.
- д-д Вписано від руки.

¹ Метою конференції в Сан-Франциско (25.4–26.6.1945), на якій не було представника Польщі, було ухвалення рішення про остаточну форму Організації Об'єднаних Націй і опрацювання її статуту.

² Трумен Гаррі (1884–1972), американський політик, сенатор від Демократичної партії, з 1944 – Віце-президент, після смерті Ф. Рузвельта 12.4.1945 виконував обов'язки Президента США до 1953.

³ Атлантична хартія – декларація підписана 14.8.1941 Ф. Рузвельтом і У. Черчиллем. Визначала принципи поведінки держав після війни, зокрема право націй на самостійний розвиток і невживання сили у міжнародних відносинах. Протягом наступного року Хартію підписало 47 держав.

⁴ На конференції у Потсдамі (17.7–2.8.1945), на яку були запрошені з Польщі представники Тимчасового Уряду Національної Єдності, ухвалено рішення про приєднання до Польщі території до Одри і Ниси-Лужицької, частини Східної Пруссії, Західного Помор'я і Гданьска, виселення звідти німецького населення і воєнні репарації.

⁵ Договір між Польщею і СРСР про державний кордон був підписаний у Москві 16.8.1945 і ратифікований польською стороною 4.2.1946.

„e-1-e” września 1945 r.

nr e-47622/11-e

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 55–58.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu wpisano odręcznie nr: Wch. 17085 i data: 11.9.45 r.; obok nr: 2386; niżej cztery odręczne adnotacje: *Pilne, 2 Zarz[ąd], data: 10.9.45; t. Mazin. Wykorzystajcie te dane przy przygotowaniu informacji dla NKGB ZSRS i KC KP(b)U, data: 11.9.45 i nieczytelny podpis; t. Wołkow. Pilnie wykonać, data: 13.IX- i nieczytelny podpis; t. Mostowoj. Do raportu, data: 13.9. i nieczytelny podpis.*

- a- a Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręcznie pionową kreską.
- b- b Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna adnotacja: bardzo stare liczby.
- c- c Podkreślono odręcznie.
- d- d Powyżej wpisano odręcznie: nazwisko?
- e- e Wpisano odręcznie.

¹ Celem konferencji w San Francisco (25.4–26.6.1945), na której zresztą zabrakło przedstawiciela Polski, było nadanie ostatecznego kształtu ONZ i opracowanie jej statutu.

² Truman Harry (1884–1972), polityk amerykański, senator z ramienia Partii Demokratycznej, od 1944 wiceprezydent, po śmierci F. D. Roosevelta 12.4.1945 objął funkcję prezydenta USA, którą sprawował do 1953.

³ Karta Atlantycka – deklaracja podpisana 14.8.1941 przez F. D. Roosevelta i W. Churchilla. Określała zasady postępowania państw po wojnie, m. in. prawo narodów do suwerenności i niestosowanie siły w stosunkach międzynarodowych. W ciągu następnego roku Kartę podpisało 47 państw.

⁴ Na konferencji w Poczdamie (17.7–2.8.1945), gdzie zostali zaproszeni z Polski przedstawiciele TRJN, „Wielka Trójka” podjęła decyzje o przyłączeniu do Polski terenów po Odrę i Nysę Łużycką, części Prus Wschodnich, Pomorza Zachodniego i Gdańska, wysiedleniu stamtąd ludności niemieckiej oraz o reparacjach.

⁵ Umowa między Polską a ZSRS o granicy państwowej podpisana w Moskwie 16.8.1945 i ratyfikowana przez stronę polską 4.2.1946.

**4 вересня 1945, Ряшів. Звіт Я. Мірека МАП про організацію переселення
українського населення у Ряшівському воєводстві
за участю військових підрозділів**

Ряшівський воєвода

Ряшів, 4 вересня 1945 р.

№: II/^a-2438^a/45

Звіт про кампанію

Таємно

по переселенню населення

української національності.

До Міністерства
громадської адміністрації
у Варшаві

У зв'язку з моїм перебуванням у Міністерстві на нараді, присвяченій переселенню українського населення зі східної території Ряшівського воєводства, повідомляю:

25 серпня ц.р. у Ряшівському воєводському управлінні відбулася скликана мною нарада, на яку я запросив командира ІХ Дивізії ВП, дислокованої у Ряшеві а також викликав старост Любачівського, Ярославського, Перемиського, Ліського, Сяноцького та Березівського повітів і коменданта Воєводського Управління МО¹.

Запрошені та викликані з'явилися.

На самому початку я пояснив прибулим, що згідно з постановою Уряду Республіки Польщі і Уряду УРСР, українці з території Польщі будуть переселені на територію УРСР. У зв'язку з вищезазначеним необхідно обговорити й узгодити кампанію по переселенню між адміністративними і військовими властями. Останні повинні забезпечити діяльність евакуаційних властей та контингентних комісій.

Після виступу в обговорюваній справі полковника Попка², командира ІХ Дивізії ВП, та після мого звернення за інформацією до повітових старост і коменданта Воєводського управління МО, я встановив та визначив наступне:

Кампанія по переселенню українців із східної й південно-східної території почнеться 3 вересня ц.р. Участь у ній візьмуть три дивізії ВП, зокрема – третя дивізія працюватиме в Любачівському повіті, дев'ята – в Перемиському, а восьма – в Ліському. До кожного села буде відряджено військову роту.

Завдання армії буде передусім полягати у ліквідації українських банд, які тероризують до цього часу українське і польське населення, а потім – допомога переселенській і контингентній комісіям у виконанні їхніх функцій.

4 września 1945, Rzeszów. Sprawozdanie J. Mirka dla MAP dotyczące organizacji przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim z udziałem wojska

Wojewoda Rzeszowski

L: II/⁴-2438⁻¹/45

Sprawozdanie z akcji
przesiedlenia ludności
narodowości ukraińskiej.

Rzeszów, dnia 4. września 1945 r.

Tajne

Do
Ministerstwa
Administracji Publicznej
w Warszawie

W związku z moim pobytym na konferencji w Ministerstwie w sprawie przesiedlenia ludności ukraińskiej z terenów wschodnich Województwa Rzeszowskiego zawiadamiam:

W dniu 25 sierpnia br. odbyła się w Urzędzie Wojewódzkim Rzeszowskim konferencja zwołana przezemnie, na którą zaprosiłem dowódcę IX. Dywizji W.P., stacjonowanej w Rzeszowie oraz wezwałem starostów powiatowych lubaczowskiego, jarosławskiego, przemyskiego, leskiego, sanockiego i brzozowskiego oraz komendanta Wojewódzkiej Komendy M.O.¹

Zaproszeni i wezwani jawili się.

Na wstępie wyjaśniłem zebranym, że zgodnie z ustaleniem Rządu Rzeczypospolitej i Rządu U.S.S.R., ukraińcy z terenów polskich będą przesiedleni na teren U.S.S.R. W związku z powyższym musi być omówiona i uzgodniona akcja przesiedlenia między władzami administracyjnymi i wojskowymi. Te ostatnie mają zabezpieczyć czynności władz ewakuacyjnych i komisji kontyngentowych.

Po wypowiedzeniu się w omawianej sprawie płk. Popko², dowódcy IX. Dywizji W.P. oraz po zasięgnięciu informacji u starostów powiatowych i komendanta Wojewódzkiej Komendy M.O. ustaliłem i zarządziłem następujące:

Akcja przesiedlenia ukraińców z terenów wschodnich i południowo-wschodnich rozpocznie się w dniu 3 września br. Udział w niej wezmą trzy dywizje W.P., w szczególności trzecia dywizja pracować będzie w powiecie lubaczowskim, dziewiąta – w przemyskim, ósma – w leskim. Do każdej wioski przydzielona będzie kompania wojska.

Zadaniem wojska będzie przede wszystkim rozbicie band ukraińskich, terroryzujących dotychczas ludność ukraińską i polską, następnie pomoc dla komisji przesiedleniowej i kontyngentowej przy wykonywaniu ich czynności.

Військові дії будуть проведені несподівано, щоб не допустити зібрання українського населення в окремих населених пунктах.

У випадку активного опору зі зброєю в руках пункти опору будуть ліквідовані.

У випадку втечі українського населення до лісу втікачі, захоплені зі зброєю в руках, будуть ліквідовані, без зброї – будуть передані у руки органів безпеки.

Для повітових старост я передбачив ряд операцій, завданням яких буде підвищення ефективності проведення кампанії.

В окремих повітах встановлено збірні пункти, в яких буде збиратися евакуйоване населення, саме з них українське населення під надійним конвоєм буде переведене до польсько-радянського кордону, до перехідних пунктів.

Зокрема встановлено наступні збірні пункти для повіту:

- а) Перемиського – Бірча, Стібно, Перемишль,
- б) Ярославського – Ляшки, Сенява, Ярослав,
- в) Любачівського – Липсько, Горинець, Великі Очі,
- г) Ліського – Ступосяни, Долина, Стефкова,
- д) Сяноцького – Загужани [ймовірно Загуж],
- е) Березівського – Бірча.

Кампанія розпочалася 3 вересня ц.р. на території Перемиського повіту.

Третя і восьма дивізії приступлять до роботи 5 вересня ц.р.

Старости виконали наступні доручені їм завдання:

- а) підготували список гмін та громад, захоплених бандерівцями,
- б) підготували кадри для постів МО та утворили в кожній громаді Громадську охорону і передали її у розпорядження вїттів і солтисів. У цій справі старости порозумілися з повітовими комендантами МО,
- в) підготували людей на посади вїттів і солтисів евакуйованих місцевостей,
- г) підшукали відповідних працівників для гмінних управлінь,
- д) визначили відповідні приміщення для канцелярій гмінних управлінь,
- е) привели в порядок шкільні будинки та забезпечили їхній швидкий ремонт,
- є) підготували акцію збору речових повинностей через утворення гмінних і громадських комісій,
- ж) підготували у місцевості кампанію стягнення несплачених податків,
- з) організували пожежну команду та забезпечили пожежні приладдя,
- и) підготували функціонування поштових відділень,
- і) підготували утворення в кожній гміні санітарного пункту,
- ї) організували гмінні і громадські комітети соціального забезпечення,
- й) організували постачання війська, яке бере участь в кампанії, харчами з обов'язкових поставок.

Akcja wojska przeprowadzona będzie systemem zaskakiwania, by nie dopuścić do gromadzenia się ludności ukraińskiej w poszczególnych miejscowościach.

W wypadku stawiania czynnego oporu z bronią w rękę, punkty oporu będą zniesione.

Na wypadek ucieczki ludności ukraińskiej do lasów, uciekający schwytni z bronią w rękę będą niszczeni, bez broni, będą oddawani do rąk organów bezpieczeństwa.

Dla starostów powiatowych przewidziałem cały szereg czynności, które będą miały za zadanie usprawnienie przeprowadzenia akcji.

Ustalono w poszczególnych powiatach punkty zborne, w których gromadzić będzie się ludność ewakuowaną, z których to punktów przeprowadzi się pod zabezpieczającym konwojem ludność ukraińską do granicy polsko-sowieckiej, do punktów przejściowych.

W szczególności ustalono następujące punkty zborne dla powiatu

- a) przemyskiego – Bircza, Stubno, Przemyśl,
- b) jarosławskiego – Laszki, Sieniawa, Jarosław,
- c) lubaczowskiego – Lipsko, Horyniec, Wielkie Oczy,
- d) leskiego – Stokosiany [Stuposiany], Dolina, Stefkowa,
- e) sanockiego – Zagórzany [prawdop. Zagórz],
- f) brzozowskiego – Bircza.

Akcja rozpoczęła się w dniu 3 września br. na terenie powiatu przemyskiego.

Dywizje trzecia i ósma przystąpią do pracy w dniu 5 września br.

Starostowie wykonali następujące polecane im czynności:

- a) przygotowali wykaz gmin i gromad opanowanych przez banderowców,
- b) przygotowali obsadę posterunków M.O. oraz powołali w każdej gromadzie Straż Obywatelską do dyspozycji wójtów i sołtysów. W tej sprawie starostowie porozumieli się z powiatowymi komendantami M.O.
- c) przygotowali osoby na stanowiska wójtów i sołtysów do ewakuowanych miejscowości,
- d) wyszukali odpowiednich pracowników do zarządów gminnych,
- e) wyznaczyli odpowiednie lokale na biura zarządów gmin,
- f) zabezpieczyli budynki szkolne i ich szybki remont,
- g) przygotowali akcję ściągnięcia świadczeń rzeczowych przez powołanie komisji gminnych i gromadzkich,
- h) przygotowali w terenie akcję ściągnięcia zaległych podatków,
- i) zorganizowali straż pożarną oraz zabezpieczyli sprzęt pożarniczy,
- j) przygotowali uruchomienie agencji pocztowych,
- k) przygotowali utworzenie w każdej gminie punktu sanitarnego,
- l) zorganizowali gminne i gromadzkie komitety opieki społecznej,

Організовані органи влади та комісії працюють одночасно із загонами ВП, займають посади та починають свою діяльність.

Перед початком кампанії старости порозумілися з відповідними командирами дивізій, з якими остаточно узгодили план дій.

3 вересня ц.р. літаки розкидали над районом оперативних дій відозви Ряшівського воеводи до українського і польського населення двома мовами: польською і українською.

У кампанії бере участь також Народна міліція та органи безпеки.

З огляду на невелику кількість міліції в окремих повітах, до загонів міліції запрошено членів політичних партій.

Військові власті доозброїли загони Народної міліції.

в.о. Воеводи
(—) Я. Мірек³

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 43–44.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі над заголовком вписаний від руки вхідний номер: „II П. 1818/45”; під заголовком частково нерозбірлива приписка від руки: „II Пол[ітичний] деп[артамент], у справу [...] репатр[іації] українців. В. 9.10.45” і нерозбірливий підпис; під текстом кругла печатка з державним гербом всередині і написом: „РЯШІВСЬКИЙ ВОЄВОДА”.

• • Вписано від руки.

¹ Ним був Францішек Ксенжарчик.

² Попко Віталій (нар. 1917), з 1935 у Червоній Армії; у серпні 1944 відряджений до ВП, з вересня 1944 – командир 28 пп 9 ДП, з травня 1945 до жовтня 1946 – командир 9 ДП. У листопаді 1946 відкликаний до Москви; полковник.

³ Мірек Ян (1900–1971), діяч ППС; з серпня 1944 – керівник Відділення праці й соціального забезпечення ВРН у Ряшеві, заступник воеводи і в.о. воеводи, з 1947 – воевода; депутат Законодавчого Сейму.

m) zorganizowali zaopatrzenie dla wojska biorącego udział w akcji w artykuły żywnościowe ze ściągniętych kontyngentów.

Zorganizowane władze i komisje postępują równocześnie z oddziałami W.P., zajmują stanowiska i rozpoczynają swe czynności.

Przed rozpoczęciem akcji starostowie porozumieli się z odpowiednimi dowódcami dywizyj, z którymi ostatecznie ustalili plan akcji.

W dniu 3 września br. samoloty rozrzuciły nad terenami operacyjnymi odezwy Wojewody Rzeszowskiego, skierowane do ludności ukraińskiej i polskiej w sprawie ewakuacji, w dwóch językach polskim i ukraińskim.

W akcji bierze udział również milicja obywatelska i bezpieczeństwo.

Ze względu na mały stan liczebny milicji w poszczególnych powiatach, do oddziałów milicji zaproszono członków partji politycznych.

Władze wojskowe uzupełniły niedostateczne uzbrojenie oddziałów milicji obywatelskiej.

p.o. Wojewody
(—) J. Mirek³

A MSWiA, MAP 304, k. 43–44.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu, nad nagłówkiem, odręcznie wpisany nr wch.: II P. 1818/45; pod nagłówkiem odręczna adnotacja częściowo nieczytelna: Dep. Pol. II, do akt [...] repair. Ukraińców. W. 9.10.45 i nieczytelny podpis; pod tekstem okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: WOJEWODA RZESZOWSKI.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

• • Wpisano odręcznie.

¹ Był nim wówczas Franciszek Księżarczyk.

² Popko Witalij (ur. 1917), od 1935 w Armii Czerwonej; w sierpniu 1944 skierowany do WP, od września 1944 dca 28 pp 9 DP, od maja 1945 do października 1946 dca 9 DP. W listopadzie 1946 odesłany do Moskwy; płk.

³ Mirek Jan (1900–1971), działacz PPS; od sierpnia 1944 kierownik Wydziału Pracy i Opieki Społecznej WRN w Rzeszowie, wicewojewoda i p.o. wojewody, od 1947 wojewoda; poseł na Sejm Ustawodawczy.

8 вересня 1945, Київ. Записка по ВЧ П. Дроздецького Б. Кобулову про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 1 вересня 1945 р.

ЗАПISKA ПО „ВЧ”

Совершенно секретно

МОСКВА НКГБ СССР тов. КОБУЛОВУ Б.З.

На № 2/7/34283

На 1 сентября 1945 года по западным областям Украины учтено бывших польских граждан, подлежащих переселению в Польшу, в соответствии с Люблинским соглашением – 786.413 человек, зарегистрировалось на выезд 677.824 человека, фактически выехало – 411.486 человек.

По отдельным областям положение следующее:

Тернопольская область – подлежит переселению – 226.481 чел., зарегистрировалось на выезд – 191.770, фактически выехало – 117.719 человек.

Львовская область – подлежит переселению 215.633, зарегистрировалось на выезд – 174.504, фактически выехало – 81.223.

Волинская область – подлежит переселению 67.500, зарегистрировалось на выезд 65.622, фактически выехало – 62.477.

Ровенская область – подлежит переселению 69.337, зарегистрировалось на выезд 69.713, выехало фактически – 61.650.

Станиславская область – подлежит переселению – 82.039, зарегистрировалось на выезд – 78.428, фактически выехало – 49.613.

Дрогобычская область – подлежит переселению – 124.000, зарегистрировалось на выезд – 88.400, фактически выехало – 37.141.

Черновицкая область – подлежит переселению 1.423, зарегистрировалось на выезд – 9347 [?], фактически выехало – 1.663.

Специальное сообщение о ходе переселения высылаем ^а-дополнительно ^а почтой.

ДРОЗДЕЦКИЙ

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР

Генерал-Лейтенант (—) ДРОЗДЕЦКИЙ

**8 września 1945, Kijów. Depesza WCz. P. Drozdzieckiego do B. Kobałowa o
 rezultatach przesiedleń obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
 Stan na 1 września 1945 r.**

DEPESZA „WCz”

ŚCIŚLE TAJNE

MOSKWA NKGB ZSRS dla tow. KOBUŁOWA B.Z.

Na nr 2/7/34283

Do 1 września 1945 roku w zachodnich obwodach Ukrainy zewidencjonowano byłych obywateli polskich podlegających przesiedleniu do Polski zgodnie z Układem Lubelskim – 786.413 osób, zarejestrowało się na wyjazd – 677.824 osoby, faktycznie wyjechało – 411.486 osób.

W poszczególnych obwodach sytuacja jest następująca:

Obwód tarnopolski – podlega przesiedleniu – 226.481 os[ób], zarejestrowało się na wyjazd 191.770, faktycznie wyjechało – 117.719 osób.

Obwód lwowski – podlega przesiedleniu – 215.633, zarejestrowało się na wyjazd 174.504, faktycznie wyjechało – 81.223.

Obwód wołyński – podlega przesiedleniu – 67.500, zarejestrowało się na wyjazd – 65.622, faktycznie wyjechało – 62.477.

Obwód rówieński – podlega przesiedleniu – 69.337, zarejestrowało się na wyjazd – 69.713, faktycznie wyjechało – 61.650.

Obwód stanisławski – podlega przesiedleniu – 82.039, zarejestrowało się na wyjazd – 78.428, faktycznie wyjechało – 49.613.

Obwód drohobycki – podlega przesiedleniu – 124.000, zarejestrowało się na wyjazd – 88.400, faktycznie wyjechało – 37.141.

Obwód czerniowiecki – podlega przesiedleniu – 1.423, zarejestrowało się na wyjazd – 9347 [?], faktycznie wyjechało – 1.663.

Meldunek specjalny o przebiegu przesiedlenia przesyłamy ^a-dodatkowo^a pocztą.

DROZDIEKIJ

ZAST[ĘPCA] LUDOWEGO KOMISARZA BEZPIECZEŃSTWA
 PAŃST[WOWEGO] USRS

Generał-Lejtenant (—) DROZDIEKIJ

„б-8-б” сент. 1945 г.

г. Киев

исп. Волков б-№ 2033/с Приняла Наумова Перед. Долгова^{-б}

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 41.

Оригінал, машинопис.

Зліва під текстом нерозбірливий автограф.

а-а Перекреслено від руки.

б-б Дописано від руки.

„^{b-8-b} wrześ[nia] 1945 r.

m. Kijów.

wyk[onał] Wołkow ^{b-}nr 2033/s Przyjęła Naumowa Nad[iała] Dołgowa^{-b}

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 41.

Oryginał, maszynopis.

Pod tekstem po lewej stronie nieczytelna parafa.

^{u- -u} Odręcznie przekreślono.

^{b- -b} Wpisano odręcznie.

14 вересня 1945, Люблін. Лист В. Рузги до МАП про деталі операції УПА
поблизу Грубешева 1 вересня 1945 р.

Таємно

Люблінський воєвода
С.П. а-П/578/тйн/45-а

Люблін, 14.IX.1945 р.

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент

у Варшаві

1.IX. ц.р. о 16-ій годині за місцевим часом на вантажну машину, яка поверталася з Белза до Грубешева, між селами Вижлів і Русин, в ярі на відстані приблизно 500 метрів від села Русин, напала банда українських націоналістів (УПА¹), в кількості близько 400 осіб, озброєних важкою і легкою зброєю та гранатами, яка у сховищі на горбку чекала на машину, що мала їхати.

„Бандерівці” обстріляли в ярі машину та весь її екіпаж зі станкового кулемета, а потім закидали машину гранатами, в якій їхали наступні особи:

1. Кравченко Юзеф² – заступник керівника ПУБП у Грубешеві
2. Новосад Владислав³
3. Рахуба Чеслав⁴ Працівники ПУБ[П] у Грубешеві
4. Курцман Генрик
5. Вуйтович Едмунд⁵
6. Вомбжезна – член ППР
7. Бєдняк Броніслав⁶
8. Баліцький Зигмунт⁷ – Комендант Поста МО у Хороброві
9. Запал Ян⁸ – Міліціонер Поста МО у Белзі
10. Герусь Гжегож⁹ – Міліціонер Поста МО
11. Жарський¹⁰ – водій Повітового староства в Грубешеві
12. Стасюк Вітольд¹¹ – заступник водія
13. Стець Владислав¹²
14. Рикачевський Ян – заст[упник] Керівника Постачання у Грубешеві
15. Собчук Леон¹³ – член [Союзу] селянської взаємодопомоги
16. Зеблїкевич¹⁴ – член [Союзу] селянської взаємодопомоги
17. Козловський Францішек – житель м. Грубешева
18. Кошицький Мечислав – жит[ель] Белза
19. Бай¹⁵ – жінка, жителька м. Грубешева, та дві жінки, прізвищ яких не встановлено.

**14 września 1945, Lublin. Pismo W. Rózgi do MAP o szczegółach akcji
UPA pod Hrubieszowem w dniu 1 września 1945 r.**

Tajne

Wojewoda Lubelski
S.P. ^a-II/578/tjn/45^a

Lublin, dnia 14.IX.1945 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

W dniu 1.IX.br. o godz. 16-ej czasu miejscowego, na powracający samochód ciężarowy z Bełza do Hrubieszowa, pomiędzy wsią Wyżłów a Rusinem, w wąwozie [w] odległości około 500 mtr. od wsi Rusin, napadła banda ukraińskich nacjonalistów (U.P.A.¹) w sile około 400 ludzi uzbrojonych w ciężką i lekką broń oraz granaty, która w ukryciu oczekiwała na nadjeżdżający samochód na wzgórku.

„Banderowcy” obstrzelali w wąwozie samochód oraz całą załogę z ciężkiej broni maszynowej, następnie obrzucili go granatami, na którym jechały następujące osoby:

1. Krawczyński Józef² – zastępca Kierownika P.U.B.P. w Hrubieszowie
2. Nowosad Władysław³
3. Rachuba Czesław⁴ Pracownicy P.U.B.[P] w Hrubieszowie
4. Kurcman Henryk
5. Wójtowicz Edmund⁵
6. Wąbrzezna – członek P.P.R.
7. Biedniak Bronisław⁶
8. Balicki Zygmunt⁷ – Komendant Posterunku M.O. Chorobrow
9. Zapał Jan⁸ – Milicjant Posterunku M.O. Bełz
10. Gieruś Grzegorz⁹ – Milicjant Posterunku M.O.
11. Żarski¹⁰ – szofer Starostwa Powiatowego w Hrubieszowie
12. Stasiuk Witold¹¹ – zastępca szofera
13. Steć Władysław¹²
14. Rykaczewski Jan – zast[ępc]a Kierownika Apropowizacji w Hrubieszowie
15. Sobczuk Leon¹³ – członek Samopomocy Chłopskiej
16. Zieblikiewicz¹⁴ – członek Samopomocy Chłopskiej
17. Kozłowski Franciszek – mieszkaniec m. Hrubieszowa
18. Koszycki Mięczysław – mieszk[aniec] Bełza

Екіпаж машини розпочав оборонний бій з бандитами, але внаслідок переважаючої сили вони були вбиті або тяжко поранені. Після закінченого внаслідок браку боєприпасів бою, бандити добивали кожного з револьверів, стріляючи кілька разів у голову. Частину трупів вбитих вони кинули на машину, після чого підпалили її, в результаті чого трупи частково обгоріли. Курцманові Генрику, працівникові ПУБП у Грубешеві, вдалося врятуватись, удаючи вбитого, на якому лежали тіла загиблих. Він ^а так ^а пролежав, доки „бандерівці” не відійшли.

Воєвода
(—) В. Рузга

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 55.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П. 1961/45”.

^а ^а Вписано від руки.

¹ За твердженням З. Якубовського, напад вчинило польське підпілля (Z. Jakubowski, *Milicja Obywatelska 1944–1948*, Warszawa 1983, с. 319). Цю думку поділяє частково Р. Внук (див. R. Wnuk *Konspiracja akowska i poakowska na Zamojszczyźnie od lipca 1945 do 1956 r.*, Lublin 1992, с. 137), який подає однак, що напад здійснив невідомий загін навесні, а не у вересні 1945. За Р. Внуком операція відбулася в Белзі; вбито: Юзефа Кравченка – заступника ПУБП у Томашеві (!), слідчого офіцера Едварда Вуйтовича і чотирьох працівників УБ. П. Мірчук (*Українська Повстанська Армія, 1942–1952*, München, 1953, с. 178) підтверджує, що напад вчинила УПА.

² Кравченко Юзеф (нар. 1923), член ЗВМ і ППР, заступник начальника ПУБП у Грубешеві.

³ Новосад Владислав (нар. 1922), член ППР, референт відділу з питань боротьби з бандитизмом ПУБП у Грубешеві.

⁴ Правильно Рибак Чеслав (нар. 1925), охоронець ПУБП у Грубешеві.

⁵ Правильно Вуйтович Едвард (нар. 1926), член ППР, референт ПУБП у Грубешеві.

⁶ Бедняк Броніслав – працівник Повітового комітету ППР у Грубешеві.

⁷ Ймовірно помилка. Плютоновий Балицький Зигмунт (нар. 1899) був комендантом Поста МО у Белзі.

⁸ Рядовий Запал Ян (нар. 1920), член ППР.

⁹ Рядовий Герусь Гжегож (нар. 1918), член ППР, працівник Поста МО у Белзі.

¹⁰ Правдоподібно: Жарський Владислав.

¹¹ Стасюк Вітольд (нар. 1917).

¹² Стець Владислав (нар. 1913), заступник керівника організаційного відділу Повітового старства у Грубешеві.

¹³ Собчук Леон (нар. 1919), інструктор Повітового управління Союзу селянської взаємодопомоги у Грубешеві, член ППР.

¹⁴ Правильно Дзеблікевич, працівник Союзу гмінних кооперативів „Селянська взаємодопомога”.

¹⁵ Бай Владислава. За І. Цабаном і Е. Махоцьким (див. I. Caban, E. Machocki, *Za władzę ludu*, Lublin 1975), у нападі загинуло 21, а не 20 осіб, одна була поранена. Решта жертв – це жителі Грубешева – Зальц і Владислав Риц та Станіслав Зембікевич – заступник голови Президії ПРН у Грубешеві. Можливо, що внаслідок перекручення прізвищ (наприклад під час телефонного зв'язку) з двох: Зембікевича і Дзеблікевича виник згадуваний у документі Зеблікевич.

19. Baj¹⁵ – kobieta, mieszkanka m. Hrubieszowa oraz dwie kobiety nieustalonych nazwisk

Napadnięta załoga samochodu wszczęła walkę obronną z bandytami, lecz wskutek przeważającej siły zostali zabici lub ciężko ranni. Po zakończeniu walki przez załogę samochodową z powodu braku amunicji, bandyci dobijali każdego z rewolwerów oddając po kilka strzałów w głowę. Część zwłok zabitych rzucili na samochód, poczym go podpalili, wskutek czego zwłoki zostały częściowo spalone. Kurcmanowi Henrykowi, pracownikowi P.U.B.P. w Hrubieszowie, udało się uratować udając zabitego, na którym leżały dwa trupy. Przeleżał „tak” do czasu odejścia „Banderowców”.

Wojewoda
(—) W. Różga

A MSWiA, MAP 304, k. 55.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P.1961/45.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

¹ Według Z. Jakubowskiego zamachu dokonało polskie podziemie (zob. tegoż *Milicja Obywatelska 1944–1948*, Warszawa 1983, s. 319). Pogląd ten częściowo podziela R. Wnuk (zob. tegoż *Konspiracja akowska i poakowska na Zamojszczyźnie od lipca 1945 do 1956 r.*, Lublin 1992, s. 137); podaje on jednak, że zamachu dokonał niezidentyfikowany oddział na wiosnę, a nie we wrześniu 1945. Według R. Wnuka akcja miała miejsce w Bełzie; zabito: Józefa Krawczenkę – zastępcę szefa PUBP Tomaszów (!), oficera śledczego Edwarda Wójtowicza i czterech funkcjonariuszy UB. Natomiast P. Mirczuk (*Ukraińska Powstańska Armia 1942–1952*, München 1953, s. 178) potwierdza, że zamachu dokonała UPA.

² Krawczenko Józef (ur. 1923), członek ZWM i PPR, zastępca szefa PUBP Hrubieszów.

³ Nowosad Władysław (ur. 1922), członek PPR, referent sekcji ds. walki z bandytyzmem PUBP Hrubieszów.

⁴ Właśc. Rybacha Czesław (ur. 1925), wartownik PUBP Hrubieszów.

⁵ Właśc. Wójtowicz Edward (ur. 1926), członek PPR, referent PUBP Hrubieszów.

⁶ Biedniak Bronisław – pracownik Komitetu Powiatowego PPR w Hrubieszowie.

⁷ Zapewne pomyłka. Plut. Balicki Zygmunt (ur. 1899) był komendantem Posterunku MO Bełz.

⁸ Szer. Zapał Jan (ur. 1920), członek PPR.

⁹ Szer. Gieruś Grzegorz (ur. 1918), członek PPR, funkcjonariusz Posterunku MO Bełz.

¹⁰ Zapewne: Żarski Władysław.

¹¹ Stasiuk Witold (ur. 1917).

¹² Steć Władysław (ur. 1913), zastępca kierownika wydziału organizacyjnego Starostwa Powiatowego w Hrubieszowie.

¹³ Sobczuk Leon (ur. 1919), instruktor Zarządu Powiatowego Związku Samopomocy Chłopskiej w Hrubieszowie, członek PPR.

¹⁴ Właśc. Dzieplikiewicz, pracownik Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”.

¹⁵ Baj Władysława. Według I. Cabana i E. Machockiego (zob. tychże *Za władzę ludu*, Lublin 1975), w zamachu zginęło 21 a nie 20 osób, jedna została ranna. Pozostałe ofiary to mieszkańcy Hrubieszowa – Zalc i Władysław Ryc oraz Stanisław Ziembikiewicz – zastępca przewodniczącego Prezydium PRN w Hrubieszowie. Istnieje prawdopodobieństwo, że w wyniku zniekształceń (np. podczas przekazu telefonicznego) z dwóch nazwisk: Ziembikiewicza i Dzieplikiewicza powstał cytowany w dokumencie Ziembikiewicz.

15 вересня 1945, [б.м.в.]. Звіт про конспіративну зустріч провідника „Ігоря” та „Сокола” з секретарем ППР у Ліску С. Гером 11 вересня 1945 р.

Слава Україні!

Звіт

Про зустріч провідника 5-го району „Ігоря” і пропагандиста цього району „Сокола” з повітовим головою ППР у Ліску Герою¹, яка відбулася 11.IX.45 р. (зустріч на конспіративній основі).

У зв'язку з кампанією по переселенню і проблемами, які виникали внаслідок цієї кампанії, як в українському, так і в польському середовищах, голова ППР Гер через відповідних людей переказав нам своє бажання побачитися з нами і обговорити деякі важливі справи.

Ми погодилися на зустріч і призначили її на 13-ту год[ину] 11.IX. в одній лісовій місцевості. Перед зустріччю ми вжили відповідні заходи безпеки. О год[ині] 13-тій на призначене місце зустрічі вийшов сам голова. На вигляд був дуже стурбований, і першими його словами розмови з нами були: „Панове, біда, мусимо якось порадитись, бо інакше може дуже погано закінчитись”.

З нами він боявся йти на те місце, де мала відбутися розмова, і тому запропонував йти [на місце] неподалік від села над потоком, але ми його заспокоїли і переконали про необхідність, з огляду на конспірацію для його власної користі, піти на місце, яке ми йому вказали.

По дорозі почав розповідати про добрі наміри, але безсилість місцевої адміністративної влади, бо кампанію по переселенню проводять військові власті, якими керують більшовики, [а] на доказ привів факт, що комендантом полку², призначеного у Ліський повіт, є більшовицький жидок, капітан, якого він [голова] назвав потворою з поламаними ногами і показав, як він ходить. Цей капітан заміщає коменданта полку, який захворів венеричною хворобою [і] поїхав кудись лікуватись.

Голова сказав, що в цій армії багато більшовиків, але вдягнутих у польські мундири.

Вищезгаданий капітан вже 10.IX. наказав провести вночі операцію по переселенню в самому Ліску.

Того ж самого дня представники повітової влади на засіданні поставили цю справу на обговорення і там були деякі люди, які загальмували цю справу. Капітан говорив, що як бандерівці мають 1000–2000 вояків, то не зможуть воювати, але більшість з нас почала критикувати його думки, заявляючи, що

**15 września 1945, [b.m.w.]. Sprawozdanie z konspiracyjnego spotkania
prowidnyka „Ihora” i „Sokiła” z sekretarzem PPR w Lesku S. Gierem w dniu
11 września 1945 r.**

Sława Ukrainie!

Sprawozdanie

Ze spotkania prowidnyka 5-go rejonu „Ihora” i propagandzisty tego rejonu „Sokiła” z prezesem powiatowym P.P.R. w Lesku Gerą¹, odbytego dnia 11.IX.45 r. (spotkanie w formie zakonspirowanej).

W związku z akcją przesiedleńczą i problemami, jakie wynikały[by] w następstwie tej akcji, tak w ukraińskim jak i polskim środowisku, prezes P.P.R. Ger przez odpowiednich ludzi zapodał nam swoją chęć widzieć się z nami i omówić niektóre ważne sprawy.

Na spotkanie my pogodziliśmy się i wyznacziliśmy je na godz. 13-tą dnia 11.IX. w miejscu jednej liściastej okolicy. Przed spotkaniem porobiliśmy odpowiednie przedsięwzięcia bezpieczeństwa. O godz. 13-tej wyszedł sam prezes na wyznaczone miejsce spotkania. Wyglądem był bardzo zachwiany i pierwsze jego słowo [roz]mowy z nami było „panowie bieda, musimy coś poradzić się, bo inaczej może bardzo źle skończyć się”.

Z nami on bał się iść do tego miejsca, gdzie miała odbyć się rozmowa i temu proponował iść zaraz niedaleko wsi nad potokiem. Jednak myśmy go uspokoili i przekonali o konieczności ze względów konspiracyjnych, w jego własnym interesie puścić [!] na miejsce, które my jemu wskazywali.

Po drodze zaczął opowiadać o dobrej wolności, ale bezsilność miejscowej administracyjnej władzy, bo sprawę przesiedlenia prowadzi wojskowa władza, którą kierują bolszewicy, [a] na dowód podał fakt, że komendantem pułku² przeznaczanego na Leski powiat jest bolszewicki żydek, kapitan, którego nazwał pokraką z połamanymi nogami i naśladował jego chód. Ten kapitan zastępuje komendanta pułku, który zachorował na weneryczną chorobę [i] pojechał gdzieś na leczenie.

Prezes oznajmił, że w tej armii jest dużo bolszewików, ale odziani w polskie mundury.

Wyżej wspomniany kapitan już dnia 10.IX. wydał rozkaz [żeby] w nocy zrobić akcję przesiedleńczą w samym Lesku.

Tegoż dnia przedstawiciele powiatowej władzy, na posiedzeniu wzięli tę sprawę pod dyskusję i tam byli niektórzy ludzie, którzy odobrochali [?] tą sprawę. Kapitan mówił, jak to banderowcy mają 1000–2000 wojaków, to nie będą

деякі люди дуже слабо розбираються в наших силах і можливостях, слабо оцінюють партизанські сили і нашу організованість. Якщо б в нас було 1000 чи 2000 вояків, то ми б не наважилися воювати з регулярною армією. Староста³ звернувся до капітана, щоб він такої операції не проводив, що староста на таку операцію не погоджується, бо на його території спокій. Однак капітан на це не згодився, але старості та представникам влади вдалося у той день акцію затримати, і з метою остаточного вирішення цієї справи староста поїхав до штабу у Коросні⁴, а якщо там не вирішив би цієї справи позитивно, поїхав би до Ряшева, до Воеводського управління. Якщо виїзд старости не дасть позитивних результатів, голова обіцяв поїхати як представник керівної партії до Воеводства, втручатись у цю справу, якщо його втручання буде безрезультатним, то останнім словом у цій справі буде його відставка.

Після цього пропагандист „Сікіт”⁵ представив йому коротко справу переселення: хто його проводить і з якою метою, які результати (економічні і політичні) [матиме] для Польщі ця кампанія, наше відношення до неї; при тому точно визначив наше теперішнє ставлення до адміністрації, МО, ВП і польського суспільства в селах з мішаним українсько-польським населенням. Однак до того додав, що народ і загони Української народної самооборони⁶ готові на все і будуть вести оборонні бої, не дивлячись на втрати і жертви. Ми, командири УПА і СКВ⁷, будемо намагатися у цій операції карати тільки винних, але не ручаємось за те, що доведене до відчаю після втрати маєтку чи родини, населення не кинеться відплатити польському суспільству і, чи підпалюючи свій маєток, який треба покинути, не спалить дому сусіда-поляка, бо боротьба, яка розгорілась, є боротьбою не за політичні цілі чи кордони, не ведеться якимось одним окремим бойовим загonom, а всім українським народом в межах польської держави і тому вона має жажливий характер.

Український народ у теперішній час готовий на найгірше і залишить після себе тільки згарища і кров невинно вбитих, сльози невинно замучених і побитих. Вогнища, які щодня палають, будуть чорною нестерпною плямою в історії Польщі. А страждання невинних дітей, рик худоби, з якою беззахисна людність втекла у ліс, будуть нагадувати в 20-тому столітті часи Тамерлана і Чингіс-хана. Ці слова сильно вразили голову і серйозно його налякали. Я тоді накреслив міжнародну політичну ситуацію і деякі місцеві справи. Тоді по тій розмові голова почав скаржитись на більшовиків, польський уряд і армію з більшовицьким командуванням, він сказав: „Що поробиш, як маємо в Уряді людей, яких Польща і зараз не знає у суспільному і політичному житті”. Я йому сказав, що „ми, навпаки, знаємо, що це таке їх уряд, знаємо, що Берут є московським жидком – більшовиком.”

mogli walczyć. Ale większość z nas skrytykowała jego myśli oświadczając, że za mało orie[n]tują się niektórzy ludzie w naszych siłach i możliwościach, za mało doceniają siły partyzanckie i nasze zorganizowanie. Jak gdyby u nas było tylko 1000 czy 2000 wojaków, to my nie postanowilibyśmy walczyć z regularną armią. Starosta³ zwrócił się do kapitana, żeby taką akcją nie przeprowadzał, że starosta na taką akcję nie zgadza się, bo w jego terenie spokój. Jednak kapitan na to nie zgodził się, ale jednak staroście i przedstawicielom władzy udało się na ten dzień akcję wstrzymać i w celu ostatecznego rozwiązania tej sprawy starosta pojechał do sztabu w Krośnie,⁴ a o ile tam nie załatwiłby pozytywnie tej sprawy, pojedzie do Rzeszowa do Wojewódzkiego Urzędu. O ile wyjazd starosty nie da pozytywnych wymowień, prezes obiecał jako przedstawiciel kierowniczej Partii, pojechać do Województwa interweniować w tej sprawie. Kiedy jego interwencja będzie bez rezultatów – ostatnim jego wypadkiem w tej sprawie będzie jego dymisja.

Po tej mowie propagandzista „Sikit”⁵ zreferował jemu sprawę przesiedlenia: kto ją prowadzi, z jakim celem, jakie rezultaty dla Polski z tej akcji (ekonomiczne i polityczne), nasza postawa do tej akcji, przy tem dokładnie zaznaczył nasze odnoszenie w terażniejszy nawet do administracji, M.O., W.P. i polskiego społeczeństwa po wsiach z mieszaną ukraińsko-polską ludnością. Jednak do tego podał, że naród i oddziały Ukraińskiej Narodowej Samoobrony⁶ [są] przygotowani na wszystko i będą prowadzić obronną walkę nie patrząc na straty czy ofiary. My, dowódcy U.P.A. i S.K.W.⁷ będziemy starać się w tej akcji karać w[y]łącznie winnych, jednak nie gwarantujemy za to, że dowiedziona grzechem i żalem, po utracie majątku czy rodziny, ludność nie rzuci się do odplacenia polsk[i]emu społeczeństwu i czy zapalają[c] swój pozostały majątek nie spali domu sąsiedniego z nim polaka. Bo walka, która teraz rozgorzała, jest walką nie za polityczne cele czy granice, nie prowadzi się ona jakimś jednym oddzielnym, walecznym oddziałem, a całym ukraińskim narodem w granicach polskiego państwa i temu ona jest straszniejszego charakteru.

Ukraiński naród w terażniejszej porze gotów na najgorsze i zostawi po sobie tylko zgłiszcze, a krew niewinnie pomordowanych, łzy niewinnie katowanych i pobitych. Ognie, które codziennie płoną, będą czarną niecierpiącą plamą w historii dla Polski. A cierpienia niewinnych dzieci, ryk bydła, z którą bezbronna ludność uciekła do lasu, przypominać będą w 20-tym wieku czasy Temerlana i Dżingis-C[h]ana. Te słowa miały wielki wpływ na prezesa i poważnie go zstraszyły. Ja nakreśliłem międzynarodowe polityczne położenie i niektóre terenowe sprawy. W tym czasie po tej rozmowie prezes zaczął narzekać na bolszewików, polski Rząd i armię z bolszewickimi dowódcami. On powiedział „co zrobimy jak mamy w Rządzie ludzi, których Polska do teraz nie zna, w społecznym i politycznym życiu”. Ja powiedziałem jemu „natomiast my wiemy, kto jest ich Rząd, wiemy że Bierut jest moskiewskim żydkiem – bolszewikiem”.

Голова відповів на це, що теж знав про те, тільки думав, що це таємниця, соромився про це говорити; при цих словах почав нарікати, що більшовики з Берутом дійсно загнали Польщу у кут, бо союзники запропонували зараз же проти встановленого польсько-радянського кордону⁸, бо ця справа мала бути розглянута на мирній конференції. Далі почав вказувати на економічну експлуатацію Польщі більшовиками, що виявляється у вивозі промислового обладнання з Польщі, примусовому виконанні 60% обов'язкових поставок для більшовиків, в тому, що більшовицький Уряд взяв собі 15% виділених військових репарацій від Німеччини для Польщі, що більшовики таємно забрали допомогу для Польщі від УВРРА.⁹

Він сказав, що поляки за всяку ціну намагаються витягнути військо з-під більшовицьких впливів, і офіцери навіть намагались вже здійснити замах¹⁰ на згаданого капітана в Ліску. Однак теперішня ситуація не дозволяє повністю виконати цей план.

У зв'язку з останньою нашою зустріччю в Ропенці, [він] висловив задоволення, що як одна, так і друга сторона повністю утримали добрі відношення, а коли він представив справу у Воєводстві, то воєвода¹¹ (коли він був у Ліску) теж хотів зустрітись і поговорити з нами, однак за відсутністю швидкого зв'язку¹² не міг з нами зв'язатись. Далі запитав про конкретну нашу думку – що далі робити і як вийти з цього становища. Ми йому порадили, щоб для своєї власної користі [він] не дозволяв [проводити] кампанії по переселенню; [треба] провести пропагандистську кампанію у війську, бо вони як поляки мають доступ до війська, щоб військо, яке йде у село, не било і не грабувало, не примушувало до переселення, а також щоб у відповідний спосіб розправлялись з такими людьми, як цей капітан. На тих словах його перервав голова, кажучи: „Панове, я власне, з цією думкою до вас прийшов”. Далі сказав нам, що згаданий капітан часто їздить до свого командира, майора, до Тісної і там можна зробити на нього засідку, з застереженням, що з ним ідуть також офіцери-поляки, яких шкода було б знищити. Він обіцяв сказати про тип і номер машини, якою їздить капітан, і подумати про деякі речі, щоб його знищити, бо тільки після знищення капітана у повіті може бути спокій. Далі обіцяв прийняти відповідні профілактичні заходи у повіті і у воєводстві, і навіть, по можливості, довести до кінця справу зустрічі воєводи з нами, щоб цю справу полагодити.

Про результат операції і можливі загрози обіцяв повідомити письмово або усно. І дійсно, 14 [IX] прислав письмове повідомлення, що треба бути обережним і відповідно підготуватись, бо їхнє втручання не дало позитивних результатів. (Цей лист в оригіналі додаю до звіту).

Розмова з головою тривала 3¹/₂ години, вже з самої розмови виникає, що польське суспільство серйозно зацікавлене цією справою, тим паче, з огляду на свою невідому участь у цій боротьбі.

Prezes odpowiedział na to, że także wiedział, tylko myślał, że to jest tajemnica, wstydził się o tym mówić. Na tych słowach zaczął narzekać, że bolszewicy z Bierutem zawiedli Polskę rzeczywiście w ślepy kąt, bo alianci zaproponowali zaraz przeciw ustalonego polsko-radzieckiej granicy,⁸ bo ta sprawa miała być poruszana na pokojowej konferencji. Dalej zaczął wskazywać na ekonomiczną eksploatację Polski bolszewikami, jak wywóz fabrycznych urządzeń z Polski, o przymusowym zdaniu 60% kontyngentu z Polski bolszewikom, dalej że bolszewicki Rząd zagrabił dla siebie przyznanych 15% odszkodowania wojennego od Niemiec dla Polski, że bolszewicy zabrali potajemnie na transporty zapomogi dla Polski od U.W.R.R.A.⁹

On powiedział, że polacy za wszelką cenę starają się wybić z pod bolszewickich wpływów armię i już nawet prubowali [!] oficerowie wykonać atentał¹⁰ na wspomnianego kapitana w Lesku. Jednak sytuacja, która teraz nie pozwala im w pełni zrealizować tego planu.

Naprowadzając do ostatniego nasze[go] spotkania w Ropience, wyraził pełne zadowolenie, że jak z jednej strony i z drugiej, w pełni dotrzymano dobre wzajemne odnośnienie, a kiedy on przedstawił sprawę w Województwie, wojewoda¹¹ będąc w Lesku chciał także spotkać się i porozumieć się z nami. Jednak z braku prędkiego związku¹² nie mógł [się] z nami połączyć. Dalej prosił konkretnie, jakiej myśli i podać od nas, co dalej robić i jak wyjść z tej sytuacji. My poradziliśmy jemu, żeby w własnym interesie nie dopuścić do przesiedleńczej akcji, powieść propagandową akcję wśród wojska, bo oni jako polacy mają dostęp do wojska, żeby wojsko idąc do wsi nie bili i nie rabowali, nie przymuszali do przesiedlenia, a także żeby odpowiednio rozprawiać się z takimi ludźmi jak wspomniany kapitan. W tych słowach jemu przerwał prezes słowami „panowie, ja właśnie z tą myślą przyszedłem do Was”. Dalej podał nam, że wspomniany kapitan jedzie często do swego dowódcy majora do Cisnej i nam można zrobić na niego zasadzkę z tym zastrzeżeniem, że z nim jadą także oficerowie polacy, których szkoda byłoby zniszczyć. On obiecał podać formę i numer auta, w którym jedzie kapitan i obmyśleć jeszcze pewne rzeczy do jego zniszczenia, bo dopiero po zniszczeniu kapitana jest możliwy w powiecie spokój. Dalej obiecał porobić wszystkie odpowiednie zapobiegania w powiecie i w województwie, a nawet w miarę możliwości dowieść do spotkania wojewody z nami, żeby tą sprawę połączyć.

O wyniku tej akcji i możliwych zagrożeń[iach] obiecał zawiadomić pisemnie albo ustnie. I rzeczywiście, dnia 14 [IX] – przysłał pisemne zawiadomienie, żeby być ostrożnym i odpowiednio przygotować się, bo ich interwencja nie dała pozytywnego wyniku. (List ten w oryginale dołączam do sprawozdania.)

Rozmowa z prezesem trwała 3½ godz. Już z samej rozmowy można było zorie[n]tować się, że polskie społeczeństwo [jest] poważnie zainteresowane

Зворотні дії з нашого боку викликають у польської громадськості протидію кампанії по переселенню. Самі поляки говорять (казав голова), що коли будуть нас, українців, переселяти, то нехай Уряд спершу забере звідси польське суспільство.

Зустріч закінчено о год[ині] 16,30.

Героям слава

I – р

Пост[ій] 15.IX.45 р. (рай[онний] пров[ідник])

Переклала: Д.М.

^aЗ оригіналом вірно
(—) Криска Й. [?] підпоручник^a

А МВСіА РП, ф. ОУН ІХ/57, арк. 1–5.

Засвідчена копія, машинопис.

Відсутній український оригінал. Авторка перекладу польською мовою, виконаного у 1945 р., невідома. Подаємо зворотній переклад з польської.

^a - ^a Вписано від руки.

¹ Правильно Станіслав Гер. Під час зустрічі в Ропенці 10 серпня 1945 секретарем (головою) ППР був заступник старости Слупницький. Див. документ 66.

² Йдеться про 36 пп.

³ Тадеуш Павлусевич.

⁴ У Коросні був розквартирований штаб 8 ДП.

⁵ Правильно „Сокіл”.

⁶ Українська Народна Самооборона, підпільна організація, утворена навесні 1943 у Східній Галичині з метою оборони українських сіл від радянських партизанів і нацистів. У 1944 приєднана до УПА.

⁷ СКВ – Самооборонні Кушові Відділи, нерегулярні групи української самооборони, призначені для захисту сіл.

⁸ Повинно бути: „...союзники відразу виступили проти встановленого польсько-радянського кордону, ...”.

⁹ Правильно: УНРРА – United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

¹⁰ У польському тексті перекручене іншомовне слово atentat (з латини), яке означає замах на життя з політичних мотивів.

¹¹ Ним був Роман Гесінг.

¹² Ймовірно йшлося про телефонний зв'язок.

tą sprawą, tym bardziej ze względu na niewiadome swoje przebywanie w tej walce.

Wśród polskiego społeczeństwa, przed odpłacającymi akcjami z naszej strony goni ich do przeciwdziałania przesiedleńczej akcji. Sami polacy mówią (mówił prezes), że kiedy mają nas ukraińców przesiedlać, to niech Rząd najpierw zabi[e]rże z tą polskie społeczeństwo.

W godz. 16,30 zakończono spotkanie.

Herojom Sława

I – r

Post[ój] 15.IX.45 r.

(raj[onnyj] prow[idnyk])

Przetłumaczyła: D.M.

^a-za zgodność z oryginałem^a

(—) Kryska J. [?] ppor.

A MSWA, OUN IX/57, k. 1-5.

Kopia uwierzytelniona, maszynopis.

Brak oryginału ukraińskiego. Autorka tego niepoprawnego językowo tłumaczenia sporządzonego w 1945 r. nie jest znana. Publikuje się z zachowaniem pisowni przekładu.

^a -^a Wpisano odręcznie.

¹ Właśc. Stanisław Gier. Podczas spotkania w Ropience 10 sierpnia 1945, jako sekretarz (prezes) PPR występował wicestarosta Słupnicki. Por. dokument nr 66.

² Mowa o 36 pp.

³ Tadeusz Pawłusiewicz.

⁴ W Krośnie stacjonował sztab 8 DP.

⁵ Właśc. „Sokil”.

⁶ Ukraińska Narodna Samooborona, organizacja konspiracyjna utworzona wiosną 1943 we wschodniej Galicji z zadaniem obrony wsi ukraińskich przed napadami partyzantów sowieckich i niemieckimi pacyfikacjami. W 1944 wchłonięta przez UPA.

⁷ SKW – Samooboronni Kuszczowi Widdity, nieregularne grupy samoobrony ukraińskiej dla ochrony wsi.

⁸ Powinno być: ... alianci zaproponowali zaraz przeciwko ustalonej granicy polsko-radzieckiej, ...

⁹ Właśc. UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

¹⁰ Powinno być: atentat – attentatum (z łac.) zamach na życie z pobudek politycznych.

¹¹ Roman Gesing.

¹² Powinno być: szybkiej łączności; zapewne miano na myśli łączność telefoniczną.

15–17 вересня 1945, Команча. Прохання лемків з Команчі про залишення їх
у Польщі

До Високого Міністерства
внутрішніх справ
у Варшаві
через
Знамените Староство в Сяноку
та Високе Воєводство
у Ряшеві!

У зв'язку з виселенням русинів¹ з Респ[убліки] Польщі просимо дуже від імені цього населення, яке проживає у південно-західній частині Сяницького і Ліського повітів зупинити це примусове виселення.

Наше прохання мотивуємо:

- 1) Увесь цей район, що належить Респ[убліці] Польщі, населяє 95–98 і 100% виключно русинів.
- 2) Це місцевість гориста (Карпати), ґрунти на схилах високих гір: 4–5–6–7 кл[асу], тобто це найгірші землі Респ[убліки] Польщі, доказом цього є факт, що хлібороби – тутешні поляки виїжджають на захід.
- 3) М[ісцеве] руське населення живе у цьому районі з давніх-давен і хоче залишитися тут надалі, а у випадку примусового виселення ці землі були б кинуті, що зрештою не відповідає інтересам Польської Держави.
- 4) М[ісцеве] руське населення завжди було і є повністю лояльним у відношенні до П[ольської] Держави і далі буде робити все відповідно до бажань Високого Уряду демократичної Респ[убліки] Польщі.

Ми чули про обурливі, жорстокі злочини українців у Східній Галичині мин[улого] р[оку], хочемо однак зазначити, що не маємо і не мали ми нічого спільного з цими злочинами і засуджуємо їх категорично, зауважуємо ще, що ми, русини, увесь час відмежовувалися від них, доказом цього є, що колись на наше прохання (як відомо) Високий Уряд Респ[убліки] П[ольщі] подбав про окремого руського гр[еко]-катол[ицького] єпископа в Сяноку!²

- 5) М[ісцеве] населення є католицьким і хоче залишитися таким назавжди, а це можливо зараз лише в П[ольській] Д[ержаві].
- 6) Осмілюємося врешті звернути ввічливо увагу ^a-на дуже важливу обставину^a – а саме (що зрештою відомо), що м[ісцеве] руське населення віддало м[инулого] р[оку] в армію ^a-тисячі своїх дітей і братів, які захищаючи польські землі, боролися проти Німеччини!^{!-a}

**15–17 września 1945, Komańcza. Prośba Łemków z Komańczy
o pozostawienie ich w Polsce**

Do Wysokiego Ministerstwa
Spraw Wewnętrznych
w Warszawie
przez
Światne Starostwo w Sanoku
i Wysokie Województwo
w Rzeszowie!

W związku z wysiedlaniem Rusinów¹ z Rzeczp[ospolitej] Polskiej upraszamy uprzejmie w imieniu tejże ludności zamieszkującej południowo zachodnią część powiatu Sanockiego i Leskiego o łaskawe wstrzymanie tego przymusowego wysiedlenia.

Proźbę motywujemy:

- 1) Cała ta okolica należąca do Rzeczp[ospolitej] Polskiej zamieszkałą jest w 95–98 i 100% wyłącznie przez Rusinów.
- 2) Okolice ta jest górzysta (Karpaty), gleba na stokach wysokich gór 4–5–6–7 kl[asy], należy więc do najgorszych ziem Rzeczp[ospolitej] Polskiej, czego dowodem, że rolnicy Polacy tutejsi przesiedlają się na zachód.
- 3) M[iejscowa] ruska ludność zamieszkuje okolicę tę od niepamiętnych czasów i chce pozostać tu nadal, a w razie przymusowego wysiedlenia, ziemie te leżałyby obłogiem, co zresztą nie leży i w interesie Państwa Polskiego.
- 4) M[iejscowa] ludność ruska była zawsze i jest w słowie tego znaczenia lojalną dla Państwa P[olskiego] i również będzie stale postępywać we wszystkim wedle życzeń Wysokiego Rządu demokratycznej Rzeczp[ospolitej] Polskiej.

Słyszeliśmy o karygodnych, nieludzkich występkach Ukraińców w Galicji wschodniej r[oku] ub[iegłego], zaznaczamy jednak, że nic wspólnego nie mamy i nie mieliśmy z tymi występkami i potępiamy je kategorycznie, zauważając, że my Rusini stale separowaliśmy się od nich, czego dowodem, że swego czasu na proźbę naszą (jak wiadomo) Wysoki Rząd Rzeczp[ospolitej] P[olskiej] postarał się o osobnego ruskiego gr[ecko]katol[ickiego] Biskupa z siedzibą w Sanoku!²

- 5) M[iejscowa] ludność jest katolicką i chce pozostać taką na zawsze, a możliwe to obecnie jedynie w P[aństwie] P[olskim].
- 6) Ośmielamy się w końcu uprzejmie zwrócić uwagę^a na bardzo ważną okoliczność^a, a to (co zresztą wiadome), że m[iejscowa] ludność ruska dała r[oku] ub[iegłego] ^atysiące swych dzieci i braci^a do wojska, ^aktórzy w obronie ziem Polskich walczyli przeciw Niemcom!!^a

Дуже багато з них ^азагинуло^а, навіть половина не повернулася – натомість багато повернулося ^акаліками – інвалідами, без рук-ніг тощо^а і немає тут місцевостей без таких калік, а більш як половину кожної тут[ешньої] місцевості становлять їхні і ^азагиблих в обороні польських земель^а сім'ї та родичі! Крім того і зараз багато тутешніх русинів служить в П[ольській] Армії, а також і П[ольській] Народ[ній] міліції, є також і офіцери русини в П[ольській] Армії. На цей вищенаведений дуже важливий аспект осмілюємося ввічливо звернути особливу увагу В[исокого] Уряду демокр[атичної] Респ[убліки] П[ольщі], віримо в справедливість, яка відзначає зараз демократичну Респ[убліку] Польщу та просимо дуже не виселяти нас і залишити на місці та урочисто запевняємо про нашу беззастережну лояльність, та що будемо разом у згоді з польським народом співпрацювати для добра і могутності демократичної Республіки Польщі!

№ 207/45

[Далі йде кілька десятків підписів та печатки: греко-католицьких парафіяльних управлінь в Радошицях і Команчі, солтисів громад – Явірник, Команча, Ославиця і Прелуки, Управління громади Радошиці і Гмінного союзу селянської взаємодопомоги в Команчі; далі підтвердження, як нижче. Див. фото V]

Гмінна Рада Народова в Команчі

Гмінна Рада Народова в Команчі вищенаведене прохання громадян жителів волості Команча повністю підтримує та зі свого боку відзначає, що у випадку виселення місцевого населення увесь район, в якому проживає це населення, запустіє, що, напевно, не відповідає інтересам Демократичної Польщі, оскільки працювати в цій гористій місцевості можуть лише народжені і виховані тут люди, причому слід відзначити, ^ащо населення це в більшості було і є аполітичним і лояльним перед Польською Державою та її громадянами^а польської національності, доказом чого був ^аповний спокій, як до війни і в період окупації, так і зараз, а також те, що деяка кількість жителів є членами Селянської партії³, ППР, ППС та 80% належить до Союзу Селянської Взаємодоп[оги].^{а 4} Також те, що тисячі

Bardzo wielu z nich ^apoległo^a – nawet połowa nie powróciła, wielu zaś powróciło ^akalekami – inwalidami bez rąk, nóg itp.^a i nie ma tu miejscowości bez takich kalek, a ci i ^apolegli w obronie ziem polskich^a posiadają większą połowę każdej tutaj miejscowości swych rodzin i krewnych! Prócz tego i obecnie wielu tutejszych rusinów służy w armji P[olskiej], również i Milicji Obyw[atelskiej] P[olskiej], są też i oficerowie Rusini w armji P[olskiej]. Na tę pow[yższą] tak ważną okoliczność ośmielamy się zwrócić łaskawie specjalną uwagę W[ysokiego] Rządu demok[ratycznej] Rzeczp[ospolitej] P[olskiej], a wierząc w sprawiedliwość, jaka cechóje obecnie demokratyczną Rzeczp[ospolitą] Polską, prosimy łaskawie o niewysiedlanie nas, a pozostawienie na miejscu, a zapewniamy uroczyście o naszej bezwzględnej lojalności i że będziemy wspólnie w największej zgodzie z Narodem Polskim współpracować dla dobra i potęgi demokratycznej Rzeczposp[olitej] Polskiej!

L 207/45

[Następuje kilkadziesiąt podpisów oraz pieczęcie: grecko-katolickich urzędów parafialnych w Radoszycach i Komańczy, sołtysów gromad – Jawornik, Komańcza, Ostawica i Prełuki, Urzędu Gromady Radoszyce i Gminnego Zarządu Związku Samopomocy Chłopskiej w Komańczy; po nich poparcia, jak niżej. Porównaj fot. V]

Gminna Rada Narodowa
w Komańczy

Gminna Rada Narodowa w Komańczy prośbę powyższą obywateli mieszkańców Gminy Zbior[owej] Komańcza popiera w całej pełni i ze swej strony zauważa, że w razie wysiedlenia miejscowej ludności, cała okolica zamieszkiwana przez tą ludność opustoszeje, co napewno nie leży w interesach Demokratycznej Polski, gdyż do pracy w tych górzystych okolicach nadaje się jedynie ludność tu urodzona i wychowana, przyczym zauważa się, że ^aludność ta w większości była i jest apolityczną i lojalną wobec Państwa Polskiego i Jego obywateli^a narodowości polskiej, czego dowodem ^abył zupełny spokój tak przed wojną, w czasie okupacji jak i obecnie, jak również to, że pewna ilość mieszkańców jest członkami Stronnictwa Lud[owego]³, PPR, P.P.S. oraz około 80% należy do Związku Samopom[ocy] Chłopskiej.^{a 4} Również zgło-

їхніх чоловіків, синів і братів зголошувалися до Польської і Червоної Армій, щоб брати участь в боях проти окупанта, в яких д[уже] багато їх загинуло, решта повернулася каліками без рук і ніг або далі служить в Польській і Червоних Арміях, свідчить про те, що так само як їхні батьки, вони хочуть надалі жити в межах Польської Держави і разом працювати для добра Демократ[ичної] Республіки Польщі.

Команча, 17.IX.1945.

(—) Голова ГРН

**6-УПРАВЛІННЯ ВОЛОСТІ
В КОМАНЧІ
пов[іт] СЯНОК⁶**

Управління волості в Команчі пов. Сянок вищенаведене прохання жителів тут[ешньої] гміни повністю підтримує, причому додає, що жителі тут[ешньої] гміни виконують всі доручення як Управління гміни, так і вищої влади, вони є лояльними громадянами, в усіх випадках повністю виконують всі покладені на них обов'язки, тобто платять податки, виконують різні повинності (шарварки, обов'язкові поставки тощо), ^aз огляду на те жодного разу не було потреби застосувати каральні санкції, що доводить, що вони хочуть бути добрими громадянами Демократичної Польщі.^a

Команча, 17.IX.1945.

Війт гміни

(—) КАСЕВИЧ СТАНІСЛАВ

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 92-93.

Оригінал, заява – рукопис, два підтвердження – машинопис.

З правого боку вгорі заяви прямокутний штамп про надходження до Ряшівського воєводського управління з датою: „18 IX 1945” і вписаним від руки номером журналу: „2745”. Під підтвердженням Управління волості в Команчі кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: „Республіка Польща. Управління Волості в КОМАНЧІ”.

^a - ^a Підкреслено від руки.

⁶ - ⁶ Печатка

¹ Йдеться про найбільш західну групу руських верховинців, яка до 1947 проживала у Низькому Бескиді і східній частині Санчівського Бескиду. Перед війною вона нараховувала близько 150 тис. осіб. Зараз частіше вживаною назвою цієї групи є „лемки”. Цю назву почали вживати спочатку як прізвище у міжвоєнний період, а після Другої світової війни вона почала домінувати й витіснила давні самовизначення „русин”, „руснак”. Лемківські говірки належать до карпатських говірок української мови.

szenie się tysięcy ich mężów, synów i braci do Armii Polskiej i Czerwonej do walki przeciw okupantowi, w której b. dużo poległo, reszta wróciła kalekami bez rąk i nóg lub nadal pozostaje w Armii Polskiej i Czerwonej dowodzi, że tak jak ich ojcowie tak i oni pragną żyć nadal w granicach Państwa Polskiego i wspólnie pracować dla dobra Demokrat[ycznej] Rzeczypospolitej Polskiej.

Komańcza, dnia 17.IX.1945.

(—) Przewodniczący G.R.N.

**^bZARZĄD GMINY ZBIOROWEJ
W KOMAŃCZY
pow. SANOK^{-b}**

Zarząd Gminy Zbiorowej w Komańczy pow. Sanok powyższą prośbę mieszkańców tut[ejszej] Gminy popiera w całej pełni, przyczym dodaje, że mieszkańcy tut[ejszej] Gminy wykonują wszystkie polecenia tak Zarządu Gminy jak i Władz wyższych, są lojalnymi obywatelami, we wszystkich wypadkach w zupełności wywiązują się ze wszystkich nakładanych na nich obowiązków, tak w płaceniu podatków, wykon[ywaniu] różnych świadczeń rzeczowych (szarwarki, kontyngenty itp.) ^awobec czego ni razu nie zaszła potrzeba stosowania wobec nich sankcyj karnych, czem dowodzą, że pragną być dobrymi obywatelami Demokratycznej Polski. ^a

Komańcza, dnia 17.IX.1945.

Wójt Gminy
(—) KASIEWICZ STANISŁAW

A MSWiA, MAP 304, k. 92-93.

Oryginał, podanie - rękopis, dwie opinie - maszynopis.

W prawym górnym rogu podania pieczętka wpływu Urzędu Wojewódzkiego Rzeszowskiego z uwidocznioną datą: 18 IX 1945 i wpisaną odręcznie L.dz.: 2745. Pod opinią Zarządu Gminy Zbiorowej w Komańczy pieczęć okrągła z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: Rzeczpospolita Polska Zarząd Gminy w KOMAŃCZY.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Podkreślono odręcznie.

^b - ^b Pieczętka nagłówkowa.

¹ Chodzi o najbardziej na zachód wysuniętą grupę górali ruskich zamieszkującą do 1947 Beskid Niski i wschodni skrawek Beskidu Sądeckiego. Przed wojną liczyła ok. 150 tys. osób. Obecnie częściej używaną nazwą grupy jest nazwa Łemkowie, początkowo przezwiskowa. Zaczęto jej używać w okresie międzywojennym, a po II wojnie światowej stała się ona dominująca i wyparła dawne samookreślenia Rusin, Rusnak. Ludność ta posługuje się gwarami zaliczanymi do gwar karpackich języka ukraińskiego.

² З лютого 1934 існувала Апостольська Адміністрація Лемківщини, апостольський адміністратор перебував спочатку в Риманові, пізніше в Сяноку.

³ Селянська партія (СЛ), політичне угруповання, утворене у вересні 1944 прокомуністичними діячами селянського руху, які визнавали керівну роль ППР. У листопаді 1949 під тиском ПОРП об'єдналася з „очищеною” ПСЛ і утворила Об'єднану селянську партію (ЗСЛ).

⁴ Союз селянської взаємодопомоги – громадсько-професійна організація хліборобів, утворена з ініціативи ППР і СЛ та ними контрольована.

² Od lutego 1934 istniała Apostolska Administracja Łemkowszczyzny, przy czym administrator apostolski rezydował najpierw w Rymanowie, a potem w Sanoku.

³ Stronnictwo Ludowe (SL) – ugrupowanie polityczne utworzone we wrześniu 1944 przez prokomunistycznych działaczy ruchu ludowego uznających kierowniczą rolę PPR. W listopadzie 1949 pod naciskiem PZPR połączyło się ono z „oczyszczonym” PSL tworząc Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL).

⁴ Związek Samopomocy Chłopskiej – społeczno-zawodowa organizacja rolników założona z inicjatywy PPR oraz SL i przez nie kontrolowana.

17 вересня 1945, Люблін. Лист Ю. Беднажа до МАП про хід переселення українського населення і опір цьому УПА у Любачівському повіті

№ ж. 1473/45/Бе/М

Люблін, 17.9.1945 р.

До Міністерства громадської адміністрації
особисто Гр. ВОЛЬСЬКОМУ

у Варшаві

Доводячи вищенаведене¹ до відома, повідомляю, що сьогоднішнього дня на території Любачева бандерівцями, які видавали себе за польсько-радянську комісію у справах евакуації, розвішено листівки – відозву до українського населення неправдивого змісту.

Я наказав знищити [листівки], провести слідство та видати власні спростування.

ГОЛОВНИЙ ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ
(—) Ю. БЕДНАЖ²

Копія

Телефонограма
відправлена з Любачева 17.9.1945 р. о год[ині] 11 хв[илин] 40
гр. Баденьчиком, Районним представником Уряду РП
у справах евакуації

Головному представникові Уряду РП
у справах евакуації

у Любліні

16.9. ц.р. зі станції завантаження Любачів виїхав транспорт. Транспорт нараховував 52 вагони, 141 сім'ю, приблизно 600 осіб.

На станції завантаження Олешичі закінчується завантаження другого транспорту.

**17 września 1945, Lublin. Pismo J. Bednarza do MAP dotyczące przebiegu
przesiedlania ludności ukraińskiej i kontrakcji UPA w powiecie
lubaczowskim**

L.dz. 1473/45/Be/M

Lublin, dn. 17.9.1945 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
na ręce Ob. WOLSKIEGO
w Warszawie

Podając powyższe¹ do wiadomości komunikuję, iż w dniu dzisiejszym na terenie Lubaczowa zostały rozklejone ulotki – odezwy do ludności ukraińskiej przez banderowców, podszywających się pod komisję polsko-sowiecką do spraw ewakuacji, o treści przeciwnej.

Zarządziłem zniszczenie, przeprowadzenie dochodzenia oraz wydania własnych – prostujących.

**GŁÓWNY PRZEDSTAWICIEL RZĄDU RP
DO SPRAW EWAKUACJI
(—) J. BEDNARZ²**

Odpis

Telefonogram
nadany z Lubaczowa dn. 17.9.1945 r. o godz. 11 min. 40
przez ob. Badeńczyka, Przedstawiciela Rejonowego Rządu RP
do Spraw Ewakuacji

Do
Głównego Przedstawiciela Rządu RP
do Spraw Ewakuacji
w Lublinie

Dnia 16.9. br. odszedł transport ze stacji załadowniczej Lubaczów. Transport liczył 52 wagony, 141 rodzin, około 600 osób.

Дорогою через прикордонний пункт Краковець виїхало 160 сімей, приблизно 650 осіб.

Вночі з 14 на 15 ц[ього] м[ісяця] група бандерівців напала на станції в Колешицях [ймовірно Олешичах] і Новій Греблі, є жертви.

Декілька сіл, з яких евакуйовано українське населення, бандерівці спалили.

ТЕЛЕФОНОГРАМУ ПЕРЕДАВ:

Баденьчик

ТЕЛЕФОНОГРАМУ ПРИЙНЯЛА:

Макух Гелена

Люблін, 17.9.1945 р.

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 17.

Довідка – оригінал, додана телеграма – копія, машинопис.

Під довідкою кругла гербова печатка Польщі з написом: „Головне представництво РП у справах евакуації”.

¹ Тобто додану копію телеграми.

² Беднаж Юзеф, у період 1.1–30.4.1945 – воєводський представник Уряду РП у справах евакуації українського населення на території Ряшівського воєводства і одночасно районний представник у Ярославі; потім до 1947 – головний представник уряду РП у справах евакуації українського населення з Польщі.

Na stacji załadowniczej Oleszyce stadium końcowego załadowania drugiego transportu.

Drogą kołową przez punkt graniczny Krakowiec wyjechało 160 rodzin, około 650 osób.

W nocy z dn. 14 na 15 bm. grupa banderowców napadła na stacje załadownicze w Koleszycach [prawdop. Oleszycach] i Nowej Grobli – są ofiary.

Kilka wiosek ewakuowanych przez ludność ukraińską – banderowcy spalili.

TELEFONOGRAM NADAŁ:

Badeńczyk

TELEFONOGRAM ODEBRAŁA:

Makuch Helena

Lublin, dn. 17.9.1945 r.

A MSWLA, MAP 301, k. 17.

Informacja – oryginał, załączony telegram – odpis, maszynopisy.

Pod informacją okrąglą pieczęć z godłem państwowym pośrodku, w otoku napis: Przedstawicielstwo Główne R.P. do spraw ewakuacji.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Tj. załączoną kopię telegramu.

² Bednarz Józef, w okresie 1.1–30.4.1945 przedstawiciel wojewódzki rządu RP ds. ewakuacji ludności ukraińskiej na terenie woj. rzeszowskiego i jednocześnie przedstawiciel rejonowy w Jarosławiu, do 1947 przedstawiciel główny rządu RP ds. ewakuacji ludności ukraińskiej z Polski.

19 вересня 1945, Люблін. Звіт Ю. Беднажа МАП про результати переселення українського населення у Ряшівському воєводстві за участю військових підрозділів

МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
ГОЛОВНИЙ ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ
№ ж. Пф. 146/45/Ко6/М

Люблін, 19.9.1945 р.

Тасмно!

До Міністерства громадської адміністрації
особисто Громадянинові Міністру ВОЛЬСЬКОМУ
у Варшаві

У зв'язку з ^авійськовими акціями на території Ряшівського воєводства ^а представляю на основі матеріалу, зібраного у період від 14 до 17 вересня 1945 р. Інспектором Обласного Головного Представництва Уряду РП з питань евакуації гр. Вуйціком Вацлавом, та звітів деяких районних представників Уряду РП з питань евакуації – наступний ситуаційний звіт:

Військові акції почалися 9.9. ц.р. на території Перемиського пов[іту] та до 14.9. ц.р. дали наступні результати:

- 1) Доставлено до пунктів на кордоні та віддано властям УРСР 1156 сімей (4719 осіб);
- 2) Знаходяться на прикордонних залізничних станціях 1107 сімей (4852 особи);
- 3) Крім того чекає на оформлення евакуаційних документів 2456 сімей (9824 особи).

Загалом це складе 4719 сімей (19395 осіб). Кампанія охоплює 7 сільських волостей та частково м. Перемишль.

З огляду на відсутність достатньої кількості вагонів та велику кількість українського населення на залізничних станціях, після переговорів з владою загальної адміністрації й представниками війська, вирішено поки що зменшити темп евакуаційної кампанії в Перемиському пов[іті]. З огляду на це на території Перемиського пов[іту] залишається одна оперативна група ВП, а друга 15.9. ц.р. була перекинута до Ліського пов[іту]. До того ж з'явилася нова концепція, щоб у першу чергу евакуювати українське населення з м. Перемишля.

Загалом кампанія по евакуації до цього часу відбувалася в Перемиському пов[іті] з великими труднощами та матеріальними втратами, тому що з 4700

**19 września 1945, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne J. Bednarza dla MAP
o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie
rzeszowskim przy udziale wojska**

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH Lublin, dn. 19.9.1945 r.
PRZEDSTAWICIEL GŁÓWNY RZĄDU R. P.
DO SPRAW EWAKUACJI
L. dz. Pf. 146/45/Kob/M Tajne!

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
na ręce Obywatela Ministra WOLSKIEGO
w Warszawie

W związku z ^aakcją wojskową na terenie woj. Rzeszowskiego^a przedkładam na podstawie materiału zebranego w dniach 14–17 września 1945 r. przez Inspektora Obwodowego Głównego Przedstawicielstwa Rządu RP do Spraw Ewakuacji ob. Wójcika Waława oraz sprawozdań niektórych Rejonowych Przedstawicieli R[ządu] RP do Spraw Ewakuacji – następujące sprawozdanie sytuacyjne:

Akcja wojskowa rozpoczęła się 9.9. br. na terenie pow. Przemyskiego i dała do dn[ia] 14.9. br. następujące rezultaty:

- 1) Odstawiono do punktów granicznych i oddano władzom USRR 1156 rodzin (4719 osób);
- 2) Oczekuje na stacjach kolejowych przygranicznych 1107 rodzin (4852 osób);
- 3) Ponadto oczekuje na przygotowanie dokumentów ewakuacyjnych 2456 rodzin (9824 osoby).

Ogółem da to 4719 rodzin (19.395 osób). Akcja ta obejmuje 7 gmin zbiorowych wiejskich i częściowo m. Przemyśl.

Wobec braku dostatecznej ilości wagonów oraz ogromnej liczby ludności ukraińskiej na stacjach kolejowych, po porozumieniu się z władzami administracji ogólnej i przedstawicielami wojska, zdecydowano narazie zmniejszyć tempo akcji ewakuacyjnej w pow. Przemyśl. Wobec tego na terenie pow. Przemyśl pozostaje jedna grupa operacyjna W.P., a druga w dniu 15.9. br. przerwuciła się na pow. Lesko. Ponadto powstała nowa koncepcja, aby w pierwszym rzędzie ewakuować ludność ukraińską z m. Przemyśla.

Naogół biorąc, akcja ewakuacyjna odbywała się dotychczas w pow. Przemyskim bardzo opornie i z wielkimi stratami materialnymi, ponieważ na opuszczo-

господарств, залишених українцями, заселено тільки 629 господарств, спалено, здебільшого українськими бандами, 981 будинок.

Крім того виявлено випадки зловживання з боку деяких військових підрозділів ВП і Червоної Армії у зборі обов'язкових поставок без видачі розписок, неповаги до місцевої гмінної адміністрації та різні дрібні суперечки.

Польське населення, яке проживає в районі акцій, також зазнає деяких втрат, оскільки змушене тікати з деяких місцевостей від українських банд. Зафіксовано також два випадки вбивства сільських старост бандерівцями тощо.

На території Лиського пов[іту] військові акції почалися лише 16.9. ц.р. та поки що немає конкретних евакуаційних результатів, натомість початок цієї кампанії виявив, що також на території Лиського пов[іту] це завдання доволі важке, тому що з деяких місцевостей українське населення втекло до лісів, а в північній частині повіту ведеться боротьба між ВП і бандерівцями.

В інших повітах Ряшівського воев[одства] істотних змін поки що не зафіксовано.

Загалом можна відзначити, що військо почало акції передчасно, самостійно, без обговорення кампанії із повітовими старостами, а через те старости не в змозі зібрати заборгованість з обов'язкових поставок, забезпечити збереження врожаю та нерухомого майна, залишеного українцями.

Можна зробити висновок, що військо не має значної кількості сил, через що не може створити гарнізони у залишених українцями селах і тим самим забезпечити збереження майна. А це дає можливість відносно малим групам банд швидко пересуватися з одного місця в інше та палити залишені села або села, в яких проживає польське населення.

ГОЛОВНИЙ ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ
(—) Ю. БЕДНАЖ

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 65.

Оригінал, машинопис.

Бланк, над заголовком державний герб РП; вгорі сторінки частково на тексті резолюція від руки: „Гр. Грабовський, I Деп[артамент]”, нерозбірливий підпис і дата: „25.9” та приписка іншою рукою: „aa 3/X.45” і нерозбірливий підпис; поруч вписаний від руки вхідний номер: „II П.2072/45”.

**** Підкреслено від руки.*

ne 4.700 gospodarstw poukraińskich osiedlono zaledwie 629 gospodarstw, natomiast spalono przeważnie przez bandy ukraińskie 981 budynków.

Ponadto stwierdzono wypadki nadużyć ze strony pewnych jednostek W.P. i Armii Czerwonej odnośnie zabierania kontyngentu bez jakichkolwiek pokwitowań, nierespektowanie miejscowej administracji gminnej oraz różne drobne zatargi.

Ludność polska zamieszkała na terenie akcji też ponosi pewne ofiary, ponieważ zmuszona jest uciekać z niektórych terenów przed bandami ukraińskimi. Zanotowano również dwa wypadki zabójstwa sołtysów przez banderowców itp.

Na terenie pow. Lesko akcja wojskowa rozpoczęła się dopiero 16.9. br. i narazie nie ma konkretnych wyników ewakuacyjnych, natomiast początek tej akcji wskazuje, że i na terenie pow. Lesko zadanie to jest dość trudne, ponieważ z niektórych miejscowości ludność ukraińska uciekła do lasów, a w północnej części powiatu toczą się walki pomiędzy W.P. a banderowcami.

W innych powiatach woj. Rzeszowskiego istotnych zmian dotychczas nie zanotowano.

Naogół stwierdzić można, iż wojsko rozpoczęło akcję przedwcześnie na własną rękę, bez omówienia akcji ze Starostami Powiatowymi, przez co Starostwa nie są w możności zebrać zaległy kontyngent, zabezpieczyć pozostawione plony rolne oraz opuszczone przez Ukraińców mienie nieruchomości.

Ponadto nasuwa się wniosek, że wojsko nie dysponuje większymi siłami, wobec czego nie może pozostawiać garnizonów w opuszczonych przez Ukraińców wioskach, a tym samym nie zabezpiecza opuszczonego mienia i daje możliwość małym stosunkowo grupom band na szybkie przerzucanie się z miejsca na miejsce i palenie opuszczonych wsi, względnie wsi zamieszkałych przez ludność polską.

**GŁÓWNY PRZEDSTAWICIEL RZĄDU RP
DO SPRAW EWAKUACJI
(—) J. BEDNARZ**

A MSWiA, MAP 304, k. 65.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy, nad nagłówkiem godło RP; w górnej części strony zachodząca na tekst odręczna dekretacja: Ob. Grabowski. Dep. I, data: 25.9 i nieczytelny podpis oraz dekretacja dopisana inną ręką: aa 3/X.45 i nieczytelny podpis; obok odręcznie wpisany nr wch.: II P.2072/45.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

• - • Podkreślono odręcznie.

20 вересня 1945, Київ. Довідка М. Волкова про хід переселення поляків із західних областей УРСР станом на 15 вересня 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о ходе переселения поляков по западным областям Украины по состоянию на 15.9.45 г.

Области	Колич. поляков, подлежа. Переселению	Колич. зарегистрирован. на выезд	Фактически выехало	ПРИМЕЧАНИЕ
Тернопольская	226.481	192.843	126.735	
Львовская	215.636	189.270	85.771	
Дрогобычская	124.000	84.840	40.119	
Станиславская	82.039	79.207	50.369	
Ровенская	69.837	69.713	64.745	
Волынская	67.500	65.666	62.496	
Черновицкая	11.539	10.205	5.192	
ВСЕГО:	797.032	691.744	435.427	

НАЧ. ОТДЕЛЕНИЯ 6 ОТДЕЛА 2 УПРАВЛЕНИЯ
НКГБ УССР – Капитан

(—) ВОЛКОВ

„20“ сентября 1945 года

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 44.
Копія, машинопис.

Вписано від руки.

20 września 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 września 1945 r.

ŚCIŚLE TAJNE

INFORMACJA

o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów Ukrainy
stan na 15.9.45 r.

Obwody	Liczba Polaków podlegających przesiedleniu	Liczba zarejestrowanych na wyjazd	Faktycznie wyjechało	UWAGI
Tarnopolski	226.481	192.843	126.735	
Lwowski	215.636	189.270	85.771	
Drohobycki	124.000	84.840	40.119	
Stanisławski	82.039	79.207	50.369	
Rówieński	69.837	69.713	64.745	
Wołyński	67.500	65.666	62.496	
Czerniowiecki	11.539	10.205	5.192	
RAZEM:	797.032	691.744	435.427	

NACZ[ELNIK] WYDZIAŁU 6 ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU
NKGB USRS – Kapitan

(—) WOŁKOW

„20” września 1945 roku

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 44.
Kopia, maszynopis.

Wpisano odręcznie.

**22 вересня 1945, Любачів. Повідомлення А. Беднажа про диверсійні акти
УПА у Любачівському повіті**

Копія

Повітове староство в Любачеві
Щоденне повідомлення

Любачів, 22.9.45 р.

Для службового користування

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

21.9.1945 р. близько 3-ї год[ини] диверсійні українські банди спалили до-
щенту фільварок у Щуткові (винокурня) і фільварок у Кам'яній ад Опака.
Крім того, спалено міст на річці Любачівці в селищі Щутків. Диверсанти
також намагалися замінувати залізничну станцію в Любачеві, але завдяки
діяльності органів безпеки, які після короткого бою відбили диверсантів,
жертв не було.

Повідомляю також, що диверсійні українські банди мінують дороги
і залізницю з метою протидії кампанії по переселенню українців з території
повіту до СРСР.

Беднаж¹
Повітовий староста

*А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 24.
Копія, машинопис. *

¹ Беднаж Анджей – Любачівський староста у 1945–1947, водночас заступник голови По-
вітового управління ПСЛ; заарештований УБ у 1947, ув'язнений у таборі в Явожні.

**22 września 1945, Lubaczów. Meldunek dzienny A. Bednarza o aktach
dywersji UPA w powiecie lubaczowskim**

Odpis

Starostwo Powiatowe w Lubaczowie
Meldunek dzienny

Lubaczów, dnia 22.9.45 r.

Poufne

Do
Urzędu Wojewódzkiego Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Dnia 21.9.1945 r. około godz. 3-ciej bandy dywersyjne ukraińskie spaliły doszczętnie folwark w Szczutkowie (gorzelnia) i folwark w Kamiennej ad Opaka. Oprócz tego został spalony most na rzece Lubaczówce w osiedlu Szczutków. Ponadto dywersanci usiłowali podminować stację kolejową w Lubaczowie, lecz [udaremnilo to] dzięki czujności organów bezpieczeństwa, które po stoczeniu krótkiej walki odparły dywersantów. Ofiar w ludziach nie było.

W końcu zgłaszam, że dywersyjne bandy ukraińskie minują drogi kołowe i żelazne w tym celu, by przeciwdziałać akcji przesiedleńczej ukraińców z terenu powiatu do Z.S.R.R.

Bednarz¹
Starosta powiatowy:

A MSWiA, MAP 301, k. 24.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Bednarz Andrzej, starosta lubaczowski w l. 1945–1947, wiceprezes Zarządu Powiatowego PSL; aresztowany przez UB w 1947, został osadzony w obozie w Jaworznie.

22 вересня 1945, Ряшів. Звіт Я. Мірека МАП про хід і результати переселення українського населення в окремих повітах Ряшівського воєводства станом на 22 вересня 1945 р. та опір УПА

РЯШІВСЬКИЙ ВОЄВОДА

№: II/а-121^{-а}/Тйн/45.

Виселення українців

Ряшів, 22 вересня 1945 р.

ТАЄМНО!

До

Міністерства громадської адміністрації

Політичний департамент

у Варшаві

Слідом за моїм рапортом від 4.9.1945 р. №: II/2438/45 у справі переселення українського населення і слідом за депешами від 12.9.1945 р. СВ 668/а/45 та від 17.9.1945 СВ 674/45 представляю нижче, на основі повідомлень з теренів, попередній хід і результати кампанії:

Повіт Перемишль

З міста Перемишля евакуйовано 1500 осіб.

Гміна Бірча: евакуйовано з громад Бірчі 217 сімей, Березка 200, Стара Бірча 60, Корінець 90, Нова Весь 49, Сівчина 130, разом 746 сімей + Рудавка 568 осіб.

Гміна Дубецько: евакуйовано з громади Ісканя 247 сімей.

Гміна Красичин: евакуйовано з громади Холовиці 139 сімей, Мільнів 36, разом 175 сімей, + Тисова 328 осіб та Кречкова 945 осіб.

Гміна Кривча: евакуйовано з громад Бахів 145 сімей, Хирина 120, Купна 36, разом 301 сім'я.

Гміна Стібно: евакуйовано з громад Стібно 116 сімей, Стібенко 120, разом 236 сімей.

Гміна Жогатин: евакуйовано з громад Котів 72 сім'ї, Жогатин 82, разом 154 сім'ї.

Гміна Журавиця: евакуйовано з громад Болестрашичі 258 сімей, Вишатичі 148, Бушковички 112, Бушковичі 213, Валява 78, Дусовці 420, разом 1229 сімей.

Всього евакуйовано 25 громад.

На залишених господарствах поселено:

Гміна Стібно: 280 сімей.

22 września 1945, Rzeszów. Sprawozdanie J. Mirka dla MAP o przebiegu i rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej w poszczególnych powiatach województwa rzeszowskiego i kontrakcjach UPA. Stan na 22 września 1945 r.

WOJEWODA RZESZOWSKI

L: II/a-121-a/Tjn/45.

Wysiedlenie Ukraińców.

Rzeszów, dnia 22 września 1945 r.

TAJNE!

Do

Ministerstwa Administracji Publicznej

Departament Polityczny

w Warszawie

W ślad za pismem moim z dnia 4.9.1945 r. L: II/2438/45 w sprawie przesiedlenia ludności ukraińskiej oraz w ślad za depeşami z 12.9.1945 r. S.W. 668/a/45 i z dnia 17.9.1945 S.W. 674/45 przedstawiam poniżej, na podstawie meldunków terenowych, dotychczasowy przebieg i wyniki akcji:

Powiat Przemyśl

Z miasta Przemyśla ewakuowano 1.500 osób.

Gmina Bircza: ewakuowano z gromad Birczy 217 rodzin, Brzóska [Brzuska] 200, Stara Bircza [Bircza Stara] 60, Korzeniec 90, Nowa Wieś 49, Sufczyzna 130, razem 746 rodzin + Rudawka 568 osób.

Gmina Dubiecko: ewakuowano z gromady Iskań 247 rodzin.

Gmina Krasieczyn: ewakuowano z gromady Chołowiec [Chołowice] 139 rodzin, Mielnów 36, razem 175 rodzin + Cisowa 328 osób i Krzeczkowa 945 osób.

Gmina Krzywca: ewakuowano z gromad Bachów 145 rodzin, Chyżyna [Chyrzyna] 120, Kupna 36, razem 301 rodzin.

Gmina Stubno: ewakuowano z gromad Stubno 116 rodzin, Stubienko 120, razem 236 rodzin.

Gmina Zochatyn [Żohatyn]: ewakuowano z gromad Kotów 72 rodziny, Zichatyn [Żohatyn] 82, razem 154 rodzin[y].

Gmina Żurawica: ewakuowano z gromad Bolestraszyce 258 rodzin, Wyszatyce 148, Buszkowiczek 112, Buszkowic 213, Walawy 78, Dusowiec 420, razem 1229 rodzin.

Łącznie ewakuowano 25 gromad.

Na opuszczonych gospodarstwach osadzono:

Gmina Stubno: 280 rodzin.

Гміна Журавиця: 349 сімей, з яких у громаді Бушковичі 74 сім'ї, Бушковички 45, Валява 160, і в Дусовцях 70. У громадах Бушковички і Бушковичі поселено здебільшого сім'ї залізничних та поштових службовців. У громадах Валява і Дусовці – землеробів.

Гміна Куньківці: 20 сімей, з яких у громаді Острів 12 сімей державних службовців і дрібних землеробів, в громаді Куньківці 8 сімей землеробів.

Зведення про кількість
сільських господарств, спалених українськими бандами.

Гміна Красичин: в громаді Тисова з 236 будинків – 219 під час боїв, в громаді Кречкова з 173 – 62, в громаді Мільнів з 36 – 33, в громаді Холовиці з 78 – 74.

Гміна Кривча: в громаді Купна з 74 – 30, в громаді Хирина з 73 – 42, громада Хирина і Бахів частково спалені.

Гміна Жогатин: в громаді Котів спалено всі будинки (118), громада Боровниця – спалена, в громаді Жогатин 7 будинків.

Гміна Бірча: в громаді Рудава 170, в громаді Березка всі будинки (225), крім того повністю спалено громади Сівчина і Стара Бірча.

Гміна Журавиця: дощенту спалені громади Валява і Дусовці. У цих громадах українські банди, спалюючи села, не випускали присутніх у селах жителів – поляків. Винуватці втекли за Сян. Втрати людей у спалених селах поки що не встановлено.

Гміна Оріхівці: в громаді Мацьковичі дощенту спалене село.

Гміна Дубецько: громада Ісканя спалена дощенту.

Із загальної кількості 14 гмін кампанією охоплено 9 гмін та місто Перемишль частково. З 3 до 20 вересня ц.р. евакуйовано близько 10 000 осіб, у тому числі з міста Перемишль близько 1500 осіб. Із збірного пункту Журавиця виїхало 17 числа ц[ього] м[ісяця] 50 вагонів з 15 658 особами, підготовленими раніше до виїзду.

Хочу зазначити, що з метою підвищення ефективності кампанії на території Перемиського повіту, я провів 15.9.1945 р. нараду за участю Перемиського старости, війтів, представників несполучених влад¹ і Війська Польського, представника Уряду УРСР у справах евакуації українського населення Гр. Тищенка, Уповноваженого у справах евакуації з польського боку Гр. Крайцарека та начальника Громадсько-політичного відділення Ряшівського воєводського управління.

Повіт Ярослав

З громади Сосниця відправлено 150 вагонів, 420 сімей.

Gmina Żurawica: 349 rodzin, z czego w gromadzie Buszkowice 74 rodzin[ny], Buszkowiczki 45, Walawie 160 i w Dusowcach 70. W gromadach Buszkowiczki i Buszkowice osadzono przeważnie rodziny funkcjonariuszów kolejowych i pocztowych. W gromadach Walawa i Dusowce – rolników.

Gmina Kuńkowce: 20 rodzin, z czego w gromadzie Ostrów 12 rodzin funkcjonariuszów państwowych i drobnych rolników, w gromadzie Kuńkowce 8 rodzin rolników.

Zestawienie cyfrowe spalonych gospodarstw rolnych przez bandy ukraińskie.

Gmina Krasieczyn: w gromadzie Cisowa na 236 budynków – 219 w czasie walk, w gromadzie Krzeczkowa na 173 – 62, w gromadzie Mielnów na 36 – 33, w gromadzie Hołowice [Chołowice] na 78 – 74.

Gmina Krzywca: w gromadzie Kupna na 74 – 30, w gromadzie Hyżyna [Chyrzyna] na 73 – 42, gromada Hyzynka [Chyrzynka] i Bachów częściowo spalone. Gmina Żohatyn: w gromadzie Kotów spalono wszystkie budynki (118), gromada Borownica – spalona, w gromadzie Żohatyn 7 budynków.

Gmina Bircza: w gromadzie Rudawka 170, w gromadzie Brzóska wszystkie budynki (225), ponadto spalone całkowicie gromady Sufczyzna i Stara Bircza.

Gmina Żurawica: doszczętnie spalone gromady Walawa i Dusowce. W tych gromadach, bandy ukraińskie pałac wsie nie wypuszczali obecnych we wsiach mieszkańców – Polaków. Sprawcy zbiegli za San. Straty w ludziach w spalonych wsiach narazie nie ustalone.

Gmina Orzechowce: w gromadzie Maćkowice doszczętnie spalona wieś.

Gmina Dubiecko: gromada Iskań doszczętnie spalona.

Na ogólną ilość 14 gmin, akcja objęła 9 gmin i miasto Przemyśl częściowo. Od dnia 3 do 20 września br. ewakuowano około 10.000 osób, z czego na miasto Przemyśl przypada około 1.500 osób. Z punktu zbornego Żurawica wyjechało 50 wagonów w dniu 17 bm. z cyfry 15.658 osób przygotowanych poprzednio do wyjazdu.

Zaznaczam, iż celem usprawnienia akcji na terenie powiatu Przemyskiego odbyłem w dniu 15.9.1945 r. konferencję w Przemyślu przy udziale Starosty przemyskiego, wójtów, przedstawicieli władz niezespoleonych¹ i Wojska Polskiego, przedstawiciela Rządu U.S.R.R. do spraw ewakuacji ludności ukraińskiej Ob. Tiszchenko, Pełnomocnika do spraw ewakuacji ze strony polskiej Ob. Krajcarka i Naczelnika Wydziału Społeczno-Politycznego Urzędu Wojewódzkiego Rzeszowskiego.

Powiat Jarosław

Z gromady Sońnica wyjechało 150 wagonów, 420 rodzin.

Повіт Любачів

Кампанія почалася також у Любачівському повіті 6 числа ц[ього] м[ісяця], евакуйовано 450 сімей, зареєстровано на виїзд 1450 сімей. 18 числа ц[ього] м[ісяця] українські диверсійні банди спалили дощенту село Старе Село (280 господарств), з якого напередодні виселено українські сім'ї.

Повіт Ліско

Згідно з встановленим заздалегідь планом кампанія у Ліському повіті мала розпочатися дещо пізніше, з огляду на те, що йшлося, головним чином, про ліквідацію центру, тобто передусім осередків диверсії, якими є Перемиський та Любачівський повіти, а тільки потім у Ліському повіті так, щоб не привернути увагу банд одночасно в усьому районі, охопленому кампанією. Тепер кампанія охопила вже і Ліський повіт.

Хід кампанії викликав передусім реакцію з боку українців, а особливо бойових організацій бандерівців. Наслідком є жертви серед Війська Польського. 5.9 ц.р. у Тисовій Перемиського повіту – 5 солдатів ВП вбитих, 12 поранених, 10.9. ц.р. у цьому ж повіті на лінії Брилинці–Рокшиці, 4 солдатів убитих, 6 поранених. Бандерівські банди нараховують до 400 осіб, останнім часом з'явилися в них також жінки, їхня злочинна діяльність – це вбивства польського населення, яке одержує залишені українцями господарства (багато жертв у селах Валява і Дусовці, повністю виселених та заселених поляками, перед тим ще у селах Валява та Брижава вбито сільських старост – поляків), також ще підпалення. До того ж, у Перемиському повіті знищено мости по дорозі між Крайною і Лімною та підрізано 20 телефонних стовпів між Бірчою і Риботичами. В Ярославському повіті спалено міст довжиною 48 метрів на річці Любачівка. На трасі Ярослав–Монастир пошкоджено вибухівкою паром на ріці Сян у Монастирі.

⁶ Кампанія по евакуації внаслідок відсутності достатніх резервів можливостей МО по охороні та недоброзичливої позиції Советів спричиняє в деяких випадках великі матеріальні збитки. Траплялися випадки, що Совети не пускали до українського села Народну міліцію, заявляючи, коли лише вони покликані обороняти свій народ, а після евакуації забирали решту залишеного майна, поширюючи реквізицію також на майно польських репатріантів, які займали залишені господарства. Евакуйовані українці повертаються іноді під охороною Советів (Валява, Дусовці) і забирають додатково залишене майно або знищують його дощенту. Слабо організовано охорону залишеного майна і негайне заселення поляками залишених після українців господарств, а якщо таке заселення відбувається, немає охорони польського населення і село невдовзі спалюють українці (Мацьковичі, Валява, Дусовці). Трапляються окремі

Powiat Lubaczów

Akcję wszczęto również w powiecie Lubaczowskim w dniu 6 bm. doprowadzając do ewakuacji 450 rodzin, a zarejestrowano na wyjazd 1.450 rodzin. W dniu 18 bm. bandy dywersyjne ukraińskie spaliły doszczętnie wieś Stare Siolo (280 gospodarstw), z której poprzedniego dnia wysiedlono rodziny ukraińskie.

Powiat Lesko

Stosownie do ustalonego z góry planu, akcja w powiecie leskim miała rozpocząć się nieco później, a to z uwagi na to, iż chodziło głównie o zlikwidowanie centra t.j. przedewszystkim ośrodków dywersji jakimi są powiaty przemyski i lubaczowski, a następnie dopiero w powiecie leskim – tak, by nie budzić równocześnie czujności band na całym odcinku akcji. Obecnie akcja objęła już i powiat leski.

Przebieg akcji wywołał przedewszystkiem reakcję ze strony Ukraińców, a zwłaszcza bojowych organizacyj banderowców. Rezultatem są ofiary wśród Wojska Polskiego. W dniach 5.9 br. w Cisowej powiat Przemysł – 5 żołnierzy W.P. zabitych, 12 rannych, 10.9. br. w tymże powiecie na linii Brylinka [Brylińce] – Rekszyce [Rokszycy], 4 żołnierzy zabitych, 6 rannych. Bandy banderowców dochodzą w sile do 400 ludzi, ostatnio pojawiły się w nich także kobiety, działalność zbrodnicza wyraża się w mordach ludności polskiej, obejmującej gospodarstwa poukraińskie (wiele ofiar we wsiach Walawa i Dusowce całkowicie wysiedlonych i obsadzonych przez Polaków, uprzednio jeszcze we wsiach Walawa i Brzezawa [Brzezawa] pomordowani sołtysi Polacy), a następnie w podpaleniach. Ponadto w powiecie przemyskim zniszczono mosty na drodze między Krajną i Łomną i poderżnięto 20 słupów telefonicznych między Birczą a Rybotyczami. W powiecie jarosławskim spalono most długości 48 metrów na rzece Lubaczówka. Na trasie Jarosław Monasterz [Manasterz] uszkodzono materiałem wybuchowym prom na Sanie w Monasterzu.

^bAkcja ewakuacyjna wskutek braku większych rezerw M.O. do zabezpieczenia oraz niezyczelivego stanowiska Sowietów, łączy się w niektórych wypadkach z dużymi stratami materialnymi. Były wypadki, że Sowietci niewpuścili do wsi ukraińskiej Milicji Obywatelskiej oświadczając, iż jedynie oni są powołani do ochrony swego narodu, po ewakuacji zaś zabierali sobie resztę pozostawionego mienia, rozciągając rekwizycje także na mienie polskich repatriantów, obejmujących opróżnione gospodarstwa. Ewakuowani Ukraińcy wracają niekiedy pod osłoną Sowietów (Walacha [Walawa], Dusowce) i zabierają dodatkowo pozostawione mienie lub doszczętnie je niszczą. Szwankuje zabezpieczenie pozostawionego mienia i natychmiastowe obsadzenie poukraińskich gospodarstw Polakami, a jeżeli obsadzenie takie nastąpi, brak jest ochrony ludności polskiej i wioska niebawem zostaje przez Ukraińców spalona (Maćkowice, Walawa, Dusowce). Zdarzają się spora-

випадки пограбування залишеного майна місцевим польським населенням та солдатами ВП.⁶

В цілому слід відзначити, що кампанія поки що доволі міцна та результативна у справі вигнання українського населення. До 12.9.1945 р. не було транспортних засобів.

У Перемиському повіті для охорони залишених евакуйованим українським населенням сіл виникає потреба утворення громадської охорони як допоміжного органу Народної міліції. Народна міліція, незважаючи на попереднє збільшення, не може впоратися з цим завданням. Постає необхідність озброєння громадської охорони. Командир 9 Дивізії ВП поставився прихильно до цієї справи, однак за умови отримання дозволу від Міністерства національної оборони.

Транспортування обов'язкових поставок від українського населення через відсутність транспортних засобів є неможливим. Виникає гостра необхідність виділення 14 вантажних машин, щоб транспортувати решту контингенту евакуйованих осіб до Перемишля. Разючим прикладом цього є місцевість Войткова, де зберігається на складі 50 вагонів зерна та немає можливостей перевезти його в безпечне місце.

Однак поставлена мета, незважаючи на матеріальні збитки, яких у таких кампаніях не можна уникнути, буде досягнута. Виселення з місць компактного проживання українського населення підірве базу для поповнення кадрів бандерівців та їх постачання і приведе до заспокоєння прикордонних повітів.

в.о. ВОЄВОДИ:
(—) Я. МІРЕК

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 74–75.

Оригінал, машинопис.

Під текстом кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: „РЯШІВ-СЬКИЙ ВОЄВОДА”.

^{а-а} Вписано від руки.

^{б-б} Зліва на полях вертикальна риска від руки.

¹ Так в оригіналі.

dyczne wypadki rabunku mienia pozostawionego – przez miejscową ludność polską i żołnierzy W.P.^{-b}

Ogólnie stwierdzić należy, że jak dotąd akcja jest dość silna i skuteczna w kierunku usunięcia ludności ukraińskiej. Do dnia 12.9.1945 r. brak było środków transportowych.

W powiecie przemyskim, dla zabezpieczenia opróżnionych przez ewakuowaną ludność ukraińską wsi, zachodzi potrzeba utworzenia straży obywatelskiej, jako organu pomocniczego Milicji Obywatelskiej. Milicja Obywatelska, mimo dotychczasowego powiększenia, nie może podjąć zadania. Zachodziłaby konieczność uzbrojenia straży obywatelskiej, do której to sprawy dowódca 9 Dywizji W.P. ustosunkował się przychylnie, pod warunkiem jednakże uzyskania zezwolenia Ministerstwa Obrony Narodowej.

Odtransportowanie ściągniętych kontyngentów od ludności ukraińskiej, z braku środków transportowych jest niemożliwe. Zachodzi nagle konieczność przydziału 14 samochodów ciężarowych dla przetransportowania reszty kontyngentu osób ewakuowanych do Przemyśla. Jaskrawym tego przykładem jest miejscowość Wojtkowa, gdzie zmagazynowano 50 wagonów zboża, a niema możliwości przewiezienia go w bezpieczne miejsce.

Zamierzony cel jednak mimo strat materialnych, jakie w tego rodzaju akcji są niedouniknięcia, osiągnięty będzie. Wysiedlenie skupień ukraińskich podetnie bazy rekrutacyjne i zaopatrzeniowe banderowców i doprowadzi do uspokojenia powiatów przygranicznych.

p.o. WOJEWODY:
(—) J. MIREK

A MSWiA, MAP 304, k. 74–75.

Oryginał, maszynopis.

Pod tekstem okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: WOJEWODA RZESZOWSKI.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^{a- a} Wpisano odręcznie.

^{b- b} Fragment zaznaczony na lewym marginesie odręcznie pionową kreską.

¹ Tak w dokumencie.

25 вересня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення у Ряшівському воєводстві

ШИФРОГРАМА № 2160

з Ряшева відправлена 25.9.45 р. прийнята 25.9.45 р.

Надійшла до шифрувального відділу 25.9.45 р. г[одина] 17 30

**Міністерство громадської адміністрації
Політичний департамент
Директор Гр. Грабовський**

З території повіту Перемишль евакуйовано з сорока двох громад 800 500¹ сімей, що складає 50 відсотків контингенту до переселення. Керівник повіту Сянок евакуював до 22 вересня 1875 сімей, 8093 особи. Військові частини евакуювали з ряду громад близько 700 осіб, більш точних даних немає. Зареєстровано на евакуацію з чотирьох громад 352 сім'ї, 1424 особи. Під час операції спалено громаду Шкляри. Сорок шість господарств у громаді Світажовій, одне господарство заселено на 384 господарствах польських репатріантів².

Під час операції три особи вбито і три тяжко поранено.

Воєвода Мірек

№ 217

25.9.45 р.

Розшифровано 26.9.45 р. г[одина] 12,10

Розшифрував Щесняк

Вірно

Кер[івник] Канц[елярії]

Й. Бабицька

Відбито в „1” прим.

прим. № 1 Грабовський

А МВСіА РП, ф. МАП 304, арк. 79.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П. 2088/45”; з правого боку приписка від руки: „Українські справи”.

¹ Інформація незрозуміла.

² Ймовірно повинно бути: „Під час операції спалено громаду Шкляри – сорок шість господарств, у громаді Світажова – одне господарство. На 384 господарствах заселено польських репатріантів.”.

**25 września 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach
przesiedleń ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim**

SZYFROGRAM Nr 2160
z Rzeszow[a] nadany 25.9.45 r. przyjęty 25.9.45 r.
Wpłynął do działu szyfrowego 25.9.45 r. g. 17 30

Ministerstwo Administracji Publicznej
Departament Polityczny
Dyrektor Ob. Grabowski

Z terenu powiatu Przemyśl ewakuowano z czterdziestu dwóch gromad 800 500¹ rodzin co wynosi 50 procent kontyngentu do przesiedlenia. Kierownik powiatu Sanok ewakuował do dnia 22 września 1875 rodzin 8093 osoby. Oddziały wojskowe wyewakuowały z szeregu gromad około 700 osób, bliższych danych brak. Zarejestrowano o ewakuowaniu z czterech gromad 352 rodziny 1424 osób. W czasie akcji spalono gromadę Szklary. Czterdzieści sześć gospodarstw w gromadzie Świtarzowej jedno gospodarstwo osadzono na 384 gospodarstwach repatriantów polskich².

W czasie akcji trzy osoby zabite i trzy ciężko ranne.

Wojewoda Mirek

Nr 217

25.9.45 r.

Rozszyfrowano 26.9.45 r. g. 12,10

Rozszyfrował Szcześniak

Za zgodność

Kier[ownik] Kanc[elarii]

J. Babicka

Odbito w „1” egz.

egz. N 1 Grabowski

A MSWLA, MAP 304, k. 79.

Kopia, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P. 2088/45; w prawym rogu odręczny dopisek: Sprawy ukraińskie.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Informacja niejasna.

² Prawdopodobnie powinno być: W czasie akcji spalono gromadę Szklary – czterdzieści sześć gospodarstw, w gromadzie Świtarzowa – jedno gospodarstwo. Osadzono na 384 gospodarstwach repatriantów polskich.

**1 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати
переселення українського населення у Яслівському повіті**

Копія

Підлягає поверненню до шифрувального
відділу протягом 48 годин

ЦІЛКОМ ТАЄМНО
Забороняється копіювати
Прим. №

ШИФРОГРАМА № 2216

з Ряшева відправлена 1.10.45 р. прийнята 1.10.45 р.
Надійшла до шифрувального відділу 1.10. г[одина] 13,20

Міністерство громадської адміністрації
Дир[екторові] Політичного департаменту
гр. Грабовському

Повіт Ясло:

Записано на евакуацію 1911 сімей – 7859 осіб

Евакуйовано 1758 –“– – 7206 –“–

Воєвода Мірек

№ 223

1.10.45 р.

Розшифровано 1.10.45 р. г[одина] 17,00

Розшифрував Соб'єсяк Ірена

Вірно

Кер[івник] Канц[елярії]

(—) Й. Бабіцька

Відбито в 1 прим. [?]

прим. № 1

прим. № 2 Грабовський

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 99.

Копія, машинопис.

Вгорі документа вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П. 2122/45“; з правого боку приписка від руки: „Українські спр[ави]“.

**1 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach
przesiedleń ludności ukraińskiej w powiecie jasielskim**

Odpis

Podlega zwrotowi do działu
szyfrowego w ciągu 48 godzin

ŚCIŚLE TAJNE
Czynienie odpisów wzbron[ione]
Egz. Nr

SZYFROGRAM Nr 2216
z Rzeszow[a] nadany 1.10.45 r. przyjęty 1.10.45 r.
Wpłynął do działu szyfrowego 1.10. g. 13,20

Ministerstwo Administracji Publicznej
Dyr[ektor] Departamentu Politycznego
ob. Grabowski

Powiat: Jasło
Spisano do ewakuacji 1911 rodzin – 7859 osób
Ewakuowano 1758 – – – 7206 – – –

Wojewoda Mirek

Nr 223
1.10.45 r.
Rozszyfrowano 1.10.45 r. g. 17,00
Rozszyfrował Sobiesiak Irena
Za zgodność
Kier[ownik] Kanc[elarii]
(—) J. Babicka

Odbito w 1 egz. [?]
egz. N 1
egz. N 2 Grabowski

A MSWiA, MAP 304, k. 99.

Odpis, maszynopis.

U góry dokumentu wpisany odręcznie nr dziennika podawczego: II P. 2122/45; w prawym rogu odręczny dopisek: Spr[awy] ukraińskie.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

1 жовтня 1945, Люблін. Рапорт Ю. Кобилецького МАП про хід переселення українського населення в окремих повітах Ряшівського воєводства і вбивство М. Катеринича – Уповноваженого Уряду УРСР у Ярославському повіті

МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ
СПРАВ ГОЛОВНИЙ
ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ
№ ж. 1644/45/Коб./К.

Люблін, 1.10.1945 р.
Таємно

До
Міністерства громадської адміністрації
особисто Громадянину Міністру Вольському
у Варшаві

На підставі звіту про ситуацію Воєводського спостерігача з питань евакуації гр. Дуліби¹ доповідаю про наступне:

Перемиський повіт

22.IX.1945 р. Внаслідок недостатньої кількості вагонів населення чекає на залізничних станціях. Незалежно від цього воно громадами повертається до своїх садиб, знищуючи залишене майно.

За даними уповноваженого УРСР і рай[онного] представника Перемишля – до цього часу записалося на виїзд 4836 родин, тобто 20 039 осіб. З цієї кількості, за період від 4.IX. до сьогоднішнього дня, виїхало вже приблизно 3000 сімей.

Уповноважений УРСР у Перемишлі просить негайно надіслати в найкоротший час 500 (п'ятсот) вагонів на станцію Журавиця. Військова операція продовжується.

Сяноцький повіт

24.IX.1945 р. Рай[онний] представник інформує, що від моменту початку кампанії (3.IX. ц.р.) до цього часу виїхало 2265 осіб. В останньому часі – 3 транспорти з Любіна [?] – 668 осіб, з м. Новосільці 350 осіб і з Коросна 150 осіб.

Уповноважений Уряду УРСР в Сяноку просить негайно виділити 450 залізничних вагонів, а 550 вагонів – протягом наступних 2–3 тижнів.

У цей час на залізничній станції у Сяноку очікує 400 сімей, у Риманові – 200 сімей і в Коросні – 300 сімей. Відсутність вагонів паралізує процес евакуації.

Надходять заяви на виїзд. Військова операція продовжується.

1 października 1945, Lublin. Raport J. Kobyleckiego dla MAP o przebiegu przesiedlania ludności ukraińskiej w poszczególnych powiatach województwa rzeszowskiego i zabójstwie M. Katerynicza – Pełnomocnika Rządu USRS na powiat jarosławski

MINISTERSTWO SPRAW
ZAGRANICZNYCH
PRZEDSTAWICIEL GŁÓWNY
RZĄDU R.P.
DO SPRAW EWAKUACJI
L.dz. 1644/45/Kob./K.

Lublin, dn. 1.10.1945 r.
Tajne

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
na ręce Obywatela Ministra Wolskiego
w Warszawie

Na podstawie sprawozdania sytuacyjnego Wojewódzkiego Obserwatora do Spraw Ewakuacji ob. Duliby¹, donoszę co następuje.

Powiat Przemyśl

22.IX.1945 r. Na skutek niedostatecznej ilości wagonów, ludność wyczekuje na stacjach kolejowych. Niezależnie od tego, gromadami wracają do swych zagrod – dewastując pozostawione mienie.

Według danych Pełnomocnika U.S.R.R. i Przedstawiciela Rej[onowego] Przemyśl – dotychczas zapisało się na wyjazd 4836 rodzin t.j. 20 039 osób. Z tej cyfry już wyjechało w okresie od 4.IX. do dzisiejszego dnia około 3000 rodzin.

Pełnomocnik U.S.R.R. w Przemyślu prosi o natychmiastową pomoc w nadesłaniu w jak najszybszym terminie 500 (pięćset) wagonów do stacji Żurawica. Akcja wojskowa w toku.

Powiat Sanok

24.IX.1945 r. Przedstawiciel Rej[onowy] informuje, że od chwili rozpoczęcia akcji (3.IX.br.) do obecnej chwili wyjechało 2265 osób. Ostatnio – 3 transporty z Lubina [?] – 668 osób, z Nowosielec 350 os[ób] i Krosna 150 osób.

Pełnomocnik Rządu U.S.R.R. w Sanoku prosi o interwencję, by natychmiast spowodować nadesłanie 450 wagonów kolejowych, zaś 550 wagonów dostarczyć w ciągu następných 2–3 tygodni.

W tej chwili oczekuje na stacji kol[ejowej] w Sanoku 400 rodzin, Rymanowie 200 rodzin i Krośnie 300 rodzin. Brak wagonów paraliżuje tok ewakuacji.

Zgłoszenia na wyjazd postępują. Akcja wojskowa trwa.

Ліський повіт

25.IX.1945 р. Уповноважений Уряду УРСР у Ліску, як і рай[онний] представ[ник], занепокоєні тим, що лемківське населення у повіті поставилось цілком негативно до виїзду в УРСР.

Військо Поль[ське] у момент входу у будь-яке село зустрічає село без людей. Населення разом з кінями, коровами і ручним багажем йде у ліс. Після виходу війська населення повертається знов до своїх домівок.

За даними уповноваженого УРСР в Ліску, українські диверсійні банди уникають зіткнення з Військом Польським, яке активно прагне увійти в гористій та лісовій місцевості в бойовий контакт з бандами.

Результати евакуації незначні. Військова операція продовжується.

Горлицький повіт

26.IX.1945 р. До цього часу на виїзд записалося понад десять родин. Військова операція ще не почалася.

Ярославський повіт

28.IX.1945 р. У селі Сосниця² завантажено в Радимні 96 вагонів. В Млинах подали заяви на виїзд 260 сімей, в тому числі виїжджає приблизно 60 сімей.

Про ситуацію у районі гм[іни] Млини свідчить неприємний факт вбивства „бандерівцями” 24.IX. ц.р. заступника уповноваженого Уряду УРСР в Ярославі – Катеринича³.

Евакуація триває. Військ немає. В Ляшках задіяно у справах переселення приблизно 100 солдатів.

Загальні висновки: треба допомогти в постачанні (якомога швидше) залізничних вагонів для Перемишля, Сянока, і Ярослава. Незалежно від цього треба було б виділити військо для очищення від банд найбільш небезпечних територій в Ляшках і Млинах, Ярославського пов[іту].

До Любачева слід було б стягнути великі сили війська для охорони в селах і на залізничних станціях осіб, які евакуюються, [а також] для охорони мостів і залізничного сполучення Ярослав–Любачів–Рава-Руська.

Крім того підкреслюю, що загальноадміністративні влади Ярославського пов[іту] видають посвідчення з метою зупинити евакуацію деяких українців.

ГОЛОВНИЙ ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ

за представника
(—) Кобилецький⁴

Powiat Lesko

25.IX.1945 r. Pełnomocnik Rządu U.S.R.R. w Lesku jak i Przedstaw[iciel] Rej[onowy] są zaniepokojeni tym, że ludność lemowska w powiecie ustosunkowała się całkowicie negatywnie do wyjazdu do U.S.R.R.

W chwili wkroczenia Wojska Pol[skiego] do jakiegokolwiek wioski – zastaje ją wyludnioną. Ludność wraz z końmi i krowami i podręcznym bagażem uchodzi w lasy. Po wyjściu wojska – ludność wraca z powrotem do swych domów.

Według danych Pełnomocnika U.S.R.R. w Lesku, bandy dywersyjne ukraińskie starannie unikają zetknięcia się w Wojskiem Polskim, które niemało zadaje sobie trudów, by w terenie lesistym i górzystym wejść w bojowy kontakt z bandami.

Wyniki ewakuacji nikłe. Akcja wojskowa w toku.

Powiat Gorlice

26.IX.1945 r. Do chwili obecnej zapisało się na wyjazd kilkanaście rodzin. Akcja wojskowa dotąd nie rozpoczęta.

Powiat Jarosław

28.IX.1945 r. We wsi Sośnicy² załadowano w Radyminie [Radymnie] 96 wagonów. W Młynach zgłosiło się na wyjazd 260 rodzin, w tym wyjeżdża około 60 rodzin.

O panujących stosunkach w rejonie gm. Młyny dowodzi przykry fakt zabicia w dniu 24.IX. rb. przez „banderowców” – Zastępcy Pełnomocnika Rządu U.S.R.R. w Jarosławiu, Katerynicza³.

Ewakuacja w toku. Wojska – brak. W Łązkach [Laszkach] około 100 żołnierzy w sprawach kontyngentowych.

Ogólne wnioski: Należy pośpieszyć z pomocą w dostarczeniu możliwie ną tychmiast – wagonów kolejowych dla Przemysła, Sanoka i Jarosławia. Niezależnie od tego, należałoby spowodować skierowanie wojska dla oczyszczenia od band terenów najbardziej zagrożonych w Łązkach [Laszkach] i Młynach, pow. jarosławskiego.

Do Lubaczowa należałoby ściągnąć większe siły wojska dla ochrony ewak[u]jących się w wioskach, na stacjach kolejowych, dla ochrony mostów i trasy kolejowej Jarosław–Lubaczów–Rawa Ruska.

Ponadto zaznaczam, że władze administracji ogólnej pow. Jarosław wydają pewne zaświadczenia celem wstrzymania niektórych ukraińców od ewakuacji.

GLÓWNY PRZEDSTAWICIEL RZĄDU RP
DO SPRAW EWAKUACJI

w/z.

(—) Kobylecki⁴

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 2.

Оригінал, машинопис.

Бланк, зліва вгорі над надрукованим написом державний герб, нижче резолюція від руки: „Гр. Грабовський” і підпис Вольського; нижче резолюція: „до справи” та дата: „20.XI.45” і нерозбірливий підпис. Під текстом кругла гербова печатка Польщі з написом довкола: „Головне представництво РП у справах евакуації”.

¹ Дуліба Томаш (нар. 1898), учитель, воєводський спостерігач з питань евакуації, у 1946 – інспектор управління головного представника Уряду РП у справах евакуації; поручник.

² Правдоподібно повинно бути: „З села Сосниця...” .

³ Катеринич Михайло, заступник уповноваженого Уряду УРСР у Ярославі, був застрілений членом УПА ввечері у будинку школи в Млинах.

⁴ Кобилецький Юзеф, у 1945–1946 – заступник Головного представника Уряду РП у справах евакуації.

A MSWiA, MAP 304, k. 2.

Oryginal, maszynopis.

Papier firmowy, nad nadrukiem godło państwowe. W lewym górnym rogu odręczna dekretacja: Ob. Grabowski i parafa min. Wolskiego; poniżej dekretacja: a.a. oraz data: 20.XI.45. i podpis nieczytelny. Pod tekstem pieczęć okrągła z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: Przedstawicielstwo Główne R.P. do spraw ewakuacji.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Duliba Tomasz (ur. 1898), nauczyciel, wojewódzki obserwator ds. ewakuacji, w 1946 inspektor urzędu Głównego Przedstawiciela Rządu RP ds. ewakuacji; por.

² Prawdopodobnie powinno być: Ze wsi Sośnicy... .

³ Katerynicz Michaił, zca Pełnomocnika Rządu USRS w Jarosławiu; został zastrzelony z bliska przez członka UPA na korytarzu budynku szkolnego w Młynach, w godzinach wieczornych.

⁴ Kobylecki Józef, w l. 1945–1946 zca Głównego Przedstawiciela Rządu RP ds. ewakuacji.

5 жовтня 1945, Ряшів. Телефонограма В. Собчинського до МБП стосовно ситуації у Ряшівському воєводстві у зв'язку з кампанією з переселення українського населення

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
 МІНІСТЕРСТВО БП
 I Департамент
 Відд[ілення] ВБ

Цілком таємно
 прим. № 1

Телефонограма.
 з ВУБП у Ряшеві
 від 6.X.1945 р. 2 год[ина] вночі

Ситуація на території Ряшівського воєводства значно погіршилася. У пов[іті] Перемишль бандерівці спалили 28 сіл, зафіксовано у 60% повне знищення, у 15–20% часткове збереження. Щоб цьому запобігти, не маємо сил, Війська і нашої влади мало. У зв'язку з переселенням українців справа дуже неприємна, з огляду на те, що виселені на територію СРСР знаходяться близько кордону, вони переходять назад і грабують польське населення і вбивають. Великою проблемою є відсутність транспорту для решти українців і ті розпорошуються по місцевості також як банда.

У пов[іті] Любачів українське населення через відсутність транспорту до СРСР розходиться по селах і грабує польське населення. Польське населення, переселене з територій СРСР, сидить на згарищах, жаліється, притому поширюються хвороби. Цивільне населення так само скаржиться на польську владу, воно втратило довір'я до нашої влади. Попередній голова Селянської партії і колишній командир банди „Кісель”, який 13 липня частково віддав зброю, сьогодні підняв населення і формує банди під приводом боротьби з бандерівцями, але насправді його мета зовсім інша. Сьогодні приїхали до ВУБП делегації з пов[ітів] Ліско, Перемишль та інших і віддають звіти про ситуацію, яка склалася зараз на території Ряшівського воєводства в окремих повітах. Військо не в змозі оволодіти ситуацією. Делегати приїхали з проханням про негайне втручання у цій справі, обґрунтовуючи те, що в іншому випадку всі повіти перетворяться на пустелю. У зв'язку з тим ми провели засідання та їдемо з проханням до Міністерства, щоб збільшити сили, зібрати міліцію з інших теренів і воєводств. Хочу зазначити, що постав хаос і розгардіяш, так що не можемо упоратися, оскільки за мала сила.

Пояснюю справу, про яку сповістило військо, що спалено села і 250 поляків утоплено у пов[іті] Березів–Ліско, село Диків, а польське населення, яке йде

**5 października 1945, Rzeszów. Telefonogram W. Sobczyńskiego do MBP
o sytuacji w województwie rzeszowskim powstałej w związku z akcją
przesiedlania ludności ukraińskiej**

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO B.P.
Departament I
Wydz. W.B.

Ściśle tajne
egz. nr 1

Telefonogram.
z W.U.B.P. – Rzeszów
z dn. 6.X.1945 r. godz. 2 w nocy

Sytuacja na terenie woj. Rzeszowskiego zupełnie się pogorszyła. W pow. Przemysł banderowcy spalili 28 wsi, notując w 60% zniszczenie całkowite, z 15–20% częściowo ocalałe. Ażeby temu zapobiec, nie mamy na to siły, Wojska i naszych Władz za mało. W związku z przesiedleniem Ukraińców sprawa jest bardzo przykra, ponieważ wysiedleni na tereny Z.S.R.R. są w pobliżu granic i przechodzą spowrotem, rabując ludność polską i mordują. Wielką bolączką jest brak transportu dla pozostałych Ukraińców i ci rozchodzą się po okolicy, też jako banda.

W pow. Lubaczów ludność ukraińska z braku transportu do Z.S.R.R. rozchodzą się po wsiach, rabując polską ludność. Ludność polska przesiedlona z terenów Z.S.R.R. siedzi na zgłiszczach, narzekając, a przy tym szerzy się choroba. Tak samo ludność cywilna narzeka na władze polskie, tracąc zaufanie do naszych władz. Dotychczasowy Prezes Stronnictwa Ludowego a były d-ca bandy „Kisiel”, który dnia 13 lipca częściowo minimalny procent zdał broń, dziś poderwał ludność i formuje bandy pod pozorem walki z banderowcami, lecz cel jego jest zupełnie inny. Dziś przyjechali do W.U.B.P. delegacje z pow. Lesko, Przemysł i inni i zdają raporty o sytuacji jaka się wywiązała obecnie na terenie woj. Rzeszowskiego w poszczególnych powiatach. Wojsko nie jest w stanie opanować sytuacji. Delegaci udali się z prośbą o natychmiastową interwencję w tej sprawie, motywując, że inaczej całe powiaty obrócić się w pustynię. W związku z tym mieliśmy zebranie i udajemy się z prośbą do Ministerstwa, by zwiększyć siły, ściągnąć Milicję z drugich terenów czy też Województw i by na to dać zezwolenie dla tegoż celu. Nadmieniam, że stworzył się chaos i bałagan, tak, że rady nie możemy sobie dać, ponieważ stanowczo za mała siła.

Wyjaśniam sprawę poinformowaną przez Wojsko, że zostały spalone wsie i 250 Polaków utopiono w pow. Brzozów–Lesko, wieś Dyków, natomiast ludność pol-

з-за Сяну, переходило плавом на цей берег річки, причому втопилося близько 20 осіб, у тому числі 7 знайдено. У тих самих повітах українці вчинили 12 вбивств. Крім того неправда, що через ті повіти проходила банда 1500 осіб. Проходили лише поранені солдати поляки.

Прошу доповісти радянським органам у зв'язку з випадками, які вчиняють радянські солдати, прошу втрутитися.

Машина їхала з 12 радянськими солдатами, у Пшеворську вони викрали 2 дівчинок, з якими поїхали до Перемишля. Наші органи [безпеки] догнали машину, хотіли заарештувати, вони не здалися, але дівчинок не знайдено, пропали без вісті.

У Ланьцуті застрілили 1 господаря. На дорозі стояла машина, зовсім на боку з приводу аварії, сиділи в ній 4 особи, ззаду наїхала на неї навмисне вантажна машина, яка розбила автомобіль, було вбито 1 особу, а 3 важко поранено, після чого машина швидко відїхала.

У зв'язку з лікарською комісією для осіб, які виїжджають до СРСР, заражених хворобою не пускають на радянську сторону, а ті ходять, грабують, гвалтують молодих дівчат і через те підривають авторитет Червоної Армії, також польське населення дуже погано ставиться до цих випадків, чим користуються реакціонери.

Передав Керівник ВУБП
майор Собчинський¹
Прийняв Референт ВБ Стець²

Відбито у 3 прим.

1. Міністр
2. Секрет[аріат] I Деп[артаменту]
3. Секрет[аріат] Відд[ілення] ВБ

А МВСіА РП, ф. МВР 362, арк. 7.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „У справах, про які йдеться у рапорті, проведено нараду предст[авників] Війська, Безп[еки] і ПУР 26/Х ц.р.“, підпис нерозбірливий.

¹ Собчинський Владислав (Спихай, Собоцінський), псевдо „Владек“. „Юранд“ (нар. 1904); член КПП, ППР і ПОРП, у 1940–1941 – учень шкіл НКВД, потім у радянській розвідці на Келецькому терені і Люблінщині; з середини 1944 – начальник Відділення безпеки III (Радомсько–Келецького) району АЛ, у жовтні 1944 переведений до Любліна і формально назначений начальником УБ у Кельцах, з червня 1945 до січня 1946 – начальник ВУБП у Ряшеві, згодом начальник ВУБП у Кельцах; у 1947–1950 у ВП, у 1950–1951 – керівник Паспортного бюро МБП; на початку 1952 звільнений; полковник.

² Стець Мечислав (нар. 1923), член ППР і ПОРП, з травня 1945 – молодший референт, згодом референт Відділення по боротьбі з бандитизмом МБП, з квітня 1946 у III Департаменті МБП, з листопада 1956 – старший радник Звітнього відділення Кабінету міністра внутрішніх справ, з квітня 1967 – заступник начальника (з 1971 начальник) VI Відділення Управління „Ц“ МВС; працював у МВС до серпня 1975 р.; полковник.

ska, uchodząca z za Sanu, przeprowaiała się na ten brzeg rzeki, udając się w pław przyczym utopiło się około 20 osób, z czego 7 wydobyto. W tychże powiatach Ukraińcy dokonali 12 zabójstw. Pozatym nieprawdą jest, że w tychże powiatach przechodziła banda 1500 ludzi. Przechodzili tylko ranni żołnierze Polscy.

Proszę przedstawić sprawę władzom sowieckim w związku z wypadkami jakie dokonują żołnierze sowieccy, proszę o interwencję.

Jadący samochód z 12-oma żołnierzami sowieckimi w Przeworsku uprowadzili 2 dziewczynki, z którymi ujechali do Przemyśla. Dopędzono samochód przez nasze władze chcąc zaaresztować, niedali się, natomiast dziewczynek już nie zastali, znikły bez śladu.

W Łańcucie zastrzelili 1 gospodarza. Na szosie [na] stojący samochód zupełnie na boku, z powodu defektu, w którym siedzało 4 osoby, styłu najechał umyślnie ciężarowy samochód, który rozbił maszynę, zabijając 1 osobę i 3 ciężko rannych, poczym samochód szybko odjechał.

W związku z komisją lekarską dla wyjeżdżających do Z.S.R.R. zarażonych chorobą, nie puszczają na stronę sowiecką, ci natomiast chodzą, rabują, gwałcą młode dziewczynki i tym samym podrywają autorytet Armii Czerwonej, jak również ludność polska bardzo źle ustosunkowuje się do tych rzeczy, z czego reakcja korzysta.

Nadał Kierownik W.U.B.P.
mjr. Sobczyński¹
Przyjął Ref. W.B. Stec²

Odbito w 3 egz.

1. Ministra
2. Sekret. Dep. I
3. Sekret. Wydz. W.B.

A MSWiA, MBP 362, k. 7.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręczna adnotacja: W sprawach poruszonych w raporcie odbyto konferencję przedst[awicieli] Wojska, Bezp[ieczeństwa] i PUR w dniu 26/X br., podpis nieczytelny.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Sobczyński Władysław vel Spychaj, Sobociński, ps. „Władek”, „Jurand” (ur. 1904); członek KPP, PPR i PZPR, w l. 1940–1941 słuchacz szkół NKWD, następnie w wywiadzie sowieckim na Kielecczyźnie i Lubelszczyźnie; od połowy 1944 szef Wydziału Bezpieczeństwa Obwodu III (radomsko – kieleckiego) AL, w październiku 1944 przerzucony do Lublina i formalnie wyznaczony na szefa UB w Kielcach, od czerwca 1945 do stycznia 1946 szef WUBP w Rzeszowie, następnie szef WUBP w Kielcach; w l. 1947–1950 w WP, w l. 1950–1951 dyrektor Biura Paszportów MBP; na początku 1952 zwolniony; płk.

² Stec Mieczysław (ur. 1923), członek PPR i PZPR, od maja 1945 młodszy referent, następnie referent Wydz. do Walki z Bandytyzmem MBP, od kwietnia 1946 w III Dep. MBP, od listopada 1956 starszy radca Wydz. Sprawozdawczego Gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych, od kwietnia 1967 zca naczelnika (od lipca 1971 naczelnik) Wydz. VI Biura „C” MSW; pracował w MSW do sierpnia 1975; płk.

11 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення станом на 7 жовтня 1945 р. і підпалювання сіл у Перемиському повіті

Копія

Цілком таємно

ШИФРОГРАМА № 2335

з Ряшева відправлена 11.X.45 р. прийнята 11.X.45 р.

Надійшла до шифрувального відділу 11.X.45 р. г[одина] 10.00

Міністерство громадської адміністрації
Дир[екторові] Політичного деп[артаменту]
Грабовському

З повіту Перемишль до 7 жовтня евакуйовано з 56 громад 900 503¹ господарства, 38 485 осіб, у тому числі до 3.9. евакуйовано 3539 господарств, 12 547 осіб.

Спалено 12 громад повністю, 16 громад частково. З того числа у 9 громадах не було досі евакуації. З решти повітів звіт передам додатково.

№ 250

Воєвода Мірек

11.X.45 р.

Розшифровано 11.X.45 р. г[одина] 13.00

Відбито в 1 прим.

Розшифрував Венцовська

прим. № 1 Грабовський

Вірно:

Кер[івник] Каңц[елярії]

(—) Й. Бабіцька

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 106.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П 2288/45”, з правого боку приписка від руки: „Укр[аїнські] спр[ави]”.

¹ Інформація незрозуміла.

11 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej i spaleniu wsi w powiecie przemyskim. Stan na 7 października 1945 r.

Odpis

Ścisłe tajne

SZYGFROGRAM Nr 2335
z Rzeszow[a] nadany 11.X.45 r. przyjęty 11.X.45 r.
Wpłynął do działu szyfrowego 11.X.45 r. g. 10.00

Ministerstwo Administracji Publicznej
Dyr[ektor] Dep[artamentu] Politycznego
Grabowski

Z powiatu Przemyśl do dnia 7 października ewakuowano z 56 gromad 900 503¹ gospodarstwa 38 485 ludzi w tym do dnia 3.9. ewakuowano 3 539 gospodarstw 12 547 ludzi.

Spalono 12 gromad zupełnie, 16 gromad częściowo. Z tej cyfry 9 gromad nie było dotychczas ewakuowane. Z pozostałych powiatów sprawozdanie przysyłę dodatkowo.

Nr 250
11.X.45 r.
Rozszyfrowano 11.X.45 r. g. 13.00
Rozszyfrował Więckowska
Za zgodność:
Kier[ownik] Kanc[elarii]
(—) J. Babicka

Wojewoda Mirek

Odbito w 1 egz.
egz. N 1 Grabowski

A MSWiA, MAP 304, k. 106.

Odpis, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P 2288/45; w prawym rogu odręczny dopisek: Spr[awy] ukr[aińskie].

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Informacja niejasna.

15 жовтня 1945, Ряшів. Рапорт В. Собчинського МБП зі звітом Слідчого відділення ВУБП у Ряшеві за період з 1 до 10 жовтня 1945 р.

Воев[одське] упр[авління] гром[адської] безп[еки]
у ^аРяшеві^а
15.X.1945 р.
В. Сл. № ^б431/45^б

До
МІНІСТЕРСТВА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ
у Варшаві

Рапорт

Звіт Кер[івника] VIII Секції ВУБП у Ряшеві підпоручника Грісграбера¹ з 1.X. до 10.X.1945 р.

Загальна кількість заарештованих, які є у розпорядженні VIII Секції ВУБП у Ряшеві: 67.

I.

а) У тому числі на основі агентури	40		
У тому числі на основі слідства	27		
		У тому числі	
АК	6	співпраця з німцями	10
НСЗ ²	7	вбивства і грабунки	19
УПА	21	інші злочини	4
		Разом:	67

II. Характеристики:

Юркевича Тадеуша, Пняка Юзефа і Враження Стефана

[...]

III.

- а) Послано до Військ[ового] прокурора 13 слідчих справ
б) Послано до Прок[урора] Спеціальн[ого] Суду -

IV.

- а) Завербовано агентів на терені 4 у розпорядження VIII Секції
б) Завербовано агентів у камері 6 [у розпорядження VIII Секції]

15 października 1945, Rzeszów. Raport W. Sobczyńskiego dla MBP zawierający sprawozdanie Wydziału Śledczego WUBP w Rzeszowie za okres od 1 do 10 października 1945 r.

Woj. Urz. Bezp. Publ.

w "Rzeszowie"^a

dnia 15.X.1945 r.

W. Sl. Nr. ^b-431/45^b

Do

MINISTERSTWA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

w Warszawie

Raport

Sprawozdanie Kier[ownika] VIII Sekcji W.U.B.P. w Rzeszowie ppor Griesgrabera¹ od 1.X. do 10.X.1945 r.

Ogólna ilość zatrzymanych, pozostających do dyspozycji Sekcji VIII W.U.B.P. w Rzeszowie: 67

I.

a) Z tego na podstawie agentury	40		
Z tego na podstawie śledztwa	27		
Z nich			
A.K.	6	współpraca z Niemcami	10
N.S.Z. ²	7	morderstwa i rabunki	19
U.P.A.	21	inne przestępstwa	4
Razem:	67		

II. Charakterystyki:

Jurkiewicza Tadeusza, Pniaka Józefa i Wrażenia Stefana

[...]

III.

- a) Zostało przesłanych do Prokuratora Wojsk[owego] 13 spraw śledczych
- b) Zostało przesłanych do Prok[uratora] Sądu Specjaln[ego] -

IV.

- a) Zostało zawerbowanych agentów w terenie 4 do dyspozycji VIII Sekcji
- b) Zostało zawerbowanych agentów w celi 6 [do dyspozycji VIII Sekcji]

Зазначаємо, що агентів на терені ми завербували тільки останнім часом, тому поки що не маємо жодних характерних донесень.

V.

Незважаючи на листи, які тричі послано до повітів про надання декадно-го звіту, повіти, крім Ланьцута, Пшеворська і Дубиці досі не надіслали рапортів. Після їх отримання, надішлемо до Вас негайно рапорти про виконання амністії, а також декадні рапорти.

Кер[івник] Слідчого Відд[ілення]
ВУБП у Ряшеві
(—) Грісграбер, підпоручник

Керівник Воев[одського] Упр[авління]
Гром[адської] Безп[еки] у Ряшеві
(—) Собчинський, Майор

А МВСіА РП, ф. МВР 362, арк. 8.

Оригінал, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Зліва вгорі вписано від руки: „47/В.І.”; нижче: „Ряшів” та дату: „29/Х”; поруч: „В.ІВ/9”; з правого боку вгорі: „04850/ДІ – 23/10”; нижче: „В – Інф – В – ІВ Сам, 26/Х 45, В.І.” і нерозбірливий підпис: „1269/ІВ. Сам.” і дата: „29.Х 45 р.”; під текстом документа кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: „ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ У РЯШЕВІ”.

• -• Підкреслено від руки.

• -• Вписано від руки.

¹ Грісграбер Мечислав, випускник курсів НКВД у Куйбишеві, з вересня 1944 – працівник ВУБП у Ряшеві, у 1945–1946 – начальник Слідчого відділення ВУБП у Ряшеві; у 1945 підпоручник.

² Національні Збройні Сили (НСЗ) – підпільна збройна організація, утворена у вересні 1942 на базі Ящурчого Союзу і Національної Військової Організації; НСЗ сповідував теорію двох противників – Німеччини і СРСР. У 1944 частина НСЗ об'єдналася з АК, у 1945 з НЗВ. Останні партизанські загоди НСЗ на території Польщі були розбиті комуністичними органами безпеки наприкінці 1947, хоча невеликі групи діяли ще у 50-ті роки.

Zaznaczamy, że agenci w terenie zostali dopiero ostatnio przez nas zawerbowani, tak, że narazie nie mamy żadnych charakterystycznych doniesień.

V.

Pomimo trzykrotnie wystosowanych pism do powiatów w sprawie przysłania raportu dekadowego, do tego czasu powiaty oprócz Łańcuta, Przeworska i Dębicy nie dostarczyły raportów. Po nadesłaniu takowych, wyślemy natychmiast do Was raporty o wykonaniu amnestii jak również raporty dekadowe.

Kier[ownik] Wydz. Śledczego W.U.B.P.
w Rzeszowie
(—) Griesgraber, ppor

Kierownik Woj. Urz. Bezp. Publ.
w Rzeszowie
(—) Sobczyński, Mjr

A MSWiA, MBP 362, k. 8.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisano: 47/W.I.; poniżej: Rzeszów oraz data: 29/X; obok: W.IV/9; w prawym górnym rogu: 04850/DI – 23/10; poniżej: W – Inf – W – IV Sam, 26/X 45, W.I. i nieczytelny podpis; 1269/IV. Sam i data: 29.X 45 r.; pod tekstem dokumentu okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: WOJEWÓDZKI URZĄD BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W RZESZOWIE.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^{a- -a} Podkreślono odręcznie.

^{b- -b} Wpisano odręcznie.

¹ Griesgraber Mieczysław, absolwent kursu NKWD w Kujbyszewie, od września 1944 pracownik WUBP w Rzeszowie, w l. 1945–1946 naczelnik Wydz. Śledczego WUBP Rzeszów; w 1945 ppor.

² Narodowe Siły Zbrojne (NSZ) – podziemna organizacja zbrojna utworzona we wrześniu 1942 na bazie Związku Jaszczurczego i Narodowej Organizacji Wojskowej (NOW); NSZ wysuwał teorię dwóch wrogów – Niemiec i ZSRS, w 1944 część NSZ scalała się z AK, a w 1945 z NZW. Ostatnie oddziały partyzanckie NSZ na terenie Polski zostały rozbite przez komunistyczne organa bezpieczeństwa pod koniec 1947, chociaż niewielkie grupy działały jeszcze w latach pięćdziesiątych.

Після 15 жовтня 1945, Київ. Довідка Б. Іванова про результати переселення українського населення з Польщі та польських громадян з УРСР станом на 15 жовтня 1945 р.

СЕКРЕТНО

«Н.К.Г.Б. УССР
Нач. 2-го Управления»^а

ЭВАКУАЦИЯ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ИЗ ПОЛЬШИ
И ПОЛЬСКИХ ГРАЖДАН С ТЕРРИТОРИИ УССР
ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 года.

I. ЭВАКУАЦИЯ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ИЗ ПОЛЬШИ

	За весь период эвакуации ¹			В т.ч. Всего	
	В восточные обл. У.С.С.Р.	В западные обл. У.С.С.Р.	ИТОГО	За отчетную пятидневку с 10 по 15/X	За предыдущ. пятидневку с 5 по 10/X
А. Подали заявлений:					
хозяйств	45574	38021	83595	200	-
в них душ	173735	144195	317930	860	-
Подготовлено к эвакуации					
хозяйств	-	-	78828	2410	2737
в них душ	-	-	299783	9242	7315
Отправлено из Польши					
хозяйств	41843	31515	73358	905	665
в них душ	159807	120331	280138	3848	2833
Прибыло в УССР					
хоз-в	39514	20609	60123	848	142
в них душ	149515	75943	225458	2246	542

Po 15 października 1945, Kijów. Zbiorcza informacja B. Iwanowa o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 15 października 1945 r.

TAJNE

^a-N.K.G.B. USRS
Do Nacz[elnika] 2-go Zarządu^a

EWAKUACJA LUDNOŚCI UKRAIŃSKIEJ Z POLSKI I OBYWATELI
POLSKICH Z TERYTORIUM USRS
WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 roku.

I. EWAKUACJA LUDNOŚCI UKRAIŃSKIEJ Z POLSKI

	Za cały okres ewakuacji ¹			W tym łącznie	
	Do wschodnich obw[odów] U.S.R.S.	Do zachodnich obw[odów] U.S.R.S.	RAZEM	Za pięciodniówkę sprawozdawczą od 10 do 15/X	Za poprzednią pięciodniówkę od 5 do 10/X
A. Podania złożyło:					
gospodarstw	45574	38021	83595	200	-
w nich dusz	173735	144195	317930	860	-
Przygotowano do ewakuacji					
gospodarstw	-	-	78828	2410	2737
w nich dusz	-	-	299783	9242	7315
Wysłano z Polski:					
gospodarstw	41843	31515	73358	905	665
w nich dusz	159807	120331	280138	3848	2833
Przybyło do USRS:					
gospodarstw	39514	20609	60123	848	142
w nich dusz	149515	75943	225458	2246	542

Б. ПРИНЯТО В ЧЛЕНЫ КОЛХОЗОВ СЕМЕЙСТВ:

ВСЕГО	В %% к числу прибывших в восточные обл. У.С.С.Р.	В том числе	
		за отчетную пятидневку с 10 по 15/Х	за предыдущую пятидневку с 5 по 10/Х
26880	68,0	215	20

II. ЭВАКУАЦИЯ ПОЛЬСКИХ ГРАЖДАН С ТЕРРИТОРИИ УССР В ПОЛЬШУ

	За весь период эвакуации		В том числе			
			за отчетную декаду с 10 по 20/Х		за предыдущую декаду с 1 по 10/Х	
	Число хоз-в	В них душ	Число хоз-в	В них душ	Число хоз-в	В них душ
Подали заявлений	241938	697914	-	-	8817	22818
Подготовлено к эвакуации	224716	658951	-	-	10785	30257
Отправлено в Польшу	165439	500469	-	-	6825	19986

III. ВЫВЕЗЕНО СКОТА УКРАИНСКИМ НАСЕЛЕНИЕМ ИЗ ПОЛЬШИ И ПОЛЬСКИМИ ГРАЖДДАНАМИ ИЗ У.С.С.Р.

	73358 хозяйствами украинского населения вывезено из Польши	165439 хозяйствами польских граждан вывезено из УССР
Лошадей	27672	25199
Крупного рогатого скота	65469	63681
Свиней	14712	6874
Овец и коз	21364	18302

^а № 0098^а

^а За^а НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ ПРИ СНК УССР
ПО ДЕЛАМ ЭВАКУАЦИИ
(—) Б. ИВАНОВ²

B. PRZYJĘTO NA CZŁONKÓW KOŁCHOZÓW - RODZIN:

RAZEM	W % w stosunku do liczby przybyłych do wschodnich obwodów U.S.R.S.	W tym	
		za pięciodniówkę sprawozdawczą od 10 do 15/X	za poprzednią pięciodniówkę od 5 do 10/X
26880	68,0	215	20

II. EWAKUACJA OBYWATELI POLSKICH Z TERYTORIUM USRS DO POLSKI

	Za cały okres ewakuacji		W tym			
			za dekadę sprawozdawczą od 10 do 20/X		za poprzednią dekadę od 1 do 10/X	
	Liczba gospodarstw	W nich dusz	Liczba gospodarstw	W nich dusz	Liczba gospodarstw	W nich dusz
Podania złożyło	241938	697914	-	-	8817	22818
Przygotowano do ewakuacji	224716	658951	-	-	10785	30257
Wysłano do Polski	165439	500469	-	-	6825	19986

III. ZWIERZĘTA HODOWLANE WYWIEZIONE PRZEZ LUDNOŚĆ UKRAIŃSKĄ Z POLSKI I OBYWATELI POLSKICH Z U.S.R.S.

	73358 gospodarstw ludności ukraińskiej wywiozło z Polski	165439 gospodarstw obywateli polskich wywiozło z USRS
Koni	27672	25199
Bydła rogatego	65469	63681
Świń	14712	6874
Owiec i kóz	21364	18302

^a-nr 0098^a

^a-w/z^a NACZELNIK ZARZĄDU DO SPRAW EWAKUACJI
PRZY RKL USRS
(—) B. IWANOW²

СПРАВКА
О ХОДЕ ЭВАКУАЦИИ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ ИЗ ПОЛЬШИ
И ПОЛЬСКИХ ГРАЖДАН С ТЕРРИТОРИИ УССР
ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

I. ПОДАНО ЗАЯВЛЕНИЙ ОБ ЭВАКУАЦИИ УКРАИНСКИМ
НАСЕЛЕНИЕМ В ПОЛЬШЕ

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ населения
1.	Ворошиловградская	1706	7489
2.	Днепропетровская	6691	24498
3.	Запорожская	9850	35540
4.	Кировоградская	2547	11203
5.	Николаевская	4565	16278
6.	Одесская	7889	28478
7.	Полтавская	2120	8961
8.	Сталинская	3160	13681
9.	Сумская	887	3520
10.	Харьковская	1089	4741
11.	Херсонская	5028	19254
	ИТОГО:	45532	173643
12.	Волынская	4820	16217
13.	Дрогобычская	3067	11772
14.	Львовская	8327	31457
15.	Ровенская	1096	4027
16.	Станиславская	4241	15604
17.	Тернопольская	13989	55555
	ИТОГО:	35540	134632
	Прочие области	42	92
	Не распределено по областям	2481	9563
	ВСЕГО:	83595	317930
	Подготовлено к эвакуации	78828	299783

[Załącznik]

TAJNE

INFORMACJA
O PRZEBIEGU EWAKUACJI LUDNOŚCI UKRAIŃSKIEJ Z POLSKI
I OBYWATELI POLSKICH Z TERYTORIUM USRS
WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

I. PODANIA O EWAKUACJĘ ZŁOŻONE PRZEZ LUDNOŚĆ
UKRAIŃSKĄ W POLSCE

Lp.	NAZWA OBWODU	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz ludności
1.	Woroszyłowgradzki	1706	7489
2.	Dniepropietrowski	6691	24498
3.	Zaporoski	9850	35540
4.	Kirowogradzki	2547	11203
5.	Nikołajewski	4565	16278
6.	Odeski	7889	28478
7.	Połtawski	2120	8961
8.	Staliński	3160	13681
9.	Sumski	887	3520
10.	Charkowski	1089	4741
11.	Chersoński	5028	19254
	RAZEM:	45532	173643
12.	Wołyński	4820	16217
13.	Drohobycki	3067	11772
14.	Lwowski	8327	31457
15.	Rówieński	1096	4027
16.	Stanisławski	4241	15604
17.	Tarnopolski	13989	55555
	RAZEM:	35540	134632
	Inne obwody	42	92
	Nie podzielono na obwody	2481	9563
	ŁĄCZNIE:	83595	317930
	Przygotowano do ewakuacji	78828	299783

СЕКРЕТНО

II. ОТПРАВЛЕНО ИЗ ПОЛЬШИ УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ
В ОБЛАСТИ УССР ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Отправлено с 1/XI.44 г. по 15/X.45 г.			В т.ч. отправлено с 10 по 15/X.1945 г.		
		Вагонов	Хоз-в	В них душ	Вагонов	Хоз-в	В них душ
1.	Ворошиловградская	609	1534	6793	-	-	-
2.	Днепропетровская	2884	6214	22764	1	13	41
3.	Запорожская	4364	8807	32284	-	13	80
4.	Кировоградская	1048	2366	10180	-	-	-
5.	Николаевская	2260	4137	14854	-	1	13
6.	Одесская	3669	7200	26287	-	9	32
7.	Полтавская	928	1805	7740	1	5	13
8.	Сталинская	1197	3019	12917	-	2	10
9.	Сумская	204	724	2904	-	-	-
10.	Харьковская	425	1047	4555	1	4	9
11.	Херсонская	2721	4949	18439	2	10	32
	Итого:	20309	41802	159717	5	57	230
12.	Волынская	1206	4619	15833	62	133	616
13.	Дрогобычская	454	2686	10188	47	86	377
14.	Львовская	2707	8202	31321	89	183	761
15.	Ровенская	555	977	3484	1	7	28
16.	Станиславская	1339	3182	11855	4	12	61
17.	Тернопольская	4115	11849	47650	151	426	1769
	Итого:	10376	31515	120331	354	847	3612
	Прочие области	7	41	90	-	1	6
	ВСЕГО:	30692	73358	280138	359	905	3848

II. LUDNOŚĆ UKRAIŃSKA WYŚLANA Z POLSKI DO OBWODÓW USRS WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	NAZWA OBWODU	Wysłano od 1/XI.44 r. do 15/X.45 r.			W tym wysłano od 10 do 15/X.1945 r.		
		Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz	Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	609	1534	6793	–	–	–
2.	Dniepropietrowski	2884	6214	22764	1	13	41
3.	Zaporoski	4364	8807	32284	–	13	80
4.	Kirowogradzki	1048	2366	10180	–	–	–
5.	Nikołajewski	2260	4137	14854	–	1	13
6.	Odeski	3669	7200	26287	–	9	32
7.	Poławski	928	1805	7740	1	5	13
8.	Staliński	1197	3019	12917	–	2	10
9.	Sumski	204	724	2904	–	–	–
10.	Charkowski	425	1047	4555	1	4	9
11.	Chersoński	2721	4949	18439	2	10	32
	Razem:	20309	41802	159717	5	57	230
12.	Wołyński	1206	4619	15833	62	133	616
13.	Drohobycki	454	2686	10188	47	86	377
14.	Lwowski	2707	8202	31321	89	183	761
15.	Rówieński	555	977	3484	1	7	28
16.	Stanisławski	1339	3182	11855	4	12	61
17.	Tarnopolski	4115	11849	47650	151	426	1769
	Razem:	10376	31515	120331	354	847	3612
	Inne obwody	7	41	90	–	1	6
	ŁĄCZNIE:	30692	73358	280138	359	905	3848

СЕКРЕТНО

III. ПРИБЫЛО В УССР НА МЕСТА УКРАИНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ
ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Прибыло с 1/XI.44 г. по 15/X.45 г.			В т.ч. прибыло с 10 по 15/X.		
		Вагонов	Хоз-в	В них душ	Вагонов	Хоз-в	В них душ
1.	Ворошиловградская	600	1213	5434	-	-	-
2.	Днепропетровская	2686	5509	21349	-	-	-
3.	Запорожская	4485	8568	31211	-	-	-
4.	Кировоградская	1119	2188	9882	-	-	-
5.	Николаевская	2208	4129	13074	-	-	-
6.	Одесская	3638	6820	24329	-	-	-
7.	Полтавская	1203	1886	8290	-	-	-
8.	Сталинская	1555	3053	13221	-	-	-
9.	Сумская	385	558	2208	-	-	-
10.	Харьковская	424	918	4122	25	45	201
11.	Херсонская	3003	4666	16377	-	-	-
	Итого:	21306	39508	149497	25	45	201
12.	Волынская	870	3175	10829	-	-	-
13.	Дрогобычская	389	2855	9877	85	760	1905
14.	Львовская	2195	6809	25111	6	39	129
15.	Ровенская	565	879	3242	3	4	11
16.	Станиславская	467	1420	5270	-	-	-
17.	Тернопольская	1999	5471	21614	-	-	-
	Итого:	6485	20609	75943	94	803	2045
	Прочие области	-	6	18			
	ВСЕГО:	27791	60123	225458	119	848	2246

Примечание: По Сумской области увеличение количества вагонов на 26, хозяйств на 35, в них душ населения на 263 произошло за счет уточнения сведений по Глуховскому району. -

III. LUDNOŚĆ UKRAIŃSKA PRZYBYŁA NA MIEJSCE DO USRS
WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	NAZWA OBWODU	Przybyło od 1/XI.44 r. do 15/X.45 r.			W tym przybyło od 10 do 15/X.		
		Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz	Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	600	1213	5434	-	-	-
2.	Dniepropietrowski	2686	5509	21349	-	-	-
3.	Zaporoski	4485	8568	31211	-	-	-
4.	Kirowogradzki	1119	2188	9882	-	-	-
5.	Nikołajewski	2208	4129	13074	-	-	-
6.	Odeski	3638	6820	24329	-	-	-
7.	Połtawski	1203	1886	8290	-	-	-
8.	Staliński	1555	3053	13221	-	-	-
9.	Sumski	385	558	2208	-	-	-
10.	Charkowski	424	918	4122	25	45	201
11.	Chersoński	3003	4666	16377	-	-	-
	Razem:	21306	39508	149497	25	45	201
12.	Wołyński	870	3175	10829	-	-	-
13.	Drohobycki	389	2855	9877	85	760	1905
14.	Lwowski	2195	6809	25111	6	39	129
15.	Rówieński	565	879	3242	3	4	11
16.	Stanisławski	467	1420	5270	-	-	-
17.	Tarnopolski	1999	5471	21614	-	-	-
	Razem:	6485	20609	75943	94	803	2045
	Inne obwody	-	6	18			
	ŁĄCZNIE:	27791	60123	225458	119	848	2246

Uwaga: Zwiększenie w obwodzie sumskim ilości wagonów o 26, gospodarstw o 35, w nich dusz o 263, nastąpiło w rezultacie uściślenia informacji z rejonu głucho-wskiego. -

**IV. ПРИВЕЗЕНО СКОТА УКРАИНСКИМ НАСЕЛЕНИЕМ
НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.**

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Привезено скота с 1/XI.44 г. по 15/X.45 г.				
		Кр. рог. скота	Лошадей	Свиней	Овец и коз	Домашней птицы
1.	Ворошиловградская	1172	182	75	851	468
2.	Днепропетровская	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Запорожская	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Кировоградская	2242	314	71	1368	1017
5.	Николаевская	3783	1572	964	643	19000
6.	Одесская	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Полтавская	1819	493	347	783	2814
8.	Сталинская	2719	404	375	1069	1653
9.	Сумская	516	161	140	386	1069
10.	Харьковская	890	132	28	553	507
11.	Херсонская	3332	1573	927	1370	4928
	Итого:	34330	12002	7732	12119	75580
12.	Волынская	2095	1815	950	430	5941
13.	Дрогобычская	1489	509	43	240	1132
14.	Львовская	4301	2463	439	548	7012
15.	Ровенская	888	629	434	222	2182
16.	Станиславская	991	437	56	117	1368
17.	Тернопольская	3109	1357	72	594	2477
	Итого:	12873	7210	1994	2151	20112
	Прочие области	-	-	-	-	-
	ВСЕГО:	47203	19212	9726	14270	95692

Примечание: По Сумской области уменьшение количества привезенного крупного рогатого скота на 5 голов и лошадей на 1 голову произошло за счет уточнения сведений. -

IV. ZWIERZĘTA HODOWLANE PRZYWIEZIONE PRZEZ LUDNOŚĆ
UKRAIŃSKĄ DO 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	NAZWA OBWODU	Przywieziono bydła od 1/XI.44 r. do 15/X.45 r.				
		Bydła rogatego	Koni	Świń	Owiec i kóz	Ptactwa domowego
1.	Woroszyłowgradzki	1172	182	75	851	468
2.	Dniepropietrowski	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Zaporoski	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Kirowogradzki	2242	314	71	1368	1017
5.	Nikołajewski	3783	1572	964	643	19000
6.	Odeski	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Połtawski	1819	493	347	783	2814
8.	Staliński	2719	404	375	1069	1653
9.	Sumski	516	161	140	386	1069
10.	Charkowski	890	132	28	553	507
11.	Chersoński	3332	1573	927	1370	4928
	Razem:	34330	12002	7732	12119	75580
12.	Wołyński	2095	1815	950	430	5941
13.	Drohobycki	1489	509	43	240	1132
14.	Lwowski	4301	2463	439	548	7012
15.	Rówieński	888	629	434	222	2182
16.	Stanisławski	991	437	56	117	1368
17.	Tarnopolski	3109	1357	72	594	2477
	Razem:	12873	7210	1994	2151	20112
	Inne obwody	-	-	-	-	-
	ŁĄCZNIE:	47203	19212	9726	14270	95692

Uwaga: Zmniejszenie w obwodzie sumskim ilości przywiezionego bydła rogatego o 5 sztuk i koni o 1 sztukę nastąpiło w rezultacie uściślenia informacji. -

V. ПРИНЯТО СЕМЕЙСТВ В ЧЛЕНЫ КОЛХОЗОВ ПО СОСТОЯНИЮ
НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Всего прибыло семейств	Принято семейств в члены колхоза	Наделено семейств приуса- дебными участками	Наделено семейств домами с хоз. по- стройками	% охвата коллекти- визацией
1.	Ворошиловградская	1213	380	560	156	31,3
2.	Днепропетровская	5509	4740	3420	782	86,0
3.	Запорожская	8568	6949	5208	1790	81,1
4.	Кировоградская	2188	364	300	153	16,6
5.	Николаевская	4129	3690	3690	3690	89,4
6.	Одесская	6820	5513	6624	4303	80,8
7.	Полтавская	1886	456	295	543	24,2
8.	Сталинская	3053	1608	1209	597	52,7
9.	Сумская	558	69	16	16	12,3
10.	Харьковская	918	129	197	59	14,1
11.	Херсонская	4666	2982	2867	120	63,9
	Итого:	39508	26880	24386	12209	68,0
	Прочие области	6	-	-	-	-
	ВСЕГО:	39514	26880	24386	12209	68,0

Примечание: Уменьшение данных по Запорожской области произошло на основании уточненного отчета.

1) Число семейств, принятых в члены колхозов, уменьшено на 150 вследствие выезда 100 семей самовольно за пределы области и 50 семейств вышли из колхозов, устроившись на работу в совхозы и подсобные хозяйства.

2) Число семейств, наделенных приусадебными участками, уменьшено на 2464. Эти семейства были наделены огородами в поле на колхозной земле и ошибочно учтены, как получившие приусадебные участки.

3) Уменьшение на 454 числа семейств, наделенных отдельными домами, объясняется тем, что из числа переданных домов эвакуированному населению из Польши, часть их является собственностью граждан, эвакуировавшихся в глубь страны, а также угнанных насильно в Германию. Кроме того, отдельные Райисполкомы увеличили количество переданных домов переселенцам. -

V. RODZINY PRZYJĘTE NA CZŁONKÓW KOŁCHOZÓW WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	NAZWA OBWODU	Łącznie przybyło rodzin	Przyjęto na członków kołchozów rodzin	Przydzielono rodzinom działki przyzagrodowe	Przydzielono rodzinom domy z zabudowaniami gospodarczymi	% objęcia kolektywizacją
1.	Woroszyłowgradzki	1213	380	560	156	31,3
2.	Dniepropietrowski	5509	4740	3420	782	86,0
3.	Zaporoski	8568	6949	5208	1790	81,1
4.	Kirowogradzki	2188	364	300	153	16,6
5.	Nikołajewski	4129	3690	3690	3690	89,4
6.	Odeski	6820	5513	6624	4303	80,8
7.	Połtawski	1886	456	295	543	24,2
8.	Staliński	3053	1608	1209	597	52,7
9.	Sumski	558	69	16	16	12,3
10.	Charkowski	918	129	197	59	14,1
11.	Chersoński	4666	2982	2867	120	63,9
	Razem:	39508	26880	24386	12209	68,0
	Inne obwody	6	–	–	–	–
	ŁĄCZNIE:	39514	26880	24386	12209	68,0

Uwaga: Zmniejszenie danych z obwodu zaporoskiego nastąpiło na podstawie dokładniejszego sprawozdania.

1) Liczba rodzin przyjętych na członków kołchozów zmniejszyła się o 150 w rezultacie samowolnego wyjazdu 100 rodzin poza granice obwodu, 50 rodzin wystąpiło z kołchozów znajdując sobie pracę w sowchozach i gospodarstwach pomocniczych.

2) Liczba rodzin, którym przydzielono działki przyzagrodowe zmniejszyła się o 2464. Rodzinom tym przydzielono ogrody w polu na ziemi kołchozu, a zostały one błędnie zewidencjonowane jako te, które otrzymały działki przyzagrodowe.

3) Zmniejszenie o 454 liczby rodzin, którym przydzielono osobne domy należy tłumaczyć tym, że spośród domów przekazanych ludności ewakuowanej z Polski, część jest własnością obywateli, którzy ewakuowali się w głąb kraju, a także tych, którzy zostali pod przymusem wywiezieni do Niemiec. Prócz tego poszczególne *rajsipolkomy* zwiększyły ilość domów przekazanych przesiedleńcom. –

СЕКРЕТНО

VI. ПОДАНО ЗАЯВЛЕНИЙ ОБ ЭВАКУАЦИИ ПОЛЬСКИМИ
ГРАЖДАНАМИ С ТЕРРИТОРИИ УССР В ПОЛЬШУ ПО СОСТОЯНИЮ
НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ
1.	Волынская	21389	65886
2.	Дрогобычская	36134	100127
3.	Львовская	66165	171361
4.	Ровенская	22639	71067
5.	Станиславская	27138	77806
6.	Тернопольская	65203	200277
7.	Черновицкая	3270	11390
	ВСЕГО:	241938	697914
	Подготовлено к эвакуации	224716	658951

VII. ОТПРАВЛЕНО В ПОЛЬШУ ПО СОСТОЯНИЮ
НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.

№№ пп	НАИМЕНОВАНИЕ ОБЛАСТИ	Число вагонов	Число хозяйств	В них душ
1.	Волынская	3202	20407	63368
2.	Дрогобычская	4033	20400	57036
3.	Львовская	6100	38549	101025
4.	Ровенская	4679	20745	65498
5.	Станиславская	4001	18343	58049
6.	Тернопольская	10086	45323	149882
7.	Черновицкая	375	1672	5611
	ВСЕГО:	32476	165439	500469

**VI. PODANIA ZŁOŻONE PRZEZ OBYWATELI POLSKICH O
EWAKUACJĘ Z TERYTORIUM USRS DO POLSKI WEDŁUG STANU
NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.**

Lp.	NAZWA OBWODU	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz
1.	Wołyński	21389	65886
2.	Drohobycki	36134	100127
3.	Lwowski	66165	171361
4.	Rówieński	22639	71067
5.	Stanisławski	27138	77806
6.	Tarnopolski	65203	200277
7.	Czerniowiecki	3270	11390
	RAZEM:	241938	697914
	Przygotowano do ewakuacji	224716	658951

**VII. WYSLANO DO POLSKI WEDŁUG STANU
NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.**

Lp.	NAZWA OBWODU	Ilość wagonów	Ilość gospodarstw	W nich dusz
1.	Wołyński	3202	20407	63368
2.	Drohobycki	4033	20400	57036
3.	Lwowski	6100	38549	101025
4.	Rówieński	4679	20745	65498
5.	Stanisławski	4001	18343	58049
6.	Tarnopolski	10086	45323	149882
7.	Czerniowiecki	375	1672	5611
	RAZEM:	32476	165439	500469

**VIII. ВЫВЕЗЕНО СКОТА УКРАИНСКИМ НАСЕЛЕНИЕМ
ИЗ ПОЛЬШИ И ПОЛЬСКИМИ ГРАЖДАНАМИ ИЗ УССР
ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.**

№№ пп	Наименование поголовья скота	73358 хозяйствами украинского населения вывезено из Польши	165439 хозяйствами польских граждан вывезено из У.С.С.Р.
1.	Крупного рогатого скота	65469	63681
2.	Лошадей	27672	25199
3.	Свиней	14712	6874
4.	Овец и коз	21364	18302

**IX. СДАНО СКОТА И С.Х. ПРОДУКТОВ УКРАИНСКИМ
НАСЕЛЕНИЕМ В ПОЛЬШЕ КРАСНОЙ АРМИИ И ПОЛЬСКИМИ
ГРАЖДАНАМИ В УССР ОРГАНАМ УПОЛНАРКОМЗАГА
ПО СОСТОЯНИЮ НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.**

№№ пп	Наименование поголовья скота и с.х. продуктов	Един. изм.	73358 хозяйствами украинского населения сдано в Польше	165439 хозяйствами польских граждан сдано в УССР
1.	Крупного рогатого скота	голов	-	238
2.	Лошадей	--	-	323
3.	Овец и коз	--	-	23
4.	Свиней	--	-	-
5.	Зерновых культур	тонн	4683,0	4,6
6.	Картофеля	--	37018,0	247,0
7.	Овощей	--	265,0	0,2
8.	Свеклы разной	--	946,0	0,3
9.	Сена	--	} 23658,0	35,7
10.	Соломы	--		176,5
11.	Семян трав	--	13,0	-
12.	Мяса	--	1,0	-
13.	Скота в живом весе	--	23,0	-

TAJNE

VIII. ZWIERZĘTA HODOWLANE WYWIEZIONE PRZEZ LUDNOŚĆ UKRAIŃSKĄ Z POLSKI I OBYWATELI POLSKICH Z USRS WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	Nazwa pogłowia trzody	73358 gospodarstw ludności ukraińskiej wywiozło z Polski	165439 gospodarstw obywateli polskich wywiozło z U.S.R.S.
1.	Bydła rogatego	65469	63681
2.	Koni	27672	25199
3.	Świń	14712	6874
4.	Owiec i kóz	21364	18302

TAJNE

IX. ZWIERZĘTA HODOWLANE I PRODUKTY ROLNE ZDANE PRZEZ LUDNOŚĆ UKRAIŃSKĄ W POLSCE ARMII CZERWONEJ I PRZEZ OBYWATELI POLSKICH W USRS ORGANOM UPOŁNARKOMZAGU WEDŁUG STANU NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.

Lp.	Nazwa pogłowia trzody i produktów rolnych	jednostka miary	73358 gospodarstw ludności ukraińskiej zdało w Polsce	165439 gospodarstw obywateli polskich zdało w USRS
1.	Bydła rogatego	sztuk	-	238
2.	Koni	-"-	-	323
3.	Owiec i kóz	-"-	-	23
4.	Świń	-"-	-	-
5.	Kultur zbożowych	ton	4683,0	4,6
6.	Ziemniaków	-"-	37018,0	247,0
7.	Warzyw	-"-	265,0	0,2
8.	Buraków różnych	-"-	946,0	0,3
9.	Siana	-"-	} 23658,0	35,7
10.	Słomy	-"-		176,5
11.	Nasion traw	-"-	13,0	-
12.	Mięsa	-"-	1,0	-
13.	Żywca	-"-	23,0	-

**Х. ОСТАВЛЕНО ИМУЩЕСТВА ПО СОСТОЯНИЮ
НА 15 ОКТЯБРЯ 1945 г.**

	Украинским населением в Польше	Польскими гражданами в У.С.С.Р.
Число хозяйств	64753	62128
Всего на сумму (в тыс. руб.)	388522,0	150614,4
В т.ч. строений (в тыс. руб.)	330617,0	147919,7

**НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ ПРИ СНК УССР ПО ДЕЛАМ ЭВАКУАЦИИ
(—) Б. ИВАНОВ²**

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 3, арк. 3-11.
Оригінал, машинопис.*

а - а Вписано від руки.

¹ Не зовсім зрозумілим є принципи підрахунків у цій таблиці окремих числових даних з таблиць I, II, III і IV у додатку, що стосуються східних областей, з даними, які виступають як „Прочие области”, а також даних з таблиці I у додатку, що стосуються, на відміну, західних областей з даними з рубрики „Не распределено по областям”.

² Замість Б. Іванова підписав Русецький.

**X. POZOSTAWIONE MIENIE WEDŁUG STANU
NA 15 PAŹDZIERNIKA 1945 r.**

	Przez ludność ukraińską w Polsce	Przez obywateli polskich w U.S.R.S.
Ilość gospodarstw	64753	62128
Łącznie na sumę (w tys. rub[li])	388522,0	150614,4
W tym zabudowań (w tys. rub[li])	330617,0	147919,7

**NACZELNIK ZARZĄDU DO SPRAW EWAKUACJI PRZY RKL USRS
(—) B. IWANOW²**

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 3, ark. 3–11.
Oryginał, maszynopis.*

« - » Wpisano odręcznie.

¹ Jest niezrozumiałe zsumowanie w niniejszej tabeli poszczególnych danych liczbowych z tabel I, II, III i IV załącznika dotyczących obwodów wschodnich z danymi widniejącymi pod pozycją „inne”, jak również danych z tabeli I załącznika dotyczących dla odmiany obwodów zachodnich z danymi uwidocznonymi pod pozycją „nie podzielono na obwody”.

² W zastępstwie B. Iwanowa podpisał Rusieckij.

17 жовтня 1945, Люблін. Лист В. Рузги до МАП про протидію УПА кампанії з переселення у Люблінському воєводстві

Люблінський воєвода
С.П. ^аII/736/тйн/45^а

Люблін, ^а17.^а 10.1945 р.

Гр. Міністру громадської адміністрації¹
у Варшаві

5.10. ц.р., приблизно о 23-й годині, українська банда силами 3000 осіб, озброєних станковою і ручною автоматичною зброєю, легкою артилерією і ракетами V2², оточила містечко Кристинополь³ та обстріляла з усіх боків. Бій тривав приблизно три години, протягом яких було вбито приблизно 30-х бандерівців, а з боку міліції загинуло два міліціонери⁴, 50 українців, які у той час були з метою виїзду до Росії завантажені у вагони, а також декілька осіб польської національності, прізвищ яких до цього часу не вдалося встановити. Бандерівці спалили дім коменданта поста МО в Кристинополі і 11 домів, в яких жили поляки. Відступаючи, бандерівці залишили на полі бою 6 ракет V2 і декілька стрічок з набоями до станкового кулемету. Бандерівці перед тим, як напасти, оточили усі прикордонні пости і обстрілювали їх, щоб прикордонна охорона не мала можливості допомогти міліції.

11.10. ц.р. о 20-й годині бандерівці силою, яку до цього часу не вдалось встановити, підпалили 5 сіл, розташованих на відстані від трьох до восьми км від Грубешева, а саме села Черничин, Черничинок, Терebin, Терebinець, Масломенч, Метелін з хуторами. Вночі було вислано відділення штурмового загону і кількох міліціонерів з Грубешівського ПУБП. Втрати поки що невідомі, бо загін, висланий на місце пожежі, ще не повернувся.

Розслідування триває.

Оскільки операція українських банд є широкомасштабною, а Народна міліція, Управління громадської безпеки і полк внутрішніх військ не можуть протистояти цим бандам з огляду на їх чисельність і добре озброєння, прошу Гр. Міністра залучити військо з метою ліквідації цих банд і повернення спокою на цій території. Тоді можна буде спокійно здійснювати переселення українського населення до УРСР.

Воєвода
(—) В. Рузга

**17 października 1945, Lublin. Pismo W. Rózgi do MAP o kontrakcji UPA
w związku z akcją przesiedleńczą w województwie lubelskim**

Wojewoda Lubelski
S.P. "II/736/tjn/45"

Lublin, dnia "17." 10.1945 r.

Do
Ob. Ministra Administracji Publicznej¹
w Warszawie

Dnia 5.10. br. około godziny 23, banda ukraińska w sile około 3 000 ludzi uzbrojonych w ciężką i lekką broń maszynową, działa i torpedy V2² okrążyła miasteczko Krystynopol³, obstrz[e]liwując je ze wszystkich stron. Walka trwała około trzech godzin, w czasie której zostało zabitych 30-tu banderowców, zaś ze strony Milicji zginęło dwóch milicjantów⁴, 50 ukraińców, którzy w tym czasie byli załadowani do wagonów w celu wyjazdu do Rosji oraz kilkanaście osób narodowości polskiej, których nazwisk dotychczas nie ustalono. Banderowcy spalili dom Komendanta Posterunku M.O. w Krystynopolu oraz 11 domów zamieszkałych przez ludność polską. Po wycofaniu się, banderowcy pozostawili na placu boju 6 torped V2 i kilkanaście taśm amunicji do C.K.M. Banderowcy po uprzednim dokonaniu napadu obstawili wszystkie przejścia graniczne i obstrzeliwali je, by pograniczna straż nie miała możliwości przyścia z pomocą Milicji.

Dnia 11.10. br. o godzinie 20-tej, banderowcy w sile narazie nieustalonej, podpalili 5 wiosek położonych od trzech do ośmiu km. od Hrubieszowa, a mianowicie wieś Czerniczyn, Czerniczynek, Terebin, Terebiniec, Masłomęcz, Metelin z koloniami. W nocy została wysłana drużyna z Oddziału Szturmowego wraz z kilkoma milicjantami z P.U.B.P. Hrubieszów. Straty narazie nieustalone, ponieważ oddział wysłany do pożaru jeszcze nie powrócił.

Dochodzenie w toku.

Ponieważ akcja band ukraińskich jest zakrojona na szeroką skalę, a Milicja Obywatelska, Urząd Bezpieczeństwa Publicznego oraz pułk Wojsk Wewnętrznych nie są w stanie przeciwstawić się tym bandom z uwagi na ich liczebność i dobre uzbrojenie – proszę Ob. Ministra o spowodowanie interwencji Wojska dla zlikwidowania tych band i przywrócenia spokoju na tych terenach. Wówczas będzie można bez przeszkód dokonać przesiedlenia ludności ukraińskiej do U.S.R.R.

Wojewoda
(—) W. Rózga

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 32.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі приписка від руки: „II Деп[артамент]. Вже використано”; нерозбірливий підпис і дата: „26 X”.

• • Вписано від руки.

¹ У цей час ним був Кернік Владислав (1879–1971), діяч селянського руху, член ПСЛ, з червня 1945 до лютого 1947 – міністр громадської адміністрації; у міжвоєнний період – міністр внутрішніх справ (1923), міністр сільського господарства і державного майна; засуджений на Брестському процесі (1933), емігрував до Чехословаччини, де жив до березня 1939; під час окупації діяв у підпільним СЛ „Рох”, після 1947 був одним з організаторів інспірованого ППР розколу у ПСЛ; з 1949 у ЗСЛ.

² Ймовірно йдеться про реактивні снаряди до німецьких пускових установок Nebelwerfer.

³ У 1951 у зв'язку із зміною кордону Кристинополь приєднано до УРСР; нині Червоноград.

⁴ Було застрілено Владислава Гната (нар. 1905), члена „самооборони” (згодом ОРМО) і Казімежа Круля (нар. 1909), працівника МО.

A MSWiA, MAP 301, k. 32.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręczny dopisek: Dep. II. Już wykorzystane, data: 26 X i nieczytelny podpis. Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^b Wpisano odręcznie.

¹ Był nim wówczas Kiernik Władysław (1879–1971), działacz ludowy, członek PSL, od czerwca 1945 do lutego 1947 minister administracji publicznej; w okresie międzywojennym minister spraw wewnętrznych (1923), minister rolnictwa i dóbr państwowych; skazany w procesie brzeskim w 1933 udał się na emigrację do Czechosłowacji, gdzie przebywał do marca 1939; podczas okupacji działał w konspiracyjnym SL „Roch”; po 1947 był jednym ze współodpowiedzialnych za rozłam w PSL; od 1949 w ZSL.

² Prawdopodobnie były to pociski do niemieckich wyrzutni rakietowych Nebelwerfer, odpalane z prymitywnych prowadnic.

³ W 1951 w związku z korektą granicy Krystynopol został przyłączony do USRS; obecnie Czerwonohrad.

⁴ Zabito wówczas Władysława Hnata (ur. 1905), członka „samoobrony” (późniejsze OR-MO) i Kazimierza Króla (ur. 1909), funkcjonariusza MO.

26 жовтня 1945, Люблін. Лист М. Смоленського до В. Рuzги стосовно появи українських листівок у Грубешівському повіті

Копія

ДЕРЖАВНЕ
ПІДПРИЄМСТВО ТРАКТОРІВ
І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
МАШИН
ВІДДІЛ У ЛЮБЛІНІ
Адм[іністративно]-госп[одарське]
відділення/НІ/ЙК
№ ж. 1452/45

Люблін, 26 жовтня 1945 р.
вул. Шопена 6, кімната № 12.
Тел. № 11-13, 40-38
Рахунок: Державний сільськогосподарський банк № 1174

Гр. Воеводи
у Любліні

Надсилаємо при цьому копію протоколу, складеного керівником Державної станції тракторів і сільськогосподарських машин у Грубешеві – до відома і використання.

^aВірно:
І. Словацька^a

Директор
відділу
М. Смоленський

Копія з копії

Неледев, 24 жовтня 1945 р.

Протокол

В цьому протоколі повідомляю, що в Грубешівському повіті розкидано листівки, щоб населення залишало села і виїжджало на Захід під загрозою спалення сіл. Про те, що загрози реальні, свідчить спалення наступних сіл: Вербковичі, Гоздів, Богородиче [?], Подковице [?], Модринець, Модринь та інші.

У вищезгаданих 4 селах розкидано листівки, а наша Тракторна станція знаходиться в центрі цієї території. Прошу вирішити, що має бути із станцією, тому що загроза спалення є визначена датою 27.X. ц.р.

Вірно:
Ян Насутто

Гавронський
Керівник Тракторної Станції
у Грубешівському пов[іті]

^aВірно:
І. Словацька^a

**26 października 1945, Lublin. Pismo M. Smoleńskiego do W. Różgi o
pojawieniu się ukraińskich ulotek w powiecie hrubieszowskim**

Odpis

PAŃSTWOWE
PRZEDSIĘBIORSTWO
TRAKTORÓW
I MASZYN ROLNICZYCH
ODDZIAŁ W LUBLINIE
Wydział Adm[inistracyjno]
Gosp[odarczy] /NJ/JK
L. dz. 1452/45

Lublin, dnia 26 października 1945 r.
Ul. Szopena 6. Pokój 12.
Tel. Nr. 11-13, 40-38.
Konto: Państwowy Bank Rolny
Nr 1174

Do
Ob. Wojewody
w Lublinie

Przesyła się przy niniejszym odpis protokołu, złożonego przez Kierownika Państwowej Stacji Traktorów i Maszyn Rolniczych w Hrubieszowie – do wiadomości i wykorzystania.

^aZa zgodność:
I. Słowacka^a

Dyrektor
Oddziału
M. Smoleński

Odpis z odpisu

Niele dew, 24 października 1945 r.

Protokół

Niniejszym donoszę, że w powiecie Hrubieszowskim zostały rozrzucone ulotki, ażeby ludność opuszczała wsie i wyjeżdżała na Zachód pod zagrożą [!] palenia wsi. Ze pogroźki nie są płonne dowodzi fakt, że następujące wsie zostały spalone: Werbkowice, Gozdów, Bohorodycze [?], Podkowice [?], Modryniec, Modryn i inne.

Wyżej w[ymienione] 4 wsie dostały ulotki, a nasza Stacja Traktorów znajduje się w ośrodku tego terenu. Proszę o powzięcie decyzji Dyrekcji, co ma się stać ze Stacją, gdyż groza spalania jest określona datą 27.X.br.

Za zgodność:
Jan Nasutto

Gawroński
Kierownik Stacji Traktorów
na pow. Hrubieszów

^aZa zgodność:
I. Słowacka^a

***А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 35–36.
Копії, машинописи.***

п- -я Дописано від руки.

A MSWiA, MAP 301, ark. 35–36.

Odpisy, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

u[•] -B Dopisano odręcznie.

31 жовтня 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про результати переселення українського населення станом на 25 жовтня 1945 р. і підпалювання господарств у Ряшівському воєводстві

Копія
Цілком таємно

ШИФРОГРАМА № 2554

З Ряшева відправлена 31.X.45 р. прийнята 31.X.45 р.
Надійшла до шифрувального відділу 31.X.45 р. г[одина] 13.20

Міністерство громадської адміністрації
гр. Грабовському Дир[екторові] Політичного деп[артаменту]

Стан переселення українського населення з території Воєводства на 25.X.45 р.
Евакуйовано: 30 129 сімей, 21 330 осіб.¹
Поселено: 5 934 сім'ї, 22 689 осіб репатріантів.
Спалено: 5268 господарств.

Воєвода Мірек

№ 269

31.X.45 р.

Розшифровано 31.X.45 р. г[одина] 17 45 хв[илин] Відбито в „1” прим.
Розшифрував Цесляк прим. № 1 Грабовський

Вірно:

(—) В. Гжеляк

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 124.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П 2702/45”; з правого боку приписка від руки: „Укр[аїнські] спр[ави]”.

¹ Інформація незрозуміла, правдоподібно повинно бути 121 330.

31 października 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej i paleniu gospodarstw w województwie rzeszowskim. Stan na 25 października 1945 r.

Odpis
Ścisłe tajne

SZYGFROGRAM Nr 2554
z Rzeszow[a] nadany 31.X.45 r. przyjęty 31.X.45 r.
Wpłynął do działu szyfrowego 31.X.45 r. g. 13.20

Ministerstwo Administracji Publicznej
ob. Grabowski Dyr[ektor] Dep[artamentu] Politycznego

Stan przesiedlenia ludności ukraińskiej z terenu Województwa na 25.X.45 r.
Ewakuowano: 30 129 rodzin, 21 330 osób¹
Osiedlono: 5 934 rodzin, 22 689 osób repatriantów.
Spalono 5 268 gospodarstw.

Wojewoda Mirek

Nr 269
31.X.45 r.
Rozszyfrowano 31.X.45 r. g. 17 45 m
Rozszyfrował Cieślak
Za zgodność:
(—) W. Grzelak

Odbito w „1” egz.
egz. N 1 Grabowski

A MSWiA, MAP 304, k. 124.

Odpis, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P 2702/45; w prawym rogu odręczny dopisek: Spr[awy] ukr[aińskie].

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Informacja niejasna, prawdopodobnie powinno być: 121 330 osób.

1 листопада 1945, Київ. Довідка Власова про хід переселення польського населення із західних областей УРСР станом на 25 жовтня 1945 р.

Сов. секретно

**Справка
о ходе переселения польских граждан из западных обл. УССР
по Люблинскому соглашению**

по состоянию на 25.10.45 г.

№ № пп	Области	Количество поляков, зарегистрировавшихся на выезд в Польшу		Разница	Количество поляков, выехавших в Польшу		Разница
		По данным УНКГБ	По данным ООУ СНК УССР		По данным УНКГБ	По данным ООУ СНК УССР	
1.	Львовская	208.988	176.321	+32.667	105.051	102.491	+2.560
2.	Тернопольская	205.624	200.558	+5.066	160.589	158.599	+1.990
3.	Дрогобычская	93.525	101.640	-8.115	57.070	62.205	-5.135
4.	Станиславская	81.592	77.806	+3.786	59.647	59.129	+518
5.	Ровенская	70.967	71.067	-100	65.537	65.680	-143
6.	Волынская	65.923	65.923	-	63.368	63.368	-
7.	Черновицкая	10.771	10.771	-	1.779**	6.291	-4.512
	Итого:	а-737.390^а	а-704.086^а	+33.304	а-513.041^а	а-517.763^а	-4.722

Примечание: +) Данные УНКГБ превышают сведения ООУ СНК УССР (в людях)

-) Данные УНКГБ меньше сведений ООУ СНК УССР (в людях)

**) Сведения на 1.10.45 (Черновицкая область).

**Зам. Нач. отд-я 6 отд. 2 Упр. НКГБ УССР
Капитан**

(—) Власов

1.11.45
гор. Киев

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 47.
Оригінал, рукопис.

а-а Взято в коло від руки.

**1 listopada 1945, Kijów. Informacja Własowa o przebiegu przesiedlania
ludności polskiej z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 25 października 1945 r.**

Śc[isłe] tajne

Informacja
o przebiegu przesiedlenia obywateli polskich z zachodnich obw[odów] USRS
zgodnie z układem lubelskim
stan na 25.10.45 r.

Lp.	Obwody	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd do Polski		Różnica	Liczba Polaków, którzy wyjechali do Polski		Różnica
		Według danych UNKGB	Według danych OOU RKL USRS		Według danych UNKGB	Według danych OOU RKL USRS	
1.	Lwowski	208.988	176.321	+32.667	105.051	102.491	+2.560
2.	Tarnopolski	205.624	200.558	+5.066	160.589	158.599	+1.990
3.	Drohobycki	93.525	101.640	-8.115	57.070	62.205	-5.135
4.	Stanisławski	81.592	77.806	+3.786	59.647	59.129	+518
5.	Rówieński	70.967	71.067	-100	65.537	65.680	-143
6.	Wołyński	65.923	65.923	-	63.368	63.368	-
7.	Czerniowiecki	10.771	10.771	-	1.779**	6.291	-4.512
	Razem:	^a 737.390 ^a	^a 704.086 ^a	+33.304	^a 513.041 ^a	^a 517.763 ^a	-4.722

Uwagi: +) Dane liczbowe UNKGB są wyższe od danych OOU. RKL USRS (w ludziach)
-) Dane liczbowe UNKGB są niższe od danych OOU. RKL USRS (w ludziach)
**) Informacje na 1.10.45 (obwód czerniowiecki)

Zast[ępcza] Nacz[elnika] Wydziału 6 Oddz[iału] 2 Zarz[ądu] NKGB USRS
Kapitan

(—) Własow

1.11.45
mias[to] Kijów

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 47.
Oryginał, rękopis.

^a - ^a Zakreślono odręcznie.

7 листопада 1945, Варшава. Лист Ф. Мантеля до Е. Осубки-Моравського
щодо надання фінансової й речової допомоги погорільцям
із Ряшівського воєводства

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
МІНІСТЕРСТВО
ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
№ ^a0/5345/45^a

Варшава, 7 листопада 1945 р.

Голові Ради Міністрів
Громадянину Едвардові Осубці Моравському
за місцем перебування

Згідно з отриманою мною інформацією з Перемиського, Березівського і Ярославського повітів на 29 жовтня ц.р. ^бтам було спалено бандерівцями 42 села. ^бЦе переважно громади, з яких українське населення було виселено, але є також і польські села, спалені з помсти, населення яких у кількості 36.000 осіб живе у нужді без даху над головою. ^бПожежі охопили села, які розташовані відразу за межами м. Перемишля. ^б

Доводячи вищезгадане до відома Громадянина Прем'єр-міністра, ^бдозволю собі запропонувати організацію відповідної операції з метою поліпшення безпеки людей і державного майна (діючі в Ряшівському воєводстві три дивізії польського війська¹ – це сила, якої не вистачає), а також початок операції за допомогою виділення відповідних кредитів (в сумі щонайменше 15 мільйонів злотих у розпорядження Ряшівського воєводи) з метою допомоги погорільцям. ^бНезалежно від цього Міністерство праці і соціального забезпечення негайно підготує пересилку на вищезгадану територію запасів одягу, білизни та взуття з УНРРА, які є у розпорядженні Міністерства.

ЗАСТУПНИК МІНІСТРА:
(—) Ф. Мантель²

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 247.

Оригінал, машинопис.

Бланк, зліва вгорі над надрукованим надписом державний герб. Під документом зліва приписка від руки: „Мін[істерство] гром[адської] адм[іністрації]. Відповідно до компетенцій” і дата: „23 XI 45”; з правого боку штамп про надходження з датою: „20 XI 1945 р.”.

**7 listopada 1945, Warszawa. Pismo F. Mantla do E. Osóbki-Morawskiego
w sprawie udzielenia pomocy finansowej i rzeczowej pogorzelcom
z województwa rzeszowskiego**

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO
PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ
Nr ^a0/5345/45^a

Warszawa, dn. 7 listopada 1945 r.

Do
Prezesa Rady Ministrów
Obywatela Edwarda Osóbki Morawskiego
w miejscu

Według otrzymanych przezemnie informacji z powiatów przemyskiego, brzozowskiego i jarosławskiego na dz[ień] 29 października b.r., ^buległy tam spaleniowi przez banderowców 42 wsie. ^bSą to przeważnie gromady, z których ludność ukraińska uległa wysiedleniu, ale są również i wsie polskie spalone z zemsty, których ludność w ilości 36.000 osób pozostała w nędzy i bez dachu nad głową. ^bPożary obejmują wsie położone tuż za rogatkami m. Przemysła. ^b

Podając powyższe do wiadomości Obywatela Premjera, ^bpozwalam sobie zaproponować wdrożenie odpowiedniej akcji celem wzmożenia bezpieczeństwa ludzi i majątku narodowego (operujące w woj. rzeszowskim trzy dywizje wojska polskiego¹ stanowią siłę niewystarczającą) oraz zainicjowanie akcji przez udzielenie odpowiednich kredytów (w wysokości przynajmniej 15 milionów złotych do dyspozycji Wojewody rzeszowskiego) celem niesienia pomocy pogorzelcom. ^bNiezależnie od powyższego Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej dysponuje natychmiast przerzuceni[e] na powyższy teren znajdujących się w rozporządzeniu Ministerstwa zapasów odzieży, bielizny i obuwia z UNRRA.

PODSEKRETARZ STANU:
(—) F. Mantel²

A MSWiA, MAP 301, k. 247.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy, nad nadrukiem godło państwowe. Pod dokumentem, po lewej stronie odręczny dopisek: Min. Adm. Publ. Wg kompetencji, data: 23 XI 45; po prawej stronie pieczętka wpływu z datą: 20 XI 1945 r.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

а- -а Вписано від руки.

б- -б Підкреслено від руки.

¹ Тобто 3, 8 і 9 ДП.

² Мантель Фелікс (1906–1990), юрист, член ППС, з вересня 1944 до березня 1946 – заступник міністра праці і соціального забезпечення; голова Юридичної і уставної комісії КРН, член ЦКВ ППС, секретар Головної ради ППС; у 1948 емігрував з Польщі.

a- -a Wpisano odręcznie.

b- -b Podkreślono odręcznie.

¹ 3, 8 i 9 DP.

² Mantel Feliks (1906–1990), prawnik, członek PPS, od września 1944 do marca 1946 podsekretarz stanu w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej; przewodniczący Komisji Prawniczej i Regulaminowej KRN, członek CKW PPS, sekretarz Rady Naczelnej PPS; w 1948 wyemigrował.

14 листопада 1945, Краків. Звіт З. Робеля МАП про переселення українського населення з території Краківського воєводства та факти відмови лемків від переселення

КРАКІВСЬКИЙ ВОЄВОДА
№ СП.П.ВІ./3/45

Краків, 14.XI.1945 р.

До
Міністерства громадської адміністрації
Організаційний департамент
у Варшаві

Відповідно до циркуляра від 26.V.1945 № 15 надсилаю наступний звіт за місяць жовтень 1945 р.:

Частина

[...]

2. Українці.

Кампанія по евакуації українського населення з Новосанчівського повіту на територію УРСР, що відбувається на основі угоди, укладеної між ПКНВ і УРСР від 9.IX.1944 р., продовжується далі. Ця кампанія з метою проведення евакуації якомога більшої кількості українців (лемків) проводиться значними зусиллями з боку як повітового староства в Новому Санчі, так і Воєводського управління. З цією метою видано наказ про використання положень розпорядження Міністра внутрішніх справ від 22.I.1937 р. (ДзУ РП № 12, ст. 84) про кордони Держави у тому напрямку, щоб мешканці прикордонної смуги або прикордонної зони української та руської національностей, у визначений термін залишили цю територію з огляду на безпеку і охорону кордону. Такий наказ матиме наслідком, з одного боку, більш швидко і інтенсивну евакуацію українців, а з іншого – приведе до ліквідації банд.

Крім того розпочато підготовчу роботу до реалізації угоди від 6.VII.1945 р., укладеної між Тимчасовим Урядом Національної Єдності РП і Урядом СРСР, на основі якої польські громадяни російської, української, білоруської, русинської та литовської національностей мають право зміни польського громадянства на радянське і переселення до СРСР. З цією метою Воєводське управління започаткувало видання у повітах відповідних оголошень, в яких закликає громадян вищевказаних національностей звертатися із заявами до повітових староств або до Міського староства в Кракові.

14 listopada 1945, Kraków. Sprawozdanie Z. Robla dla MAP dotyczące przesiedlania ludności ukraińskiej z terenu województwa krakowskiego, zwłaszcza faktów powrotu Łemków z USRS

WOJEWODA KRAKOWSKI
L.SP.P.VI./3/45

Kraków, dnia 14.XI.1945 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Organizacyjny
w Warszawie

Stosownie do okólnika z dnia 26.V.1945 Nr 15 przesyłam następujące sprawozdanie za miesiąc październik 1945 r.:

Część I

[...]

2. Ukraińcy.

Akcja ewakuacyjna ludności ukraińskiej z powiatu nowosądeckiego na tereny U.S.S.R. oparta na umowie zawartej między P.K.W.N. a U.S.S.R. w dn[iu] 9.IX.1944 r. – trwa w dalszym ciągu. Akcja ta prowadzona jest z dużym nakładem wysiłku, tak ze strony starostwa powiatowego w Nowym Sączu jak i Urzędu Wojewódzkiego, celem przeprowadzenia ewakuacji jaknajwiększej ilości ukraińców (łemków). W tym celu wydano zarządzenie wykorzystania przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn[ia] 22.I.1937 r. (Dz.U.R.P. Nr. 12 poz. 84) o granicach Państwa, w tym kierunku, aby mieszkańcy pasa granicznego względnie strefy nadgranicznej, narodowości ukraińskiej i ruskiej, opuścili w określonym terminie ten teren ze względu na bezpieczeństwo i ochronę granicy. Zarządzenie takie przyczyni się do szybszej i intensywniejszej ewakuacji ukraińców z jednej strony, z drugiej zaś do likwidacji band.

Nadto zostały wszczęte czynności przygotowawcze do realizacji umowy z dnia 6.VII.1945 r. zawartej między Tymczasowym Rządem Jedności Narodowej R.P. a Rządem Z.S.R.R., na podstawie której obywatele polscy narodowości rosyjskiej, ukraińskiej, białoruskiej, rusińskiej i litewskiej mają prawo zmiany obywatelstwa polskiego na radzieckie i przesiedlenia się do Z.S.R.R. W tym celu Urząd Wojewódzki spowodował wydanie w powiatach stosownych zgłoszeń, wzywających obywateli wspomnianych wyżej narodowości do składania podań do starostw powiatowych, względnie do Starostwa Grodzkiego w Krakowie.

На особливу увагу заслуговують випадки повернення українських (лемківських) родин, які свого часу були евакуйовані на територію УРСР. Ці родини повертаються із східних територій разом з транспортом евакуйованих польських переселенців, займають місця свого колишнього проживання і перешкоджають розвитку господарства польським осадникам, поселеним в українських господарствах. Вони забороняють їм орати і сіяти озимі, стверджують, що даний маєток є їхньою власністю і що від нього вони не відмовляться, хоча б їх мали розстріляти, додають також, що й інші евакуйовані українці повернуться з УРСР до своїх господарств. Подібного роду випадки трапляються все частіше, що відволікає українське населення Новосанчівського повіту і частково Новотарзького від прийняття рішення про добровільний виїзд до УРСР і це значною мірою ускладнює проведення кампанії по переселенню.

На територію згадуваних повітів повертаються також демобілізовані солдати Червоної Армії, більшість родин яких була евакуйована на територію УРСР. Ці солдати поширюють чутки, що при демобілізації отримали запевнення в наданні їм земельних ділянок на території тих повітів, де вони проживають, тому вони не виявляють бажання добровільно переселитися і такою своєю поведінкою ускладнюють евакуацію.

У цих справах звертаюся до Міністерства громадської адміністрації із спеціальним звітом.

[...]

Воєвода:

^аза воєводу^а

(—) Д-р Робель Зигмунт
Заступник воєводи

А МВСіА РП, ф. МАР 64, арк. 33, 44–45, 59.

Оригінал, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Вгорі сторінки вписаний від руки вхідний номер: „І П. 2719/45”.

^а · ^а Вписано від руки.

Na specjalne podkreślenie zasługują wypadki powrotu rodzin ukraińskich (łemkowskich), które swego czasu zostały ewakuowane na tereny U.S.S.R. Rodziny przedostają się z terenów wschodnich z transportami ewakuowanych przysiedleńców polskich, powracając do miejsc swego dawnego zamieszkania i przeskadzają w gospodarstwie osadnikom polskim, osiedlonym na gospodarstwach ukraińskich. Zabraniają im orać i siać oziminy twierdząc, że dany majątek stanowi ich własność i że z majątku tego nie rezygnują, choćby ich mieli rozstrzelać, dodając że i inni ewakuowani ukraińcy powrócą z U.S.S.R. do swych gospodarstw. Tego rodzaju wypadki zdarzają się obecnie coraz częściej, co odciąża ludność ukraińską z powiatu nowosądeckiego i częściowo nowotarskiego od dobrowolnego zgłaszania się na wyjazd do U.S.S.R. i w znacznej mierze utrudnia przeprowadzenie akcji ewakuacyjnej.

Na tereny wspomnianych powiatów powracają również zdemobilizowani żołnierze Armii Czerwonej, których rodziny po większej części zostały ewakuowane na tereny U.S.S.R. Żołnierze ci rozpowszechniają pogłoski, iż przy zdemobilizowaniu uzyskali zapewnienie przydziału ziemi na terenie powiatu, w którym mieszkają i nie zdradzają chęci dobrowolnego przesiedlenia się, lecz swoim postępowaniem ewakuację utrudniają.

W sprawach tych odnoszę się do Ministerstwa Administracji Publicznej w sprawozdaniu specjalnym.

[...]

Wojewoda:

^a-w z. ^a

(—) Dr Robel Zygmunt
Wicewojewoda

A MSWiA, MAP 64, k. 33, 44—45, 59.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

W górnej części pierwszej strony wpisany odręcznie nr wpływu: I P. 2719/45.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

15 листопада 1945, Київ. Довідка В. Рясного про виділення Польським Урядом двох дивізій ВП для боротьби з УПА і забезпечення евакуації українського населення

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

Данные, указанные в прилагаемой справке начальника Управления при СНК УССР по делам эвакуации, перепроверялись через УНКВД Львовской области и Управление пограничных войск Украинского округа и полностью подтвердились.

По ходатайству НКВД УССР через тов. Л.П. БЕРИЯ Временное Польское Правительство выделило две дивизии войска польского для борьбы с бандами УПА и обеспечения эвакуации украинского населения на территории Польши.

За задержку высылки в ЦК КП(б) настоящей справки на начальника отдела информации и учета тов. БАЙСБЕРГ¹ наложено строгое взыскание.

Приняты меры недопущения в дальнейшем задержек в высылке справок по документам, поступающим из ЦК КП(б)У.

**а-Зам. а НАРОДНЫЙ КОМИССАР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
(—) РЯСНОЙ²**

„а-15-а” ноябрь 1945 г.

гор. Киев

№ а-8/156945-а

ЩДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 1471, арк. 65.

Оригінал, машинопис.

З правого боку вгорі вписано від руки: „15.XI.45”.

а-а Вписано від руки.

¹ Точніше Вайсберг Семен (нар. 1913), до 1945 – начальник Відділу інформації і обліку НКВД УРСР, з 1947 – заступник начальника УМВД УРСР Київської області.

² Підписав заступник наркома Т. Строкач.

**15 listopada 1945, Kijów. Notatka służbowa W. Riasnego dotycząca
m. in. skierowania przez Rząd Polski dwóch dywizji WP do walki z UPA
i ochrony ewakuacji ludności ukraińskiej**

ŚCIŚLE TAJNE

NOTATKA

Dane zawarte w załączonej informacji naczelnika Zarządu przy RKL USRS w sprawie ewakuacji zostały sprawdzone przez UNKWD obwodu lwowskiego i Zarząd Wojsk Pogranicznych Okręgu Ukraińskiego i w pełni potwierdzone.

Na prośbę NKWD USRS [przekazaną] poprzez tow. Ł.P. BERIE, Tymczasowy Rząd Polski wyznaczył do walki z bandami UPA i zabezpieczenia ewakuacji ludności ukraińskiej na terytorium Polski, dwie dywizje wojska polskiego.

Za opóźnienie wysłania do KC KP(b) niniejszej informacji, naczelnikowi oddziału informacji i ewidencji tow. BAJBERGOWI¹ wymierzono surową karę.

Podjęto kroki w celu niedopuszczenia do dalszych opóźnień w wysyłaniu informacji o dokumentach napływających z KC KP(b)U.

^a-Zast[ępcza]^a LUDOWY KOMISARZ SPRAW WEWNĘTRZNYCH
USRS
GENERAŁ-LEJTENANT
(—) RIASNOJ²

„^a-15-^a” listopada 1945 r.

mias[to] Kijów

^a-nr 8/156945-^a

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 1471, ark. 65.

Oryginał, maszynopis.

W prawym górnym rogu odręcznie wpisana data: 15.XI.45.

^a-^a Wpisano odręcznie.

¹ Właśc.: Wajsberg Siemion (ur. 1913), do 1945 naczelnik Oddz. Informacji i Ewidencji NKWD USRS, od 1947 zca naczelnika UMWD USRS obwodu kijowskiego.

² Podpisał w zastępstwie T. Strokacz.

Після 15 листопада 1945, Київ. Довідка М. Волкова про хід переселення польських громадян із західних областей УРСР станом на 15 листопада 1945 р.

Сов. секретно

**Справка
о ходе переселения польских граждан из Западных обл. УССР
по Люблинскому соглашению
По состоянию на „15” XI-1945 г.**

Области	Количество поляков, зарегистрировавшихся на выезд в Польшу		Разница	Количество поляков, выехавших в Польшу		Разница
	По данным УНКГБ	По данным ООУ СНК УССР		[По данным УНКГБ]	[По данным ООУ СНК УССР]	
Львовская	213.801	184.891	+28.910	114.200	114.971	-771
Тернопольская	206.223	201.157	+5.066	170.638	168.103	+2.535
Дрогобычская	95.440	104.533	-9.093	63.641	68.774	-5.133
Станиславская	81.568	77.806	+3.762	63.312	62.875	+437
Ровенская	70.967	71.067	-100	66.000	66.318	-318
Волынская	67.087	66.087	+1.000	63.368	63.368	-
Черновицкая	10.771	10.771	-	7.701	7.701	-
Итого:	745.857	716.312	+29.545	548.860	552.110	-3.250

Примечание: +) Данные УНКГБ превышают сведения ООУ СНК УССР (в людях)

-) Данные УНКГБ меньше сведений ООУ СНК УССР (в людях)

**)

Начальник 2 Отделения 6 Отдела 2 Управления НКГБ УССР
Капитан

Волков

„ ” ноября 1945 года
гор. Киев

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 46.
Оригінал, рукопис.

**Po 15 listopada 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 15 listopada 1945 r.**

Ścis[ie] tajne

Informacja
o przebiegu przesiedlenia obywateli polskich z zachodnich obw[odów] USRS
zgodnie z układem lubelskim

Stan na „15” XI-1945 r.

Obwody	Liczba Polaków zarejestrowanych na wyjazd do Polski		Różnica	Liczba Polaków, którzy wyjechali do Polski		Różnica
	Według danych UNKGB	Według danych OOU RKL USRS		[Według danych UNKGB]	[Według danych OOU RKL USRS]	
Lwowski	213.801	184.891	+28.910	114.200	114.971	-771
Tarnopolski	206.223	201.157	+5.066	170.638	168.103	+2.535
Drohobycki	95.440	104.533	-9.093	63.641	68.774	-5.133
Stanisławski	81.568	77.806	+3.762	63.312	62.875	+437
Rówieński	70.967	71.067	-100	66.000	66.318	-318
Wołyński	67.087	66.087	+1.000	63.368	63.368	-
Czerniowiecki	10.771	10.771	-	7.701	7.701	-
Ogółem:	745.857	716.312	+29.545	548.860	552.110	-3.250

Uwagi: +) Dane liczbowe UNKGB są wyższe od danych OOU RKL USRS (w ludziach)

-) Dane liczbowe UNKGB są niższe od danych OOU RKL USRS (w ludziach)

**)

Naczelnik 2 Wydziału 6 Oddziału 2 Zarządu NKGB USRS
Kapitan -

Wołkow

„ ” listopada 1945 roku
mias[to] Kijów

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 46.
Oryginał, rękopis.

**16 листопада 1945, Станіслав. Записка по ВЧ О. Михайлова С. Савченку
про хід переселення польського населення зі Станіславської області
станом на 16 листопада 1945 р.**

Из Станислава по „ВЧ”
16.11.45 г.

НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

Всього по области подлежит переселению 82039, фактически записалось 28.148 семей, 81568 ^а-ч. ^а Выехало 20237 семей, 63312 человек.

МИХАЙЛОВ

Передал: Михайлов

Приняла: Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 255.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа правдоподібно вхідний номер: „1878”; нижче приписка від руки: „2-е Упр[авление]”.

^а ^а В оригіналі помилково замість ч – я.

**16 listopada 1945, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do
S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej
z obwodu stanisławowskiego. Stan na 16 listopada 1945 r.**

Ze Stanisława przez „WCz”
16.11.45 r.

NKGB USRS tow. SAWCZENKO

Ogółem w obwodzie podlega przesiedleniu 82 039, faktycznie zapisało się 28 148 rodzin, 81 568 ^{a-os^a}[ób]. Wyjechało 20 237 rodzin, 63 312 osób.

MICHAJŁOW

Nadał: Michajłow

Przyjęła: Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 255.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu prawdopodobnie nr wch.: 1878; niżej dopisek odręczny: 2-gi Zarz[ąd].

^{a- ·a} W dokumencie pomyłkowo zamiast rosyjskiego: cz jest: ja.

**18 листопада 1945, Ряшів. Шифрограма Я. Мірека до МАП про хід
переселення українського населення з Любачівського повіту
станом на 15 листопада 1945 р.**

Копія
ЦІЛКОМ ТАЄМНО

ШИФРОГРАМА № 2711

з Ряшева відправлена 18.11.45 р. прийнята 18.11.45 р.
Надійшла до шифрувального відділу 18.11.45 р. г[одина] 10,00

Міністерство громадської адміністрації
Директорові Політичного департаменту
Гр. Грабовському

З Любачівського повіту передбачено:
до переселення

11 857 сімей

53 207 осіб

Переселено [до] 15-го листопада

3 903 сім'ї

17 052 особи

у тому числі 1-го вересня 2 138 сімей, 9 328 осіб.

Крім того відбувається завантаження конвойних транспортів на станціях
Любачів і Олешичі, де готові до евакуації: 3369 сімей, 11 593 особи.

Це разом складає близько 30 000 осіб евакуйованих.

07¹ – залізничні транспорти будуть доставлені в такій кількості, як тепер;
переселення українців з повіту Любачів буде повністю завершено до 25-го
листопада ц.р.

Воєвода Мірек

№ 280

18.11.45 р.

Розшифровано 18.11.45 р. г[одина] 13,20

Розшифрував Савера

Вірно:

(—) В. Гжеляк

Відбито в „1” прим.

прим. № 1 МАП Грабовський

**18 listopada 1945, Rzeszów. Szyfrogram J. Mirka do MAP o przebiegu
przesiedlania ludności ukraińskiej z powiatu lubaczowskiego.
Stan na 15 listopada 1945 r.**

Odpis
ŚCIŚLE TAJNE

SZYGFROGRAM Nr 2711
z Rzeszow[a] nadany 18.11.45 r. przyjęty 18.11.45 r.
Wpłynął do działu szyfrowego 18.11.45 r. g. 10,00

Ministerstwo Administracji Publicznej
Dyrektor Departamentu Politycznego
Ob. Grabowski

Z powiatu lubaczowskiego przewidziano:
[d]o przesiedlenia

11 857 rodzin
53 207 osób

Przesiedlono [do] dnia 15-tego listopada
3 903 rodzin
17 052 osób

w tym dnia 1-go września 2 138 rodzin, 9 328 osób.

Ponadto odbywa się ładowanie transportów konwojowych na stacjach Lubaczów i Oleszyce, gdzie przygotowano do ewakuacji osób: 3369 rodzin, 11 593 osób.

To czyni razem około 30 000 osób ewakuowanych.

07¹ – transporty kolejowe będą dostarczone w takiej ilości jak w tej chwili, przesiedlenie ukraińców z powiatu Lubaczów zakończy się całkowicie do dnia 25-go listopada br.

Wojewoda Mirek

Nr 280
18.11.45 r.
Rozszyfrowano 18.11.45 r. g. 13,20
Rozszyfrował Sawera
Za zgodność:
(—) W. Grzelak

Odbito w „1” egz.
egz. N 1 M.A.P. Grabowski

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 3.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „ІІ П 2740/45”.

¹ Інформація незрозуміла, можливо, кодове означення.

A MSWiA, MAP 304, k. 3.

Odpis, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P 2740/45.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Informacja niejasna, być może oznaczenie kodowe.

**28 listopada 1945, Lublin. Sprawozdanie sytuacyjne W. Róźgi dla MAP
dotyczące m. in. negatywnego stanowiska ludności ukraińskiej na
Lubelszczyźnie do akcji przesiedleńczej**

Wojewoda Lubelski
S.P. ^a-II/936/tjn/45^a

Lublin, dnia ^a-28ª listopada 1945 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

Przedkładam w załączeniu sytuacyjne sprawozdanie miesięczne za miesiąc
październik b.r.

WOJEWODA
(—) W. RÓZGA

SPRAWOZDANIE
sytuacyjne Wojewody Lubelskiego
za m-c październik 1945 r.

Część I

1. Sytuacja ogólna i polityczna

[...]

f) Mniejszości narodowe.

Ludność ukraińska zajmuje nadal nieprzejednane stanowisko wobec akcji
przesiedleńczej do Z.S.R.R. Dobrowolnych zgłoszeń na wyjazd nie notowano.

Sytuacja jaka wytworzyła się w związku z uprzednią zapowiedzią przymusowego
przesiedlenia za Bug sprzyja działalności nacjonalistycznych band ukraiń-
skich, które wykazują coraz większą aktywność. Bandy te których część pochodzi
z za Buga szerzą propagandę przeciwko wyjazdowi, trafiają na podatny grunt
zasilając swoje szeregi elementem miejscowym.

W łonie ludności ukraińskiej jednak nurtują prądy ugodowe zmierzające do
stania się lojalnymi obywatelami Państwa.

Ewakuowani do Z.S.R.R. w dość dużej liczbie wracają z za Buga, co utrudnia

При цьому трапляються випадки вимог повернення землі від поселених на господарствах, залишених українцями, репатріантів з-за Буга.

Надходять заяви від українців про визнання їх громадянами польської національності.

[...]

2. Стан безпеки

[...]

в) Діяльність таємних організацій і політично ворожих елементів.

Проявів діяльності АК як масової організації не виявлено.

Скоординованої акції НСЗ протягом звітного місяця не зафіксовано.

Однак окремі вилазки невеликих збройних груп політично ворожих елементів час від часу дають про себе знати, проводячи серед суспільства диверсійні й заколотницькі операції.

Існує необхідність звернення більшої уваги на діяльність ксьондзів, які багаторазово відкрито проголошують гасла проти Уряду.

На деяких територіях Воєводства дії реакційних елементів виявляються в розповсюдженні нелегальних видань т. зв. „Підпільної Польщі” або у політичних вбивствах службовців та інших осіб, пов'язаних із здійсненням політики Уряду Національної Єдності.

На території східних повітів воєводства спостерігається активізація діяльності т. зв. Української Повстанської Армії (УПА), яка має в своїх лавах також осіб, що походять із Західної України.

Через вороже ставлення українського населення до кампанії по переселенню УПА посилюється за рахунок місцевих злочинних елементів, а також за рахунок осіб, що нелегально повертаються з СРСР, хоча попередньо були евакуйовані на Забужанську територію.

Беручи до уваги постійно зростаючий кількісний стан [Української] Повстанської Армії, місцеві власті БП і МО не в змозі успішно протидіяти диверсійній операції українців і неодноразово були проти неї безсилі.

г) Діяльність Народної міліції, а також органів Громадської безпеки і співпраця з ними.

Органи Народної міліції все ще виявляють невміння у виконанні поставлених завдань, проте спостерігається певний прогрес і поліпшення.

Кількісний стан постів Народної міліції, а також УБ, є відносно невеликим і тому вони не можуть успішно протидіяти диверсійним операціям злочинних і політично ворожих елементів.

Особливо зухвалі загони українських шовіністів майже без жодних перешкод проводять свою злочинну діяльність.

dalsze przesiedlanie, bowiem uciekający ukraińcy rozsiewają wrogą propagandę przeciwko Z.S.R.R.

Zdarzają się przytym żądania zwrotu ziemi od osadzonych na gospodarstwach poukraińskich repatriantów z za Buga.

Napływają podania ukraińców o uznanie ich za obywateli narodowości polskiej.

[...]

2. Stan bezpieczeństwa

[...]

c) Działalność organizacyjtajnych i elementów politycznie wrogich.

Przejawów działalności A.K., jako masy ujętej w karby organizacyjne, nie ujawniono.

Skoordynowanej akcji N.S.Z. w miesiącu sprawozdawczym nie notowano.

Pojedyncze jednak wyczyny małych grup zbrojnych elementów politycznie wrogich, od czasu do czasu dają znać o sobie prowadząc w społeczeństwie akcję dywersyjną i rozkładową.

Zachodzi konieczność zwrócenia baczniejszej uwagi na działalność księży, którzy częstokroć głośno i otwarcie głoszą hasła przeciw rządowe.

Na niektórych terenach Województwa akcja czynników reakcyjnych ujawnia się pozatym w rozpowszechnianiu nielegalnych pism t.zw. „Polski podziemnej”, lub też w mordach politycznych osób urzędowych, bądź innych związanych z kierunkiem polityki Rządu Jedności Narodowej.

Na terenach wschodnich powiatów Województwa daje się zauważyć spotęgowana działalność t.zw. Ukraińskiej Powstańczej Armii (U.P.A.), która posiada w swym gronie również członków pochodzących z Ukrainy Zachodniej.

Wobec wrogiego stanowiska ludności ukraińskiej do akcji przesiedleńczej, U.P.A. zasilana jest przestępczym elementem miejscowym oraz powracającymi nielegalnie z Z.S.R.R. osobnikami, uprzednio ewakuowanymi na tereny zabużańskie.

Biorąc pod uwagę fakt stałego wzrostu stanu liczebnego [Ukraińskiej] Armii Powstańczej, miejscowe Władze B.P. i M.O. nie są w stanie skutecznie przeciwdziałać akcji dywersyjnej ukraińców i niejednokrotnie są wobec niej bezsilne.

d) Działalność Milicji Obywatelskiej oraz organów Bezpieczeństwa Publicznego i współpraca z nimi.

Organa Milicji Obywatelskiej wykazują w dalszym ciągu brak umiejętności w wykonywaniu zadań, widoczny jest jednak postęp i usprawnienie.

Stan liczbowy posterunków Milicji Obywatelskiej oraz U.B. jest stosunkowo niewielki i nie może skutecznie przeciwdziałać akcji dywersyjnej elementów przestępczych i politycznie wrogich.

Для відновлення миру і порядку, а також для створення умов спокійної і творчої праці, необхідно провести пацифікаційну акцію за допомогою більшої військової частини.

{...}

Люблін, листопада 1945 року

Воєвода
(—) В. Рузга

А МВСіА РП, ф. МАР 72, арк. 213–236.

Оригінали, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Вгорі з лівого боку супровідного листа вписаний від руки номер журналу кореспонденції: „II П. 2938/45”.

• • Вписано від руки.

Rozzuchwalone szczególnie oddziały szowinistów ukraińskich prawie bez żadnych przeszkód uprawiają swoją zbrodniczą działalność.

Dla przywrócenia ładu i porządku oraz stworzenia warunków spokojnej i twórczej pracy, koniecznym jest przeprowadzenie akcji pacyfikacyjnej przy pomocy większej jednostki wojskowej.

[...]

Lublin, dnia listopada 1945 roku

Wojewoda
(—) W. Różga

A MSWiA, MAP 72, k. 213–236.

Oryginały, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

U góry z lewej strony pisma przewodniego odręcznie wpisany nr dziennika podawczego: II P. 2938/45.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

7 грудня 1945, Київ. Спецповідомлення І. Пермякова П. Медведєву стосовно змісту та конфіскування листа Е. Герулевої з Дрогобича

Сов. секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОЛКОВНИКУ
Тов. МЕДВЕДЕВУ

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ
о выявленном письме антисоветского содержания

Львовским пунктом Военной Цензуры, в процессе цензурирования почтовой корреспонденции, 19 ноября с.г. выявлено письмо, исходившее из г. Дрогобыча, ул. Бориславская № 33, от ГЕРУЛЕВА Эльжбета, в адрес: г. Львов, ул. Ченстоховская № 38, ШМИК Анне Аделя, антисоветского содержания.

Текст письма приводится:

19.XI.45 г. „...Я прошу, чтобы вы ответили мне через этого пана. Если я с кем передаю письмо, то тому уже человеку можно верить. Через знакомых можно больше написать. Мне очень жаль и Радчини, что продает булочки, но ничего, у нас профессор гимназии сейчас торгует папиросами, а жена его – нитками. Но переживем мы, может это от поляков очищен город, только несколько ксендзов и людей, которые совсем не имеют за что жить. Я живу ужасно и не знаю, что будет дальше. Ведь Москаль мне руки не подаст. Нам угрожают, если не выедем в Польшу, то вывезут в Сибирь. И все стараются выехать. Немцы грабили жидов и ничего с этого не имеют. Сейчас разбойники грабят и тоже ничего не имеют и не будут иметь. Так целый свет перевернулся, но конец и этому придет. Здесь столько много этих проклятых извергов наехало, что каждую минуту выгоняют меня из квартиры. Они все сжирают, а я ем только хлеб. Здесь можно начислить каких-то 10 семей польских – и то старцы, к которым можно причислить меня. Получила письмо от тебя, жаль мне И. Вайноровского. Может быть, его бог сохранит. Я ежедневно молюсь за возвышение костела, за нашу прекрасную Польшу, за бедных заключенных, которые так переживают...

Как видно, тот красный изверг подписал свободу костелам, а этим временем парафию обложили налогами по 4000 рублей, а „ка-

7 grudnia 1945, Kijów. Meldunek specjalny I. Piermiakowa dla P. Miedwiediewa podający treść skonfiskowanego listu Elżbiety Gierulewej z Drohobycza

Ś[ciśle] tajne

**DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
PUŁKOWNIKA
Tow. MIEDWIEDIEWA**

**MELDUNEK SPECJALNY
w sprawie ujawnionego listu o treści antysowieckiej**

Podczas cenzurowania korespondencji pocztowej, lwowski punkt Cenzury Wojskowej wykrył 19 listopada br. list wysłany w m. Drohobyczu, ul. Borysławska nr 33, przez GIERULEWĄ Elżbietę na adres: m. Lwów, ul. Częstochowska nr 38, do SZMIK Anny Adeli, o treści antysowieckiej.

Przytaczamy tekst listu:

19. XI. 45 r. „...Proszę, żebyście przekazali mi odpowiedź przez tego pana. Jeśli już wysyłam list przez kogoś, to temu człowiekowi można ufać. Przez znajomych można więcej napisać. Bardzo mi żal Radczyni, która sprzedaje bułki, ale to nic, u nas profesor gimnazjalny handluje teraz papierosami, a jego żona – nićmi. Ale przeżyjemy, może [przeżyje] to miasto oczyszczone z Polaków, tylko kilku księży i ludzie, którzy zupełnie nie mają za co żyć. Ja żyję okropnie i nie wiem co będzie dalej. Przecież Moskal nie poda mi ręki. Grożą nam, że jeśli nie wyjedziemy do Polski, to wywozą nas na Sybir. Toteż wszyscy starają się wyjechać. Niemcy grabili Żydów i nic z tego nie mają. Teraz grabią rabusie i też nie mają nic i nie będą mieć. I tak cały świat się odmienił, ale przyjdzie na to koniec. Tutaj najechało tyle tych przeklętych potworów, które co minutę wyganiają mnie z mieszkania. Oni zżerają wszystko, a ja jem tylko chleb. Tutaj można doliczyć się może z 10 polskich rodzin – a i to starcy, do których można mnie zaliczyć. Dostałam list od ciebie, żal mi I. Wajnorowskiego. Może bóg go zachowa. Codziennie modłę się za wywyższenie kościoła, za naszą przepiękną Polskę, za biednych uwięzionych, którzy tak przeżywają...

Jak widać, ten czerwony potwór podpisał swobodę dla kościołów, a jednocześnie parafię obłożono podatkami po 4000 rubli, a „kapucynom” pozwolono zabrać święte przedmioty, bo będą tam zajmować

пуцинам” разрешили забрать святые предметы, ибо они будут там заниматься гимнастикой^а. Капуцины уехали, один в Сибирь, другой – в Харьков, и еще есть два брата, а русские церкви¹ заменяют православными.

Андзя, война еще будет, Америка и Англия пойдут на этих красных извергов, так говорят сами офицеры, также и Япония. Пусть даст бог им того, что Гитлеру. Чтобы дожидаться свободы и вольной Польши.

Сестра Эльшбета ГЕРУЛЕВА”.

Отделом „В” УНКГБ Львовской области письмо конфисковано и вместе со спецсообщением направлено Начальнику УНКГБ Дрогобычской области для оперативного использования.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА „В” НКГБ УССР
МАЙОР

(—) ПЕРМЯКОВ²

„6-7-6” декабря 1945 г.

^а- № В/1/5554

г. Киев^а

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 59.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі документа вписаний від руки номер: „Вх. 22243” і дата: „8.12.45”; зліва на полях резолюція: „т. Волкову. 10/ХІІ”; посередині документа, косо приписка від руки: „т. Цихонская. Запросите Дрогобыч. УНКГБ о результатах проверки автора и прим[ятых] мерах, а также Львов. УНКГБ о проверке Шмик”, дата: „10.ХІІ.45” і нерозбірливий підпис.

- ^а- ^а Ймовірно повинно бути: „...капуцинам не разрешили забрать святые предметы...”.
- ^б- ^б Вписано від руки.
- ^в- ^в Перекреслено

¹ Ймовірно йдеться про греко-католицькі церкви.

² Пермяков Іван (нар. 1906), у 1943–1947 – заступник начальника відділу „В” НКГБ УРСР, у 1947–1950 – начальник відділу „В” Управління МГБ УРСР Львівської області; підполковник держбезпеки.

się gimnastyką^a. Kapucyni wyjechali, jeden na Sybir, drugi – do Char-kowa, jest jeszcze dwóch braci, a ruskie cerkwie¹ zamieniają na prawosławne.

Andziu, wojna jeszcze będzie, Ameryka i Anglia ruszą na te czerwone potwory, tak mówią sami oficerowie, również Japonia. Niech bóg ześle im to, co Hitlerowi. Żebyśmy doczekali się wolności i niepodległej Polski.

Siostra Elżbieta GIERULEWA².

Oddział „W” UNKGB obwodu lwowskiego list skonfiskował i razem z mel-dunkiem specjalnym skierował do naczelnika UNKGB obwodu drohobyckiego w celu wykorzystania operacyjnego.

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA ODDZIAŁU „W” NKGB USRS
MAJOR

(—) PIERMIAKOW²

„b-7-b” grudnia 1945 r.

^c nr W/1/5554

m. Kijów^c

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 59.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu dokumentu wpisany odręcznie nr wch.: 22243 i data: 8.12.45; na lewym margi-nesie dekretacja: do tow. Wołkowa, data: 10/XII; pośrodku dokumentu ukosem odręczna notatka: do tow. Cichońskiej. Zwróćcie się z zapytaniem do drohobyc[kiego] UNKGB o rezultaty kontroli autora i podjęte kroki, a także do lwow[skiego] UNKGB w sprawie kontroli Szmik, data: 10.XII.45 i nieczytelny podpis.

^a - ^a Zapewne powinno być: „...kapucynom nie pozwolono zabrać świętych przedmio-tów...”.

^b - ^b Wpisano odręcznie.

^c - ^c Przekreślono.

¹ Prawdopodobnie cerkwie obrządku grecko-katolickiego.

² Piermiakow Iwan (ur. 1906), w l. 1943–1947 zca naczelnika Oddz. „W” NKGB USRS, w l. 1947–1950 naczelnik Oddz. „W” UMGB USRS obwodu lwowskiego; ppłk bezp. państw.

28 листопада 1945, Люблін. Звіт В. Рузги МАП про негативне ставлення українського населення на Люблінщині до кампанії з переселення

Люблінський воєвода
С.П. ^а-II/936/тйн/45^а

Люблін, ^а-28^а листопада 1945 р.

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент

у Варшаві

Як додаток надсилаю щомісячний звіт про ситуацію за місяць жовтень ц.р.

ВОЄВОДА
(—) В. РУЗГА

ЗВІТ
про ситуацію Люблінського воєводи
за місяць жовтень 1945 р.

Частина I

1. Загальна і політична ситуація

[...]

е) Національні меншості.

Українське населення займає надалі непримиренну позицію щодо кампанії по переселенню до СРСР. Заяв на добровільний виїзд не зафіксовано.

Ситуація, що утворилася в зв'язку з попереднім застереженням щодо примусового переселення за Буг, сприяє діяльності українських націоналістичних банд, які виявляють дедалі більшу активність. Ці банди, частина яких прийшла з-за Буга, поширюють агітацію проти виїзду, вона потрапляє на сприятливий ґрунт та їх лави за рахунок місцевого елемента посилюються.

В середовищі українського населення існують, однак, угодовські елементи, які прагнуть до того, щоб стати лояльними громадянами Держави.

Евакуйовані до СРСР особи в значній кількості повертаються з-за Буга, що ускладнює подальше переселення, оскільки українці-втікачі розповсюджують ворожу агітацію проти СРСР.

7 грудня 1945, Київ. Довідка за шифротелеграмою П. Пугача С. Савченку про хід переселення польського населення з Тернопільської області станом на 5 грудня 1945 р.

Сов. Секретно

МЕМОРАНДУМ

Из Тернополя на имя тов. САВЧЕНКО получена Ш/т о том, что:
„По состоянию на 5 декабря с.г. по области зарегистрировано на выезд в Польшу 70832 семей, что составляет 216306 человек. Выехало по состоянию на 5 декабря с.г. 56526 семей, что составляет 182010 человек”.

№ 201, 7/XII-45 г.

ПУГАЧ

Резолюция НАРКОМА:

Тов. Медведев – составит сообщение т. Меркулову.

8.12-45 г. – САВЧЕНКО

Тов. Мазину¹ – 8.XII-45 г. – МЕДВЕДЕВ

Тов. Волкову – срочно сообщите с цифрами и фактами.

8.XII-45 г. – МАЗИН

Тов. Деулин² – составьте по состоянию на 10-1”³, доложите

8.12 – ВОЛКОВ

ВЕРНО: (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 269.

Засвідчена копія машинопис.

Зліва вгорі сторінки вписано від руки: „Вх. № ш/т 10049”.

¹ Мазін Костянтин (нар. 1903), у 1943–1944 – заступник начальника 1-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР, у 1944–1947 – в.о. начальника, начальник 6-го відділу 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР, у 1947–1949 – начальник 3-го відділу 2-го Управління МГБ УРСР; підполковник держбезпеки.

² Деулін Олександр (нар. 1919), у 1945–1946 – оперуповноважений 2-го відділення 6-го відділу 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР, з січня до березня 1947 – оперуповноважений Секретаріату 4-го Управління МГБ УРСР, у 1947–1949 – старший оперуповноважений Секретаріату 2-го Управління МГБ УРСР; у 1944 старший лейтенант держбезпеки, з 1948 капітан держбезпеки.

³ Правдоподібно помилка, повинно бути: 12 (тобто грудень).

7 grudnia 1945, Kijów. Informacja na podstawie szyfrogramu P. Pugacza do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu tarnopolskiego. Stan na 5 grudnia 1945 r.

Śc[is]le Tajne

*MEMORANDUM*¹

Z Tarnopola otrzymano na nazwisko tow. SAWCZENKI sz[yfrowy]/t[elegram] informujący, że:

„Według stanu na 5 grudnia br. w obwodzie zarejestrowano na wyjazd do Polski 70 832 rodziny, co daje – 216 306 osób. Wyjechało według stanu na 5 grudnia br. 56 526 rodzin, co daje 182 010 osób”.

Nr 201, 7/XII-45 r.

PUGACZ

Rezolucja *NARKOMA*:

Tow. Miedwiediew – sporządzić informację dla t. Mierkułowa.

8.12-45 r.

– SAWCZENKO

Tow. Mazin² – 8.XII-45 r.

– MIEDWIEDIEW

Tow. Wołkow – pilnie poinformujcie z [podaniem] liczb i faktów.

8.XII-45 r.

– MAZIN

Tow. Dieulin³ – zestawcie według stanu na 10-1”⁻⁴, zameldujcie

8. 12 – WOŁKOW

ZA ZGODNOŚĆ: (—)

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 269.

Odpis, maszynopis.

W lewym górnym rogu wpisano odręcznie: Wch. nr sz/t 10049.

¹ Tutaj – przytoczony tekst depeszy.

² Mazin Konstantin (ur. 1903), w l. 1943–1944 zca naczelnika 1 Oddz. 2 Zarządu NKGB USRS, w l. 1944–1947 p. o. naczelnika, naczelnik 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB–MGB USRS, w l. 1947–1949 naczelnik 3 Oddz. 2 Zarządu MGB USRS; płk bezp. państw.

³ Dieulin Aleksander (ur. 1919), w l. 1945–1946 oficer operacyjny 2 Wydz. 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB–MGB USRS, od stycznia do marca 1947 oficer operacyjny Sekretariatu 4 Zarządu MGB USRS, w l. 1947–1949 starszy oficer operacyjny Sekretariatu 2 Zarządu MGB USRS. W 1944 st. lejtn. bezp. państw., 1948 kpt. bezp. państw.

⁴ Zapewne błędy w maszynopisie, powinno być 12 (czyli grudzień).

**Після 15 грудня 1945, Київ. Довідка П. Медведєва про хід переселення
польського населення із західних областей УРСР
станом на 15 грудня 1945 р.**

Сов. Секретно

СПРАВКА

О ходе переселения поляков из Западных областей УССР в Польшу
По состоянию на 15.XII-45 г.

№№ п/п	Области	Количество, записавших. на выезд	Количество выехавш.
1.	Львовская	219 980	131 890
2.	Тернопольская	218 355	187 131
3.	Волынская	67 142	63 368
4.	Дрогобычская	97 651	72 510
5.	Ровенская	70 967	66 250
6.	Станиславская	81 568	63 312
7.	Черновицкая	10 771	6 291
		766 434	590 752

НАЧАЛЬНИК 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
Полковник –

МЕДВЕДЕВ

„ ” декабря 1945 г.
г. Киев

**Po 15 grudnia 1945, Kijów. Informacja P. Miedwiediewa o przebiegu
przesiedlania ludności polskiej z zachodnich obwodów USRS.
Stan na 15 grudnia 1945 r.**

Śc[is]le Tajne

INFORMACJA

o przebiegu przesiedlenia Polaków z zachodnich obwodów USRS do Polski
Stan na 15.XII-45 r.

Lp.	Obwody	Liczba zapisanych na wyjazd	Liczba tych, którzy wyjechali
1.	Lwowski	219 980	131 890
2.	Tarnopolski	218 355	187 131
3.	Wołyński	67 142	63 368
4.	Drohobycki	97 651	72 510
5.	Rówieński	70 967	66 250
6.	Stanisławski	81 568	63 312
7.	Czerniowiecki	10 771	6 291
		766 434	590 752

NACZELNIK 2 ZARZĄDU NKGB USRS
Pułkownik –
MIEDWIEDIEW

„ ” grudnia 1945 r.
m. Kijów

**Після 15 грудня 1945, Київ. Довідка М. Волкова про підготовку до
переселення польського населення зі східних областей УРСР
станом на 15 грудня 1945 р.**

Совершенно секретно

СПРАВКА

О ходе репатриации бывших польских граждан
из Восточных областей УССР согласно
Московскому Соглашению от 6.7.45 г.

по состоянию на 15.XII-45 г.

№№ п/п	Области	Подлежит репатриа[ции]	Оформлено дел на выезд	ПРИМЕЧАНИЕ	
1.	Киевская	2499	1244		
2.	Харьковская	3275	625		
3.	Сумская	681	282	^a -сообщ.	1350 ¹
4.	Полтавская	2075	682	-"-	2525
5.	Херсонская	4614	1500	-"-	4622
6.	Николаевская	2680	1044	-"-	3300
7.	Одесская	1342	500	-"-	2908
8.	Каменец-Подольская	222	202		
9.	Винницкая	752	-		
10.	Житомирская	310	-		
11.	Черниговская	1006	-		
12.	Сталинская	1641	570		
13.	Днепропетровская	2983	-		
14.	Кировоградская	2344	276		
15.	Запорожская	3036	1265	-"-	3280 ^a
16.	Ворошиловградская	1833	104		
		31293	6241 ²		

НАЧАЛЬНИК 2 ОТД-Я 6 ОТДЕЛА 2 УПР. НКГБ УССР
Капитан -

ВОЛКОВ

Po 15 grudnia 1945, Kijów. Informacja N. Wołkowa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej ze wschodnich obwodów USRS.

Stan na 15 grudnia 1945 r.

Ścisłe tajne

INFORMACJA
o przebiegu repatriacji byłych obywateli polskich
ze wschodnich obwodów USRS
zgodnie z Porozumieniem Moskiewskim z 6.7.45 r.
stan na 15.XII-45 r.

Lp.	Obwody	Podlega repatriacji	Sporządzono dokumentów na wyjazd	UWAGI	
1.	Kijowski	2499	1244		
2.	Charkowski	3275	625		
3.	Sumski	681	282	^a -razem	1350 ¹
4.	Połtawski	2075	682	-"-	2525
5.	Chersoński	4614	1500	-"-	4622
6.	Nikołajewski	2680	1044	-"-	3300
7.	Odeski	1342	500	-"-	2908
8.	Kamieniecko-Podolski	222	202		
9.	Winnicki	752	-		
10.	Żytomierski	310	-		
11.	Czernihowski	1006	-		
12.	Staliński	1641	570		
13.	Dniepropietrowski	2983	-		
14.	Kirowogradzki	2344	276		
15.	Zaporoski	3036	1265	-"-	3280 ^{-a}
16.	Woroszyłowgradzki	1833	104		
		31293	6241 ²		

NACZELNIK 2 WYDZIAŁU 6 ODDZIAŁU 2 ZARZĄDU] NKGB USRS
Kapitan -

WOŁKOW

635

„ ” декабря 1945 г.
г. Киев
2/Цс.

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 1.
Копія, машинопис.*

• • Дописано від руки.

¹ Зміст приписок незрозумілий.

² Підрахунок дає: 8294.

„ ” grudnia 1945 r.
m. Kijów
2/Cs.

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 1.
Kopia, maszynopis.*

^a - ^a Dopisano odręcznie.

¹ Informacje niejasne.

² Sumowanie daje wynik: 8294.

22 грудня 1945, Львів. Записка по ВЧ А. Козлова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Львівської області станом на 20 грудня 1945 р.

По „ВЧ” из Львова
22.12.45 г.

НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

О ходе эвакуации польских граждан в соответствии с Люблинским соглашением с территории Львовской области в Польшу по состоянию на 20.12.45 г.

Всего польского населения по области 215633 (по неточным данным). Зарегистрировалось на выезд в Польшу – 86658 семей – 222741 человек. Выхало в Польшу 52421 семья – 135086 чел.

ПРИМЕЧАНИЕ: превышение в количестве зарегистрированных на выезд в сравнении с общим количеством поляков по области, за счет прибывших и зарегистрировавшихся поляков с востока.

КОЗЛОВ¹

ПЕРЕДАЛ: ГНИНЮК
ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 1, арк. 284.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписано від руки: „2-е Упр[авление]”; поруч правдоподібно вхідний номер: „2268”.

¹ Козлов Ана́то́лій (нар. 1908), у 1943–1945 – начальник 6-го відділу 2-го Управління НКГБ СРСР, у 1945–1947 – начальник відділу 2 „А” Управління НКГБ–МГБ УРСР Львівської області (одночасно – заступник начальника Управління), у 1947–1949 – заступник начальника Управління МГБ УРСР Львівської області, у 1949–1952 – начальник 2-го Управління МГБ УРСР; у 1945 полковник держбезпеки.

**22 grudnia 1945, Lwów. Depesza WCz. A. Kozłowa do S. Sawczeni
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu lwowskiego.
Stan na 20 grudnia 1945 r.**

Przez „WCz” ze Lwowa
22.12.45 r.

NKGB USRS tow. SAWCZENKO

W sprawie przebiegu ewakuacji obywateli polskich z terenu obwodu lwowskiego zgodnie z Układem Lubelskim, według stanu na 20.12.45 r.

Ludności polskiej jest razem w obwodzie 215 633 (dane nieściśle). Zarejestrowało się na wyjazd do Polski – 86 658 rodzin – 222 741 osób. Wyjechało do Polski 52 421 rodzin – 135 086 os[ób].

UWAGA: większa liczba zarejestrowanych na wyjazd w porównaniu do ogólnej liczby Polaków w obwodzie, w rezultacie zarejestrowania Polaków przybyłych ze wschodu.

KOZŁOW¹

NADAŁ: GNINIUK
PRZYJĘŁA: ŁUCENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 1, ark. 284.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisano odręcznie: 2-gi Zarz[ąd], obok prawdopodobnie nr wch.: 2268.

¹ Kozłow Anatolij (ur. 1908), w l. 1943–1945 naczelnik 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB ZSRS, 1945–1947 naczelnik Oddz. 2 „A” UNKGB–UMGB USRS obwodu lwowskiego (jednocześnie – zca naczelnika Zarządu), w l. 1947–1949 zca naczelnika UMGB USRS obwodu lwowskiego, w l. 1949–1952 naczelnik 2 Zarządu MGB USRS; w 1945 płk bezp. państw.

Після 31 грудня 1945, Ряшів. Рапорт від 31 грудня 1945 р. щодо стану безпеки у Ряшівському воєводстві

Копія

Загальна думка
про стан безпеки на території Ряшівського воєводства

Стан безпеки на території Ряшівського воєводства зовсім не поліпшився. Найбільшими є злочини проти майна, життя і здоров'я, їх кількість навіть збільшується, що спричинило загальне зубожіння і занепад моральності після війни.

^a-У повітах ^b-Ярослав, Коросно, Сянок, Тарнобжег, Ясло і Ланьцут-^b ще продовжують діяти групи, ^a-які видають себе-^a за АК або НСЗ і вчиняють напади на склади обов'язкових поставок, замаху на членів МО та пограбування цивільного населення.-^a

Проте у східних, прикордонних повітах далі лютують сильні диверсійні українські банди, які знищують і палять навіть повністю села та грабують майно польського населення, а потім відходять безкарно, оскільки слабкі загони МО і Громадської безпеки не в змозі ставити їм ефективний опір. Найбільш поражені повіти ^b-Перемишль, Сянок, Ліско і Любачів.-^b

На території східних повітів Воєводства, передусім, південно-східних проживає ще далі значна кількість української меншості, чисельний стан якої зменшився до 51% внаслідок кампанії по переселенню до УРСР.

У зв'язку з цією кампанією націоналістичний елемент увесь час перешкоджував переселенню шляхом нищення транспортних засобів та паління сіл, залишених українцями, а також тих, в яких проживає виключно польське населення.

Надалі існує проблема повернення українського населення, переселеного на територію СРСР, до своїх місць проживання на території Горлицького, Перемиського і Ярославського повітів. Це населення вимагає повернення їм колишньої власності і ніяким чином не хоче залишити терену. Такий стан робить кампанію по переселенню непродуктивною.

Кампанію по переселенню української меншості до УРСР характеризують нижченаведені зведення. Вони подані за станом на 31 грудня 1945 р.

Po 31 grudnia 1945, Rzeszów. Raport o stanie bezpieczeństwa w województwie rzeszowskim. Stan na 31 grudnia 1945 r.

Odpis

Ogólny pogląd
na stan bezpieczeństwa na terenie Województwa Rzeszowskiego

Stan bezpieczeństwa na terenie Województwa Rzeszowskiego nie uległ wcale poprawie. Najliczniejszą grupą są przestępstwa przeciw mieniu, życiu i zdrowiu, a nawet wykazują one większe nasilenie, co spowodowanem zostało ogólną pauperyzacją i upadkiem moralności po wojnie.

^a-W powiatach ^bJarosław, Krosno, Sanok, Tarnobrzeg, Jasło i Łańcut^b działają jeszcze nadal grupy ^cpodszuwające się^c pod miano AK, względnie NSZ i dokonują napadów na magazyny kontyngentowe, zamachów na członków M.O. oraz grabieży ludności cywilnej.^a

Natomiast w powiatach wschodnich, przygranicznych w dalszym ciągu grają silne bandy dywersyjne ukraińskie, które niszczą i palą nawet całe wsie oraz rabując dobytek ludności polskiej uchodzą następnie bezkarnie, ponieważ niedostatecznie silne oddziały M.O. i Bezpieczeństwa Publicznego nie są niejednokrotnie zdolne do stawienia im skutecznego oporu. Najbardziej dotknięte są powiaty ^bPrzemyśl, Sanok, Lesko i Lubaczów.^b

Na terenie powiatów wschodnich Województwa a przedewszystkim południowo-wschodnich zamieszkuje w dalszym ciągu znaczna jeszcze ilość mniejszości ukraińskiej, której stan cyfrowy zmniejszył się o 51% wskutek akcji przesiedleńczej do USRR.

W związku z tą akcją elementy nacjonalistyczne w dalszym ciągu przeszkadzały przesiedlaniu się przez niszczenie środków komunikacyjnych oraz przez palenie wsi opuszczonych przez Ukraińców, jak również zamieszkałych wyłączanie przez ludność polską.

Istnieje nadal problem napływu ludności ukraińskiej przesiedlonej na teren ZSSR, z powrotem do swych miejsc dawnego zamieszkania na teren powiatów gorlickiego, przemyskiego i jarosławskiego. Ludność ta domaga się zwrócenia im dawnych własności i w żaden sposób nie chce terenu opuścić. Stan taki powoduje bezproduktywność pracy przesiedleńczej.

Akcja przesiedlenia mniejszości ukraińskiej do USRR przedstawia się jak dołączony wykaz. Powyższe dane podano według stanu na 31 grudnia 1945 r.

Статистика переселення

З початку переселенської кампанії української меншості до УРСР кампанія
виглядає наступним чином:

Повіт	Передбачено до переселення		Евакуйовано до 31.12.45		Поселено на укр[аїнських] господ[арствах]		Спалено господарств ^б	Людські втрати
	сімей:	осіб:	сімей:	осіб:	сімей:	осіб:		
Горлиці	4006	18120	3070	^б 13676 ^б	496	^б 1784 ^б	Г-1250	–
Ярослав	14495	58649	6020	^б 23612 ^б	2316	^б 9495 ^б	1250	8
Ясло	1997	8259	1774	7241	–	–	–	–
Ліско	11407	45628	861	3431	–	–	1000	28
Любачів	11857	53207	5980	25370	501	1624	1000 ^г	2
Перемишль	17929	69595	16388	61853	957	3837	^б 5600 ^б	415
Березів Коросно Ряшів	5176	20703	3976	16589	1439	4966	43	–
Сянок	18522	74064	6865	29626	431	1724	850	80
Разом	85389	348225	44934	181398	6140	23430	8830 ¹	533

Ці дані подані станом на 31.XII.1945 р. Дані у колонках „Спалено господарств” і „Людські втрати” є неточними з огляду на труднощі їх здобути.

^дВірно^д

А МВСіА РП, ф. МВР 362, арк. 4–5.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі вписано від руки: „а/а”; поруч: „боротьба з бандами”.

^а–^а Абзац зазначений від руки вертикальною рисою зліва на полях.

^б–^б Підкреслено від руки.

^в–^в Підкреслено від руки і поставлено знак питання.

^г–^г Частина колонки зазначена вертикальними рисками від руки.

^д–^д Перекреслено.

¹ Підрахунок дає: 10 993.

Statystyka przesiedlenia
Od chwili wszczęcia akcji przesiedlenia się mniejszości ukraińskiej do USSR
akcja ta przedstawia się następująco:

Powiat	Przewidziano do przesiedlenia:		Ewakuowano do 31.12.45		Osiedlono na gospod[arstwach] ukr.		^b Spalono gospod[arstw] ^b	Straty w ludziach
	rodzin:	osób:	rodzin:	osób:	rodzin:	osób:		
Gorlice	4006	18120	3070	^b 13676 ^b	496	^b 1784 ^b	^d 1250	-
Jarosław	14495	58649	6020	^b 23612 ^b	2316	^b 9495 ^b	1250	8
Jasło	1997	8259	1774	7241	-	-	-	
Lesko	11407	45628	861	3431	-	-	1000	28
Lubaczów	11857	53207	5980	25370	501	1624	1000 ^d	2
Przemyśl	17929	69595	16388	61853	957	3837	^b 5600 ^b	415
Brzozów								
Krosno	5176	20703	3976	16589	1439	4966	43	-
Rzeszów								
Sanok	18522	74064	6865	29626	431	1724	850	80
Razem	85389	348225	44934	181398	6140	23430	8830 ¹	533

Dane te są według stanu na 31.XII.1945 r. Dane w rubrykach „Spalono gospodarstw” i „Straty w ludziach” nie są ściśle, z powodu trudności w uzyskaniu danych.

^c-Za zgodność^e

A MSWiA, MBP 362, k. 4-5.

Kopia, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisano: *ala; obok: walka z bandami.*

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a-^a Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręcznie pionową kreską.

^b-^b Podkreślono odręcznie.

^c-^c Podkreślono odręcznie i postawiono znak zapytania.

^d-^d Część kolumny zaznaczona odręcznie pionowymi kreskami.

^e-^e Przekreślono.

¹ Sumowanie daje wynik: 10 993.

5 січня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід переселення польського населення з Волинської області станом на 5 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Луцка
5.1.46.

КИЕВ НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

По состоянию на 5.1.46 года.

Число лиц польской национальности, подлежащих эвакуации из Волынской области в Польшу – 67500 чел.

Зарегистрировалось на выезд 66736 чел.

Выехало 63695 чел.

ШЕСТАКОВ

2/2/97/11

Передал: Серветник

Приняла: Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 130.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „487” з датою: „7.1.46”; нижче приписка від руки: „2-е Упр[авление], т. Мазину”; „т. Иовенко, исп[ользовать] в доклад[е]”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

**5 stycznia 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego.
Stan na 5 stycznia 1946 r.**

Przez „WCz” z Łucka
5.1.46.

KIJÓW NKGB USRS tow. SAWCZENKO

Według stanu na 5.1.46 roku.

Liczba osób narodowości polskiej podlegających ewakuacji z obwodu wołyńskiego do Polski – 67 500 os[ób].

Zarejestrowano na wyjazd 66 736 os[ób].

Wyjechało 63 695 os[ób].

SZESTAKOW

2/2/97/11

Nadał: Sierwietnik

Przyjęła: Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 130.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 487 i data: 7.1.46; niżej odręczna adnotacja: 2-gi Zarz[ąd]; dekretacje: t. Mazin; t. Iowienko, wyk[orzystał] w raporcie, data: 7/1 i nieczytelny podpis.

5 січня 1946, Херсон. Записка по ВЧ О. Голубєва П. Медведєву про підготовку до переселення осіб польської, єврейської та інших національностей з Херсонської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Херсона
5.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

Всего по области по состоянию на 1.1.46 г. подлежит репатриации быв. польских граждан – ^а4583^а чел. Подали заявления на выход из советского гражданства – ^а4583^а чел., из них оформлены протоколом комиссии при Облсполкоме – ^а4583^а чел., в том числе взрослых – 3045 чел. и детей до 14 лет – 1538 чел. По национальности: поляков – 3557, евреев – 923, украинцев – 79, русских – 20, белорусов – 3, греков – 1.

До настоящего времени ^аотправка польских граждан не производилась.^а Подготовительная работа ведется с расчетом отправки первого эшелона в первой половине января 1946 г. в количестве 20 вагонов, из расчета 25 человек на вагон. Докладную записку по этому вопросу высылаем 5.1.46 г.

ПЕРЕДАЛ: ЗАМОВА
ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

№ 23/2/48

ГОЛУБЕВ¹

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 97.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „590” з датою: „7.1.46”; зліва на полях приписка від руки: „б. отд.”; нижче резолюція: „т. Іовенко, к докладу”, дата: „8/1” і нерозбірливий підпис.

^а ^а Підкреслено від руки.

¹ Голубєв Олександр (нар. 1911), у 1944–1947 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Херсонської області; у 1947–1950 – заступник начальника Управління МГБ УРСР Рівненської області; 1948 полковник держбезпеки.

5 січня 1946, Сталіно. Записка по ВЧ Г. Івкіна П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян зі Сталінської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Сталино
5.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 2/6/79 по состоянию на 1.1.46 г.

На территории Сталинской области проживает 1641 чел. быв. польских граждан, подлежащих репатриации. Из них оформили выход из советского гражданства 635 дел на 1023 чел.

Эшелон с польскими репатриантами из Сталинской области не отправлялся.

ИВКИН¹

ПЕРЕДАЛ: ВОРОБЬЕВ

ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 91.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „497” з датою: „7.1.46”; поруч приписка від руки: „б. отд.”; зліва на полях резолюція: „т. Иовенко, к докладу”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

¹ Івкін Георгій (1904–1995), у 1943–1946 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Сталінської області, у 1946–1950 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Львівської області; у 1944 полковник держбезпеки.

**5 stycznia 1946, Stalino. Depesza WCz. G. Iwkina do P. Miedwiediewa o
przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu stalińskiego.
Stan na 1 stycznia 1946 r.**

Przez „WCz” ze Stalino
5.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 2/6/79. Według stanu na 1.1.46 r.

Na terenie obwodu stalińskiego zamieszkuje 1641 był[ych] obywateli polskich podlegających repatriacji. Z tego formalności związane z rezygnacją z obywatelstwa sowieckiego załatwiono w 635 sprawach dla 1023 os[ób].

Transportu z repatriantami polskimi z obwodu stalińskiego nie odprawiano.

IWKIN¹

**NADAŁ: WOROBJOW
PRZYJĘŁA: GAPIEJEW**

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 91.

Oryginał, maszynopis.

*Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 497 i data: 7.1.46; obok odręczny dopisek: 6 oddz[iał];
na lewym marginesie dekreacja: t. Iowienko do raportu, data: 7/1 i nieczytelny podpis.*

¹ Iwkin Giorgij (1904–1995), w l. 1943–1946 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu stalińskiego, w l. 1946–1950 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu lwowskiego; w 1944 płk bezp. państw.

5 січня 1946, Миколаїв. Записка по ВЧ Б. Кондратенка П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Миколаївської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Николаева
5.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 2/6/79

По городу Николаеву и районам области по состоянию на 1 января 46 года подлежит репатриации в соответствии с соглашением от 6 июля 45 г. – 2030 чел. бывших польских граждан – поляков и евреев. Кроме того, учтено 144 чел. советских граждан, членов семей военнослужащих в польских войсках и др. лиц, также подпадающих под действие соглашения.

Утверждено дел на выход из советского гражданства согласно решению смешанной комиссии при Облисполкоме – на 1923 чел.

До 1 января 1946 года отправка репатриантов в Польшу не производилась.

Докладная записка о ходе репатриации бывших польских граждан нами выслана 30 декабря 45 г. за № 533.

№ 13/4

КОНДРАТЕНКО¹

ПЕРЕДАЛ: БОРИСОВ

ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 69.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „445” з датою: „5.1.46”; зліва на полях резолюції: „т. Ткаченко, 7.1-46”; „т. Іовенко, 7/1-46 г.”

¹ Кондратенко Борис (нар. 1911), у 1944–1947 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Миколаївської області, у 1947–1953 – заступник начальника Управління МГБ УРСР цієї ж області; у 1948 полковник держбезпеки.

5 stycznia 1946, Nikołajew. Depesza WCz. B. Kondratenki do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej i żydowskiej z obwodu nikołajewskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Nikołajewa
5.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 2/6/79

W mieście Nikołajewie i w rejonach obwodu według stanu na 1 stycznia 46 roku, zgodnie z porozumieniem z 6 lipca 45 r., podlega repatriacji – 2030 byłych obywateli polskich – Polaków i Żydów. Ponadto zewidencjonowano 144 obywatele sowieckich, członków rodzin żołnierzy wojsk polskich i in[ne] osoby, spełniające również warunki porozumienia.

Komisja mieszana przy *Obłispolkowie* zatwierdziła rezygnację z obywatelstwa sowieckiego 1923 os[ób].

Do 1 stycznia 1946 roku wysyłki repatriantów do Polski nie było.

Raport z przebiegu repatriacji byłych obywateli polskich wysłaliśmy 30 grudnia 45 r. za nr 533.

Nr 13/4

KONDRATENKO¹

NADAŁ: BORISOW

PRZYJĘŁA: ŁUCENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 69.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu odręcznie wpisany nr: 445 i data: 5.1.46; na lewym marginesie dekretacje: t.

Tkaczenko i data: 7/1-46; t. Iowienko, data: 7/1-46 r.

¹ Kondratenko Borys (ur. 1911), w l. 1944–1947 naczelnik 2-go Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu nikołajewskiego, w l. 1947–1953 zca naczelnika UMGB USRS w tymże obwodzie; w 1948 płk bezp. państw.

5 січня 1946, Запоріжжя. Записка по ВЧ І. Кузнецова П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян із Запорізької області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Запорожья
5.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На Ваш № 2/6/79 от 3 января 46 года сообщая, что по состоянию на 1.1.46 г. из числа бывших польских граждан, проживающих в Запорожской области, подлежит репатриации – 2950 чел., из них оформили выход из сов. гражданства – 2382 чел. Выехавших в Польшу нет.

ПЕРЕДАЛ: КРИВОПАЛОВ № 5
ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

КУЗНЕЦОВ¹

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 56.
Оригінал, машинопис.*

Над текстом документа вписаний від руки номер: „438” з датою: „5.1.46”; зліва вгорі резолюції: „т. Каченко, 7.1-46”; нижче: „т. Иовенко, исп[ользовать] в докл[аде]”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

¹ Кузнецов Іван (нар. 1903), у 1943–1946 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Запорізької області, у 1946–1948 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Сталінської області; у 1944 підполковник держбезпеки, з 1948 полковник держбезпеки.

**5 stycznia 1946, Zaporozże. Depesza WCz. I. Kuzniecowa do P. Miedwiediewa
o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu
zaporoskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.**

Przez „WCz” z Zaporozża
5.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na Wasz nr 2/6/79 z 3 stycznia 46 roku donoszę, że według stanu na 1.1.46 r. spośród byłych obywateli polskich zamieszkałych w obwodzie zaporoskim repatriacji podlega – 2950 os[ób], w tym formalności związane z rezygnacją z obywatelstwa sowieckiego załatwiły 2382 os[oby]. Brak osób, które wyjechały do Polski.

NADAŁ: KRIWOPAŁOW nr 5 KUZNICOW¹
PRZYJĘŁA: ŁUCENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 56.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 438 i data: 5.1.46; w lewym górnym rogu dekretacje: t. Tkaczenko, data: 7.1.46; niżej: t. Iowienko wyk[orzystał] w raporcie, data: 7/1 i nieczytelny podpis.

¹ Kuzniecowa Iwan (ur. 1903), w l. 1943–1946 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu zaporoskiego, w l. 1946–1948 zca naczelnika UNKGB-UMGB USRS obwodu stalińskiego. W 1944 ppłk bezp. państw., 1948 płk bezp. państw.

5 січня 1946, Харків. Записка по ВЧ О. Чермниха П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Харківської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Харькова
5.1.46.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 2/6/79 от 3.1.46 г.

Всего подлежит репатриации лиц польской и еврейской национальности по Харьковской области – ^а3275^а человек.

На 1.1.46 г. подано заявлений на выход из советского гражданства ^а1482^а.

Оформлено и утверждено дел специальной комиссией на ^а1182^а чел., подлежащих репатриации в первую очередь.

Отправки польских граждан не было. Заявка на необходимое количество железнодорожного транспорта для спецпереселенцев не дана.

ЧЕРМНЫХ

**ПЕРЕДАЛ: КОЛБИН
ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА**

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 25.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „507” з датою: „7.1.46”; нижче резолюції: „т. Мазину”; „т. Иовенко, исп[ользовать] в доклад[е]”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

^а ^а Підкреслено від руки.

5 stycznia 1946, Charków. Depesza WCz. A. Czermnycha do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej i żydowskiej z obwodu charkowskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Charkowa
5.1.46.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 2/6/79 z 3.1.46 r.

Ogółem w obwodzie charkowskim podlega repatriacji – ^a3275^a osób narodowości polskiej i żydowskiej.

Na 1.1.46 r. złożono ^a1482^a podania o rezygnacji z obywatelstwa sowieckiego.

Specjalna komisja załatwiła formalnie i zatwierdziła sprawy ^a1182^a os[ób] podlegających repatriacji w pierwszej kolejności.

Wyjazd obywateli polskich nie nastąpił. Nie zamówiono niezbędnej ilości transportu kolejowego dla specjalnych przesiedleńców.

CZERMNYCH

**NADAŁ: KOŁBIN
PRZYJĘŁA: GAPIEJEWA**

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 25.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 507 i data 7.1.46; niżej dekretacje: t. Mazin; t. Iowienko, wyk[orzystać] w raporcie, data 7/1 i nieczytelny podpis.

^a -^a Podkreślono odręcznie.

5 січня 1946, Київ. Довідка Б. Іванова про результати переселення українського населення з Польщі та польських громадян з УРСР станом на 1 січня 1946 р.

СЕКРЕТНО

^а-НКГБ УССР т. Медведєву^а

Евакуація українського населення из Польши и польских граждан с территории УССР по состоянию на 1-е января 1946 г.

І. Евакуація українського населення из Польши

	За весь период эвакуации		В т.ч. Всего		
	В восточные обл. У.С.С.Р.	В западные обл. У.С.С.Р.	ИТОГО	За отчетную пятидневку с 25/XII.45 по 1.I.46 г.	За предыдущую пятидневку с 20 по 25/XII.45 г.
А. Подали заявлений:					
хозяйств	46003	43920	89923	312	392
в них душ	174967	169764	344731	853	1542
Подготовлено к эвакуации -					
хозяйств	-	-	84223	- ^{*)}	438
в них душ	-	-	325412	-	1681
Отправлено из Польши					
хозяйств	42344	41512	83856	176	509
в них душ	161792	162365	324157	500	2111
Прибыло в УССР					
хоз-в	39663	34409	74072	823	34
в них душ	150450	135110	285560	6559	117

^{*)} см. примечание к форме № I

5 stycznia 1946, Kijów. Zbiorcza informacja B. Iwanowa o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 1 stycznia 1946 r.

TAJNE

^a-NKGB USRS do t. Miedwiediewa^a

Ewakuacja ludności ukraińskiej z Polski i obywateli polskich z terytorium USRS według stanu na 1 stycznia 1946 r.

I. Ewakuacja ludności ukraińskiej z Polski

	Za cały okres ewakuacji		W tym łącznie		
	Do wschodnich obw[odów] U.S.R.S.	Do zachodnich obw[odów] U.S.R.S.	RAZEM	Za pięciodniówkę sprawozdawczą od 25/XII.45 r. do 1.I.46 r.	Za poprzednią pięciodniówkę od 20 do 25/XII.45 r.
A. Podania złożyło					
gospodarstw	46003	43920	89923	312	392
w nich dusz	174967	169764	344731	853	1542
Przygotowano do ewakuacji –					
gospodarstw	–	–	84223	– ^{*)}	438
w nich dusz	–	–	325412	–	1681
Wysłano z Polski					
gospodarstw	42344	41512	83856	176	509
w nich dusz	161792	162365	324157	500	2111
Przybyło do USRS					
gospodarstw	39663	34409	74072	823	34
w nich dusz	150450	135110	285560	6559	117

^{*)} zob. uwagi do załącznika nr I

Б. Принято в члены колхозов:

ВСЕГО	В %% к числу хозяйств прибывших в восточные области	В том числе	
		За отчетную пятидневку с 25/XII.45 по 1.I.1946 г.	За предыдущую пятидневку с 20 по 25/XII.45 г.
27668	69,8	76	-

II. Эвакуация польских граждан с территории УССР в Польшу

	За весь период эвакуации		В том числе			
			за отчетную декаду с 20/XII.45 г. по 1.I.46 г.		за предыдущую декаду с 10 по 20/XII.45 г.	
	Число хоз-в	В них душ	Число хоз-в	В них душ	Число хоз-в	В них душ
Подали заявлений	264038	753244	2830	6895	2917	6868
Подготовлено к эвакуации	259461	743596	248	3209	2893	6884
Отправлено в Польшу	207485	612530	1251	2917	2394	5993

III. Вывезено скота украинским населением из Польши и польскими гражданами из УССР

	83856 хозяйствами украинского населения вывезено из Польши	207486 хозяйствами польских граждан вывезено из УССР
Крупного рогатого скота	75140	72090 ¹
Лошадей	31457	32193
Свиней	15094	7882
Овец и коз	24274	22583

^а № 0002

5 I 46^а

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ ПРИ СНК УССР ПО ДЕЛАМ ЭВАКУАЦИИ
(—) Б. ИВАНОВ

B. Przyjęto na członków kolchozów

ŁĄCZNIE	W % w stosunku do liczby gospodarstw przybyłych do wschodnich obwodów	W tym	
		Za pięciodniówkę sprawozdawczą od 25/XII.45 do 1.I.1946 r.	Za poprzednią pięciodniówkę od 20 do 25/XII.45 r.
27668	69,8	76	-

II. Ewakuacja obywateli polskich z terytorium USRS do Polski

	Za cały okres ewakuacji		W tym			
			Za dekadę sprawozdawczą od 20/XII.45 r. do 1.I.1946 r.		Za poprzednią dekadę od 10 do 20/XII.45 r.	
	Liczba gospodarstw	W nich dusz	Liczba gospodarstw	W nich dusz	Liczba gospodarstw	W nich dusz
Podania złożono	264038	753244	2830	6895	2917	6868
Przygotowano do ewakuacji	259461	743596	248	3209	2893	6884
Wysłano do Polski	207485	612530	1251	2917	2394	5993

III. Zwierzęta hodowlane wywiezione przez ludność ukraińską z Polski i przez obywateli polskich z USRS

	83856 gospodarstw ludności ukraińskiej wywiezło z Polski	207486 gospodarstw obywateli polskich wywiezło z USRS
Bydła rogatego	75140	72090 ¹
Koni	31457	32193
Świń	15094	7882
Owiec i kóz	24274	22583

^a-nr 0002
5 I 46^a

NACZELNIK ZARZĄDU DO SPRAW EWAKUACJI PRZY RKL USRS
(—) B. IWANOW

СПРАВКА

о ходе эвакуации украинского населения из Польши и польских граждан с территории западных областей УССР по состоянию на 1-е Января 1946 г.

I. Подано заявлений об эвакуации украинским населением в Польше

№№ пп	Наименование областей, куда изъявили желание эвакуироваться	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ населения
1.	Ворошиловградская	1716	7508
2.	Днепропетровская	6717	24560
3.	Запорожская	9875	35679
4.	Кировоградская	2555	11240
5.	Николаевская	4601	16403
6.	Одесская	8071	29014
7.	Полтавская	2126	8976
8.	Сталинская	3187	13771
9.	Сумская	898	3551
10.	Харьковская	1094	4755
11.	Херсонская	5090	19355
	Итого:	45930	174812
12.	Волынская	5165	17030
13.	Драгобычская	4116	16170
14.	Львовская	10810	41526
15.	Ровенская	1976	7647
16.	Станиславская	4925	18191
17.	Тернопольская	16928	69200
	Итого:	43920	169764
	Прочие области	73	155
	ВСЕГО:	89923	344731
	Подготовлено к эвакуации	84223	325412

ПРИМЕЧАНИЕ: 1) Увеличение данных о количестве хозяйств, подавших заявления об эвакуации и числе душ в них, произошло:

а) в восточных областях за счет уточнения сведений районными уполномоченными.

б) в западных областях за счет фактической подачи заявлений в течение отчетной пятидневки.

2) Уменьшение количества хозяйств, подготовленных к эвакуации и увеличение числа душ в них, произошло за счет уточнения данных, полученных от районных уполномоченных. -

INFORMACJA

o przebiegu ewakuacji ludności ukraińskiej z Polski i obywateli polskich z terytorium zachodnich obwodów USRS według stanu na 1 stycznia 1946 r.

I. Podania o ewakuację złożone przez ludność ukraińską w Polsce

Lp.	Nazwa obwodu, do którego chcieli zostać ewakuowani	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz ludności
1.	Woroszyłowgradzki	1716	7508
2.	Dniepropietrowski	6717	24560
3.	Zaporoski	9875	35679
4.	Kirowogradzki	2555	11240
5.	Nikołajewski	4601	16403
6.	Odeski	8071	29014
7.	Połtawski	2126	8976
8.	Staliński	3187	13771
9.	Sumski	898	3551
10.	Charkowski	1094	4755
11.	Chersoński	5090	19355
	Razem:	45930	174812
12.	Wołyński	5165	17030
13.	Drohobycki	4116	16170
14.	Lwowski	10810	41526
15.	Rówieński	1976	7647
16.	Stanisławski	4925	18191
17.	Tarnopolski	16928	69200
	Razem:	43920	169764
	Inne obwody	73	155
	ŁĄCZNIE:	89923	344731
	Przygotowano do ewakuacji	84223	325412

UWAGA: 1) Zwiększenie danych o ilości gospodarstw, które złożyły podania o ewakuację i w nich liczbie dusz nastąpiło:

a) w obwodach wschodnich w rezultacie uściślenia danych przez pełnomocników rejonowych,

b) w obwodach zachodnich w rezultacie rzeczywistego napływu podań w ciągu pięciodniówki sprawozdawczej.

2) Zmniejszenie liczby gospodarstw przygotowanych do ewakuacji i zwiększenie w nich liczby dusz nastąpiło w rezultacie uściślenia danych otrzymanych od pełnomocników rejonowych. –

**II. Отправлено из Польши украинского населения в области УССР
по состоянию на 1-е Января 1946 г.**

№№ пп	Наименование области	Отправлено с 1/XI.44 г. по 1.I.1946 г.			В т.ч. отправлено с 25/XII.45 г. по 1.I.46 г.		
		Вагонов	Хоз-в	В них душ	Вагонов	Хоз-в	В них душ
1.	Ворошиловградская	609	1544	6816	-	-	-
2.	Днепропетровская	2885	6252	22968	-	-	-
3.	Запорожская	4367	8843	32642	-	-	-
4.	Кировоградская	1049	2376	10233	-	-	-
5.	Николаевская	2264	4175	14984	-	-	-
6.	Одесская	3673	7391	26914	-	-	-
7.	Полтавская	928	1815	7777	-	-	-
8.	Сталинская	1197	3048	13012	-	-	-
9.	Сумская	204	736	2939	-	-	-
10.	Харьковская	426	1052	4571	-	-	-
11.	Херсонская	2721	5052	18791	-	-	-
	Итого:	20323	42284	161647			
12.	Волынская	1353	4968	16884	-	29	82
13.	Дрогобычская	762	3747	14604	-	4	12
14.	Львовская	3463	10726	41506	14	91	283
15.	Ровенская	796	1910	7312	-	15	35
16.	Станиславская	1675	3862	14412	-	20	47
17.	Тернопольская	6073	16299	67647	62	17	41
	Итого:	14122	41512	162365	76	176	500
	Прочие области	9	60	145			
	ВСЕГО:	34454	83856	324157	76	176	500

ПРИМЕЧАНИЕ: 1) Увеличение данных о количестве хозяйств и душ населения, отправленных из Польши в восточные области УССР произошло за счет уточнения сведений районными уполномоченными; в западные области УССР – за счет фактической отправки в течение отчетной пятидневки.

2) По Тернопольской области в разделе „в том числе отправлено с 25/XII.45 г. по 1.I.46 г.” несоответствие данных о количестве отправленных вагонов и хозяйств объясняется уточнением сведений райуполномоченными. -

II. Ludność ukraińska wysłana z Polski do obwodów USRS według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Wysłano od 1/XI.44 r. do 1.I.1946 r.			W tym wysłano od 25/XII.45 r. do 1.I.46 r.		
		Wagonów	Gospodarstw	W nich dusz	Wagonów	Gospodarstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	609	1544	6816	–	–	–
2.	Dniepropietrowski	2885	6252	22968	–	–	–
3.	Zaporoski	4367	8843	32642	–	–	–
4.	Kirowogradzki	1049	2376	10233	–	–	–
5.	Nikołajewski	2264	4175	14984	–	–	–
6.	Odeski	3673	7391	26914	–	–	–
7.	Połtawski	928	1815	7777	–	–	–
8.	Staliński	1197	3048	13012	–	–	–
9.	Sumski	204	736	2939	–	–	–
10.	Charkowski	426	1052	4571	–	–	–
11.	Chersoński	2721	5052	18791	–	–	–
	Razem:	20323	42284	161647			
12.	Wołyński	1353	4968	16884	–	29	82
13.	Drohobycki	762	3747	14604	–	4	12
14.	Lwowski	3463	10726	41506	14	91	283
15.	Rówieński	796	1910	7312	–	15	35
16.	Stanisławski	1675	3862	14412	–	20	47
17.	Tarnopolski	6073	16299	67647	62	17	41
	Razem:	14122	41512	162365	76	176	500
	Inne obwody	9	60	145			
	ŁĄCZNIE:	34454	83856	324157	76	176	500

UWAGA: 1) Zwiększenie danych o ilości gospodarstw i dusz ludności wysłanych z Polski do wschodnich obwodów USRS nastąpiło w rezultacie uściślenia informacji otrzymywanych od pełnomocników rejonowych; do zachodnich obwodów USRS – w rezultacie rzeczywistego wysłania w ciągu pięciodniówki sprawozdawczej.

2) W obwodzie tarnopolskim w rubryce „w tym wysłano od 25/XII.45 r. do 1.I.46 r.” niezgodność danych o ilości wysyłanych wagonów i gospodarstw należy tłumaczyć uściśleniem informacji otrzymywanych od pełnomocników rejonowych. –

**III. Прибыло в УССР на места украинского населения
по состоянию на 1-е Января 1946 г.**

№№ пп	Наименование области	Прибыло с 1/XI.44 г. по 1.I.1946 г.			В т.ч. прибыло с 25/XII.45 г. по 1.I.46 г.		
		Вагонов	Хоз-в	В них душ	Вагонов	Хоз-в	В них душ
1.	Ворошиловградская	645	1348	6317	-	-	-
2.	Днепропетровская	2687	5510	21356	-	-	-
3.	Запорожская	4485	8568	31211	-	-	-
4.	Кировоградская	1119	2188	9882	-	-	-
5.	Николаевская	2220	4139	13112	-	-	-
6.	Одесская	3638	6820	24329	-	-	-
7.	Полтавская	1204	1894	8302	-	-	-
8.	Сталинская	1560	3044	13201	-	-	-
9.	Сумская	385	558	2208	-	-	-
10.	Харьковская	424	918	4122	-	-	-
11.	Херсонская	3004	4670	16392	-	-	-
	Итого:	21371	39657	150432			
12.	Волынская	902	3638	12272	-	-	-
13.	Дрогобычская	625	4156	15660	-	-	-
14.	Львовская	3010	9029	33772	5	44	82
15.	Ровенская	630	1038	3793	-	44	177
16.	Станиславская	775	2315	8707	23	79	273
17.	Тернопольская	6629	14233	60906	582	656	6027
	Итого:	12571	34409	135110	610	823	6559
	Прочие области	-	6	18			
	ВСЕГО:	33942	74072	285560	610	823	6559

ПРИМЕЧАНИЕ: По Ворошиловградской и Сталинской областям изменение данных произошло за счет уточнения сведений в районах области.
По Тернопольской области в разделе „в том числе прибыло с 25/XII.45 г. по 1.I.46 г.” несоответствие данных о количестве прибывших хозяйств и душ в них объясняется уточнением ранее представленных сведений. --

III. Ludność ukraińska przybyła na miejsce do USRS według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Przybyło od 1/XI.44 r. do 1.I.1946 r.			W tym przybyło od 25/XII.45 r. do 1.I.46 r.		
		Wagonów	Gospodarstw	W nich dusz	Wagonów	Gospodarstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	645	1348	6317	-	-	-
2.	Dniepropietrowski	2687	5510	21356	-	-	-
3.	Zaporoski	4485	8568	31211	-	-	-
4.	Kirowogradzki	1119	2188	9882	-	-	-
5.	Nikołajewski	2220	4139	13112	-	-	-
6.	Odeski	3638	6820	24329	-	-	-
7.	Połtawski	1204	1894	8302	-	-	-
8.	Staliński	1560	3044	13201	-	-	-
9.	Sumski	385	558	2208	-	-	-
10.	Charkowski	424	918	4122	-	-	-
11.	Chersoński	3004	4670	16392	-	-	-
	Razem:	21371	39657	150432			
12.	Wołyński	902	3638	12272	-	-	-
13.	Drohobycki	625	4156	15660	-	-	-
14.	Lwowski	3010	9029	33772	5	44	82
15.	Rówieński	630	1038	3793	-	44	177
16.	Stanisławski	775	2315	8707	23	79	273
17.	Tarnopolski	6629	14233	60906	582	656	6027
	Razem:	12571	34409	135110	610	823	6559
	Inne obwody	-	6	18			
	ŁĄCZNIE:	33942	74072	285560	610	823	6559

UWAGA: W obwodzie woroszyłowgradzkim i stalińskim zmiana danych nastąpiła w rezultacie uściślenia informacji z rejonów obwodu.

W obwodzie tarnopolskim w rubryce „w tym przybyło od 25/XII.45 r. do 1.I.46 r.” niezgodność danych o ilości przybyłych gospodarstw i w nich dusz należy tłumaczyć uściśleniem wcześniej przedstawionych informacji. -

СЕКРЕТНО

IV. Привезено скота украинским населением на 1-е Января 1946 г.

№№ пп	Наименование области	Привезено скота с 1/XI.44 г. по 1.I.1946 г.				
		Кр. рог. скота	Лошадей	Свиней	Овец и коз	Домашней птицы
1.	Ворошиловградская	1268	194	75	879	450
2.	Днепропетровская	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Запорожская	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Кировоградская	2242	314	71	1368	1017
5.	Николаевская	3793	1577	980	658	19000
6.	Одесская	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Полтавская	1819	493	347	783	2814
8.	Сталинская	2719	404	375	1164	1658
9.	Сумская	516	161	140	386	1069
10.	Харьковская	890	132	28	553	507
11.	Херсонская	3334	1573	927	1370	4928
	Итого:	34438	12019	7748	12257	75567
12.	Волынская	3305	2025	960	450	5941
13.	Дрогобычская	3350	1345	74	283	2201
14.	Львовская	5488	3215	488	667	7822
15.	Ровенская	968	1101	511	271	2265
16.	Станиславская	1524	633	77	162	2460
17.	Тернопольская	8304	3897	138	3332	5660
	Итого:	22939	12216	2248	5165	26349
	Прочие области	-	-	-	-	-
	ВСЕГО:	57377	24235	9996	17422	101916

IV. Zwierzęta hodowlane przywiezione przez ludność ukraińską
do 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Przywieziono zwierząt hodowlanych od 1/XI.44 r. do 1.I.1946 r.				
		Bydła rogatego	Koni	Świń	Owiec i kóz	Ptactwa domowego
1.	Woroszyłowgradzki	1268	194	75	879	450
2.	Dniepropietrowski	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Zaporoski	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Kirowogradzki	2242	314	71	1368	1017
5.	Nikołajewski	3793	1577	980	658	19000
6.	Odeski	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Połtawski	1819	493	347	783	2814
8.	Staliński	2719	404	375	1164	1658
9.	Sumski	516	161	140	386	1069
10.	Charkowski	890	132	28	553	507
11.	Chersoński	3334	1573	927	1370	4928
	Razem:	34438	12019	7748	12257	75567
12.	Wołyński	3305	2025	960	450	5941
13.	Drohobycki	3350	1345	74	283	2201
14.	Lwowski	5488	3215	488	667	7822
15.	Rówieński	968	1101	511	271	2265
16.	Stanisławski	1524	633	77	162	2460
17.	Tarnopolski	8304	3897	138	3332	5660
	Razem:	22939	12216	2248	5165	26349
	Inne obwody	-	-	-	-	-
	ŁĄCZNIE:	57377	24235	9996	17422	101916

СЕКРЕТНО

V. Принято семейств в члены колхозов по состоянию на 1-е Января 1946 г.

№№ пп	Наименование области	Всего прибыло семейств	Принято семейств в члены колхозов	Наделено семейств приусадеб- ными участками	Наделено семейств домами с хоз. по- стройками	% охвата коллекти- визацией
1.	Ворошиловградская	1348	191	783	187	14,1
2.	Днепропетровская	5810	4731	4157	1117	35,9
3.	Запорожская	8568	6949	3418	1790	81,1
4.	Кировоградская	2188	364	300	153	16,6
5.	Николаевская	4139	3690	3690	3690	89,2
6.	Одесская	6820	5513	6624	4352	80,8
7.	Полтавская	1894	456	295	543	24,1
8.	Сталинская	3044	2525	2080	931	82,9
9.	Сумская	558	138	28	51	24,7
10.	Харьковская	918	129	138	59	14,1
11.	Херсонская	4670	2982	2867	693	63,8
	Итого:	39657	27668	24380	13566	69,8
	Прочие области	6	-	-	-	-
	ВСЕГО:	39663	27668	24380	13566	69,8

ПРИМЕЧАНИЕ: 1) По Ворошиловградской области уменьшение данных о количестве семейств, наделенных жилыми домами произошло за счет уточнения сведений. В ранее представленные сведения (252)² были включены семейства, наделенные домами, временно свободными и не подлежащими передаче переселенцам. С 187 семействами Райфинотделами произведен расчет за полученные ими дома. —

2) По Сумской области уменьшение данных о количестве семейств, наделенных приусадебными участками, произошло за счет исключения 23 семейств, наделенных временными огородами. —

V. Rodziny przyjęte na członków kolchozów według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Łącznie przybyło rodzin	Przyjęto na członków kolchozów rodzin	Przydzielono rodzinom działki przyzagrodowe	Przydzielono rodzinom domy z zabudowaniami gospodarczymi	% objęcia kolektywizacją
1.	Woroszyłowgradzki	1348	191	783	187	14,1
2.	Dniepropietrowski	5810	4731	4157	1117	35,9
3.	Zaporoski	8568	6949	3418	1790	81,1
4.	Kirowogradzki	2188	364	300	153	16,6
5.	Nikołajewski	4139	3690	3690	3690	89,2
6.	Odeski	6820	5513	6624	4352	80,8
7.	Połtawski	1894	456	295	543	24,1
8.	Staliński	3044	2525	2080	931	82,9
9.	Sumski	558	138	28	51	24,7
10.	Charkowski	918	129	138	59	14,1
11.	Chersoński	4670	2982	2867	693	63,8
	Razem:	39657	27668	24380	13566	69,8
	Inne obwody	6	–	–	–	–
	ŁĄCZNIE:	39663	27668	24380	13566	69,8

UWAGA: 1) Zmniejszenie danych o liczbie rodzin z obwodu woroszyłowgradzkiego, którym przydzielono domy mieszkalne nastąpiło na podstawie uściślenia informacji. We wcześniej przedstawionej informacji (252)² włączono rodziny, którym przydzielono tymczasowo domy wolne i nie podlegające przekazaniu przesiedleńcom. Ze 187 rodzinami *Rajfinodiety* dokonały rozliczenia za otrzymane przez nie domy. –

2) Zmniejszenie danych o liczbie rodzin z obwodu sumskiego, którym przydzielono działki przyzagrodowe nastąpiło w rezultacie wyłączenia 23 rodzin, którym przydzielono tymczasowo ogrody. –

VI. Подано заявлений об эвакуации польскими гражданами с территории
УССР в Польшу по состоянию на 1-е Января 1946 г.

№№ пп	Наименование области	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ
1.	Волынская	21752	66736
2.	Дрогобычская	39205	108517
3.	Львовская	76230	193183
4.	Ровенская	22952	71824
5.	Станиславская	29199	83412
6.	Тернопольская	71531	218601
7.	Черновицкая	3169	10971
	Всего:	264038	753244
	Подготовлено к эвакуации	259461	743596

VII. Отправлено в Польшу по состоянию на 1 Января 1946 г.

№№ пп	Наименование области	Число вагонов	Число хозяйств	В них душ
1.	Волынская	3304	20405	63695
2.	Дрогобычская	5927	28662	81408
3.	Львовская	8280	53980	136537
4.	Ровенская	4802	21422	66923
5.	Станиславская	4636	21019	65275
6.	Тернопольская	13155	59486	190163
7.	Черновицкая	693	2511	8529
	Всего:	40797	207485	612530

VI. Podania złożone przez obywateli polskich o ewakuację z terytorium
USRS do Polski według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz
1.	Wołyński	21752	66736
2.	Drohobycki	39205	108517
3.	Lwowski	76230	193183
4.	Rówieński	22952	71824
5.	Stanisławski	29199	83412
6.	Tarnopolski	71531	218601
7.	Czerniowiecki	3169	10971
	Razem:	264038	753244
	Przygotowano do ewakuacji	259461	743596

VII. Wysłano do Polski według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Ilość wagonów	Ilość gospodarstw	W nich dusz
1.	Wołyński	3304	20405	63695
2.	Drohobycki	5927	28662	81408
3.	Lwowski	8280	53980	136537
4.	Rówieński	4802	21422	66923
5.	Stanisławski	4636	21019	65275
6.	Tarnopolski	13155	59486	190163
7.	Czerniowiecki	693	2511	8529
	Razem:	40797	207485	612530

VIII. Вывезено скота украинским населением из Польши и польскими гражданами из УССР по состоянию на 1-е Января 1946 г.

№№ пп	Наименование поголовья скота	83856 хозяйствами украинского населения вывезено из Польши	207485 хозяйствами польских граждан вывезено из У.С.С.Р.
1.	Крупного рогатого скота	75140	79090
2.	Лошадей	31457	32193
3.	Свиней	15094	7882
4.	Овец и коз	24274	22583

IX. Сдано скота и с.х. продуктов украинским населением в Польше Красной Армии и польскими гражданами в УССР органам Уполнаркомзага по состоянию на 1-е Января 1946 г.

№№ пп	Наименование поголовья скота и с.х. продуктов	Един. изм.	83859 хозяйствами украинского населе- ния сдано в Польше	207485 хозяйствами польских граждан сдано в УССР
1.	Крупного рогатого скота	голов	-	376
2.	Лошадей	-"-	-	356
3.	Овец и коз	-"-	-	23
4.	Свиней	-"-	-	1
5.	Зерновых культур	тонн	7392,0	4,6
6.	Картофеля	-"-	51506,0	255,8
7.	Овощей	-"-	417,0	0,2
8.	Свеклы разной	-"-	1713,0	0,3
9.	Сена	-"-	} 35250,0	36,3
10.	Соломы	-"-		177,4
11.	Семян трав	-"-	34,0	-
12.	Мяса	-"-	13,0	-
13.	Скота в живом весе	-"-	33,0	-
14.	Масличных культур	-"-	0,8	-

Примечание: уменьшение количества сданных семян масличных культур произошло за счет исправления ранее сообщенных сведений.

VIII. Zwierzęta hodowlane wywiezione przez ludność ukraińską z Polski i obywateli polskich z USRS według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa pogłowia trzody	83856 gospodarstw ludności ukraińskiej wywiezło z Polski	207485 gospodarstw obywateli polskich wywiezło z U.S.R.S.
1.	Bydła rогatego	75140	79090
2.	Koni	31457	32193
3.	Świń	15094	7882
4.	Owiec i kóz	24274	22583

IX. Zwierzęta hodowlane i produkty rolne zdane przez ludność ukraińską w Polsce Armii Czerwonej i przez obywateli polskich w USRS organom *Upołnarkomzagu* według stanu na 1 stycznia 1946 r.

Lp.	Nazwa pogłowia trzody i produktów rol[nych]	jednostka miary	83859 gospodarstw ludności ukraińskiej zdało w Polsce	207485 gospodarstw obywateli polskich zdało w USRS
1.	Bydła rогatego	sztuk	—	376
2.	Koni	— —	—	356
3.	Owiec i kóz	— —	—	23
4.	Świń	— —	—	1
5.	Kultur zbożowych	ton	7392,0	4,6
6.	Ziemniaków	— —	51506,0	255,8
7.	Warzyw	— —	417,0	0,2
8.	Buraków różnych	— —	1713,0	0,3
9.	Siana	— —	} 35250,0	36,3
10.	Słomy	— —		177,4
11.	Nasion traw	— —	34,0	—
12.	Mięsa	— —	13,0	—
13.	Żywca	— —	33,0	—
14.	Roślin oleistych	— —	0,8	—

Uwaga: zmniejszenie ilości zdanych nasion roślin oleistych nastąpiło w rezultacie poprawienia wcześniej przekazywanych informacji.

Х. Оставлено имущества по состоянию на 1-е Января 1946 г.

	Украинским населением в Польше	Польскими гражданами в УССР
Число хозяйств	68948	74606
Всего на сумму (в тыс. руб.)	469889,0	180311,8
В т.ч. строений (в тыс. руб.)	409085,0	177835,5

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ ПРИ СНК УССР ПО ДЕЛАМ ЭВАКУАЦИИ
(—) Б. ИВАНОВ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 3, арк. 139–147.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі першої сторінки вписаний від руки номер: „573” з датою: „7.1.46”; нижче приписка: „т. Иовенко. Используйте в доклад”, дата: „8/1” і нерозбірливий підпис.

¹ Вписано від руки.

¹ У додатку (таблиця VIII) подано число 79 090.

² Тут не публікується.

X. Pozostawione mienie według stanu na 1 stycznia 1946 r.

	Przez ludność ukraińską w Polsce	Przez obywateli polskich w USRS
Liczba gospodarstw	68948	74606
Łącznie na sumę (w tys. rub[li])	469889,0	180311,8
W tym zabudowań (w tys. rub[li])	409085,0	177835,5

NACZELNIK ZARZĄDU DO SPRAW EWAKUACJI PRZY RKL USRS
(—) B. IWANOW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 3, ark. 139–147.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu pierwszej strony wpisany odręcznie nr: 573 i data: 7.1.46; poniżej adnotacja: t. lowienko. Wykorzystajcie w raporcie, data: 8/1 i nieczytelny podpis.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

¹ W załączniku (tab. VIII) podano liczbę 79 090.

² Nie publikuje się.

**6 січня 1946, Ворошиловград. Записка по ВЧ М. Ілясова П. Медведєву
про підготовку до переселення польського населення
з Ворошиловградської області станом на 1 січня 1946 р.**

По „ВЧ” из Ворошиловграда
6.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На Ваш № 2/6179¹ сообщая, что по состоянию на 1.1.46 г. по области учтено 1833 чел. польской национальности, подлежащих репатриации, из них подали заявления о выходе из гражданства СССР и об эвакуации в Польшу – 1200 чел. Оформлен выход из советского гражданства на 550 чел.

Эвакуация лиц этой категории пока не начата.

Докладная записка по этому вопросу отправлена Вам 4.1.46 г. за № 3/1-47.

№ 3/1-23

ИЛЯСОВ²

ПЕРЕДАЛ: КОПЫЛОВ

ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 100.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „585”; під текстом приписка: „6 отдел.”.

¹ Повинно бути: № 2/6/79.

² Ілясов Микола (нар. 1909), у 1943–1948 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Ворошиловградської області; у 1944 полковник держбезпеки.

6 stycznia 1946, Woroszyłowgrad. Depesza WCz. N. Ilasowa do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej z obwodu woroszyłowgradzkiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Woroszyłowgradu
6.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na Wasz nr 2/6179¹ donoszę, że według stanu na 1.1.46 r. zewidencjonowano w obwodzie 1833 os[oby] narodowości polskiej podlegające repatriacji, z tego podania o rezygnację z obywatelstwa ZSRS i ewakuację do Polski złożyło – 1200 os[ób]. Formalności związane z rezygnacją z obywatelstwa sowieckiego załatwiono dla 550 os[ób].

Ewakuacja osób tej kategorii na razie nie została rozpoczęta.

Raport w tej sprawie został do Was wysłany 4.1.46 r. za nr 3/1-47.

nr 3/1-23

ILASOW²

**NADAŁ: KOPYŁOW
PRZYJĘŁA: GAPIEJEWA**

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 100.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 585; pod tekstem adnotacja: 6 oddział.

¹ Powinno być: nr 2/6/79.

² Ilasow Nikołaj (ur. 1909), w l. 1943–1948 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu woroszyłowgradzkiego; w 1944 płk bezp. państw.

6 січня 1946, Полтава. Записка по ВЧ М. Орешкіна П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян з Полтавської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Полтавы
6.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

Из Полтавской области подлежит репатриации в Польшу польских граждан на 1.1.46 г. ^а2077^а чел. Оформлено дел на выход из советского гражданства польских граждан на ^а1875^а чел. Не прошли регистрацию и не рассмотрено дел на ^а169^а. Отказавшихся выезжать в Польшу – ^б31^б чел.

Для отправки 1 эшелона польских граждан в Польшу заказаны вагоны на 630 человек, которые будут отправлены 15.1.46.

Докладная записка по репатриации польских граждан в Польшу направлена Вам 28.12.45 г.

№ 3

ОРЕШКИН¹

ПЕРЕДАЛ: СЕЛЕМЯКИН
ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 29.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „589” з датою: „7.1.46”; зліва вгорі косо приписка від руки: „б отд.”; нижче частково нерозбірлива приписка: „т. Иовенко. К докладу. [...] указано ли в докладной, кто и почему отказывается выехать, проверьте и доложите”, дата: „8/1” і нерозбірливий підпис.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Взято в коло від руки, поруч дописано: „кто?”.

¹ Орешкін Михайло (нар. 1909), у 1944–1951 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Полтавської області; у 1949 підполковник держбезпеки.

6 stycznia 1946, Połtawa. Depesza WCz. M. Orieszkina do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu połtawskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Połtawy
6.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

W obwodzie połtawskim na 1.1.46 r. podlega repatriacji do Polski ^{a-2077}^a obywateli polskich. Formalności związane z rezygnacją obywateli polskich z obywatelstwa sowieckiego załatwiono dla ^{a-1875}^a os[ób]. Nie zostali zarejestrowani i nie rozpatrzono spraw ^{a-169}^a. Odmawiających wyjazdu do Polski – ^{b-31}^b os[ób].

W celu odprawienia pierwszego transportu obywateli polskich do Polski zamówiono wagony dla 630 osób, które wyjadą 15.1.46.

Raport dotyczący repatriacji obywateli polskich do Polski został do Was wysłany 28.12.45 r.

nr 3

ORIEZSKIN¹

**NADAŁ: SIELEMIAKIN
PRZYJĘŁA: GAPIEJEWA**

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 29.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 589 i data: 7.1.46; w lewym górnym rogu ukosem odręczna adnotacja: 6 oddz[iał]; niżej częściowo nieczytelna adnotacja: t. Iowienko. Do raportu. [...] czy podano w raporcie kto i dlaczego odmawia wyjazdu, sprawdźcie i zameldujcie, data: 8/1 i nieczytelny podpis.

^{a-^a} Podkreślono odręcznie.

^{b-^b} Zakreślono odręcznie, obok dopisano: kto?

¹ Orieszkin Michaił (ur. 1909), w l. 1944–1951 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu połtawskiego; w 1949 ppłk bezp. państw.

6 січня 1946, Чернігів. Записка по ВЧ П. Трепаченка П. Медведєву про підготовку до переселення польських громадян з Чернігівської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Чернигова
6.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 2/6/79 от 3.1.46 г.

Согласно Люблинскому соглашению из Черниговской области в Польшу подлежит переселению по состоянию на 1.1.46 г. – 1178 польских граждан.

Созданной специальной комиссией по переселению польских граждан рассмотрено дел о выходе из советского гражданства на 893 чел.

Выехавших польских граждан в Польшу на 1.1.46 г. не имеется.

Предполагаем срок отправки переселяемых на 20.2.46 г.

Докладную записку по данному вопросу высылаем почтой.

№ С/11

ТРЕПАЧЕНКО¹

ПЕРЕДАЛ: АЛЕКСЕЕВ

ПРИНЯЛА: (—) ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 77.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „502” з датою: „7.1.46”; зліва вгорі приписка від руки: „6 отд.”; внизу резолюція: „т. Иовенко. К докладу”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

¹ Трепаченко Петро (нар. 1914), у 1944–1945 – начальник 4-го відділення 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Чернігівської області, у 1945–1951 – заступник начальника 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Чернігівської області.

116

**6 stycznia 1946, Czernihów. Depesza WCz. P. Triepaczenki do P. Miedwiediewa
o przygotowaniach do przesiedlenia obywateli polskich z obwodu
czernihowskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.**

Przez „WCz” z Czernihowa
6.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 2/6/79 z 3.1.46 r.

Zgodnie z Układem Lubelskim, według stanu na 1.1.46 r. podlega przesiedleniu z obwodu czernihowskiego do Polski – 1178 obywateli polskich.

Powołana specjalna komisja do spraw przesiedlenia obywateli polskich rozpatrzyła sprawy o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego 893 os[ób].

Do 1.1.46 r. brak obywateli polskich, którzy wyjechali do Polski.

Planujemy termin wyjazdu przesiedlanych na 20.2.46 r.

Raport w tej sprawie wysyłamy pocztą.

nr S/11

TRIEPACZENKO¹

NADAŁ: ALEKSIEJEW

PRZYJĘŁA: (—) GAPIEJEW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 77.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 502 i data: 7.1.46; w lewym górnym rogu odręczna adnotacja: 6 oddz[iał]; u dołu dekretacja: t. Iowienko. Do raportu, data: 7/1 i nieczytelny podpis.

¹ Triepaczenko Piotr (ur. 1914), w l. 1944–1945 naczelnik 4 Wydz. 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu czernihowskiego, w l. 1945–1951 zca naczelnika 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu czernihowskiego.

6 січня 1946, Одеса. Записка по ВЧ Д. Левіна П. Медведєву про підготовку до переселення громадян польської і єврейської національностей з Одеської області станом на 4 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Одессы.
6.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

По состоянию на 4.1.46 г.

Созданная комиссия при Облисполкоме в основном закончила работу по рассмотрению дел на выход из советского гражданства быв. польских граждан польско-еврейской национальности.

Всего рассмотрено 1480 дел.

Утвержден выход из советского гражданства – 1440, при которых имеется 1110 малолетних детей.

Всего подлежит репатриации из Одесской области вместе с детьми – 2550.

Репатриация из Одесской области не начиналась, так как нет распоряжения о предоставлении вагонов для отправки данного контингента.

Более подробные данные высылаем почтой.

ЛЕВИН¹

ПЕРЕДАЛ: ТЕЛЬНОВ
ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 95.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „574” з датою: „7.1.46”; зліва вгорі приписка від руки: „б отд.”; нижче: „тов. Иовенко. Исп. к докладу”, дата: „8/1” і нерозбірливий підпис.

¹ Левін Дмитро (нар. 1902), у 1943–1944 – в.о. начальника Управління НКГБ УРСР Кіровоградської області, з 1944 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Одеської області; полковник держбезпеки.

6 stycznia 1946, Odessa. Depesza WCz. D. Lewina do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności narodowości polskiej i żydowskiej z obwodu odeskiego. Stan na 4 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Odessy
6.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Według stanu na 4.1.46 r.

Komisja utworzona przy *Obłispolkowie* w zasadzie zakończyła prace związane z rozpatrywaniem spraw o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego był[ych] obywateli polskich narodowości polskiej i żydowskiej.

Ogółem rozpatrzono 1480 spraw.

Zatwierdzono rezygnację z obywatelstwa sowieckiego – 1440 [osób], przy których znajduje się 1110 nieletnich dzieci.

Ogółem z obwodu odeskiego, razem z dziećmi, repatriacji podlega – 2550.

Repatriacja z obwodu odeskiego nie rozpoczęła się, ponieważ brak rozporządzenia o dostarczeniu wagonów dla odprawy danego kontyngentu.

Bardziej szczegółowe dane wysyłamy pocztą.

LEWIN¹

NADAŁ: TIELNOW

PRZYJĘŁA: GAPIEJEW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 95.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 574 i data: 7.1.46; w lewym górnym rogu odręczna adnotacja: 6 oddz[iał]; niżej: tow. Iowienko. Wyk[orzystać] w raporcie, data: 8/1 i nieczytelny podpis.

¹ Lewin Dmitrij (ur. 1902), w l. 1943–1944 p. o. naczelnika UNKGB USRS obwodu kirowogradzkiego, od 1944 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu odeskiego; płk bezp. państw.

6 січня 1946, Суми. Записка по ВЧ П. Тихонова П. Медведеву про підготовку до переселення польського населення із Сумської області станом на 1 січня 1946 р.

По „ВЧ” из Сум
6.1.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

По состоянию на 1.1.46 г. по Сумской области учтено 1045 ч., подлежащих переселению в Польшу и подавших заявления на выход из советского гражданства. Из них оформлен выход из советского гражданства на 662 чел. Переселение в Польшу еще не проводилось.

ТИХОНОВ

**ПЕРЕДАЛ: МИТРУШИН
ПРИНЯЛА: ГАПЕЕВА**

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 131.
Оригінал, машинопис.*

Над текстом документа вписаний від руки номер: „499” з датою: „7.1.46”; нижче приписка від руки: „т. Иовенко. К докладу”, дата: „7/1” і нерозбірливий підпис.

6 stycznia 1946, Sumy. Depesza WCz. P. Tichonowa do P. Miedwiediewa o przygotowaniach do przesiedlenia ludności polskiej z obwodu sumskiego. Stan na 1 stycznia 1946 r.

Przez „WCz” z Sum
6.1.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Według stanu na 1.1.46 r. w obwodzie sumskim zewidencjonowano 1045 os[ób] podlegających przesiedleniu do Polski, które złożyły podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego. Z tego załatwiono formalności o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego dla 662 os[ób]. Przesiedlenia do Polski jeszcze nie przeprowadzono.

TICHONOW

**NADAŁ: MITRUSZYN
PRZYJĘŁA: GAPIEJWA**

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 131.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 499 i data: 7.1.46; niżej adnotacja: t. Iowienko. Do raportu, data: 7/1 i nieczytelny podpis.

119

10 січня 1946, Ліско. Телефонограма Слупницького до Воєводського управління у Ряшеві про диверсію на залізничній станції Ліско–Лукавиця

Копія

Ліське повітове староство
№ 1/38/46/СП

Ліско, 10.I.46 р.

Телефонограма

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

9 січня ц.р. о 23,30 бандерівці напали на залізничну станцію Ліско–Лукавиця (5 км від Ліска), де обстріляли станцію і залізничну охорону, а потім, після знищення телефонних апаратів, залізничних документів та після підірвання телефонних стовпів, відступили.

Повітовий староста
за старосту Слупницький

*А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 67.
Копія, машинопис.*

10 stycznia 1946, Lesko. Telefonogram Słupnickiego do Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie dotyczący dywersji na stacji kolejowej Lesko–Łukawica

Odpis

Starostwo Powiatowe Leskie
L. 1/38/46/SP

Lesko dnia 10.I.46 r.

Telefonogram

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Dnia 9 stycznia br. o godz. 23,30 banderowcy napadli na stację kolejową Lesko–Łukawica (5 km od Leska), gdzie ostrzelali stację i ochronę kolejową, następnie po zniszczeniu aparatów telefonicznych, dokumentów kolejowych i po ucięciu słupów telefonicznych wycofali się.

Starosta Powiatowy
w.z. Słupnicki

A MSWiA, MAP 301, k. 67.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginalną.

14 січня 1946, Ліско. Лист повітового старости в Ліску до Р. Гесінга про нові збройні операції УПА

Ліське повітове староство
№ [...] / тій. / 46

Ліско, 14.1.1946 р.

Тасмно!

Гр. Воеводи¹
у Ряшеві

У додаток до мого звіту від 11.1. ц.р. № 1/тій/46 повідомляю, що 11.1.1946 бандерівці чисельністю приблизно 500 осіб напали на громаду Гочев (7 км від Ліска), знищили 2 км телеграфної лінії, спалили школу, повністю знищили будинок управління гміни та забрали всі книжки, документи і касу, замінували міст для гужового транспорту на дорозі Гочев–Середнє Село, тероризуючи населення, попередили про подальші акції.

Тієї ж ночі з 11.1. на 12.1 ц.р. бандерівці чисельністю близько 600 осіб атакували пост Нар[одної] Міл[іції] в Тісній (12 осіб у бункері), який зміг протистояти нападу протягом ночі, незважаючи на те, що противник був сильно озброєний (2 міномети і близько 26 ручних кулеметів). По закінченню набоїв, оскільки військо відмовилося надати допомогу, вони відійшли лісами до Балигороду без жодних втрат.² Після цього бандерівці спалили садибу в Тісній, будинок управління гміни з усім канцелярським інвентарем, склад держпоставок зерна (600 центнерів), а також два будинки польських родин. Людських втрат з польського боку не було, зате вбито чотирьох бандерівців, а 27 поранено.

13.1. особовий склад поста Нар[одної] Міл[іції] спільно з особовим складом поста Нар[одної] Міл[іції] в Балигороді та військовою частиною Війська Польського попрямували до Тісної з метою забрати решту польських родин, які залишилися на території Тісної. Вони були обстріляні між Яблінками та Тісною. Під час боротьби було вбито двох солдатів. Через відсутність набоїв команда постів і ВП, розквартированого в Балигороді, були змушені відступити.³

На цей час при такій чисельності Війська і Нар[одної] Міл[іції] існує загроза нападу на Ліско, а також на решту управлінь гмін (5 гмін), які поки що залишаються під контролем влади, проте і з тими гмінами контакт вже перерваний.

^a-Від^a завтрашнього дня буде продовжено кампанію по переселенню. У зв'язку з ^bвищенаведеним^b прийняттям бандерівцями протидій, я звер-

14 stycznia 1946, Lesko. Pismo starosty powiatowego w Lesku do R. Gesinga informujące o nowych akcjach zbrojnych UPA

Starostwo powiatowe leskie
L. [...]tj./46

Lesko, dnia 14.1.1946.

Tajne!

Do
Ob. Wojewody¹
w Rzeszowie

W ślad mego sprawozdania z dnia 11.1. b.r. L.1/tj/46 donoszę, że w dniu 11.1.1946 banderowcy napadli w sile około 500 ludzi na gromadę Hoczew (7 km. od Leska), zniszczywszy linię telegraficzną na przestrzeni 2 km., spalili szkołę, doszczętnie zniszczyli biura urzędu gminnego zabrawszy wszystkie księgi, dokumenty i kasę, wyminowali most kołowy na drodze Hoczew-Srednia wieś [Średnia Wieś], terroryzując ludność zapowiedzieli dalszą akcję.

Tej samej nocy z dnia 11.1. na 12.1. b.r. banderowcy w sile około 600 ludzi zaatakowali posterunek Mil[icji] Ob[ywatelskiej] w Cisnie (12 ludzi w bunkrze), który potrafił się opierać silnemu atakowi przez całą noc pomimo silnego uzbrojenia przeciwnika (2 minomioty i około 26 R.K.M.), a po wystrzeleniu amunicji, gdy wojsko odmówiło pomocy, wycofał się lasami do Baligrodu bez żadnych strat². Banderowcy następnie spalili dwór w Cisnie, budynek zarządu Gminnego wraz z całym inwentarzem kancelaryjnym, skład zboża kontyngentowego (600 q) oraz dwa budynki rodzin polskich. Straty w ludziach po polskiej stronie nie było, natomiast zostało zabitych czterech i 27 rannych banderowców.

W dniu 13.1. załoga Posterunku Mil[icji] Ob[ywatelskiej] wspólnie z załogą Post[erunku] Mil[icji] Ob[ywatelskiej] w Baligrodzie i oddziałem Wojska Polskiego, udając się do Cisny w celu zabrania rodzin polskich pozostałych na terenie Cisnej, została ostrzelana między Jabłonkami i Cisną. W toku walki zostało zabitych dwóch żołnierzy. Wobec braku amunicji załogi posterunków i W.P. stacjonującego w Baligrodzie były zmuszone wycofać się³.

Obecnie przy tym stanie ilościowym Wojska i Mil[icji] Ob[ywatelskiej] jest już poważnie zagrożone miasto Lesko oraz reszta urzędów gminnych (5 gmin), które pozostają na razie jeszcze pod administracją władz, jednakże i z tymi gminami kontakt jest również już przerwany.

^aOd^a dnia jutrzejszego kontynuowaną będzie w dalszym ciągu akcja przesiedleńcza. W związku z ^bpowyższymi^b przeciwdziałaniami banderow-

нунся до військових влад з приводу забезпечення безпеки нафтової виробки в Ропенці, проте в.о. командира місцевого полку повідомив на сьогоднішніх зборах, що військових сил замало для здійснення цього. Польські осередки у повіті також залишаються без охорони, і поляки є зараз заручниками бандерівців, які не пропускають їх до міста.

Повітовий староста
(—)

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 63.

Оригінал, машинопис.

Внизу документа штамп про надходження з датою: „26 I 45“.

а - а Вписано від руки.

б - б Перекреслено і надписано від руки: „передбаченим“.

¹ Ним був Гесінг Роман (1903–1975), інженер лісництва, член Головної ради ПСЛ, у 1945–1947 (до березня) – Рязівський воєвода; до 1939 входив до складу керівництва СЛ, під час Другої світової війни – в'язень концтаборів в Освенцімі, Оранієнбурзі і Заксенгаузені; у 1949 перейшов до ЗСЛ; у 1961–1970 – міністр лісництва і деревообробної промисловості.

² Пост МО у Тісній утворено в жовтні 1944. Багаторазово був атакований загонами УПА; 24 липня 1945 будинок був підірваний. Через декілька днів ще раз організовано пост МО. Залишки будинку були оточені колючим дротом і окопами, а підвали перетворено на бункер. У ніч з 11 на 12 січня 1946 загін УПА черговий раз напав на Тісну та знищив залишки будівель поста. Загальні втрати МО у Тісній – 9 вбитих (більшість 24 липня 1945).

³ До складу групи, яка вранці 13 січня вийшла з Балигороду, щоб відбити Тісну, увійшло близько 60 солдатів з 37 командування ВОП та декількох працівників МО. У районі Яблінко група потрапила у засідку УПА. 19 січня УПА організувала наступну вдалу засідку на підрозділ ВОП у районі м. Середнє Велике під Балигородом.

ców, zwróciłem się do władz wojskowych o zabezpieczenie kopalni ropy w Ropiecu, jednakże p.o. dowódca tutaj [tego] pułku oświadczył na zebraniu w dniu dzisiejszym, że siły wojskowe posiadają za mało, by mógł to uczynić. Ośrodki polskie w powiecie również pozostają bez zabezpieczenia i polacy są obecnie zakładnikami w ręku banderowców, którzy nie przepuszczają ich do miasta.

Starosta powiatowy
(—)

A MSWiA, MAP 301, k. 63.

Oryginał, maszynopis.

U dołu dokumentu pieczęć wpływu z datą: 26 I 46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

a- a Wpisano odręcznie.

b- b Przekreślono i nadpisano odręcznie: przewidywanymi.

¹ Był nim Gesing Roman (1903–1975), inż. leśnik, członek Rady Naczelnej PSL, w l. 1945–1947 (do marca) wojewoda rzeszowski. Przed 1939 był we władzach SL; w czasie II wojny światowej więziony w obozach koncentracyjnych w Oświęcimiu, Oranienburgu i Sachsenhausen; w 1949 przeszedł do ZSL; w l. 1961–1970 minister leśnictwa i przemysłu drzewnego.

² Posterunek MO w Cisnej został zorganizowany w październiku 1944. Był wielokrotnie atakowany przez oddziały UPA, 24 lipca 1945 został wysadzony w powietrze. Po kilku dniach posterunek MO został ponownie zorganizowany. Resztki budynku otoczono zasiekami i okopami, a piwnicę przekształcono w bunkier. W nocy z 11 na 12 stycznia 1946 oddział UPA po raz kolejny zaatakował Cisną i zburzył szczątki zabudowań. Łączne straty MO w Cisnej wyniosły 9 zabitych (większość 24 lipca 1945).

³ W skład grupy, która rankiem 13 stycznia wyruszyła z Baligrodu aby odbić Cisną, weszło ok. 60 żołnierzy z 37 komendy WOP i kilkunastu funkcjonariuszy MO. W rejonie Jabłonek grupa wpadła w zasadzkę UPA. 19 stycznia UPA zorganizowała kolejną udaną zasadzkę na pododdział WOP w rejonie m. Serednie Wielkie k. Baligrodu.

21 січня 1946, Ряшів. Лист А. Мішталя до МАП стосовно масового повернення на територію Горлицького повіту лемків, переселених в Україну

**РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ
№ II/292/46**

Ряшів, 21 січня 1946

**Повернення українського населення
(лемків) з СРСР**

До
Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві 12

Воєводське управління надсилає копію листу Повітового старости в Горлицях від 14.I.1946 № С.П./III.38/3/46 про масове повернення лемків до колишніх своїх місць проживання з проханням видати розпорядження.

дод[аток] 1

За Воєводу
(—)
МІШТАЛЬ
Начальник Відділення

Копія

Горлицький повітовий староста
№ СП./III/38/3/46
Звіт про повернення
лемківського населення з СРСР.

Горлиці, 14.I.1946

До Воєводського управління
Громадсько-політ[ичне] відділення
у Ряшеві

Відповідно до розпорядження Гр. Начальника Громадсько-політичного відділення надсилаю звіт про повернення лемківського населення, яке добровільно залишило територію Польської Держави та відмовилося від польського громадянства і прийняло громадянство СРСР.

21 stycznia 1946, Rzeszów. Pismo A. Misztala do MAP o masowym powrocie na teren powiatu gorlickiego Łemków przesiedlonych na Ukrainę

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
 WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY Rzeszów, dnia 21 stycznia 1946
 L.II/292/46
 Powrót ludności ukraińskiej
 (Łemków) z ZSSR.

Do
 Ministerstwa Administracji Publicznej
 Departament Polityczny
 w Warszawie 12

Urząd Wojewódzki przedkłada odpis pisma Starosty Powiatowego w Gorlicach z dnia 14.I.1946 L.SP./III/38/3/46 w sprawie masowego powrotu Łemków do dawnych swych miejsc zamieszkania z prośbą o wydanie zarządzeń.

zał. 1.

Za Wojewodę
 (—)
 MISZTAŁ
 Naczelnik Wydziału

Odpis

Starosta Powiatowy Gorlicki
 L.SP./III/38/3/46

Gorlice dnia 14.I.1946

Sprawozdanie dotyczące powrotu
 ludności łemkowskiej z ZSSR.

Do
 Urzędu Wojewódzkiego Wydział Społeczno-Polit.
 w Rzeszowie

Stosownie do polecenia Ob. Naczelnika Wydziału Społeczno-Politycznego przedkładam sprawozdanie dotyczące powrotu ludności łemkowskiej, która dobrowolnie opuściła tereny Państwa Polskiego zrzekając się obywatelstwa polskiego, a przyjmując obywatelstwo ZSSR.

З листопада місяця цілком офіційно розпочалася операція повернення вищезгаданих.

Зараз у поточному місяці розпочалося просто масове прибуття населення з російської території, ці люди повернулися як польські репатріанти, засвідчуючи свою тотожність польськими документами, виданими польськими і російськими установами за кордоном. Населення, яке повертається, пояснює, що обставини примусили їх до того, щоб повертатися назад до колишніх своїх місць проживання. Ці люди йдуть на радянській території до Репатріаційних управлінь, обгрунтовують, що вони родом з Польщі і отримують документи польських громадян, які законно можуть повернутися на територію Польської Держави. Люди реєструються в Комітеті Польських Патріотів¹ у Львові, і отримують посвідчення від того Комітету. Всі, хто повернувся з території СРСР, у тут[ешньому] Репатріаційному управлінню зафіксовані як радянські громадяни, з огляду на те постає дуже серйозна проблема, оскільки зараз вони вже не мають права на громадянство Польської Держави. Це населення повертається у жалюгідному вигляді, привозить з собою дуже малу кількість худоби, зовсім немає харчів, воно дуже бідне і немає одягу, просто кажучи, голе і босе, а що найгірше – це стан здоров'я цього населення, який створює основи побоюватися пошесті тифу і всілякого роду шкірних хвороб, що зрештою підтвердив місцевий повітовий лікар.

Таким чином місцеве староство, так само як і гміни того повіту опинилися у дуже складному становищі, відносно прийняття рішення, що робити з тими, які повертаються, як вирішити проблему харчування і приміщень, оскільки будинки, залишені ними, у більшості розібрані Земельним управлінням, а на решті залишених будинків поселено справжніх польських репатріантів, які були переселені на основі міждержавного договору. Через те постає багато непорозумінь між населенням, що залишилося, і тим, що прибуло і вимагає повернення будинків, якими колись володіло, а також худоби, оскільки цієї не взяло з собою, вони пояснюють при тому, що ніяких грошей за це не отримали, не одержали також ніякої компенсації на території СРСР. Крім цивільного населення, яке повертається з тих територій, повертається дуже велика кількість осіб, демобілізованих з радянської армії, які на основі розпоряджень радянської влади повертаються до Польщі, незважаючи на те, що їхні родини переселено на радянську територію. Ці люди пояснюють це тим, що радянська влада дозволила їм повернутися туди, куди вони бажають. У багатьох випадках демобілізовані радянські солдати включаються до польських формацій і як польські солдати звільняються з армії, після звільнення вони звертаються до місцевих органів влади з проханням надати їм опіку і допомогу, належну демобілізованим польським солдатам. Крім того, повертаються лемки з таборів і робіт з німецької території, яких у період окупації

Od miesiąca listopada zupełnie w oficjalnej formie rozpoczęła się akcja powrotu wyżej wymienionych.

Obecnie miesiąc bieżący wykazał wprost gwałtowny przyływ ludności z terenów rosyjskich, którzy to ludzie powrócili jako repatrianci polscy, świadcząc się dokumentami polskimi wydanymi przez placówki polskie i rosyjskie za granicą. Ludność powracająca tłumaczy się, iż warunki zmusiły ich do tego, by powracać nazad do dawnych swych miejsc zamieszkania. Ludność ta udaje się na terenach sowieckich do Urzędów Repatriacyjnych i uzasadnia, że pochodzi z Polski i otrzymują dokumenty obywateli polskich, którzy prawnie mogą powrócić na teren Państwa Polskiego. Ludność ta rejestruje się w Komitecie Patriotów Polskich¹ we Lwowie, na co otrzymuje legitymacje z danego Komitetu. Wszyscy, którzy powrócili z terenów ZSSR są notowani w tut[ejszym] Urzędzie Repatriacyjnym jako obywatele sowieccy, wobec czego zachodzi bardzo poważny problem jak traktować daną ludność z chwilą ich powrotu, gdyż już obecnie nie służy im obywatelstwo Państwa Polskiego. Ludność ta powraca w stanie opłakanym, przywożąc ze sobą bardzo znikomą ilość inwentarza żywego, kompletnie wyczerpana środkami żywnościowymi, wyniszczona i wydarta z ubrania, wprost mówiąc naga i bosa, a co najgorsze stan zdrowotny danej ludności daje poważne zastrzeżenie co do epidemii tyfusu i wszelkiego rodzaju chorób skórnych, co zresztą zostało stwierdzone przez miejscowego lekarza powiatowego.

Tak Starostwo tutejsze jak i też gminy tut[ejszego] powiatu pozostają w bardzo ciężkiej sytuacji co do wydania decyzji co począć z powracającymi, jak rozwiązać ich problem wyżywienia i pomieszczenia, gdyż domostwa które oni pozostawili w większej części zostały przez Urząd Ziemski rozebrane, jak i też na dalszej pozostałej części budynków zostali osadzeni prawdziwi repatrianci polscy, którzy na podstawie międzypaństwowej umowy zostali przesiedleni. Z tego tytułu powstają ciągle nieporozumienia między ludnością pozostałą a ludnością przybyłą, która domaga się oddania im dawniej przez nich posiadanych budynków jak i inwentarza, o ile taki nie został przez nich zabrany, tłumacząc tym, że żadnych pieniędzy za to nie otrzymali ani też na terenach ZSSR nie dostali żadnej rekompensaty. Oprócz ludności powracającej z tamtych terenów cywilnej, powraca bardzo duża ilość osób zdemobilizowanych przez armię sowiecką, którzy to na podstawie zarządzeń władz sowieckich powracają do Polski, pomimo że rodziny ich zostały przesiedlone na teren sowiecki. Ludzie ci tłumaczą się tym, że władze sowieckie zleciły im powracać tam, gdzie sobie wyłącznie oni życzą. W niejednokrotnych wypadkach zdemobilizowani żołnierze sowieccy zostają wcieleni do formacji polskich i jako żołnierze polscy zwalniani z wojska, którzy po zwolnieniu zgłaszają się do tut[ejszych] władz o udzielenie im opieki i pomocy należytej zdemobilizowanym żołnierzom polskim. Oprócz tego powracają Łemkowie z obozów i z robót z terenów niemieckich, którzy za czasów

вивезено, вони вимагають повернення будинків і майна, залишеного їхніми родинами, які добровільно виїхали з Польщі до СРСР.

З огляду на вищезгадану ситуацію, місцеве староство ласкаво просить видати постанову, як ставитися до населення, що повертається, чи кампанія по переселенню є надалі актуальною і чи тих, які повернулися, слід ще раз переселити. Одночасно староство просить видати постанову, хто повинен зайнятися харчуванням та лікуванням цього населення, яке хворіє всілякими інфекційними хворобами. Врешті місцеве староство ще раз просить негайно прийняти рішення у вищезазначених справах, оскільки факти, які мають місце, є для місцевої влади дуже важкою проблемою і можуть спричинити неприємні наслідки щодо спокою і порядку.

У додатку місцеве староство надсилає до відома Воеводського управління оригінальні списки осіб, які повернулися, з тих гмін, до яких і далі масово повертаються люди та їхні свідчення, з яких випливає, що до весни також повинно повернутися ще дуже багато людей.

Повітовий староста
(—) Магістр Францішек Жесньовецький

А МВСіА РП, ф. МАП 304, арк. 140–141.

Супровідний лист – оригінал, додаток – копія; машинописи.

Зліва вгорі супровідного листа вписано від руки: „Націон[альне] Укр[аїнське] Відд[ілення]”; поруч: „а/а” і нерозбірливий підпис. Під текстом штамп про надходження до МАП, на якому вписано від руки вх. номер: „II ПН 317/46” і дату: „29 I 46”.

¹ Тобто Союзу польських патріотів.

okupanta zostali wywiezieni, dopominając się zwrotu domów oraz majątku po ich rodzinach, które dobrowolnie wyjechały z Polski do ZSSR.

Z uwagi na powyższą sytuację, Starostwo tutaj prosi uprzejmie o wydanie decyzji, jak ustosunkować się do powracającej ludności, czy akcja przesiedlania jest nadal aktualną i czy tych, którzy powrócili powtórnie należy przesiedlić. Równocześnie Starostwo prosi o wydanie decyzji, kto ma zająć się żywieniem ludności oraz leczeniem tejże ludności pozostającej wszelkiego rodzaju w zakaźnych chorobach. W końcu Starostwo tutaj jeszcze raz prosi o rychłe decyzje w powyższych sprawach, gdyż zaistniałe fakty są dla miejscowych władz bardzo trudnym problemem do rozwiązania i mogą spowodować niemiłe w skutkach konsekwencje w terenie o ile chodzi o spokój i porządek.

W załączeniu Starostwo tutaj przedkłada do wglądu Urzędu Wojewódzkiego oryginalne wykazy osób, które powróciły z tych gmin, do których masowo powrócili i stale systematycznie powracają i jak z zapowiedzi ludności, która powróciła wynika, że ma do okresu wiosny bardzo dużo powrócić.

Starosta Powiatowy
(—) Mgr. Franciszek Rześniowiecki

A MSWiA, MAP 304, k. 140–141.

Pismo przewodnie – oryginał, załącznik – odpis; maszynopisy.

W lewym górnym rogu pisma przewodniego odręcznie dopisano: Narod[owy] Referat] Ukr[aiński]; obok: a/a i nieczytelny podpis. Pod tekstem pieczętka wpływu MAP, na której odręcznie wpisany nr wch.: II PN 317/46 i data: 29 I 46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Tj. Związku Patriotów Polskich.

**27 січня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід
переселення польського населення з Волинської області
станом на 25 січня 1946 р.**

Из Луцка 27.1.46. тов. САВЧЕНКО

**По состоянию на 25.1.46. число лиц польской национальности, под-
лежащих эвакуации из Волынской обл. в Польшу – 67500.**

Зарегистрировалось на выезд 66842.

Выехало 63695 чел.

№ 2/261/11

Шестаков

Передал: Кузнецов

Приняла: Луценко

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 134.

Оригінал, рукопис.

*Над текстом документа вписаний від руки номер: „2341” з датою: „28.1.46.”; зліва приписка:
„2-е Упр.”; нижче номер: „869” з датою: „28.1.46”; внизу резолюції: „т. Йовенко. К докладу”,
дата: „29/1” і нерозбірливий підпис; „т. Ткаченко, 29.1.46”.*

**27 stycznia 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki
o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego.
Stan na 25 stycznia 1946 r.**

Z Łucka 27.1.46 tow. Sawczenko

Według stanu na 25.1.46, liczba osób narodowości polskiej podlegających ewakuacji z obwodu wołyńskiego do Polski – 67 500.

Zarejestrowało się na wyjazd 66 842.

Wyjechało 63 695 os[ób].

nr 2/261/11

Szestakow

Nadał: Kuzniecowa

Przyjęła Łucenko

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 134.

Oryginał, rękopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 2341 i data: 28.1.46; w lewym rogu adnotacja: 2-gi Zarz[ąd]; niżej numer: 869 z datą: 28.1.46; u dołu dekrety: t. Iowienko. Do raportu, data: 29/1 i nieczytelny podpis; t. Tkaczenko, data: 29.1.46.

**4 лютого 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про пограбування
вояками УПА старост 4 громад і мінування мостів**

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ Ряшів, 4 лютого 1946 р.
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ

№: П/513/46

Щоденні повідомлення – пересилка

Для службового користування!

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві 12.

Згідно з розпорядженням Міністерства від 2.8.1945 № ж. П.П.11502/45
Воєводське управління надсилає копію телефонограми, надісланої з Повіто-
вого староства в Ліску від 30.1.46 №: 1/38/46/П, щодо пограбування банде-
рівцями заступників сільських старост 4 громад, вилучення печаток та замі-
нування 2-х залізничних мостів і 1-го мосту для гужового транспорту на лінії
Ліско–Ольшаниця, до відома.–

1 дод[аток]

За Воєводу:
(—) А. МІШТАЛЬ
Начальник відділення

ЛІСЬКЕ ПОВІТОВЕ СТАРОСТВО
№: 1/38/46/П.

Ліско, 30.1.1946 р.
Копія.

Телефонограма

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві.

24.1.46 р. бандерівці забрали у заступників сільських старост в громадах
Гочев, Березка, Бахлява і Середнє Село печатки та заборонили їм далі ви-
конувати обов'язки сільських старост.

123

**4 lutego 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala do MAP o zrabowaniu przez
UPA pieczęci urzędowych sołtysom czterech gromad
i zaminowaniu mostów**

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI Rzeszów, dnia 4 lutego 1946 r.
WYDZIAŁ SPOŁECZNO POLITYCZNY

L: II/513/46

Meldunkiienne – przesłanie.

Poufne!

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie 12.

Na zarządzenie Ministerstwa z dnia 2.8.1945. L.dz. II.P.11502/45 Urząd Wojewódzki przedkłada odpis telefonogramu Starostwa Powiatowego w Lesku z dnia 30.1.1946 L: 1/38/46/P w sprawie zabrania podsołtysom 4 gromad pieczętek przez banderowców oraz wyminowania przez nich 2-ch mostów kolejowych i 1-go kołowego na linii Lesko–Olszanica, do wiadomości.–

zał.1.

Za Wojewodę:
(—) A. MISZTAŁ
Naczelnik Wydziału

STAROSTWO POWIATOWE LESKIE
L: 1/38/46/P.

Lesko, dnia 30.1.1946 r.
Odpis.

Telefonogram

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno Polityczny
w Rzeszowie.

Dnia 24.1.46 r. banderowcy zabrali podsołtysom gromad: Waczew [Hoczew], Tereska [Bereska], Pachława [Bachłowa] i Średnia Wieś pieczętąki zabraniając im dalszego pełnienia funkcji sołtysów.

29.1.46 бандерівці замінували 2 залізничні мости і 1 міст для гужового транспорту на лінії Ліско–Ольшаниця.

Заступник старости:
Ступніцький¹.

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 81–82.

Супровідний лист – оригінал, додаток – копія; машинописи.

Зліва вгорі супровідного листа резолюція: „Націон[альне] Укр[аїнське] Від[ділення]” і нерозбірливий підпис; внизу штамп про надходження з датою: „11 11 46”.

¹ Повинно бути: Слупніцький.

Dnia 29.1.46 banderowcy wyminowali 2 mosty kolejowe i 1 kołowy na linii Lesko–Olszanica.

Wicestarosta:
Stupnicki¹.

A MSWiA, MAP 301, k. 81–82.

Pismo przewodnie – oryginał, załącznik – odpis; maszynopisy.

W lewym górnym rogu pisma przewodniego dekretacja: Narod[owy] Ref[erat] Ukr[aiński] i nieczytelna parafrasa; u dołu pieczętka wpływu z datą: 11 II 46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Właśc. Stupnicki.

5 лютого 1946, Ряшів. Повідомлення А. Міштала МАП про збройну операцію вояків УПА у Тарнаві Гурній

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ Ряшів, 5 лютого 1946 р.
№: II/609/46
Щоденні повідомлення – пересилка.

ДЛЯ СЛУЖБОВОГО КОРИСТУВАННЯ!

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві 12

Згідно з розпорядженням Міністерства від 2.8.1945 р. № ж. II.П.11502/45 Воєводське управління надсилає копію телефонограми з Повітового староства в Ліску від 4.2.46 р. № 38/46/4/СП, яка стосується нападу бандерівців на пост МО у Тарнаві Гурній, спалення 3-х мостів для гужового транспорту і 7-ми будинків польських гр[омадян] у названій громаді, до відома.

1 дод[аток]

За Воєводу:
(—) А. МІШТАЛЬ
Начальник відділення

Копія

Ліське Повітове староство
№ 38/46/4/СП

Ліско, 4.2.46 р.

Телефонограма

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві.

2 лютого ц.р. бандерівці вдерлися на пост Народної міліції в Тарнаві Гурній, звідки викрали трьох (3) міліціонерів¹. Забрали з собою провіант,

5 lutego 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala do MAP o akcji zbrojnej
UPA w Tarnawie Górnej

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY Rzeszów, dnia 5 lutego 1946 r.
L: II/609/46
Meldunki dzienne – przesłanie.

POUFNE!

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej.
Departament Polityczny
w Warszawie 12

Na zarządzenie Ministerstwa z dnia 2.8.1945 r. L.dz. II.P.11502/45 Urząd
Wojewódzki przedkłada odpis telefonogramu ze Starostwa Powiatowego w Le-
sku z dnia 4.2.46 r. L. 38/46/4/SP w sprawie napadu banderowców na Posterunek
M.O. w Tarnowej Górze [Tarnawie Górnej], spalenia 3-ch mostów kołowych
i 7-miu domów ob[ywateli] polskich w wymienionej gromadzie, do wiadomości.

1 zał.

Za Wojewodę:
(—) A. MISZTAŁ
Naczelnik Wydziału

Odpis

Starostwo Powiatowe Leskie
L. 38/46/4/Sp

Lesko, dnia 4.2.46 r.

Telefonogram

Do Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie.

Dnia 2 lutego br. banderowcy wtargnęli na posterunek Milicji Obywatelskiej
w Tarnowej Górze, skąd uprowadzili trzech (3) milicjantów¹. Zabrali ze sobą

зброю і канцелярські документи. Підпалили також три (3) мости для гужового транспорту, внаслідок чого згоріло 7 будинків польських громадян у Тарнаві Гурній.

Повітовий староста
Павлусевич

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 83–84.

Супровідний лист – оригінал, телефонограма – копія; машинописи.

Зліва вгорі супровідного листа резолюція: „Націон[альне] Укр[аїнське] Від[ділення]” і нерозбірливий автограф; внизу штамп про надходження з датою: „11 II 46”.

¹ Це були: застрілений 3 лютого Едвард Вуйцік (нар. 1923) та 2 лютого Казімеж Левко (нар. 1928) і Щепан Подсобінський (нар. 1926) з КПМО у Ліску.

prowiant, broń i akta kancelaryjne. Podpalili również trzy (3) mosty kołowe, od których spaliło się 7 domów obywateli polskich w Tarnowej Górze.

**Starosta Powiatowy
Pawłusiewicz**

A MSWiA, MAP 301, k. 83–84.

Pismo przewodnie – oryginał, telefonogram – odpis; maszynopisy.

W górnym lewym rogu pisma przewodniego dekretacja: Narod[owy] Ref[erat] Ukr[aiński] i nieczytelna parafrasa; u dołu pieczętka wpływu z datą: 11 II 46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Byli to: zastrzelony 3 lutego Edward Wójcik (ur. 1923) oraz zastrzeleni 2 lutego Kazimierz Lewko (ur. 1928) i Szczepan Podsobiński (ur. 1926) z KPMO Lesko.

5 лютого 1946, Луцьк. Записка по ВЧ О. Нечаєва П. Медведєву стосовно надання даних про переселення польського населення з Волинської області

по „ВЧ” из Луцка
5.II.46 г.

НКГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 02/6/1880 от 2 февраля 1946 года.

Требуемые Вами данные о ходе переселения б. польских граждан в Польшу, в соответствии с Люблинским соглашением, полностью отражены в докладной записке [об] агентурно-оперативной работе по полякам за 1945 год, высланной Вам 30 января с.г. № 2/2/616/11.

Одновременно сообщаем, что по состоянию на 6 февраля данные о переселении остаются без изменений. В дальнейшем будем представлять доклады по этому вопросу в указанные Вами сроки.

НЕЧАЕВ¹

№ 2/2/694/11

передал: Соколов

приняла: Бугаевская

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 136.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „245” з датою: „5/II.46 г.”; поруч номер: „3240” з датою: „6.2.46”; з правого боку резолюція: „т. Ткаченко, 6.2.46”.

¹ Нечаєв Олексій (нар. 1906), у 1944–1946 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Волинської області, у 1947–1959 – заступник начальника Управління МГБ–МВД–КГБ УРСР Станіславської області; полковник держбезпеки.

**5 lutego 1946, Łuck. Depesza WCz. A. Nieczajewa do P. Miedwiediewa
dotycząca informacji o przesiedleniu ludności polskiej
z obwodu wołyńskiego**

przez „WCz” z Łucka
5.II.46 r.

NKGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 02/6/1880 z 2 lutego 1946 roku.

Żądane przez Was dane o przebiegu przesiedlenia b[ły]tych] obywateli polskich do Polski zgodnie z Układem Lubelskim zostały przedstawione wyczerpująco w raporcie o pracy agenturalno-operacyjnej dotyczącej Polaków za 1945 rok, wysłanym do Was 30 stycznia br., nr 2/2/616/11.

Jednocześnie donosimy, że według stanu na 6 lutego, dane o przesiedleniu pozostają bez zmian. Na przyszłość będziemy składać raporty w tej kwestii w wyznaczonych przez Was terminach.

NIECZAJEW¹

Nr 2/2/694/11
nadał: Sokołow
przyjęła: Bugajewskaja

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 136.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 245 i data: 5/II.46 r.; obok nr: 3240 z datą: 6.2.46; po prawej stronie dekretycja: t. Tkaczenko i data: 6.2.46.

¹ Nieczajew Aleksiej (ur. 1906), w l. 1944–1947 naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu wołyńskiego, w l. 1947–1959 zca naczelnika UMGB–UMWD–UKGB USRS obwodu stanisławskiego; płk bezp. państw.

9 лютого 1946, Москва. Директива С. Огольцова народним комісарам державної безпеки республік, начальникам управлінь НКГБ країв і областей, начальникам транспортних і водних відділів НКГБ про посилення оперативної роботи у зв'язку з переселенням

СОВ. СЕКРЕТНО

^а2 экз.^а

**НАРОДНЫМ КОМИССАРАМ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
СОЮЗНЫХ И АВТОНОМНЫХ РЕСПУБЛИК,
НАЧАЛЬНИКАМ УПРАВЛЕНИЙ НКГБ КРАЕВ И ОБЛАСТЕЙ,
НАЧАЛЬНИКАМ ТРАНСПОРТНЫХ И ВОДНЫХ ОТДЕЛОВ НКГБ**

Созданные на основании постановления СНК СССР от 10 ноября 1945 года при областных, краевых исполкомах и СНК АССР и союзных республик (не имеющих областного деления) специальные комиссии по регистрации бывших польских граждан и других лиц, подлежащих переселению в Польшу, в соответствии с советско-польским соглашением от 6 июля 1945 г., в основном закончили свою работу.

О порядке организации переселения этих лиц в Польшу комиссией при СНК СССР даны на места подробные указания.

НКВД СССР даны местным органам необходимые инструкции об оформлении выездных документов и принятии мер пресечения попыток незаконного выхода из советского гражданства с целью выезда в Польшу лиц, на которых соглашение от 6 июля 1945 г. не распространяется.

В НКГБ-СССР поступают данные о том, что та часть польских граждан, которая по тем или другим причинам опасается отказа в выезде в Польшу, не дожидаясь организованного переселения, незаконными путями приобретает проездные документы и выезжает в западные области УССР, БССР и Литовскую ССР, откуда, пользуясь существующим там упрощенным порядком выезда в Польшу, переезжает границу.

Наряду с этим, зафиксированы факты, когда советские граждане, на которых соглашение о репатриации не распространяется, с целью выезда в Польшу, приобретают различного рода поддельные документы и заключают фиктивные браки с польскими гражданами.

Не исключено, что таким путем попытаются выехать в Польшу антисоветский элемент, ОУНовцы, участники „АК” и другие лица, не без основания опасющиеся репрессий со стороны советских органов власти.

Расследованием по делам задержанных лиц, пытавшихся незаконно

9 lutego 1946, Moskwa. Dyrektywa S. Ogołcowa dla ludowych komisarzy bezpieczeństwa państwowego republik, naczelników zarządów NKGB krajów i obwodów, naczelników oddziałów transportowych i wodnych NKGB o wzmożeniu pracy operacyjnej w związku z przesiedleniami

ŚC[ISLE] TAJNE

^a2 egz. ^a

DO LUDOWYCH KOMISARZY BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
REPUBLIC ZWIĄZKOWYCH I AUTONOMICZNYCH,
NACZELNIKÓW ZARZĄDÓW NKGB KRAJÓW I OBWODÓW,
NACZELNIKÓW ODDZIAŁÓW TRANSPORTOWYCH I WODNYCH NKGB

Utworzone na mocy postanowienia RKL ZSRS z dnia 10 listopada 1945 roku przy obwodowych [i] krajowych *ispolkomach* oraz [przy] RKL ASRS i republik związkowych (nie podzielonych na obwody) – komisje specjalne do rejestracji byłych obywateli polskich i innych osób podlegających przesiedleniu do Polski na podstawie sowiecko-polskiego porozumienia z 6 lipca 1945 r., w zasadzie ukończyły swoją pracę.

O trybie organizacji przesiedlenia do Polski tych osób, komisja przy RKL ZSRS szczegółowe wskazówki przesłała w teren.

NKWD ZSRS wydało miejscowym organom niezbędne instrukcje dotyczące załatwiania formalności związanych z wydawaniem dokumentów na wyjazd i podjęciem środków mających zapobiec bezprawnemu zrzeczeniu się obywatelstwa sowieckiego w celu wyjazdu do Polski osób, których porozumienie z dnia 6 lipca 1945 r. nie dotyczy.

Do NKGB ZSRS napływają informacje, że część obywateli polskich, z tego czy innego powodu obawiających się odmowy prawa wyjazdu do Polski, nie czekając na zorganizowane przesiedlenie w bezprawny sposób zdobywa dokumenty na przejazd i wyjeżdża do zachodnich obwodów USRS, BSRS i Litewskiej SRS, skąd korzystając z panującego tam uproszczonego trybu wyjazdu do Polski, przejeżdża przez granicę.

Jednocześnie odnotowano fakty, że obywatele sowieccy, których porozumienie o repatriacji nie obejmuje, w celu wyjazdu do Polski zdobywają rozmaite podrobione dokumenty i zawierają fikcyjne śluby z obywatelami polskimi.

Niewykluczone, że w ten sposób stara się wyjechać do Polski element anty-sowiecki, OUN-owcy, członkowie „AK” i inne osoby, nie bez podstaw obawiające się represji ze strony sowieckich organów władzy.

Śledztwo w sprawach zatrzymanych osób, które starały się bezprawnie wy-

выехать в Польшу, установлено, что польские представители в советско-польских комиссиях по репатриации, работники Правлений Союза Польских Патриотов, а в некоторых случаях работники местных органов милиции, за взятки оказывают содействие в приобретении фиктивных документов бывшим польским гражданам и лицам, не имеющим права на выезд в Польшу, в переезде из восточных в западные области СССР.

Поступившие в НКГБ СССР от местных органов материалы свидетельствуют также о том, что некоторое количество бывших польских граждан, имеющих право на выход из советского гражданства и выезд в Польшу, не проходит регистрации с тем, чтобы остаться на жительство в Советском Союзе. Не исключено, что в числе этой категории людей имеются лица, которые остаются на территории СССР с враждебными целями.

Для обеспечения своевременного выполнения постановления СНК СССР о репатриации бывших польских граждан, а также пресечения попыток незаконного выезда из Советского Союза в Польшу лиц, не подпадающих под действие советско-польского соглашения от 6 июля 1945 года, в развитие и дополнение директивы НКГБ СССР № 82 от 25 июля 1945 г.,

ПРЕДЛАГАЮ:

1. Усилить агентурное наблюдение за польскими представителями в советско-польских смешанных комиссиях по репатриации на местах и работниками Правлений Союза Польских Патриотов.

Получаемые материалы в отношении лиц, содействующих в незаконном приобретении документов на выезд из СССР, тщательно проверять путем документации фактов злоупотреблений и срочно сообщать об этом во 2 Управление НКГБ СССР для решения вопроса о привлечении виновных к ответственности.

2. Лиц, пытающихся незаконным путем выехать из СССР, задерживать, производить по каждому такому случаю тщательное расследование и решать вопрос о привлечении задержанного к уголовной ответственности.

3. Выявить всех лиц, имеющих право на выход из советского гражданства и выезд в Польшу, но не прошедших регистрации, взять их на учет и через агентуру или, в целесообразных случаях, путем личного опроса, установить причины отказа их от репатриации.

В том случае, когда мотивы отказа от репатриации бывших польских граждан окажутся сомнительными, такого рода лиц взять в агентурную разработку.

О ходе репатриации и проводимых мероприятиях в соответствии с настоящей директивой и директивой № 82 представлять во 2 Управление НКГБ СССР спецсообщения еженедельно.

Зам. Наркома Госбезопасности Союза ССР
генерал-лейтенант С. ОГОЛЬЦОВ¹

jechać do Polski ustaliło, że polscy przedstawiciele w sowiecko-polskich komisjach do spraw repatriacji, pracownicy zarządów Związku Patriotów Polskich, a w niektórych przypadkach pracownicy lokalnych organów milicji, za łapówki udzielają pomocy w uzyskaniu fałszywych dokumentów przez byłych obywateli polskich i osoby nie mające prawa wyjazdu do Polski, w przejeździe ze wschodnich do zachodnich obwodów ZSRS.

Materiały, które napłynęły do NKGB ZSRS z organów lokalnych świadczą też o tym, że pewna liczba byłych obywateli polskich mających prawo zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego i wyjazdu do Polski, nie rejestruje się po to, by pozostać w Związku Sowieckim. Nie wykluczone, że wśród osób tej kategorii są jednostki, które pozostają na terytorium ZSRS z wrogimi zamiarami.

W celu zabezpieczenia wykonania w terminie postanowienia RKL ZSRS dotyczącego repatriacji byłych obywateli polskich, a także zapobieżenia próbom bezprawnego wyjazdu ze Związku Sowieckiego do Polski osób, których nie obejmuje sowiecko-polskie porozumienie z 6 lipca 1945 roku, w rozwinięciu i uzupełnieniu dyrektywy NKGB ZSRS nr 82 z 25 lipca 1945 r.,

NAKAZUJĘ:

1. Wzmóc agenturalny nadzór nad polskimi przedstawicielami w sowiecko-polskich komisjach mieszanych do spraw repatriacji w terenie oraz pracownikami zarządów Związku Patriotów Polskich.

Materiały uzyskane na temat osób udzielających pomocy w bezprawnym uzyskaniu dokumentów na wyjazd z ZSRS, dokładnie sprawdzać dokumentując fakty nadużyć i pilnie informować o tym 2 Zarząd NKGB ZSRS w celu podjęcia decyzji o pociągnięciu winnych do odpowiedzialności.

2. Osoby starające się bezprawnie wyjechać z ZSRS zatrzymywać, przeprowadzać w każdym takim przypadku dokładne śledztwo i podejmować decyzje o pociągnięciu zatrzymanego do odpowiedzialności karnej.

3. Ujawnić wszystkie osoby mające prawo zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego i wyjechania do Polski, które nie poddały się rejestracji, wciągnąć je na ewidencję i przez agenturę albo jeśli będzie to celowe, przez osobiste przesłuchanie ustalić przyczyny odmowy repatriowania się.

W przypadku, jeśli motywy odmowy repatriowania się byłych obywateli polskich okażą się wątpliwe, wobec tego rodzaju osób rozpocząć rozpracowanie agenturalne.

O przebiegu repatriacji i działaniach podjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą oraz dyrektywą nr 82 przedkładać dekadowo meldunki specjalne do 2 Zarządu NKGB ZSRS.

Zast[ępc]a *Narkoma* Bezpieczeństwa Państw[owego] Związku SRS
generał-lejtenant S. OGOLCOW¹

№ 11

9 февраля 1946 года

г. Москва.

ДА СБУ (Київ), ф. 9, оп. 30, спр. 20, арк. 242–243.

Оригінал, машинопис.

На документі резолюція від руки: „К[онтроль] т. Ковриженко, т. Булдакову², т. Углеву. Для исполнения. Скорее дать допол[нительные] материалы НКГБ УССР.” з підписом Бондаренка.

“ ” Вписано від руки.

¹ Огольцов Сергій (1900–1977), у 1944–1945 – народний комісар державної безпеки Казахської РСР, у 1945–1946 – перший заступник наркома (згодом міністра) державної безпеки СРСР, у 1946–1951 – заступник міністра державної безпеки СРСР з загальних питань. У 1943 комісар державної безпеки 3-го рангу, у 1945 генерал-лейтенант.

² Булдаков Іван (нар. 1916), у 1945–1949 – начальник 2-го відділу УНКГБ–УМГБ УРСР Київської області, підполковник держбезпеки.

Nr 11

9 lutego 1946 roku

m. Moskwa.

PA SBU (Kijów), f. 9, op. 30, spr. 20, ark. 242–243.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu ukosem odręczna dekretacja: K[ontrola] t. Kowryzenko, t. Bułdakow², t. Uglew. Do wykonania. Jak najszybciej dać materiały uzupełniające NKGB USRS; podpis Bondarienki.

•• Wpisano odręcznie.

¹ Ogołcow Siergiej (1900–1977), w l. 1944–1945 ludowy komisarz bezp. państw. Kazaskiej SRS, w l. 1945–1946 I zca ludowego komisarza (potem ministra) bezp. państw. ZSRS, w l. 1946–1951 wiceminister bezp. państw. ZSRS. W 1943 komisarz bezp. państw. 3 rangi, 1945 gen. lejtn.

² Bułdakow Iwan (ur. 1916), w l. 1945–1949 naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu kijowskiego; ppłk bezp. państw.

127

13 lutego 1946, Rzeszów. Meldunek dzienny A. Misztala do MAP o dywersji
UPA na szlaku kolejowym oraz zniszczeniu obiektów urzędowych
i spaleniu mostu

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY Rzeszów, dnia "13" lutego 1946 r.
L: II/702/46
Meldunek dzienny Starostwa Powiatowego Sanok Ad. L.dz. M.A.P. II.P.11502/45. Poufne!

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie (12)

Urząd Wojewódzki przesyła odpis meldunku dziennego Starostwa Powiatowego w Sanoku z dnia 6.II.46 L: SP-38/14/36 w sprawie niszczenia mienia państwowego i samorządowego przez bandy ukraińskie, do wiadomości.

zał. 1.

Za Wojewodę:
(—) A. MISZTAL
Naczelnik Wydziału

Odpis

Rzeczpospolita Polska
Starosta Powiatowy
w Sanoku
L:SP.38/14/46.
Meldunek dzienny.

Sanok, dnia 6 lutego 1946 r.

Poufne!

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Na zarządzenie z dnia 24.IV.1945 L: E.-8196/1024/45 przedkładam następujący meldunek dzienny:

Вночі з 2 на 3 ц[ього] м[ісяця] біля залізничної лінії Загуж–Мокре невідомими особами було підрізано 3 телеграфні стовпи. Перерва у зв'язку продовжувалася до 10-ї год[ини].

Вночі з 3 на 4 ц[ього] м[ісяця] на цій самій лінії пошкоджено внаслідок вибуху міни залізничну колію довжиною в 3 м. Перерва руху продовжувалася до 8-ої год[ини].

4 дня ц[ього] м[ісяця] о 23.30 год[ині] українські банди висадили в повітря на залізничній станції в Щавному водонапірну вежу разом з водним насосом, роз'їзд № 6, залізничний міст [на відстані] 121 км, підрізали 3 телефонні стовпи, в канцелярії руху пошкодили телефонні апарати. Перерва руху триватиме приблизно 48 годин.

Крім того, спалено будинок поста МО, зруйновано Гмінне управління, з якого забрано друкарську машинку та спалено міст на річці Ослава.

Повітовий староста
(—) Щудлік Анджей

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 85–86.

Супровідний лист – оригінал, додаток – копія; машинописи.

Зліва вгорі супровідного листа резолюція: „Націон[альне] Укр[аїнське] Від[ділення]” і нерозбірливий підпис; внизу штамп про надходження з датою: „20 III 46”.

• • • Вписано від руки.

W nocy z dnia 2 na 3 bm. zostały na szlaku kolejowym Zagórz–Mokre podcięte przez nieznanymi sprawców 3 słupy telegraficzne. Przerwa w łączności trwała do godz. 10-tej.

W nocy z 3 na 4 bm. na tym samym szlaku został wskutek wybuchu miny uszkodzony tor kolejowy na długości 3 m. Przerwa w ruchu trwała do godz. 8-mej.

Dnia 4 bm. o godz. 23.30 bandy ukraińskie wysadziły w powietrze na stacji kolejowej w Szczawnem wieżę ciśnień wraz z pompą wodną, rozjazd Nr 6, most kolejowy, w km. 121 podcięły 3 słupy teletechniczne, zerwały w biurze ruchu aparaty telefoniczne. Przerwa w ruchu potrwa około 48 godzin.

Ponadto został spalony budynek Posterunku M.O., zdemolowany Urząd gminny, z którego zabrano maszynę do pisania oraz spalony most na rzece Ośława. –

Starosta Powiatowy
(—) Szczudlik Andrzej

A MSWiA, MAP 301, k. 85–86.

Pismo przewodnie – oryginał, załącznik – odpis; maszynopisy.

W górnym lewym rogu pisma przewodniego dekretnacja: Narod[owy] Ref[erant] Ukr[aiński] i nieczytelna parafa; u dołu pieczętka wpływu z datą: 20 III 46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

15 лютого 1946, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза і С. Литвинова
П. Медведєву про хід переселення поляків з Дрогобицької області
станом на 10 лютого 1946 р.

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ НКГБ УССР
ПОЛКОВНИКУ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
о ходе переселения поляков из Дрогобычской области
на территорию Польши

На основании Люблинского соглашения от 9-го сентября 1944 года, заключенного между Правительством УССР и Польской республики по вопросу обмена польским и украинским населением, на территории Дрогобычской области было создано 4 райпредставительства по эвакуации польского населения –

В Дрогобыче, объединяющее		9 районов
в Самборе	—“—	11 районов
в Стрий	—“—	4 района
в Ходорове	—“—	4 района

До момента эвакуации поляков в Польшу на территории Дрогобычской области количество польского населения составляло около 136300 человек.

По состоянию на 10 февраля 1946 года ^азарегистрировалось на выезд в Польшу – 118439 человек, из них выехало – 82021.^а

Следует отметить, что многие поляки, боясь репрессий советскими органами, за их антисоветскую деятельность, на выезд не регистрировались и выехали в Польшу нелегально.

Таким образом, основная масса польского населения выехала в Польшу. В данное время многие польские семьи готовятся к выезду в Польшу, ожидая для этого только теплой погоды.

Каких-либо отрицательных высказываний со стороны польского населения по вопросу эвакуации мы не встречаем.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА УПРАВЛЕНИЯ НКГБ ДРОГОБ. ОБЛАСТИ
ПОДПОЛКОВНИК –

(—) Н. МОРОЗ

**15 lutego 1946 Drohobycz. Raport N. Moroza i S. Litwinowa dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania Polaków z obwodu drohobyckiego.
Stan na 10 lutego 1946 r.**

Ściśle tajne

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU NKGB USRS
PUŁKOWNIKA
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

RAPORT
z przebiegu przesiedlenia Polaków z obwodu drohobyckiego
na terytorium Polski

Na podstawie Układu Lubelskiego z dnia 9-go września 1944 roku, zawartego między Rządem USRS a [Rządem] Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wymiany ludności polskiej i ukraińskiej, na terenie obwodu drohobyckiego utworzono 4 przedstawicielstwa rejonowe do spraw ewakuacji ludności polskiej –

W Drohobyczu	obejmujące	9 rejonów
w Samborze	–„–	11 rejonów
w Stryju	–„–	4 rejony
w Chodorowie	–„–	4 rejony

Przed rozpoczęciem ewakuacji Polaków do Polski, na terenie obwodu drohobyckiego liczba ludności polskiej wynosiła około 136 300 osób.

Według stanu na 10 lutego 1946 roku, ^ana wyjazd do Polski zarejestrowało się – 118 439 osób, z tego wyjechało – 82 021. ^{ab}

Należy odnotować, że wielu Polaków bojąc się represji ze strony organów sowieckich za swoją antysowiecką działalność, nie rejestrowało się na wyjazd i wyjechało do Polski nielegalnie.

W ten sposób zasadnicza część ludności polskiej wyjechała do Polski. W chwili obecnej wiele polskich rodzin przygotowuje się do wyjazdu do Polski, czekając tylko na cieplejszą pogodę.

Żadnych negatywnych wypowiedzi ze strony ludności polskiej w sprawie ewakuacji nie notuje się.

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA ZARZĄDU NKGB OBWODU
DROHOB[YCKIEGO] PODPUŁKOWNIK –

(—) N. MOROZ

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА 2 ОТДЕЛА УНКГБ ДРОГОБ. ОБЛАСТИ
ПОДПОЛКОВНИК –

(—) ЛИТВИНОВ¹

„^б-15^{-б}“ февраля 1946 г.

№ ^б-5/2/532-11^{-б}

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 66–67.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер: „4565“ і дата: „19.2.46“; нижче приписки від руки. Перша: „т. Ткаченко“ з датою: „20.2.46“. Друга: „тов. Иовенко. Используйте для доклада по переселению“ з нерозбірливим підписом і датою: „21/II“.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Вписано від руки.

¹ Литвинов Сергій (нар. 1911), у 1944–1947 – заступник начальника 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Дрогобицької області; підполковник держбезпеки.

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA 2 ODDZIAŁU UNKGB OBWODU
DROHOB[YCKIEGO] PODPUŁKOWNIK –

(—) LITWINOW¹

„^{b-15-b}” lutego 1946 r.

Nr ^{b-5/2/532-11-b}

mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 66–67.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu odręcznie wpisany nr: 4565 i data: 19.2.46; niżej odręczne adnotacje. Pierwsza: 1. Tkaczenko, data: 20.2.46. Druga: tow. Iowienko. Wykorzystajcie w raporcie o przesiedleniu, data: 21/III i nieczytelny podpis.

^{a- -a} Podkreślono odręcznie.

^{b- -b} Wpisano odręcznie.

¹ Litwinow Siergiej (ur. 1911), w l. 1944–1947 zca naczelnika 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu drohobyckiego; ppłk bezp. państw.

20 лютого 1946, Люблін. Повідомлення А. Жарук-Міхальського Е. Осубці-Моравському про хід переселення українського населення з Ряшівського воєводства станом на 31 січня 1946 р., збройний опір УПА і спалення 8362 сільських господарств

Для службового користування

Політичний департамент

II ПН. 609/46

Справа евакуації українців

і стану безпеки на

території Ряшівського воєв[одства].

Гр. Голові Ради Міністрів¹
за місцем перебування

На цей час результати кампанії по евакуації українського населення з території Ряшівського воєводства виглядають таким чином:

передбачено до переселення родин	–	80.213
–“– –“– –“– осіб	–	323.919
евакуйовано до 31.I.1946 р. родин	–	42.438
–“– –“– –“– осіб	–	171.117

Репатріаційна кампанія триває, однак її інтенсивність в січні і лютому зменшилась у зв'язку з морозами і диверсійною діяльністю українських банд. Українські націоналістичні елементи продовжують заважати переселенню українського населення нападами, нищенням державного майна, підривами мостів і залізничних колій та підпаленнями господарств приватних власників. На цей час українськими бандами спалено 8.362 господарства. Втрати цивільного населення – 525 осіб. Найбільшою зухвалістю і агресивністю відзначаються українські банди у Ліському повіті. На територію цього повіту прибули останнім часом банди із сусідніх повітів (насамперед з Перемиського), а також з Чехословаччини, і навіть УРСР. Щодня доповідають про розбійницькі напади і вбивства, напади на пости МО і військо, підриви мостів і телефонних ліній та викрадення польського населення. Сили розташованого на території повіту війська і міліції недостатні, внаслідок чого військові дії вести важко. Припинено контакти староства майже з усіма управліннями волостей.

Польське населення, яке живе не у місцях розташування повітових влад, знаходиться у стані постійного терору з боку банд і, не маючи охорони, залишає свої оселі і вирушає на захід, бо у самому Ліску не може знайти

20 lutego 1946, Lublin. Informacja A. Żaruk-Michalskiego dla E. Osóbki-Morawskiego o przebiegu przesiedlania ludności ukraińskiej w województwie rzeszowskim oraz kontrakcjach zbrojnych i spaleniach przez UPA 8362 gospodarstw wiejskich. Stan na 31 stycznia 1946 r.

Poufne

Departament Polityczny
II PN. 609/46
Sprawa ewakuacji Ukraińców
i stanu bezpieczeństwa na
terenie wojew[ództwa] rzeszowskiego.

Do Ob. Prezesa Rady Ministrów¹
w miejsku

Dotychczasowe wyniki akcji repatriacyjnej ludności ukraińskiej z terenu województwa rzeszowskiego przedstawiają się następująco:

przewidziano do przesiedlenia rodzin	-	80.213
-"- -"- -"- osób	-	323.919
ewakuowano do dnia 31.I.1946 r. rodzin	-	42.438
-"- -"- -"- osób	-	171.117

Akcja repatriacyjna trwa, jednak nasilenie jej w miesiącach styczniu i lutym uległo zmniejszeniu z powodu mrozów i działalności dywersyjnej band ukraińskich. Nacjonalistyczne elementy ukraińskie w dalszym ciągu przeszkadzają przesiedlaniu się ludności ukraińskiej przez napady, niszczenie mienia państwowego, wysadzanie mostów i torów kolejowych oraz palenie gospodarstw prywatnych. Dotychczas spalono przez bandy ukraińskie 8.362 gospodarstw. Straty ludności cywilnej wynoszą 525 osoby. Największą zuchwałość i agresywność wykazały bandy ukraińskie w powiecie leskim. Na teren tego powiatu przybyły ostatnio bandy z sąsiednich powiatów (przede wszystkim przemyskiego), a także z Czechosłowacji i nawet U.S.R.R. Codziennie notowane są napady rabunkowe i zabójstwa, napady na posterunki M.O. i wojsko, wysadzanie mostów i linii telekomunikacyjnych oraz uprowadzanie ludności polskiej. Sity stacjonowanego na terenie powiatu wojska i milicji są niewystarczające, wskutek czego cała akcja wojskowa jest utrudniona. Kontakt Starostwa prawie ze wszystkimi zarządami gmin zbiorowych został zerwany.

Ludność polska, mieszkająca poza siedzibą władz powiatowych żyje pod ciągłym terrorem band i nie mając zabezpieczenia opuszcza swe siedziby i udaje się na zachód, gdyż w samym Lesku pomieszczenia już dla siebie nie znajduje.

для себе приміщень. Приблизно така ситуація панує на території Ярославського, Перемиського і Сяноцького повітів.

Доводячи вищезгадане до відома, прошу Гр. Голову Ради міністрів прийняти відповідні рішення.

Реф[ерент]

МІНІСТР
за міністра (—) Д-р Зарук-Міхальський²
Заступник міністра

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 148–149.

Копія, машинопис.

З правого боку вгорі вписано від руки: „20 лютого 46”. Під текстом штамп експедиції: „Отримано 22.II.1946 р. Вислано 22.II.1946 р.” і нерозбірливий підпис; дати вписані від руки.

¹ Ним був Едвард Осубка-Моравський.

² Жарук-Міхальський Александер (1906–1992), економіст, секретар Головної ради ППС, депутат КРН; з 1943 у РППС, потім у ППС, з травня 1945 до січня 1949 – заступник міністра у МАП, потім голова Варшавської Ради Народової; з 1948 у ПОРП; після 1957 – представник ПНР у Міжнародній комісії нагляду і контролю у Камбоджі.

Mniej więcej podobna sytuacja panuje na terenie powiatów jarosławskiego, przemyskiego i sanockiego.

Podając powyższe do wiadomości, proszę Ob. Prezesa Rady Ministrów o ewent[ualne] zajęcie stanowiska.

Ref.

MINISTER
w/z (—) Dr Żaruk-Michalski²
Podsekretarz Stanu

A MSWiA, MAP 304, k. 148–149.

Kopia, maszynopis.

W prawym górnym rogu wpisano odręcznie: 20 lutego 46. Pod tekstem pieczętka ekspedytury: Otrzymano 22.II.1946 r. Wysłano 22.II.1946 r. i nieczytelna parafrasa; daty wpisane odręcznie.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Był nim Edward Osóbka-Morawski.

² Żaruk-Michalski Aleksander (1906–1992), ekonomista, sekretarz Rady Naczelnej PPS, poseł do KRN; od 1943 w RPPS, następnie PPS, od maja 1945 do stycznia 1949 podsekretarz stanu w MAP, później przewodniczący warszawskiej Rady Narodowej; od 1948 w PZPR; po 1957 przedstawiciel PRL w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli w Kambodży.

27 лютого 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Шестакова С. Савченку про хід переселення громадян польської національності з Волинської області станом на 26 лютого 1946 р.

Из Луцка по ВЧ
27.2.46 г.

НКГБ УССР тов. САВЧЕНКО

По состоянию на 26.2.46 г. из числа граждан польской национальности, подлежащих эвакуации с Волынской области в Польшу – 67500. Зарегистрировано на выезд – 66933 человека. Выехало – 64152.

ШЕСТАКОВ

№ 2/2/1113/11

Передал: Щербатов

Приняла: Луценко

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 140.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „2070” з датою: „27 II 46”; поруч номер: „5272” з датою: „27.2.46”; зліва на полях нерозбірлива резолюція.

**27 lutego 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Szestakowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu wołyńskiego.
Stan na 26 lutego 1946 r.**

Z Łucka przez „WCz”
27.2.46 r.

NKGB USRS tow. SAWCZENKO

Według stanu na 26.2.46 r., spośród obywateli narodowości polskiej [było] podlegających ewakuacji z obwodu wołyńskiego do Polski – 67 500. Zarejestrowano na wyjazd – 66 933 osoby. Wyjechało – 64 152.

SZESTAKOW

Nr 2/2/1113/11

Nadał: Szczerbatow

Przyjęła: Łucenko

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 140.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 2070 i data: 27 II 46; obok nr: 5272 z datą: 27.2 46; na lewym marginesie nieczytelna dekretacja.

**5 березня 1946, Любачів. Повідомлення А. Беднажа Воєводському
управлінню у Ряшеві про диверсійні акти вояків УПА
у Любачівському повіті**

ПОВІТОВИЙ СТАРОСТА
В ЛЮБАЧЕВІ

Любачів, 5 березня 1946 р.

До Воєводського управління
Громадсько-політичне відділення
у Ряшеві

Повідомляю, що вночі з 4 на 5 ц[ього] м[ісяця] українські банди розпочали диверсійну операцію. Місцевості Любачева підпалили, тобто населені пункти: Соплі, Опака, Гурче, Гринків, Дахнів, Олешичі-Старі. В Олешичах пограбували держ[авний] фільварок і забрали 12 коней і 10 голів великої рогатої худоби. В місті Олешичі висадили в повітря кооператив „Ютшенка”. В Олешичах-Ст. спалили паровий млин та будинки, залишені українцями. В той самий час група бандитів, яка нараховувала приблизно 60 осіб, напала на лікарню в Любачеві. Заміновано вхідну браму. Частина бандитів увійшла всередину і забрала з собою одного хірурга лікарні Д-ра Зигмунта Лещинського¹, забрала також усі хірургічно-лікарські інструменти. Тяжко поранено Петришина Юзефа² з поста Народної міліції в Любачеві, який через 2-і години помер. [Бандити] забрали з собою Гр. Віснєвського Владислава³.

Повітовий староста
(—) Беднаж

*А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 88.
Копія, машинопис.*

¹ Д-р Лещинський Зигмунт (нар. 1885), д-р медицини, хірург (диплом у 1911), у 1930–1946 – директор повітової лікарні в Любачеві. Подальша доля невідома.

² Петришин Юзеф (нар. 1927), працівник КПМО у Любачеві.

³ Віснєвський Владислав був працівником СОК у Любачеві. Застрілений УПА.

**5 marca 1946, Lubaczów. Meldunek A. Bednarza dla Urzędu Wojewódzkiego
w Rzeszowie o aktach dywersji dokonanych przez UPA
w powiecie lubaczowskim**

STAROSTA POWIATOWY
W LUBACZOWIE.

Lubaczów, dnia 5 marca 1946 r.

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Społeczno-Polityczny
w Rzeszowie

Donoszę, że w nocy z 4 na 5 bm. bandy ukraińskie przystąpiły do akcji dywersyjnej. Okolice Lubaczowa popaliły, t.j. miejscowości: Sople, Opaka, Hurcze, Hrynków, Dachnów, Oleszyce Stare. W Oleszycach zrabowali folwark własności państw[owej] i zabrali 12 koni i 10 sztuk bydła rogatego. W mieście Oleszyce wysadzili w powietrze spółdzielnię „Jutrzenka”. W Oleszycach St[arych] spalili młyn parowy oraz domy poukraińskie. W tym samym czasie grupa bandytów składająca się z około 60 ludzi napadła na szpital powszechny w Lubaczowie. Wyminowana została brama wejściowa. Jedna część bandytów weszła do środka i uprowadziła ze sobą jednego chirurga szpitala Dra Zygmunta Leszczyńskiego¹ zabierając ze sobą wszystkie narzędzia chirurgiczno-lekarskie. Ciężko ranny został Petryszyn Józef² z posterunku Milicji Obywatelskiej w Lubaczowie, który po 2-ch godzinach zmarł. Urowadzili Ob. Wiśniewskiego Władysława³.

Starosta Powiatowy
(—) Bednarz

A MSWiA, MAP 301, k. 88.

Kopia, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Leszczyński Zygmunt (ur. 1885), dr med., chirurg (dyplom w 1911), w l. 1930–1946 dyrektor szpitala powiatowego w Lubaczowie. Dalszych informacji brak.

² Petryszyn Józef (ur. 1927), funkcjonariusz KPMO Lubaczów.

³ Wiśniewski Władysław był funkcjonariuszem SOK w Lubaczowie. Został zastrzelony przez UPA.

Після 20 березня 1946, Люблін. Витяг з рапорту ВУБП у Любліні щодо співпраці керівництва ВіН з НСЗ і УПА

Витяг з декадного рапорту ВУБП у Любліні
за період з 10.III. – 20.III.46 р.

Організація АК втрачає вплив у суспільстві і перетворюється у організацію „ВІН”¹. Ця організація не є впливовою силою у суспільстві, оскільки її члени – це елемент „гранатової” поліції і різних бандитів, які не вийшли з підпілля. Командування „Віну” у близькому зв’язку з НСЗ і УПА. НСЗ і УПА, у польському суспільстві має малі впливи, вони утримуються шляхом терору. Останнім часом верхівка цих організацій утворює актив завдяки взаємопорозумінню. Члени цих організацій намагаються увійти до Державної адміністрації і легальних організацій, таких як ПСЛ², а навіть ППС³, і ведуть підривну роботу.

Банд на території Люблінського воєводства у лютому місяці було 29. У звітній декаді встановити точної кількості банд не можна, оскільки банди були частково розбиті, частина боючися арештів ввійшла глибше у підпілля, частина виїхала на Захід. Резюмуючи, хвиля бандитизму у Люблінському воєводстві знижилася, беручи до уваги кількість нападів, вчинених бандами, і факт здійснених операцій.

Отримав III Деп[артамент].

Вірно:

*А МВСіА РП, ф. МВР 329, арк. 133.
Копія, машинопис.*

¹ Об’єднання „Воля і Незалежність” (ВіН) – підпільна організація, утворена 2.9.1945, метою якої була боротьба за незалежну і самостійну Польщу. У березні 1946 головою Головного управління (II Командування) був полковник Францішек Непокульчицький.

² Польська селянська партія (ПСЛ) – політична партія, заснована в серпні 1945, яка була продовженням довоєнної СЛ; до лютого 1947 – одна з керівних партій, хоча практично, маючи велику підтримку у суспільстві, була основою легальної антикомуністичної опозиції. Почесним головою був у 1945 Вінценті Вітос, фактично партією керував Станіслав Міколайчик; програма ПСЛ передбачала захист державної незалежності, парламентсько-демократичний устрій, підтримку дрібної і середньої приватної власності; після фальсифікування комуністами результатів виборів у січні 1947 і виїзду з країни Міколайчика владу в ПСЛ перейняла група, що співпрацювала з ППР, яка засудила дотеперішню політичну лінію, провела верифікацію всіх членів і підтримала програму колективізації сільського господарства. У листопаді 1949 ПСЛ об’єдналася з СЛ і утворила підпорядковану ПОРП Об’єднану селянську партію (ЗСЛ).

³ Польська соціалістична партія (ППС) заснована у 1892 в Парижі. Її програма передбачала незалежність Польщі, як умову для створення демократичного устрою і, в майбутньому, соціалістичні суспільні зміни. Різниця поглядів угруповання, пов’язаного з Пілсудським, що прагнуло

Po 20 marca 1946, Lublin. Wyciąg z raportu WUBP w Lublinie dotyczącego m. in. współpracy kierownictwa WIN z NSZ i UPA

Wyciąg z raportu dekadowego WUBP – Lublin
za okres od dnia 10.III. – 20.III.46 r.

Organizacja AK traci swój wpływ w społeczeństwie i przekształca się w organizację „WIN”¹. Organizacja ta nie przedstawia się w społeczeństwie jako siła wpływowa, gdyż członkowie jej są to elementy granatowej policji i różnych zbirów, którzy nie wyszli z konspiracji. Dowództwo „Winu” jest w ścisłym kontakcie z NSZ i UPA. NSZ i UPA w społeczeństwie Polskim ma małe wpływy, a utrzymują się drogą terroru. Ostatnio góry tych organizacji tworzą aktyw przez wejście ze sobą w porozumienie. Członkowie tych organizacji starają się wcisnąć do Administracji Państwowej, oraz organizacje legalne jak PSL², a nawet PPS³ i prowadzą rozkładową robotę.

Band na terenie woj. lubelskiego w m-cu lutym było 29. W dekadzie sprawozdawczej nie można ustalić dokładnej ilości band, ponieważ bandy częściowo zostały rozbite, część głębiej się zakonspirowała, w obawie przed aresztowaniem, część wyjechała na Zachód. Reasumując to fala bandytyzmu w woj. lubelskim obniżyła się, biorąc pod uwagę ilość napadów dokonanych przez bandy oraz sam fakt dokonanych operacji.

Otrzymał Dep. III.

Za zgodność:

A MSWiA, MBP 329, k. 133.

Kopia, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginalną.

¹ Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” (WiN) – organizacja podziemna utworzona 2.9.1945, której celem była walka o niepodległą i suwerenną Polskę. W marcu 1946 prezesem Zarządu Głównego (II Komenda) był płk Franciszek Niepokólczycki.

² Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL) – partia polityczna założona w sierpniu 1945, będąca kontynuacją przedwojennego SL; do lutego 1947 współrządziła krajem choć w praktyce, ciesząc się wielkim poparciem społecznym, stanowiła podstawę legalnej, antykomunistycznej opozycji. Honorowym prezesem w 1945 został Wincenty Witos, faktyczne kierownictwo sprawował Stanisław Mikołajczyk; program PSL zakładał obronę niezawisłości państwowej, ustrój parlamentarno-demokratyczny, poparcie dla drobnej i średniej własności prywatnej; po sfałszowaniu przez komunistów wyników wyborów w styczniu 1947 i opuszczeniu kraju przez Mikołajczyka, władzę w PSL przejęła grupa współpracująca z PPR, która potępiła dotychczasową linię polityczną, przeprowadziła weryfikację wszystkich członków i poparła program kolektywizacji rolnictwa. W listopadzie 1949 PSL połączyło się z SL tworząc podporządkowane PZPR Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL).

³ Polska Partia Socjalistyczna (PPS), założona w 1892 w Paryżu. Jej program wysuwał

до відриву Польського Королівства від Росії шляхом збройного повстання та створення Бойової організації ППС і діячами, що проповідували гасла інтернаціоналізму і економічної боротьби, призвела у 1906 до розколу. Внаслідок постали дві організації: ППС-лівиця, яка в 1918 об'єдналася з СДКПіЛ, утворивши КПП, та ППС-Фракція Революційна. З початком I світової війни Пілсудський і його товариші, які ставили за єдину свою мету самостійність Польщі, залишили партійні ряди, маючи, однак, підтримку ППС. Члени ППС співпрацювали з парамілітарними організаціями, особливо з ПОВ. В 1919, після об'єднання фракцій і організацій усіх захоплених територій Польщі, утворено єдину ППС. У самостійній Польщі вона активно включилася в побудову фундаменту відродженої польської держави і стала однією з найважливіших політичних сил II Речі Посполитої. В 1929 ППС ініціювала порозуміння партій центру і парламентарної лівиці, т. зв. Центроліву. Групу передових діячів було ув'язнено і засуджено на брестському процесі. Після вересневої кампанії 1939 ППС розпочала підпільну діяльність під криптонімом ВРН. Багато соціалістів опинилося також в еміграції, де брали активну участь у заснуванні Уряду РП на чужині. У травні 1944 партія пробувала відновити офіційну діяльність в Польщі під назвою ППС. Після її заборони комуністичною владою частина членів партії залишилася в підпіллі. Одночасно з 1944 діяла утворена в Любліні т. зв. відроджена ППС, яка співпрацювала з комуністами. Після того, як з неї усунуто діячів, що були прихильниками незалежності партії, вона об'єдналася у 1948 з ППР і утворила Польську об'єднану робітничу партію (ПОРП).

niepodległość Polski jako warunek zbudowania demokratycznego ustroju i w przyszłości socjalistycznych przeobrażeń społecznych. Różnica stanowisk ugrupowania związanego z Piłsudskim, zmierzającego do oderwania Królestwa Polskiego od Rosji na drodze zbrojnego powstania m.in. poprzez utworzenie Organizacji Bojowej PPS, a działaczami głoszącymi hasła internacjonalizmu i walki ekonomicznej, doprowadziła w 1906 do rozłamu. W efekcie powstała PPS-Lewica, która w 1918 połączyła się z SDKPiL tworząc KPP oraz PPS-Fracja Rewolucyjna. Po wybuchu I wojny światowej Piłsudski i jego współtowarzysze wysuwający jako jedyny cel niepodległość Polski, opuścili szeregi partyjne zachowując jednak poparcie PPS dla swych poczynań. Członkowie PPS tworząc trzon akcji niepodległościowej, współpracowali z organizacjami paramilitarnymi, zwłaszcza z POW. W 1919 z połączenia frakcji i organizacji wszystkich zaborów powstała jednolita PPS. W niepodległej Polsce aktywnie włączyła się ona w budowę zrębów odrodzonego państwa polskiego, stając się jedną z najważniejszych sił politycznych II Rzeczypospolitej. W 1929 PPS zainicjowała utworzenie porozumienia stronnictw centrum i lewicy sejmowej, tzw. Centrolewu. Grupa czołowych działaczy została uwięziona i osądzona w procesie brzeskim. Po kampanii wrześniowej 1939 PPS podjęła w okupowanej Polsce działalność konspiracyjną pod kryptonimem WRN. Wielu socjalistów znalazło się również na emigracji biorąc czynny udział w powołaniu Rządu RP na wychodźstwie. W maju 1944 przywrócono w kraju formalnie nazwę PPS i wkrótce podjęto próbę jawnej działalności. Po uniemożliwieniu jej przez władze komunistyczne część członków pozostała w konspiracji. Jednocześnie od 1944 działała utworzona w Lublinie i współpracująca z komunistami tzw. odrodzona PPS, która po usunięciu działaczy opowiadających się za niezależnością partii połączyła się w 1948 z PPR tworząc PZPR.

Березень, Київ. Довідка О. Павленка про результати агентурно-оперативної роботи НКГБ УРСР з ліквідації польського підпілля та хід переселення польського населення з території УРСР станом на 1 березня 1946 р.

Совершенно секретно

СПРАВКА

об итогах агентурно-оперативной работы НКГБ УССР по ликвидации белопольского подполья и о ходе репатриации и переселения бывших польских граждан в Польшу

по состоянию на 1.3.1946 года.

В 1945–1946 г. органами НКГБ УССР на территории западных областей Украины вскрыты польские националистические организации:

1. ПЗП-АК („Польски Звензек Повстанчи – Армия Краева”) – польская военная организация.

2. ПСЦ-ДР („Панствова Служба Цивильна – Делегатура Жонду”) – польская гражданская организация, действующая в контакте с ПЗП-АК.

3. НСЗ – („Народовы Силы Збройны”), КОН („Конвент Организации Неподлеглиости”¹) и другие, входящие в „АК”.

На участников указанных организаций в 1945 г. было заведено и полностью или частично ликвидировано:

Агентурных дел	–	79
Дел-формуляров	–	465
Предварит. аг. разработок	–	132

Из числа ликвидированных дел в 1945 г. наибольший интерес представляют: Агентурное дело „ЯНУСЫ” (УНКГБ Львовской обл.)

Ликвидирован Львовский Округ „АК”, в том числе радио-разведывательный, диверсионно-террористический и легализационный отделы.

По делу арестовано и осуждено 18 человек.

Из’ято:

Минометов	–	2
Ручных пулеметов	–	6
Автоматов	–	35
Револьверов	–	26
Радиостанций	–	10
Патронов		30.000

Marzec 1946, Kijów. Informacja A. Pawlenki o wynikach działalności agenturalno-operacyjnej NKGB w polskim podziemiu oraz o rezultatach przesiedleń ludności polskiej z terenu USRS. Stan na 1 marca 1946 r.

Ścisłe tajne

INFORMACJA

o wynikach pracy agenturalno-operacyjnej NKGB USRS w sprawie likwidacji podziemia *bielopolskiego* oraz o przebiegu repatriacji i przesiedleń byłych obywateli polskich do Polski

według stanu na dzień 1.3.1946 roku.

W latach 1945–1946 organy NKGB USRS na terenie zachodnich obwodów Ukrainy wykryły polskie organizacje nacjonalistyczne:

1. PZP-AK („Polski Związek Powstańczy” – „Armia Krajowa”) – polska organizacja wojskowa.

2. PSC-DR („Państwowa Służba Cywilna” – „Delegatura Rządu”) – polska organizacja cywilna działająca w kontakcie z PZP-AK.

3. NSZ – („Narodowe Siły Zbrojne”), KON („Konwent Organizacji Niepodległości”¹) i inne wchodzące w skład „AK”.

Przeciwko członkom wymienionych organizacji wszczęto w 1945 r. i całkowicie lub częściowo zakończono:

Spraw agenturalnych – 79

Arkuszy ewidencyjnych – 465

Wstępny[ych] rozpracowań ag[enturalnych] – 132

Spośród spraw zakończonych w 1945 r. do najbardziej interesujących należą:
Sprawa agenturalna „JANUSY”
(UNKGB obw. lwowskiego)

Likwidowany został Lwowski Okręg „AK”, w tym wydziały: radiowo-wywiadowczy, dywersyjno-terrorystyczny i legalizacyjny.

W sprawie aresztowano i osądzono 18 osób.

Skonfiskowano:

moździerzy – 2

ręcznych karabinów maszynowych – 6

automatów – 35

rewolwerów – 26

radiostacji – 10

amunicji 30.000

Агентурное дело „МАРЬ”
(УНКГБ Станиславской обл.)

Дважды ликвидирован Станиславский инспекторат „АК”. Арестовано и осуждено по делу „МАРЬ” и „ВРАГИ” – 21 человек.

В 1945 и в январе–феврале 1946 г. арестовано – 3017 человек, в том числе:

Участников белопольских организаций	– 1324
Террористов	– 7
Агентов немецких разведорганов	– 145
Агентов румынской разведки	– 1
Агентов немецкой полиции	– 4
Предателей и немецких пособников	– 365
Антисоветский элемент	– 1171

ИТОГО: 3017

По централизованному агентурному делу НКГБ УССР „ПАУТИНА” разрабатывается Львовский округ АК-„ЮГ”, организующий антисоветскую деятельность подполья „АК” на территории Львовской, Ровенской, Каменец-Подольской, Житомирской и Киевской областей.

По делу выявлено 19 участников „АК”. Намечено к ликвидации в ближайшее время.

По состоянию на 1.3.46 г. по Московскому соглашению в восточных областях УССР учтено поляков 35.225 человек, оформлено на выезд 28.874 чел., выехало в Польшу 20.715 чел., остается – 14.620 человек.

Эти данные по областям распределяются:

№ № п.п.	Наименование областей	Учтено поляков	Оформлено на выезд в Польшу	Выехало	Осталось	
1.	Киевская	1537	1195	1137	400	
2.	Кировоградская	2201	1279	1152	1049	
3.	Запорожская	2890	2752	2838	52	
4.	Николаевская	2181	2123	1112	1069	
5.	Полтавская	1876	1868	1244	632	
6.	Харьковская	3200	1182	1168	2032	
7.	Херсонская	4583	4583	2749	1834	
8.	Винницкая	817	395	–	817	
9.	Ворошиловградск.	1855	1853	1935	–	Превыше- ние за счет выезда поляков из др. обл.
10.	Днепропетровск.	2639	2269	–	2639	
11.	Житомирская	1027	740	977	50	
12.	К-Подольская	634	385	–	634	
13.	Одесская	2590	2544	2449	141	
14.	Сталинская	1755	1149	1707	48	
15.	Сумская	1204	1068	1032	172	
16.	Черниговская	1271	1187	1215	56	
17.	Измаильская	2995	2302	–	2995	
	ИТОГО:	35255	28874	20715	14620	

Sprawa agenturalna „MAR”
(UNKGB obw. stanisławskiego)

Dwukrotnie likwidowano inspektorat stanisławski „AK”. Aresztowano i osądzono w sprawie „MAR” i „WROGOWIE” – 21 osób.

W 1945 i w styczniu – lutym 1946 r. aresztowano – 3017 osób, w tym:

członków organizacji <i>białopolskich</i>	– 1324
terrorystów	– 7
agentów niemieckich organów wywiadowczych	– 145
agentów wywiadu rumuńskiego	– 1
agentów policji niemieckiej	– 4
zdrajców i popleczników niemieckich	– 365
element antysowiecki	– 1171

RAZEM: 3017

W centralnie kierowanej sprawie agenturalnej NKGB USRS „PAJĘCZYNA” rozpracowywany jest Lwowski Okręg AK-„POŁUDNIE”, który organizuje antysowiecką działalność podziemia „AK” na terenie obwodów: lwowskiego, rówieńskiego, kamieniecko-podolskiego, żytomierskiego i kijowskiego.

W sprawie ujawniono 19 członków „AK” przeznaczonych do likwidacji w najbliższym czasie.

Według stanu na 1.3.46 r., zgodnie z porozumieniem moskiewskim, we wschodnich obwodach USRS objęto ewidencją Polaków 35.225 osób, załatwiono formalności związane z wyjazdem 28.874 os[obom], wyjechało do Polski 20.715 os[ób], pozostaje – 14.620 osób.

Dane te dzielą się następująco według obwodów:

Lp.	Nazwa obwodu	Zewidencjonowano Polaków	Załatwiono formalności związane z wyjazdem do Polski	Wyjechało	Pozostaje	
1.	Kijowski	1537	1195	1137	400	
2.	Kirowogradzki	2201	1279	1152	1049	
3.	Zaporoski	2890	2752	2838	52	
4.	Nikołajewski	2181	2123	1112	1069	
5.	Połtawski	1876	1868	1244	632	
6.	Charkowski	3200	1182	1168	2032	
7.	Chersoński	4583	4583	2749	1834	
8.	Winnicki	817	395	–	817	
9.	Woroszyłowgradzki	1855	1853	1935	–	Nadwyżka
10.	Dniepropietrowski	2639	2269	–	2639	z powodu
11.	Żytomierski	1027	740	977	50	wyjazdu
12.	K-Podolski	634	385	–	634	Polaków z
13.	Odeski	2590	2544	2449	141	in[nych]
14.	Staliński	1755	1149	1707	48	obw[odów].
15.	Sumski	1204	1068	1032	172	
16.	Czernihowski	1271	1187	1215	56	
17.	Izmailski	2995	2302	–	2995	
	RAZEM:	35255	28874	20715	14620	

По западным областям УССР по состоянию на 1.3.46 г.

№ № п.п.	Наименование областей	Подлежит переселению	Выехало	Остается
1.	Львовская	234.537	142.749	91.788
2.	Тернопольская	237.760	193.156	34.604
3.	Дрогобычская	120.742	81.925	38.817
4.	Станиславская	83.412	66.600	16.812
5.	Ровенская	71.824	67.393	4.431
6.	Волынская	66.933	64.111	2.822
7.	Черновицкая	11.602	8.529	3.073
	ВСЕГО:	816.810 ²	624.463	192.347

Работа по переселению польских граждан в Польшу продолжается.

В ходе репатриации польских граждан НКГБ УССР установлены факты следующих злоупотреблений: незаконное приобретение эвакодокументов лицами, не имеющими права на выезд в Польшу; взяточничество со стороны некоторых польских представителей в советско-польских комиссиях по репатриации, со стороны отдельных работников СПП и в некоторых случаях работников органов милиции, выдававших фиктивные документы на выезд в Польшу.

О ходе переселения и фактах злоупотреблений мы подробно информировали НКГБ СССР отдельными докладными записками.

(—) Павленко³

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 16–19.
Оригінал, машинопис.

¹ Точніше Конвент національно-визвольних організацій (КОН) – підпільна організація, утворена діячами санації, які були противниками ОЗН. У грудні 1944 КОН об'єднався з Табором Польщі у Боротьбі, утворивши Об'єднання національно-визвольних організацій.

² Підрахунок дає: 826 810.

³ Павленко Олександр (нар. 1913), у 1944–1945 – заступник начальника 1-го відділення 6-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР, у 1945–1947 – заступник начальника, в.о. начальника, начальник 6-го відділу 2-го Управління НКГБ–МГБ УРСР; у 1947–1954 – заступник начальника Секретаріату МГБ–МВД УРСР; полковник держбезпеки.

W zachodnich obwodach USRS według stanu na dzień 1.3.46 r.

Lp.	Nazwa obwodu	Podlega przesiedleniu	Wyjechało	Pozostaje
1.	Lwowski	234.537	142.749	91.788
2.	Tarnopolski	237.760	193.156	34.604
3.	Drohobycki	120.742	81.925	38.817
4.	Stanisławski	83.412	66.600	16.812
5.	Rówieński	71.824	67.393	4.431
6.	Wołyński	66.933	64.111	2.822
7.	Czerniowiecki	11.602	8.529	3.073
	ŁĄCZNIE:	816.810²	624.463	192.347

Praca w sprawie przesiedlenia obywateli polskich do Polski jest kontynuowana.

W trakcie repatriacji obywateli polskich NKGB USRS ujawniło fakty następujących nadużyć: nieprawne nabycie dokumentów ewakuacyjnych przez osoby nie mające prawa wyjazdu do Polski; łapówkarstwo niektórych polskich przedstawicieli w sowiecko-polskich komisjach do spraw repatriacji, poszczególnych pracowników ZPP i w niektórych przypadkach pracowników organów milicji wydających fikcyjne dokumenty na wyjazd do Polski.

O przebiegu przesiedlenia i faktach nadużyć informowaliśmy szczegółowo NKGB ZSRS w odrębnych raportach.

(—) Pawlenko³

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 16–19.
Oryginał, maszynopis.

¹ Właśc. Konwent Organizacji Niepodległościowych (KON) – organizacja konspiracyjna utworzona przez działaczy sanacji przeciwnych OZN. W grudniu 1944 KON połączył się z Obozem Polski Walczącej tworząc Zjednoczenie Organizacji Niepodległościowych.

² Sumowanie daje wynik: 826 810.

³ Pawlenko Aleksander (ur. 1913), w l. 1944–1945 zca naczelnika 1 Wydz. 6 Oddz. 2 Zarządu NKGB USRS, w l. 1945–1947 zca naczelnika, p.o. naczelnika, wreszcie naczelnik 6 Oddziału 2 Zarządu NKGB–MGB USRS; w l. 1947–1954 zca naczelnika Sekretariatu MGB–MWD USRS; płk bezp. państw.

1 квітня 1946, Ярослав. Повідомлення Ю. Пілецького Воеводському управлінню МО у Ряшеві щодо спалення вояками УПА п'ятьох сіл у Ярославському повіті

Копія

Повітове управління Народної міліції
в Ярославі.
№ 1327/46

Ярослав, 1 квітня 1946 р.

Спалення бандерівцями чотирьох громад
у Ярославському повіті.

До Воеводського управління МО¹
у Ряшеві.

Повідомляю, що 31.3.46 р. о 20.30 год[ині] великий загін українських терористів з УПА спалив усі будинки в громадах: Сурухів, Конячів, Ветлін, Собецін і частину будинків в Маковиську, з цих громад за кілька днів перед тим українці були виселені до СРСР.

В усіх згаданих громадах будинки разом з сільськогосподарськими знаряддями згоріли дощенту.

Бандерівці за Сяном у цьому повіті великими загонами, озброєні різноманітною ^авогнепальною^а зброєю, ходять і роблять все, що захочуть, безперешкодно.

Повітовий комендант МО
(—) Пілецький Юзеф, ст. серж[ант]²

Рознарядка:

Воев[одське] управління МО у Ряшеві

Відділ крим[інальних] слід[чих] сл[ужб] [у Ряшеві]

Повітове староство у Ярославі

Пов[ітове] управління гром[адської] безп[еки] [у Ярославі]

Резерв.

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 101.

Копія, машинопис.

^а - ^а Вписано від руки.

¹ Воеводським комендантом МО у Ряшеві був Орловський Роман (нар. 1915), у 1937–1938 –

**1 kwietnia 1946, Jarosław. Meldunek J. Pileckiego dla Komendy
Wojewódzkiej MO w Rzeszowie o spaleniu przez UPA pięciu wsi
w powiecie jarosławskim**

Odpis.

Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej
w Jarosławiu.
No.1327/46

Jarosław, dnia 1 kwietnia 1946 r.

Spalenie czterech gromad w powiecie
Jarosławskim przez banderowców.

Do
Komendy Wojewódzkiej M.O.¹
w Rzeszowie.

Melduję, że dnia 31.3.46 r. o godz. 20,30 większy oddział terrorystów ukraińskich spod znaku U.P.A. spalił wszystkie zabudowania w gromadzie Surochów, Koniaczów, Wietlin, Sobiecin i część zabudowań w Makowisku, z których to gromad przed paru dniami ukraińcy zostali wysiedleni do ZSRR.

We wszystkich wspomnianych gromadach zabudowania wraz ze sprzętem rolniczym spaliły się doszczętnie.

Banderowcy za Sanem tut[ejszego] powiatu, w większych oddziałach uzbrojeni w różną broń ^a-palną^a, chodzą i robią co chcą, bez przeszkód.

Komendant Powiatowy M.O.
(—) Pilecki Józef st. sierż.²

Rozdzielnik:

Komenda Wojew[ódzka] M.O. Rzeszów
Wydział Krym[inalny] Sł[uzba] Śled[cza] [Rzeszów]
Starostwo Powiatowe Jarosław
Pow[iatowy] Urząd Bezp[iecieństwa] Publ[icznego] [Jarosław]
Zapas.

A MSWiA, MAP 301, k. 101.

Odpis, maszynopis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a-^a Wpisano odręcznie.

¹ Komendantem wojewódzkim MO w Rzeszowie był Orłowski Roman (ur. 1915), w l.

член інтербригад в Іспанії; до 1944 – молодший командир Червоної Армії, потім у КВМО у Ряшеві на посаді начальника відділу кадрів, заступника коменданта в оперативних справах; з вересня 1945 до 1948 – воєводський комендант у Ряшеві; з 1948 – воєводський комендант у Вроцлаві; у 1952–1956 – начальник IV Відділу КГМО, потім у розпорядженні міністра внутрішніх справ. З 1957 до 1963 – комендант шкіл МО у Варшаві, Легіонові і Щитні; полковник.

² Старший сержант Пілецький Юзеф, у 1946–1947 – повітовий комендант МО в Ярославі, у 1947 підпоручник.

1937–1938 członek Brygad Międzynarodowych w Hiszpanii; do 1944 podoficer Armii Czerwonej, następnie w KWMO w Rzeszowie na stanowisku szefa kadr, zcy komendanta ds. operacyjnych; od września 1945 do 1948 komendant wojewódzki w Rzeszowie; od 1948 komendant wojewódzki we Wrocławiu; w l. 1952–1956 szef Oddz. IV KGMO, następnie w dyspozycji ministra spraw wewnętrznych. Od 1957 do 1963 komendant szkół MO kolejno w Warszawie, Legionowie i Szczytnie; płk.

² St. sierż. Pilecki Józef – w l. 1946–1947 komendant powiatowy MO w Jarosławiu; w 1947 ppor.

12 квітня 1946, Київ. Спецповідомлення П. Ковриженка П. Медведєву про хід переселення польських громадян з Київської області станом на 12 квітня 1946 р.

на ш/т № 11403/3078
от 11.IV.1946 г.

Литер „А”
Совершенно секретно
экз. № а-1-а

**НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МИНИСТЕРСТВА
ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР¹ – ПОЛКОВНИКУ
тов. МЕДВЕДЕВУ**

гор. Киев

СПЕЦ-СООБЩЕНИЕ

„О результатах репатриации польских граждан с территории Киевской области в Польшу”

К началу репатриации польских граждан на территории Киевской области было учтено 2.200 человек, которые, согласно Люблинскому соглашению, подлежали выезду в Польшу.

Подали заявление о выходе из советского гражданства 1.058 на 1611 человек, из них детей – 367 человек.

Получено эваколистов 1.039 на 1592 человека, детей – 365.

Отказано в выезде в Польшу 18 человекам. Отказались в выезде в Польшу, после оформления документов, 7 человек.

Имеют право на выезд в Польшу, но не подали заявлений 60 человек.

Из числа польских граждан, выехавших в Польшу, УМГБ имело 3-х осведомителей и одного агента, из которых все три осведомителя выехали в Польшу, но по своим качествам для закордонной работы не подходили, поэтому никакой обусловленности с ними, на случай связи с ними в Польше, не проводили. Агент „КАРЧЕВОЙ” от выезда в Польшу отказался.

**ЗАМ. НАЧ. УПРАВЛЕНИЯ МИНИСТЕРСТВА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ – ПОЛКОВНИК**

(—) КОВРЫЖЕНКО²

**12 kwietnia 1946, Kijów. Meldunek specjalny P. Kowryżenki dla
P. Miedwiediewa o rezultatach przesiedleń obywateli polskich
z obwodu kijowskiego. Stan na 12 kwietnia 1946 r.**

na sz[yfrowy]/t[elegram] nr 11403/3078
z 11.IV.1946 r.

Liter „A”
Ścisłe tajne
egz. nr ^a1^a

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MINISTERSTWA BEZPIECZEŃSTWA
PAŃST[WOWEGO] USRS¹ – PUŁKOWNIKA
tow. MIEDWIEDIEWA

mias[to] Kijów

MELDUNEK SPECJALNY

„O rezultatach repatriacji obywateli pol-
skich z terenu obwodu kijowskiego do
Polski”.

Przed rozpoczęciem repatriacji obywateli polskich, na terenie obwodu ki-
jowskiego zarejestrowano 2.200 osób, które zgodnie z Układem Lubelskim pod-
legały wyjazdowi do Polski.

Podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego złożyło 1.058 z 1611 osób,
w tym dzieci – 367 osób.

Karty ewakuacyjne otrzymało 1.039 z 1592 osób, dzieci – 365.

Odmówiono wyjazdu do Polski 18 osobom. Zrezygnowało z wyjazdu do
Polski po załatwieniu formalności 7 osób.

Ma prawo do wyjazdu do Polski, ale nie złożyło podań 60 osób.

Wśród obywateli polskich wyjeżdżających do Polski, UMGB miało 3-ch
informerów i jednego agenta, w tym wszyscy trzej informatorzy wyjechali do
Polski, ale ze względu na swój charakter do pracy zagranicznej nie nadawali się,
dlatego żadnych warunków na okoliczność nawiązania z nimi kontaktu w Polsce
nie omawialiśmy. Agent „KARCZEWOJ” zrezygnował z wyjazdu do Polski.

ZAST[ĘPCA] NACZ[ELNIKA] ZARZĄDU
MINISTERSTWA BEZPIECZEŃSTWA PAŃST[WOWEGO]
OBWODU KIJOWSKIEGO – PUŁKOWNIK

(—) KOWRYŻENKO²

„12^а” апреля 1946 года

№ ^а10/316/2879^а

г. Киев

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 15.

Оригінал, машинопис.

Вгорі сторінки дві приписки від руки: „Ткаченко” та „10690” і дата: „13.4.46”; нижче зліва приписка від руки: „т. Ткаченко” і дата: „13.4.46”.

“ - “ Вписано від руки.

¹ 15 березня 1946 ради народних комісарів (СРСР і окремих республік) перетворено на ради міністрів, у зв'язку з чим народні комісаріати стали міністерствами.

² Ковриженко Павло (нар. 1905), у 1943–1944 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Житомирської області, у 1944–1945 – заступник начальника 4-го Управління НКГБ УРСР, в 1945–1947 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Київської області. З 1944 підполковник держбезпеки, потім полковник держбезпеки.

„12^a” kwietnia 1946 roku
nr 10/316/2879^a
m. Kijów

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 15.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu dwie odręczne adnotacje: Tkaczenko oraz nr: 10690 i data: 13.4.46; niżej z lewej strony odręczna dekretacja: t. Tkaczenko i data: 13.4.46.

^a ^a Wpisano odręcznie.

¹ 15 marca 1946 rady komisarzy ludowych (ZSRS i poszczególnych republik) przemianowano na rady ministrów, w ślad za tym ludowe komisariaty stały się ministerstwami (m. in. zamiast NKGB będzie odtąd MGB).

² Kowryzenko Paweł (ur. 1905), w l. 1943–1944 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu żytomierskiego, w l. 1944–1945 zca naczelnika 4 Zarządu NKGB USRS, w l. 1945–1947 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu kijowskiego. W 1944 ppłk bezp. państw., następnie płk bezp. państw.

**12 квітня 1946, Ізмаїл. Довідка за шифротелеграмою А. Павлова С. Савченку
про хід переселення поляків з Ізмаїльської області
станом на 1 квітня 1946 р.**

Сов. Секретно

Справка

Получена ш/т № 4657 из Измаила на имя тов. Савченко

Ответ на № 11404

1. На 1 апреля с/г учтено поляков 3040 человек. Из них несовершеннолетних – 1400 ч.

2. Изъявило желание выехать в Польшу 3040 ч.

Получило документов на выезд – 2610 ч.

из них несовершеннолетних – 1340 ч.

Выехало в Польшу – 816 ч.

из них несовершеннолетних – 436 ч.

Отказано в выезде областной комиссией – 430 ч. за недоказанность польской национальности, в том числе взрослых – 170, заявления которых рассматриваются.

Отказалось выехать после оформления – 7 ч.

Лиц, имеющих право выезжать в Польшу, но не зарегистрировались – нет.

Выехало агентуры – 5 человек, в виду ее малоценности – паролей не дано.

В апреле месяце намечена отправка остальных – выделено 200 вагонов.

№ 250. 12.4.

Павлов¹

Верно: (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 78.

Засвідчена копія, рукопис.

Зліва внизу резолюція: „т. Мазину”, дата: „13.4.46 г.” і підпис Пильнова.

¹ Павлов Андріан (нар. 1903), у 1944–1946 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Ізмаїльської області; у 1945 підполковник держбезпеки.

12 kwietnia 1946, Izmail. Informacja na podstawie szyfrogramu A. Pawłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania Polaków z obwodu izmailskiego. Stan na 1 kwietnia 1946 r.

Ściśle Tajne

Informacja

Otrzymano sz[yfrowy]/t{elegram} nr 4657 z Izmaila na nazwisko tow. Sawczenki
Odpowiedź na nr 11404.

1. Na 1 kwietnia br. zewidencjonowano 3040 Polaków, w tym niepełnoletnich – 1400 os[ób].

2. Chęć wyjazdu do Polski wyraziło 3040 os.

Dokumenty na wyjazd otrzymało – 2610 os.

z tego niepełnoletnich – 1340 os.

Wyjechało do Polski – 816 os.

z tego niepełnoletnich – 436 os.

Komisja obwodowa odmówiła wyjazdu – 430 wobec nieudowodnienia narodowości polskiej, w tym dorosłym – 170, których podania się rozpatruje.

Po załatwieniu formalności, odmówiło wyjazdu 7 os[ób].

Osób mających prawo wyjazdu do Polski, które nie zarejestrowały się – nie ma.

Wyjechało 5 osób agentury, wobec jej małej wartości hasel nie podano.

W miesiącu kwietniu planuje się wyjazd pozostałych – przydzielono 200 wagonów.

Nr 250. 12.4.

Pawłow¹

Za zgodność: (—)

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 78.

Odpis, rękopis.

Po lewej stronie u dołu dokumentu dekretycja: t. Mazin, data: 13.4.46 r. i podpis Piłnowa.

¹ Pawłow Andrian (ur. 1903), w l. 1944–1946 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu izmailskiego; w 1945 ppłk bezp. państw.

**13 квітня 1946, Житомир. Записка по ВЧ К. Марковського С. Савченку про
хід переселення польських громадян з Житомирської області
станом на 1 квітня 1946 р.**

По „ВЧ” из Житомира
13.4.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО

На № 11403 от 11.4.46 г.

На 1.4.46 г. состояние репатриации польских граждан по Житомирской области характеризуется следующими данными:

1. Всего учтено по области бывших польских граждан (лиц, состоявших в польском гражданстве к 17 сентября 1939 года) – ^а70 человек^а.

2. Подали заявления о выходе из гражданства СССР – 1942 чел. быв. польских граждан и членов семей военнослужащих войска польского, из них: а) – получили эвакуодокументы 1388 чел., б) отказано в выезде в Польшу – 514 ч., как не подпадающим под действие Указов Президиума Верховного Совета СССР от 17 мая¹ и 14 июля 1944 года², в – отказалось выехать в Польшу после оформления документов 11 человек.

3. Имеют право на выезд в Польшу, но не подали заявления 4 человека польских граждан.

4. Выехало в Польшу 981 чел., из них 51 – бывших польских граждан.

В числе выехавших в Польшу имеется 3 наших секретных осведомителя.

За малоценностью пароль для установления связи с нами за границей обусловлен не был.

№ 5/2/5/2797

ПЕРЕДАЛ: КОВАЛЕВ
ПРИНЯЛА: БУГАЕВСКАЯ

МАРКОВСКИЙ³

13 kwietnia 1946, Żytomierz. Depesza WCz. K. Markowskiego do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu żytomierskiego. Stan na 1 kwietnia 1946 r.

Przez „WCz” z Żytomierza
13.4.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO

Na nr 11403 z 11.4.46 r.

Na 1.4.46 r. stan repatriacji obywateli polskich w obwodzie żytomierskim charakteryzuje się następującymi danymi:

1. Ogółem zewidencjonowano w obwodzie byłych obywateli polskich (osób posiadających obywatelstwo polskie do 17 września 1939 roku) – ^a70 osób.^a

2. Podania o rezygnację z obywatelstwa ZSRS złożyło – 1942 był[ych] obywateli polskich i członków rodzin żołnierzy wojska polskiego, z tego: a) otrzymało dokumenty ewakuacyjne 1388 os[ób], b) odmówiono wyjazdu do Polski – 514 os[obom], które nie spełniały kryteriów zawartych w Dekretach Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z 17 maja¹ i 14 lipca 1944 roku², c) odmówiło wyjazdu do Polski po załatwieniu dokumentów 11 osób.

3. Posiada prawo wyjazdu do Polski, lecz nie złożyło podań, 4 obywateli polskich.

4. Wyjechało do Polski 981 os[ób], w tym 51 byłych polskich obywateli.

Wśród wyjeżdżających do Polski znajduje się 3 naszych sekretnych informatorów.

Wobec małej wartości, hasło dla nawiązania z nami łączności za granicą nie zostało ustalone.

Nr 5/2/5/2797

MARKOWSKIJ³

NADAŁ: KOWAŁOW

PRZYJĘŁA: BUGAJEWSKAJA

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 71.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „10723” з датою: „13.4.46”; зліва на полях приписка від руки: „т. Іовенко. Для сообиц. МГБ ССРСР”, дата: „15.4” і нерозбірливий підпис.

^{а-а} Підкреслено від руки.

¹ Документ невідомий. Ймовірно помилкова дата.

² Див. примітку 3 у документі 63.

³ Марковський Костянтин (нар. 1903), з 1943 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Житомирської області; полковник держбезпеки.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 71.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 10723 i data: 13.4.46; na lewym marginesie odręczna adnotacja: t. Iowienko. Do meldunku dla MGB ZSRS, data: 15.4 i nieczytelny podpis.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

¹ Dokument nieznan, prawdopodobnie błędna data.

² Zob. przypis 3 w dokumencie nr 63.

³ Markowski Konstantin (ur. 1903), od 1943 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu żytomierskiego; płk bezp. państw.

**13 квітня 1946, Вінниця. Довідка за шифротелеграмою К. Касаткіна
С. Савченку про хід переселення польських громадян з Вінницької
області станом на 13 квітня 1946 р.**

Сов. Секретно

Справка

Из Винницы получена ш/т № 4611 на имя т. Савченко

Ответ на № ...

1. В Винницкой области учтено польских граждан	– 902 ч.
2. Подавших заявление о выходе [из] совгражд.	– 523 ч.
Из них: а) получило на выезд документы и выехало	– 155 "
б) отказано в выезде в Польшу	– нет
в) отказавшихся выехать после офор. документов	– нет
г) оформлено выход из совгражд.	– 368 ч.
3. Выехало в Польшу польских граждан	– 545 "
4. Оформлено выезд в Польшу польграждан.	– 357 "
- Среди выехавших в Польшу нашей агентуры нет.

13.IV-46 г. № 580

Касаткин¹

Верно: (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), стр. 5, арк. 85.

Засвідчена копія, рукопис.

Зліва під документом резолюція: „т. Мазину”, дата: „13.4.46 з.” і підпис Пильнова.

¹ Касаткін Костянтин (нар. 1907), у 1944–1953 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Вінницької області; у 1944 підполковник, у 1946 полковник держбезпеки.

13 kwietnia 1946, Winnica. Informacja na podstawie szyfrogramu K. Kasatkina do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu winnickiego. Stan na 13 kwietnia 1946 r.

Śc[isłe] Tajne

Informacja

Z Winnicy otrzymano sz[yfrowy]/t[elegram] nr 4611 na nazwisko t. Sawczenki
Odpowiedź na nr ...

1. W obwodzie winnickim zewidencjonowano obywateli polskich	– 902 os[oby]
2. Złożyło podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego	– 523 os.
Z tego: a) otrzymało dokumenty na wyjazd i wyjechało	– 155 "
b) odmów wyjazdu do Polski	– nie było
c) odmawiających wyjazdu po sporządzeniu dokumentów	– nie było
d) załatwiono formalności o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego	– 368 os.
3. Wyjechało obywateli polskich do Polski	– 545 "
4. Załatwiono formalności wyjazdowe obywateli polskich do Polski	– 357 "
- Wśród wyjeżdżających do Polski nie ma naszej agentury.

13.IV-46 r. nr 580

Kasatkin¹

Za zgodność: (—)

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 85.

Odpis, rękopis.

Z lewej strony pod dokumentem dekretacja: t. Mazin, data: 13.4.46 r. i podpis Pilnowa.

¹ Kasatkin Konstantin (ur. 1907), w l. 1944–1953 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu winnickiego. W 1944 płk bezp. państw., w 1946 płk bezp. państw.

13 квітня 1946, Кіровоград. Записка по ВЧ Т. Михальчука С. Савченку про завершення переселення польських громадян з Кіровоградської області

По „ВЧ”
Из Кіровограда
13.4.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО

На №-11403 по області учтено польских граждан 2512, из них 292 человека в 1944–45 г. выехали в Польшу одиночным порядком.

Подали заявлений на выход из советского гражданства 2249 человек, из них:

- а) получили эвакуодокументы 2198 человек,
- б) отказано в выезде в Польшу, как не польским гражданам – 29 человек.
- в) отказались выехать в Польшу после оформления документов – 22 человека.

Лиц, имеющих право выехать в Польшу, но не подавших заявлений, нами не установлено.

Выехало в Польшу польских граждан нашей агентуры 6 человек.

Установлено паролей для связи – 3 человека.

Вся работа в Кіровоградской области по репатриации польских граждан закончена, уполномоченный смешанной комиссии выехал в Москву для отчета, а после выедет в Польшу к своей семье.

№ 2/11/2-1620

МИХАЛЬЧУК¹

ПЕРЕДАЛ: РЕПЕЦКИЙ

ПРИНЯЛ: СОКОЛОВ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 126.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „10722” з датою: „13.4.46.”; зліва вгорі приписка: „2-е Упр.”; нижче: „т. Иовенко. Сообщить МГБ СССР”, дата: „15.4.” і нерозбірливий підпис.

¹ Михальчук Тимофій (нар. 1903), у 1943–1949 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Кіровоградської області, у 1949–1950 – заступник начальника Управління МГБ УРСР Львівської області; у 1948 підполковник держбезпеки.

**13 kwietnia 1946, Kirowograd. Depesza WCz. T. Michalczuka do
S. Sawczenki o zakończeniu przesiedlania obywateli polskich
z obwodu kirowogradzkiego**

Przez „WCz”
Z Kirowogradu
13.4.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO

Na nr 11403: w obwodzie zewidencjonowano 2512 obywateli polskich, z tego w latach 1944–45 wyjechały samodzielnie do Polski 292 osoby.

Podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego złożyło 2249 osób, z tego:

- a) dokumenty ewakuacyjne otrzymało 2198 osób,
- b) odmówiono wyjazdu do Polski jako obywatelom niepolskim – 29 osobom,
- c) odmówiło wyjazdu do Polski po załatwieniu dokumentów – 22 osoby.

Osób, które mają prawo wyjechać do Polski, ale nie złożyły podań, nie stwierdziliśmy.

Wyjechało do Polski naszej agentury [spośród] obywateli polskich – 6 osób.

Ustalono hasła dla łączności – 3 osoby.

Cała praca w obwodzie kirowogradzkim związana z repatriacją obywateli polskich jest zakończona, pełnomocnik komisji mieszanej wyjechał do Moskwy złożyć sprawozdanie, a potem wyjedzie do Polski do swojej rodziny.

Nr 2/11/2-1620

MICHALCZUK¹

NADAŁ: RIEPIECKIJ

PRZYJĄŁ: SOKOŁOW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 126.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 10722 i data: 13.4.46; w lewym górnym rogu adnotacja: 2-gi Zarz[ąd]; niżej: t. Iowienko. Poinformować MGB ZSRS, data: 15.4. i nieczytelny podpis.

¹ Michalczuk Timofiej (ur. 1903), w l. 1943–1949 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu kirowogradzkiego, w l. 1949–1950 zca naczelnika UMGB USRS obwodu lwowskiego; w 1948 ppłk bezp. państw.

13 квітня 1946, Ужгород. Довідка за шифротелеграмою Б. Чернецького С. Савченку про відсутність осіб польської національності, бажаючих виїхати до Польщі із Закарпатської області

Сов. Секретно

Справка

В адрес тов. Савченко получена ш/телеграмма № 4764 от 14 апреля 1946 г.
На № 11404

Лиц польской национальности на территории Закарпатской области 515 человек, из них польско-подданных 12 человек.

С момента ратификации договора СССР с Чехословакией о воссоединении Закарпатской области с Украиной¹ никто из граждан польской национальности в Польшу не выехал, зарегистрировавшихся и желающих выехать в Польшу не установлено.

№ 339 13/IV-46 г.

Чернецкий

Верно: (—)

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 31.

Засвідчена копія, рукопис.

Під документом зліва резолюція від руки: „т. Мазину, 15.IV-46 г. – Пильнов”.

¹ Чехословацько-радянський договір про передавання Закарпаття СРСР підписано в Москві 29 червня 1945.

**13 kwietnia 1946, Użhorod. Informacja na podstawie szyfrogramu
B. Czernieckiego do S. Sawczenki o braku zainteresowania wyjazdem do
Polski osób narodowości polskiej zamieszkałych w obwodzie zakarpackim**

Śc[iśle] Tajne

Informacja

Na adres tow. Sawczenki nadszedł sz[yfrowy]/telegram
nr 4764 z 14 kwietnia 1946 r.

Na nr 11404.

Osób narodowości polskiej na terytorium obwodu zakarpackiego 515, w tym
polskich poddanych 12.

Od czasu ratyfikacji umowy ZSRS z Czechosłowacją o zjednoczeniu obwodu
zakarpackiego z Ukrainą¹, nikt z obywateli narodowości polskiej nie wyjechał
do Polski, zarejestrowanych i chcących wyjechać do Polski nie stwierdzono.

Nr 339 13/IV-46 r.

Czerniecki

Za zgodność: (—)

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 31.

Odpis, rękopis.

Pod dokumentem z lewej strony odręczna dekretacja: t. Mazin, data: 15.IV-46 r. i podpis Pilnowa.

¹ Układ czechosłowacko-sowiecki o przekazaniu ZSRS Rusi Zakarpackiej podpisano w
Moskwie 29 czerwca 1945.

14 квітня 1946, Львів. Записка по ВЧ А. Козлова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Львівської області станом на 14 квітня 1946 р.

По „ВЧ”
Из Львова
14.4.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО

На № 11404 от 11.4.46 г.

Всего учтено польских граждан по области ^а-215633^а человека, зарегистрировано на выезд в Польшу 103367 семей – ^а-265538^а человек.

Превышение зарегистрировавшихся по отношению ко всем польским гражданам области идет за счет прибывающих из восточных областей. Выехало в Польшу 55403 семьи – ^а-146701^а. Всего учтено польских граждан по городу Львову – 50863 семьи – 107036 человек, зарегистрированных на выезд в Польшу – 49197 семей – 104.036 человек, выехало из Львова 56.859 человек. Получили документы на выезд ^а-62.589^а человек, отказов от выезда в Польшу ^а-нет^а, отказались после оформления документов ^а-120 человек^а. Имеют право выезда, но не зарегистрировались в Львовском представительстве, примерно, 4.000 человек.

№ 12/3/946

КОЗЛОВ

ПЕРЕДАЛ: ПТИЦЫН
ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 116.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „10905” з датою: „15.4.46”; поруч приписка: „2-е Упр.”; нижче приписка від руки: „В. срочно, т. Иовенко, включить в сводку МГБ СССР”, дата: „17.4.46” і нерозбірливий підпис.

^а - ^а Підкреслено від руки.

**14 kwietnia 1946, Lwów. Depesza WCz. A. Kozłowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu lwowskiego.
Stan na 14 kwietnia 1946 r.**

Przez „WCz”
Ze Lwowa
14.4.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO

Na nr 11404 z 11.4.46 r.

Ogółem zewidencjonowano w obwodzie ^a215 633ª obywateli polskich, zarejestrowano na wyjazd do Polski 103 367 rodzin – ^a265 538ª osób.

Nadwyżka zarejestrowanych w porównaniu do wszystkich obywateli polskich w obwodzie wynika z doliczenia przybyłych z obwodów wschodnich. Wyjechały do Polski 55 403 rodziny – ^a146 701^a [osób]. Łącznie zewidencjonowano w mieście Lwowie 50 863 rodziny obywateli polskich – 107 036 osób, zarejestrowano na wyjazd do Polski 49 197 rodzin – 104 036 osób, wyjechało ze Lwowa 56 859 osób. Dokumenty na wyjazd otrzymało ^a62 589ª osób, odmów wyjazdu do Polski ^anie było^a, odmówiło [wyjazdu] po załatwieniu dokumentów ^a120 osób^a. Prawo do wyjazdu posiada, ale nie zarejestrowało się w przedstawicielstwie lwowskim około 4.000 osób.

Nr 12/3/946

KOZŁÓW

NADAŁ: PTICYN

PRZYJĘŁA: ŁUCENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 116.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 10905 i data: 15.4.46; obok adnotacja: 2-gi Zarz[ąd]; niżej odręczna adnotacja: B. pilne, t. Iowienko, włączyć do zestawienia dla MGB ZSRS, data: 17.4.46 i nieczytelny podpis.

^a · ^a Podkreślono odręcznie.

**18 квітня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ О. Михайлова С. Савченку про хід
переселення польських громадян зі Станіславської області
станом на 18 квітня 1946 р.**

По „ВЧ”
Из Станіслава
18.4.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО
На №-11404 от 11.4.46 г.

Всього учтено польских граждан 90214 человек, зарегистрировались на выезд в Польшу – 87912 человек, из них получили документы 84072 чел., отказано в выезде 25 чел., отказались выехать в Польшу после оформления документов 50 чел., имеют право выехать в Польшу, но не зарегистрированы 2302 чел., выехало в Польшу польских граждан 72072, из них: нашей агентуры 450 чел., обусловлено паролей агентуре, в случае установления связи с ней, – 15 чел.

№ 18/187

МИХАЙЛОВ

ПЕРЕДАЛ: РАДЧЕНКО
ПРИНЯЛА: ЛУЦЕНКО

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 59.

Оригінал, машинопис.

Вгорі сторінки вписаний від руки номер: „11246” з датою: „18.4.46”; поруч приписка: „Иовенко”; зліва вгорі частково нерозбірливий номер: „[...]14” з датою: „18/IV 46”; нижче приписка: „2-е Упр.”.

**18 kwietnia 1946, Stanisławów. Depesza WCz. A. Michajłowa do
S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich
z obwodu stanisławowskiego. Stan na 18 kwietnia 1946 r.**

Przez „WCz”
Ze Stanisława
18.4.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO
Na nr 11404 z 11.4.46 r.

Ogółem zewidencjonowano 90 214 obywateli polskich, zarejestrowano na wyjazd do Polski – 87 912 osób, z tego dokumenty otrzymały 84 072 os[oby], odmówiono prawa wyjazdu 25 os[obom], po sporządzeniu dokumentów odmówiło wyjazdu do Polski 50 os[ób]. Mają prawo wyjazdu do Polski, ale nie zarejestrowały się 2302 os[oby], wyjechało do Polski 72 072 obywateli polskich, w tym: naszej agentury 450 os[ób], uzgodniono hasła z agenturą w przypadku nawiązania z nią łączności – 15 os[ób].

Nr 18/187

MICHAJŁOW

NADAŁ: RADCZENKO
PRZYJĘŁA: ŁUCENKO

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 59.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 11246 i data: 18.4.46; obok dopisek: Iowienko; w lewym górnym rogu częściowo nieczytelny nr: [...]14 z datą: 18/IV 46; niżej adnotacja: 2-gi Zarz[ąd].

19 квітня 1946, Дрогобич. Повідомлення С. Литвинова П. Медведєву
про притягнення до кримінальної відповідальності В. Павлова
за хабарництво

Совершенно секретно

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
ПОЛКОВНИКУ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

На № 2/6/1110 от 22.1.1946 г.

Сообщаю, что ПАВЛОВ Владимир Михайлович, согласно указания Прокуратуры УССР, в январе месяце с.г. арестован Облпрокурором и привлечен к уголовной ответственности по ст. ^а56-25 и 108 ч. 1-й ^а УК УССР.

Проведенным следствием установлено, что ПАВЛОВ 3-го ноября 1945 года за денежное вознаграждение ^а в сумме 20 тыс. ^а рублей, по фиктивным документам переправил через гос. границу на сторону Польши не подлежащих переселению ^а десять украинских семей, которые согласно советско-люблинского договора в 1945 г. переселились из Польши в СССР, как украинцы. ^а

Следствие по делу ПАВЛОВА окончено, направлено по подсудности. Решение суда сообщим дополнительно.

И.О. НАЧАЛЬНИКА 2 ОТДЕЛА УМГБ ДРОГОБ. ОБЛ.

Подполковник –

(—) ЛИТВИНОВ

„6-19-6” апреля 1946 года
№ 6-5/1579-с-6
гор. Дрогобыч

143

19 kwietnia 1946, Drohobycz. Pismo S. Litwinowa do P. Miedwiediewa w sprawie pociągnięcia W. Pawłowa do odpowiedzialności karnej za łapownictwo

Ściśle tajne

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB USRS
PUŁKOWNIKA
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

Na nr 2/6/1110 z 22.1.1946 r.

Informuję, że PAWŁOW Władimir Michajłowicz zgodnie z poleceniem prokuratury USRS został aresztowany w miesiącu styczniu br. przez prokuratora obwodowego i pociągnięty do odpowiedzialności karnej z art. ^a56-25 i 108 p. 1-szy^a KK USRS.

Podczas przeprowadzonego śledztwa ustalono, że PAWŁOW 3-go listopada 1945 roku za wynagrodzeniem pieniężnym ^aw wysokości 20 tys. rubli^a, na podstawie fałszywych dokumentów wysłał przez granicę państ[wową] na stronę Polski ^adziesięć nie podlegających przesiedleniu rodzin ukraińskich, które zgodnie z sowiecko-lubelskim porozumieniem przesiedliły się w 1945 r. z Polski do ZSRS jako Ukraińcy.^a

Śledztwo w sprawie PAWŁOWA zostało zakończone i skierowane według właściwości do sądu. O postanowieniu sądu poinformujemy dodatkowo.

P.O. NACZELNIKA 2 ODDZIAŁU UMGB OBW[ODU]
DROHOB[YCKIEGO]
Podpułkownik –

(—) LITWINOW

„^b19^b” kwietnia 1946 roku
Nr ^b5/2/1579-s^b
mias[to] Drohobycz

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 70.

Оригінал, машинопис.

Вгорі сторінки вписано від руки номер: „12197”, дату: „27.4.46” та резолюцію: „Деулин”; зліва на полях дві приписки від руки: „т. Власову, 29.4.46” і „т. Иовенко. Использовать в док. записке МГБ СССР по переселению поляков. УМГБ Дрогобычской области упустило это дело. Его надо было привлекать по другим статьям УК”, нижче підпис Власова і дата: „29.4.46”; зліва приписка від руки: „По этому вопросу МГБ СССР информировано” з нерозбірливим підписом.

а-а Підкреслено від руки.

б-б Вписано від руки.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 70.

Oryginał, maszynopis.

U góry strony wpisano odręcznie nr: 12197, datę: 27.4.46 i dekretację: Dieulin; na lewym marginesie dwie odręczne adnotacje: t. Własow. 29.4.46 i t. Iowienko. Wykorzystać w raporcie dla MGB ZSRS o przesiedleniu Polaków. UMGB obwodu drohobyckiego nie dopilnowało tej sprawy. Trzeba było rozpatrywać ją z innego artykułu KK, niżej podpis Własowa i data: 29.4.46; również z lewej strony odręczna adnotacja: MGB ZSRS zostało poinformowane o tej sprawie, z nieczytelnym podpisem.

u- u Podkreślono odręcznie.

b- b Wpisano odręcznie.

26 квітня 1946, Київ. Записка по ВЧ П. Медведєва В. Майструку з наказом
заарештувати Ф. Вишинського

Совершенно секретно

ЗАПИСКА по „ВЧ”
ДРОГОБЫЧ УМГБ тов. МАЙСТРУК

По распоряжению Министра Государственной Безопасности УССР тов. САВЧЕНКО примите срочные меры к задержанию соучастника в незаконных оформлених документов на выезд в Польшу ВЫШИНСКОГО Франца Станиславовича.

О результатах информируйте.

МЕДВЕДЕВ

НАЧАЛЬНИК 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
Полковник

(—) МЕДВЕДЕВ

№ ^a02/6/7925^a

„^a26^a” апреля 1946 г.

г. Киев

(исп. Марцишевский)

^aПередал: Боровик

Принял: Пчелинский. 27/IV 46 г.^a

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 71.

Оригінал, машинопис.

^a · ^a Вписано від руки.

**26 kwietnia 1946, Kijów. Depesza WCz. P. Miedwiediewa do W. Majstruka
z poleceniem aresztowania F. Wyszynskiego**

Ściśle tajne

**DEPESZA „WCz”
DROHOBYCZ UMGB tow. MAJSTRUK**

Z polecenia Ministra Bezpieczeństwa Państwowego USRS tow. SA-WCZENKI podejmijcie natychmiastowe kroki w celu zatrzymania współnika bezprawnych przypadków załatwiania formalności związanych z dokumentami na wyjazd do Polski, WYSZYNSKIEGO Franca Stanisławowicza.

Informujcie o rezultatach.

MIEDWIEDIEW

**NACZELNIK 2 ZARZĄDU MGB USRS
Pułkownik**

(—) MIEDWIEDIEW

Nr ^a-02/6/7925^{-a}

„^a-26^{-a}” kwietnia 1946 r.

m. Kijów

(wyk. Marciszewskij)

^a-Nadał: Borowik

Przyjął: Pczelinskij. 27/IV 46 r.^{-a}

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 71.

Original, maszynopis.

^a-^a Wpisano odręcznie.

**27 квітня 1946, Житомир. Доповідна записка К. Марковського П. Медведєву
про хід переселення польських громадян з Житомирської області
станом на 27 квітня 1946 р.**

**СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
СЕРИЯ „К”**

**НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
ПОЛКОВНИКУ
тов. МЕДВЕДЕВУ**

Гор. КИЕВ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

**„О ходе репатриации бывших польских
граждан по Житомирской области”.**

На 27.IV.46 года состояние репатриации польских граждан в Польшу по Житомирской области характеризуется следующими данными:

- 1) Всего рассмотрено заявлений 1284
- 2) Утверждено заявлений 948
- 3) По заявлениям прошло 1942 чел.

Из них:

- а) Взрослых 1284 чел.
- б) Детей 658 —
- 4) Утверждено к выезду в Польшу 1428 чел.

Из них:

- а) Взрослых 948 чел.
- б) Детей 480 —
- 5) Всего репатрировано в Польшу — 1357 человек
- 6) Всего отправлено эшелонов с поляками — 2

Последний эшелон отправлен со станции Житомир 19 апреля 1946 года. Антисоветских проявлений со стороны поляков, уезжающих в Польшу, за отчетный период отмечено не было.

**НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МГБ
ПО ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ ПОЛКОВНИК
(—) МАРКОВСКИЙ**

145

27 kwietnia 1946, Żytomierz. Raport K. Markowskiego dla P. Miedwiediewa
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu żytomierskiego.
Stan na 27 kwietnia 1946 r.

ŚCIŚLE TAJNE
SERIA „K”

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB USRS
PUŁKOWNIKA
tow. MIEDWIEDIEWA

Mias[to] KIJÓW

RAPORT

„O przebiegu repatriacji byłych obywateli
polskich w obwodzie żytomierskim”.

Na 27.IV.46 roku stan repatriacji obywateli polskich do Polski w obwodzie
żytomierskim charakteryzuje się następującymi danymi:

- 1) Ogółem rozpatrzone podań 1284
- 2) Zatwierdzono podań 948
- 3) Podania dotyczą 1942 os[ób]

Z tego:

- a) Dorosłych 1284 os.
- b) Dzieci 658 —
- 4) Zatwierdzono na wyjazd do Polski 1428 os.

Z tego:

- a) Dorosłych 948 os.
- b) Dzieci 480 —
- 5) Ogółem repatriowano do Polski – 1357 osób
- 6) Ogółem odprawiono transportów z Polakami – 2

Ostatni transport został odprawiony ze stacji Żytomierz 19 kwietnia 1946
roku.

Antysowieckich wystąpień ze strony Polaków wyjeżdżających do Polski w
okresie sprawozdawczym nie było.

NACZELNIK ZARZĄDU MGB
OBWODU ŻYTOMIERSKIEGO PUŁKOWNIK
(—) MARKOWSKIJ

„27^а” апреля 1946 года
№ 6/298^а
город Житомир

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 74.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер: „12338” з датою: „29.4.46”.

^а - ^а Вписано від руки.

„^a27^a” kwietnia 1946 roku
Nr ^a6/298^a
miasto Żytomierz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 74.

Oryginał, maszynopis.

Po lewej stronie nad tekstem dokumentu odręcznie wpisany nr: 12338 i data: 29.4.46.

^a ^a Wpisano odręcznie.

30 квітня 1946, Сянок. Скарга Управління гміни Команча на свавілля оперативної групи поручника Цесельського

До
Повітового староства
в Сяноку

Вже втретє повідомляємо про те, що оперативна група пор[учника] Цесельського¹, проводячи операцію на території гміни Команча, не рахується з виданими Повітовим староством в Сяноку документами про звільнення від переселень і виселяє навіть ^а "поляків^а", а також руйнує жилі будинки і т.п., стався також випадок вбивства працівника залізниці поляка (Точек).

У громаді Команча всім полякам наказано залишити громаду і повідомлено, що вся громада буде спалена, вибито всі вікна в домах і знищено всі печі.

Документи про звільнення від виселень, надані Пов[ітовим] староством, які показують члени змішаних родин, нищатья або відбираються, а людей виганяють.

Командир групи, виступаючи перед населенням, висловився, що посвідчення про звільнення від виїзду до УРСР видаються за яйця і масло, а тому він з цими посвідченнями рахуватися не буде.

Просимо негайно втрутитися, оскільки, якщо вирішення справи буде відкладене хоча б на один день, громада Команча та інші будуть стерті з земної поверхні. –

Сянок, 30 квітня 1946

Управління гміни
Команча

ЦАВ РП, ф. IV. 510.5.418, арк. 11.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі та на полях нерозбірливі приписки від руки; поруч вписано від руки: „над[ійшло] 01691/13”; під текстом кругла печатка з державним гербом всередині і написом довкола: „Республіка Польща. Управління гміни в КОМАНЧІ” та прямокутна печатка з написом: „Сяноцький повітовий староста”; нижче надрукована на машинці резолюція: „Сянок, 30/4.1946 р. Генералу Дашкевичові у Ряшеві. Районний воєнкомат надсилаю до відома. – Повітовий староста” і нерозбірливий підпис.

^а - ^а У польському оригіналі було: поляків з малої букви; виправлено від руки на велику. Так само далі.

¹ Цесельський Любомір, у цей час, командир 1 батальйону 34 пп 8 ДП, під кінець квітня 1946, командував оперативною групою, яка нараховувала майже 300 осіб і діяла у районі сіл Команча, Должиця і Чистогорб.

30 kwietnia 1946, Sanok. Skarga Zarządu Gminy Komańcza na samowolę grupy operacyjnej por. Ciesielskiego

Do
Starostwa powiatowego
w Sanoku

Poraz trzeci zgłasza się, że grupa operacyjna por. Ciesielskiego¹ przeprowadzająca akcję na terenie gminy Komańcza nie honoruje zwolnień wydanych przez Starostwo powiatowe w Sanoku, wysiedla nawet ^aPolaków^a, a nawet zaszedł wypadek zastrzelenia Polaka (Toczek), robotnika kolejowego, demoluje budynki mieszkalne i t.p.

W gromadzie Komańcza polecono wszystkim Polakom opuścić gromadę i oświadczono, że cała gromada będzie spalona, powybijano wszystkie okna w domach i poburzone wszystkie piece.

Zwolnienia Starostwa pow[iatowego], którymi wykazują się rodziny mieszane, są niszczone lub zabierane a ludzie wypędzani.

Dowódca grupy wobec ludności wyraził się, że zaświadczenia zwalniające z wyjazdu do U.S.R.R. wydawane są za jajka i masło i zaświadczeń tych honorować nie będzie.

Prosimy o natychmiastową interwencję, gdyż jeśli sprawa opóźni się chociażby o jeden dzień, gromada Komańcza i inne zostaną zniesione z powierzchni ziemi. –

Sanok, dnia 30 kwietnia 1946

Zarząd Gminy
Komańcza

CAW, IV. 510.5.418, k. 11.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu oraz na lewym marginesie odręczne, nieczytelne adnotacje; obok odręcznie wpisany nr: wpl. 01691/13; pod tekstem okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku: Rzeczpospolita Polska. Zarząd Gminy w KOMANCZY oraz pieczęć prostokątna z napisem: Starosta Powiatowy Sanocki; poniżej dekretna wpisana na maszynie: Sanok, dnia 30/4.1946 r. Generalowi Daszkiewiczowi w Rzeszowie – Rejonowa Komenda Uzupelnieni przesyłam do wiadomości. – Starosta powiatowy i nieczytelny podpis.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a - ^a Było: polaków, poprawiono odręcznie na: Polaków. Podobnie dalej.

¹ Ciesielski Lubomir, wówczas dca 1 batalionu 34 pp 8 DP, pod koniec kwietnia 1946 dowodził prawie 300-osobową grupą operacyjną w rejonie wsi Komańcza, Dołżyca i Czystohorb.

1 травня 1946, Дрогобич. Записка по ВЧ В. Майструка П. Медведеву
стосовно звільнення заарештованого Ф. Вишинського

По „ВЧ” [из] Дрогобыча
1.05.46 года

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ
На № 02/а-5-а/7925

ВИШИНСКИЙ Франц Станиславович на основании показаний арестованного ГАНА Людвига был 17 апреля 1946 года нами задержан.

Свое участие в незаконном оформлении документов на выезд в Польшу категорически отрицает.

На очной ставке с ГАНОМ – ВИШИНСКИЙ дал показание, что ГАН лично занимался незаконным оформлением эвакодокументов, взял за это крупные денежные взятки, а он, ВИШИНСКИЙ, никакого участия в этом не принимал.

ГАН показания ВИШИНСКОГО подтвердил и указал, что в отношении его он ранее дал неправильные показания.

Из-за отсутствия материалов для привлечения ^бВИШИНСКОГО к уголовной ответственности он нами освобожден.^б

МАЙСТРУК

Передал – КАРПЕНКО

Приняла – ЛУЦЕНКО

печатала Лифшиц

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 72.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа зліва вгорі вписано від руки номер „5239” з датою: „3/IV”; поруч номер: „12533” і дату: „3.5.46” та резолюцію: „Марцишевский”; нижче на тексті дві приписки від руки: „т. Власову. К переписке” з нерозбірливим підписом і датою: „4.V.46” та: „т. Марцишевский. К переписке по делу «Г»”, з датою: „6.5.46” і підписом Власова.

а- а Виправлено від руки на 6.

б- б Підкреслено від руки.

**1 maja 1946, Drohobycz. Depesza WCz. W. Majstruka do P. Miedwiediewa
o zwolnieniu F. Wyszynskiego z aresztu**

„WCz” z Drohobycza
1.05.46 roku

MGB USRS do tow. MIEDWIEDIEWA
Na nr 02/^a-5-^a/7925

WYSZYNSKIJ Franc Stanisławowicz został przez nas zatrzymany 17 kwietnia 1946 roku na podstawie zeznań aresztowanego GANA Ludwika.

Swojemu udziałowi w nieprawym załatwianiu formalności związanych z dokumentami na wyjazd do Polski kategorycznie zaprzecza.

Podczas konfrontacji z GANEM – WYSZYNSKIJ zeznał, że GAN osobiście zajmował się nieprawym załatwianiem formalności związanych z dokumentami ewakuacyjnymi, brał za to duże łapówki pieniężne, a on, WYSZYNSKIJ żadnego udziału w tym nie brał.

GAN potwierdził zeznania WYSZYNSKIEGO i oznajmił, że wcześniej złożył na jego temat nieprawdziwe zeznania.

Z powodu braku materiałów do pociągnięcia ^bWYSZYNSKIEGO do odpowiedzialności karnej, został przez nas zwolniony^b.

MAJSTRUK

Nadał – KARPIENKO
Przyjęła – ŁUCENKO
przepisała Lifszyc

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 72.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu w lewym górnym rogu odręcznie wpisano nr: 5239 i datę: 3/V; obok nr: 12533, datę: 3.5.46 oraz dekretację: Marciszewskij; poniżej częściowo na tekście dwie odręczne notatki. Pierwsza – t. Własow. Do korespondencji, z nieczytelnym podpisem i datą: 4.V.46. Druga – t. Marciszewskij. Do korespondencji w sprawie „G”, z datą: 6.5.46 i podpisem Własowa.

^a-^a Poprawiono odręcznie na 6.

^b-^b Podkreślono odręcznie.

**1 травня 1946, Дніпропетровськ. Записка по ВЧ М. Суркова С. Савченку про
хід переселення польських громадян з Дніпропетровської області
станом на 30 квітня 1946 р.**

По „ВЧ” Днепропетровск
1.V.46 г. 23.40

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО

На № 12/6/8040. На 30 апреля с.г. на территории Днепропетровской области учтено 1554 польских граждан. Подало заявлений о выходе из советского гражданства 1551, из них:

- а) Получили эвакуодокументы 1429.
- б) Отказано в выезде в Польшу 94.
- в) Отказалось выехать в Польшу после оформления документов 13.
- г) Выехало с территории области, не получив документов 15.
- д) Имеют право выезда в Польшу, но не подали заявлений 3 человека.
- е) Выехало в Польшу польских граждан 1417, из них наших агентов – 19. Обусловлено связь с границей одним агентом.

СУРКОВ¹

**Передал КАРЫЙ
Принял АЛЕКСАНДРОВ**

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 113.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі вписаний від руки номер: „12558” з датою: „3.5.46.”; нижче резолюція: „т. Власову, 4.V-46”.

¹ Сурков Микола (нар. 1904), у 1943–1950 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Дніпропетровської області; полковник держбезпеки.

**1 maja 1946, Dniepropietrowsk. Depesza WCz. N. Surkowa do S. Sawczenki
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu
dniepropietrowskiego. Stan na 30 kwietnia 1946 r.**

Przez „WCz” Dniepropietrowsk
1.V.46 r. 23.40

MGB USRS tow. SAWCZENKO

Na nr 12/6/8040. Na 30 kwietnia br. na terenie obwodu dniepropietrowskiego zewidencjonowano 1554 obywateli polskich. Podania dotyczące rezygnacji z obywatelstwa sowieckiego złożyło 1551 [osób], z tego:

- a) Dokumenty ewakuacyjne otrzymało 1429.
 - b) Odmówiono wyjazdu do Polski 94.
 - c) Po załatwieniu dokumentów odmówiło wyjazdu do Polski 13.
 - d) Wyjechało z terenu obwodu nie otrzymując dokumentów 15.
 - e) Posiadają prawo do wyjazdu do Polski, ale nie złożyły podań 3 osoby.
 - f) Wyjechało do Polski obywateli polskich 1417, w tym naszych agentów – 19.
- Uzgodniono łączność za granicą z jednym agentem.

SURKOW¹

Nadał: KARYJ

Przyjął: ALEKSANDROW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 113.

Oryginał, maszynopis.

Po lewej stronie nad tekstem wpisany odręcznie nr: 12558 i data: 3.5.46; niżej dekretycja: t. Własow, 4.V-46.

¹ Surkow Nikołaj (ur. 1904), w l. 1943–1950 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu dniepropietrowskiego; płk bezp. państw.

**3 травня 1946, Чернігів. Записка по ВЧ Д. Павлюченка МГБ УРСР про хід
переселення польських громадян з Чернігівської області
станом на 30 квітня 1946 р.**

По „ВЧ” из Чернигова

По состоянию на 30.IV.46 года по Черниговской области учтено польских гр-н, подлежащих переселению – 1252 человека.

1. Подали заявление о выходе из Советского гражданства – 1230, из них:
 - а) получили эвакуодокументы – 613
 - б) отказано в выезде в Польшу – 15
 - в) отказалось выехать после оформления документов – 2
2. Имеют право выехать в Польшу, но не подали заявлений – 2.
3. Выехало в Польшу польских граждан 1233 человека, из них. Нашей агентуры – 13
4. Паролей агентуре для связи за границей ввиду нецелесообразности нами не давалось.

ПАВЛЮЧЕНКО¹

Передал – ХАТКЕВИЧ

Принял – Эпштейн

печ. маш. Лифшиц

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 75.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „12540” з датою: „3.5.46.”; поруч номер: „[...]224” з датою: „3/V-46 г.”; нижче резолюція: „т. Власову, 4.V-46”.

¹ Павлюченко Данило (нар. 1904), у 1944–1947 – в.о. заступника начальника, заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Чернігівської області; у 1944 підполковник держбезпеки.

**3 maja 1946, Czernihów. Depesza WCz. D. Pawluczenki do MGB USRS
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu czernihowskiego.
Stan na 30 kwietnia 1946 r.**

Przez „WCz” z Czernihowa

Według stanu na 30.IV.46 roku, w obwodzie czernihowskim zewidencjonowano – 1252 polskich ob[ywate]li podlegających przesiedleniu.

1. Podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego złożyło – 1230, z tego:
 - a) dokumenty ewakuacyjne otrzymało – 613
 - b) odmówiono wyjazdu do Polski – 15
 - c) odmówiło wyjazdu po sporządzeniu dokumentów – 2
2. Ma prawo wyjechać do Polski, ale nie złożyło podań – 2
3. Do Polski wyjechało obywateli polskich 1233 osób.
Naszej agentury – 13.
4. Nie dawaliśmy agenturze hasel dla łączności za granicą wobec niecelowości.

PAWLUCZENKO¹

Nadał – CHATKIEWICZ
Przyjął – Epsztejn
wydr[ukowała] masz[ynistka] Lifszyc

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 75.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 12540 z datą: 3.5.46; obok nr: [...]224 z datą: 3/IV-46 r.; poniżej dekretycja: t. Własow, 4.V-46.

¹ Pawluczenko Daniil (ur. 1904), w l. 1944–1947 p. o. zcy naczelnika, zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu czernihowskiego; w 1944 ppłk bezp. państw.

3 травня 1946, Ворошиловград. Записка по ВЧ П. Шляпнікова П.Медведєву стосовно стану польської колонії у Ворошиловградській області на 1 травня 1946 р.

Из Ворошиловграда по ВЧ
3.5.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ
На № 02/6/8049 от 30.4.46 г.

Сообщаю цифровые данные о состоянии польской колонии на 1 мая с.г.

1. Всего учтено польских граждан 1897 человек, в том числе детей до 14 лет 880 человек.

2. Подали заявление о выходе из советского гражданства – 1013 чел., в том числе получили эвакуодокументы – 109 человек, отказано в выезде в Польшу 37 человекам, отказались выехать в Польшу после оформления документов 16 человек, выехали в Польшу польских граждан 956 человек, из них нашей агентуры 11 человек.

3. Обусловлено пароли явиться в случае установления связи за границей 3 чел.

4. Имеют право выезда в Польшу, но не подали заявления 4 человека.

ШЛЯПНИКОВ¹

Передал: Шевченко

Приняла: (—) Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 102.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „12729” з датою: „4.5.46.”; поруч номер: „[...]313” з датою: „3/V-46.”; нижче резолюція: „т. Власову, 6.V.46”.

¹ Шляпніков Петро (нар. 1905), у 1943–1944 – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Кам'янець-Подільської області, у 1944–1946 – заступник начальника Управління НКГБ-МГБ УРСР Ворошиловградської області; у 1943 підполковник держбезпеки.

**3 maja 1946, Woroszyłowgrad. Depesza WCz. P. Szlapnikowa do
P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu
woroszyłowgradzkiego. Stan na 1 maja 1946 r.**

Z Woroszyłowgradu przez „WCz”
3.5.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA
Na nr 02/6/8049 z 30.4.46 r.

Przedstawiam dane liczbowe o stanie kolonii polskiej na 1 maja br.

1. Razem zewidencjonowano 1897 obywateli polskich, w tym 880 dzieci do lat 14.
2. Podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego złożyło – 1013 os[ób], w tym 109 osób otrzymało dokumenty ewakuacyjne, odmówiono wyjazdu do Polski 37 osobom, po sporządzeniu dokumentów odmówiło wyjazdu do Polski 16 osób, do Polski wyjechało 956 obywateli polskich, w tym naszej agencji – 11 osób.
3. Uzgodniono hasła do wymiany w przypadku nawiązania łączności za granicą – 3 os[oby].
4. Posiadają prawo do wyjazdu do Polski, ale nie złożyły podań 4 osoby.

SZLAPNIKOW¹

Nadał: Szewczenko
Przyjęła: (—) Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 102.

Oryginał, maszynopis.

*Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 12729 i data: 4.5.46; obok numer: [...]313 z datą: 3/IV-46.;
niżej dekretacja: t. Własow, 6.V.46.*

¹ Szlapnikow Piotr (ur. 1905), w l. 1943–1944 zca naczelnika UNKGB USRS obwodu kamieniecko-podolskiego, w l. 1944–1946 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu woroszyłowgradzkiego; w 1943 ppłk bezp. państw.

**4 травня 1946, Херсон. Записка по ВЧ О. Дмитрієва П. Медведєву про
завершення 5 березня 1946 р. переселення польських громадян
з Херсонської області**

Из Херсона по ВЧ
4.5.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На Ваш № 11403 от 1.4.46 г.

Данные переданы запиской по ВЧ 12.4.46 г. № 20230.

Одновременно сообщаем, что репатриация польских граждан в Херсонской области закончена 5 марта с.г., другими данными не располагаем.

№ 23/2/1766

ДИМИТРИЕВ¹

Передал: Семенов

Приняла: Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 99.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „12734” з датою: „4.5.46.”; поруч номер: „5329” з датою: „4/V-46.”; під текстом резолюції: „т. Павленко, б.V-46”; „т. Власову, в отчет МГБ СССР”, дата: „8.5” і нерозбірливий підпис.

¹ Правильно Дмитрієв Олександр (нар. 1901), у 1944–1947 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Херсонської області, у 1947–1949 – заступник начальника 5-го відділу Управління МГБ УРСР Одеської області; у 1943 полковник держбезпеки.

**4 maja 1946, Chersoń. Depesza WCz. A. Dmitrijewa do P. Miedwiediewa
o zakończeniu w dniu 5 marca 1946 r. przesiedlania obywateli polskich
z obwodu chersońskiego**

Z Chersonia przez „WCz”
4.5.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na Wasz nr 11403 z 1.4.46 r.

Dane przekazano depeszą WCz 12.4.46 r. nr 20230.

Jednocześnie informujemy, że repatriacja obywateli polskich w obwodzie chersońskim została zakończona 5 marca br., innymi danymi nie dysponujemy.

Nr 23/2/1766

DIMITRIJEW¹

Nadał: Siemionow

Przyjęła: Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 99.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 12734 i data: 4.5.46.; obok nr: 5329 z datą: 4/IV-46; pod tekstem dekretacje: t. Pawlenko, 6.V-46; t. Własow. Do sprawozdania dla MGB ZSRS, data: 8.5 i nieczytelny podpis.

¹ Właśc. Dmitrijew Aleksander (ur. 1901), w l. 1944–1947 naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu chersońskiego, w l. 1947–1949 zca naczelnika 5 Oddz. UMGB USRS obwodu odeskiego; w 1943 płk bezp. państw.

4 травня 1946, Суми. Записка по ВЧ П. Тихонова П. Медведєву про хід переселення польських громадян із Сумської області станом на 30 квітня 1946 р.

Из Сум по ВЧ
4.5.46 г.

МГБ УСССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 02/6/8049 от 30.4.46 г. по состоянию на 30 апреля 1946 г.

1. Всего учтено польских граждан 1267.
2. Подано заявлений о выходе из советского гражданства ^{а-1260-а}, из них получили эвакуо-документы ^{а-1185-а}, отказано в выезде в Польшу – ^{а-64-а}, отказались выехать после оформления документов ^{а-11-а}.
3. Отказались от выезда в Польшу, не подали согласия – 0.
4. Выехали в Польшу польских граждан – ^{а-1185-а}, из них нашей агентуры 3 чел.
5. Явки на случай установления связи за границей не обусловливали.

№ 19/2/5/2443

ТИХОНОВ

Передал: Денисенко

Приняла: (—) Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 133.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „12735” з датою: „4.5.46.”; поруч номер: „5330” з датою: „4/V 46”; зліва на полях резолюція: „т. Павленко, 6.V-46”; з правого боку вгорі: „т. Власову. В отчет МГБ СССР”, дата: „8.5” і нерозбірливий підпис.

^{а-а} Підкреслено від руки.

4 maja 1946, Sumy. Depesza WCz. P. Tichonowa do P. Miedwiediewa
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu sumskiego.
Stan na 30 kwietnia 1946 r.

Z Sum przez „WCz”
4.5.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 02/6/8049 z 30.4.46 r. według stanu na 30 kwietnia 1946 r.

1. Ogółem zewidencjonowano 1267 obywateli polskich.
2. Złożyło podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego ^{a-1260^a}, z tego dokumenty ewakuacyjne otrzymało ^{a-1185^a}, odmówiono wyjazdu do Polski – ^{a-64^a}, zrezygnowało z wyjazdu po sporządzeniu dokumentów ^{a-11^a}.
3. Odmówiło wyjazdu do Polski, nie wyraziło zgody – 0.
4. Wyjechało do Polski obywateli polskich ^{a-1185^a}, w tym naszej agentury – 3 os[oby].
5. Adresów konspiracyjnych na okoliczność nawiązania łączności za granicą nie uzgadnialiśmy.

Nr 19/2/5/2443

TICHONOW

Nadał: Dienisienko

Przyjęła: (—) Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 133.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 12735 i data: 4.5.46.; obok nr: 5330 z datą: 4/V 46; na lewym marginesie dekretycja: t. Pawlenko, 6.V-46; po prawej stronie u góry adnotacja: t. Własow. Do sprawozdania dla MGB ZSRS, data: 8.5. i nieczytelny podpis.

^{a-^a} Podkreślono odręcznie.

7 травня 1946, [б.м.в.]. Донесення Домба про результати переселення польських громадян зі східних областей УРСР

Совершенно секретно

ДОНЕСЕНИЕ

Количество репатриированных польских граждан в разрезе областей

№№ п/п	Наименование областей	Количество выехавших	Количест. эшелон.	Колич. вагон.
1.	Херсон	4521	5	216
2.	Чернигов	1284	1	46
3.	Днепропетровск	2484	2	121
4.	Киев	1450	2	77
5.	Кировоград	2155	2	80
6.	Николаев	2181	2	90
7.	Одесса	2449	2	122
8.	Полтава	1922	2	83
9.	Сталино	1882	2	77
10.	Сумы	1188	1	53
11.	Винница	1476	2	90
12.	Ворошиловград	1818	2	77
13.	Запорожье	2854	2	129
14.	Житомир	1367	2	94
15.	Каменец-Подольск	532	1	25
16.	Харьков	2748	2	118
		32311 ч.	32 эш.	1498 ваг.

ПРИМЕЧАНИЕ: В Винницкую область включены 774 репатрианта, которые должны выехать 10 мая.

В Харьковскую область включены 1600 репатрианта, которые должны выехать 12 мая.

Не включены мелкие группы по 20–30 чел., которые должны выехать из каждой области, так что общее количество репатриантов-поляков из УССР достигает до 33 тысяч.

7 maja 1946, [b.m.w.]. Raport Domba o rezultatach przesiedleń obywateli polskich ze wschodnich obwodów USRS

Ściśle tajne

RAPORT

Liczba obywateli polskich repatriowanych z poszczególnych obwodów

Lp.	Nazwy obwodów	Liczba osób, które wyjechały	Ilość transportów	Ilość wagonów
1.	Chersoń	4521	5	216
2.	Czernihów	1284	1	46
3.	Dniepropietrowsk	2484	2	121
4.	Kijów	1450	2	77
5.	Kirowograd	2155	2	80
6.	Nikołajew	2181	2	90
7.	Odessa	2449	2	122
8.	Połtawa	1922	2	83
9.	Stalino	1882	2	77
10.	Sumy	1188	1	53
11.	Winnica	1476	2	90
12.	Woroszyłowgrad	1818	2	77
13.	Zaporoże	2854	2	129
14.	Żytomierz	1367	2	94
15.	Kamieniec Podolski	532	1	25
16.	Charków	2748	2	118
		32311 os.	32 transp.	1498 wag.

UWAGA: Do obwodu winnickiego włączono 774 repatriantów, którzy powinni wyjechać 10 maja.

Do obwodu charkowskiego włączono 1600 repatriantów, którzy powinni wyjechać 12 maja.

Nie włączono małych grup po 20–30 os[ób], które powinny wyjechać z każdego z obwodów, tak więc ogólna liczba repatriantów-Polaków z USRS sięga 33 tysięcy.

Репатриация польских граждан из УССР в основном закончена, кроме Харьковской и Винницкой областей, которые должны выехать до 15-го мая; все польские граждане выехали из территории УССР. Представительство¹ заканчивает свою работу к 15 мая и выезжает в Москву в распоряжение Глав-Правления СПП, а оттуда в Польшу.

7.5.1946 г.

(—) ДОМБ

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 13.
Копія, машинопис.*

¹ Йдеться про апарат Управління Головного уповноваженого Уряду РП у справах евакуації польського населення з УРСР в Луцьку; управління очолював капітан Станіслав Пізло, а з червня 1945 – Мар'ян Бік.

Repatriacja obywateli polskich z USRS została w zasadzie zakończona z wyjątkiem obwodów charkowskiego i winnickiego, z których powinni wyjechać do 15-go maja wszyscy obywatele polscy wyjeżdżający z terytorium USRS. Przedstawicielstwo¹ zakończy swoją pracę do 15 maja i wyjedzie do Moskwy do dyspozycji Zarządu Głównego ZPP, a stamtąd do Polski.

7.5.1946 r.

(—) DOMB

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 13.

Kopia, maszynopis.

¹ Tj. aparat Głównego Pełnomocnika Rządu RP ds. ewakuacji ludności polskiej z USRS w Łucku, którym początkowo zawiadywał kpt. Stanisław Pizło, a od czerwca 1945 Marian Bik.

7 травня 1946, [б.м.в]. Донесення Домба про дітей до 16 років, переселених до Польщі зі східних областей УРСР

Совершенно секретно

ДОНЕСЕНИЕ

Количество детей до 16 лет, репатриированных в Польшу на основании договора от 6.VI-1945 года

1. Херсон	1538
2. Чернигов	300
3. Днепропетровск	797
4. Киев	295
5. Кировоград	679
6. Николаев	557
7. Одесса	805
8. Полтава	530
9. Сталино	505
10. Сумы	400
11. Винница	539
12. Ворошиловград	673
13. Запорожье	850
14. Житомир	523
15. Каменец-Подольск	229
16. Харьков	311 (первый эшелон)
Итого:	9431 ¹

ПРИМЕЧАНИЕ: В количество детей Винницкой обл. включены дети, которые должны выехать 10.5.

По Сумской области количество детей неточное, дано ориентировочно, ввиду отсутствия данных.

7.V-46 г.

(—) ДОМБ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 14.
Копія, машинопис.

¹ Підрахунок дає: 9531.

7 maja 1946, [b.m.w.]. Raport Domba o dzieciach do lat 16 przesiedlonych do Polski ze wschodnich obwodów USRS

Ścisłe tajne

RAPORT

Liczba dzieci do lat 16 repatriowanych do Polski na podstawie porozumienia z 6.VI-1945 roku

1. Chersoń	1538
2. Czernihów	300
3. Dniepropietrowsk	797
4. Kijów	295
5. Kirowograd	679
6. Nikołajew	557
7. Odessa	805
8. Połtawa	530
9. Stalino	505
10. Sumy	400
11. Winnica	539
12. Woroszyłowgrad	673
13. Zaporozże	850
14. Żytomierz	523
15. Kamieniec Podolski	229
16. Charków	311 (pierwszy transport)
Razem:	<u>9431¹</u>

UWAGA: Do liczby dzieci z obwodu winnickiego włączono dzieci, które mają wyjechać 10.5.

Liczba dzieci z obwodu sumskiego jest niedokładna, podano ją orientacyjnie z powodu braku danych.

7.V-46 r.

(—) DOMB

*PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 14.
Kopia, maszynopis.*

¹ Sumowanie daje wynik: 9531.

8 травня 1946, Люблін. Звіт Ю. Беднажа про хід переселення українського населення з Краківського, Ряшівського і Люблінського воєводств у квітні 1946 р.

Копія

МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
 Головний представник Уряду РП
 у справах евакуації

Люблін, 8.5.1946 р.

Для службового користування

Звіт
 за місяць квітень 1946 р.

Район Новий Санч

Настрій українського населення і стан безпеки.

Українське (лемківське) населення все ще неприязно ставиться до кампанії по евакуації. Особливо зараз, у весняний період, хоче залишитися на місці, забезпечити собі матеріальне становище на майбутнє. З боку українського населення не можна зауважити зараз неприязного ставлення до Польської Держави, свої обов'язки по відношенню до держави виконує повністю і тимчасово виявляє лояльність. Банди у лісах тероризують деякі українські родини, забираючи їхню худобу, наражаючи на небезпеку їхнє життя і майно. Це переважно стосується осіб, які у час німецької окупації були нелояльні до поляків. Є щось характерне, що треба б було взяти до уваги: процент концентрації (зосередження) ^a решти українського населення^a в деяких гмінах пов[іту] Новий Санч, на основі урядового перепису від 14.II. ц.р.

Гміна	Тилич	поляків	43,66%	українців	-	56,34%
-"-	Лабова	-"-	31,50%	-"-	-	68,50%
-"-	Мушина	-"-	38,00%	-"-	-	62,00%

Розв'язання у цих гмінах української проблеми може мати у перспективі велике значення як для загального стану безпеки, [так і] для гарячих точок і оперативних баз фашистського руху українських банд.

Ставлення адміністративної влади.

Адміністративна влада загалом не змінила ставлення до справ евакуації, вона і далі співпрацює пасивно.

Район Ліско

Стан безпеки і діяльність банд УПА без змін. Залишилось евакуювати

**8 maja 1946, Lublin. Sprawozdanie J. Bednarza o przebiegu przesiedlania
ludności ukraińskiej z województw krakowskiego, rzeszowskiego
i lubelskiego w kwietniu 1946 r.**

Odpis

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH
Przedstawiciel Główny Rządu R.P.
do Spraw Ewakuacji

Lublin, dn. 8.5.1946 r.

Poufne

Sprawozdanie
za miesiąc kwiecień 1946 r.

Rejon Nowy Sącz

Nastrój ludności ukraińskiej i stan bezpieczeństwa.

Ludność ukraińska (łemkowska) w dalszym ciągu odnosi się nieprzychylnie do akcji ewakuacyjnej. Szczególnie obecnie w okresie wiosennym pragnie przez pozostanie zabezpieczyć swój stan materialny na przyszłość. Ze strony ludności ukraińskiej nie daje się zauważyć obecnie nastroju nieprzychylnego do Państwa Polskiego, ze swych obowiązków względem Państwa wywiązuje się całkowicie i chwilowo okazuje swą lojalność. Bandy po lasach terroryzują niektóre rodziny ukraińskie, zabierając im bydło, zagrażają ich życiu i mieniu. Przeważnie ma to zastosowanie do osób, które w czasie okupacji niemieckiej wykazywały nielojalność w stosunku do Polaków. Charakterystycznym jest, co należałoby wziąć pod uwagę, %% nasilenia (skupienia) ^a pozostałej ludności ukraińskiej^a w niektórych gminach pow. Nowy Sącz, na podstawie urzędowego spisu z dn. 14.II. b.r.

Gmina	Tylicz	Polaków	43,66%	Ukraińców	-	56,34%
-"-	Łabowa	-"-	31,50%	-"-	-	68,50%
-"-	Muszyna	-"-	38,00%	-"-	-	62,00%

Rozwiązanie w tych gminach problemu ukraińskiego może mieć w przyszłości duże znaczenie, tak dla ogólnego stanu bezpieczeństwa, [jak i] punktów zapalnych i baz operacyjnych faszystowskiego ruchu band ukraińskich.

Stosunek Władz Administracyjnych.

Władze administracyjne naogół nie zmieniły poglądu na sprawy ewakuacji, współdziałanie ich jest nadal bierne.

Rejon Lesko

Stan bezpieczeństwa i działalność band UPA bez zmian. Do ewakuacji po-

приблизно 36.800 осіб. Темп евакуації низький, причина – подальша відсутність транспортних засобів і мала кількість військ, які б розширили свою діяльність на більшу територію, що підтверджує 18 пп¹ у листі від 25.4. ц.р. (№ 0433), тобто в плані операції по евакуації.

I. Операцію в гміні Вовковия можна провести у випадку, якщо не проводити у той самий час операції в гміні Воля-Михова.

II. З метою дотримання терміну виселення необхідно зміцнити штат полку мінімум на 200 осіб.

III. На час проведення операції в тій гміні треба зміцнити пост МО в Балигороді, присилаючи з [Повітового] управління у Ліску команди постів у цих гмінах.

Відсутність співпраці адміністративної влади, яка, як засвідчує Районний представник, крім [організації] нарад, перевірки і звільнення українців від виїзду, не співпрацює. Це виявляється в тому, що [влада] не виділяє возів і не приймає від від'їжджаючих урожаю. Централізація у самому Ліску усіх вїйтів, відсутність сільських старост, непризначення на місця тих [сільських старост], які виїжджають, нових ускладнює роботу комісій, особливо в оцінці майна, визначенні права на власність і забезпеченні залишеного майна. Обіцяне виділення 40 автомобілів вирішило б проблему і прискорило операцію по евакуації.

Поки що намагаємося отримати деяку кількість автомобілів від розквартированого у Ліску війська. З огляду на потребу передислокації війська з місця на місце не можна отримати більше, ніж 5 автомобілів.

Рай[он] Сянок

Від того моменту, як відремонтовано залізничні мости і поновлено рух на трасі Сянок–Хирів, і внаслідок дій війська, евакуаційний потік значно посилюється. Операції війська в місцевостях йдуть повільно з огляду на малі сили. Зараз, після заміни командирів², очікуємо кращих, ніж до цього часу, результатів. Активність українських банд не зменшується ані на хвилину. Змінився тільки спосіб. Не нищать мостів і залізничних колій, а палять польські села і тероризують українське населення, яке евакуюється, знищують і підпалюють перед початком евакуації вози.

Рай[он] Горлиці

Операція закінчується. Зміна ставлення до справи евакуації українського населення дозволила б протягом короткого часу евакуювати решту українського населення у кількості 3680 осіб. Про те, як негативно місцевий староста ставиться до операції по евакуації, свідчить факт, що він відмовив надати інформацію Районному представникові про кількість українського населення за проведеним останнім часом староством переписом населення.

Стан безпеки відносно задовільний.

zostaje około 36.800 ludności. Tempo ewakuacji słabe, powodem – brak środków przewozowych w dalszym ciągu oraz mała ilość wojska, któreby rozszerzyło swą działalność na szerszy teren, co potwierdza 18 p.p.¹ w piśmie z dn. 25.4. br. (L. 0433) t.j. w planie akcji ewakuacyjnej.

I. Akcja w gminie Wołkowyje [Wołkowyja] możliwa do przeprowadzenia w wypadku nie przeprowadzania w tym samym czasie akcji w gminie Wola Michowa [Wola Michowa].

II. Celem dokładnego utrzymania terminu wysiedlenia koniecznym jest wzmocnienie stanu pułku conajmniej o 200 ludzi.

III. Na czas akcji w tej gminie należy posterunek M.O. w Baligrodzie wzmocnić, przysyłając z Komendy [Powiatowej] Lesko obsady posterunków tych gmin.

Brak współdziałania władz administracyjnych, które, jak zeznaje Przedstawiciel Rejonowy, poza konferencjami, weryfikowaniem i zwalnianiem Ukraińców od wyjazdu, nie współdziałają. Wyraża się to w nieudzielaniu podwód, nieprzyjmowaniu od wyjeżdżających plonów rolnych. Zcentralizowanie w samym Lesku siedziby wszystkich wójtów, brak sołtysów i niewprowadzenie nowych na miejsce wyjeżdżających utrudnia pracę komisjom, szczególnie przy szacunku mienia i ustalaniu tytułów własności, zabezpieczeniu pozostawionego mienia. Przyniesiony przydział 40 samochodów rozwiązałyby i przyspieszył akcję ewakuacyjną.

Narazie czynione są starania uzyskania pewnej ilości samochodów od stajonującego w Lesku wojska. Ze względu na potrzeby przerzucania wojska z jednego terenu na drugi tą drogą, nie da się uzyskać więcej jak 5 samochodów.

Rej[on] Sanok

Od chwili naprawienia mostów kolejowych i wznowienia ruchu na trasie Sanok–Chyrów i na skutek akcji wojska, ruch ewakuacyjny wzmógł się znacznie. Akcja wojskowa w terenie idzie powoli ze względu na szczupłe siły. Obecnie, po zmianie dowódców², spodziewane są lepsze od dotychczasowych wyniki. Aktywność band ukraińskich nie ustaje na chwilę. Zmieniony został tylko sposób. Nie niszczą mostów i linii kolejowych, palą natomiast wsie polskie oraz ter[ry]toryzują ewakuującą się ludność ukraińską, niszczą i palą wozy przed rozpoczęciem ewakuacji.

Rej[on] Gorlice

Akcja na ukończeniu. Zajęcie odmiennego stanowiska do zagadnienia ewakuacji ludności ukraińskiej pozwoliłoby w krótkim czasie pozostałą liczbę około 3680 osób ukraińskiej ludności ewakuować. Jak dalece niechętnie odnosi się miejscowy Starosta do akcji ewakuacyjnej jest fakt odmowy udzielania informacji Przedstawicielowi Rejonowemu, o ilości ludności ukraińskiej w/g ostatnio przeprowadzonego spisu ludności przez Starostwo.

Stan bezpieczeństwa jest względnie możliwy.

Рай[они] Ярослав, Перемишль

Найближчими днями евакуацію буде повністю закінчено. Залишиться тільки чисто канцелярська робота. Останнім часом з'явилися ^а блукаючі банди ^а, які почали злочинну діяльність, підпалюючи польські села.

Аналогічна ситуація склалася в рай[оні] Томашів, де невеликі банди до 100 осіб палять села, що залишились після українців, заважаючи таким чином поселенню і господарюванню на цих землях.

Рай[он] Грубешів

Згідно з планом за сприятливих умов маю намір до кінця червня ц.р. евакуювати решту українського населення у кількості приблизно 40.000 осіб. Реалізація вищезгаданого великою мірою залежить від напруженої діяльності війська.

Рай[он] Володава

У цьому районі діяльність можна буде знов почати після закінчення операції в рай[оні] Грубешів, а це тому, що на операцію в рай[оні] Володава треба перекинути військо, яке діє у районі Грубешева.

Направлення зараз нових частин до Володави дозволило б закінчити операцію по евакуації більш-менш у тому самому часі, що було б дуже бажано.

ГОЛОВНИЙ ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ РП
У СПРАВАХ ЕВАКУАЦІЇ
Ю. Беднаж

з оригіналом вірно:

(—) Лубенський

^б заступник директора ^б

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 186.

Копія, машинопис.

Під документом зліва кругла печатка з державним гербом Польщі всередині і написом: „Управління у справах репатріації польського населення з СРСР”.

^а - ^а Підкреслено на друкарській машинці.

^б - ^б Вписано від руки.

¹ 18 пп входив до складу 6 ДП і до березня 1946 був розквартирований у Сяноку; командир підполковник Ян Гранковський.

² Ймовірно йдеться про зміни на посадах командирів полків, які входили до складу 8 ДП. 21 лютого 1946 командування 36 пп взяв на себе підполковник Фелікс Комар, 17 квітня командування 37 пп взяв на себе підполковник Францішек Юхневич, а 1 травня командування 34 пп взяв на себе підполковник Еміль Цімура.

Rej[on] Jarosław, Przemysł

W najbliższych dniach ewakuacja zostanie zakończona całkowicie. Pozostałą pracę czysto biurową. Ostatnio pokazały się ^abandy przechodnie^a, które rozpoczęły swą zbrodniczą działalność paląc polskie wsie.

Analogiczna sytuacja zapanowała w rej. Tomaszów, gdzie nieliczne bandy do 100 osób palą wsie poukraińskie, nie dopuszczają w ten sposób do osadnictwa i zagospodarowania tych ziem.

Rej[on] Hrubieszów

W/g planu, przy sprzyjających warunkach zamierzam do końca czerwca rb. ewakuować pozostałą ludność ukraińską w liczbie około 40.000 osób. Realizacja powyższego w dużej mierze zależy od sprężystej działalności wojska.

Rej[on] Włodawa

W tym rejonie działalność można będzie wznowić po ukończeniu akcji w rejonie Hrubieszów, a to z tego względu, iż do akcji w rej[onie] Włodawa przetrzeba wojsko działające w rej[onie] Hrubieszów.

Skierowanie nowych jednostek obecnie do Włodawy pozwoliłoby na ukończenie akcji ewakuacyjnej mniej więcej w jednym czasie, co byłoby bardzo pożądane.

**GŁÓWNY PRZEDSTAWICIEL RZĄDU R.P.
DO SPRAW EWAKUACJI
J. Bednarz**

za zgodność z oryginałem:

(—) Łubieński
^bv-dyrektor^b

A MSWiA, MAP 304, k. 186.

Odpis, maszynopis.

Pod dokumentem w lewym rogu okrągła pieczęć z godłem państwowym w środku i napisem w otoku:

Urząd do Spraw Repatriacji Ludności Polskiej z ZSRR.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a-^a Podkreślono maszynowo.

^b-^b Wpisano odręcznie.

¹ 18 pp wchodził w skład 6 DP i stacjonował od marca 1946 w Sanoku; dca ppłk Jan Grankowski.

² Zapewne chodzi o zmiany na stanowiskach dowódców pułków wchodzących w skład 8 DP. 21 lutego 1946 dowództwo 36 pp objął ppłk Feliks Komar, 17 kwietnia dowództwo 37 pp – ppłk Franciszek Juchniewicz, a 1 maja dowództwo 34 pp – ppłk Emil Cimura.

8 травня 1946, Чернівці. Доповідна записка В. Волкова П. Медведєву про хід переселення громадян польської і єврейської національностей з Чернівецької області станом на 7 травня 1946 р.

Совершенно секретно
Серия „ОК”
Экз. № 1^а

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
Полковнику
тов. МЕДВЕДЕВУ
г. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

Об эвакуации польских граждан в Польшу с территории Черновицкой области.

В соответствии договора, заключенного в августе¹ месяце 1944 года в г. Люблине, между правительством УССР и Польским комитетом национального освобождения и советско-польским соглашением от 6 июля 1945 года, специально назначенное представительство УССР и представители польской республики с 18 мая 1945 г. по настоящее время осуществляли эвакуацию польских граждан, польской и еврейской национальности с территории Черновицкой области в Польшу.

За указанный период времени по состоянию на 7 мая 1946 года по Черновицкой области выявлено лиц польской и еврейской национальности, имеющих право на эвакуацию в Польшу, ^б13121^б человек.

^вИз числа выявленных зарегистрировалось на эвакуацию ^б11994 человека, из них получили документы на выезд в Польшу – 11027 человек. Отказано советско-польской комиссией в регистрации на выезд в Польшу 463^б заявителям, как не подпадающим под категорию лиц, предусмотренных Люблинским договором и соглашением от 6 июля 1945 года. ^бОтказалось выехать после оформления документов на эвакуацию 560 человек. ^бИмеют право на эвакуацию, но ^бне зарегистрировались на выезд в Польшу 1127 человек. ^б. ^в

^гВывезено в Польшу польских граждан, польской и еврейской национальности – ^б3120 семей или 10776 человек. ^б. ^г

8 maja 1946, Czerniowce. Raport W. Wołkowa dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej i żydowskiej z obwodu czerniowieckiego. Stan na 7 maja 1946 r.

Ścisłe tajne
Seria „OK”
Egz. nr ^a1^{-a}

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB USRS
Pułkownika
tow. MIEDWIEDIEWA
m. Kijów

RAPORT

W sprawie ewakuacji obywateli polskich do Polski z terenu obwodu czerniowieckiego.

Zgodnie z zawartym w miesiącu sierpniu¹ 1944 roku w m. Lublinie układem pomiędzy rządem USRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego i porozumieniem sowiecko-polskim z 6 lipca 1945 roku, specjalnie wyznaczone przedstawicielstwo USRS oraz przedstawiciele Rzeczypospolitej Polskiej prowadzą od 18 maja 1945 r. do chwili obecnej ewakuację z terenu obwodu czerniowieckiego do Polski obywateli polskich narodowości polskiej i żydowskiej.

W powyższym okresie czasu, według stanu na 7 maja 1946 roku, ustalono w obwodzie czerniowieckim ^b13 121^b osób narodowości polskiej i żydowskiej, mających prawo ewakuować się do Polski.

^cSpośród ustalonych zarejestrowało się do ewakuacji ^b11 994 osoby, w tym dokumenty na wyjazd do Polski otrzymało – 11 027 osób. Komisja sowiecko-polska odmówiła rejestracji na wyjazd do Polski 463 petentom,^b którzy o nią wystąpili, jako nie podpadającym pod kategorię osób przewidzianych przez układ lubelski i porozumienie z 6 lipca 1945 roku. ^bZrezygnowało z wyjazdu po załatwieniu formalności związanych z wydaniem dokumentów na ewakuację, 560 osób.^b Ma prawo do ewakuacji, ale ^bnie zarejestrowało się na wyjazd do Polski, 1127 osób.^{-b, -c}

^dWywieziono do Polski obywateli polskich narodowości polskiej i żydowskiej – ^b3120 rodzin lub 10 776 osób.^{-b, -d}

Регистрация польских граждан, желающих выехать в Польшу, а также организованная отправка в Польшу в настоящее время прекращена.

В процессе работы по эвакуации были вскрыты попытки отдельных советских граждан зарегистрироваться и получить документы на выезд в Польшу, которые нами своевременно были предотвращены через заместителя представителя правительства УССР.

^б20 мая 1945 года в районное представительство по эвакуации польских граждан обратился ПАВЛОВСКИЙ Я.И., 1885 г. рождения, уроженец Виленской области, по национальности поляк, с 1916 г. проживал в Днепропетровской области, гр-н СССР, член ВКП(б), по образованию инженер, работает в деревообделочном комбинате гор. Черновцы.^б

^вСвое желание выехать в Польшу ПАВЛОВСКИЙ мотивировал тем, что в скором времени, как он полагает, Польша должна быть советской и поэтому он как коммунист, намерен проводить там коммунистические идеи.^в

О ПАВЛОВСКОМ нами информирован Черновицкий Обком КП(б)У.

23 января 1946 года пыталась зарегистрироваться и незаконно получить документы на выезд в Польшу в порядке эвакуации польских граждан –

^в. ^бСКВАЛОВСКАЯ Елена Игнатьевна, 1910 г. рождения, уроженка села Черч, Смотрицкого района, Каменец-Подольской области^б, поляка, гр-ка СССР. беспартийная, в гор. Черновцы прибыла в 1945 г., работала машинисткой в финансовом техникуме.

Ее родной брат ЛИПКОВСКИЙ Ян Игнатьевич в 1917–18 г. эмигрировал в Польшу, где проживает до настоящего времени в гор. Жешув.^в

6 марта 1946 года через представителей польского правительства по эвакуации польских граждан пытался зарегистрироваться и получить документы на выезд в Польшу –

[...]

^вТАРАСЕВИЧ Леонид Витальевич, 1918 года рождения, уроженец г. Каменец-Подольска, гр-н СССР, беспартийный, всю жизнь проживает на территории СССР, в гор. Черновцы прибыл в октябре м-це 1945 года после демобилизации из Красной Армии, работает шофером облпотребсоюза.

Как нами установлено, отец ТАРАСЕВИЧ в 1918 г. эмигрировал с территории СССР в Польшу.^в

Все эти лица нами проверены по прежнему местожительству и взяты в агентурную разработку, однако материалов, свидетельствующих об их враждебной работе в настоящее время пока не установлено.

^дНа ряду с этим нами были вскрыты ряд фактов нелегального получения эвакуационных листов по подложным документам, через содей-

Rejestracja obywateli polskich chcących wyjechać do Polski, a także wysyłanie zorganizowanych transportów do Polski, zostały obecnie przerwane.

W trakcie prac ewakuacyjnych wykryto podejmowane przez pojedynczych obywateli sowieckich próby zarejestrowania się i uzyskania dokumentów na wyjazd do Polski, którym zapobiegliśmy na czas dzięki zastępcy przedstawiciela rządu USRS.

^b20 maja 1945 roku do rejonowego przedstawicielstwa do spraw ewakuacji obywateli polskich zwrócił się PAWŁOWSKI J. I., urodzony w 1885 r. w obwodzie wileńskim, narodowości polskiej, od 1916 r. mieszkał w obwodzie dniepropietrowskim, ob[ywatel] ZSRS, członek WKP(b), z wykształcenia inżynier, pracuje w kombinacie obróbki drewna w mieś[cie] Czerniowcach.^b

^cChęć wyjazdu do Polski PAWŁOWSKI motywował tym iż niedługo, jak sądzi, Polska powinna być sowiecka i dlatego on jako komunista zamierza propagować tam idee komunistyczne.^c

O PAWŁOWSKIM poinformowaliśmy Czerniowiecki *Obkom* KP(b)U.

23 stycznia 1946 roku próbowała zarejestrować się i bezprawnie otrzymać dokumenty na wyjazd do Polski w ramach ewakuacji obywateli polskich –

^c. ^bSKWAŁOWSKA Helena c. Ignacego, urodzona w 1910 r. we wsi Czercz [Czercze] w rejonie smotryckim, w obwodzie kamieniecko-podolskim,^b Polka, ob[ywatel]ka ZSRS, bezpartyjna, do mias[ta] Czerniowce przyjechała w 1945 r., pracowała jako maszynistka w technikum finansowym.

Jej rodzony brat LIPKOWSKI Jan s. Ignacego w 1917–18 r. wyemigrował do Polski, gdzie mieszka do chwili obecnej w mieś[cie] Rzeszowie.^c

6 marca 1946 roku za pośrednictwem przedstawicieli rządu polskiego do spraw ewakuacji obywateli polskich starał się zarejestrować i otrzymać dokumenty na wyjazd do Polski –

[...]

^cTARASIEWICZ Leonid s. Witalija, urodzony w 1918 roku w m. Kamieniec Podolski, ob[ywatel] ZSRS, bezpartyjny, całe życie mieszkał na terenie ZSRS, do mias[ta] Czerniowce przyjechał w m-cu październiku 1945 roku po demobilizacji z Armii Czerwonej, pracuje jako szofer w *Obłpotriebsojuzie*.

Jak ustaliliśmy, ojciec TARASIEWICZA w 1918 r. wyemigrował z terytorium ZSRS do Polski.^c

Wszystkie te osoby sprawdziliśmy w miejscu poprzedniego zamieszkania i objęliśmy rozpracowaniem agenturalnym, jednakże materiałów, które świadczyłyby o ich wrogiej działalności nie znaleziono do chwili obecnej.

^cOprócz tego ujawniliśmy szereg faktów nielegalnego uzyskania kart ewakuacyjnych na podstawie fałszywych dokumentów dzięki współpracy

ствии представителей польского правительства и другими путями, лицами из числа антисоветского элемента и других преступников.^{-д}

[...]

^в·^б По ориентировке МГБ УССР разыскивался как германский агент МАЗУРИК Валерьян Разалович. Он же проходил по показаниям^б арестованного нами германского агента КРУХОЛЬСКОГО И.Н. и ГОН-ЧАРУКА В.И.^в

При проверке списков польских граждан, зарегистрировавшихся на выезд в Польшу нами было установлено, что по Сторожинецкому району, Черновицкой области зарегистрировался на выезд в Польшу –

^с МАЗУРИК Валерий Разалович, 1925 года рождения, уроженец и житель г. Сторожинец, поляк, гр-н СССР, беспартийный, по профессии шофер.^{-с}

Учитывая, что установочные данные зарегистрировавшегося МАЗУРИК идентичны с розыскиваемым, он нами 30 октября 1945 г. был арестован.

^в В процессе следствия МАЗУРИК показал, что в период временной оккупации румынскими войсками² Черновицкой области проживал в г. Сторожинце. Будучи враждебно настроенным к советской власти, ^б он в январе 1944 г. добровольно вступил в немецкие^б войска „СС“, в составе команды выехал в г. Бухарест. В том же месяце, как доброволец, был зачислен немецким командованием в диверсионно-разведывательную школу находившуюся в с. Парканы, а затем в районе гор. Браила – Румыния, обучался там с февраля по август 1944 г. и одновременно там же в школе работал шофером.

После капитуляции Румынии, МАЗУРИК возвратился в Черновицкую область где и скрывался, а узнав об эвакуации польских граждан решил бежать в Польшу, дабы не быть привлеченным к ответственности органами советской власти за измену Родине.

Дело по обвинению МАЗУРИК В.Р. по ст. 54-1 „а“ УК УССР следствием закончено и в данное время находится в военном трибунале войск МВД Черновицкой области.^{-в}

В феврале 1946 г. в Черновицком районном представительстве по эвакуации польских граждан зарегистрировалась на выезд в Польшу и получила эваколист № 3315 –

ЦИЛЕВИЧ Эмилия Ивановна, 1897 г. рождения, уроженка с. Чудей, Сторожинецкого района, Черновицкой области, поляка, беспартийная одинокая, проживает в г. Черновцы, без определенных занятий.

12 апреля 1946 г. ЦИЛЕВИЧ заявила в районное представительство по эвакуации о том, что, якобы, 11 апреля с.г. у нее из кармана похитили эваколист и просила выдать ей дубликат.

przedstawicielei rządu polskiego oraz innymi sposobami, przez osoby wywo-
dzące się spośród antysowieckiego elementu i innych przestępców.^c

[...]

^c, ^b Według danych posiadanych przez MGB USRS, był poszukiwany jako niemiecki agent MAZUREK Walerian s. Rafała. Występował on w zeznaniach^b aresztowanego przez nas niemieckiego agenta KRUCHOLSKIEGO I. N. i GONCZARUKA W. I.^c

Podczas sprawdzania list obywateli polskich, którzy zarejestrowali się na wyjazd do Polski ustaliliśmy, że w rejonie storożynieckim w obwodzie czerniowieckim zarejestrował się na wyjazd do Polski –

^f MAZUREK Walery s. Rafała, urodzony w 1925 roku w m. Storożyniec i tam zamieszkały, Polak, ob[ywatel] ZSRS, bezpartyjny, z zawodu kierowca.^f

Biorąc pod uwagę, że podstawowe dane zarejestrowanego MAZURKA są identyczne jak u poszukiwanego, został on 30 października 1945 r. przez nas aresztowany.

^c W śledztwie MAZUREK zeznał, że podczas tymczasowej okupacji obwo-
du czerniowieckiego przez wojska rumuńskie² mieszkał w m. Storożyniec. Ma-
jąc wrogi stosunek do władzy sowieckiej, ^b w styczniu 1944 r. wstąpił on dobro-
wolnie do niemieckich^b wojsk „SS”, razem z oddziałem wyjechał do m. Bukare-
sztu. W tym samym miesiącu jako ochotnik został przydzielony przez niemieckie
dowództwo do szkoły dywersyjno-wywiadowczej znajdującej się we w[si] Parka-
ny a potem w okolicach mias[ta] Braïla [Brăila] – Rumunia, uczył się tam od
lutego do sierpnia 1944 r. i jednocześnie pracował w szkole jako kierowca.

Po kapitulacji Rumunii MAZUREK wrócił do obwodu czerniowieckiego, gdzie się ukrywał, a dowiedziawszy się o ewakuacji obywateli polskich postano-
wił uciec do Polski, żeby nie zostać pociągniętym do odpowiedzialności przez
organy władzy sowieckiej za zdradę Ojczyzny.

W sprawie z oskarżenia MAZURKA W. R. z art. 54-1 „a” KK USRS, śledztwo zakończono i w chwili obecnej znajduje się ona w wojskowym trybunale
wojsk MWD obwodu czerniowieckiego.^c

W lutym 1946 r. w czerniowieckim rejonowym przedstawicielstwie do spraw
ewakuacji obywateli polskich zarejestrowała się na wyjazd do Polski i otrzymała
kartę ewakuacyjną nr 3315 –

CILEWICZ Emilia c. Jana, urodzona w 1897 r. we w[si] Czudiej w
rejonie storożynieckim, w obwodzie czerniowieckim, Polka, bezpartyjna,
samotna, mieszka w m. Czerniowce, bez stałego zajęcia.

12 kwietnia 1946 r. CILEWICZ oświadczyła w rejonowym przedstawiciel-
stwie do spraw ewakuacji, że rzekomo 11 kwietnia br. ktoś jej ukradł z kieszeni
kartę ewakuacyjną i prosiła, żeby wydać duplikat.

Заявление ЦИЛЕВИЧ вызвало подозрение, что эвакуалист ею продан другому лицу, которое и выехало вместо нее в Польшу.

Предпринятой нами проверкой было установлено, что ЦИЛЕВИЧ по спискам значится выехавшей 4 апреля с.г. с транспортом, отправленным из г. Черновцы и 9 апреля с.г. проследовала через контрольно-пропускную комендатуру ст. Медыка, о чем имеется специальная отметка КПК.

Будучи вызванной на допрос в Управление МГБ ЦИЛЕВИЧ после некоторого запирательства призналась, что эвакуалист ею продан за 1000 рублей неизвестному ей еврей, а легенду об утере эвакуалиста она придумала сама, чтобы получить другой.

ЦИЛЕВИЧ Э.И. нами подготавливается к аресту.

По Черновицкой области значительное количество польских граждан, имеющих право на переезд в Польшу, не явилось на регистрацию, а часть лиц после уже оформления документов отказались от эвакуации (цифры нами указаны выше).

«Изучением *-[...]-* лиц, отказавшихся от эвакуации в Польшу, фактов антисоветской работы с их стороны пока не отмечено. Наряду с этим зафиксированы положительные реагирования.»^е

Так например, в беседе

^в-ШУБАРТОВИЧ Альберт, поляк, два его брата ^б-Антон и Иван^б эвакуировались в Польшу. На вопрос, почему он не регистрируется на эвакуацию? Заявил: „А что, разве мне здесь плохо. А что меня в Польше ожидает, я знаю.“^в

Поляк ФОРСТ на вопрос, почему не регистрируется на выезд в Польшу, когда брат его зарегистрировался? Ответил: „Мой брат там в Польше раньше жил, имеет там свой дом, а я куда поеду и к кому. Мне здесь неплохо. Работать там и тут надо“.

^б-НЕМЕЦКИЙ Я.М.^б по национальности поляк, после оформления документов отказался от выезда в Польшу.

^в-Об'ясняя причину отказа от выезда в Польшу ^б-НЕМЕЦКИЙ Я.М.^б заявил: „Зарегистрировался я на выезд в Польшу под влиянием уговоров и запугивания, что тех поляков кто не выедет добровольно, будут выселять принудительно применяя репрессии, а теперь, когда узнал, что насильно поляков выселять из СССР не будут, от выезда отказываюсь и прошу оставить меня на месте.“^в

[...]

НАЧ. 2 ОТДЕЛА УМГБ ЧЕРНОВ. ОБЛАСТИ

гвардии подполковник

(—) ВОЛКОВ³

Oświadczenie CILEWICZ wywołało podejrzenie, że sprzedała kartę ewakuacyjną innej osobie, która wyjechała zamiast niej do Polski.

W rezultacie przeprowadzonej przez nas kontroli ustalono, że CILEWICZ – znaczy się ta z wykazu – 4 kwietnia br. wyjechała w transporcie wysłanym z m. Czerniowce i 9 kwietnia br. przejechała przez kontrolno-przejściową komendaturę st[acji] Medyka, o czym świadczy specjalna adnotacja KPK.

Wezwana na przesłuchanie do Zarządu MGB CILEWICZ najpierw zaprzeczała, ale po krótkim czasie przyznała się, że swoją kartę ewakuacyjną sprzedała za 1000 rubli nie znanemu jej Żydowi, a legendę o zagubieniu karty ewakuacyjnej wymyśliła sama, żeby otrzymać drugą.

Przygotowujemy aresztowanie CILEWICZ E. I.

W obwodzie czerniowieckim duża liczba obywateli polskich uprawnionych do wyjazdu do Polski nie stawiała się do rejestracji, a część osób już po sporządzeniu dokumentów odmówiła ewakuowania się (liczby podaliśmy wyżej).

^bBadaliśmy ^h[...] ^hosoby, które odmówiły ewakuowania się do Polski, ale faktów antysowieckiej działalności z ich strony na razie nie odnotowaliśmy. Odnotowaliśmy natomiast pozytywne reakcje.^b

I tak na przykład, podczas rozmowy

^cSZUBARTOWICZ Albert, Polak – dwaj jego bracia ^bAntoni i Jan^b ewakuowali się do Polski. Na pytanie, dlaczego on nie zarejestruje się na ewakuację? – odpowiedział: „A czy mi tu źle. A co mnie czeka w Polsce, wiem.”^c

Polak FORST na pytanie, dlaczego nie rejestruje się na wyjazd do Polski, podczas gdy jego brat się zarejestrował? – odpowiedział: „Mój brat mieszkał tam w Polsce wcześniej, ma tam swój dom, a dokąd ja pojedę i do kogo. Tu mi nie jest źle. Pracować czy tam, czy tu, trzeba”.

^bNIEMIECKI J. M.,^b narodowości polskiej, po załatwieniu formalności odmówił wyjazdu do Polski.

^cWyjaśniając przyczyny odmowy wyjazdu do Polski, ^bNIEMIECKI J. M.^b powiedział: „Zarejestrowałem się na wyjazd do Polski pod wpływem namawiania i zastraszenia, że tych Polaków, którzy nie wyjadą dobrowolnie będą wysiedlać przymusowo stosując represje, a teraz, kiedy dowiedziałem się, że na siłę Polaków z ZSRS wysiedlać nie będą, nie chcę wyjeżdżać i proszę o pozostawienie mnie na miejscu.”^c

[...]

NACZ[ELNIK] 2 ODDZIAŁU UMGB OBWODU
CZERNIOW[IECKIEGO]
podpułkownik gwardii
(—) WOŁKOW³

„8-а” мая 1946 г.

№ а-25/3-2298-а

гор. Черновцы

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 227–231.

Оригінал, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Вгорі першої сторінки на тексті чотири приписки від руки. Перша: „т. Мазину. Составьте сообщение в МГБ СССР” з підписом Медведєва і датою: „14.5.46”. Друга: „т. Иовенко! Подберите материалы и готовьте спецсообщение в МГБ СССР. Докладная заслуживает внимания, УМГБ провело большую работу. 16.5.46” з підписом Власова. Третя: „т. Власову” і дата: „16.V.” Четверта: „Использовать в Спецсообщении в МГБ СССР по состоянию на 15/V-1946 г.” з нерозбірливим підписом і датою: „24/V-46”.

а-а Вписано від руки.

б-б Підкреслено від руки.

в-в Абзац позначений вертикальною рисою на полях зліва.

г-г Зліва на полях частково нерозбірлива приписка від руки: „[...] 195 чел. [...]”.

д-д Зліва на полях вертикальна риска та приписка від руки: „Незаконное получение эвакодокументов”.

е-е Зліва на полях вертикальна риска та приписка від руки: „арестован”.

є-є Зліва на полях приписка від руки: „положительные реагирования”.

ж-ж Закреслене нерозбірливе слово.

¹ Повинно бути: у вересні

² Ці землі належали Румунії у 1918–1940.

³ Волков Віктор (нар. 1906), у 1945–1946 – начальник 2-го відділення 2-го відділу Головного управління по боротьбі з бандитизмом НКВД СРСР, у 1946–1947 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Чернівецької області. З 1943 підполковник держбезпеки.

„a-8-a” maja 1946 r.

nr a-25/3-2298-a

mias[to] Czerniowce

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 227-231.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

W górnej części pierwszej strony zachodzące na tekst cztery odręczne adnotacje. Pierwsza: t. Mazin. Sporządźcie informację dla MGB ZSRS, z podpisem P. Miedwiediewa i datą: 14.5.46. Druga: t. Iowienko! Wybierajcie materiały i przygotowujcie meldunek specjalny dla MGB ZSRS. Raport zasługuje na uwagę, UMGB wykonało kawał dobrej roboty, data: 16.5.46 i podpis Własowa. Trzecia: t. Własow, data 16.V-. Czwarta: Wykorzystać w meldunku specjalnym dla MGB ZSRS według stanu na 15/V-1946 r., z nieczytelnym podpisem i datą: 24/V-46.

a- a Wpisano odręcznie.

b- b Podkreślono odręcznie.

c- c Akapit zaznaczony na lewym marginesie odręczną pionową kreską.

d- d Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna częściowo nieczytelna adnotacja: [...]

195 os. [...].

e- e Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i adnotacja: Nieprawne otrzymanie dokumentów ewakuacyjnych.

f- f Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i adnotacja: aresztowany.

g- g Wzdłuż akapitu odręczna adnotacja: pozytywne reakcje.

h- h Wyraz zamazany, nieczytelny.

¹ Powinno być: wrześniu.

² Ziemie te należały do Rumunii w l. 1918-1940.

³ Wołkow Wiktor (ur. 1906), w l. 1945-1946 naczelnik 2 Wydz. 2 Oddz. Zarządu Głównego do Spraw Walki z Bandytyzmem NKWD ZSRS; w l. 1946-1947 naczelnik 2 Oddz. UNKGB-UMGB USRS obwodu czerniowieckiego. Od 1943 ppłk bezp. państw.

**11 травня 1946, Люблін. Довідка С. Вуйтовича про хід переселення
українського населення з Люблінського воєводства
станом на 1 травня 1946 р.**

Люблінський воєвода
С.П. № 11/713/46^а

Люблін, 11 травня 1946 р.

Міністерство громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві

Нижче представляю дані про хід евакуації українського та іншого населення до УРСР.

Стан на 1 травня 1946 р.

№	Назва районного представництва	Кількість українського та іншого населення, охопленого договором про евакуацію на 1.10.44		Кількість зголошених до евакуації		Евакуйовано		% евакуйованих
		сімей	осіб	Сімей	осіб	сімей	осіб	
	Повіт							
1.	Білгорай	4818	18005	4687	17889	4277	16523	91,8
2.	Холм	9414	34840	8965	33195	8965	33195	95,3
3.	Грубешів	21140	78217	11562	40035	11098	38523	49,2
4.	Красностав	1072	3315	953	2932	877	2715	81,9
5.	Томашів Люблінський	11407	41441	10793	39242	10602	38669	93,3
6.	Володава	5418	19581	4296	14826	3193	11086	56,6
7.	Замостя	1648	5845	1648	5845	1543	5480	93,7
	Разом:	54917	201244	42904	153964	40555	146191	72,6

Воєвода
Начальник Громадсько-політичного відділення
(—) Ст. Вуйтович

**11 maja 1946, Lublin. Informacja S. Wójtowicza o przebiegu przesiedlania
ludności ukraińskiej z województwa lubelskiego.**

Stan na 1 maja 1946 r.

Wojewoda Lubelski
S.P.^a-II/713/46^a

Lublin, dnia 11 maja 1946 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

Poniżej przedstawiam wykaz z przebiegu ewakuacji ludności ukraińskiej i innej do U.S.R.R.

Stan na dzień 1 maja 1946 r.

Lp.	Nazwa Rejonowych Przedstawicielstw	Stan ludności ukraińskiej i innej objętej umową o ewakuacji na dzień] 1.10.44		Ilość zgłoszonych do ewakuacji		Ewakuowano		% ewakuowanych
		rodzin	osób	rodzin	osób	rodzin	osób	
1.	Biłgoraj	4818	18005	4687	17889	4277	16523	91,8
2.	Chełm	9414	34840	8965	33195	8965	33195	95,3
3.	Hrubieszów	21140	78217	11562	40035	11098	38523	49,2
4.	Krasnystaw	1072	3315	953	2932	877	2715	81,9
5.	Tomaszów Lubelski	11407	41441	10793	39242	10602	38669	93,3
6.	Włodawa	5418	19581	4296	14826	3193	11086	56,6
7.	Zamość	1648	5845	1648	5845	1543	5480	93,7
	Razem:	54917	201244	42904	153964	40555	146191	72,6

Wojewoda:
Naczelnik Wydziału
Społeczno-Politycznego
(—) St. Wójtowicz

А МВСіА РП, ф. МАР 304, арк. 182.

Оригінал, машинопис.

Під текстом штамп про надходження до МАП з датою: „14.V.46” з вписаним від руки вх. номером: „ІІ ПД/1599.46”.

• • Вписано від руки.

A MSWiA, MAP 304, k. 182.

Oryginał, maszynopis.

Pod tekstem pieczętka wpływu MAP z datą: 14.V.46 i wpisanym odręcznie nr. wch.: II PD/1599/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

^a-^a Wpisano odręcznie.

14 травня 1946, Ізмаїл. Записка по ВЧ П. Крилова П. Медведєву про завершення 9 травня 1946 р. переселення поляків з Ізмаїльської області

Из Измаила по ВЧ
14.5.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 02/8048 от 4.4.46 г.

Сообщаем, что отправка поляков в Польшу, начавшаяся 6.5.46 г. ^а-за-
кончена 9 мая с.г. ^а.

Всего поляков, имеющих право на выезд в Польшу выехало ^а2600^а человек, из них несовершеннолетних ^а1338^а. Отказано в выезде областной комиссией ^а420^а чел., из них взрослых ^а159^а, документы которых пересматриваются.

Результаты пересмотра документов и отправки поляков в Польшу сообщим докладной запиской.

№ 8/2/1481

КРЫЛОВ¹

Передал: Голяк

Приняла: (—) Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 80.

Оригінал, машинопис.

Вгорі сторінки вписані від руки номери „13627” з датою: „15.V.46.” та: „5786” з датою: „14/V 46”; під текстом записки резолюції: „т. Власову, 16.V”; „т. Марцишевский. К учету”, дата: „16.5.46” і підпис Власова.

^а ^а Підкреслено від руки.

¹ Крилов Павло (нар. 1905), у 1944–1948 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Ізмаїльської області; у 1944 полковник держбезпеки.

**14 maja 1946, Izmań. Depesza WCz. P. Kryłowa do P. Miedwiediewa o
zakończeniu w dniu 9 maja 1946 r. przesiedlania Polaków z obwodu
izmailskiego**

Z Izmań przez „WCz”
14.5.46 r.

MGB USRS tow. MIEDWIEDIEW

Na nr 02/8048 z 4.4.46 r.

Informujemy, że odprawa Polaków do Polski rozpoczęta 6.5.46 r. ^a[została] zakończona 9 maja br. ^a

Ogółem Polaków mających prawo do wyjazdu do Polski wyjechało ^a2600^a osób, w tym ^a1338^a niepełnoletnich. Komisja obwodowa odmówiła prawa wyjazdu ^a420^a os[obom], z tego ^a159^a dorosłym, których dokumenty są przeglądane.

O rezultatach przeglądu dokumentów i odprawy Polaków do Polski raportujemy.

Nr 8/2/1481

KRYŁOW¹

Nadał: Golak

Przyjęła: (—) Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 80.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisane odręcznie numery: 13627 z datą: 15.V.46 oraz: 5786 z datą: 14/IV 46; pod tekstem depeszy dekrety: t. Własow, 16.V; t. Marciszewskij. Do uwzględnienia, data: 16.5.46 i podpis Własowa.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

¹ Kryłow Paweł (ur. 1905), w l. 1944–1948 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu izmailskiego; w 1944 płk bezp. państw.

17 травня 1946, Варшава. Рапорт III Департаменту МБП стосовно стану безпеки у Люблінському воєводстві у період з 1 січня до 15 травня 1946 р.

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
МІНІСТЕРСТВО БП
I Відд[ілення] III Деп[артамент]

цілком таємно
прим. №
Варшава, 17.V.1946 р.

РАПОРТ ПРО СИТУАЦІЮ
про стан безпеки на території Люблінського воєводства
за період з 1.I.46 р. до 15.V.1946 р.
(на основі доступних матеріалів)

На території Люблінського воєводства лютують 16 банд, а в них 2965 осіб.

[...]

Загалом на території Люблінського воєводства з 1.I.46 р. до 15.V.1946 р. банди вчинили 271 напад, у тому числі терористичних 190, грабункових 81.

Загалом бандити вбили 209 осіб, у тому числі БП 20, МО 25, ВП 68, А[рмії] Ч[ервоної] 9, чл[енів] ППР 23, чл[енів] ППС 1, чл[енів] СД¹ 1, державних службовців 5, цивільних осіб 57.

Загалом бандити викрали 68 осіб, поранили 65 осіб.

Пограбували 66 одиниць зброї, грошей 876.571 зл[отих].

На території Люблінського воєводства особливу активність виявляють банди УПА, які у вищезазначеному періоді вчинили 52 напади, під час яких вбито 105 осіб. Бандити УПА викрали 35 осіб, поранили 47 осіб, спалили 7 сіл, знищили 21 міст, спалили 1149 будинків, у тому числі 2 школи. Пограбували 31 одиницю зброї та спалили 22 машини.

У період з 1.I.46 р. до 15.V.1946 р. на території Люблінського воєводства ліквідовано наступні банди:

1) Банду УПА „Мороженко”, яка нараховувала 50 осіб, з них вбито 42, 1 поранено. Здобуто зброї: ручних кулеметів 9, автоматів 15, гвинтівок 22, пістолетів 17, гранат 30, набоїв 2500, дисків 20, ручних кулеметів 12 та архів банди.

2) Банду УПА „Зрив”, з якої спіймано 43 бандитів. Здобуто 9 ручних кулеметів, 15 автоматів, 22 гвинтівки, 30 гранат, іншої зброї 17, набоїв 2500.

3) Грабункову банду псевдо „Генек”, з якої спіймано 3, вбито 3. Здобуто: пістолетів 5, гранату 1, ракетницю 1, ракет 5.

**17 maja 1946, Warszawa. Raport sytuacyjny Departamentu III MBP
o stanie bezpieczeństwa w województwie lubelskim w okresie od 1 stycznia
do 15 maja 1946 r.**

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO B.P.
Wydz. I Dep. III

ściśle tajne
egz. Nr
Warszawa, dnia 17.V.1946 r.

RAPORT SYTUACYJNY
o stanie bezpieczeństwa na terenie woj. Lubelskiego
za okres od 1.I.46 r. do 15.V.1946 r.
(na podstawie posiadanych materiałów)

Na terenie woj. Lubelskiego grasuje band 16, w tym ludzi 2965.

[...]

Ogółem na terenie woj. Lubelskiego od 1.I.46 r. do 15.V.46 r. bandy dokonały 271 napadów, w tym terrorystycznych 190, rabunkowych 81.

Ogółem bandyci zamordowali 209 osób, w tym B.P. 20, M.O. 25, W.P. 68, A[rmii] Cz[erwonej] 9, czł. P.P.R. 23, czł. P.P.S. 1, czł. S.D.¹ 1, urzędników państwowych 5, osób cywilnych 57.

Ogółem bandyci uprowadzili 68 osób, ranili 65 osób.

Zrabowali jednostek broni 66, pieniędzy 876.571 zł.

Na terenie woj. Lubelskiego szczególną aktywnością przejawia się działalność band U.P.A., które w w/w okresie dokonały 52 napadów, w czasie których zamordowanych zostało 105 osób. Bandyci U.P.A. uprowadzili 35 osób, ranili 47 osób, spalili 7 wsi, zniszczyli 21 mostów, spalili domów 1149, w tym 2 szkoły. Zrabowali 31 jednostek broni, oraz spalili 22 samochody.

W okresie od 1.I.46 r. do 15.V.46 r. na terenie woj. Lubelskiego zlikwidowano następujące bandy:

1) Bandę U.P.A. „Morożenko”, liczącą 50 ludzi, z tych zabito 42, 1 raniono. Zdobyto broni: R.K.M. 9, automatów 15, karabinów 22, pistoletów 17, granatów 30, amunicji 2500 szt., dysków 20, R.K.M. 12, oraz archiwum bandy.

2) Bandę U.P.A. „Zryw”, z której ujęto 43 bandytów. Zdobyto 9 R.K.M., 15 automatów, 22 karabinów, 30 granatów, innej broni 17 szt., amunicji 2500 szt.

3) Bandę rabunkową ps. „Heniek”, z której ujęto 3, zabito 3. Zdobyto: pistoletów 5, granatów 1, raketnic 1, raket 5.

4) Bandę „Tura” A.K.² z której zabito 17, ujęto 2. Zdobyto większą ilość broni.

4) Банду „Тура” АК², з якої вбито 17, сіймано 2. Здобуто значну кількість зброї.

[...]

У зв'язку з кампанією по переселенню українців з території Люблінського воєводства у період з 1.I.46 р. до 15.V.1946 р. виселено з пов[іту] Біла-Підляська 118 родин, у тому числі українців 266 осіб, білорусів 25, литовців 9. Залишилося до переселення 10.106 осіб. З пов[іту] Білгорай виселено 15.512 осіб. З пов[іту] Володава виселено 10 родин, а в них 43 особи, залишилося до виселення 2.600 родин, а в них 10.000 українців. З пов[іту] Грубешів виселено 347 родин, а в них 1.152 особи. Залишилося до виселення родин 7.336, осіб 32.596.

Загальна кількість виселених родин складає 475³, а в них 16.973 особи. Залишилося до переселення 9.936 родин, осіб 52.702 особи. (З решти повітів даних немає).

З матеріалів, якими володіє I Відд[ілення] III Деп[артаменту] МБП, випливає, що у 1946 році посилилися бандитські напади, особливо терористичного характеру. Особливої уваги заслуговує стан безпеки на шляхах, шосе і залізниці. Дуже багато нападів з засідок на машини УБ, МО, ВП і інші, доказом є нижченаведені випадки.

1) Напад на машину КБВ біля Білої-Підляської, під час якого вбито 5 осіб.

2) Напад на машину МО біля Межиріччя, під час якого вбито водія і працівника МО і викрадено 2 з МО. Машину спалено.

3) Напад на машину командувача КОП⁴ близько Грубешева, під час якого викрадено майора командувача КОП і спалено машину.

4) Напад на машину „Сподем” неподалік від Володави, де пограбувано машину.

5) Напад на машину ВП біля Белжця, під час якого вбито 1 пор[учника], а пасажирів викрадено.

6) Напад банди УПА на військову колону машин у районі Грубешева, під час якого на 19 машин 14 спалено, вбито 12 водіїв і 30 солдатів ВП.

7) Напад у районі Холма, вчинений бандою „Сокола”, під час якого спалено 2 машини і 1 панцерку.

8) Напад на машину Кампанії по сівбі біля Межиріччя, під час якого вбито водія, а машину спалено.

Вищенаведені випадки мали місце у квітні місяці 46 р.

Найбільш небезпечними районами на території Люблінського воєводства є повіти: Біла-Підляська, Холм, Грубешів, Луків, Томашів Люблінський і Володава.

[...]

W związku z akcją wysiedlania Ukraińców z terenu woj. Lubelskiego w okresie od dnia 1.I.46 r. do 15.V.46 r. zostało wysiedlonych z pow.: Biała-Podlaska 118 rodzin, w tym Ukraińców 266 osób, Białorusinów 25, Litwinów 9. Zostało do przesiedlenia 10.106 osób. Z pow. Biłgoraj wysiedlono 15.512 osób. Z pow. Włodawa wysiedlono 10 rodzin, w tym 43 osoby, pozostało do wysiedlenia 2.600 rodzin, w tym 10.000 Ukraińców. Z pow. Hrubieszów wysiedlono 347 rodzin, w tym osób 1.152. Pozostało do wysiedlenia rodzin 7.336, osób 32.596.

Ogólna ilość wysiedlonych rodzin wynosi 475³, w tym osób 16.973. Pozostało do przesiedlenia 9.936 rodzin, osób 52.702. (Z pozostałych powiatów brak danych).

Z posiadanych przez Wydz. I Dep. III M.B.P. materiałów wynika, iż w roku 1946 wzmogły się napady bandyckie, szczególnie o charakterze terrorystycznym. Na specjalną uwagę zasługuje stan bezpieczeństwa na drogach, szosach i liniach kolejowych. Mnożą się wypadki napadów z zasadzek na samochody U.B., M.O., W.P. i inne, dowodem czego są podane niżej wypadki.

1) Napad na samochód K.B.W. pod Białą-Podlaską, podczas którego zabito 5 osób.

2) Napad na samochód M.O. koło Międzyrzecza, gdzie zabici zostali: szofer i funkcjonariusz M.O. i uprowadzonych 2 z M.O. Samochód został spalony.

W tym samym czasie w odległości 5 km. od miejsca w/w wypadku dokonano napadu na samochód U.B. z Białej-Podlaski.

3) Napad na samochód D-cy K.O.P.-u⁴ koło Hrubieszowa, podczas którego uprowadzono majora d-cę K.O.P.-u i samochód spalono.

4) Napad na samochód „Społem” w pobliżu Włodawy, gdzie obrabowano samochód.

5) Napad na samochód W.P. koło Bełżca, podczas którego zabity został 1 por., a pasażerowie uprowadzeni.

6) Napad bandy U.P.A. na wojskową kolumnę samochodową w okolicy Hrubieszowa, podczas którego z 19-tu samochodów 14 spalono, zabito 12 szoferów i 30 żołnierzy W.P.

7) Napad na odcinku Chełm dokonany przez bandę „Sokoła”, podczas którego spalono 2 samochody i 1 pancerkę.

8) Napad na samochód Akcji Siewnej koło Międzyrzecza, podczas którego zabito szofera, a samochód spalono.

W/w wypadki miały miejsce w miesiącu kwietniu 46 r.

Najbardziej zagrożonymi odcinkami na terenie woj. Lubelskiego są powiaty: Biała-Podlaska, Chełm, Hrubieszów, Łuków, Tomaszów-Lubelski i Włodawa.

Такого роду випадки паралізують господарське життя, перешкоджують виселенню українців на територію СРСР, роблять неможливим роботу органів уряду у передвиборчий період.

КЕРІВНИК СЕКЦІЇ І ВІДДІЛЕННЯ] ІІІ ДЕП[АРТАМЕНТУ]
(—) ШПАН КАПІТАН⁵

Відбито у 4 прим.: РП

1 прим. – Полковник Корчинський⁶

2 прим. – Директор ІІІ Деп[артаменту]

3 прим. – Начальник І Відд[ілення] ІІІ Д[епартаменту]

4 прим. – Справа

А МВСіА РП, ф. МВР 329, арк. 208–212.

Копія, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Зліва вгорі під заголовком приписка від руки: „До акт справи” і нерозбірливий підпис; з правого боку вгорі вписано від руки: „№ 0233/В І/Д ІІІ”; нижче: „а/а”.

¹ Демократична партія (СД) – утворена у квітні 1939, у період війни діяла у підпіллі, відроджена у липні 1944 на визволеній території частиною діячів, які хотіли співпрацювати з ППР, і направленими з цією ж метою комуністами. До 1990 діяла разом з ППР (згодом ПОРП) у ремісницькому та інтелігентському середовищах.

² Можливо, йдеться про підпільну організацію, утворену на базі АК, що діяла у 1946 на території Холмського повіту, згодом перейшла до Гданського воєводства. Командиром був Станіслав Кулік, він-же Ян Вірський, псевдо „Тур”, „Тарзан”, „Пілат”.

³ Помилка.

⁴ Повинно бути: ВОП. Так само далі.

⁵ Шпан Фелікс (нар. 1924), член ППР, згодом ПОРП; з серпня 1944 – офіцер спеціальних доручень Відділення кадрів Відомства БП, з жовтня 1945 – в.о. керівника Секції 2 Відділення з питань боротьби з бандитизмом МБП, з січня 1946 – керівник Секції ІІІ Відділення VII Департаменту (по боротьбі з бандитизмом), у 1946–1949 – керівник І Секції І Відділення ІІІ Департаменту; у 1949–1973 – на різних посадах у Відомстві БП і МВС; полковник.

⁶ Корчинський Гжегож, справжнє ім'я Кіліанович Стефан, псевдо „Гжегож” (1915–1971), учасник громадянської війни в Іспанії, член КПІ і КПФ; з липня 1942 в окупованій Польщі: командир загону ГЛ ім. Т. Костюшка на Люблінщині, з жовтня 1943 – начальник І Оперативного відділу Головного штабу ГЛ, потім АЛ, з червня 1944 – командир Люблінського округу АЛ; після війни – організатор МО в кількох воєводствах; з 1945 член Урядової комісії боротьби з бандитизмом; у 1946–1948 – заступник міністра громадської безпеки (у 1947 – заступник командира ГО „Вісла” з питань безпеки), потім у МОН; у 1950 обвинувачений і ув'язнений, після 1956 реабілітований; у 1965–1971 – заступник міністра національної оборони; генерал броні.

Tego rodzaju wypadki paraliżują życie gospodarcze, utrudniają wysiedlanie Ukraińców na teren Z.S.R.R., uniemożliwiają pracę organów Rządowych w okresie przedwyborczym.

KIEROWNIK SEKCJI
WYDZ. I DEP. III
(—) SZPAN KPT.⁵

Odbito w 4 egz.: R.P

1 egz. – Płk. Korczyński⁶

2 egz. – Dyrektor Dep. III

3 egz. – Naczelnik Wydz. I D. III

4 egz. – Akta

A MSWiA, MBP 329, k. 208–212.

Kopia, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

W lewym górnym rogu pod nagłówkiem odręczna adnotacja: Ad acta i nieczytelny podpis; w prawym górnym rogu odręcznie wpisano: Nr 0233/W I/D III; poniżej: ala.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Stronnictwo Demokratyczne (SD) – utworzone zostało w kwietniu 1939, w czasie wojny działało w konspiracji, reaktywowane w lipcu 1944 na terenach wyzwolonych przez część działaczy nastawionych na współpracę z PPR oraz skierowanych w tym celu komunistów. Do 1990, jako stronnictwo satelickie PPR (następnie PZPR), funkcjonowało w środowiskach rzemieślniczych i inteligenckich.

² Zapewne mowa o podziemnym oddziale poakowskim działającym w 1946 na terenie powiatu chełmskiego, który przeniósł się potem do woj. gdańskiego. Dowódcą był Stanisław Kulik vel Jan Wirski ps. „Tur”, „Tarzan”, „Piłat”.

³ Oczywisty błąd.

⁴ Powinno być: WOP-u Podobnie dalej.

⁵ Szpan Feliks (ur.1924), członek PPR, potem PZPR; od sierpnia 1944 oficer do zleceń specjalnych Wydz. Personalnego Resortu BP, od października 1945 p.o. kierownika Sekcji 2 Wydz. do Walki z Bandytyzmem MBP, od stycznia 1946 kierownik Sekcji Wydz. III Dep. VII (do Walki z Bandytyzmem), w l. 1946 – 1949 kierownik Sekcji 1 Wydz. I Dep. III; w l. 1949–1973 na różnych stanowiskach w Resorcie BP i MSW; ostatnio płk.

⁶ Korczyński Grzegorz, właśc. Kilianowicz Stefan, ps. „Grzegorz” (1915–1971), uczestnik wojny domowej w Hiszpanii, członek KPH i KPF; od lipca 1942 w okupowanej Polsce: dca oddziału GL im. T. Kościuszki na Lubelszczyźnie, od października 1943 szef I Oddz. Operacyjnego Szt. Gł. GL, potem AL, od czerwca 1944 dca Lubelskiego Obwodu AL; po wojnie organizator MO w kilku województwach; od 1945 członek Rządowej Komisji Walki z Bandytyzmem; w l. 1946–1948 wiceminister bezp. publ. (w 1947 zca dcy GO „Wisła” ds. bezp.), następnie w MON; w 1950 postawiony w stan oskarżenia i więziony, po 1956 zrehabilitowany; w l. 1965–1971 wiceminister obrony narodowej; gen. broni.

17 травня 1946, Москва. Нота МЗС СРСР до Польського Уряду з вимогою зміцнити охорону залізничної колії у районі Угнів–Белз у зв'язку з частими актами диверсій

МИНИСТЕРСТВО ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР

№ а-210-а

Министерство Иностранных Дел СССР свидетельствует Посольству Польской Республики свое почтение и имеет честь сообщить нижеследующее:

По полученным Министерством Иностранных Дел СССР сведениям, несмотря на неоднократные обращения Начальника Львовской железной дороги к местным польским властям об усилении охраны участка Ухнов–Белз, по которому ^б производится вывоз ^б украинского населения с территории Польши, ^б указанные власти никаких мер в этом отношении не принимают. ^б

Ввиду того, что движение поездов на упомянутом участке агентами польских железных дорог не обслуживается, подача и уборка подвижного состава ^в производится паровозами и агентами Львовской железной дороги. ^в

Отсутствие охраны участка со стороны администрации польских железных дорог привело к тому, что он систематически подвергается налетам банд, которые уничтожают подвижной состав и производят повреждения пути.

В качестве примеров Министерство Иностранных Дел СССР может привести следующие факты:

1. В ночь с 21 на 22 апреля сего года налету банды подвергся поданный на ст. Ухнов подвижной состав в количестве 52 крытых вагонов, в результате чего 26 вагонов были сожжены и 5 вагонов – повреждены ^б артиллерийским и минометным обстрелом. ^б

2. 24 апреля сего года на этом участке был подорван железнодорожный мост, восстановленный Львовской железной дорогой.

3. 28 апреля сего года было разобрано 10 звеньев пути, что повлекло за собой сход с рельс поездного паровоза (подъемка паровоза и исправление пути произведены Львовской железной дорогой).

Ввиду вышеизложенного есть основания опасаться, что в случае, если со стороны польской железнодорожной администрации не будет принято немедленно мер к охране участка Ухнов–Белз, на этом участке создастся положение, которое поставит под угрозу вывоз эвакуируемого из Польши в СССР, на основе взаимного соглашения, украинского населения.

17 maja 1946, Moskwa. Nota MSZ ZSRS skierowana do Rządu Polskiego z żądaniem wzmocnienia ochrony linii kolejowej na odcinku Uhnów–Bełz w związku z powtarzającymi się aktami dywersji

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH ZSRS

nr ^a210^{-a}

Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS przesyła Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej wyrazy szacunku i ma zaszczyt zakomunikować co następuje:

Według informacji uzyskanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS, pomimo wielokrotnych próśb Naczelnika Kolei Lwowskiej kierowanych do lokalnych władz polskich o wzmocnienie ochrony odcinka Uhnów–Bełz, którym ^bodbywa się wywóz^{-b} ludności ukraińskiej z terytorium Polski, ^bwspomniane władze żadnych kroków w tej sprawie nie podejmują.^{-b}

Z uwagi na to, że przedstawiciele polskich kolei nie obsługują ruchu pociągów na wspomnianym odcinku, podstawianie i zabieranie taboru kolejowego ^cwłasnymi parowozami dokonują przedstawiciele Kolei Lwowskiej.^{-c}

Brak ochrony odcinka ze strony administracji polskich kolei doprowadził do tego, że narażony jest on na systematyczne ataki band, które niszczą tabor kolejowy i powodują uszkodzenia toru.

Jako przykład Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS może przedstawić następujące fakty:

1. Nocą z 21 na 22 kwietnia bieżącego roku banda napadła na podstawiony na st. Uhnów pociąg składający się z 52 krytych wagonów, w rezultacie 26 wagonów zostało spalonych, a 5 wagonów – uszkodzonych ^bprzez ostrzał artyleryjski i moździerzowy.^{-b}

2. 24 kwietnia bieżącego roku na tym odcinku został wysadzony most kolejowy odbudowany przez Kolej Lwowską.

3. 28 kwietnia bieżącego roku rozebrano 10 odcinków toru, co spowodowało wykolejenie się parowozu (podniesienia parowozu i naprawy toru dokonała Kolej Lwowska).

Z uwagi na powyższe są podstawy do obaw, że w przypadku jeśli polska administracja kolejowa nie podejmie natychmiast kroków mających zapewnić ochronę odcinka Uhnów–Bełz, na odcinku tym zaistnieje sytuacja stwarzająca zagrożenie dla wywozu ludności ukraińskiej ewakuowanej z Polski do ZSRS na podstawie wzajemnego porozumienia.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS prosi Ambasadę Rzeczypospolitej Polskiej o niezwłoczne poinformowanie o tych faktach Rządu Polskiego po to,

Министерство Иностранных Дел СССР просит Посольство Польской Республики незамедлительно довести об этих фактах до сведения Польского Правительства с тем, чтобы были приняты надлежащие меры по предотвращению подобного рода диверсий в будущем.

Москва, „^а17^а“ мая 1946 г.

**В ПОСОЛЬСТВО
ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
г. Москва**

А МВСіА РП, ф. MSW III.1/1544, арк. 6-7.

Копія, машинопис.

Бланк, зліва вгорі державний герб СРСР. Зліва на полях першої сторінки вписаний від руки номер: „782/72“ та нерозбірливий підпис. Під текстом кругла гербова печатка з написом довкола: „Министерство Иностранных Дел СССР“.

- а- а** Вписано від руки.
- б- б** Підкреслено від руки.
- в- в** Зліва на полях вертикальна риска від руки.

by zostały podjęte należyte kroki w celu zapobieżenia tego rodzaju dywersjom w przyszłości.

Moskwa, „^a-17-^a” maja 1946 r.

**DO AMBASADY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
m. Moskwa**

A MSWiA, MSW III.1/1544, k. 6-7.

Kopia, maszynopis.

Papier firmowy, w lewym górnym rogu nad nagłówkiem godło państwowe ZSRS. Na lewym marginesie pierwszej strony wpisany odręcznie nr: 787/72 oraz nieczytelna parafa. Pod tekstem okrągła pieczęć z godłem państwowym ZSRS w środku i napisem w otoku: Ministerstwo Spraw Zagranicznych ZSRS.

^a- ^a Wpisano odręcznie.

^b- ^b Podkreślono odręcznie.

^c- ^c Wzdłuż akapitu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska.

26 травня 1946, Вінниця. Записка по ВЧ К. Касаткіна П. Медведєву про хід переселення польських громадян з Вінницької області станом на 15 травня 1946 р.

Из Винницы по ВЧ
26.5.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

О ходе репатриации польских граждан

15.5.46 г. из Винницкой области направлен второй эшелон в Польшу с польскими гражданами в количестве ^а777^а человек, в том числе: взрослых ^а479^а, детей ^а297^а, из них: бывших польских граждан ^а315^а, вышедших из советского гражданства – ^а462^а. Не выехали по различным причинам (смерть, болезнь и проч.) ^а68^а человек, взрослых ^а66^а, детей ^а2^а. Из них бывш. польских граждан – ^а39^а, подавших заявление о выходе из советского гражданства – ^а29^а.

Отрицательных фактов при отправке репатриантов в Польшу не отмечено. Окончательный результат о репатриированных в Польшу сообщим ^аспециальной докладной запиской^а.

№ 1/2/3740

КАСАТКИН

Передал: Серегин

Приняла: (—) Гапеева

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 87.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „14836” з датою: „28.5.46.”; зліва вгорі: „[...]/27.V 46”; нижче резолюції: „т. Власову”; „т. Йовенко. К итоговой докладной записке в МГБ СССР по репатриации”, дата: „29.5.46” і підпис Власова.

^а - ^а Підкреслено від руки.

161

**26 maja 1946, Winnica. Depesza WCz. K. Kasatkina do P. Miedwiediewa
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu winnickiego.
Stan na 15 maja 1946 r.**

Z Winnicy przez „WCz”
26.5.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

O przebiegu repatriacji obywateli polskich

15.5.46 r. z obwodu winnickiego został odprawiony do Polski drugi transport z obywatelami polskimi liczący 777 osób, w tym: dorosłych ^{a-479-a}, dzieci ^{a-297-a}, z tego byłych obywateli polskich ^{a-315-a} i ^{a-462-a} rezygnujących z obywatelstwa sowieckiego. Nie wyjechało z różnych przyczyn (śmierć, choroba i in.) ^{a-68-a} osób: dorosłych ^{a-66-a} i ^{a-2-a} dzieci, w tym byłych obywateli polskich ^{a-39-a} i ^{a-29-a}, którzy złożyli podania o rezygnacji z obywatelstwa sowieckiego.

Incydentów podczas odprawy repatriantów do Polski nie odnotowano. O końcowym rezultacie repatriacji do Polski ^{a-}powiadomimy specjalnym raportem ^{a-}.

Nr 1/2/3740

KASATKIN

Nadał: Sieriegin

Przyjęła: (—) Gapiejewa

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 87.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 14836 z datą: 28.5.46; po lewej stronie: [...] / 27.V 46; poniżej dekrety: t. Własow; t. Iowienko. Do końcowego raportu o repatriacji dla MGB ZSRS, data: 29.5.46 i podpis Własowa.

^{a- -a} Podkreślono odręcznie.

5 червня 1946, Дрогобич. Доповідна записка М. Мороза П. Медведєву про хід переселення польського населення із Дрогобицької області станом на 27 травня 1946 р. та про хабарництво і нелегальні виїзди до Польщі

Совершенно секретно
Литер „А” экз. ...

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
ПОЛКОВНИКУ
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА
о ходе переселения поляков из Дрогобычской области
на территорию Польши

По состоянию на 27 мая 1946 г.

Начиная с марта месяца сего года и по настоящее время переселение польского населения, подлежащего репатриации на территорию Польши, согласно Люблинского соглашения от 9.IX-1944 года, проходит ^аболее организованно.^а

До момента эвакуации поляков в Польшу, на территории Дрогобычской области польского населения насчитывалось около ^а136740^а человек.

Из этого числа по состоянию на 27 мая 1946 года зарегистрировалось на выезд в Польшу ^б119824^б.

Из числа зарегистрированных:

Получило эвакодокументов	^б 106978 ^б
Отказано в выезде	^б 65 ^б
Отказалось выехать	^б 2662 ^б
Не зарегистрировалось	^б 16916 ^б
Выехало в Польшу	^б 98525 ^б

Таким образом основная масса польского населения уже выехала в Польшу, в результате чего два Райпредставительства из четырех – Стрийский и Ходоровский, обслуживавшие вместе 8 районов, закончили свою работу, а списки на оставшееся незначительное количество невыехавших поляков из числа зарегистрированных, переданы Дрогобычскому райпредставительству, которое и должно обеспечить эвакуацию этих лиц.

**5 czerwca 1946 Drohobycz. Raport N. Moroza dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej z obwodu drohobyckiego oraz szerzącym się łapówkarstwie i nielegalnych wyjazdach do Polski.
Stan na 27 maja 1946 r.**

Ściśle tajne
Liter „A” egz. ...

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB USRS
PUŁKOWNIKA
tow. MIEDWIEDIEWA
mias[to] Kijów

RAPORT
o przebiegu przesiedlenia Polaków z obwodu drohobyckiego
na terytorium Polski

Według stanu na 27 maja 1946 r.

Począwszy od miesiąca marca bieżącego roku do chwili obecnej, przesiedlanie ludności polskiej podlegającej repatriacji na terytorium Polski zgodnie z układem lubelskim z 9.IX-1944 roku, odbywa się w sposób ^a„lepiej zorganizowany.”^a

Przed rozpoczęciem ewakuacji Polaków do Polski ludność polska na terenie obwodu drohobyckiego liczyła około ^a136 740^a osób.

Z liczby tej, według stanu na 27 maja 1946 roku, na wyjazd do Polski zarejestrowało się ^b119 824^b.

Spośród zarejestrowanych:

dokumenty ewakuacyjne otrzymało	^b 106978 ^b
odmówiono wyjazdu	^b 65 ^b
odmówiło wyjazdu	^b 2662 ^b
nie zarejestrowało się	^b 16916 ^b
wyjechało do Polski	^b 98525 ^b

A zatem zdecydowana większość ludności polskiej wyjechała już do Polski, w rezultacie czego dwa przedstawicielstwa rejonowe z czterech – stryjskie i chodorowskie obsługujące razem 8 rejonów zakończyły swoją pracę, a listy pozostałej niewielkiej liczby Polaków spośród zarejestrowanych na wyjazd, którzy nie wyjechali, zostały przekazane drohobyckiemu przedstawicielstwu rejonowemu, które powinno zapewnić ewakuację tych osób.

По 13-ти районам области из 28, эвакуация зарегистрированного польского населения закончена полностью, причем в семи из этих районов все польское население выехало в Польшу.

Наряду с этим часть поляков, особенно ^а«националистически» настроенных, все-же выезжать не желают, рассчитывая на то, что Польша будет в границах 1939 года и что реакционные польские элементы за границей во что бы то не стало этого добьются с помощью Англии и Америки.

Так, работница нефтеперегонного завода № 1 ПРОНИВ Элеонора Николаевна, поляка, среди других рабочих завода заявила, что:

^а«...Я в Польшу выезжать не буду потому, что здесь будет Польша, те, кто выехал, будут возвращаться обратно.

Советская власть сейчас гонит поляков на Запад. Придет такое время, что поляки их будут гнать на Восток.

На конференции в Париже решили Западную Украину вернуть Польше¹, об этом только Советская власть не пишет в газетах. Уже два вагона с поляками прибыли обратно из Польши, это уже может быть доказательством того, что здесь будет Польша”.^а

Кустарь гор. Дрогобыч БАДАК Мечеслав Иосифович 1909 года рождения, поляк, бывший член организации „СТРЕЛЕЦ”² среди окружающих его лиц сказал:

^г«...Я лично выезжать в Польшу не буду, как и другие поляки, которые записались на выезд и сидят ожидают, когда польская армия совместно с английской армией нападет на Советский союз, чтобы их поддержать здесь в тылу.

Польской армии на западе много и она ^д«вот-вот» выступит, совместно с английской армией против большевиков”.^г

Житель гор. Дрогобыч НЕМЕРОВСКИЙ, поляк, без определенных занятий в присутствии других поляков заявил:

«...Я хотя и зарегистрировался в Польшу, но в последнюю не поеду, так как в настоящее время между Польшей и СССР никакой разницы нет, потому что в Польше сейчас много русских и решающую роль в Управлении Польши играет НКГБ, созданный там Советской властью.

Советскому Союзу недолго осталось влиять на Польшу, недалек тот час, когда Польша будет самостоятельным государством и по территории будет больше, чем до 1939 года, так что сейчас не следует выезжать в Польшу”.

Демобилизованный из войска польского ВИННИЦКИЙ Людвиг среди крестьян ^а«села Дубляны»^а распространяет провокационные слухи о якобы неизбежной войне между СССР и Польшей.

W 13-tu spośród 28 rejonów obwodu ewakuacja zarejestrowanej ludności polskiej została całkowicie zakończona, przy czym w siedmiu rejonach cała ludność polska wyjechała do Polski.

Jednocześnie część Polaków o nastawieniu szczególnie „nacjonalistycznym”, mimo wszystko nie chce wyjeżdżać licząc na to, że Polska pozostanie w granicach z 1939 roku i że reakcyjne polskie elementy za granicą osiągną to za wszelką cenę przy pomocy Anglii i Ameryki.

I tak, pracownica Rafinerii Ropy Naftowej nr 1, PRONIW Eleonora c. Mikołaja, Polka, w obecności innych pracowników zakładu oświadczyła, że:

„...Do Polski nie wyjadę ponieważ tutaj będzie Polska, ci którzy wyjechali będą wracać z powrotem.

Teraz władza sowiecka wypędza Polaków na Zachód. Przyjdą takie czasy, że Polacy będą ich wypędzać na Wschód.

Na konferencji w Paryżu postanowiono oddać Polsce Ukrainę Zachodnią¹, tylko Władza Sowiecka nie pisze o tym w gazetach. Już dwa wagony z Polakami przyjechały z powrotem z Polski, może to świadczyć, że tutaj będzie Polska”.^c

Chałupnik z mias[ta] Drohobycza BADAŁ Mieczysław s. Józefa, urodzony w 1909 roku, Polak, były członek organizacji „STRZELEC”², w obecności innych osób powiedział:

„...Ja osobiście nie wyjadę do Polski, tak samo jak inni Polacy, którzy zapisali się na wyjazd i czekają aż armia polska wspólnie z armią angielską zaatakują Związek Sowiecki, ażeby wesprzeć je tutaj, na tyłach.

Na Zachodzie armia polska jest liczna i lada „chwila”^c wystąpi wspólnie z armią angielską przeciwko bolszewikom”.^d

Mieszkaniec mias[ta] Drohobycza NIEMIEROWSKI, Polak, bez stałego zajęcia, w obecności innych Polaków oświadczył:

„...Chociaż zarejestrowałem się na wyjazd do Polski, nie pojedę tam, bo obecnie nie ma żadnej różnicy między Polską i ZSRS, dlatego że w Polsce jest teraz dużo Rosjan i główną rolę w rządzeniu Polską odgrywa NKGB utworzone tam przez Władzę Sowiecką.

Związek Sowiecki niedługo będzie miał wpływ w Polsce ponieważ zbliża się godzina, kiedy Polska stanie się samodzielnym państwem i terytorium jej będzie większe niż przed 1939 rokiem, a zatem nie należy wyjeżdżać teraz do Polski”.

Zdemobilizowany z wojska polskiego WINNICKI Ludwik rozpowszechnia wśród chłopów „wsi Dublany”^a prowokacyjne pogłoski o rzekomo nieuniknionej wojnie między ZSRS a Polską.

„...Na wiosnę będzie wojna Polski ze Związkiem Sowieckim, terytorium

„...Этой весной будет война Польши с Советским Союзом, территория Западной Украины отойдет Польше, а поэтому поляки не должны выезжать отсюда.”

Крестьянин ^а Дублянского района ^а ЩЕПАЛЬСКИЙ рассказал, что он получил из Польши от своих родственников письмо, в котором они пишут:

„...В Польшу не выезжай, мы скоро вернемся обратно в Дубляны. Больше сей хлеба и на нашу долю”.

Кроме того, за последнее время среди польского населения антисоветско-националистическим элементом используются экономические затруднения в Польше – для антисоветской националистической агитации, направленной на срыв ^ерепатриации ^е польского населения из области на территорию Польши.

Так, например, кочегар горполиклиники поляк ЛЕМБЕРГЕР среди знакомых ему лиц говорит:

^е „...Английское правительство и папа Римский выступают против переселения поляков на западные земли, отошедшие Польше от Германии, на эти земли придут немцы”. ^е

Работница нефтезавода № 1 в гор. Дрогобыч ПИЛЯШЕК Юзефа Юлиановна среди рабочих польской национальности того-же завода заявляет:

^г „...Хорошо делают поляки, что не едут в Польшу, там сейчас народ голодает, нет работы. Всех эвакуированных поляков направляют в Силезию, где приходится им самим доставать для себя жилища, выгоняя при этом немцев из их квартир, а последние нападают целыми бандами на поляков и убивают их”.

Домохозяйка СОБОЛЬ Бронислава среди окружающих ее лиц сказала:

^г „...В Польше очень тяжелая жизнь, все дорого, поэтому многие поляки не хотят теперь в Польшу ехать”. ^г

Изложенные выше факты несомненно отрицательно сказались на эвакуации польского населения.

Во 2-й половине мая с.г. в райпредставительства стали поступать заявления многих поляков об их отказе в выезде в Польшу. Массовой подаче заявлений способствовало также и то обстоятельство, что органы милиции у всех зарегистрировавшихся, но не выехавших поляков, изъяли эвакодокументы или документы, подтверждающие их личность и все эти документы передали в райпредставительство, куда эти лица приходили и в большинстве своем подавали заявления об отказе в выезде в Польшу.

Так например за 15 дней мая по гор. Дрогобыч таких заявлений поступило ^б315^б, по гор. Бориславу ^б506^б заявлений.

^гНеобходимо указать, что многие поляки воздерживаются выезжать в Польшу в связи с тем, что ^ане выезжают ксендзы. ^а. ^г

Zachodniej Ukrainy dostanie się Polsce i dlatego Polacy nie powinni stąd wyjeżdżać.

Chłop ^a-rejonu dublańskiego^a SZCZEPALSKI powiedział, że dostał od swoich krewnych z Polski list, w którym oni piszą:

„...Do Polski nie wyjeżdżaj, wkrótce wrócimy z powrotem do Dublan. Zasiej więcej zboża i na naszym polu”.

Ponadto ostatnimi czasy [działający] wśród ludności polskiej antysowiecki element nacjonalistyczny wykorzystuje trudności gospodarcze w Polsce dla uprawiania antysowieckiej, nacjonalistycznej agitacji mającej na celu spowodowanie załamania się ^frepatriacji^f ludności polskiej z obwodu na terytorium Polski.

I tak na przykład, palacz przychodni miejskiej, Polak LEMBERGER, w obecności znajomych mu osób mówi:

^g „...Rząd angielski i papież występują przeciwko przesiedleniu Polaków na ziemie zachodnie, które przeszły na własność Polski od Niemiec, [gdyż] na te ziemie przyjdą Niemcy”.^g

Pracownica Rafinerii Ropy Naftowej nr 1 w mieście Drohobyczu, PILASZEK Józefa c. Juliana, w obecności pracowników narodowości polskiej tego zakładu oświadcza:

^d „...Dobrze robią Polacy, że nie jadą do Polski, tam ludzie teraz głodują, nie ma pracy. Wszystkich ewakuowanych Polaków kierują na Śląsk, gdzie sami muszą starać się o mieszkanie wyrzucając przy tym Niemców z ich mieszkań, a ci napadają całymi bandami na Polaków i ich zabijają”.^d

Gospodyni domowa SOBOL Bronisława w obecności [innych] osób powiedziała:

^d „...W Polsce życie jest bardzo ciężkie, wszystko jest drogie, dlatego wielu Polaków nie chce teraz jechać do Polski”.^d

Przytoczone wyżej fakty niewątpliwie ujemnie odbiły się na ewakuacji ludności polskiej.

W drugiej połowie maja br. do przedstawicielstw rejonowych zaczęły napływać oświadczenia wielu Polaków o ich rezygnacji z wyjazdu do Polski. Masowemu napływowi oświadczeń sprzyjała również i ta okoliczność, że organy milicji wszystkim zarejestrowanym Polakom, którzy nie wyjechali, odebrały dokumenty ewakuacyjne lub dokumenty potwierdzające ich tożsamość i przekazały je przedstawicielstwom rejonowym, do których ludzie ci przychodzili i w większości składali podania dotyczące rezygnacji z wyjazdu do Polski.

Na przykład, w ciągu 15 dni maja, z mias[ta] Drohobycza wpłynęło takich podań ^b315^b, z mias[ta] Borysławia ^b506^b.

^dNależy podkreślić, że wielu Polaków powstrzymuje się od wyjazdu do Polski w związku z tym, że ^anie wyjeżdżają księża.^{a, -d}

Так например в апреле месяце 1946 года стали выезжать в Польшу 2-е ксендзов Кохавинского костела ^аЖидачевского района^а, вместе с ними выехали почти все поляки из польского ^асела Руда^а, а до этого никто не выезжал.

В мае месяце с.г. из гор. Дрогобыч выехал последний ксендз БАНАС и вместе с этим-же эшелоном выехало ^б195^б поляков, тогда как в предыдущие транспорты выезжало не более ^б90^б человек.

Установлено определенное количество польских семей, которые выезжают в Польшу не полностью, а частично, в большинстве из таких семей остаются на постоянно местожительство какие-либо родственники, мотивируя это тем, что эти родственники якобы остаются для сохранения остающегося имущества или они не могут выехать по состоянию своего здоровья.

По предварительным данным родственников, оставшихся на постоянное местожительство по гор. Дрогобыч выявлено ^б27^б человек, по гор. Бориславу ^б23^б человек.

В действительности оставляя этих родственников, выезжающие в Польшу лица питают надежду на ^аобратное возвращение в Дрогобычскую область.^а

Ниже приводим несколько примеров:

^гЖитель ^асела³ Крукеничи^а, поляк КОСТЕЛЬКО Иван с целью возвращения в скором времени из Польши обратно в СССР, сам поехал в Польшу, а дома оставил свою тещу – ЦИКАЛО Омелю, и сейчас нелегальным путем передает ей письма, в которых пишет, что скоро начнется война Англии с СССР и ^азападная Украина^а отойдет Польше.^г

Поляк ³ГРОБАНЬ³ Михаил рассказал своим знакомым, что он, выезжая в Польшу, питает надежду на обратное возвращение, а поэтому в целях сохранения всего имущества, он оставляет тут свою дочь ³ГРАБАНЬ³ Ирину 1923 года рождения, которая с этой же целью вышла замуж ^аза украинца^а НЕМИЛОВИЧ.

^аЖитель гор. Дрогобыч – КОШМАН Казимир, поляк был зарегистрирован на выезд в Польшу в одном документе со своей семьей, а в Польшу выехал один, оставив в гор. Дрогобыче жену и двух дочерей.^а

^гЖитель гор. Дрогобыч – ПАЕНК Иосиф Андреевич с целью сохранения своего имущества, в Польшу не поехал, а отправил своего сына ПАЕНК Андрея.^г

За последнее время нами вскрыты факты, когда лица, на которых соглашение о репатриации не распространяется, с целью выезда в Польшу, незаконным путем, за крупные денежные взятки, приобретают фиктивные эвакуодокменты.

^гУстановлено, что эти лица пытаются нелегально выехать в Польшу

Na przykład, w miesiącu kwietniu 1946 roku wyjechało do Polski 2 księży kościoła kochawińskiego^a w rejonie żydaczowskim^a, razem z nimi wyjechali prawie wszyscy Polacy z polskiej^a wsi Ruda^a, choć do tego momentu nikt nie wyjeżdżał.

W miesiącu maju br. z mias[ta] Drohobycza wyjechał ostatni ksiądz, BANAS, a razem z nim wyjechało transportem^b 195^b Polaków, podczas gdy w poprzednich transportach wyjeżdżało nie więcej niż 90^b osób.

^hWyjawiono pewną liczbę polskich rodzin, które wyjeżdżają do Polski nie w całości lecz w części, w większości [przypadków] z rodzin tych pozostają na pobyt stały jacyś krewni motywując to tym, że niby krewni ci pozostają w celu ochrony pozostawionego majątku, albo że nie mogą wyjechać ze względu na swój stan zdrowia.^h

Według wstępnych danych, w mieś[cie] Drohobyczu ujawniono krewnych pozostałych na pobyt stały – 27^b osób, w mieś[cie] Borysławiu 23^b osoby.

W rzeczywistości, osoby wyjeżdżające do Polski pozostawiając [tu] swoich krewnych mają nadzieję na^a powrót do obwodu drohobyckiego.^a

Niżej przytaczamy kilka przykładów:

^dMieszkaniec^a wsi³ Krukienice^a, Polak KOSTIELKO Jan, po to by jak najszybciej wrócić z Polski do ZSRS sam pojechał do Polski, a w domu zostawił swoją teściową CYKAŁO Amelię i teraz nielegalnie wysyła do niej listy, w których pisze, że wkrótce zacznie się wojna Anglii z ZSRS i^a Ukraina Zachodnia^a dostanie się Polsce.^d

Polakⁱ GROBAŃⁱ Michał powiedział swoim znajomym, że wyjeżdżając do Polski ma nadzieję na powrót i dlatego w celu zachowania całego majątku zostawia tutaj swoją córkęⁱ GRABAŃⁱ Irenę, urodzoną w 1923 roku, która w tymże celu wyszła za mąż^a za Ukrainca^a NIEMIŁOWICZA.

^jMieszkaniec mias[ta] Drohobycza – KOSZMAN Kazimierz, Polak, był zarejestrowany na wyjazd do Polski w jednym dokumencie ze swoją rodziną, a do Polski wyjechał sam zostawiając w mieś[cie] Drohobyczu żonę i dwie córki.^j

^dMieszkaniec mias[ta] Drohobycza – PAJĄK Józef s. Andrzeja, w celu zachowania majątku nie pojechał do Polski, tylko wysłał swojego syna PAJĄKA Andrzeja.^d

W ostatnim czasie ujawniliśmy przypadki, że osoby których nie obejmuje porozumienie o repatriacji, chcąc wyjechać do Polski zdobywają nielegalnie fikcyjne dokumenty ewakuacyjne za wysokie łapówki pieniężne.

^dUstalono, że osoby te próbują nielegalnie wyjechać w obawie przed represjami za prowadzoną przez nie antysowiecką, nacjonalistyczną i zdraziecką działalność.^d

Z reguły pomocy w zdobyciu fikcyjnych dokumentów ewakuacyjnych wymie-

из-за боязни репрессий за проводимую ими антисоветскую, националистическую и предательскую деятельность.^Г

Как правило, содействие в приобретении фиктивных эвакуодок документов указанному выше антисоветскому элементу оказывают за взятки сотрудники советско-^апольских^а комиссий и ^аправления Союза Польских Патриотов^а.

В апреле месяце 1946 года на основании поступивших материалов нами арестован бухгалтер Дрогобычского райуполномоченного польского правительства ГАН Людвиг Альфредович, 1915 года рождения, по национальности еврей, активный сионист.

Следствием установлено, что по заданию ЦК сионистов из Варшавы, где он лично дважды встречался с видными сионистами, ГАН незаконным путем занимался организацией массовой эвакуации еврейского населения, в том числе и гр-н СССР в Польшу, с последующей эмиграцией в Палестину с целью создания там самостоятельного еврейского государства.

Кроме того за крупные денежные взятки ГАН оказывал содействие в приобретении фиктивных эвакуодок документов гр-нам СССР – украинцам.

Всего ГАНом, как установлено следствием, было получено денежных взяток на сумму свыше 15.000 рублей, за что он оказал содействие в выдаче фиктивных эвакуодок документов ^асеми советским гражданам, шесть из которых уже выехали в Польшу.^а

(По данному вопросу см. наше спецсообщение в МГБ УССР №-5/375 от 29 апреля 1946 года).

От источника „ВИШНЕВСКОЙ” 10 мая 1946 года поступило агентурное донесение, в котором она сообщила, что сотрудник ^апольского^а райпредставительства в Дрогобыче – ^аКУТЕРЕБА^а 8-го апреля с.г. со ^аст. Самбор^а с эшелонем с эвакуировавшимися поляками в Польшу переправил ^аодного неизвестного.^а

Проведенными агентурными и следственными действиями установлено, что 8-го апреля с.г. КУТЕРЕБА, действительно за взятку в сумме ^а4000^а рублей со ст. Самбор на территорию Польши переправил одного неизвестного украинца, который при проверке эшелона сотрудниками таможни на ст. Хиров был снят и допрошен, после чего освобожден.

На основании проведенных данных 13-го мая с.г. секретно нами был снят КУТЕРЕБА Иван Феликсович 1912 года рождения, поляк, из рабочих, беспартийный, бывший член ППС^б, грамотный, женат. Работал в польском райпредставительстве в качестве швейцара. Проживал в гор. Дрогобыче.

Который на допросе показал, что примерно в последних числах марта к нему как к работнику польского райпредставительства в квартиру пришел один неизвестный молодой человек по имени Петр, украинец, родом из села

nionemu wyżej elementowi antysowieckiemu udzielają za łapówki pracownicy komisji sowiecko-^a-polskich^a i ^a-zarządów Związku Patriotów Polskich^a.

W miesiącu kwietniu 1946 roku, na podstawie materiałów, które wpłynęły do nas aresztowaliśmy księgowego drohobyckiego pełnomocnika rejonowego rządu polskiego GANA Ludwika s. Alfreda, urodzonego w 1915 roku, narodowości żydowskiej, aktywnego syjonistę.

W toku śledztwa ustalono, że na polecenie, które otrzymał od KC syjonistów z Warszawy, gdzie osobiście dwa razy spotkał się z wybitnymi syjonistami, GAN zajmował się nielegalnie organizacją masowej ewakuacji ludności żydowskiej do Polski, w tym również obywateli ZSRS i następnie emigracją do Palestyny w celu utworzenia tam niepodległego państwa żydowskiego.

Ponadto, za wysokie łapówki pieniężne GAN udzielał pomocy w zdobyciu fikcyjnych dokumentów ewakuacyjnych obywatelom ZSRS – Ukraińcom.

Jak ustalono podczas śledztwa, GAN otrzymał łapówki pieniężne na łączną sumę ponad 15.000 rubli, za które pomógł w uzyskaniu dokumentów ewakuacyjnych ^a-siedmiu obywatelom sowieckim, spośród których sześciu już wyjechało do Polski.^a

(W tej sprawie zob. nasz meldunek specjalny do MGB USRS Nr 5/375 z 29 kwietnia 1946 roku).

Od informatora „WISZNIEWSKIEJ” 10 maja 1946 roku wpłynęło agenturalne doniesienie, w którym informowała ona, że pracownik ^a-polskiego^a przedstawicielstwa rejonowego w Drohobyczu – ^aKUTEREBA^a, 8 kwietnia br. odprawił transportem ze ^a-st. Sambor^a razem z ewakuowanymi do Polski Polakami pewnego nieznanego.

W wyniku przeprowadzonych czynności agenturalnych i śledczych ustalono, że 8-go kwietnia br. KUTEREBA rzeczywiście za łapówkę w wysokości ^a-4000ª rubli odprawił ze st. Sambor na terytorium Polski pewnego nieznanego Ukraińca, który podczas kontroli transportu przez pracowników urzędu celnego na st. Chyrów został zabrany i przesłuchany, a następnie zwolniony.

Na podstawie sprawdzonych danych, 13-go maja br. został przez nas sekretnie zdjęty:

KUTEREBA Jan s. Feliksa, urodzony w 1912 roku, Polak, pochodzenia robotniczego, bezpartyjny, były członek PPS, piśmienny, żonaty. Pracował w polskim przedstawicielstwie rejonowym jako portier. Mieszkał w mieś[cie] Drohobyczu.

Podczas przesłuchania zeznał on, że mniej więcej pod koniec marca przyszedł do niego do mieszkania, jako do pracownika polskiego przedstawicielstwa rejonowego, jakiś nieznanomy młody człowiek o imieniu Piotr, Ukrainiec, pochodzący ze wsi ^a-Stupnica [Polska lub Ruska] rejonu dublańskiego^a i poprosił wyżej wymienionego o zorganizowanie mu nielegalnego przejazdu do Polski, za co obiecał dać łapówkę.

“Ступница Дублянського району”^а і попросив останнього організувати йому нелегальний переїзд в Польщу, за що пообіщав дати взятку.

В той-же раз КУТЕРЕБА дав своє згоду і призначив за це взятку в сумі 4000 рублів, а через кілька днів в день відходу ешелона з поляками КУТЕРЕБА через представників райуповноважених по репатріації со ст. Самбор посадив українця Петра в ешелон і відправив в Польщу.

Прийнятими агентурно-оперативними заходами невідомий українець нами був розшуканий і підвладний ретельному допиту, в процесі якого встановлено, що він є

“ПУШ Петро Федорович 1927 року народження, українець, уроженець села Ступниці, Дублянського району Дрогобичської області, із селян, безпартійний, малограмотний гр-н СРСР.”^г

На первинних допитах ПУШ показав, що причинами нелегального виїзду в Польщу є те, що він в початку грудня 1945 року разом з іншими жителями села Ступниця здійснив озброєний грабів, ограбив жителя того-же села поляка САМОЕД, а тому з метою ухилення від відповідальності за скоєне ним злочинство він вирішив сховатися в Польщі.

“Однак ми маємо матеріали, що ПУШ є членом організації українських націоналістів, за завданням якої виробляв збір грошей для банд ОУН-УПА. Всього їм було зібрано близько 15000 рублів.”^г

Слідство по вказаних справах продовжується.

[...]

И.О. НАЧАЛЬНИКА УПРАВЛЕНИЯ МГБ ДРОГОБИЧСКОГО ОБЛ.
ПОДПОЛКОВНИК

(—) МОРОЗ

„6-5-6” 6-го июня-6 1946 года

№ 6-5/547-6

гор. Дрогобыч

3-ви

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 73-84.

Оригінал, машинопис.

Публікується у фрагментах.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „16175” і дата: „10.6.46”; зліва на полях дві приписки від руки. Перша: „т. Власову. Готовьте спецзв'язок МГБ СРСР, 11.VI” з нерозбірливим підписом. Друга: „Использовано в спецзв'язку МГБ СРСР” з підписом Власова і датою: „15.6.46”.

^а - Підкреслено від руки.

^б - Вписано від руки.

Wówczas KUTEREBBA wyraził swoją zgodę i wyznaczył za to łapówkę w wysokości 4000 rubli, a po upływie kilku dni, w dniu odjazdu transportu z Polakami, KUTEREBBA przy pomocy przedstawicieli pełnomocników rejonowych do spraw deportacji ze st. Sambor, wsadził do pociągu Ukraińca Piotra i wysłał do Polski.

W wyniku przedsięwziętych działań agenturalno-operacyjnych, nieznanego Ukrainiec został przez nas odszukany i poddany dokładnemu przesłuchaniu, w toku którego ustalono, że jest to:

^dPUSZ Piotr Fiodorowicz, urodzony w 1927 roku, Ukrainiec, urodzony we wsi Stupnica w rejonie dublańskim, w obwodzie drohobyckim, z chłopów, bezpartyjny, półanalfabeta, obywatel ZSRS.^d

Na pierwszych przesłuchaniach PUSZ zeznał, że przyczyną jego nielegalnego wyjazdu do Polski jest, iż na początku grudnia 1945 roku wspólnie z innymi mieszkańcami wsi Stupnica dokonał zbrojnego napadu i obrabował mieszkańca tej właśnie wsi, Polaka SAMOJEDA i aby uniknąć odpowiedzialności za popełnione przestępstwo postanowił ukryć się w Polsce.

^dDysponujemy jednak materiałami, że PUSZ jest członkiem organizacji ukraińskich nacjonalistów, od której otrzymał zadanie zbierania pieniędzy dla band OUN-UPA. Łącznie zebrał około 15 000 rubli.^d

Śledztwo w opisanych sprawach kontynuujemy.

[...]

P.O. NACZELNIKA ZARZĄDU MGB OBW[ODU] DROHOBYC[KIEGO]
PODPULKOWNIK

(—) MOROZ

„^{b-5-b}” ^{b-}czerwiec^{-b} 1946 roku
Nr ^{b-5}/547^{-b}
mias[to] Drohobycz
3-wi

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 73-84.

Oryginał, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

Nad tekstem dokumentu wpisano odręcznie nr: 16175 i data: 10.6.46.; na lewym marginesie dwie odręczne adnotacje. Pierwsza: t. Własow. Przygotujcie meldunek specjalny dla MGB ZSRS, 11.VI z nieczytelnym podpisem. Druga: Wykorzystano w meldunku specjalnym MGB ZSRS, z podpisem Własowa i datą: 15.6.46.

^{a- a} Podkreślono odręcznie.

^{b- b} Wpisano odręcznie.

■ - ■ Зліва на полях вертикальна риска та приписка від руки: „провокационные слухи”.

Г - Г Зліва на полях вертикальна риска від руки.

д - д Написано від руки: „скоро”.

е - е Слово підкреслене від руки зі знаком питання, вище дописано: „переселения”.

е - е Зліва на полях вертикальна риска від руки і приписка від руки: „агитация ксендзов”.

ж - ж На полях зліва вертикальна риска від руки і приписка: „надо выяснять причины и разработать”.

з - з В оригіналі різні написання прізвища.

и - и Зліва на полях вертикальна риска від руки і приписка: „Кто допускает такие проделки??”.

¹ Можливо йдеться про конференцію Ради міністрів закордонних справ, що відбулася в Парижі 25.4–12.7.1946 і обговорила питання мирних договорів.

² Правильно: Стрілецький Союз – державна, парамілітарна суспільно-виховна організація, утворена в грудні 1919, яка спиралася на традиції стрілецького руху періоду розподілу Польщі. Вона зосереджувала передусім ремісницьку і сільську молодь допризовного віку, мала дитячі структури („Орлята”, „Стрільчики”); у 1939 нараховувала понад 500 тисяч членів. Проводила заняття з військової підготовки та спорту. Організаційно була підпорядкована Міністерству військових справ.

³ Повинно бути: містечко.

c- c Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i dopisek: prowokacyjne pogłoski.

d- d Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska.

e- e Nadpisano odręcznie: wkrótce.

f- f Wyraz odręcznie podkreślony ze znakiem zapytania, powyżej nadpisano: przesiedlenia.

g- g Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i dopisek: agitacja księży.

h- h Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie odręczna pionowa kreska i dopisek: należy wyjaśnić przyczyny i rozpracować.

i- i W oryginale różne wersje nazwiska.

j- j Wzdłuż fragmentu na marginesie odręczna pionowa kreska i dopisek: kto dopuszcza do takich sytuacji??

¹ Prawdopodobnie mowa o odbywającej się w Paryżu 25.4–12.7.1946 konferencji Rady Ministrów Spraw Zagranicznych, na której omawiano m. in. kwestie traktatów pokojowych.

² Właśc. Związek Strzelecki – państwowa, paramilitarna organizacja społeczno-wychowawcza utworzona w grudniu 1919, nawiązująca nazwą i tradycją do ruchu strzeleckiego z okresu zaborów. Gromadziła głównie przedpoborową młodzież rzemieślniczą i wiejską, posiadała także pion dziecięcy („Orlęta”, „Strzelczyki”); w 1939 liczyła ponad 500 tysięcy członków. Prowadziła zajęcia z zakresu przysposobienia wojskowego oraz sportowe. Podlegała organizacyjnie MSWojsk. poprzez PUWFiPW.

³ Powinno być: miasteczko.

6 червня 1946, Сталіно. Записка по ВЧ М. Глазкова П. Медведєву про переселення зі Сталінської області до Польщі 367 осіб з будбатальйонів

По „ВЧ” из Сталіно
6.6.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

На № 02/6/8049.

Из числа поляков-репатриантов, прибывших в составе рабочих батальонов¹, поступило заявлений на выезд в Польшу от ^а372^а человек. Утверждено спецкомиссией ^а371 ч.^а, отказано 1 чел.

3 июня направлено эшеленом на родину ^а241^а чел. Выехали индивидуальным порядком 126 чел. Отказались выехать по семейным обстоятельствам – ^а4 чел.^а

Подробности почтой.

№ 17/2/4345

ГЛАЗКОВ²

ПЕРЕДАЛА: РЕШЕТОВА

ПРИНЯЛА: (—) ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 94.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „15797” з датою: „5.6.46.”; зліва вгорі: „[...]6/VI 46”; внизу резолюція: „т. Власову, 7.6.46”; зліва на полях приписка від руки: „т. Марцишевский. К итогам по репатриации.”, дата: „7.6.46” і підпис Власова.

• • Підкреслено від руки.

¹ Робочі батальйони – військові будівельні батальйони (рос. военные строительные батальоны, стройбатальоны). Після нападу німецької армії на СРСР до них направлено поляків, які проходили службу в Червоній Армії, мало хто з них міг скористатися амністією від 12 серпня 1941. Див. Krystyna Laskowicz, *Strojbataliony*. „Karta” 1991, № 2, с. 106–121.

² Глазков Михайло (нар. 1906), у 1943–1946 – в.о. начальника, начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Сталінської області, у 1946–1947 – заступник начальника Управління МГБ УРСР цієї ж області; у 1944 підполковник держбезпеки.

**6 czerwca 1946, Stalino. Depesza WCz. M. Głazkowa do P. Miedwiediewa
o przesiedleniu z obwodu stalińskiego do Polski
367 ludzi ze *strojbatalionów***

Przez „WCz” ze Stalino
6.6.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Na nr 02/6/8049

Spośród Polaków-repatriantów, którzy przybyli w składzie batalionów pracy¹, złożyło podania na wyjazd do Polski ^a372^a ludzi. Specjalna komisja zatwierdziła ^a371 lu[dzi]^a, odrzuciła 1 czło[wieka].

3 czerwca odprawiono transportem kolejowym do ojczyzny ^a241^a lu[dzi]. Wyjechało indywidualnie 126 lu[dzi]. Odmówiło wyjazdu z przyczyn rodzinnych ^a4 lu[dzi]^a.

Szczegóły pocztą.

Nr 17/2/4345

GŁAZKOW²

NADAŁA: RIESZETOWA

PRZYJĘŁA: (—) GAPIEJEWA

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 94.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 15797 i data: 5.6.46; po lewej stronie: [...]6/VI 46; u dołu dekreteacja: t. Własow 7.6.46; na lewym marginesie odręczna adnotacja: t. Marciszewskij. Do podsumowania repatriacji, data: 7.6.46 i podpis Własowa.

¹ Bataliony pracy – wojskowe bataliony budowlane (ros. *wojennyje stroitelnyje bataliony, strojbataliony*). Po napaści niemieckiej na ZSRS kierowano do nich Polaków wycofanych ze służby czynnej w Armii Czerwonej, tylko nielicznym umożliwiono skorzystanie z amnestii z 12 sierpnia 1941. Zob. Krystyna Laskowicz, *Strojbataliony*, „Karta” 1991, nr 2, s. 106–121.

² Głazkow Michaił (ur. 1906), w l. 1943–1946 p. o. naczelnika, naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu stalińskiego, w l. 1946–1947 zca naczelnika UMGB USRS tegoż obwodu; w 1944 ppłk bezp. państw.

8 червня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ О. Князева С. Савченку про хід переселення польського населення зі Станіславської області станом на 7 червня 1946 р.

По „ВЧ”
Из Станіслава
8.6.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО
На Ваш №-11404 от 11.4.46 г.
по состоянию на 7.6.

Первое – всего учтено польских граждан – ^а90.566.^а

Второе – зарегистрировалось на выезд в Польшу – ^а88.245^а, в том числе детей до 13 лет – ^а25.209^а: а) получили документы – ^а84.172^а, б) отказано в выезде в Польшу – ^а191^а, в) отказалось выехать в Польшу после оформления документов – ^а320^а.

Третье – имеют право выехать в Польшу, но не зарегистрировалось – ^а2.321^а.

Четвертое – выехало в Польшу польских граждан – ^а79.419^а, в том числе детей до 13 лет – 21.065.

№ 18/288

КНЯЗЕВ¹

ПЕРЕДАЛ: ШЕПЕЛЕВ

ПРИНЯЛА: БУГАЕВСКАЯ

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 63.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „16225” з датою: „10.6.46.”; поруч номер: „6782” з датою: „10/VI 46.”; зліва на полях приписка від руки: „2-е Упр.”; нижче резолюція: „т. Власову, 11.VI.”; під текстом приписка від руки: „т. Марцишевский. В отчет”, дата: „12.6.” і підпис Власова.

^а ^а Підкреслено від руки.

¹ Князев Олександр (нар. 1906), у 1944–1946 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Станіславської області по кадрам; у 1944 підполковник держбезпеки.

**8 czerwca 1946, Stanisławów. Depesza WCz. A. Kniaziewa do S. Sawczenki
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu
stanisławowskiego. Stan na 7 czerwca 1946 r.**

Przez „WCz”
Ze Stanisława
8.6.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO
Na Wasz nr 11404 z 11.4.46 r.
według stanu na dzień 7.6.

Po pierwsze – zewidencjonowano obywateli polskich razem – ^a90.566^a.
Po drugie – zarejestrowało się na wyjazd do Polski – ^a88.245^a, w tym dzieci do
lat 13 – ^a25.209^a: a) otrzymało dokumenty – ^a84.172^a, b) odmówiono wy-
jazdu do Polski – ^a191^a, c) odmówiło wyjazdu do Polski po sporządzeniu
dokumentów – ^a320^a.
Po trzecie – ma prawo wyjechać do Polski, ale nie zarejestrowało się – ^a2.321^a.
Po czwarte – wyjechało do Polski polskich obywateli ^a79.419^a, w tym dzieci do
lat 13 – 21.065.

Nr – 18/288
NADAŁ: SZEPIELEW
PRZYJĘŁA: BUGAJEWSKAJA

KNIAZIEW¹

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 63.

Oryginał, maszynopis.

*Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 16225 i data: 10.6.46.; obok nr: 6782 i data: 10/VI 46; na
lewym marginesie odręczna adnotacja: 2-gi Zarz[qd]; niżej dekreacja: t. Własow, 11.VI; pod tekstem
odręczna adnotacja: t. Marciszewskij. Do sprawozdania, data: 12.6. i podpis Własowa.*

^a - ^a Podkreślono odręcznie.

¹ Kniaziew Aleksander (ur. 1906), w l. 1944–1946 zca ds. kadr naczelnika UNKGB–UMGB
USRS obwodu stanisławowskiego; w 1944 ppłk bezp. państw.

5 липня 1946, Проскурів. Інформація С. Фришка П. Медведєву про хід переселення громадян польської, єврейської та інших національностей з Кам'янець-Подільської області станом на 7 червня 1946 р.

У.С.С.Р

Сов. секретно

Народный Комиссариат

Литер „А”

Гос. Безопасности

УПРАВЛЕНИЕ НКГБ

по Каменец-Подольск. обл.

Отдел ...

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ

„а-5-а” июля 1946 г.

МГБ УССР ПОЛКОВНИКУ

№ а-9/2-4079/4-а

тов. МЕДВЕДЕВУ

г. Проскуров¹

г. Киев

На № 113/Д от 7/IX-1945 г.

По состоянию на 7 июня 1946 года количество бывших польских граждан, проживающих на территории Каменец-Подольской области, ^бне учтено^б.

Подано заявлений польскими гражданами о выходе из Советского гражданства – 718 от 247 семей, общей численностью 1061 человек, из которых взрослых – 718, несовершеннолетних – 383².

^вОтказавшихся от выезда в Польшу после оформления эвакуодокументов – нет.

По разным причинам комиссией отказано в просьбе на эвакуацию в Польшу – 96 человек, из них взрослых – 74 ч., детей – 22.^в

Выехало в порядке репатриации – 965 человек, из них взрослых – 634 чел., несовершеннолетних – 331 чел. по национальности: поляков – 940, евреев – 15, украинцев – 8, русских – 2.

Из числа выехавших в Польшу в порядке репатриации подавших заявления нашей агентуры и подучетного элемента нет.

НАЧАЛЬНИК 2 ОТДЕЛА УМГБ КАМ. ПОД. ОБЛАСТИ
МАЙОР

(—) ФРИШКО³

Отп. 2 экз.

экз. № 1 адр.

—“— № 2 в дело

исп. Андреев.

5 lipca 1946, Płoskirów. Meldunek S. Friszki dla P. Miedwiediewa o przebiegu przesiedlania ludności polskiej, żydowskiej oraz innych narodowości z obwodu kamieniecko-podolskiego. Stan na 7 czerwca 1946 r.

U.S.R.S.

Śc[isłe] tajne

Ludowy Komisariat

Liter „A”

Bezpieczeństwa Państwowego

Zarząd NKGB

obw[odu] kamieniecko-podolskiego

Oddział ...

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB

„a-5-a” lipca 1946 r.

USRS PUŁKOWNIKA

Nr a-9/2-4079/4^a

tow. MIEDWIEDIEWA

m. Proskurow¹

m. Kijów

Na nr 113/D z 7/IX-1945 r.

Według stanu na 7 czerwca 1946 roku, byłych obywateli polskich zamieszkałych na terytorium obwodu kamieniecko-podolskiego ^bnie zewidencjonowano^b.

Podaj, w których obywatele polscy rezygnują z obywatelstwa sowieckiego złożono – 718 od 247 rodzin, łącznie 1061 osób, w tym dorosłych – 718, niepełnoletnich – 383².

^cOdmawiających wyjazdu po sporządzeniu dokumentów ewakuacyjnych – brak.

Z różnych przyczyn komisja odmówiła prośbie o ewakuację do Polski 96 osobom, w tym 74 dorosłym i 22 dzieciom.^c

Wyjechało w ramach repatriacji – 965 osób, z tego 634 dorosłych i 331 niepełnoletnich, [w tym] według narodowości: Polaków – 940, Żydów – 15, Ukraińców – 8, Rosjan – 2.

Wśród osób, które wyjechały do Polski w ramach repatriacji [i] tych, które złożyły podania, naszej agentury i elementu, na który założono arkusze ewidencyjne, brak.

NACZELNIK 2 ODDZIAŁU UMGB OBWODU

KAM[IENIECKO]-POD[OLSKIEGO]

MAJOR

(—) FRISZKO³

Odb[ito] 2 egz.

egz. nr 1 adr[esat]

— nr 2 do akt

wyk[onał] Andriejew.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 68.

Оригінал, машинопис.

Бланк, зліва вгорі заголовок українською і російською мовами, над ним державний герб УРСР; над текстом документа вписаний від руки номер: „18781” з датою: „8.7.”; на тексті резолюції: „т. Мазину”, дата: „8.VII.46” і нерозбірливий підпис; „т. Власову, 9.VII.”; зліва внизу приписка від руки: „т. Марцишевский. К итоговому отчету”, дата: „11.7.” і підпис Власова.

а-а Вписано від руки.

б-б Підкреслено двічі від руки, поруч на полях примітка: „доработались?”

а-а Зліва на полях частково нерозбірлива примітка: „сколько было [...]?”

¹ Проскурів (Глоскірув, з 1954 Хмельницький) з 1941 був центром Кам'янець-Подільської області (з 1954 Хмельницької).

² Деся є помилка, підрахунок дає: 1101.

³ Фришко Сергій (нар. 1908), у 1944–1948 – начальник 2-го відділу Управління НКГБ–МГБ УРСР Кам'янець-Подільської області, у 1948–1953 – заступник начальника Управління МГБ–МВД УРСР Кам'янець-Подільської області; у 1943 майор, з 1952 полковник держбезпеки.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 68.

Oryginał, maszynopis.

Papier z nadrukiem firmowym, w lewym górnym rogu nagłówek w języku ukraińskim i rosyjskim, nad nim godło państwowe USRS; nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 18781 i data: 8.7.; na tekście dekretacja: t. Mazin, data: 8.VII.46 i nieczytelny podpis; t. Własow, 9.VII-; po lewej stronie u dołu odręczna adnotacja: t. Marciszewskij. Do podsumowującego sprawozdania, data: 11.7. i podpis Własowa.

a-^a Wpisano odręcznie.

b-^b Podkreślono dwukrotnie odręcznie, obok na marginesie uwaga: dopracowano?

c-^c Na lewym marginesie częściowo nieczytelna uwaga: ilu było [...]?

¹ Płoskirów (ros. Proskurow, od 1954 Chmielnicki), był stolicą obwodu kamieniecko-podolskiego, od 1954 chmielnickiego.

² Gdzieś tkwi błąd, suma wynosi: 1101.

³ Friszko Siergiej (ur. 1908), w l. 1944–1948 naczelnik 2 Oddz. UNKGB–UMGB USRS obwodu kamieniecko-podolskiego, w l. 1948–1953 zca naczelnika UMGB–UMWD USRS obwodu kamieniecko-podolskiego. W 1943 mjr, 1952 płk bezp. państw.

7 липня 1946, Дрогобич. Записка по ВЧ М. Мороза П. Медведєву про хід переселення польських громадян із Дрогобицької області станом на 7 липня 1946 р.

По „ВЧ”
Из Дрогобыча
7.7.46 г.

МГБ УССР тов. МЕДВЕДЕВУ

Передаю цифровые данные о состоянии польской колонии на ^а7 июля с.г.^а

1. Всего было учтено польских граждан – ^а140513^а, в том числе детей – ^б48555^б.
2. Зарегистрировалось на выезд ^а124079^а, в том числе детей – ^б39624^б.
Из числа зарегистрированных: а) получило эвакуодокументов – ^а115698^а,
б) отказано в выезде – ^а65^а, отказались выехать ^а3.404^а.
3. Не зарегистрировались на выезд – ^а16.434^а.
4. Выехали в Польшу – ^а110430^а, в том числе детей ^б37498^б.

№ 5/784

МОРОЗ

ПЕРЕДАЛ: БОЛДЫРЬКОВ

ПРИНЯЛА: (—) ГАПЕЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 54.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „18896” з датою: „8 VII.”; зліва вгорі: „[...]/ &VII 46”; нижче резолюції: „т. Власову, 9.VII-”; „т. Марцішевський. В доклад”, дата: „11.7.” і підпис Власова; під текстом приписка від руки: „ост[алось] 30.083 ч.”.

^а - ^а Підкреслено від руки.

^б - ^б Взято в коло від руки.

**7 lipca 1946, Drohobycz. Depesza WCz. N. Moroza do P. Miedwiediewa
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu drohobyckiego.
Stan na 7 lipca 1946 r.**

Przez „WCz”
Z Drohobycza
7.7.46 r.

MGB USRS dla tow. MIEDWIEDIEWA

Przekazuję dane liczbowe o stanie kolonii polskiej na dzień ^{a-7}7 lipca br.^{-a}

1. Ogółem zewidencjonowano obywateli polskich – ^{a-140 513}^{-a}, w tym dzieci – ^{b-48 555}^{-b}.
2. Zarejestrowano na wyjazd ^{a-124 079}^{-a}, w tym dzieci – ^{b-39 624}^{-b}.
Z zarejestrowanych: a) otrzymało dokumenty ewakuacyjne – ^{a-115 698}^{-a},
b) odmówiono wyjazdu – ^{a-65}^{-a}, zrezygnowało z wyjazdu – ^{a-3.404}^{-a}.
3. Nie zarejestrowało się na wyjazd – ^{a-16 434}^{-a}.
4. Wyjechało do Polski – ^{a-110 430}^{-a}, w tym dzieci – ^{b-37 498}^{-b}.

Nr 5/784

MOROZ

NADAŁ: BOŁDYRKOW

PRZYJĘŁA: (—) GAPIEJEW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 54.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 18896 i data: 8.VII.; w lewym górnym rogu: [...] 8/VII 46; poniżej dekrety: t. Własow, 9.VII.; t. Marciszewskij. Do raportu, data: 11.7. i podpis Własowa; pod tekstem odręczna adnotacja: pozost[alo] 30.083 os.

^{a- -a} Podkreślono odręcznie.

^{b- -b} Zakreślono odręcznie.

10 липня 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про збройний напад
вожків УПА в с. Крамна Яслівського повіту

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ Ряшів, 10 липня 1946 р.
№ СПП 9/282/46 Для службового користування
Диверсія бандерівських банд
у повіті Ясло.

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві

Воєводське управління доповідає, що 8.7.1946 р. банда бандерівців чисельністю близько 300 осіб, озброєних карабінами, автоматами, кулеметами і протитанковими гарматами, забезпечених засобами пересування, мотоциклами і велосипедами, напала на місцевість Крамна повіту Ясло, роззброїла місцевий пост Народної міліції, забираючи зброю і мундири, підпалила будинки поста Народної міліції, медичного пункту, школи та декілька приватних будинків, після чого відійшла в напрямку Дуклі.

Переслідування бандерівців здійснюють частини Війська Польського, розквартировані в Яслі та Негловіцах, разом з Народною міліцією та Управлінням громадської безпеки.

Про вищевикладене повідомлено командуванню Оперативної групи у Ряшеві¹.

За воєводу:
(—) А. МІШТАЛЬ
Начальник відділення

А МВСіА РП, ф. МАП 301, арк. 124.

Оригінал, машинопис.

Зліва внизу штамп про надходження до МАП з вписаною від руки датою: „13 VII 1946 р.” і вх. номером: „II ПН 2363/46”.

¹ Йдеться про ГО „Жешув”, якою командував генерал бригади Іван Роткевич.

**10 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala dla MAP o akcji zbrojnej
UPA w Krępnej w powiecie jasielskim**

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI

WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY

L. SPP 9/282/46

Dywersja band banderowskich
w powiecie Jasło.

Rzeszów, dnia 10 lipca 1946 r.

Poufne

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

Urząd Wojewódzki donosi, że dnia 8.7.1946 r. banda banderowców w sile około 300 ludzi uzbrojonych w karabiny ręczne, automaty, karabiny maszynowe i działka przeciwpancerne, zaopatrzona w tabor, motocykle i rowery, napadła na miejscowość Krępna powiat Jasło, rozbroiła miejscowy posterunek Milicji Obywatelskiej zabierając broń i mundury, podpaliła budynki posterunku Milicji Obywatelskiej, Ośrodka Zdrowia, szkolny i kilka budynków prywatnych, a następnie wycofała się w kierunku Dukli.

Pościg za banderowcami prowadzą oddziały Wojska Polskiego stacjonowane w Jasle i Niegłowicach wspólnie z Milicją Obywatelską i Urzędem Bezpieczeństwa Publicznego.

O powyższym powiadomiono Dowództwo Grupy Operacyjnej w Rzeszowie¹.

Za Wojewodę:
(—) A. MISZTAŁ
Naczelnik Wydziału

A MSWiA, MAP 301, k. 124.

Oryginał, maszynopis.

W lewym dolnym rogu pieczętka wpływu MAP z odręcznie wpisaną datą: 13 VII 1946 r. i nr. wch.: II PN 2363/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Chodzi o GO „Rzeszów” dowodzoną przez gen. bryg. Iwana Rotkiewicza.

16 липня 1946, Ряшів. Повідомлення Р. Білінського МАП про напад вояків
УПА на с. Вовковия Ліського повіту

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ
№ СП.П.П.9/303/46

Ряшів, 16 липня 1946

Напад банди УПА на село
Вовковия пов[іту] Ліско

ДЛЯ СЛУЖБОВОГО КОРИСТУВАННЯ

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві

Воєводське управління, відповідно до звіту Повітового староства в Ліску від 15 липня 1946 р. № ж. СП.38/15/46, доповідає, що вночі з 14 на 15 липня 1946 р. банда УПА чисельністю понад 1000 осіб напала на чисто польське село Вовковия повіту Ліско, зайняте Військом Польським¹, яке більшою частиною спалила, вбила 30 осіб, 15 осіб забрала з собою².

За воєводу
(—) Магістр Р. БІЛІНСЬКИЙ
Керівник Відділу
і заст[упник] начальника Відділення

А МВСіА РП, ф. МАП 301, арк. 132.

Оригінал, машинопис.

Зліва внизу штамп про надходження до МАП з вписаною від руки датою: „20 VII 1946” і вх. номером: „ІНПН 2442/46”.

¹ Напад на Вовковию провели сотні „Стаха”, „Хріна”, „Біра” і „Ластівки”, яким допомагали загони СКВ. На терені було розквартироване 36 Командування ВОП, що нараховувало близько 200 солдатів. Угрупування УПА зайняло містечко, але не змогло захопити укріплені будинки ВОП. Після 4.30 години ранку вояки УПА відступили до прилеглих лісів. Це був другий серйозний напад на Вовковию. Під час попереднього, у грудні 1945, був знищений пост МО і Управління гміни.

² Мечислав Редзінський, посилаючись на повідомлення штабу 8 ДП, подає наступні втрати: 32 цивільних осіб і 2 солдатів вбито, 15 осіб викрадено. Див. М. Redziński, *8 dywizja piechoty w walce z OUN-UPA (lipiec 1945 – lipiec 1947)*, [в:] *W walce ze zbrojnym podziemiem 1945–1947*, Warszawa 1972, с. 66.

**16 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek R. Bilińskiego dla MAP o napadzie
UPA na Wołkowyję w powiecie leskim**

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY
L. SP.P.P.9/303/46

Rzeszów, dnia 16 lipca 1946

Napad bandy UPA na wieś
Wołkowyja pow. Lesko

POUFNE

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

Urząd Wojewódzki zgodnie ze sprawozdaniem Starostwa Powiatowego w Lesku z dnia 15. lipca 1946 r. L.dz. SP.38/15/46 donosi, że w nocy z dnia 14 na 15 lipca 1946 r. banda UPA w sile ponad 1000 ludzi napadła na wieś czysto polską Wołkowyja pow[iat] Lesko, obsadzoną przez Wojska Polskie¹, którą w większej części spaliła, 30-ci osób wymordowała, 15-cie osób uprowadziła ze sobą².

Za Wojewodę
(—) Mgr R. BILIŃSKI
Kierownik Oddziału
i Zast[ępc]a Naczelnika Wydziału

A MSWiA, MAP 301, k. 132.

Oryginał, maszynopis.

W lewym dolnym rogu pieczętka wpływu MAP z datą: 20 VII 1946 i odręcznie wpisanym nr. wch.: II PN 2442/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

¹ Napad na Wołkowyję przeprowadziły sotnie „Stacha”, „Chrina”, „Bira” i „Łastwi” wsparte oddziałami SKW. W miejscowości stacjonowała 36 Komenda WOP licząca ok. 200 żołnierzy. UPA opanowała miasteczko, ale nie zdołała zdobyć umocnionych budynków WOP. Po godzinie 4.30 nad ranem zgrupowanie UPA wycofało się w okoliczne lasy. Był to drugi tak poważny napad na Wołkowyję. W czasie wcześniejszej akcji w grudniu 1945, został zniszczony posterunek MO i Urząd Gminny.

² Mieczysław Redziński, opierając się na meldunkach sztabu 8 DP podaje następujące straty: 32 osoby cywilne i 2 żołnierzy – zabitych, 15 osób – uprowadzonych; zob. M. Redziński, *8 dywizja piechoty w walce z OUN-UPA (lipiec 1945 – lipiec 1947)* [w:] *W walce ze zbrojnym podziemiem 1945–1947*, Warszawa 1972, s. 66.

Після 20 липня 1946, Київ. Зведення ВВІР УМ МВД УРСР про результати переселення громадян польської і єврейської національностей у період з грудня 1945 р. до липня 1946 р.

СВЕДЕНИЯ

О проделанной работе по эвакуации в Польшу польских и еврейских семей в соответствии Советско-Польского соглашения от 6/VI¹-1945 г. (за период с декабря месяца 1945 года по 20/VII-46 года)

№ № пп	Наименование областей	Подано заявлений	Рассмотрено				Утверждено				Отправлено организованно эшелонами				ПРИМЕЧАНИЕ
			Семейств	Всего чел.	Из них		Семейств	Всего человек	Из них		Семейств	Всего чел.	Из них		
					Взрослых	Дети до 14 лет			Взрослых	Детей до 14 лет			Взрослых	Детей до 14 лет	
1	Винницкая	1020	490	1667	1123	544	488	1667	1123	544	488	1607	1040	567	
2	Ворошиловградская	1036	663	1929	1325	604	657	1903	1307	596	657	1903	1037	596	
3	Днепропетровская	1563	944	2767	1994	773	922	2611	1842	739	922	2537	1828	729	
4	Житомирская	3794	1026	5766	3794	1972	533	2988	1595	793	533	2388	1595	793	
5	Запорожская	1818	1210	2948	2341	607	1197	2948	2341	607	1132	2809	2221	588	
6	Измайльская	1677	786	2921	1677	1244	712	2582	1550	1032	704	2553	1537	1016	
7	Кам.-Подольская	923	264	1461	923	538	201	1190	773	417	201	1054	711	343	
8	Киевская	1189	595	1821	1330	491	590	1799	1313	586	508	1780	1299	481	
9	Кировоградская	1476	678	2201	1476	725	676	2201	1476	725	638	2145	1432	713	
10	Николаевская	1374	741	2240	1558	682	734	2215	1537	678	638	1875	1291	584	
11	Одесская	1779	967	2985	1779	1206	943	2985	1779	1206	943	2880	1706	1174	
12	Полтавская	1252	747	2074	1550	524	745	1948	727	521	642	1924	1430	494	
13	Сумская	1057	438	1290	1057	233	402	1213	999	214	402	1213	999	214	
14	Харьковская	2560	1810	4602	3060	1542	1810	4602	3060	1542	1810	4590	3052	1538	
15	Харьковская	1613	1613	2737	1951	785	1556	2643	1664	759	1494	2506	1762	744	
16	Черниговская	927	590	1279	927	352	572	1241	889	352	568	1238	886	351	
17	Сталинская	1784	923	2248	1784	464	923	2224	1765	459	929	2189	1735	454	
	ИТОГО:	26762 ²	14493 ³	42936	28949 ⁴	14017 ⁵	13631 ⁶	38350 ⁷	25751 ⁸	11409 ⁹	13209	37191	24491 ¹⁰	12669 ¹¹	
										*13890 ^a				*11389 ^a	

НАЧАЛЬНИК ОВИР УМ МВД УССР
ПОДПОЛКОВНИК МИЛИЦИИ

ТИЩЕНКО¹²

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 24.
Копія, машинопис.

а - а Дописано від руки.

Po 20 lipca 1946, Kijów. Zbiorcza informacja OWIR Zarządu Milicji MWD USRS o rezultatach przesiedleń ludności polskiej i żydowskiej w okresie od grudnia 1945 r. do lipca 1946 r.

INFORMACJE

O wykonanej pracy w związku z ewakuacją do Polski rodzin polskich i żydowskich zgodnie z porozumieniem sowiecko-polskim z 6/VI¹-1945 r. (za okres od miesiąca grudnia 1945 roku do 20/VII-46 roku)

Lp	Nazwy obwodów	Złożono podań	Rozpatrzono				Zatwierdzono				Wysłano w organizowanych transportach				U- WA- GI
			Rodziny	Łącznie os[ób]	W tym		Rodziny	Łącznie os[ób]	W tym		Rodziny	Łącznie os[ób]	W tym		
					Do- rośli	Dzieci do 14 lat			Do- rośli	Dzieci do 14 lat			Do- rośli	Dzieci do 14 [lat]	
1	Winnicki	1020	490	1667	1123	544	488	1667	1123	544	488	1607	1040	567	
2	Worozyłow- gradzki	1036	663	1929	1325	604	657	1903	1307	596	657	1903	1037	596	
3	Dniepro- pietrowski	1563	944	2767	1994	773	922	2611	1842	739	922	2537	1828	729	
4	Żytomierski	3794	1026	5766	3794	1972	533	2988	1595	793	533	2388	1595	793	
5	Zaporoski	1818	1210	2948	2341	607	1197	2948	2341	607	1132	2809	2221	588	
6	Izmailaki	1677	786	2921	1677	1244	712	2582	1550	1032	704	2553	1537	1016	
7	Kam[eniec- ko]-Podolski	923	264	1461	923	538	201	1190	773	417	201	1054	711	343	
8	Kijowski	1189	595	1821	1330	491	590	1799	1313	586	508	1780	1299	481	
9	Kirowogradzki	1476	678	2201	1476	725	676	2201	1476	725	638	2145	1432	713	
10	Nikołajewski	1374	741	2240	1558	682	734	2215	1537	678	638	1875	1291	584	
11	Odeaki	1779	967	2985	1779	1206	943	2985	1779	1206	943	2880	1706	1174	
12	Poltawski	1252	747	2074	1550	524	745	1948	727	521	642	1924	1430	494	
13	Sumaki	1057	438	1290	1057	233	402	1213	999	214	402	1213	999	214	
14	Chersoński	2560	1810	4602	3060	1542	1810	4602	3060	1542	1810	4590	3052	1538	
15	Charkowski	1613	1613	2737	1951	785	1556	2643	1664	759	1494	2506	1762	744	
16	Czernihowski	927	590	1279	927	352	572	1241	889	352	568	1238	886	351	
17	Staliński	1784	923	2248	1784	464	923	2224	1765	459	929	2189	1735	454	
	RAZEM:	26762 ²	14493 ³	42936	28949 ⁴	14017 ⁵	13631 ⁶	38350 ⁷	25751 ⁸	11409 ⁹	13209	37191	24491 ¹⁰	12669 ¹¹	
										13890				*11389*	

**NACZELNIK OWIR UM MWD USRS
PODPULKOWNIK MILICJI**

TISZCZENKO¹²

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 24.
Kopia, maszynopis.

* * * Dopisano odręcznie.

¹ Помилка, повинно бути „6/VII“. Див. документ 63.

¹ Підрахунок дає: 26 842.

¹ Підрахунок дає: 14 485.

¹ Підрахунок дає: 29 649.

¹ Підрахунок дає: 13 286.

¹ Підрахунок дає: 13 661.

¹ Підрахунок дає: 38 960.

¹ Підрахунок дає: 25 740.

¹ Підрахунок дає: 11 770.

¹⁰ Підрахунок дає: 25 561.

¹¹ Підрахунок дає: 11 379.

¹² Тищенко Сила (нар. 1892), у 1946–1948 – начальник Відділу віз і реєстрацій Управління міліції МВД УРСР; у 1944 підполковник міліції.

¹ Błąd, powinno być 6/VII. Por. dokument nr 63.

² Sumowanie daje wynik: 26 842.

³ Sumowanie daje wynik: 14 485.

⁴ Sumowanie daje wynik: 29 649.

⁵ Sumowanie daje wynik: 13 286.

⁶ Sumowanie daje wynik: 13 661.

⁷ Sumowanie daje wynik: 38 960.

⁸ Sumowanie daje wynik: 25 740.

⁹ Sumowanie daje wynik: 11 770.

¹⁰ Sumowanie daje wynik: 25 561.

¹¹ Sumowanie daje wynik: 11 379.

¹² Tiszchenko Siła (ur. 1892), w l. 1946–1948 naczelnik OWIR Zarządu Milicji MWD USRS; w 1944 ppłk milicji.

25 липня 1946, Ряшів. Додаткове повідомлення Р. Білінського МАП про
напад на с. Вовковия

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ Ряшів, 25 липня 1946 р.
№: СП.П.9/303/46 Для службового користування
Напад банди УПА на село Вовковия
пов[іт] Ліско

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві

На додаток до звіту від 16 липня ц.р. № СПП.9/303/46 Воєводське управління повідомляє, що в селі Вовковия спалено 70 хат разом з господарськими будівлями, а населення цього села в кількості понад 30 осіб вбито у винятково жорстокий спосіб.

Людей палили живцем, дітей кидали у вогонь і криниці. Банди прийшли з-за радянського і чехословацького кордонів, що через неналежну охорону кордонів трапляється часто. Польське населення в паніці залишає свої маєтки з наміром сховатися в глибині країни. Поширення паніки було спричинено також залякуванням польського населення бандами щодо їхнього наміру нищити поляків, мало значення і те, що незважаючи на наявність в селі війська, воно не забезпечило охорону людей.

На терені гміни Воля-Михова дуже багато випадків безкарного переходу кордону чехословацькими громадянами, викошування луків, а також розбирання будинків, залишених евакуйованими, а все це внаслідок поганої охорони кордону.

За воєводу
(—) Магістр Р. БЛІНСЬКИЙ
Керівник Відділу
і заст[упник] начальника Відділення

А МВСіА РП, ф. МАП 301, арк. 134.

Оригінал, машинопис.

Зліва внизу штамп про надходження до МАП з датою: „31 VII 46” і вписаним від руки вх. номером: „II ПН 2550/46”.

25 lipca 1946, Rzeszów. Meldunek R. Bilińskiego dla MAP podający dalsze szczegóły napadu na Wołkowyję

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY

Rzeszów, dnia 25 lipca 1946 r.

L: SP.P.9/303/46

Poufne

Napad bandy UPA na wieś Wołkowyja
pow. Lesko.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

W ślad sprawozdania z dnia 16 lipca br. L.SPP.9/303/46 Urząd Wojewódzki donosi dodatkowo, że we wsi Wołkowyja spłonęło 70 domów wraz z zabudowaniami gospodarczymi, a ludność tej wsi w ilości ponad 30 osób została wymordowana w wyjątkowo okrutny sposób.

Palono ludzi żywcem, wrzucano dzieci do ognia i studzien. Bandy nadeszły z zagranicy sowieckiej i czechosłowackiej, co powtarza się często wskutek nie-należytego obsadzenia granic. Ludność polska w panice opuszcza swe siedziby w zamiarze schronienia się w głębi kraju. Do wzniesienia paniki przyczyniła się również zapowiedź band o zamierzonym bezwzględny mępieniu Polaków oraz fakt, że mimo obsadzenia wsi przez wojsko, nie zdołano zabezpieczyć ludności.

W obrębie gminy Wola Michowa mnożą się wypadki bezkarnego przekraczania granicy przez obywateli czechosłowackich, wykaszanie łąk oraz rozbieranie opuszczonych domów po ewakuowanych, a to wobec niezabezpieczenia granicy.

Za Wojewodę
(—) Mgr R. Biliński
Kierownik Oddziału i
Zast[ępc]a Naczelnika Wydziału

A MSWiA, MAP 301, k. 134.

Oryginał, maszynopis.

W lewym dolnym rogu pieczętka wpływu MAP z datą: 31 VII 46 i odręcznie wpisanym nr. wch.: II PN 2550/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

4 серпня 1946, Чернівці. Записка по ВЧ М. Решетова Д. Єсипенку про хід переселення польських громадян з Чернівецької області станом на 1 серпня 1946 р.

По „ВЧ”
Из Черновиц
4.8.46 г.

МГБ УССР тов. ЕСИПЕНКО¹
На № 02/6/13933

В Черновицкой области было учтено польских граждан 13121 чел., по состоянию на 1.8.46 г. зарегистрировалось на выезд в Польшу 8357 человек взрослых и 3637 детей до 14-летнего возраста. Из них получили документы на выезд 11027, отказались выехать после оформления документов 560 человек, отказано 463, имеют право на выезд, но не зарегистрировались 1127 чел., выехало в Польшу 7514 человек взрослых и с ними 3062 детей до 14-летнего возраста.

РЕШЕТОВ²

ПЕРЕДАЛ: ВОРОБЬЕВ
ПРИНЯЛ: БОРОВИК

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 170.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „21127” з датою: „5.8.46.”; зліва вгорі номер: „9151” з датою: „5.8.46”; під текстом резолюції: „т. Медведєву”, дата: „5/VIII 46” і нерозбірливий підпис; „т. Власову, 6.VIII-”; „т. Мазину”, дата: „6.8.46” і нерозбірливий підпис; „т. Марцишевский. В доклад МГБ СССР”, дата: „6.8.” і підпис Власова.

¹ Єсипенко Данило (нар. 1901), у 1943–1953 – заступник наркома (з 1946 – міністра) держбезпеки УРСР; генерал-майор.

² Решетов Микола (нар. 1903), у 1943–1951 – начальник Управління НКГБ–МГБ УРСР Чернівецької області; у 1944 полковник держбезпеки.

**4 sierpnia 1946, Czerniowce. Depesza WCz. M. Rieszetowa do D. Jesipienki
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu czerniowieckiego.
Stan na 1 sierpnia 1946 r.**

Przez „WCz”
Z Czerniowiec
4.8.46 r.

MGB USRS dla tow. JESIPIENKI¹
Na nr 02/6/13933

W obwodzie czerniowieckim zewidencjonowano 13 121 obywateli polskich według stanu na 1.8.46 r. Na wyjazd do Polski zarejestrowało się 8357 osób dorosłych i 3637 dzieci w wieku do lat 14. Z tego dokumenty na wyjazd otrzymało 11 027, zrezygnowało z wyjazdu po sporządzeniu dokumentów 560 osób, odmówiono [prawa do wyjazdu] 463, ma prawo wyjazdu, ale nie zarejestrowało się 1127 os[ób], wyjechało do Polski 7514 osób dorosłych, a z nimi 3062 dzieci w wieku do lat 14.

RIESZETOW²

NADAŁ: WOROBJOW
PRZYJĄŁ: BOROWIK

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 170.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 21127 i data: 5.8.46.; w lewym górnym rogu numer: 9151 z datą: 5.8.46; pod tekstem dekretacje: t. Miedwiediew, data: 5/VIII 46 i nieczytelny podpis; t. Własow, 6.VIII-; t. Mazin, data: 6.8.46 i nieczytelny podpis; t. Marciszewskij. Do raportu dla MGB ZSRS, data: 6.8. i podpis Własowa.

¹ Jesipienko Danił (ur. 1901), w l. 1943–1953 zca ludowego komisarza (od 1946 wiceminister) bezp. państw. USRS; gen. mjr.

² Rieszetow Nikołaj (ur. 1903), w l. 1943–1951 naczelnik UNKGB–UMGB USRS obwodu czerniowieckiego; w 1944 płk bezp. państw.

**5 серпня 1946, Рівне. Записка по ВЧ Ф. Цвстухіна Д. Єсипенку про хід
переселення польських громадян з Рівненської області
станом на 1 серпня 1946 р.**

По „ВЧ”
Из Ровно
5.8.46 г.

МГБ УССР тов. ЕСИПЕНКО

На № 02/6/8571

Данные по состоянию на 1.8.46 г.

- Первое** – всего учтено польских граждан ^а74.000^а человек, из них до 16-летнего возраста 28.750 человек.
- Второе** – зарегистрировались на выезд в Польшу ^а73.955^а чел., в том числе детей до 16 лет – 28.731 чел., из них: а) получили документы 70.060 чел., в том числе детей до 16 лет 27.480 чел.; б) отказано в выезде в Польшу 430 чел., в том числе детей до 16 лет – 180 чел.; в) отказались выехать с оформленными документами – ^а810^а человек, в том числе детей до 16 лет – 340 чел.
- Третье** – имеющих право выехать, но не зарегистрировались ^а45^а человек, в том числе детей до 16 лет – 19 чел.
- Четвертое** – Выехало в Польшу польских граждан 70.060 чел., в том числе детей до 16 лет – 27.840 чел., нашей агентуры 89 человек.
- Пятое** – Обусловлены пароли нашей агентуре на случай установления связи и явки 5 чел.

№ 16/1047

ЦВЕТУХИН

ПЕРЕДАЛ: ЛУПАНДИН

ПРИНЯЛА: (—) ПАРФЕНТЬЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 166.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „21232” з датою: „6.8.46.”; зліва вгорі номер: „9175” з датою: „6.8.46”; зліва на полях приписки від руки: „т. Медведеву, 5.8.46” з нерозбірливим підписом; „т. Марцишевский. Внесите ясность в данные по переселению”, дата: „6.8.46” і підпис Власова.

^{а-а} Підкреслено від руки.

**5 sierpnia 1946, Równe. Depesza WCz. F. Cwietuchina do D. Jesipienki
o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu rówieńskiego.
Stan na 1 sierpnia 1946 r.**

Przez „WCz”
Z Równego
5.8.46 r.

MGB USRS tow. JESIPIENKO

Na nr 02/6/8571

Dane według stanu na 1.8.46 r.

- Po pierwsze – ogółem zewidencjonowano ^a74.000^a obywateli polskich, z tego do 16 roku życia 28.750 osób.
- Po drugie – na wyjazd do Polski zarejestrowało się ^a73.955^a os[ób], w tym dzieci do lat 16 – 28.731 os[ób], z tego: a) dokumenty otrzymało 70.060 os[ób], w tym dzieci do lat 16 – 27.480 os[ób]; b) odmówiono wyjazdu do Polski 430 os[obom], w tym dzieciom do lat 16 – 180 os[obom]; c) odmówiło wyjazdu po załatwieniu formalności ^a810^a osób, w tym dzieci do 16 lat – 340 os[ób].
- Po trzecie – mających prawo do wyjazdu, ale nie zarejestrowanych ^a45^a osób, w tym dzieci do lat 16 – 19 os[ób].
- Po czwarte – do Polski wyjechało 70.060 obywateli polskich, w tym dzieci do lat 16 – 27.840 os[ób], naszej agentury – 89 osób.
- Po piąte – Uzgodniono hasła naszej agentury na okoliczność nawiązania łączności oraz kontaktów konspiracyjnych – 5 os[ób].

Nr 16/1047

CWIETUCHIN

NADAŁ: ŁUPANDIN

PRZYJĘŁA: (—) PARFIENTJEW

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 166.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 21232 i data: 6.8.46.; w lewym górnym rogu numer: 9175 z datą: 6.8.46; na lewym marginesie odręczne adnotacje: t. Miedwiediew, 5.8.46, z nieczytelnym podpisem i t. Marciszewskij. Przedstawcie jasno dane dotyczące przesiedlenia, data: 6.8.46 i podpis Własowa.

^a - ^a Podkreślono odręcznie.

6 серпня 1946, Москва. Лист В. Абакумова до Л. Берії щодо незадовільних матеріально-побутових умов українських сімей, переселених з Польщі до УРСР

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
„а-б-а” августа 1946 г.
№ а-1378/А-а
гор. МОСКВА

СОВ. СЕКРЕТНО
экз. № 2

СОВЕТ МИНИСТРОВ СССР
товарищу Л.П. БЕРИЯ

По сообщению Министерства Государственной Безопасности УССР, ⁶ по состоянию на 15 июля с.г., в порядке репатриации из Польши на территорию Украинской ССР прибыло 112.865 семей украинцев-переселенцев, общей численностью 442.420 человек, значительная часть которых находится в тяжелых материальных и жилищно-бытовых условиях.⁶

^в В Кировоградской области из прибывших 2210 семей получили квартиры 111 семей, остальные переселенцы размещены в квартирах колхозников по 2–3 семьи; из прибывших в Полтавскую область 1749 семей переселенцев, квартирами удовлетворено лишь 648 семей, остальные размещены в неблагоустроенных помещениях; в Одесскую область прибыло 4942 семьи, из них квартирами обеспечено 3337 семей, остальные живут в помещениях, не приспособленных для жилья.^в

Районные партийные и советские организации вопросу строительства новых домов для переселенцев должного внимания не уделяют.

В Новгородском районе, Кировоградской области, к 15-му июля с.г. должно было быть построено 275 домов для переселенцев, фактически приступили к строительству лишь 14 домов.

В Больше-Токмакском районе, Запорожской области, переселенцы к строительству домов не приступают, так как районные организации должной помощи им в приобретении строительных материалов не оказывают.

⁶ У переселенцев ощущается острая нужда в одежде и обуви, из-за отсутствия которой дети не посещают школ, а взрослые не выходят на работу.⁶

В районах Ворошиловградской области не охвачено школьным обучением свыше 360 детей переселенцев, в Балтском и Беляевском районах Одесской области – 87 детей.

Произведенной проверкой по 5 сельсоветам Устиновского района Киро-

6 sierpnia 1946, Moskwa. Pismo W. Abakumowa do Ł. Berii dotyczące niezadowolających warunków materialno-bytowych rodzin ukraińskich przesiedlonych z Polski do USRS

ZSRS
 MINISTERSTWO
 BEZPIECZEŃSTWA
 PAŃSTWOWEGO
 „^{a-6-a}” sierpnia 1946 r.
 nr ^{a-1378/A}^a
 mias[to] MOSKWA

ŚC[IŚLE] TAJNE
 egz. nr 2

DO RADY MINISTRÓW ZSRS
 dla towarzysza Ł.P. BERII

Zgodnie z informacjami Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego USRS,^b według stanu na dzień 15 lipca br., na terytorium Ukraińskiej SRS przybyło w trybie repatriacji z Polski 112.865 rodzin Ukraińców-przesiedleńców liczących łącznie 442.420 osób, spośród których znaczna część znajduje się w ciężkich warunkach materialnych i mieszkalno-bytowych.^b

^cW obwodzie kirowogradzkim spośród przybyłych 2210 rodzin otrzymało mieszkania 111 rodzin, pozostali przesiedleńcy umieszczeni zostali w mieszkaniach kołchoźników po 2–3 rodziny; spośród przybyłych do obwodu połtawskiego 1749 rodzin przesiedleńców zaspokojono potrzeby mieszkaniowe tylko 648 rodzin, pozostałe mieszkają w pomieszczeniach nieprzystosowanych do mieszkania.^c

Rejonowe organizacje partyjne i rady nie zwracają należytej uwagi na sprawy budowy nowych domów dla przesiedleńców.

W rejonie nowgorodzkim w obwodzie kirowogradzkim do 15-go lipca br. miało zostać zbudowanych 275 domów dla przesiedleńców, w rzeczywistości rozpoczęto budowę 14 domów.

W rejonie bolsze-tokmackim w obwodzie zaporoskim przesiedleńcy nie przystępują do budowy domów, ponieważ organizacje rejonowe nie okazują im należytej pomocy w zdobyciu materiałów budowlanych.

^bPrzesiedleńcy odczuwają palący brak odzieży oraz obuwia i z tego powodu dzieci nie uczęszczają do szkół, a dorośli nie chodzą do pracy.^b

W rejonach obwodu woroszyłowgradzkiego nie objęto nauczaniem szkolnym ponad 360 dzieci przesiedleńców, w rejonach bałckim i bielajewskim w obwodzie odeskim – 87 dzieci.

Podczas kontroli przeprowadzonej w 5 radach gminnych w rejonie ustinowskim w obwodzie kirowogradzkim ustalono, że spośród 630 przesiedleńców zdolnych do pracy, pracuje w kołchozie tylko 37 osób.

воградской области установлено, что из 630 трудоспособных переселенцев работает в колхозе только 37 человек.

^бВ ряде писем, направляемых за границу, переселенцы высказывают недовольство своим положением^б (письма задержаны МГБ УССР).

Так, переселенец СУХОНЬКОК С., проживающий в с. Ямбург, Днепропетровской области, писал своим родным, проживающим в Польше:

^в „...Жизнь наша очень плохая. Дорогие папа и мама, если Вы думаете оттуда выезжать, то не двигайтесь с места, а живите там, где Вы живете.

Если бы мы остались около Вас, быть может не так бы бедствовали...”^в

Переселенец СТЕЧНЫЙ, проживающий в с. Старо-Бешево, Сталинской области, сообщал своим знакомым ^бв Польшу:^б

^в „...Если услышишь, что Вас должны переселять, Вы никого не слушайте, имейте свою голову на плечах...”^в

Переселенка ФИЛЯК М.Г., проживающая в Антоновском сельсовете, Устиновского района, Кировоградской области, ^бв письме в США указывала:^б

„...Ходим на работу в поле, ибо нас гонят и не верят, что я больная. Идем работать даром, дома своего нет, так что жить нет охоты. Нам говорят, чтобы мы себе дома купили, но никто из наших людей этого делать не хочет, ибо такая жизнь никому не нравится, чтобы человек работал, не кушал, ничего не зарабатывал и ходил голый и босой...”

Переселенец ТРАХАНОВСКИЙ А.В., проживающий в колхозе им. Чапаева, Новгородского района, Кировоградской области, ^бв письме в Канаду писал:^б

„...Наша жизнь здесь плохая. Такой жизни, как раньше, уже не будет. Там мы работали и знали за что, а здесь работаем и ничего не видим на этих колхозных работах. Люди ездят, ищут себе лучшего места, много выехало на Вольнь...”

Переселенец КОНЬ М., проживающий в колхозе „Красная Звезда” Аджамского района, Кировоградской области, ^бв письме в Америку^б сообщал:

„...Из наших людей осталось только две семьи, все остальные бежали на Западную Украину, ибо там нет этих колхозов. Я остался и не могу выехать из-за малых детей. Все босые, раздетые, а здесь на еду и на одежду не заработаешь, обуви тоже нет... Не знаю, наладится когда-либо наша жизнь или нет...”

^вНа почве тяжелых материально-бытовых условий многие переселенцы покидают районы восточных областей Украины и переезжают в западные области с целью пробраться в Польшу.^в

^bW wielu listach wysyłanych za granicę, przesiedleńcy wyrażają niezadowolone ze swojej sytuacji^b (listy zostały zatrzymane przez MGB USRS).

I tak, przesiedleńca SUCHONKOK S., mieszkający we w[si] Jamburg w obwodzie dnipropropietrowskim, pisał do swoich krewnych mieszkających w Polsce:

^c„...Żyjemy tu bardzo źle. Kochani tato i mamó, jeśli myślicie o wyjeździe stamtąd, to nie ruszajcie się z miejsca tylko mieszkać tam, gdzie mieszkaćie.

Jeśli zostalibyśmy przy Was, być może nie cierpielibyśmy takiej nędzy...”^c

Przesiedleńca STIECZNYJ, mieszkający we w[si] Staro-Bieszewo w obwodzie stalińskim, komunikował swoim znajomym^b w Polsce: ^b

^c„...Jeśli usłyszysz, że mają Was przesiedlać, nikogo nie słuchajcie, miejcie głowę na karku...”^c

Przesiedloną FILAK M. G., mieszkającą w antonowskiej radzie gminnej w rejonie ustinowskim w obwodzie kirowogradzkim, ^bw liście do USA wyjaśniała:^b

„...Chodzimy do pracy w pole bo gonią nas i nie wierzą, że jestem chora. Idziemy pracować za darmo, swojego domu nie mamy, tak że i żyć ochoty nie ma. Mówią nam, żebyśmy sobie kupili domy, ale nikt z naszych nie chce tego robić bo takie życie nikomu się nie podoba, żeby człowiek pracował, nie jadł, nic nie zarabiał i chodził goły i bosy...”

Przesiedleńca TRACHANOWSKIJ A. W., mieszkający w kołchozie im. Czapażewa w rejonie nowgorodzkiem w obwodzie kirowogradzkim, ^bw liście do Kanady pisał:^b

„...Żyje się tu bardzo kiepsko. Takiego życia, jakie było wcześniej, już nie będzie. Tam pracowaliśmy i wiedzieliśmy za co, a tutaj pracujemy i nie widzimy rezultatów tych kołchozowych prac. Ludzie wyjeżdżają, szukają sobie lepszego miejsca, wielu wyjechało na Wołyń...”

Przesiedleńca KOŃ M., mieszkający w kołchozie „Czerwona Gwiazda” w rejonie adżamskim w obwodzie kirowogradzkim, ^bw liście do Ameryki^b informował:

„...Z naszych ludzi zostały tylko dwie rodziny, wszyscy pozostali uciekli na Zachodnią Ukrainę, bo tam nie ma tych kołchozów. Ja zostałem i nie mogę wyjechać przez małe dzieci. Wszyscy bosy, obdarci, a tutaj na jedzenie i ubranie nie zarobisz, butów też nie ma... Nie wiem, czy kiedykolwiek poprawi się nasze życie, czy nie...”

^cZ powodu ciężkich warunków materialno-bytowych przesiedleńcy porzucają rejony wschodnich obwodów Ukrainy i przeprowadzają się do zachodnich obwodów po to, by potem przedostać się do Polski.^c

Z rejonów obwodu zaporoskiego od końca 1945 roku wyjechało według

Из районов Запорожской области с конца 1945 года по состоянию на 15 июля с.г. выехало в западные области Украины 1700 семей переселенцев, из Николаевской – 1500 и Кировоградской – 1160.

В результате, в некоторых западных областях Украины скопилось большое число переселенцев. Например, в Ровенской области с осени 1945 года самовольно осело 1735 семей переселенцев.

^вНеудовлетворительные материально-бытовые условия семей переселенцев используются вражескими элементами для склонения переселенцев к возвращению в Польшу путем нелегального перехода государственной границы.^в

Прибывшие в мае 1945 года в Ровеньковский район, Ворошиловградской области, из Польши переселенцы ДЗЯДОШ И.В., ГЛАВАЧ И.П. и КОНЫК П.И., в прошлом участники ОУН, пытались создать из числа переселенцев антисоветскую группу в целях организации нелегального возвращения переселенцев в Польшу.

ДЗЯДОШ, ГЛАВАЧ и КОНЫК арестованы органами МГБ.

Переселенец ГРОМЧЕВСКИЙ М.П., проживая в Польше, являлся активным участником „ОУН” и принимал участие в операциях по борьбе с советскими партизанами. Прибыв в числе переселенцев на территорию Запорожской области, ГРОМЧЕВСКИЙ пытался организовать ОУН’овское подполье и склонял переселенцев к возвращению в Польшу для организации борьбы против СССР.

ГРОМЧЕВСКИЙ арестован и осужден к 20 годам каторжных работ.

Министерство Государственной Безопасности УССР продолжает работу по выявлению вражеских элементов среди переселенцев из Польши.

(—) АБАКУМОВ¹

Разослано:

т. Сталину

т. Берия

ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 2606, арк. 96–99.

Оригінал, машинопис.

Бланк, над заголовком державний герб; вгорі сторінки частково на тексті приписка від руки: „ЦК КП(б)України, тов. Хрущеву Н.С. Прошу заинтересоваться” з датою „9/VIII” і підписом Л. Берія; внизу першої сторінки 4 штамп: овальний з написом російською мовою: „ПОЛУЧЕНО, СЕКРЕТАРИАТ тов. Л.П. БЕРИЯ”, на якому вписано від руки: „[...]VIII 1946 г., 809”; прямокутний з написом українською мовою: „Особий Сектор ЦК КП(б)У, Тасмна Частина”, на якому вписано від руки вх. номер і дату: „07/69, 19/VIII 1946”; прямокутний з написом українською мовою: „Підлягає поверненню до тасмної частини Особого сектора ЦК КП(б)У”; прямокутна з написом українською мовою: „Сільгоспвідділ ЦК КП(б)У”, на якому вписано від руки номер: „5-2239” і дату: „16/IX 46 р.”.

stanu na dzień 15 lipca br. do zachodnich obwodów Ukrainy 1700 rodzin przesiedleńców, z nikołajewskiego – 1500 i kirowogradzkiego – 1160.

Wskutek tego, w niektórych zachodnich obwodach Ukrainy powstały większe skupiska przesiedleńców. Na przykład, w obwodzie rówieńskim od jesieni 1945 roku samowolnie osiedliło się 1735 rodzin przesiedleńców.

^cNiezadawalające warunki materialno-bytowe rodzin przesiedleńców wykorzystywane są przez wrogi element w celu skłonienia przesiedleńców do powrotu do Polski drogą nielegalnego przekroczenia granicy państwowej.^c

Przesiedleńcy, którzy w maju 1945 roku przybyli z Polski do rejonu rowieńkowskiego w obwodzie woroszyłowgradzkim, DZIADOSZ I. W., GŁAWACZ I. P. i KONYK P. I., uprzednio członkowie OUN, starali się stworzyć wśród przesiedleńców antysowiecką grupę po to, by zorganizować nielegalny powrót przesiedleńców do Polski.

DZIADOSZ, GŁAWACZ i KONYK zostali aresztowani przez organa MGB.

Przesiedleńca GROMCZEWSKIJ M. P., mieszkając w Polsce był aktywnym członkiem OUN i brał udział w operacjach organizowanych dla walki z partyzantami sowieckimi. Po przybyciu jako przesiedleńca na teren obwodu zaporoskiego, GROMCZEWSKIJ starał się zorganizować OUN-owskie podziemie i nakłaniał przesiedleńców do powrotu do Polski w celu zorganizowania walki przeciw ZSRS.

GROMCZEWSKIJ został aresztowany i skazany na 20 lat katorżniczych robót.

Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego USRS kontynuuje pracę nad ujawnieniem wrogięgo elementu wśród przesiedleńców z Polski.

(—) ABAKUMOW¹

Rozesłano:
do t. Stalina
do t. Berii

CPAOSU, f. 1, op. 23, spr. 2606, ark. 96–99.

Oryginał, maszynopis.

Papier firmowy, nad nagłówkiem godło państwowe; w górnej części strony zachodząca na tekst odręczna notatka: KC KP(b) Ukrainy, tow. Chruszczow N.S. Proszę zainteresować się, data: 9/VIII i podpis Ł. Berii; u dołu pierwszej strony 4 pieczętki: owalna z napisem w j. rosyjskim: OTRZYMANO. SEKRETARIAT tow. Ł.P. BERII, na której odręcznie wpisano: [...]VIII 1946 r. i nr: 809; prostokątna z napisem po ukraińsku: Sektor Specjalny KC KP(b)U. Tajna Komórka, na której odręcznie wpisano nr wch.: 07/69 i datę: 19/VIII 1946; prostokątna z napisem po ukraińsku: Podlega zwrotowi do tajnej komórki Sektora Specjalnego KC KP(b)U; prostokątna z napisem w języku ukraińskim: Wydział Gospodarki Rolnej KC KP(b)U, z odręcznie wpisanym nr. wch.: 5-2239 i datą: 16/IX 46 r.

- а- а Вписано від руки.
- б- б Підкреслено від руки.
- в- в Зліва на полях вертикальна риска від руки.

¹ Абакумов Віктор (1908–1954), у 1943–1946 – начальник Головного управління контррозвідки „Смерш”, одночасно (серпень–листопад 1944) – заступник представника РНК СРСР при ПКНВ; у 1946–1951 – міністр державної безпеки СРСР. З 1943 комісар держбезпеки 2-го рангу, з 1945 генерал-полковник.

u- -u Wpisano odręcznie.

h- -h Podkreślono odręcznie.

c- -c Wzdłuż fragmentu na lewym marginesie pionowa odręczna kreska.

¹ **Abakumow Wiktor (1908–1954), w l. 1943–1946 naczelnik „Smiersz”, jednocześnie (sierpień–listopad 1944) zca przedstawiciela RKL ZSRS przy PKWN; w l. 1946–1951 minister bezp. państw. ZSRS. W 1943 komisarz bezp. państw. 2 rangi, 1945 gen. płk.**

7 серпня 1946, Луцьк. Записка по ВЧ М. Матвеева Д. Єсипенку про хід
переселення польських громадян з Волинської області
станом на 1 серпня 1946 р.

По „ВЧ”
Из Луцка
7.8.46 г.

МГБ УССР тов. ЕСИПЕНКО
На № 02/6/13933

Данные о ходе эвакуации бывших польских граждан в Польшу по
стоянию на 1 августа с.г.

1. Всего учтено в области бывших польских граждан, подлежащих эвакуации – ^а68.236^а человек.
2. Зарегистрировались на выезд в Польшу – ^а68.011^а чел.
Из них:
 - а) получили документы – ^а65.649^а чел.
 - б) отказано в выезде в Польшу – ^а50^а чел.
 - в) отказались выехать в Польшу после оформления документов – ^а897^а человек, в том числе детей до 13-летнего возраста – 306 человек.
 - г) выехало в Польшу польских граждан – ^а64.798^а чел.
3. Имеют право на выезд в Польшу, но не зарегистрировались – ^а225^а человек, в том числе детей до 13-летнего возраста – 88 чел.
4. В числе выехавших польских граждан в Польшу выехало нашей агентуры 176 человек.
5. Обусловлено паролей агентуре на случай установления связи с заграницей 22 человека.
Указанные данные нами сообщались в докладной записке за №-2/2/5990/11 от 27.7.46 г.

№ 2/2/6264/11

МАТВЕЕВ¹

ПЕРЕДАЛ: ЕГОРОВ

ПРИНЯЛА: (—) ПАРФЕНТЬЕВА

7 sierpnia 1946, Łuck. Depesza WCz. M. Matwiejewa do D. Jesipienki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu wołyńskiego. Stan na 1 sierpnia 1946 r.

Przez „WCz”
Z Łucka
7.8.46 r.

MGB USRS tow. JESAPIENKO
Na nr 02/6/13933

Dane o przebiegu ewakuacji byłych obywateli polskich do Polski według stanu na 1 sierpnia br.

1. Ogółem zewidencjonowano w obwodzie – ^a68.236^a byłych obywateli polskich podlegających ewakuacji.
2. Zarejestrowało się na wyjazd do Polski – ^a68.011^a os[ób].
Z tego:
 - a) otrzymało dokumenty – ^a65.649^a os[ób].
 - b) odmówiono wyjazdu do Polski – ^a50^a os[obom].
 - c) odmówiło wyjazdu do Polski po sporządzeniu dokumentów – ^a897^a osób, w tym dzieci do lat 13 – 306 osób.
 - d) wyjechało do Polski polskich obywateli ^a64.798^a os[ób].
3. Posiada prawo wyjazdu do Polski, ale nie zarejestrowało się – ^a225^a osób, w tym dzieci do lat 13 – 88 os[ób].
4. Wśród obywateli polskich, którzy odjechali do Polski wyjechało naszej agencji – 176 osób.
5. Uzgodniono hasła agencji na okoliczność nawiązania łączności za granicą – 22 osoby.
Powyższe dane przekazaliśmy już w raporcie nr 2/2/5990/11 z 27.7.46 r.

Nr 2/2/6264/11

MATWIEJEW¹

NADAŁ: JEGOROW

PRZYJĘŁA: (—) PARFIENTJEW

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 149.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „21426” з датою: „8.8.46.”; зліва вгорі номер: „9255” з датою: „8.8.46”; нижче резолюція: „т. Марцишевский” і підпис Власова; поруч нерозбірлива приписка.

а-а Підкреслено від руки.

¹ **Матвеєв Микола** (нар. 1902), у 1943–1951 – заступник начальника Управління НКГБ–МГБ УРСР Волинської області; у 1944 полковник держбезпеки.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 149.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 21426 i data: 8.8.46.; w lewym górnym rogu nr: 9255 z datą: 8.8.46; poniżej dekretacja: t. Marciszewskij i podpis Własowa; obok nieczytelna adnotacja.

“ -“ Podkreślono odręcznie.

¹ **Matwiejew Nikołaj (ur. 1902), w l. 1943–1951 zca naczelnika UNKGB–UMGB USRS obwodu wołyńskiego; w 1944 płk bezp. państw.**

8 серпня 1946, Станіслав. Записка по ВЧ В. Колганова С. Савченку про хід переселення польських громадян зі Станіславської області станом на 7 серпня 1946 р.

По „ВЧ” из Станислава
8.8.46 г.

МГБ УССР тов. САВЧЕНКО

На Ваш № 11404 от 11.4.46 г.

По состоянию на ^а7.8.46 г.^а

1. Всего учтено польских граждан ^а89.997^а чел.
2. Зарегистрировались на выезд в Польшу ^а87.845^а чел., в том числе детей до 13 летнего возраста – 23.396 чел., из них: а) получили документы – ^а82.923^а чел., б) отказано в выезде в Польшу – ^а191^а чел., в) отказались выехать в Польшу после оформления документов – ^а560^а чел., г) ^аподано заявлений о желании остаться в СССР после регистрации – 22.524 чел.^а
3. Имеют право выехать в Польшу, но не зарегистрировались – ^а2.546^а человек.
4. Выехало в Польшу польских граждан – ^а81.261^а чел., в том числе детей до 13 лет – 21.101 чел.

№ 18/411

КОЛГАНОВ¹

ПЕРЕДАЛ: КУКСУН

ПРИНЯЛА: (—) ПАРФЕНТЬЕВА

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 4, арк. 168.

Оригінал, машинопис.

Над текстом документа вписаний від руки номер: „21487” з датою: „8.8.46.”; зліва вгорі номер: „9269” з датою: „8.8.46”; нижче приписка від руки: „2 Упр.” та резолюції: „т. Власову, 9.VIII.46”; „т. Марцишевский. Ускорьте составление сводки на 1.8.46”, дата: „9.8.46” і підпис Власова.

^а ^а Підкреслено від руки.

¹ Колганов Василь (нар. 1905), начальник 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Станіславської області, у 1945–1951 – заступник начальника Управління МГБ УРСР Станіславської області; полковник держбезпеки.

8 sierpnia 1946, Stanisławów. Depesza W. Kołganowa do S. Sawczenki o przebiegu przesiedlania obywateli polskich z obwodu stanisławowskiego. Stan na 7 sierpnia 1946 r.

Przez „WCz” ze Stanisława
8.8.46 r.

MGB USRS tow. SAWCZENKO

Na Wasz nr 11404 z 11.4.46 r.

Według stanu na ^a7.8.46 r.^a

1. Ogółem zewidencjonowano ^a89.997^a obywateli polskich.
2. Zarejestrowało się na wyjazd do Polski ^a87.845^a os[ób], w tym dzieci do lat 13 – 23.396 os[ób], z tego: a) otrzymało dokumenty – ^a82.923^a os[ób], b) odmówiono wyjazdu do Polski – ^a191^a os[obom], c) odmówiło wyjazdu do Polski po sporządzeniu dokumentów – ^a560^a os[ób], d) ^apo rejestracji złożyło podania z życzeniem pozostania w ZSRS – 22.524 os[ób].^a
3. Ma prawo wyjechać do Polski, ale nie zarejestrowało się – 2.546 osób.
4. Wyjechało do Polski obywateli polskich – ^a81.261^a os[ób], w tym dzieci do lat 13 – 21.101 os[ób].

Nr 18/411

KOŁGANOW¹

NADAŁ: KUKSUN

PRZYJĘŁA: (—) PARFIENTJEWA

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 4, ark. 168.

Oryginał, maszynopis.

Nad tekstem dokumentu wpisany odręcznie nr: 21487 i data: 8.8.46.; w lewym górnym rogu nr: 9269 z datą: 8.8.46; poniżej odręczna adnotacja: 2 Zarz[qd] oraz dekrety: t. Własow, 9.VIII.46; t. Marciszewskij. Przyspieszcze przygotowanie zestawienia na 1.8.46, data: 9.8.46 i podpis Własowa.

^a ^a Podkreślono odręcznie.

¹ Kołganow Wasilij (ur. 1905), naczelnik 2 Oddz. UNKGB USRS obwodu stanisławowskiego, zca naczelnika UMGB USRS obwodu stanisławowskiego; płk bezp. państw.

**14 серпня 1946, Ряшів. Повідомлення А. Мішталя МАП про напад вояків
УПА на громаду Глоговець Пшеворського повіту**

РЯШІВСЬКЕ ВОЄВОДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ Ряшів, 14 серпня 1946 р.
№: С.П.П.9/417/46. Для службового користування!

Диверсія українських бандерівських банд
у Пшеворському повіті.

До Міністерства громадської адміністрації
Політичний департамент
у Варшаві

Згідно з донесенням Пшеворського повітового староства від 7.8.1946 р.
№: Сп.Б.38/51/46, Воєводське управління доводить до відома, що вночі
2.8.1946 українська диверсійна банда кількістю 27 осіб, озброєних і одягнених
у польські військові мундири, після переправи через р. Сян напала на громаду
Глоговець, яка знаходиться у гміні Тринча. Банда пограбувала там двох
господарів, забрала 2 коней, одяг, білизну та взуття і, стривожена пострілами
Добровільного резерву народної міліції, після півторагодинного перебування
у селі, відступила за р. Сян. Підтверджено, що бандою командував українець
Диновець з Дибкова Сенявської гміни Ярославського повіту, а серед банди-
тів впізнано також українця Левочка родом з Лежахова Ярославського по-
віту, які, ухиляючись від виселення до УРСР, ховаються зараз у лісах.

За воєводу
(—) А. МІШТАЛЬ
Начальник відділення

А МВСіА РП, ф. МАП 301, арк. 166.

Оригінал, машинопис.

*Зліва внизу штамп про надходження до МАП з вписаною від руки датою: „17 VIII 46” і вх.
номером: „II ПН 2784/46”.*

**14 sierpnia 1946, Rzeszów. Meldunek A. Misztala dla MAP o napadzie
UPA na gromadę Głogowiec w powiecie przeworskim**

URZĄD WOJEWÓDZKI RZESZOWSKI
WYDZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY Rzeszów, dnia 14 sierpnia 1946 r.
L: S.P.P.9/417/46. Poufne!

Dywersja band banderowskich
ukraińskich w powiecie Przeworskim

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
Departament Polityczny
w Warszawie

Zgodnie z meldunkiem Starostwa powiatowego w Przeworsku z dnia 7.8.1946 r. L: Sp.B.38/51/46, Urząd Wojewódzki donosi, że w nocy dnia 2.8.1946 ukraińska banda dywersyjna w liczbie 27 ludzi, uzbrojona i umundurowana w mundurach wojskowych polskich, po przeprawieniu się przez rzekę San napadła na gromadę Głogowiec należącą do gminy Tryńcza. Banda ta obrabowała tam dwóch gospodarzy zabierając 2 konie, odzież, bieliznę i obuwie, a sploszona strzałami Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, po 1.5 godzinnym pobycie wycofała się za rzekę San. Stwierdzono, że banda ta dowodzona była przez ukraińca Dynowca z Dybkowa gmina Sieniawa, powiat Jarosław, a w bandzie rozpoznano też ukraińca Lewoczka pochodzącego z Leżachowa powiat Jarosław, którzy uchylając się od wysiedlenia do U.S.R.R. ukrywają się obecnie w lasach.

Za Wojewodę:
(—) A. MISZTAŁ
Naczelnik Wydziału

A MSWiA, MAP 301, k. 166.

Oryginał, maszynopis.

W lewym dolnym rogu pieczętka wpływu MAP z datą: 17 VIII 46 i odręcznie wpisanym nr. wch.: II PN 2784/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

23 серпня 1946, Київ. Спецповідомлення С. Савченка Г. Утехіну про завершення переселення польських громадян зі східних областей УРСР

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

экз. №

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА 2 ГЛАВНОГО УПРАВЛЕНИЯ МГБ СССР

Генерал – Майору
тов. УТЕХИНУ¹

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

об окончании репатриации бывших польских граждан в Польшу.

Согласно Московского соглашения между правительствами СССР и Польши от 6 июля 1945 г. репатриация бывших польских граждан с территории восточных областей Украины в Польшу закончена.

Выезд в Польшу репатрируемых бывших польских граждан начался 20 декабря 1945 года и продолжался вплоть до 15 июня с.г.

За это время подавляющее большинство бывших польских граждан и лиц польской и еврейской национальностей из числа советских граждан, подпадающих под соглашение, организованным порядком выехало в Польшу.

Проведенная репатриация быв. польских граждан в Польшу характеризуется следующими цифровыми данными:

Всего было учтено бывших польских граждан	35.295	чел.
Подали заявления о выходе из советского гражданства	34.621	—
Получили эвакодокументы (в том числе и подпадающие под соглашение граждане СССР)	37.549	—
Отказано в выезде в Польшу	1.394	—
Отказались от выезда в Польшу после оформления документов	322	—
Имели право на выезд в Польшу, но не подали заявлений ...	674	—
Обусловлено паролей с агентурой на случай установления связи с ней за границей	15	—
Всего выехало в Польшу	37.227	—
в том числе детей до 14 лет	11.389	—

После завершения репатриации в ряде восточных областей УССР остались отдельные лица или мелкие группы бывших польских граждан, не успевшие выехать к установленному сроку по различным причинам (бо-

**23 sierpnia 1946, Kijów. Meldunek specjalny S. Sawczenki dla
G. Utiechina o zakończeniu akcji przesiedlania obywateli polskich ze
wschodnich obwodów USRS**

ŚCIŚLE TAJNE

egz. Nr

DO ZAST[ĘPCY] NACZELNIKA 2 GŁÓWNEGO ZARZĄDU MGB ZSRS

Generała – Majora

tow. UTIECHINA¹

MELDUNEK SPECJALNY

o zakończeniu repatriacji byłych obywateli polskich do Polski

Zgodnie z porozumieniem Moskiewskim pomiędzy rządami ZSRS i Polski z 6 lipca 1945 r., repatriacja byłych obywateli polskich z terytorium wschodnich obwodów Ukrainy do Polski została zakończona.

Wyjazd do Polski repatriowanych byłych obywateli polskich rozpoczął się 20 grudnia 1945 roku i trwał do 15 czerwca br.

W okresie tym przeważająca większość byłych obywateli polskich oraz osób narodowości polskiej i żydowskiej spośród obywateli sowieckich objętych porozumieniem wyjechała do Polski w sposób zorganizowany.

Przeprowadzoną repatriację był[ych] obywateli polskich do Polski można scharakteryzować następującymi danymi liczbowymi:

ogółem zarejestrowano byłych polskich obywateli	35.295 os[ób]	
podania dotyczące rezygnacji z obywatelstwa sowieckiego złożyło	34.621	—
dokumenty ewakuacyjne otrzymało (w tym również objęci porozumieniem obywatele ZSRS)	37.549	—
odmówiono wyjazdu do Polski	1.394	—
zrezygnowało z wyjazdu do Polski po załatwieniu formalności .	322	—
prawo wyjazdu do Polski miało, ale nie złożyło podań	674	—
uzgodniono hasła z agenturą na okoliczność nawiązania z nią łączności za granicą	15	—
ogółem wyjechało do Polski	37.227	—
w tym dzieci do lat 14	11.389	—

Po zakończeniu repatriacji, w szeregu wschodnich obwodów USRS pozostały pojedyncze osoby lub niewielkie grupy byłych obywateli polskich, które nie zdążyły wyjechać w ustalonym terminie z różnych przyczyn (choroba, poszuki-

лезнь, розыск родственников и т.д.), которые продолжают выезжать в Польшу самостоятельно на основании ранее полученных эвакодокументов.

В результате изучения причин отказа бывших польских граждан от выезда в Польшу установлено, что большинство из них осталось в Советском Союзе по семейным обстоятельствам (муж или жена местные) или в связи с учебой в высших учебных заведениях.

подавляющее большинство репатриантов, уезжая в Польшу, выражали чувства благодарности Советскому правительству и Красной Армии за оказанную им помощь в тяжелые годы войны и за освобождение их родины от немецко-фашистских оккупантов.

Однако, в процессе репатриации было вскрыто целый ряд фактов, когда польские националистические элементы, используя имевшиеся недочеты при проведении репатриации – несвоевременная подача вагонов, затяжка с оформлением эвакодокументов и т.д. пытались сорвать мероприятия по репатриации, распространяя различные провокационные измышления.

Наряду с этим, польские антисоветские элементы в ряде восточных областей УССР проводили подрывную работу за выход из советского гражданства и нелегальный выезд в Польшу лиц, не подлежащих репатриации.

Установлено, что этим каналом в большинстве случаев пытался воспользоваться подучетный элемент из числа местных поляков, намереваясь незаконным путем выехать в Польшу.

Антисоветская деятельность польских националистических элементов во время проведения репатриации решительно пресекалась МГБ УССР и УМГБ областей.

МГБ УССР и УМГБ ряда восточных областей (Николаевской, Полтавской, Одесской и др.) были вскрыты и ликвидированы антисоветские группы поляков, занимавшиеся изготовлением разных фиктивных справок – документов, которыми за денежные взятки снабжались бывшие польские граждане, а также отдельные местные антисоветски настроенные поляки для нелегального выезда в Польшу.

Так, УМГБ Николаевской области была задержана группа бывших польских граждан в количестве 7 человек, пытавшихся по фиктивным документам нелегально выехать в Польшу.

Следствием было установлено, что изготовлением фиктивных документов в Николаевской области занималась бывшая польская гражданка ВОТРУБА Галина Михайловна, являвшаяся членом СПП и уполномоченным СПП по Варваровскому р-ну Николаевской области.

ВОТРУБА оформляла фиктивные документы на выезд в Польшу, по которым заинтересованные лица получали пропуска в органах милиции.

За изготовление фиктивных документов и оформление пропусков ВОТРУБА брала денежные взятки от 500 до 5000 рублей.

wanie krewnych itd.). Ludzie ci wyjeżdżają w dalszym ciągu samodzielnie na podstawie wcześniej otrzymanych dokumentów ewakuacyjnych.

Po zapoznaniu się z przyczynami rezygnacji z wyjazdu do Polski byłych obywateli polskich ustalono, że większość z nich pozostała w Związku Sowieckim z powodów rodzinnych (mąż lub żona miejscowi), albo w związku z nauką na wyższej uczelni.

Przytłaczająca większość repatriantów wyjeżdżając do Polski wyrażała wdzięczność rządowi Sowieckiemu i Armii Czerwonej za okazaną im pomoc w ciężkich latach wojny i za wyzwolenie ich ojczyzny od niemiecko-faszystowskich okupantów.

Jednakże podczas repatriacji ujawniono szereg sytuacji, w których elementy nacjonalistyczne wykorzystując niedociągnięcia przy przeprowadzaniu repatriacji – podstawianie wagonów nie o czasie, zwłoka w załatwianiu formalności związanych z dokumentami ewakuacyjnymi itd. – próbowały przeszkodzić przedsięwzięciom związanym z repatriacją rozpowszechniając różne prowokacyjne kłamstwa.

Jednocześnie polski element antysowiecki w szeregu wschodnich obwodów USRS prowadził działalność wywrotową ukierunkowaną na zrzeczenie się obywatelstwa sowieckiego i nielegalny wyjazd do Polski osób nie podlegających repatriacji.

Ustalono, że kanał ten w większości przypadków starał się wykorzystać niezawidencjonowany element spośród miejscowych Polaków, zamierzając nielegalnie wyjechać do Polski.

Działalności antysowieckiej polskiego elementu nacjonalistycznego w czasie przeprowadzania repatriacji zdecydowanie przeciwstawiły się MGB USRS i UMGB obwodów.

MGB USRS i UMGB szeregu wschodnich obwodów (nikołajewskiego, połtawskiego, odeskiego i in.) ujawniły i zlikwidowały antysowieckie grupy Polaków zajmujące się przygotowywaniem różnych fałszywych zaświadczeń – dokumentów, w które za łapówki pieniężne zaopatrywali się byli obywatele polscy, a także poszczególni miejscowi Polacy o nastawieniu antysowieckim zamierzający nielegalnie wyjechać do Polski.

I tak, UMGB obwodu niokolajewskiego zatrzymał grupę byłych obywateli polskich liczącą 7 osób, próbujących na podstawie fałszywych dokumentów wyjechać nielegalnie do Polski.

W toku śledztwa ustalono, że przygotowywaniem fałszywych dokumentów w obwodzie niokolajewskim zajmowała się była obywatelka polska WOTRUBA Halina c. Michała, będąca członkiem ZPP i pełnomocnikiem ZPP w rejonie warwarowskim w obwodzie niokolajewskim.

WOTRUBA przygotowywała fikcyjne dokumenty na wyjazd do Polski, na podstawie których osoby zainteresowane otrzymywały przepustki w organach milicji.

Za przygotowanie fałszywych dokumentów i załatwienie formalności związanych z wystawieniem przepustek, WOTRUBA brała łapówki pieniężne w wysokości od 500 do 5000 rubli.

В процессе репатриации, МГБ УССР вскрыт ряд фактов злоупотреблений со стороны отдельных работников СПП и в ряде других областей УССР, занимавшихся изготовлением и продажей фиктивных документов на выезд в Польшу.

Все эти злоупотребления работников СПП своевременно пресекались органами МГБ УССР, в результате чего предотвращались попытки незаконных выездов антисоветских элементов в Польшу.

Используя репатриацию бывших польских граждан, многие советские граждане польской национальности под влиянием антисоветских элементов подавали заявления о выходе из советского гражданства и выезде в Польшу.

Особенно массовый характер подачи таких заявлений зафиксирован в Житомирской и Каменец-Подольской области, о чем мы Вас информировали № 1412/с от 23 апреля с.г.

Изучая причины массовой подачи поляками заявлений о выходе из советского гражданства, установлено, что одной из основных причин является распространение провокационных измышлений антисоветских элементов о якобы предстоящих репрессиях со стороны органов Советской власти над поляками, вследствие чего часть поляков пыталась выехать в Польшу.

Осуществляя агентурно-оперативные мероприятия по розыску организаторов антисоветской деятельности среди польского населения, МГБ УССР и УМГБ Житомирской области при завершении репатриации бывших польских граждан были получены агентурные данные, свидетельствующие о том, что в г. Житомире действовала антисоветская группа поляков в количестве 7 человек во главе с ДРАГОМИРЕЦКИМ и ЖУРАВСКИМ, проводившая антисоветскую работу среди местного польского населения по организации массовой подачи заявлений о выходе из советского гражданства и снабжению антисоветских элементов фиктивными документами на выезд в Польшу.

Располагая достаточными и проверенными материалами о деятельности антисоветской группы поляков в гор. Житомире, на выявленных ее участников было заведено и вскоре реализовано агентурное дело „НЕЛЕГАЛЫ”

В результате активной разработки и реализации дела „НЕЛЕГАЛЫ” арестованы:

ДРАГОМИРЕЦКИЙ Анатолий Антонович, 1914 г. рождения, уроженец г. Житомира, поляк, гражданин СССР, беспартийный, без определенных занятий.

АДАШКЕВИЧ-ДРАГОМИРЕЦКАЯ Каролина Владиславовна, 1895 года рождения, уроженка гор. Константиновки, Сталинской области, поляка, гражданка СССР, в 1928 г. была раскулачена и осуждена за антисоветскую деятельность к 5 годам ИТЛ, без определенных занятий.

Podczas repatriacji MGB USRS wykryło szereg faktów nadużyć ze strony poszczególnych pracowników ZPP, zajmujących się sporządzaniem i sprzedażą fałszywych dokumentów na wyjazd do Polski również w wielu innych obwodach USRS.

Wszystkim tym nadużyciom pracowników ZPP w porę położyły kres organy MGB USRS, dzięki czemu zapobieżono próbom nielegalnych wyjazdów antysowieckiego elementu do Polski.

Wykorzystując repatriację byłych obywateli polskich, wielu obywateli sowieckich narodowości polskiej pod wpływem antysowieckiego elementu składało podania o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego i wyjazd do Polski.

Sz szczególnie masowy charakter składania takich podań został odnotowany w obwodach: żytomierskim i kamieniecko-podolskim, o czym Was już informowaliśmy w nr 1412/s z 23 kwietnia br.

Analizując przyczyny masowego składania podań dotyczących rezygnacji z obywatelstwa sowieckiego przez Polaków ustalono, że jedną z głównych przyczyn jest rozpowszechnianie przez element antysowiecki prowokacyjnych kłamstw o zbliżających się jakoby represjach wobec Polaków ze strony organów Władzy Sowieckiej, wskutek czego część Polaków próbowała wyjechać do Polski.

W wyniku realizacji przedsięwzięć agenturalno-operacyjnych związanych z poszukiwaniem organizatorów działalności antysowieckiej wśród ludności polskiej, MGB USRS i UMGB obwodu żytomierskiego otrzymały po zakończeniu repatriacji byłych obywateli polskich dane agenturalne świadczące o tym, że w m. Żytomierzu działała antysowiecka grupa Polaków licząca 7 osób z DRAGOMIRECKIM i ŻURAWSKIM na czele, prowadząca antysowiecką działalność wśród miejscowej ludności polskiej w celu zorganizowania masowego składania podań o rezygnację z obywatelstwa sowieckiego oraz zaopatrzenia elementu antysowieckiego w fałszywe dokumenty na wyjazd do Polski.

Dysponując wystarczającymi i sprawdzonymi materiałami o działalności antysowieckiej grupy Polaków w mieś[cie] Żytomierzu, wobec ujawnionych jej uczestników była wszczęta i wkrótce zrealizowana sprawa rozpracowania agenturalnego „NIELEGAŁY”.

W rezultacie aktywnego rozpracowania oraz realizacji sprawy „NIELEGAŁY” zostali aresztowani:

DRAGOMIRECKI Anatol s. Antoniego, urodzony w 1914 r. w m. Żytomierzu, Polak, obywatel ZSRS, bezpartyjny, bez stałego zajęcia.

ADASZKIEWICZ-DRAGOMIRECKA Karolina c. Władysława, urodzona w 1895 roku w mieście Konstantynówka w obwodzie stalińskim, Polka, obywatelka ZSRS, w 1928 r. wywłaszczona i skazana za antysowiecką działalność na 5 lat ITŁ, bez stałego zajęcia.

ŻURAWSKI Piotr s. Aleksandra, urodzony w 1910 r. we wsi Bud-

ЖУРАВСКИЙ Петр Александрович, 1910 г. рождения, уроженец с. Будкинцы, Житомирского района, той же области, поляк, гражданин СССР, без определенных занятий, и другие, всего 7 человек.

Агентурно-следственным путем установлено, что ДРАГОМИРЕЦКИЙ А.А. в мае 1945 года получил фиктивные документы от СВЯТОСЛАВСКО-ГО-СВИЖЕВСКОГО (арестован и осужден) и нелегально выехал в Польшу, откуда при неизвестных обстоятельствах возвратился в гор. Житомир.

Проживая в гор. Житомире, ДРАГОМИРЕЦКИЙ совместно с ЖУРАВСКИМ, своей матерью АДАШКЕВИЧ Каролиной и другими, будучи антисоветски настроены, склоняли к выезду в Польшу местных поляков, оказывая им за взятки помощь в приобретении фиктивных справок и оформлении документов на право выезда в Польшу.

ДРАГОМИРЕЦКИЙ кроме этого, начиная с февраля 1946 года систематически посещал Главпочтамт гор. Житомира, где под видом представителя польской стороны советско-польской смешанной комиссии по репатриации бывших польских граждан, писал заявления местным полякам, желающим выехать в Польшу, за что брал крупные суммы денег.

Все арестованные по этому делу сознались в проведении антисоветской деятельности по оформлению и продаже антисоветским элементам фиктивных документов на выезд в Польшу.

Следствие по их делу ведем в направлении полного вскрытия их преступной антисоветской работы и возможной связи с белопольским подпольем.

По этому вопросу мы информировали МГБ СССР № 2393/с от 6.6.46 г.

Необходимо отметить, что во время репатриации бывших польских граждан выехало на территорию Польши значительное количество подучетного антисоветского элемента.

О ходе репатриации быв. польских граждан в Польшу, вскрытых и ликвидированных в связи с репатриацией антисоветских групп, а также организаторов разных злоупотреблений мы регулярно информировали МГБ СССР отдельными сообщениями.

Дальнейшие агентурно-оперативные мероприятия по разработке оставшихся польских антисоветских элементов направлены на выявление и ликвидацию агентуры иноразведок, остатков организованного белопольского подполья и перехвата каналов связи его с зарубежными центрами.

О результатах будем информировать.

МИНИСТР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УССР

Генерал – Лейтенант

САВЧЕНКО

kińce w rejonie zytomierskim w obwodzie zytomierskim, Polak, obywatel ZSRS, bez stałego zajęcia i inni, łącznie 7 osób.

W wyniku działań agenturalno-śledczych ustalono, że DRAGOMIRECKI A.A. w maju 1945 roku otrzymał fałszywe dokumenty od SWIATOSŁAWSKIEGO-SWIŻEWSKIEGO (aresztowany i skazany) i nielegalnie wyjechał do Polski, skąd wrócił do mias[ta] Żytomierza w nieznanych okolicznościach.

Mieszkając w mieś[cie] Żytomierzu, DRAGOMIRECKI wspólnie z ŻURAWSKIM, ze swoją matką ADASZKIEWICZ Karoliną i innymi, będąc nastawieni antysowiecko nakłaniali do wyjazdu do Polski miejscowych Polaków, za łapówki okazując im pomoc w uzyskaniu fikcyjnych zaświadczeń i załatwieniu formalności związanych z prawem wyjazdu do Polski.

Ponadto DRAGOMIRECKI, począwszy od lutego 1946 roku systematycznie odwiedzał główny urząd pocztowy mias[ta] Żytomierza, gdzie udając przedstawiciela strony polskiej w mieszanej komisji sowiecko-polskiej do spraw repatriacji byłych obywateli polskich, pisał podania miejscowym Polakom, którzy chcieli wyjechać do Polski, za co brał grube pieniądze.

Wszyscy aresztowani w tej sprawie przyznali się do działalności antysowieckiej związanej z wystawianiem i sprzedażą fałszywych dokumentów na wyjazd do Polski elementom antysowieckim.

Prowadzimy śledztwo w tej sprawie, w celu całkowitego ujawnienia ich przestępczej, antysowieckiej działalności i ewentualnego kontaktu z *bielopolskim* podziemiem.

O sprawie tej informowaliśmy MGB ZSRS w nr 2393/s z 6.6.46 r.

Należy podkreślić, że podczas repatriacji byłych obywateli polskich wyjechała na terytorium Polski duża ilość elementu antysowieckiego nie objętego ewidencją.

O przebiegu repatriacji był[ych] obywateli polskich do Polski, o ujawnionych i likwidowanych w związku z repatriacją grupach antysowieckich, jak również o organizatorach różnych nadużyć, regularnie informowaliśmy MGB ZSRS odrębnymi doniesieniami.

Dalsze przedsięwzięcia agenturalno-operacyjne związane z rozpracowaniem pozostałych polskich elementów antysowieckich mają na celu wykrycie i likwidację agentury obcych wywiadów, pozostałości zorganizowanego *bielopolskiego* podziemia i przechwycenie jego kanałów kontaktowych z ośrodkami zagranicznymi.

O rezultatach będziemy informować.

MINISTER BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO USRS
Generał – Lejtenant
SAWCZENKO

№ ^а-2911/^с^а

„^а-23^а” августа 1946 года

г. Киев

отпеч. 3 экз.

1 – адресату

1 – в дело Секр. МГБ УССР

1 – 2 Упр. МГБ УССР

исп. Иовенко – 6 отд.

Основание: ^а-Отчеты УМГБ и наши спецсообщения в МГБ СССР за 1945–
1946 годы.^а

Печатала Гельман

^а-Верно: (—)^а

ДА СБУ (Київ), ф. 16, оп. 7 (1950), спр. 4, Т. 16, арк. 365–371.

Копія, машинопис.

Під текстом нерозбірливий прямокутний штамп, на якому вписано від руки дату: „23 XI 46”.

^а · ^а Вписано від руки.

¹ Утехін Г., у 1946 – заступник начальника 2-го Головного управління МГБ СРСР, у 1949–1951 – начальник 1-го Управління МГБ СРСР; генерал-майор.

Nr ^a-2911/s^{-a}

„^a-23^{-a}” sierpnia 1946 roku

m. Kijów

wyd[rukowano] w 3 egz.

1 – do adresata

1 – do akt Sekr[etariatu] MGB USRS

1 – do 2 Zarz[ądu] MGB USRS

wyk. Iowienko – 6 wyd.

Podstawa: ^a-Sprawozdania UMGB i nasze meldunki specjalne do MGB za
lata 1945–1946.^{-a}

Przepisała Gielman

^a-Za zgodność: (—)^{-a}

PA SBU (Kijów), f. 16, op. 7 (1950), spr. 4., T. 16, ark. 365–371.

Kopia, maszynopis.

Pod tekstem bardzo niewyraźnie odbita prostokątna pieczęć, na której odręcznie wpisano datę: 23 XI 46.

^a -^a Wpisano odręcznie.

¹ Utiechin G. – w 1946 zca naczelnika 2 Zarządu Głównego MGB ZSRS, w l. 1949–1951 naczelnik 1 Zarządu MGB ZSRS; gen mjr.

Після 1 вересня 1946, Київ. Довідка І. Русецького про хід переселення українського населення з Польщі та польських громадян із західних областей УРСР станом на 1 вересня 1946 р.

СЕКРЕТНО

СПРАВКА¹

о ходе эвакуации украинского населения из Польши и польских граждан с территории западных областей УССР по состоянию на 1-е сентября 1946 года

[I.] ПОДАНО ЗАЯВЛЕНИЙ ОБ ЭВАКУАЦИИ УКРАИНСКИМ НАСЕЛЕНИЕМ В ПОЛЬШЕ

№№ пп	Наименование областей, куда из'явили желание эвакуироваться	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ
1.	Ворошиловградская	1567 [?]	6800
2.	Днепропетровская	6339	23651
3.	Запорожская	9577	34589 [?]
4.	Кировоградская	2447	10520
5.	Николаевская	4261	15515
6.	Одесская	7725	27853
7.	Полтавская	1873 [?]	5061
8.	Сталинская	3113	12901
9.	Сумская	793	3142
10.	Харьковская	1072	4765
11.	Херсонская	5107	18756
12.	Прочие области	98	232
	ИТОГО:	43972	167095
13.	Волынская	6545	22549
14.	Дрогобычская	8182	34073
15.	Львовская	14689	56405
16.	Ровенская	4677	17082
17.	Станиславская	5206	19967
18.	Тернопольская	41183	173722
	ИТОГО:	80482	323798
	ВСЕГО:	124454	490893
	Подготовлено к эвакуации	123920 [?]	483000 [?]

Po 1 września 1946, Kijów. Zbiorcza informacja I. Rusieckiego o rezultatach przesiedleń ludności ukraińskiej z Polski oraz obywateli polskich z zachodnich obwodów USRS. Stan na 1 września 1946 r.

TAJNE

INFORMACJA¹

o przebiegu ewakuacji ludności ukraińskiej z Polski i obywateli polskich z terytorium zachodnich obwodów USRS
według stanu na 1 września 1946 roku

[I.] PODANIA O EWAKUACJĘ ZŁOŻONE PRZEZ LUDNOŚĆ UKRAIŃSKĄ W POLSCE

Lp.	Nazwa obwodu, do którego chcieli zostać ewakuowani	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	1567 [?]	6800
2.	Dniepropietrowski	6339	23651
3.	Zaporoski	9577	34589 [?]
4.	Kirowogradzki	2447	10520
5.	Nikołajewski	4261	15515
6.	Odeski	7725	27853
7.	Połtawski	1873 [?]	5061
8.	Staliński	3113	12901
9.	Sumski	793	3142
10.	Charkowski	1072	4765
11.	Chersoński	5107	18756
12.	Inne obwody	98	232
	RAZEM:	43972	167095
13.	Wołyński	6545	22549
14.	Drohobycki	8182	34073
15.	Lwowski	14689	56405
16.	Rówieński	4677	17082
17.	Stanisławski	5206	19967
18.	Tarnopolski	41183	173722
	RAZEM:	80482	323798
	ŁĄCZNIE:	124454	490893
	Przygotowano do ewakuacji	123920 [?]	483000 [?]

**II. Отправлено из Польши украинского населения в области УССР
по состоянию на 1-е сентября 1946 года**

№№ пп	Наименование области	Отправлено с 1.XI.44 г. по 1 сентября 46 года			в т.ч. отправлено с 25.VIII.46 г. по 1.IX.46 г.		
		Вагонов	хозяйств	в них душ	ваго- нов	хоз-в	в них душ
1.	Ворошиловградская	611	1555	6782	-	-	-
2.	Днепропетровская	2927	6524	23593	-	-	-
3.	Запорожская	4339 [?]	9409	34270	-	-	-
4.	Кировоградская	1048	2428 [?]	10250	-	-	-
5.	Николаевская	2265	4208	15348 [?]	-	-	-
6.	Одесская	3587	7627	27534	-	-	-
7.	Полтавская	928	1372 [?]	7963	-	-	-
8.	Сталинская	1183	3110	12490	-	-	-
9.	Сумская	204	774	3061	-	-	-
10.	Харьковская	424	1072	4573	-	-	-
11.	Херсонская	2699	5021	18531 [?]	-	-	-
12.	Прочие области	9	97	228	-	-	-
	ИТОГО:	20224	43497	164623	-	-	-
13.	Волынская	2660	6525	22461	-	-	-
14.	Дрогобычская	1918	8180	34063	-	-	-
15.	Львовская	4837	14682 [?]	56254 [?]	-	-	-
16.	Ровенская	2511	4657	16995	-	-	-
17.	Станиславская	2091	5202	19925	-	-	-
18.	Тернопольская	16612	41177	173578 [?]	-	-	-
	ИТОГО:	30629	80423	323286	-	-	-
	ВСЕГО:	50853	123920	488009 [?]	-	-	-

ПРИМЕЧАНИЕ к формам № 1 и № 2: в число поданных заявлений об эвакуации и фактически эвакуированных, кроме отправок, произведенных Главным Уполномоченным Правительства УССР, включены предварительные данные об отправках украинского населения, произведенных Главным Уполномоченным Правительства УССР из зоны его деятельности в Польше в УССР в количестве 1468 семейств, 5902 человека, 1211 вагонов.

II. Ludność ukraińska wysłana z Polski do obwodów USRS
według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Wysłano od 1.XI.44 r. do 1 września 46 roku			W tym wysłano od 25.VIII.46 r. do 1.IX.46 r.		
		Wagonów	Gospo- darstw	W nich dusz	Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	611	1555	6782	-	-	-
2.	Dniepropietrowski	2927	6524	23593	-	-	-
3.	Zaporoski	4339 [?]	9409	34270	-	-	-
4.	Kirowogradzki	1048	2428 [?]	10250	-	-	-
5.	Nikołajewski	2265	4208	15348 [?]	-	-	-
6.	Odeski	3587	7627	27534	-	-	-
7.	Połtawski	928	1372 [?]	7963	-	-	-
8.	Staliński	1183	3110	12490	-	-	-
9.	Sumski	204	774	3061	-	-	-
10.	Charkowski	424	1072	4573	-	-	-
11.	Chersoński	2699	5021	18531 [?]	-	-	-
12.	Inne obwody	9	97	228	-	-	-
	RAZEM:	20224	43497	164623	-	-	-
13.	Wołyński	2660	6525	22461	-	-	-
14.	Drohobycki	1918	8180	34063	-	-	-
15.	Lwowski	4837	14682 [?]	56264 [?]	-	-	-
16.	Rówieński	2511	4657	16995	-	-	-
17.	Stanisławski	2091	5202	19925	-	-	-
18.	Tarnopolski	16612	41177	173578 [?]	-	-	-
	RAZEM:	30629	80423	323286	-	-	-
	ŁĄCZNIE:	50853	123920	488009 [?]	-	-	-

UWAGA do formularzy nr 1 i 2. Do liczby tych, którzy złożyli podania o ewakuację i rzeczywiście ewakuowanych, prócz wysyłek prowadzonych przez Głównego Przedstawiciela Rządu USRS, włączono wcześniejsze dane o wysyłkach ludności ukraińskiej przeprowadzonych przez Głównego Pełnomocnika Rządu USRS z obszaru jego działalności w Polsce do USRS w ilości: 1468 rodzin, 5902 osób, 1211 wagonów.

III. Прибыло в УССР на места украинского населения

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование области	Прибыло с 1.XI.44 г. по 1.IX.46 г.			В т.ч. прибыло с 25.8.46 по 1.IX.1946 года		
		Вагонов	Хозяйств	В них душ	Вагонов	Хоз-в	В них душ
1.	Ворошиловградская	645	1348	6317	-	-	-
2.	Днепропетровская	2686 [?]	5637	21349	-	-	-
3.	Запорожская	4485	3574	31211	-	-	-
4.	Кировоградская	1119	2239	10240	-	-	-
5.	Николаевская	2220	3865	12811	-	-	-
6.	Одесская	3657	4875	24474	-	-	-
7.	Полтавская	1205	1910	8171	-	-	-
8.	Сталинская	1560	3044	13201	-	-	-
9.	Сумская	385 [?]	563	2208	-	-	-
10.	Харьковская	424	929	4241	-	-	-
11.	Херсонская	3004	4660	16392	-	-	-
12.	Прочие области	-	6	18	-	-	-
	ИТОГО:	21390	40700 [?]	150633	-	-	-
13.	Волынская	1819	7146	25416	7	29	65
14.	Дрогобычская	2456	9064	35020	-	-	-
15.	Львовская	5259	13974	53624	19	30	124
16.	Ровенская	1810	2355	10505	-	-	-
17.	Станиславская	3439	7149	28321	-	-	-
18.	Тернопольская	18533	37697	156981	-	-	-
	ИТОГО:	33316	77885	309867	26	59	189
	ВСЕГО:	54706	117585 [?]	460500	26	59	189

III. Ludność ukraińska przybyła na miejsce do USRS
według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Przybyło od 1.XI.44 r. do 1.IX.46 r.			W tym przybyło od 25.8.46 do 1.IX.1946 roku		
		Wagonów	Gospo- darstw	W nich dusz	Wago- nów	Gospo- darstw	W nich dusz
1.	Woroszyłowgradzki	645	1348	6317	-	-	-
2.	Dniepropietrowski	2686 [?]	5637	21349	-	-	-
3.	Zaporoski	4485	3574	31211	-	-	-
4.	Kirowogradzki	1119	2239	10240	-	-	-
5.	Nikolajewski	2220	3865	12811	-	-	-
6.	Odeski	3657	4875	24474	-	-	-
7.	Połtawski	1205	1910	8171	-	-	-
8.	Staliński	1560	3044	13201	-	-	-
9.	Sumski	385 [?]	563	2208	-	-	-
10.	Charkowski	424	929	4241	-	-	-
11.	Chersoński	3004	4660	16392	-	-	-
12.	Inne obwody	-	6	18	-	-	-
	RAZEM:	21390	40700 [?]	150633	-	-	-
13.	Wołyński	1819	7146	25416	7	29	65
14.	Drohobycki	2456	9064	35020	-	-	-
15.	Lwowski	5259	13974	53624	19	30	124
16.	Rówieński	1810	2355	10505	-	-	-
17.	Stanisławski	3439	7149	28321	-	-	-
18.	Tarnopolski	18533	37697	156981	-	-	-
	RAZEM:	33316	77385	309867	26	59	189
	ŁĄCZNIE:	54706	117585 [?]	460500	26	59	189

СЕКРЕТНО

IV. Привезено скота украинским населением

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование области	Привезено скота с 1.XI.44 г. по 1.IX.1946 года				
		Крупного рогатого скота	Лошадей	Свиней	Овец и коз	Домашней птицы
1.	Ворошиловградская	1268	194	75	879	450
2.	Днепропетровская	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Запорожская	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Кировоградская	2242	314	71	1368 [?]	1017
5.	Николаевская	3656	1499	895	657	16373
6.	Одесская	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Полтавская	1819	493	347	783	2314
8.	Сталинская	2719	404	375	1205 [?]	1658
9.	Сумская	516	161	140	386	1069
10.	Харьковская	890	132	28	556 [?]	507
11.	Херсонская	3334	1573	927	1370	4928
12.	Прочие области	-	-	-	-	-
	ИТОГО:	34301	11941	7663	12300	73440
13.	Волынская	3305	2025	960	450	5941
14.	Дрогобычская	5025	2605	399	336	8187
15.	Львовская	9283	5840	1297	1662	7740
16.	Ровенская	2926	2682	2012	3686	2265
17.	Станиславская	5487	2573	1020	877	2516
18.	Тернопольская	22721	13689	1256	6963	9398
	ИТОГО:	48747 [?]	29414	6944	13974	36047
	ВСЕГО:	83045 [?]	41355	14607	26274	109487

IV. Zwierzęta hodowlane przywiezione przez ludność ukraińską według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Przywieziono bydła od 1.XI.44 r. do 1.IX.1946 roku				
		Bydła rogatego	Koni	Świń	Owiec i kóz	Ptactwa domowego
1.	Woroszyłowgradzki	1268	194	75	879	450
2.	Dniepropietrowski	4519	1718	1258	1721	12892
3.	Zaporoski	7707	3253	2070	1994	20826
4.	Kirowogradzki	2242	314	71	1368 [?]	1017
5.	Nikołajewski	3656	1499	895	657	16373
6.	Odeski	5631	2200	1477	1381	10406
7.	Połtawski	1819	493	347	783	2314
8.	Staliński	2719	404	375	1205 [?]	1658
9.	Sumski	516	161	140	386	1069
10.	Charkowski	890	132	28	556 [?]	507
11.	Chersoński	3334	1573	927	1370	4928
12.	Inne obwody	-	-	-	-	-
	RAZEM:	34301	11941	7663	12300	73440
13.	Wołyński	3305	2025	960	450	5941
14.	Drohobycki	5025	2605	399	336	8187
15.	Lwowski	9283	5840	1297	1662	7740
16.	Rówieński	2926	2682	2012	3686	2265
17.	Stanisławski	5487	2573	1020	877	2516
18.	Tarnopolski	22721	13689	1256	6963	9398
	RAZEM:	48747 [?]	29414	6944	13974	36047
	ŁĄCZNIE:	83045 [?]	41355	14607	26274	109487

V. Принято семейств в члены колхозов

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование области	Всего прибыло семейств	Принято семейств в члены колхозов	Наделено семейств приусад. участками	Наделено семейств домами с хоз. постр.	% охвата коллекти- визацией
1.	Ворошиловградская	1345	437	1302	531	32,4
2.	Днепропетровская	5637	4731	4419	1311	83,9 [?]
3.	Запорожская	8574	6949 [?]	6266	4071	81,0
4.	Кировоградская	2299	364	1336	280	15,9
5.	Николаевская	3865	3690	3690	3690	95,5
6.	Одесская	6875	5513	6624	4352	80,2
7.	Полтавская	1910	488	972	557	25,5
8.	Сталинская	3044 [?]	2525	2962	931	32,9 [?]
9.	Сумская	553	106	529	111	18,8
10.	Харьковская	929	267	719	189	28,7 [?]
11.	Херсонская	4660	2982	2867	1051	64,0
12.	Прочие области	6	-	-	-	-
	ВСЕГО:	39700 [?]	28052	31686	17074	70,6

СЕКРЕТНО

VI. Подано заявлений об эвакуации польскими гражданами с территории
УССР в Польшу

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование области	Число хозяйств, подавших заявления	В них душ
1.	Волынская	22024	67849
2.	Дрогобычская	46159	130526
3.	Львовская	98585 [?]	249387
4.	Ровенская	24028	74171
5.	Станиславская	29474	84094
6.	Тернопольская	78018	241859
7.	Черновицкая	3467	12019
	ВСЕГО:	301755	859905
	Подготовлено к эвакуации	289685 [?]	829546 [?]

V. Rodziny przyjęte na członków kolchozów

według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Łącznie przybyło rodzin	Przyjęto na członków kolchozów rodzin	Przydzielono rodzinom działki przyzagrodowe	Przydzielono rodzinom domy z zabudowaniami gospodarczymi	% objęcia kolektywizacją
1.	Woroszyłowgradzki	1345	437	1302	531	32,4
2.	Dniepropietrowski	5637	4731	4419	1311	83,9 [?]
3.	Zaporoski	8574	6949 [?]	6266	4071	81,0
4.	Kirowogradzki	2299	364	1336	280	15,9
5.	Nikołajewski	3865	3690	3690	3690	95,5
6.	Odeski	6875	5513	6624	4352	80,2
7.	Połtawski	1910	488	972	557	25,5
8.	Staliński	3044 [?]	2525	2962	931	32,9 [?]
9.	Sumski	553	106	529	111	18,8
10.	Charkowski	929	267	719	189	28,7 [?]
11.	Chersoński	4660	2982	2867	1051	64,0
12.	Inne obwody	6	-	-	-	-
	RAZEM:	39700 [?]	28052	31686	17074	70,6

TAJNE

VI. Podania złożone przez obywateli polskich o ewakuację z terytorium USRS do Polski

według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Ilość gospodarstw, które złożyły podania	W nich dusz
1.	Wołyński	22024	67849
2.	Drohobycki	46159	130526
3.	Lwowski	98585 [?]	249387
4.	Rówieński	24028	74171
5.	Stanisławski	29474	84094
6.	Tarnopolski	78018	241859
7.	Czerniowiecki	3467	12019
	RAZEM:	301755	859905
	Przygotowano do ewakuacji	289685 [?]	829546 [?]

VII. Отправлено в Польшу по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование области	Число вагонов	Число хоз-в	В них душ
1.	Волынская	3358	20867	64798
2.	Дрогобычская	3672	40286	115273 [?]
3.	Львовская	13618 [?]	85235	218711
4.	Ровенская	5019	22128	69075
5.	Станиславская	5889	26568	77930
6.	Тернопольская	17088	74467	233617
7.	Черновицкая	771	2993	10578 [?]
	ВСЕГО:	54360 [?]	272544	789982

СЕКРЕТНО

VIII. Вывезено скота украинским населением из Польши и польскими гражданами из УССР

по состоянию на 1-е сентября 1946 г.

№№ пп	Наименование поголовья скота	122452 хозяйствами украинского населения вывезено из Польши	272544 хозяйствами польских граждан вывезено из УССР
1.	Крупного рогатого скота	113457	103741
2.	Лошадей	54919	44939
3.	Свиней	23440	11312
4.	Овец и коз	46390	29333

VII. Wysłano do Polski według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa obwodu	Ilość wagonów	Ilość gospodarstw	W nich dusz
1.	Wołyński	3358	20867	64798
2.	Drohobycki	3672	40286	115273 [?]
3.	Lwowski	13618 [?]	85235	218711
4.	Rówieński	5019	22128	69075
5.	Stanisławski	5889	26568	77930
6.	Tarnopolski	17088	74467	233617
7.	Czerniowiecki	771	2993	10578 [?]
	RAZEM:	54360 [?]	272544	789982

TAJNE

VIII. Zwierzęta hodowlane wywiezione przez ludność ukraińską z Polski i przez obywateli polskich z USRS

według stanu na 1 września 1946 r.

Lp.	Nazwa pogłowia trzody	122 452 gospodarstwa ludności ukraińskiej wywiozły z Polski	272 544 gospodarstwa obywateli polskich wywiozły z USRS
1.	Bydła rogatego	113457	103741
2.	Koni	54919	44939
3.	Świń	23440	11312
4.	Owiec i kóz	46390	29333

IX. Сдано скота и с-х продуктов украинским населением в Польше Красной Армии и польскими гражданами в УССР органам Уполнаркомзага

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

№№ пп	Наименование поголовья скота и с/х продуктов	Единица измерен.	122452 хозяйствами украинского населе- ния сдано в Польше	272544 хозяйствами польских граждан сдано в УССР
1.	Крупного рогатого скота	голов	—	401
2.	Лошадей	—	—	380
3.	Овец и коз	—	—	23
4.	Свиней	—	—	1
5.	Зерновых культур	тонн	13453,0	7,8
6.	Картофеля	—	76511,0	353,6
7.	Овощей	—	2380,0	0,2
8.	Свеклы разной	—	4855,0	2,1
9.	Сена	—	} 53947,0	50,5
10.	Соломы	—		190,2
11.	Семян трав	—	151,0	—
12.	Мяса	—	15,0	—
13.	Скота в живом весе	—	29,0	—
14.	Масличных культур	—	23,0	0,9

ПРИМЕЧАНИЕ: – Уменьшение данных о сдаче украинским населением в Польше зерновых культур на 2052 тонн и скота в живом весе на 92 тонны объясняется тем, что по Красноставскому району принимались сводки о количестве сданной с/х продукции в тоннах, а в действительности же эти данные по Красноставскому району подавались в центнерах, что было обнаружено лишь при сдаче заключительного отчета райуполномоченного.

IX. Zwierzęta hodowlane i produkty rolne zdane przez ludność ukraińską w Polsce Armii Czerwonej i przez obywateli polskich w USRS organom *Upoŋmarkomzagu*

według stanu na 1 września 1946 roku

Lp.	Nazwa pogłowia trzody i produktów rolnych	jednostka miary	122 452 gospodarstwa ludności ukraińskiej zdały w Polsce	272 544 gospodarstwa obywateli polskich zdały w USRS
1.	Bydła rogatego	sztuk	–	401
2.	Koni	– –	–	380
3.	Owiec i kóz	– –	–	23
4.	Świń	– –	–	1
5.	Kultur zbożowych	ton	13453,0	7,8
6.	Ziemniaków	– –	76511,0	353,6
7.	Warzyw	– –	2380,0	0,2
8.	Buraków różnych	– –	4855,0	2,1
9.	Siana	– –	} 53947,0	50,5
10.	Słomy	– –		190,2
11.	Nasion traw	– –	151,0	–
12.	Mięsa	– –	15,0	–
13.	Żywca	– –	29,0	–
14.	Roślin oleistych	– –	23,0	0,9

UWAGA: – Zmniejszenie danych o ilości zdanych przez ludność ukraińską w Polsce kultur zbożowych o 2052 tony i żywca o 92 tony należy tłumaczyć tym, że w rejonie krasnostawskim dane zbiorcze o produktach rolnych podawano w tonach, w rzeczywistości dane z rejonu krasnostawskiego sporządzane były w cetnarach, co wyszło na jaw dopiero po oddaniu przez pełnomocnika rejonowego końcowego sprawozdania.

Х. ОСТАВЛЕНО ИМУЩЕСТВА

по состоянию на 1-е сентября 1946 года

	Украинским населением в Польше	Польскими гражданами в УССР
Число хозяйств	101588	98121
Всего на сумму (в тыс. руб.)	665652,1	233719,7
В т.ч. строений (в тыс. руб.)	615718,5	220193,7

ПРИМЕЧАНИЕ: Уменьшение общей стоимости имущества, оставленного украинским населением в Польше на 22355,9 тыс. руб., по раз'яснению Главного Уполномоченного Правительства УССР т. РОМАЩЕНКО, произошло вследствие исключения из общей оценки имущества стоимости лесов и садов, находившихся в собственности эвакуированных из Польши, оценка которых частично была включена в оперативные данные.

^аЗам. ^в НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ
УССР ПО ДЕЛАМ ЭВАКУАЦИИ
(—) И. РУСЕЦКИЙ²

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 6, арк. 192-200.
Копія, машинопис.

^{а-в} Дописано від руки.

¹ Правдоподібно це додаток – пор. документи 89 і 113. Немає супровідного листа. Збережений примірник важко розібрати, особливо цифри. Не вдалося однозначно розібрати всі цифри, у зв'язку з тим біля сумнівних цифр поставлено в тексті знак [?]. Крім того, встановлено, що додатки в колонках таблиць не завжди підраховані вірно.

² За Івана Русецького підписав його заступник, правдоподібно К. Піріг.

TAJNE

X. POZOSTAWIONE MIENIE

według stanu na 1 września 1946 roku

	Przez ludność ukraińską w Polsce	Przez obywateli polskich w USRS
Ilość gospodarstw	101588	98121
Łącznie na sumę (w tys. rub[li])	665652,1	233719,7
W tym zabudowań (w tys. rub[li])	615718,5	220193,7

UWAGA: Zmniejszenie wartości ogólnej mienia, pozostawionego przez ludność ukraińską w Polsce o 22355,9 tys. rub[li], według wyjaśnień Głównego Pełnomocnika Rządu USRS t. ROMASZCZENKI nastąpiło wskutek wyłączenia z łącznego szacunku mienia wartości lasów i sadów, będących własnością ewakuowanych z Polski, których szacunkowa wartość była częściowo włączona do danych operacyjnych.

^a-Zast[ępc]a^aNACZELNIK ZARZĄDU DO SPRAW EWAKUACJI
PRZY RADZIE MINISTRÓW USRS

(—) I. RUSIECKIJ²

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 6, ark. 192-200.
Kopia, maszynopis.

^a -^a Dopisano odręcznie.

¹ Prawdopodobnie jest to załącznik – por. dokumenty nr 89 i 113. Brak pisma przewodniego. Zachowany egzemplarz jest źle czytelny, zwłaszcza jeżeli chodzi o liczby. Mimo starań nie udało się jednoznacznie odczytać wszystkich cyfr, toteż wątpliwe wartości liczbowe opatrzone w tekście znakiem [?]. Ponadto stwierdzono, że składniki w kolumnach tabel nie zawsze zsumowano prawidłowo.

² Za Iwana Rusieckiego podpisał jego zastępca, prawdopodobnie K. Pyrih.

27 вересня 1946, Люблін. Звіт В. Рuzги МАП про українців, які відмовляються від виїзду до УРСР та нелегально повертаються

Люблінський воєвода
С.П. П/620/тін/46

Люблін, 27 вересня 1946 р.

До
Міністерства громадської адміністрації
(Гр. Міністр Вольський)
у Варшаві

У зв'язку з Угодою, укладеною між Урядом РП і УРСР про репатріацію українського населення з Польщі до УРСР та польського населення з УРСР на територію Польщі, констатуємо, що значна частина громадян української національності, які проживають на території повітів, охоплених евакуацією, не виявила бажання виїхати на схід і залишилася на території Люблінського воєводства.

Ця клопітка ситуація створює важку для вирішення проблему, оскільки в загальній масі українців, які залишилися після евакуації, є індивіди або групи індивідів з виразною антипольською, шовіністичною і фашистською настроєністю, що для органів безпеки і для загальної державної та господарчої політики є важкою перешкодою у виконанні їхніх завдань з огляду на те, що банди УПА, які лютують на терені і скоюють злочини, у цих окремих осіб або у груп людей знаходять підтримку у своїй терористичній та диверсійній діяльності.

Це тим більш небезпечно, що крім банд УПА, на території східних повітів воєводства вештаються і скоюють злочини також польські банди ВІН і НСЗ, які діють у згоді з упівцями.

Другою важливою і гострою справою, яка також вимагає негайного вирішення, є справа законного та незаконного повернення на територію РП значної кількості евакуйованих українців. У більшості випадків евакуйовані повернулися за польськими репатріаційними документами, або за документами, підписаними Начальником у справах репатріації у Бресті над Бугом. Характерним є факт, що траплялися випадки, коли українці, які повертаються, вимагали повернення їм господарств, зайнятих польським населенням, або ж просили відновити їм польське громадянство, що не має законного обґрунтування у чинному польському законодавстві про громадянство (закон від 1920 р.). А з другого боку, факт перебування на території УРСР та видання під час повернення громадянинові – українцеві за

**27 września 1946, Lublin. Pismo W. Róźgi do MAP dotyczące Ukraińców
odmawiających wyjazdu do USRS oraz powracających stamtąd
nielegalnie**

Wojewoda Lubelski
S.P. II/620/tjn/46

Lublin, dnia 27 września 1946 r.

Do
Ministerstwa Administracji Publicznej
(Ob. Minister Wolski)
w Warszawie

W związku z umową zawartą między Rządem R.P. a U.S.R.R. o repatriacji ludności ukraińskiej z Polski do U.S.R.R. i ludności polskiej z U.S.R.R. na terytorium Polski stwierdzono, że znaczny odsetek obywateli narodowości ukraińskiej z powiatów objętych ewakuacją nie wyraził chęci wyjazdu na wschód i pozostał w granicach Województwa Lubelskiego.

Kłopotliwa ta sytuacja stwarza obecnie o tyle trudny problem do rozwiązania, że w ogólnej masie pozostałych po ewakuacji ukraińców znajdują się jednostki, czy grupy jednostek, o wyraźnym nastawieniu antypolskim, szowinistycznym i faszystowskim, co dla władz bezpieczeństwa i dla ogólnej polityki państwowej oraz gospodarczej stanowi ciężką zaporę w wykonywaniu swych zadań z uwagi, iż grasujące bandy UPA w jednostkach tych, czy grupach, znajdują punkty oparcia dla realizacji swojej dywersyjnej i terrorystycznej działalności.

Tymbardziej jest to niebezpieczne, że obok band „U.P.A.” grasują na terenach wschodnich powiatów województwa i bandy polskie WIN i NSZ, które pozostają w porozumieniu z upowcami.

Drugim ważnym i palącym zagadnieniem, wymagającym również bezzwłocznego załatwienia, jest sprawa legalnego, czy nielegalnego, powrotu znacznej liczby ewakuowanych ukraińców na teren R.P. W dużej większości wypadków ewakuowani powrócili za dokumentami repatrianckimi polskimi, względnie za dokumentami podpisanymi przez Naczelnika do spraw repatriacji w Brześciu n. Bugiem. Znamienne są fakty, że zdarzyły się wypadki żądania przez powracających ukraińców zwrotu gospodarstw objętych w posiadanie przez ludność polską, lub też prośby o przywrócenie obywatelstwa polskiego, co nie znajduje prawnego uzasadnienia w dotychczasowym prawodawstwie polskim o obywatelstwie (ustawa z r. 1920). Z drugiej zaś strony fakt przebywania w granicach U.S.R.R. i przy powrocie wystawienia obywatelowi narodowości ukraińskiej

національністю – польських репатріаційних документів, не є достатнім аргументом, який доводить, що цей громадянин втратив громадянство УРСР.

Особливі труднощі постали у зв'язку з реалізацією циркуляру Міністерства громадської адміністрації від 31.VIII.1945 р. № ж. II П. 11798/1405/45/488/тйн, в якому йдеться про справу нелегального повернення евакуйованих до УРСР українців. Через те траплялося, що відповідні старости згідно з розпорядженням передавали українців, які поверталися, компетентним радянським органам, а останні взагалі не хотіли їх прийняти. Зафіксовано також випадок, коли радянська військова прикордонна охорона прийняла втікачів, але інші компетентні органи в Бресті над Бугом увесь транспорт повернули назад на територію РП. Це викликало до певної міри почуття безпорадності адміністративних органів.

Третьою дещо вужчою, але також важливою проблемою, є справа виключення з території Польщі та обведення дротом солдатами Червоної Армії 2 сіл Томашівського повіту – Седлиськ і Гребенного. Як відомо, у Люблінському воєводстві працює III змішана польсько-радянська розмежувальна підкомісія, завданням якої є остаточне визначення лінії кордону. Поведінка солдатів Червоної Армії у цьому випадку може справляти враження свавілля, особливо через те, що діяльність цих солдатів вже викликала паніку та дала антиурядовим елементам можливість розповсюджувати наклепи і брехливі відомості.

Доводячи вищенаведене до відома Гр. Міністра, прошу надати справі належний хід і прийняти відповідні розпорядження.

Воєвода:
(—) В. Рузга

А МВСіА РП, ф. МАР 301, арк. 260–261.

Оригінал, машинопис.

Зліва вгорі під заголовком резолюція від руки: „II Деп[артамент] гр. Шнек” з підписом правдоподібно В. Вольського і датою: „1.X”; поруч прямокутний штамп про надходження з написом: „Генер[альний] Уповнов[ажений] Уряду РП у справах репатріації СЕКРЕТАРІАТ” з вписаним від руки номером журналу кореспонденції: „2055/46”.

karty repatriacyjnej polskiej, nie jest dostatecznym argumentem przekonyującym, że obywatel ten stracił obywatelstwo U.S.R.R.

Szczególne trudności przytym wyłoniły się na tle realizacji okólnika Ministerstwa Administracji Publicznej z dnia 31.VIII.1945 r. L.dz. II P.11798/1405/45/488/tjn, traktującego sprawę nielegalnego powrotu ewakuowanych do U.S.R.R. ukraińców. Zaszły bowiem fakty, że właściwi starostowie zgodnie z zarządzeniem przekazywali powracających ukraińców kompetentnym władzom radzieckim, lecz ci wogóle nie chcieli ich przyjąć. Zanotowano też wypadek, że wojskowa straż pograniczna radziecka zbiegłych przejęła, lecz inne władze kompetentne w Brześciu n/Bugiem transport cały cofnęły z powrotem na terytorium R.P. Wywołało to do pewnego stopnia poczucie bezradności władz administracyjnych.

Trzecim nieco węższym, lecz nie mniej ważnym problemem jest kwestia wyłączenia z granic polski i odrutowania przez żołnierzy Armii Czerwonej 2 wsi powiatu Tomaszowskiego – Siedlisk i Hrebennego. Jak wiadomo, na odcinku województwa lubelskiego pracuje III mieszana podkomisja deliminacyjna polsko-radziecka, której zadaniem jest ostateczne ustalenie linii granicznej. Postępowanie żołnierzy Armii Czerwonej w tym wypadku wywoływać może pozory samowoli, zwłaszcza że czynności tych żołnierzy spowodowały już panikę i dały elementom przeciwrządowym pole do rozsiewania niezgodnych z prawdą i kłamliwych wiadomości.

Przedkładając powyższe Ob. Ministrowi do wiadomości, proszę o nadanie omawianym sprawom właściwego biegu i o spowodowanie odpowiednich zarządzeń.

Wojewoda:
(—) W. Różga

A MSWiA, MAP 301, k. 260–261.

Oryginał, maszynopis.

W lewym górnym rogu pod nagłówkiem odręczna dekretycja: Dep. II ob. Sznek, z podpisem prawdopodobnie W. Wolskiego i datą: 1.X; obok prostokątna pieczętka wpływu z napisem: Gener[alny] Pełn[omocnik] Rządu R.P. do spraw repatriacji SEKRETARIAT, z odręcznie wpisaną l. dz.: 2055/46.

Zachowano styl i pisownię epoki łącznie z ortografią oryginału.

10 листопада 1946, Київ. Загальна довідка 2 Управління МГБ УРСР щодо
стану польської колонії в Україні на жовтень 1946 р.

Совершенно секретно

ОБЩАЯ СПРАВКА

о состоянии польской колонии, наличии агентурно-осведомительного
аппарата и оперативных учетов по областям УССР (по данным УМГБ)
на октябрь 1946 года

№ № пп	Наименование областей	Колич. поль- ского на- селения	Агентура				Подучетный элем.			ПРИ- МЕЧА- НИЕ
			аг.	рез.	осв.	ВСЕГО	аг. дел ¹	дел- форм.	предв. аг. раз. ¹	
1.	Львовская	27111	20	1	23	44	5/19	26	5/45	
2.	Станиславская	8736	6	-	15	21	1/6	9	30/35	
3.	Дрогобычская	27485	15	3	105	123	2/10	31	21	
4.	Тернопольская	9927	7	-	46	53	-	22	7	
5.	Черновицкая	2345	-	-	7	7	1/2	-	-	
6.	Ровенская	2986	7	3	19	29	-	17	18/21	
7.	Волынская	883	4	-	25	29	2/в-р	5	5/6	
8.	Закарпатская	478	-	-	-	-	-	-	-	
	ИТОГО по Зап. обл.	79951	59	7	240	306	11/	110	86/	
9.	Киевская	33000	14	-	26	40	1/4	10	1	
10.	Житомирская	43000	40	6	277	323	8/	97	5	
11.	К-Подольская	50000	12	-	257	269	8/45	120	2/10	
12.	Винницкая	4223	4	-	47	51	3/13	11	20	
13.	Харьковская	81	3	-	8	11	1/3	3	3	
14.	Одесская	5620	5	-	6	11	-	17	12	
15.	Измаильская									свед. нет
16.	Николаевская	200	2	-	9	11	-	10	3	
17.	Херсонская									св. нет
18.	Д/Петровская	3905	7	-	17	24	-	16	19	
19.	Кировоградская	205	2	-	12	14	-	2	-	
20.	Сумская	15	-	-	-	-	-	1	-	
21.	Полтавская	26	-	-	-	-	-	-	-	
22.	Черниговская	-	-	-	-	-	-	-	-	
23.	Запорожская	15	-	-	1	1	-	-	-	
24.	Сталинская	30	1	-	1	2	-	1	-	
25.	Ворошиловградск.	963	2	-	14	16	1/3	8	-	
	ИТОГО по Вост. обл.	141280	92	6	675	773	22/	296	65/	
	ВСЕГО по УССР:	221231	151	13	915	1079	33/	406	151/	

10 listopada 1946, Kijów. Informacja ogólna 2 Zarządu MGB USRS dotycząca kolonii polskiej na Ukrainie. Stan na październik 1946 r.

Ściśle tajne

INFORMACJA OGÓLNA

o stanie kolonii polskiej, istniejącym aparacie agenturalno-informacyjnym i ewidencji operacyjnej w obwodach USRS (według danych UMGB)

na październik 1946 roku

Lp.	Nazwy obwodów	Liczba ludności polskiej	Agentura				Elem[ent] zaewidencjonowany			UWA- GI
			ag[en- ci]	rez[ly- denci]	inf[or- mato- rzy]	RA- ZEM	sprawy obiekto- we ¹	arkusze ewidencyj- ne	wstępne opracowa- nia opera- cyjne ¹	
1.	Lwowski	27111	20	1	23	44	5/19	26	5/45	
2.	Stanisławski	8736	6	-	15	21	1/6	9	30/35	
3.	Drohobycki	27485	15	3	105	123	2/10	31	21	
4.	Tarnopolski	9927	7	-	46	53	-	22	7	
5.	Czerniowiecki	2345	-	-	7	7	1/2	-	-	
6.	Rówieński	2986	7	3	19	29	-	17	18/21	
7.	Wołyński	883	4	-	25	29	2/a-r	5	5/6	
8.	Zakarpcki	478	-	-	-	-	-	-	-	
	ŁĄCZNIE w obw. zach.	79951	59	7	240	306	11/	110	86/	
9.	Kijowski	33000	14	-	26	40	1/4	10	1	
10.	Żytomierski	43000	40	6	277	323	8/	97	5	
11.	K[amieniecko]-Podolski	50000	12	-	257	269	8/45	120	2/10	
12.	Winnicki	4223	4	-	47	51	3/13	11	20	
13.	Charkowski	81	3	-	8	11	1/3	3	3	
14.	Odeski	5620	5	-	6	11	-	17	12	
15.	Izmailski									inf. brak
16.	Nikołajewski	200	2	-	9	11	-	10	3	
17.	Chersoński									inf. brak
18.	D[niepro]pietrowski	3905	7	-	17	24	-	16	19	
19.	Kirowogradzki	205	2	-	12	14	-	2	-	
20.	Sumski	15	-	-	-	-	-	1	-	
21.	Połtawski	26	-	-	-	-	-	-	-	
22.	Czernihowski	-	-	-	-	-	-	-	-	
23.	Zaporoski	15	-	-	1	1	-	-	-	
24.	Staliński	30	1	-	1	2	-	1	-	
25.	Woroszyłowgradzki	963	2	-	14	16	1/3	8	-	
	ŁĄCZNIE w obw. wsch.	141280	92	6	675	773	22/	296	65/	
	RAZEM w USRS:	221231	151	13	915	1079	33/	406	151/	

а) Переселено в Польшу из западных областей УССР – 775.441

б) Репатрииров. в Польшу из восточных обл. УССР – 37.227

ВСЕГО 812.668

ПРИМЕЧАНИЕ: До переселения и репатриации польская колония по нашим данным исчислялась:

а) запад. обл. УССР – 855.392

б) вост. обл. УССР – 178.507

ВСЕГО 1.033.899 чел.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТД-НИЯ 6 ОТДЕЛА 2 УПР. МГБ УССР

Капитан

(—) ВЛАСОВ

„10^а” ноября 1946 г.

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 12.

Оригінал, машинопис.

На тексті документа дві резолюції від руки: „т. Мазину” і „тов. Власову, 11.VI.47 г.”.

“ ” Вписано від руки.

¹ Кількість справ / кількість осіб, які проходять по справах.

- a) Przesiedlono do Polski z zachodnich obwodów USRS – 775.441
b) Repatriowano do Polski ze wschodnich obw[odów] USRS – 37.227
RAZEM 812.668

UWAGA: Przed przesiedleniem i repatriacją kolonia polska liczyła według naszych danych:

a) zach. obw. USRS	–	855.392
b) wsch. obw. USRS	–	178.507
RAZEM		<u>1.033.899</u> os[ób]

ZAST[ĘPCA] NACZELNIKA WYD[ZIA]ŁU 6 ODDZIAŁU 2 ZARZ[ĄDU]
MGB USRS
Kapitan
(—) WŁASOW

„^a10^a” listopada 1946 r.

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 12.

Oryginał, maszynopis.

Na tekście dokumentu dwie odręczne dekretacje: t. Mazin i tow. Własow. 11.VI.47 r.

^a - ^a Wpisano odręcznie.

¹ Ilość spraw / liczba osób występujących w sprawach.

Березень 1947, Київ. Довідка МГБ УРСР про важке становище українців, переселених з Польщі до східних областей УРСР та про діяльність ОУН серед переселенців

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Экз. № ____

СПРАВКА

**о положении украинцев-переселенцев, прибывших
из Польши по Люблинскому соглашению**

В соответствии с Люблинским соглашением 1944 года на Украину было переселено из Польши 118.724 семейства украинцев, общей численностью – 472.635 человек.

Значительная часть украинцев-переселенцев была направлена в Одесскую, Николаевскую, Херсонскую, Запорожскую, Днепропетровскую и др. восточные области УССР, остальные были расселены в районах Западной Украины.

Расселение переселенцев в Западной Украине прошло успешно, так как им почти всем были предоставлены дома и усадьбы, ранее принадлежавшие выехавшему из СССР польскому населению.

Совершенно иначе обстояло дело в восточных областях, где лишь часть переселенцев получила дома и усадьбы, ранее принадлежавшие немцам-колонистам, большинство же было расселено, главным образом, за счет уплотнения жилплощади колхозников.

Вследствие недостаточной подготовленности местных органов в размещении и трудоустройстве переселенцев, последним во многих случаях предоставлялось жилье – одна комната на две–три семьи, что вызывало нездоровые реагирования не только переселяемых, но и колхозников.

Оказавшись в тяжелых жилищных условиях, многие переселенцы вынуждены были размещаться в сараях, телятниках, свинарниках, конюшнях, амбарах и других совершенно непригодных для жилья помещениях.

Наряду с неблагоприятными жилищными условиями, многие переселенцы оказались также в затруднительных материальных условиях. Это обстоятельство усугубилось тем, что вследствие неурожая, в особенности в южных районах Украины, они не могли получить в ряде мест зерно и картофель, сданные ими частям Красной Армии с условием компенсации по прибытии к местам расселения.

Среди прибывших переселенцев оказалась значительная часть анти-

**Marzec 1947, Kijów. Informacja MGB USRS o ciężkiej sytuacji Ukraińców
przesiedlonych z Polski do wschodnich obwodów USRS
i działalności OUN wśród przesiedleńców**

ŚCIŚLE TAJNE

Egz. nr ____

INFORMACJA

o sytuacji Ukraińców-przesiedleńców, którzy przyjechali z Polski na mocy
Układu Lubelskiego

Zgodnie z Układem Lubelskim z 1944 roku, na Ukrainę przesiedlono z Polski 118.724 rodziny Ukraińców liczące łącznie – 472.635 osób.

Znaczną część Ukraińców-przesiedleńców skierowano do odeskiego, nikołajewskiego, chersońskiego, zaporoskiego, dniepropietrowskiego i in[nych] wschodnich obwodów USRS, pozostałych rozsielono w rejonach Zachodniej Ukrainy.

Rozlokowanie przesiedleńców na Ukrainie Zachodniej odbyło się pomyślnie, ponieważ prawie wszystkim oddano do dyspozycji domy i zagrody należące wcześniej do ludności polskiej, która wyjechała z ZSRS.

Zupełnie inaczej sprawa przedstawia się w obwodach wschodnich, gdzie tylko część przesiedleńców otrzymała domy i zagrody należące wcześniej do Niemców-kolonistów, a większość została rozlokowana przede wszystkim kosztem zagęszczenia powierzchni mieszkaniowej kołchoźników.

Wskutek niedostatecznego przygotowania lokalnych organów do rozlokowania i zatrudnienia przesiedleńców, tym ostatnim w wielu przypadkach oddawano do dyspozycji na mieszkanie – jeden pokój na dwie–trzy rodziny, co wywoływało niezdrowe reakcje nie tylko przesiedleńców, ale i kołchoźników.

Znalazszy się w trudnych warunkach mieszkaniowych, wielu przesiedleńców musiało zamieszkać w szopach, oborach, chlewach, stajniach, spichrzach i innych zupełnie nie przystosowanych do zamieszkania pomieszczeniach.

Obok niekorzystnych warunków mieszkaniowych, wielu przesiedleńców znalazło się również w ciężkiej sytuacji materialnej. Sytuację tę pogorszył fakt, że wskutek nieurodzaju, w szczególności w południowych rejonach Ukrainy, nie mogli oni otrzymać w szeregu miejscach zboża i ziemniaków za to, co zdali oddziałom Armii Czerwonej pod warunkiem zrekompensowania po przyjeździe do miejsc osiedlenia.

Wśród przybyłych przesiedleńców znaczna część to element antysowiecki,

советских элементов, кулаков, бандитов, участников националистических организаций, которые после прибытия к местам расселения развернули вражескую деятельность.

Так, например:

На территории Днепропетровской, Николаевской и Одесской областей в январе 1946 года была вскрыта и подвергнута аресту группа молодежи, участников ОУН из числа украинцев-переселенцев – ОМЕЛЯНЮК, МАШКЕВСКИЙ, МИСИЮК и др. в количестве 27 человек.

Показаниями арестованных установлено, что в связи с переселением на Украину, они получили директиву от уездного руководителя ОУН развернуть националистическую деятельность по месту расселения.

Выполняя это указание, они провели большую работу по вовлечению в ОУН новых членов, принимали меры к приобретению оружия, обсуждали на своих собраниях вопросы повстанческого и террористического характера и издавали рукописный журнал.

При обыске у арестованных были изъяты приказы и директивы ОУН, печати и штампы, шифр для пользования при переписке участников группы, а также отчеты руководителей групп о проделанной работе.

В Лисичанском районе Ворошиловградской области была вскрыта антисоветская националистическая группа украинцев-переселенцев – БОДАН, ЦЮПКО и другие в количестве 4-х человек.

Являясь украинскими националистами, они долгое время подвизались в Польше в так называемой украинской кооперации – „ЕДНІСТЬ” и проводили организованную пропагандистскую националистическую деятельность.

После переселения на Украину указанные лица устраивали нелегальные собрания, где клеветнически высказывались о Советском правительстве, порочили колхозную систему, призывали переселенцев отказываться от вступления в колхозы и склоняли их к возвращению в Польшу.

В селе Петропавловка, Амвросиевского района, Сталинской области, была вскрыта группа антисоветски настроенных переселенцев, участники которой отказывались получать помещения для жилья и хлеб взамен сданного ими на территории Польши, вели среди переселенцев антисоветскую агитацию, склоняя их к выезду в Польшу.

В период подготовки и выборов в Верховный Совет СССР они открыто высказывали свое нежелание принимать участие в голосовании, объясняя это тем, что весной они намерены выехать в Польшу.

kułacy, bandyci, członkowie organizacji nacjonalistycznych, którzy po przyjeździe do miejsc osiedlenia rozpoczęli wrogą działalność.

I tak na przykład:

Na terenie obwodu dnipropietrowskiego, nikołajewskiego i odeskiego, w styczniu 1946 roku wykryto i aresztowano grupę młodzieży, członków OUN składającą się z Ukraińców-przesiedleńców – OMIELANIUK, MASZKIEWSKIJ, MISIJUK i in[ni], razem 27 osób.

Na podstawie zeznań aresztowanych ustalono, że w związku z przesiedleniem na Ukrainę otrzymali oni polecenie od przywódcy powiatowego OUN, by rozwinąć działalność nacjonalistyczną w miejscu osiedlenia.

Wykonując to polecenie, włożyli dużo pracy we wciągnięcie do OUN nowych członków, podejmowali kroki mające zapewnić zdobycie broni, roztrząsali na swoich zebraniach problemy o charakterze powstańczym i terrorystycznym oraz wydawali pisaną ręcznie gazetę.

Podczas rewizji u aresztowanych skonfiskowano rozkazy i dyrektywy OUN, pieczętki i stemple, szyfr wykorzystywany w korespondencji między członkami grupy, a także sprawozdania kierowników grup z przeprowadzonej pracy.

W rejonie lisczańskim w obwodzie woroszyłowgradzkim ujawniono antysowiecką nacjonalistyczną grupę Ukraińców-przesiedleńców – BODAN, CIUPKO i inni, liczącą 4 osoby.

Będąc ukraińskimi nacjonalistami, przez długi czas działali oni w Polsce w tak zwanej ukraińskiej spółdzielni – „JEDNIST’ ” i prowadzili zorganizowaną nacjonalistyczną działalność propagandową.

Po przesiedleniu się na Ukrainę wymienione osoby zwoływały nielegalne zebrania, na których w oszczerczy sposób wyrażały się o Rządzie Sowieckim, szkalowały system kołchozowy, wzywały przesiedleńców do odmowy wstępowania do kołchozów i nakłaniały ich do powrotu do Polski.

We wsi Pietropawłówka w rejonie amwrosijewskim w obwodzie stałińskim wykryto grupę przesiedleńców o nastawieniu antysowieckim, której członkowie odmawiali przyjmowania pomieszczeń mieszkalnych i zboża w zamian za zdane przez nich na terenie Polski, prowadzili wśród przesiedleńców agitację antysowiecką nakłaniając ich do wyjazdu do Polski.

W okresie przygotowań do wyborów do Rady Najwyższej ZSRS otwarcie wyrażali oni swoją niechęć do wzięcia udziału w głosowaniu tłumacząc to tym, że wiosną zamierzają wyjechać do Polski.

Wykorzystując niedociągnięcia w zagospodarowaniu i zapewnieniu warunków bytowych przesiedleńcom i brak wśród nich masowej pracy uświadamiają-

Используя недочеты в хозяйственно-бытовом устройстве переселенцев и отсутствие массово-разъяснительной работы среди них, враждебные элементы повели среди переселенцев разложенческую работу, склоняя их не вступать в колхозы.

Проявленная медлительность со стороны местных органов в ряде мест по оказанию помощи переселенцам и тяжелое положение колхозов в связи с неурожаем усилили тенденции к отъезду в районы Западной Украины, где преобладает индивидуальная форма ведения сельского хозяйства.

Еще в 1945 году эти тенденции приняли массовый характер, переселенцы начали прекращать работы в колхозах, захватывали сданный ими скот, распродавали имущество и группами, пользуясь различными видами транспорта, уезжали из мест расселения.

В настоящее время в районах восточной Украины осталось около 9 тысяч семейств.

Бежавшие переселенцы в районы Западной Украины (Тернопольская, Львовская, Дрогобычская и др. области) испытывают серьезные затруднения, так как местные органы не в состоянии предоставить им необходимые жилищные условия.

Отдельным переселенцам удалось нелегально возвратиться в Польшу, где они распространяют о СССР различные клеветнические измышления.

МИНИСТР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
УКРАИНСКОЙ ССР –

САВЧЕНКО

„ ” марта 1947 г.

г. Киев,

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 153–156.

Копія, машинопис.

Зліва вгорі резолюція: „т. Медведєву, 20.06.”, підпис нерозбірливий, на полях приписка від руки: „тов. Власову. К матеріалам” та нерозбірливий підпис і дата: „23.VI-47 г.”; поруч підпис Власова з датою: „23.6.47”.

cej, wrogi element prowadził wśród przesiedleńców destrukcyjną działalność, nakłaniając ich do nie wstępowania do kołchozów.

Powolność, jaką przejawiały lokalne organy władzy w okazywaniu pomocy przesiedleńcom i ciężka sytuacja kołchozów w związku z nieurodzajem wzmogły tendencje wyjazdowe do rejonów Zachodniej Ukrainy, gdzie przeważa indywidualna forma prowadzenia gospodarstw rolnych.

Już w 1945 roku tendencje te przyjęły charakter masowy, przesiedleńcy zaczęli przerywać pracę w kołchozie, zabierali zdane przez siebie bydło, rozprzedawali dobytek i grupami, korzystając z różnych rodzajów transportu, wyjeżdżali z miejsc osiedlenia.

Do chwili obecnej w rejonach wschodniej Ukrainy pozostało około 9 tysięcy rodzin.

Przesiedleńcy, którzy uciekli do rejonów Zachodniej Ukrainy (obwód tarnopolski, lwowski, drohobycki i in[ne]) odczuwają poważne utrudnienia, ponieważ organy lokalne nie są w stanie zapewnić im niezbędnych warunków do życia.

Niektórym przesiedleńcom udało się wrócić do Polski, gdzie rozpowszechniają oni o ZSRS rozliczne oszczercze plotki.

**MINISTER BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
UKRAIŃSKIEJ SRS –
SAWCZENKO**

„ ” marca 1947 r.
m. Kijów

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 153–156.

Kopia, maszynopis.

Na lewym marginesie u góry odręczna adnotacja: t. Miedwiediew, 20.06 i podpis nieczytelny; na marginesie odręczny zapis: tow. Własow. Do materiałów i nieczytelny podpis oraz data: 23.VI-47 r.; obok podpis Własowa z datą: 23.6.47.

14 квітня 1947, Дрогобич. Доповідна записка В. Майструка П.Медведєву про результати кампанії з переселення поляків із Дрогобицької області за період з листопада 1944 р. до грудня 1946 р.

Совершенно секретно
Литер „А” экз. № __

НАЧАЛЬНИКУ 2 УПРАВЛЕНИЯ МГБ УССР
Полковнику
тов. МЕДВЕДЕВУ
гор. КИЕВ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

(об итогах переселения поляков из Дрогобычской области на территорию Польши).

На основании Люблинского соглашения от 9 сентября 1944 года между правительствами УССР и Польской Республики по вопросу обмена польским и украинским населением, на территории Дрогобычской области было создано 4 пункта, где с ноября м-ца 1944 г. по декабрь месяц 1946 г. происходила работа советско-польских комиссий по переселению поляков в Польшу.

К началу работы комиссий на территории области было выявлено и учтено 140513 чел. поляков.

За время работы указанных комиссий из общего числа проживающих в области поляков:

- а) зарегистрировалось на выезд в Польшу – 124 079 чел.
- б) из числа зарегистрировавшихся выехало в Польшу – 113 605 чел.
- в) осталось проживать на территории обл. – 26 908 чел.
из них не проходило регистрации на выезд
в Польшу – 16 434 чел.
- г) зарегистрировались, но впоследствии отказались от
выезда в Польшу и приняли советское гражданство – 4417 чел.
- д) зарегистрировались, частично получили эваколисты,
но не выехали в Польшу по различным причинам – 6057 чел.

Комиссия по переселению поляков свою работу закончила и выехала из гор. Дрогобыча в декабре месяце 1946 года.

**14 kwietnia 1947, Drohobycz. Raport W. Majstruką dla P. Miedwiediewa
o wynikach akcji przesiedlania Polaków z obwodu drohobyckiego
w okresie od listopada 1944 r. do grudnia 1946 r.**

Ścisłe tajne
Liter „A” egz. nr ____

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU MGB USRS
Pułkownika
tow. MIEDWIEDIEWA
m[iasto] Kijów

RAPORT

(o wynikach przesiedlenia Polaków z
obwodu drohobyckiego na terytorium
Polski).

Na podstawie układu lubelskiego z 9 września 1944 roku pomiędzy rządami USRS i Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie wymiany ludności polskiej i ukraińskiej, na terenie obwodu drohobyckiego utworzono 4 punkty, w których od m[iesiaca] listopada 1944 r. do miesiąca grudnia 1946 r. była prowadzona praca sowiecko-polskich komisji do spraw przesiedlenia Polaków do Polski.

Na początku pracy komisji, na terenie obwodu ujawniono i zewidencjonowano 140 513 os[ób] Polaków.

Podczas pracy wspomnianych komisji z ogólnej liczby Polaków zamieszkałych w obwodzie:

a) zarejestrowało się na wyjazd do Polski	– 124 079 os[ób]
b) z liczby zarejestrowanych wyjechało do Polski	– 113 605 os[ób]
c) pozostało, by mieszkać na terenie obw[odu]	– 26 908 os[ób]
w tym nie dokonało rejestracji na wyjazd do Polski	– 16 434 os[ób]
d) zarejestrowało się, ale później zrezygnowało z wyjazdu do Polski i przyjęło obywatelstwo sowieckie	– 4417 os[ób]
e) zarejestrowało się, częściowo otrzymało dokumenty ewakuacyjne, ale nie wyjechało do Polski z różnych przyczyn	– 6057 os[ób]

Komisja do spraw przesiedlenia Polaków zakończyła swoją pracę i wyjechała z mias[ta] Drohobycza w miesiącu grudniu 1946 roku.

Необходимо отметить, что с начала переселения, а затем и в процессе переселения поляков в Польшу, антисоветским националистическим польским подпольем, в частности участниками организации „Армия Крайова” и другим антисоветским элементом, среди польской части населения проводилась активная работа, направленная на срыв выезда поляков из СССР в Польшу.

Основными аргументами, которыми оперировали польские националисты в своей подрывной работе по срыву Люблинского соглашения, являлись их утверждения о том, что Западные области УССР, якобы принадлежат польскому государству и что, лишившись этих областей, Польша национально, политически и военно-экономически не сможет существовать как самостоятельное государство.

В связи с этим они призывали поляков ни в коем случае не выезжать в Польшу, не покидать территории Западных областей Украины, так как, по их утверждениям; „Это наша земля, здесь была, есть и будет Польша”.

В своей печатной и устной пропаганде польские националисты проповедывали будущее существование Польши в границах до 1939 года, выражая надежды на поражение Красной Армии, а после окончания войны начали распространять слухи о неизбежности гибели Советского государства в результате возникновения новой войны СССР с Англией и США и на политическую и военную поддержку последних в восстановлении „Великой Польши”.

Одновременно с этим польские националисты пытались запугать поляков „ужасным голодом” и плохими условиями жизни в районах Польши, куда производилось переселение поляков.

^бВ ноябре и декабре м-цах 1944 г. на территории области были отмечены случаи распространения антисоветских националистических польских листовок,^б а также нелегальной газеты „Подхалянин”, издававшейся руководством „АК”, призывающих поляков не выезжать в Польшу. Такие листовки и газеты распространялись в г.г. Дрогобыч, Самбор и Борислав. В то же время ^вв гор. Стрий на об’явлениях^в, оповещавших население о правилах переселения поляков, участниками польского подполья учинялись надписи:

^г„... Мы отсюда никуда не поедем. Мы здесь Польшу иметь будем...”^г

^дПринятыми нами мерами были выявлены и арестованы изготовители и распространители антисоветских листовок и подпольной газеты „АК” – „ПОДХАЛЯНИН”.^д

Так, в конце ноября м-ца 1944 года нами была арестована машинистка и связная Дрогобычского инспектората „АК” ДЮК Янина-Ванда Францишковна, 1913 года рождения, которая печатала и распространяла подпольную антисоветскую газету „Подхалянин”. При аресте у ДЮК были изъяты пишущая машинка, копировальная бумага и экземпляры „Подхалянина”. ДЮК на следствии созналась и была осуждена.

Należy odnotować, że od początku przesiedlenia i potem w trakcie przesiedlania Polaków do Polski, antysowieckie nacjonalistyczne podziemie polskie, w szczególności członkowie organizacji „Armia Krajowa” i inny antysowiecki element, prowadziły wśród polskiej części ludności aktywną działalność mającą na celu udaremnienie wyjazdu Polaków z ZSRS do Polski.

Podstawowymi argumentami, jakimi posługiwali się polscy nacjonaści w swej podziemnej działalności mającej na celu zerwanie porozumienia lubelskiego, były zapewnienia o tym, że zachodnie obwody USRS należą rzekomo do państwa polskiego i że po utracie tych obwodów Polska narodowo, politycznie i wojskowo-ekonomicznie nie będzie mogła istnieć jako niepodległe państwo.

W związku z tym wzywali oni Polaków, by w żadnym wypadku nie wyjeżdżali do Polski i nie porzucali terytorium zachodnich obwodów Ukrainy, ponieważ jak twierdzą: „To nasza ziemia, tutaj była, jest i będzie Polska”.

W swej drukowanej i ustnej propagandzie nacjonaści polscy głosili istnienie w przyszłości Polski w granicach sprzed 1939 roku wyrażając nadzieję na klęskę Armii Czerwonej, a po zakończeniu wojny rozpoczęli rozpowszechniać pogłoski o niechybnej zagładzie Państwa Sowieckiego w rezultacie wszczęcia nowej wojny ZSRS z Anglią i USA oraz politycznym i wojskowym wsparciu tych ostatnich przy przywracaniu „Wielkiej Polski”.

Jednocześnie nacjonaści polscy starali się zastraszyć Polaków „straszliwym głodem” i złymi warunkami życia w tych rejonach Polski, do których prowadzono przesiedlanie Polaków.

^bW miesiącach listopadzie i grudniu 1944 r. odnotowano na terenie obwodu przypadki rozpowszechniania antysowieckich polskich ulotek nacjonalistycznych,^b a także nielegalnej gazety „Podhalanin” wydawanej przez kierownictwo „AK” wzywające Polaków, by nie wyjeżdżali do Polski. Takie ulotki i gazety rozpowszechniane były w m. m. Drohobyczu, Samborze i Borysławiu. W tym samym czasie ^cw mieś[cie] Stryju, na obwieszczeniach^c informujących ludność o zasadach przesiedlenia Polaków, członkowie podziemia polskiego poczynili napisy:

^d„...Nigdzie stąd nie wyjedziemy. Tutaj będziemy mieć Polskę...”^d

^e„Dzięki podjętym przez nas działaniom wykryto i aresztowano autorów i osoby rozpowszechniające antysowieckie ulotki i gazetę podziemną „AK” – „PODHALANIN”.^e

I tak, pod koniec miesiąca listopada 1944 roku została aresztowana maszynistka i łączniczka Inspektoratu Drohobyckiego „AK” DIUK Janina-Wanda c. Franciszka, urodzona w 1913 roku, która przepisywała i rozpowszechniała antysowiecką gazetę podziemną „Podhalanin”. Podczas aresztowania DIUK skonfiskowano maszynę do pisania, kalkę i egzemplarz „Podhalanina”. DIUK podczas śledztwa przyznała się i została skazana.

В декабре месяце 1944 года был арестован член подпольной молодежной организации „ОРЛЕНТА” ИОХМАН Януш Францишкович, ученик 8 класса польской школы, у которого также была изъята пишущая машинка и ^вантисоветские листовки^в, содержащие призыв к полякам не выезжать в Польшу. ИОХМАН осужден.

28 декабря 1944 года при ликвидации Самборского обвода „АК” нами были арестованы руководящий состав „АК” во главе с комендантом обвода БАРЩ Зигмундом Феликсовичем, изъяты множительный аппарат, пишущие машинки и документы редакции издававшейся в Самборе антисоветской подпольной газеты „Подхаланин”.

Кроме проведения устной и печатной антисоветской пропаганды участницы белопольского подполья „Армии Крайовой” стали на путь проведения террористической и диверсионной деятельности, пытаясь этими методами вести борьбу с Советской властью, а также сорвать переселение поляков.

Так, в ночь на 22 января 1945 года участниками польского подполья при содействии сотрудника польской комиссии по эвакуации поляков, активного члена АК КРАСУЦКОГО Яна, было совершено ограбление помещения польской комиссии, в результате чего были похищены и частично сожжены в печах документы комиссии.

В ночь на 28 января 1945 года участниками „АК” в г. Самборе был совершен террористический акт над членом польской комиссии по переселению поляков в Польшу ЖЕГАДЛОВСКИМ Брониславом Ивановичем. В результате теракта ЖЕГАДЛОВСКИЙ был тяжело ранен.

Участники указанных преступлений после совершения таковых сразу же ушли на нелегальное положение и ^сскрылись^с в Польшу.

Вечером 5 марта 1945 года участниками польского подполья в г. Самборе был совершен диверсионный акт на железнодорожной станции. В результате диверсии был взорван один вагон, приготовленный для переселенцев в Польшу, и легко ранен один человек, эвакуировавшийся в Польшу.

Принятыми агентурно-оперативными мерами участники диверсионного акта ^сбыли выявлены^с, арестованы и осуждены.

После освобождения Дрогобычской области от немецких оккупантов и особенно, начиная с конца 1944 года, нами были приняты ^врешительные меры^в по ликвидации белопольского националистического антисоветского подполья и прочего антисоветского элемента.

В результате нанесения оперативного удара по польскому подполью нами после освобождения области на отчетный период арестовано 998 человек, из них:

а) участников польского подполья	– 618 чел.
б) разного антисоветского элемента из числа польского населения	– 380 чел.

W miesiącu grudniu 1944 roku został aresztowany członek podziemnej organizacji młodzieżowej „ORLETA” JOCHMAN Janusz s. Franciszka, uczeń 8 klasy polskiej szkoły, któremu również skonfiskowano maszynę do pisania i ^cantysowieckie ulotki^c zawierające apel do Polaków, by nie wyjeżdżali do Polski. JOCHMAN został skazany.

28 grudnia 1944 roku, podczas likwidacji Obwodu Samborskiego „AK” aresztowaliśmy kierownictwo „AK” z komendantem obwodu BARSZCZ Zygmuntem s. Feliksa na czele. Skonfiskowano powielacz, maszyny do pisania i dokumenty redakcji antysowieckiej gazety podziemnej „Podhalanin” wydawanej w Samborze.

Oprócz prowadzenia ustnej i drukowanej antysowieckiej propagandy, członkowie *bielopolskiego* podziemia „Armia Krajowa” rozpoczęli prowadzenie działalności terrorystycznej i dywersyjnej, starając się w ten sposób prowadzić walkę z Władzą Sowiecką, a także przerwać przesiedlenia Polaków.

I tak, w nocy na 22 stycznia 1945 roku, członkowie podziemia polskiego przy współpracy pracownika polskiej komisji do spraw ewakuacji Polaków, aktywnego członka AK KRASUCKIEGO Jana, dokonali grabieży lokalu komisji polskiej, w rezultacie czego skradziono i częściowo spalono w piecach dokumenty komisji.

W nocy na 28 stycznia 1945 roku członkowie „AK” w m. Samborze dokonali aktu terrorystycznego na członku polskiej komisji do spraw przesiedlenia Polaków do Polski, ŻEGADŁOWSKIM Bronisławie s. Jana. W rezultacie *teraktu* [aktu terrorystycznego] ŻEGADŁOWSKI został ciężko ranny.

Sprawcy powyższych przestępstw, po ich dokonaniu, od razu przeszli do podziemia i ^fukryli się^f w Polsce.

Wieczorem 5 marca 1945 roku, członkowie polskiego podziemia w m. Samborze dokonali aktu dywersji na stacji kolejowej. W rezultacie dywersji wysadzono jeden wagon przygotowany dla przesiedleńców do Polski i lekko raniono jedną osobę ewakuującą się do Polski.

Dzięki podjętym krokom agenturalno-operacyjnym sprawcy aktu dywersji ^gzostali wykryci^g, aresztowani i osądzeni.

Po wyzwoleniu obwodu drohobyckiego spod okupacji niemieckiej, a szczególnie poczynając od końca 1944 roku, podjęliśmy ^czdecydowane działania^c zmierzające do likwidacji *bielopolskiego* antysowieckiego podziemia nacjonalistycznego i pozostałego elementu antysowieckiego.

Po oswobodzeniu obwodu, w rezultacie naszego uderzenia operacyjnego w polskie podziemie, w okresie sprawozdawczym aresztowano 998 osób, w tym:

a) członków polskiego podziemia	- 618 os[ób]
b) różnego antysowieckiego elementu spośród ludności polskiej	- 380 os[ób]

Проведение указанных мероприятий резко повлияло на ход переселения поляков, ускорило таковой и к концу работы комиссий из области на территорию Польши выехало – 113605 человек.

В настоящее время, из числа оставшихся проживать на территории области поляков, зарегистрированы случаи подачи заявлений в органы милиции „ОВИР” с ходатайством о выходе из Советского гражданства с последующим разрешением выезда на жительство в Польшу.

Таких заявлений подано – 43, в основном от лиц, возвращающихся из спецлагерей и армий.

Наряду с этим необходимо отметить, что по данным агентуры за последнее время среди значительной части польского населения проявляются стремления выехать на постоянное местожительство в Польшу.

В связи с этим среди населения распространяются слухи о скором возобновлении работы советско-польских комиссий и продолжения эвакуации поляков в Польшу.

Одновременно часть антисоветски настроенных поляков продолжают проводить антисоветскую деятельность, распространяя провокационные слухи о неизбежности войны Англии и Америки против Советского Союза и восстановлении буржуазной Польши в границах до 1939 г.

-Нами указанные лица разрабатываются- в направлении вскрытия возможной их принадлежности к польскому подполью, а *-также частично репрессированы*^а.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МГБ ДРОГОБ. ОБЛ.
ПОЛКОВНИК –
(—) МАЙСТРУК

„^а-14^{-а}” апреля 1947 года

№ ^а-336^{-а}

гор. Дрогобыч

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 2, арк. 99–102.

Оригінал, машинопис.

На першій сторінці документу приписки від руки: „т. Мазин”, дата: „21/IV-47” і нерозбірливий підпис; „т. Власов! Поторопите остальные УМГБ выслать материалы. Готовьте доклад МГБ СССР”, дата: „23.4.47 г.”; „мне, 24.4.” з підписом Власова.

^а-^а Вписано від руки.

^б-^б Підкреслено від руки, а зліва на полях дописано: „Если нет у нас, срочно потребовать листовки для приобщения к докладу в МГБ СССР”, дата: „23.4.47 г.” і нерозбірливий підпис.

^в-^в Підкреслено від руки.

^г-^г Підкреслено від руки і дописано зліва на полях: „тоже самое”.

Dokonanie wspomnianych działań wyraźnie wpłynęło na przebieg przesiedlenia Polaków, przyspieszyło takowy i do końca pracy komisji wyjechało z obwodu na teren Polski – 113 605 osób.

W chwili obecnej wśród Polaków, którzy pozostali, by mieszkać na terenie obwodu, odnotowano przypadki składania podań do organów milicji „OWIR”, w których wyrażają oni chęć zrzeczenia się obywatelstwa sowieckiego i następnie proszą o pozwolenie na wyjazd do Polski.

Podaj takich wpłynęło – 43, przede wszystkim od osób, które wróciły z obozów specjalnych i wojska.

Ponadto trzeba nadmienić, że według danych agencji z ostatniego okresu, znaczna część ludności polskiej przejawia chęć wyjazdu i osiedlenia się w Polsce na pobyt stały.

W związku z tym rozchodzą się pogłoski wśród ludności, że wkrótce wznowią pracę komisje sowiecko-polskie i będzie kontynuowana ewakuacja Polaków do Polski.

Jednocześnie część antysowiecko nastawionych Polaków kontynuuje działalność antysowiecką rozpowszechniając prowokacyjne pogłoski o niechybnej wojnie Anglii i Ameryki przeciwko Związkowi Sowieckiemu i przywróceniu burzowej Polski w granicach sprzed 1939 r.

^hWymienione przez nas osoby są rozpracowywane^h pod kątem wykrycia ich ewentualnej przynależności do podziemia polskiego, a także ^cczęściowo represjonowane^c.

NACZELNIK ZARZĄDU MGB OBW[ODU] DROHOB[YCKIEGO]
PUŁKOWNIK –
(—) MAJSTRUK

„^a-14^a” kwietnia 1947 roku
nr ^a-336^a
mias[to] Drohobycz

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 2, ark. 99–102.

Oryginał, maszynopis.

Na pierwszej stronie dokumentu odręczne notatki: t. Mazin, data: 21/IV-47 i nieczytelny podpis; t. Własow! Przyspieszcie wysłanie materiałów przez pozostałe UMGB. Przygotujcie raport dla MGB ZSRS, data: 23.4.47 r.; Dla mnie, 24.4. i podpis Własowa.

^a-^a Wpisano odręcznie.

^b-^b Podkreślono odręcznie i na lewym marginesie dopisano: Jeśli nie mamy, to pilnie zażądać ulotek w celu załączenia do raportu dla MGB ZSRS, data: 23.4.47 r. i nieczytelny podpis.

^c-^c Podkreślono odręcznie.

^d-^d Podkreślono odręcznie i dopisano na lewym marginesie: tak samo.

д- -д Текст зазначений від руки подвійною вертикальною рисою зліва на полях.

є- -є Підкреслено і дописано зліва на полях: „т.е. их не нашли! И поэтому написали «скрылись!»”.

є- -є Підкреслено від руки і дописано на полях: „Кто, что, сколько, кто выявил и арестовал?”.

ж- -ж Підкреслено і дописано зліва на полях: „Почему не указали сущности разработок? Дать указания по ВЧ”, дата: „23.4.47 г.” і нерозбірливий підпис.

e- -e Tekst zaznaczony na lewym marginesie odręcznie pionową podwójną kreską.

f- -f Podkreślono i dopisano na lewym marginesie: tzn. nie znaleziono ich! i dlatego napisano „ukryli się!”.

g- -g Podkreślono odręcznie i dopisano na lewym marginesie: Kto, co, ilu, kto wykrył i aresztował?

h- -h Podkreślono i dopisano na lewym marginesie: Dlaczego nie podano istoty rozpracowań. Przekazać wytyczne przez WCz, data: 23.4.47 r. i nieczytelny podpis.

11 липня 1947, Київ. Лист М. Попереки до Є. Пітовранова про недоліки і зловживання під час кампанії з переселення

^аКопія^а

^а11^а июля 1947 г.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

^а№ 3000/П^а

Экз. № ^а3^а

^аЛит. „А”^а

НАЧАЛЬНИКУ 2 ГЛАВНОГО УПРАВЛЕНИЯ МГБ СССР

Генерал-майору

тов. ПИТОВРАНОВУ Е.П.¹

г. Москва

В соответствии с Люблинским Соглашением между Польским Комитетом Национального Освобождения и Правительством УССР от 9 сентября 1944 года, на Украину было переселено из Польши 118.724 ^бсемейства украинцев, общей численностью 472.635 человек.^б

Согласно этому соглашению, Правительство УССР обязалось возвращать натурой или компенсировать деньгами имущество, оставляемое украинским населением в Польше при переезде в УССР, а также возместить сельхозпродукты, сданные ими в Польше польским властям или заготовительным организациям Советской армии.

Правительство УССР также обязалось вернуть натурой оставленные посевы или компенсировать их зерном из расчета 400 кг на га.

По поступившим в МГБ УССР агентурным и другим данным устанавливается, что в процессе расчетов с переселенцами, из-за серьезных нарушений условий по осуществлению Люблинского Соглашения, допущенных Управлением по делам репатриации при Совете Министров УССР, имеют место факты злоупотреблений со стороны переселенцев в расчетах за оставленные ими в Польше имущество и сельхозпродукты, что в конечном итоге привело к преступному растранижению значительных государственных денежных средств и сельхозпродуктов.

Особой инструкцией по проведению соглашения предусматривалась запись данных об имуществе, посевах и сельхозпродуктах в специальных бланках только после тщательной проверки их количества и качества, оценка недвижимого имущества должна была вноситься по страховым документам, либо по определению его стоимости авторитетной комиссией; количество и качество сданных сельхозпродуктов – на основе справок поль-

11 lipca 1947, Kijów. Pismo M. Popierieki do J. Pitowranowa w sprawie nieporządków i nadużyć podczas akcji przesiedleńczej

^a11^a lipca 1947 r.

^anr 3000/p^a

^aKopia^a

ŚCIŚLE TAJNE

Egz. nr ^a3^a

^aLit[er] „A”^a

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU GŁÓWNEGO MGB ZSRS

Generała-majora

tow. PITOWRANOWA J. P.¹

m. Moskwa

Zgodnie z Układem Lubelskim zawartym pomiędzy Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego a Rządem USRS z 9 września 1944 roku, na Ukrainę przesiedlono z Polski 118.724 ^brodziny Ukraińców liczące łącznie 472.635 osób.^b

Zgodnie z tym układem, Rząd USRS zobowiązał się do zwrotu w naturze albo zrekompensowania pieniędzmi majątku, jaki ludność ukraińska pozostawiła w Polsce podczas przeprowadzania się do USRS, a także do wynagrodzenia za produkty rolne zdane przez nią w Polsce władzom polskim albo organom zaopatrzeniowym Armii Sowieckiej.

Rząd USRS zobowiązał się też do zwrotu w naturze pozostawionych zasiewów albo do zrekompensowania ich zbożem według rozliczenia 400 kg na ha.

Według napływających do MGB USRS danych agenturalnych i innych ustalono, że podczas rozliczeń z przesiedleńcami, z powodu poważnych naruszeń warunków wykonania Układu Lubelskiego, do jakich dopuścił Zarząd do spraw repatriacji przy Radzie Ministrów USRS, mają miejsce fakty nadużyć ze strony przesiedleńców w rozliczeniach za pozostawiony przez nich w Polsce dobytek i produkty rolne. W bilansie końcowym doprowadziło to do karygodnego trwonienia znacznych państwowych środków pieniężnych i produktów rolnych.

W specjalnej instrukcji w sprawie realizacji układu przewidziano zapisywanie informacji o majątku, zasiewach i produktach rolnych w specjalnych formularzach dopiero po dokładnym sprawdzeniu ich liczby i jakości, oszacowanie majątku nieruchomego miało być zapisywane na podstawie dokumentów ubezpieczeniowych albo po oszacowaniu jego wartości przez autorytatywną komisję, ilość i jakość zdanych produktów rolnych – na podstawie informacji władz pol-

ских властей или чек-требований, количество оставляемых посевов только на основе справок о приеме их польскими властями.

Каждая такая опись должна была удостоверяться подписями польского представителя и уполномоченного УССР и гербовыми печатями обеих сторон.

Кроме того, в бланках описей имущества количество его и оценочная стоимость должны были писаться прописью, во избежание подделок, а сами бланки описи имущества должны быть строго учтены.

Однако, мы располагаем агентурными и другими данными, что Главным уполномоченным Правительства УССР по переселению РОМАЩЕНКО, начальником управления по эвакуации при Совете Министров УССР РУСЕЦКИМ и его заместителем ПИРОГ, допущены серьезные нарушения в учете, расходовании и хранении документации по переселенцам из Польши.

Так, бланки описей были заказаны во Львовской типографии, причем их приемка и отправка в Польшу не были должным образом организованы, в результате чего большое количество бланков оказалось на базе утильсырья в г. Львове, а также были разбросаны на аэродроме в г. Люблине.

Выдача бланков районными уполномоченными производилась без учета, вследствие чего они расходовались как оберточная бумага, а уполномоченный по Любачевскому району ПИЛИПА раздавал их работникам польской комендатуры вместо курительной бумаги.

В результате, значительное количество бланков описей попало в руки преступных элементов, которые используют их в своих целях.

Ответственные за правильное использование государственных документов РОМАЩЕНКО, РУСЕЦКИЙ и ПИРОГ распространяют версию о том, что бланки попали бандитам при нападениях на их работников в Польше, но сказать, сколько бланков попало в руки преступников, они не могут, ибо никто из них не знает, когда и сколько их напечатано.

При оформлении выезда украинцев из Польши бланки заполнялись без соблюдения правил особой инструкции, оценки делались приблизительные и без требуемых документов, заполнялись карандашом, цифры прописью не списались, подписывались кем попало.

Таким образом, «благодаря» преступному отношению к делу были созданы благоприятные условия для уголовных элементов, воспользовавшихся этим обстоятельством. В настоящее время обнаруживается большое количество поддельных описей имущества, по которым выдано за счет государства сотни тонн хлеба, картофеля и выплачены большие суммы денег.

Так, по Брюховецкому району, Львовской области обнаружено 85 поддельных описей, по которым выплачено 753.211 рублей, причем это произошло потому, что переселенцы видя, что такой документ легко подделать,

szych albo kwitów zapotrzebowań, ilość pozostawionych zasiewów wyłącznie na podstawie informacji o przejęciu ich przez władze polskie.

Każdy taki spis miał być potwierdzony podpisem przedstawiciela polskiego i pełnomocnika USRS i pieczętkami z godłem państwowym obu stron.

Prócz tego, na formularzach spisów majątku, jego ilość i wartość szacunkowa miały być wpisywane słownie, aby uniknąć fałszowania, a same formularze spisów majątku miały być ściśle ewidencjonowane.

Dysponujemy jednak danymi agenturalnymi i [informacjami] z innych źródeł, że Główny Pełnomocnik Rządu USRS do spraw przesiedlenia ROMA-SZCZENKO, naczelnik Zarządu do spraw ewakuacji przy Radzie Ministrów USRS RUSIECKIJ i jego zastępca PIROG dopuścili do zaistnienia poważnych naruszeń w prowadzeniu ewidencji, wydawaniu i przechowywaniu dokumentacji przesiedleńców z Polski.

I tak, formularze spisów zamówiono w drukarni lwowskiej, ale ich przyjęcie i wysłanie do Polski nie zostały w dostatecznym stopniu zorganizowane, wskutek czego znaczna ilość formularzy znalazła się w bazie surowców wtórnych w m. Lwowie, część rozrzucono też na lotnisku w m. Lublinie

Wydawanie formularzy przez pełnomocników rejonowych prowadzone było bez ewidencji, wskutek czego były one używane jako papier do pakowania, a pełnomocnik w rejonie lubaczowskim PILIPA rozdawał je pracownikom polskiej komendantury zamiast bibulek papierosowych.

W rezultacie, znaczna ilość formularzy spisów trafiła do rąk elementu przestępczego, który wykorzystuje je dla swoich celów.

Odpowiedzialni za prawidłowe wykorzystanie dokumentów państwowych ROMASZCZENKO, RUSIECKIJ i PIROG utrzymują, że formularze wpadły w ręce bandytów podczas napadów na ich pracowników w Polsce, ale powiedzieć ile formularzy trafiło do rąk przestępców nie mogą, bo żaden z nich nie wie, kiedy i ile zostało ich wydrukowanych.

Podczas załatwiania formalności związanych z wyjazdem Ukraińców z Polski, formularze wypełniane były bez przestrzegania zasad specjalnej instrukcji, szacunki przeprowadzano w przybliżeniu i bez wymaganych dokumentów, [formularze] wypełniane były ołówkiem, liczb słownie nie wpisywano, podpisywane były przez kogo popadło.

W ten sposób, "dzięki" karygodnemu podejściu do sprawy, stworzono idealne warunki dla elementu kryminalnego, który wykorzystał te okoliczności. W chwili obecnej wykrywa się dużą ilość sfałszowanych spisów majątku, na podstawie których wydano na koszt państwa setki ton zboża, kartofli i wypłacono znaczne sumy pieniędzy.

I tak, w rejonie brzuchowickim w obwodzie lwowskim wykryto 85 podrobionych spisów, na podstawie których wypłacono 753.211 rubli, przy czym stało się tak dlatego, że przesiedleńcy widząc jak proste jest podrobienie takiego doku-

вносили сами „исправления”, например переселенец КОЗИК переделал в описи сумму с 4.600 рублей на 14.700 руб.; ОГРИЗЛО – 3.900 руб. на 13.900 руб.; РЕПУСЬ с 1.200 руб. на 9.200 руб.; ЗУБАЧ – с 13.900 руб. на 38.900 руб. и т.д.

Кроме того, в этом же районе обнаружено 31 фиктивные описи, по которым выплачено 570.015 рублей.

Таким образом, только по одному Брюховецкому району обнаружено 116 поддельных документов, по которым украдено у государства 1.323.000 руб. и более 30 тонн зерна.

По Городецкому району, Львовской области выявлено 83 поддельных актов – описей, по которым выдано 355 тонн зернофуража и продуктов питания.

Кроме того, обнаружены 4 полностью фиктивных описи, по которым выплачено 216.000 рублей.

В Краковецком районе, Львовской области по поддельным описям выдано переселенцам 132 тонны продуктов и зерна.

По Яворскому району, Львовской области аналогичным путем выдано 286 тонн зернофуража, соломы и продуктов питания.

В Ярычевском районе, Львовской области по поддельным описям выдано 55,1 тонны зерна и 66,3 тонны картофеля.

В Тернопольской области обнаружено 29 поддельных описей, по которым выплачено 255.469 рублей.

Аналогичные факты обворовывания государства по поддельным документам переселенцами из Польши и уголовными элементами имеют место и в других областях УССР.

24 декабря 1946 года референт Главного уполномоченного по эвакуации украинского населения КОПИЦЯ П.И. без описи и подсчета сдал нач. админхозотдела Управления ВОЛЬСКОЙ П.Е. несколько сот тысяч неиспользованных бланков для уничтожения.

Однако, в течение полугода они не подвергались уничтожению и только 29 мая с.г., при проверке Управления, было обнаружено в кладовой в незакрытых ящиках 396.021 бланк.

По отчетным же данным Главного уполномоченного их было сдано 395.566 шт.

Таким образом, в наличии оказалось больше бланков, чем должно было их быть. По группам бланков выяснилась недостача 24.892 бланков одних видов и излишек 25.347 бланков других категорий.

Кроме того, было обнаружено 453 чистых бланка с печатями и подписями польских представителей и уполномоченных правительства УССР, в том числе 119 эваколистов с печатями обеих сторон, 37 бланков описи имущества с печатями и т.д.

[...]

mentu, sami nanosili „poprawki”, na przykład przesiedleńców KOZIK przerobił w spisie sumę 4.600 rubli na 14.700 rub.; OGRIZŁO – 3.900 rub. na 13.900 rub.; RIEPUŚ z 1.200 rub. na 9.200 rub.; ZUBACZ – z 13.900 rub. na 38.900 rub. itd.

Ponadto w rejonie tym wykryto 31 fałszywych spisów, na podstawie których wypłacono 570.015 rubli.

Tak więc, w samym tylko rejonie bruchowickim wykryto 116 podrobionych dokumentów, na podstawie których ukradziono państwu 1.323.000 rub. i ponad 30 ton zboża.

W rejonie gródeckim w obwodzie lwowskim ujawniono 83 podrobione akty – spisy, na podstawie których wydano 355 ton paszy i artykułów żywnościowych.

Prócz tego wykryto 4 całkowicie fałszywe spisy, na podstawie których wypłacono 216.000 rubli.

W rejonie krakowieckim w obwodzie lwowskim na podstawie podrobionych spisów wydano przesiedleńcom 132 tony produktów i ziarna.

W rejonie jaworowskim w obwodzie lwowskim w analogiczny sposób wydano 286 ton paszy, słomy i artykułów żywnościowych.

W rejonie jaryczowskim w obwodzie lwowskim na podstawie podrobionych spisów wydano 55,1 ton zboża i 66,3 tony ziemniaków.

W obwodzie tarnopolskim wykryto 29 podrobionych spisów, na podstawie których wypłacono 255.469 rubli.

Analogiczne przypadki okradania państwa, na podstawie podrobionych przez przesiedleńców z Polski dokumentów, mają miejsce również w innych obwodach USRS.

24 grudnia 1946 roku referent Głównego Pełnomocnika do spraw ewakuacji ludności ukraińskiej KOPICIA P. I. bez spisu i podliczenia zdań nacze[elnikowi] wydziału administracyjno-gospodarczego WOLSKIEJ P. J. kilkaset tysięcy nie-wykorzystanych formularzy w celu zniszczenia.

Jednak przez pół roku nie zostały one zniszczone i dopiero 29 maja br. podczas kontroli Zarządu ujawniono w komórce w nie pozamykanych skrzynkach 396.021 formularzy.

Natomiast według danych sprawozdawczych Głównego Pełnomocnika zdano ich 395.566 szt.

Tak więc okazało się, że jest więcej formularzy niż ich powinno być. Według grup formularzy okazało się, że brakuje 24.892 formularzy jednego rodzaju i jest nadwyżka 25.347 formularzy innych kategorii.

Prócz tego, ujawniono 453 czyste formularze z pieczętkami i podpisami polskich przedstawicieli i pełnomocników rządu USRS, w tym 119 kart ewakuacyjnych z pieczętkami obu stron, 37 formularzy spisów majątku z pieczętkami itd.

[...]

Установить, какое количество оформленных, но не заполненных бланков было использовано в период переселения украинского населения из Польши, сейчас не возможно.

От переселенцев из Польши продолжают поступать требования на оплату оставленного ими в Польше имущества и посевов. При сверке присланных описей имущества и актов-накладных с первыми экземплярами в архиве Главного уполномоченного по эвакуации часто выявляется, что предъявленные для оплаты документы являются фиктивными.

По данным Управления по эвакуации на 20 мая с.г. обнаружено 774 фиктивных документа с исправлениями в тексте и другими дефектами, по которым подлежало выплатить переселенцам 3.581.908 рублей и возвращению в натуре зерна – 7.529,1 центи., картофеля – 709 цент., сена и соломы – 4.437,1 цент.

Необходимо отметить, что Управление по делам эвакуации не располагает данными о том, какое количество фиктивных документов было оплачено и по каким расчеты еще не произведены.

[...]

Указанные выше данные не являются исчерпывающими, так как в ряде случаев местные органы – финотделы и уполномоченные Министерства заготовок при производстве расчетов не направляют представляемые переселенцами документы для сверки с подлинниками в Управление по эвакуации.

Кроме того выявлено, что в числе документов, присланных в Управление по эвакуации, имеются документы с поддельными печатями советских и польских представителей, а также бланк, отпечатанный в неизвестной типографии.

По существу изложенного, по указанию ЦК КП(б)У, Министерством госконтроля проводится расследование на предмет привлечения виновных к ответственности.

ЗАМ. МИНИСТРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УССР

**Генерал-майор
ПОПЕРЕКА²**

Ustalenie ilości podpisanych, ale nie wypełnionych formularzy wykorzystanych w okresie przesiedlania ludności ukraińskiej z Polski nie jest obecnie możliwe.

Przesiedleńcy z Polski w dalszym ciągu składają żądania spłacenia pozostawionego przez nich w Polsce dobytku i zasiewów. Podczas sprawdzania nadesłanych spisów majątku i aktów-specyfikacji z pierwszymi egzemplarzami w archiwum Głównego Pełnomocnika do spraw ewakuacji okazuje się często, że przedstawiane do spłaty dokumenty są sfałszowane.

Według danych Zarządu do spraw ewakuacji, do 20 maja br. wykryto 774 sfałszowane dokumenty z poprawkami w tekście i innymi defektami, na podstawie których należało wypłacić przesiedleńcom 3.581.908 rubli i zwrócić w naturze zboża – 7.529,1 cet[narów], ziemniaków – 709 cet[narów], siana i słomy – 4.437,1 cet[narów].

Należy odnotować, że Zarząd do spraw ewakuacji nie dysponuje danymi o tym, jaka ilość sfałszowanych dokumentów została spłacona i na jakiej podstawie nie dokonano jeszcze rozliczeń.

[...]

Podane wyżej dane nie wyczerpują tematu, ponieważ w szeregu przypadków lokalne organy – wydziały finansowe i pełnomocnicy Ministerstwa Zaopatrzenia przy dokonywaniu rozliczeń nie przesyłają przedstawianych przez przesiedleńców dokumentów do sprawdzenia z oryginałami w Zarządzie do spraw ewakuacji.

Prócz tego ujawniono, że wśród dokumentów przysłanych do Zarządu do spraw ewakuacji znajdują się dokumenty z podrobionymi pieczętkami sowieckich i polskich przedstawicieli, a także formularz wydrukowany w nieznannej drukarni.

Zgodnie z dyrektywą KC KP(b)U, Ministerstwo Kontroli Państwowej prowadzi śledztwo dotyczące istoty wyżej przedstawionej sprawy, mające na celu pociągnięcie winnych do odpowiedzialności.

ZAST[ĘPCA] MINISTRA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO USRS
Generał-major
POPIERIEKA²

отп. 3 экз.

1 – адресату

2 – в секрет. Министер.

3 – исполн. 3 отдел

Исп. Власов

печ. Шильмовер

Основание: ^аРаспоряжение Зам. Министра Госбезопасности УССР тов.

Поперека.^а

^аВерно: Ст. оп. уп. 2 Упр. МГБ УССР к-н (—) Рогов^а

^а4.7.47^а

ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 148–152.

Копія, машинопис.

Публікується у фрагментах.

^а - ^а Вписано від руки.

^б - ^б Підкреслено від руки.

^в - ^в Перекреслено і надписано: „вследствие”.

¹ Пітовранов Євген, до вересня 1946 – міністр державної безпеки Узбецької РСР, з 7.9.1946 – начальник 2-го Головного управління МГБ СРСР; генерал-майор.

² Поперека Михайло (нар. 1910), у 1946–1952 – заступник міністра державної безпеки УРСР; генерал-майор.

odb[ito] 3 egz.

1 – dla adresata

2 – dla sekret[ariatu] Minister[stwa]

3 – dla wykon[ującego], 3 oddział

Wyk. Własow

przep[isał] Szylmowier

Podstawa: ^a Rozporządzenie Zast[ępcy] Ministra Bezpieczeństwa
Państwowego tow. Popierieki.^{-a}

^a Za zgodność: St. oficer operacyjny 2-Zarz[ądu] MGB USRS k[apita]n
(—) Rogow^{-a}

^a-4.7.47^{-a}

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 148–152.

Kopia, maszynopis.

Publikuje się fragmenty.

^a · ^a Wpisano odręcznie.

^b · ^b Podkreślono odręcznie.

^c · ^c Przekreślono i nadpisano: wskutek.

¹ Pitowranow Jewgienij, do września 1946 minister bezp. państw. Uzbekiej SRS, od 7.9.1946 naczelnik 2 Zarządu Głównego MGB ZSRS; gen. mjr.

² Popierieka Michaił (ur. 1910), w l. 1946–1952 wiceminister bezp. państw. USRS; gen. mjr.

Вересень 1947, Київ. Лист С. Савченка до Є. Пітовранова стосовно розслідування фактів злочинної діяльності працівників Управління евакуації та розселення при РМ УРСР

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

**НАЧАЛЬНИКУ 2 ГЛАВНОГО УПРАВЛЕНИЯ МГБ СССР
ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ
тов. ПИТОВРАНОВУ**

№ 3000/п от 11 июля с.г. мы информировали МГБ СССР о выявленных нами агентурно фактах преступной деятельности работников аппарата Управления по делам эвакуации и расселения при Совете Министров Украинской ССР и что в связи с этим по указанию ЦК КП(б)У Министерством Госконтроля УССР назначено было расследование на предмет привлечения виновных к ответственности.

Проверкой комиссии Министерства Госконтроля УССР были охвачены только вопросы переселения украинского населения из Польши на территорию Украины, их устройства в новых для них условиях, проведения расчетов с ними и т.д., т.е. вопросы предусмотренные Люблинским соглашением между правительством Украинской ССР и Польским Комитетом Национального Освобождения от 9 сентября 1944 года.

В результате расследования деятельности Управления по делам эвакуации и расселения при Совете Министров Украинской ССР вскрыты серьезные недочеты в работе этого Управления.

Так, по отчетным данным Главного уполномоченного по переселению украинского населения из Польши в УССР, всего из Польши переехало в УССР 122622 семьи.

По данным управления, на 1 мая 1947 г. по 17 областям УССР зарегистрировано 100307 семей. О том, где находятся 22315 семей переселенцев, Управление никакими данными не располагает и не знает, где эти переселенцы разместились.

Размещение переселенцев было намечено в 17 областях УССР, в том числе в ряде восточных областей – Днепропетровской, Запорожской, Сталинской и друг.

В течение 1945–1946 г.г. подавляющее большинство переселенцев из восточных областей переместилось самовольно в западные области, Управление не сумело вовремя проанализировать это явление, выяснить породившие его причины и принять надлежащие меры к тому, чтобы движение

Wrzesień 1947, Kijów. Pismo S. Sawczenki do J. Pitowranowa dotyczące dochodzenia w sprawie działalności przestępczej pracowników Zarządu ds. ewakuacji i rozsiadlenia przy Radzie Ministrów USRS

ŚCIŚLE TAJNE

DO NACZELNIKA 2 ZARZĄDU GŁÓWNEGO MGB ZSRS
GENERAŁA-MAJORA
tow. PITOWRANOWA

[W piśmie] nr 3000/p z 11 lipca br. informowaliśmy MGB ZSRS o ujawnionych przez nas agenturalnie faktach działalności przestępczej pracowników Zarządu do spraw ewakuacji i rozsiadlenia przy Radzie Ministrów Ukraińskiej SRS i że w związku z tym, zgodnie z dyrektywą KC KP(b)U, Ministerstwo Kontroli Państwowej USRS zarządziło dochodzenie mające na celu pociągnięcie winnych do odpowiedzialności.

Kontrola komisji Ministerstwa Kontroli Państwowej objęła tylko kwestie przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski na terytorium Ukrainy, jej urządzenie w nowych dla niej warunkach, przeprowadzenie z nią rozliczeń itd., tj. sprawy przewidziane w Układzie Lubelskim zawartym pomiędzy Rządem Ukraińskiej SRS a Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego z 9 września 1944 roku.

W rezultacie dochodzenia przeprowadzonego w sprawie działalności Zarządu do spraw ewakuacji i rozsiadlenia przy Radzie Ministrów Ukraińskiej SRS, ujawniono poważne niedociągnięcia w pracy tego Zarządu.

I tak, według danych sprawozdawczych Głównego Pełnomocnika do spraw przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski do USRS, przeprowadziło się z Polski do USRS łącznie 122 622 rodziny.

Według danych Zarządu, do dnia 1 maja 1947 r. w 17 obwodach USRS zarejestrowano 100 307 rodzin. Żadnymi informacjami o tym, gdzie znajduje się 22 315 rodzin przesiedleńców, Zarząd nie dysponuje i nie wie, gdzie ci przesiedleńcy zostali rozmieszczeni.

Planowano dokonać rozmieszczenia przesiedleńców w 17 obwodach USRS, w tym również w szeregu obwodów wschodnich – dniepropietrowskim, zaporoskim, stalińskim i in[nych].

W latach 1945–1946 przeważająca większość przesiedleńców ze wschodnich obwodów samowolnie przemieściła się do zachodnich obwodów. Zarząd nie zdołał na czas przeanalizować tego zjawiska, wyjaśnić przyczyn, które je spowodowały i podjąć należytych kroków po to, by ruch przesiedleńców ze wschodu na

переселенцев с востока на запад не приняло такие большие размеры и не носило массовый и стихийный характер.

В результате этого в западных областях УССР из 100307 семей, учтенных Управлением, поселилось 92797 семей.

В соответствии с соглашением между Правительствами СССР и Польши переселенцам, оставившим имущество и посевы в Польше, надлежало выплатить стоимость имущества и возместить натурой оставленные посевы и сданное зерно.

По данным главного уполномоченного Правительства СССР в Польше, переселенцы оставили в Польше 13781 т. зерна и 165702 га посевов, в том числе озимых 122734 га и яровых 39925 га.

Согласно постановлению СНК УССР и ЦК КП(б)У, за все оставленное в Польше зерно и посевы переселенцы должны были получить в УССР 64679 тонн зерна.

По данным Украинской республиканской конторы „Югозаготзерно”, с 1 января 1945 г. по 1 мая 1947 года уже выдано 78658 тонн, т.е. больше на 13979 тонн.

Расчеты с переселенцами еще не окончены, это подтверждается тем, что из 92.797 семей, поселившихся в Западных областях УССР, свыше 20 тысяч еще вовсе не предъявили документы к расчету.

Сколько еще следует выдать зерна переселенцам, не знает ни Управление, ни Уполномоченный Министерства заготовок СССР по Украинской ССР.

Кроме этого многие переселенцы, начиная с 1946 г., представляют в райфинотделы и органы Министерства Заготовок значительное количество фиктивных описей, по которым местные органы беспрепятственно производят расчеты.

Вместо того, чтобы немедленно принять безотлагательные меры к прекращению выплаты денег и зернопродуктов, без предварительной сверки с оригиналами, находящимися в архиве Управления, оно очень ^авяло^а реагировало на эти факты и даже не пыталось пресечь существующую практику выплаты денег и зерна без сверки. Управление и в настоящее время не располагает данными о том, сколько денег и зерна выдано по фиктивным документам.

В результате проверки Министерством Госконтроля УССР установлено, что только по нескольким западным областям из 9 тысяч описей имущества оказались фиктивными 824 на 4682 тыс. руб. и 382 тонн зерна.

Из 1,243 актов – накладных оказалось поддельными 474, по которым из них начислено 929 тонн зерна, 408 тонн картофеля и т.д.

Эти данные только свидетельствуют о массовом появлении поддельных документов, но не говорят об их размере.

При проверке были вскрыты многочисленные факты массового представления фиктивных документов, о которых Управление ничего не знает.

zachód nie przyjął tak wielkich rozmiarów i nie miał masowego i żywiolowego charakteru.

W rezultacie, spośród 100 307 rodzin uwzględnionych w ewidencji Zarządu, w zachodnich obwodach USRS osiedliło się 92 797 rodzin.

Zgodnie z układem pomiędzy Rządami ZSRS i Polski, przesiedleńcom, którzy pozostawili dobytek i zasiewy w Polsce należało wypłacić równoważność majątku i zwrócić w naturze pozostawione zasiewy oraz zdane zboże.

Według danych głównego pełnomocnika Rządu ZSRS w Polsce, przesiedleńcy pozostawili w Polsce 13 781 t. zboża i 165 702 ha zasiewów, w tym ozimych 122 734 ha i jarych 39 925 ha.

Zgodnie z uchwałą RKL USRS i KC KP(b)U, za całe pozostawione w Polsce zboże i zasiewy przesiedleńcy mieli otrzymać w USRS 64 679 ton zboża.

Według danych biura *Jugozagotzierno* Republiki Ukraińskiej, od dnia 1 stycznia 1945 r. do 1 maja 1947 roku wydano już 78 658 ton, tj. o 13 979 ton więcej.

Rozliczenia z przesiedleńcami nie zostały jeszcze zakończone, znajduje to potwierdzenie w tym, że spośród 92 797 rodzin, które osiedliły się w zachodnich obwodach USRS, ponad 20 tysięcy jeszcze w ogóle nie przedstawiło dokumentów do rozliczeń.

Ile jeszcze zboża należy wydać przesiedleńcom, nie wie ani Zarząd, ani Pełnomocnik Ministerstwa Zaopatrzenia ZSRS na Ukrainą SRS.

Ponadto, począwszy od 1946 r. wielu przesiedleńców przedstawia rejonowym wydziałom finansowym i organom Ministerstwa Zaopatrzenia znaczną ilość sfalszowanych spisów, na podstawie których lokalne organy dokonują bez przeszkód rozliczeń.

Zamiast od razu podjąć bezzwłoczne kroki mające na celu przerwanie wypłacania pieniędzy i [wydawania] produktów zbożowych bez wcześniejszego sprawdzenia z oryginałami znajdującymi się w archiwum Zarządu, reagował on ^a-ospale^a na te fakty i nawet nie starał się przerwać istniejącej praktyki wypłaty pieniędzy i zboża bez sprawdzenia. Zarząd i obecnie nie dysponuje danymi o tym, ile pieniędzy i zboża wydano na podstawie fałszywych dokumentów.

W rezultacie kontroli Ministerstwa Kontroli Państwowej USRS ustalono, że tylko w kilku zachodnich obwodach, na 9 tysięcy spisów majątku było sfalszowanych 824 – na 4682 tys. rub. i 382 tony zboża.

Na 1243 dokumentów – specyfikacji, 474 okazały się podrobione i na ich podstawie naliczono 929 ton zboża, 408 ton ziemniaków itd.

Dane te świadczą tylko o masowym pojawieniu się podrobionych dokumentów, nie mówiąc o skali zjawiska.

Podczas kontroli wykryto inne fakty masowego przedkładania sfalszowanych dokumentów, o których Zarząd nic nie wie.

Так, в Управлении Уполминзага по Львовской области контролером было изъято 72 акта накладных, по которым уже произведены расчеты с переселенцами. Из них только 7 документов соответствовало оригиналам.

Кроме этого в целом ряде случаев предъявляются документы к оплате, подлинников которых в архиве Управления не имеется.

Это обстоятельство приводит к выводу, что имеется большое количество документов, сфабрикованных в массовом количестве, которыми были снабжены переселенцы, помимо официальных представителей Советского Правительства.

Отсутствие уточненных директив со стороны Управления, как производить расчеты с переселенцами, приводило к тому, что на местах производили оплату за имущество, которое компенсации не подлежало.

Так, только по Львовской области незаконно выплачено 1.528 т. рублей, в том числе: за лес на корню – 231 т. р. за сожженные дома 765 т. р., за сады 532 т. р.

В восточных областях УССР переселенцам было выдано возвратной ссуды в размере свыше 17 мил. Получив эти деньги, переселенцы выехали и получить с них деньги не представилось возможным.

Управление по делам расселения практиковало выдачу копий актов – накладных и описей имущества только на основании заявлений переселенцев об утере этих документов.

Проверкой установлено, что во многих случаях переселенцы, уже получившие расчет по предъявленным ими документам, благодаря беззаботности работников Управления получали дубликаты этих документов и, переезжая в другую область или район, вновь получали деньги и зернопродукты. Следует отметить, что до сих пор не приняты надлежащие меры к устройству переселенцев, их обеспечению и производству расчетов с ними.

Эти факты вызывают недовольство многих переселенцев и порождают поток жалоб, на которые Управление во многих случаях совершенно не реагирует и месяцами оставляет их без разрешения и ответа.

Обращает на себя внимание значительное количество заявлений о желании возвратиться в Польшу.

До сих пор значительное количество переселенцев не обеспечено жильем, вопреки неоднократным указаниям Правительства УССР.

Из 6 Западных областей УССР в Польшу выехало 283.499 семей, оставивших 91.032 жилых дома, в том числе в городах и городских поселках 8716 и в сельской местности 82.316 домов.

Прибыло в эти западные области 93 тыс. украинских семей, из которых 65.638 получили отдельные дома, и около 7 тыс. – квартиры или комнаты. 21470 семей переселенцев совершенно не обеспечены жильем при наличии неиспользованного переселенческого жилого фонда в количестве свыше 25 тыс. домов.

I tak, w Zarządzie *Upołminzagu* obwodu lwowskiego, kontroler wyłączył 72 specyfikacje, na podstawie których już przeprowadzono rozliczenia z przesiedleńcami. Wśród nich tylko 7 dokumentów było zgodnych z oryginałami.

Ponadto w szeregu przypadków przedstawiano do spłaty dokumenty, których oryginałów w archiwum Zarządu nie było.

Okoliczność ta prowadzi do wniosku, że istnieje wielka ilość dokumentów fabrykowanych na masową skalę, które dostarczano przesiedleńcom z pominięciem oficjalnych przedstawicieli Rządu Sowieckiego.

Brak ze strony Zarządu dokładnych wytycznych jak prowadzić rozliczenia z przesiedleńcami doprowadził do tego, że w terenie spłacano majątek, który nie podlegał rekompensacie.

I tak, tylko w obwodzie lwowskim wypłacono bezprawnie 1528 t[ysięcy] rubli, w tym: za las na pniu – 231 t. r., za spalone domy 765 t. r., za sady 532 t. r.

W obwodach wschodnich USRS udzielono przesiedleńcom zwrotnych pożyczek w wysokości 17 mln. Po otrzymaniu pożyczek przesiedleńcy wyjechali i stało się niemożliwe ściąganie od nich pieniędzy.

Zarząd do spraw rozsiedlenia praktykował wydawanie kopii specyfikacji i spisów majątku tylko na podstawie oświadczeń przesiedleńców o utracie tych dokumentów.

Podczas kontroli ustalono, że w wielu przypadkach przesiedleńcy, którzy już otrzymali rozliczenia na podstawie przedstawionych przez siebie dokumentów, dzięki niefrasobliwości pracowników Zarządu otrzymywali duplikaty tych dokumentów i przeprowadzając się do innego obwodu albo rejonu, otrzymywali po wtórnie pieniądze i produkty zbożowe. Należy zaznaczyć, że do tej pory nie zostały podjęte należyte kroki w celu urządzenia przesiedleńców, ich zabezpieczenia oraz przeprowadzenia z nimi rozliczeń.

Fakty te wywołują niezadowolenie wielu przesiedleńców i powodują napływ skarg, na które Zarząd w wielu przypadkach zupełnie nie reaguje i miesiącami pozostawia je bez rozwiązania i odpowiedzi.

Zwraca uwagę duża ilość podań, w których wyrażono chęć powrotu do Polski.

Do tej pory znacznej liczbie przesiedleńców nie zapewniono mieszkań wbrew niejednokrotnym wytycznym Rządu USRS.

Z 6 zachodnich obwodów USRS wyjechało do Polski 283 499 rodzin, które pozostawiły 91 032 domy mieszkalne, w tym w miastach i osadach miejskich 8716 oraz na terenach wiejskich 82 316 domów.

Do tychże zachodnich obwodów przybyło 93 tys. rodzin ukraińskich, spośród których 65 638 otrzymało osobne domy, a około 7 tys. mieszkania lub pokoje. 21 470 rodzinom przesiedleńców w ogóle nie zapewniono mieszkań, pomimo istnienia nie wykorzystanej przesiedleńczej puli mieszkaniowej wynoszącej ponad 25 tys. domów.

В восточных областях УССР из 7.490 семей переселенцев совершенно не обеспечены жители 2.432 семьи. Всего не обеспечены таким образом 23.602 переселенческих семьи.

Проверкой установлены вопиющие факты разрушения переселенческого фонда в западных областях, использования его не по назначению и злоупотребления отдельных должностных лиц при распределении домостроений, оставленных выезжавшими в Польшу поляками.

Только в 2 городах и 9 районах Дрогобычской области по состоянию на 1 июля 1947 г. уничтожено домостроений на 992 тыс. рублей.

Расчеты с переселенцами еще не закончены и управление не имеет данных о том, почему это произошло.

На 1 мая 1947 г. из учтенных переселенческих семей произведены расчеты с 59.803 семьями, которым выплачено (исключая зернопродукты) 365.713 тыс. рублей, с 42% семей переселенцев еще не произведены расчеты.

Вскрытые серьезные недочеты в работе Управления по делам эвакуации и расселения при Совете Министров УССР ложатся, в первую очередь, на начальника указанного Управления РУСЕЦКОГО, который не обеспечил выполнение постановления СНК УССР и ЦК КП(б)У № 1620-118 от 3 октября 1945 года. „О необходимых мерах по хозяйственному устройству украинского населения, прибывшего из Польши на территорию Украинской ССР и работе среди них”, и постановления Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У № 1493/83 ОК 22 августа 1946 г. „О состоянии хозяйственного бытового устройства украинского населения, эвакуированного из Польши в Украинскую ССР”.

МИНИСТР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ

САВЧЕНКО

„ ” сент. 1947 г.

№ ___

исп. Пак

*ДА СБУ (Київ), ф. 1, оп. 87 (1954), спр. 5, арк. 185-191.
Копія, машинопис.*

* * * Надписано від руки над перекресленням: „верно”.

We wschodnich obwodach USRS, na 7490 rodzin przesiedleńców nie zapewniono w ogóle mieszkań dla 2432 rodzin. A więc łącznie nie zapewniono mieszkań 23 602 rodzinom przesiedleńcym.

Podczas kontroli stwierdzono oburzające fakty niszczenia przesiedleńczej substancji mieszkaniowej w zachodnich obwodach, wykorzystywanie jej niezgodnie z przeznaczeniem i nadużycia ze strony poszczególnych urzędowych osób podczas rozdzielania zabudowań pozostawionych przez Polaków wyjeżdżających do Polski.

Tylko w 2 miastach i 9 rejonach w obwodzie drohobyckim, według stanu na 1 lipca 1947 r., zniszczono zabudowania o wartości 992 tys. rubli.

Rozliczenia z przesiedleńcami nie zostały jeszcze zakończone i Zarząd nie posiada informacji o tym, dlaczego tak się stało.

Do 1 maja 1947 r. spośród objętych ewidencją rodzin przesiedleńczych dokonano rozliczeń z 59 803 rodzinami, którym wypłacono (wyłączając produkty zbożowe) 365 713 tysięcy rubli, [natomiast] z 42% rodzin przesiedleńców rozliczeń jeszcze nie dokonano.

Wykryte poważne niedociągnięcia w pracy Zarządu do spraw ewakuacji i roziedlenia przy Radzie Ministrów USRS obciążają w pierwszej kolejności naczelnika wymienionego Zarządu RUSIECKIEGO, który nie zapewnił wykonania uchwały RKL USRS i KC KP(b)U nr 1620-118 z 3 października 1945 roku „O niezbędnych działaniach mających zapewnić zagospodarowanie ludności ukraińskiej, która przybyła z Polski na terytorium Ukraińskiej SRS i pracy wśród niej” i uchwały Rady Ministrów USRS i KC KP(b)U nr 1493/83 OK [z] 22 sierpnia 1946 r. „O stanie zagospodarowania ludności ukraińskiej ewakuowanej z Polski do Ukraińskiej SRS”.

MINISTER BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWOWEGO
GENERAŁ-LEJTENANT

SAWCZENKO

„ ” wrześ[nia] 1947 r.

Nr ____

wyk[onał] Pak

PA SBU (Kijów), f. 1, op. 87 (1954), spr. 5, ark. 185-191.

Kopia, maszynopis.

••• Nadpisano odręcznie nad przekreślonym: właściwie.

1

WYKAZ SKRÓTÓW

A MSWiA	- Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji
AK	- Armia Krajowa
AL	- Armia Ludowa
ark.	- arkusz
art.	- artykuł
ASG	- Akademia Sztabu Generalnego
ASRS	- Autonomiczna Socjalistyczna Republika Sowiecka
b.m.w.	- brak miejsca wystawienia
BCh	- Bataliony Chłopskie
bezp. państw.	- bezpieczeństwo państwowe
BK	- Brygada Kawalerii
BP	- Bezpieczeństwo Publiczne
BSRR, BSRS	- Białoruska Socjalistyczna Republika Sowiecka
CAW	- Centralne Archiwum Wojskowe
CKKP	- Centralna Komisja Kontroli Partyjnej
CKM, ckm	- ciężki karabin maszynowy
CKR	- Centralna Komisja Rewizyjna
CKW PPS	- Centralny Komitet Wykonawczy PPS
CPAOSU	- Centralne Państwowe Archiwum Organizacji Społecznych Ukrainy
CPAOWAU	- Centralne Państwowe Archiwum Organów Władzy i Administracji Ukrainy
CWK	- Centrum Wyszkożenia Kawalerii
czł.	- członek
dca, d-ca	- dowódca
dep.	- departament
DO, D/O	- (ros.) Obwód Drohobycki
DP	- Dywizja Piechoty
DR	- Delegatura Rządu
DSZ	- Delegatura Sił Zbrojnych
Dz.U. RP.	- Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
f.	- (ros.) zespół
gen.	- generał
gen. bryg.	- generał brygady
gen. dyw.	- generał dywizji
gen. lejtn.	- generał lejtnant
gen. mjr	- generał major

gen. płk	– generał pułkownik
GG	– Generalne Gubernatorstwo
GKR	– Główna Komisja Rewizyjna
GL	– Gwardia Ludowa
gm.	– gmina
GO	– Grupa Operacyjna
GO NKGB	– (ros.) Miejski Oddział NKGB
GO NKWD	– (ros.) Miejski Oddział NKWD
<i>Gosbank</i>	– (ros.) Bank Państwowy
<i>Gossortfond</i>	– (ros.) Państwowy Fundusz Ziarna Kwalifikowanego
GRN	– Gminna Rada Narodowa
GZP	– Główny Zarząd Polityczny
<i>ispolkom</i>	– (ros.) komitet wykonawczy
ITŁ	– (ros.) Poprawczy Obóz Pracy
<i>Jugozagotzierno</i>	– (ros.) Południowy Punkt Skupu Zboża
k.	– karta
k.	– koło (obok)
KBW	– Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KC	– Komitet Centralny
KGMO	– Komenda Główna MO
kier.	– kierownik
KK	– Kodeks Karny
KM	– karabin maszynowy
KO	– (ros.) Obwód Kijowski
KON	– Konwent Organizacji Niepodległościowych
KOP	– Korpus Ochrony Pogranicza
KP(b)U	– Komunistyczna Partia (bolszewików) Ukrainy
KPF	– Komunistyczna Partia Francji
KPH	– Komunistyczna Partia Hiszpanii
KPK	– (ros.) Komendantura Kontrolno-Przejściowa
KPMO	– Komenda Powiatowa MO
KPP	– Komunistyczna Partia Polski
kpt.	– kapitan
KPZS	– Komunistyczna Partia Związku Sowieckiego
KPZU	– Komunistyczna Partia Zachodniej Ukrainy
k-r, k/r, k.r.	– (ros.) kontrrewolucyjny; kontrrewolucja
KRN	– Krajowa Rada Narodowa
KRO	– (ros.) Oddział Kontrwywiadu
ks.	– ksiądz
KWMO	– Komenda Wojewódzka MO
KW PPR	– Komitet Wojewódzki PPR

KZMP	– Komunistyczny Związek Młodzieży Polskiej
l.	– lata
lejt., lejt. n.	– lejt. nant
<i>Lespromchoz</i>	– (ros.) Gospodarstwo Przemysłu Leśnego
<i>Liter</i>	– (ros.) termin nieprzetłumaczalny, dot. stopnia poufności, np. <i>Liter „K”</i> – konfidenalnie, wyłącznie do rąk własnych
LOK	– Liga Obrony Kraju
LPŻ	– Liga Przyjaciół Żołnierza
łac.	– łacina
m.	– miejscowość, miasto
MAP	– Ministerstwo Administracji Publicznej
MBP	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MGB	– (ros.) Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego
MiD WIH	– Materiały i Dokumenty Wojskowego Instytutu Historycznego
min.	– minister
Min. Adm. Publ.	– Ministerstwo Administracji Publicznej
mjr	– major
mł.	– młodszy
mł. lejt.	– młodszy lejt. nant
MO	– Milicja Obywatelska
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
MP	– (niem.) pistolet maszynowy
MOPR	– Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom
MPWO	– (ros.) Lokalna Obrona Przeciwlotnicza
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWojsk.	– Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MWD	– (ros.) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
nacz.	– naczelnik
<i>Narkom</i>	– (ros.) ludowy komisarz
<i>Narkomat</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat
<i>Narkommołmjasoprom, Narkommjasomołprom, NK Mjasomołprom</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Przemysłu Mięsnego i Mlecznego
<i>Narkompiszczeprom, NK Piszczeprom</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Przemysłu Spożywczego
<i>Narkomsowchozow, NK Sowchozow</i>	– (ros.) Ludowy Komisariat Sowchozów Zbożowych i Hodowlanych
<i>Narobraz</i>	– (ros.) Oddział Oświaty Ludowej
niem.	– niemiecki
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli

NKGB	- (ros.) Ludowy Komisariat Bezpieczeństwa Państwowego
NKJ	- (ros.) Ludowy Komisariat Sprawiedliwości
NKPS	- (ros.) Ludowy Komisariat Komunikacji
NKWD	- (ros.) Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
NN	- nazwisko nieznane
NOW	- Narodowa Organizacja Wojskowa
NRD	- Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZ	- Narodowe Siły Zbrojne
NZW	- Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
<i>Obkom</i>	- (ros.) Komitet Obwodowy
ObłFO	- (ros.) Obwodowy Wydział Finansowy
<i>Obłspołkom</i>	- (ros.) Obwodowy Komitet Wykonawczy
<i>Obłpotriebsojuz</i>	- (ros.) Obwodowy Związek Spółdzielni Spożywców
<i>Obłpromsowiet</i>	- (ros.) Obwodowa Rada Przemysłu
ObłZO	- (ros.) Obwodowy Wydział Rolny
obw.	- obwód
oddz.	- oddział
ONZ	- Organizacja Narodów Zjednoczonych
OOU	- (ros.) Wydział Sprawozdawczy Pełnomocnika (RKL USRS)
op.	- (ros.) inwentarz
ORMO	- Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OUN	- Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
OW	- Okręg Wojskowy
OWIR	- (ros.) Oddział Wiz i Rejestracji
OZN	- Obóz Zjednoczenia Narodowego
PA SBU	- Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy
pal	- pułk artylerii lekkiej
PKO	- Polski Komitet Opiekuńczy
PKWN	- Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
plut.	- plutonowy
płk	- pułkownik
p.o.	- pełniący obowiązki
polit.-wych.	- polityczno-wychowawczy
por.	- porównaj
por.	- porucznik
POW	- Polska Organizacja Wojskowa
pow.	- powiat
pp	- pułk piechoty
p/p	- poczta polowa
ppłk, P.Pułk	- podpułkownik
ppor.	- podporucznik

ppor. lot.	- podporucznik lotnictwa
ppor. rez.	- podporucznik rezerwy
PPR	- Polska Partia Robotnicza
PPS	- Polska Partia Socjalistyczna
PPS	- (ros.) pistolet maszynowy Sudajewa
PPS-WRN	- Polska Partia Socjalistyczna – Wolność Równość Niepodległość
PPSz	- (ros.) pistolet maszynowy Szpagina
PRL	- Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRN	- Powiatowa Rada Narodowa
ps.	- pseudonim
PSC	- Państwowa Służba Cywilna
PSL	- Polskie Stronnictwo Ludowe
PSZ	- Polskie Siły Zbrojne
PT	- (łac.) z zachowaniem należnych tytułów
PTR	- (ros.) rusznica przeciwpancerna
PUBP	- Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PUR	- Państwowy Urząd Repatriacyjny
PUWFiPW	- Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przynależności Wojskowej
PW	- (ros.) Wojska Pograniczne
PZP	- Polski Związek Powstańców
PZPR	- Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
r., rub.	- rubel
<i>Rajfinotdiel</i>	- (ros.) Rejonowy Wydział Finansowy
<i>Rajsowiet</i>	- (ros.) Rada Rejonowa
<i>Rajispolkom</i>	- (ros.) Rejonowy Komitet Wykonawczy
RajZO	- (ros.) Rejonowy Wydział Rolny
RAP	- Resort Administracji Publicznej
RBP	- Resort Bezpieczeństwa Publicznego
Ref.	- Referent
repatr.	- repatriacyjny
RFN	- Republika Federalna Niemiec
RFSRS	- Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Sowiecka
RGNiF	- Resort Gospodarki Narodowej i Finansów
RKL	- Rada Komisarzy Ludowych
RKM, rkm	- ręczny karabin maszynowy
RN	- Rada Narodowa
RN SL	- Rada Naczelna Stronnictwa Ludowego
RO NKGB	- (ros.) Rejonowy Oddział NKGB

ROAK	– Ruch Oporu Armii Krajowej
RP	– Rzeczpospolita Polska
RPPS	– Robotnicza Partia Polskich Socjalistów
RRiRR	– Resort Rolnictwa i Reform Rolnych
RSZ	– Resort Spraw Zagranicznych
RTRP	– Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej
SBU	– (ukr.) Służba Bezpieczeństwa Ukrainy
SD	– Stronnictwo Demokratyczne
SDKPiL	– Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy
Sekret.	– sekretariat
SKW	– (ukr.) <i>kuszczone</i> oddziały samoobrony
SL	– Stronnictwo Ludowe
SOK	– Służba Ochrony Kolei
sow.	– sowiecki
<i>Sownarkom</i>	– (ros.) Rada Komisarzy Ludowych
spr.	– sprawa
SRR, SRS	– Socjalistyczna Republika Sowiecka
SS	– (niem.) Sztafety Szturmowe
st.	– stacja
st.	– starszy
st. lejtn.	– starszy lejtnant
st. sierż.	– starszy sierżant
<i>strojbat</i>	– (ros.) batalion budowlany
szer.	– szeregowy
Szt. Gł.	– Sztab Główny
t., T	– tom
t., tys.	– tysiąc
t., T., tow., Tow.	– towarzysz
t. t.	– towarzysze
TO NKGB	– (ros.) Oddział Transportu NKGB
transp.	– transporty
TRJN	– Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej
UB	– Urząd Bezpieczeństwa
UKGB	– (ros.) Zarząd Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego
ukr.	– ukraiński
UM	– (ros.) Zarząd Milicji
UMGB	– (ros.) Zarząd Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego
UMWD	– (ros.) Zarząd Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
UNKGB	– (ros.) Zarząd Ludowego Komisariatu Bezpieczeństwa Państwowego

UNKWD	- (ros.) Zarząd Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych
UNRRA	- (ang.) Administracja Narodów Zjednoczonych ds. Pomocy i Odbudowy
UPA	- Ukraińska Powstańcza Armia
<i>Upołminzag</i>	- (ros.) pełnomocnik Ministerstwa Zaopatrzenia
<i>Upołnarkomzag</i>	- (ros.) pełnomocnik Ludowego Komisariatu Zaopatrzenia
UPW	- (ros.) Zarząd Wojsk Pogranicznych
USA	- (ang.) Stany Zjednoczone Ameryki Północnej
USRR, USRS, USSR	- Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka
USSD	- (ukr.) Zjednoczone Niepodległe Państwo Ukraińskie
wag.	- wagony
WB	- (Wydział) Walki z Bandytyzmem
WC	- (ros.) Cenzura Wojskowa
wch.	- wchodzący
WCz	- łączność wysokiej częstotliwości
wg, w/g	- według
WiN	- Wolność i Niezawisłość
WKP(b)	- Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików)
właśc.	- właściwie
woj.	- województwo
WO NKGB	- (ros.) Oddział Wodny NKGB
WOP	- Wojska Ochrony Pogranicza
WP	- Wojsko Polskie
wpł.	- wpływu
WRN	- Wojewódzka Rada Narodowa
WUBP, Woj. Urz. Bezp. Państw.	- Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
wyd.	- wydawnictwo
Wydz., wydz.	- wydział
wyk.	- wykonał
wz., w/z.	- w zastępstwie
ZAGS	- (ros.) Urząd Stanu Cywilnego
<i>zagotzierno</i>	- (ros.) punkt skupu zboża
zał.	- załącznik
zast., zca, z-ca	- zastępca
<i>zawchoz</i>	- (ros.) kierownik gospodarczy
ZG	- Zarząd Główny
zob.	- zobacz
ZPP	- Związek Patriotów Polskich

- ZSL** – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
- ZSRR, ZSRS, ZSSR** – Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
- ZWM** – Związek Walki Młodych
- ZWZ** – Związek Walki Zbrojnej

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

№ ж.	- номер журналу реєстрації кореспонденції
А МВСіА РП	- Архів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польщі
аа, а/а	- (поль. з латин.) до справи
аг.	- (рос. агент; агентурный) агент; агентурний
АК	- (поль.) Армія Крайова
АЛ	- (поль.) Армія Людова
арк.	- аркуш
АРСР	- Автономна Радянська Соціалістична Республіка
АССР	- (рос. Автономная Советская Социалистическая Республика) АРСР
б., був., бывш.	- (рос. бывший) колишній
б.м.в.	- без місця виготовлення
БК	- (поль.) бригада кавалерії
БП	- (поль.) громадська безпека
БРСР	- Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
БССР	- (рос. Белорусская Советская Социалистическая Республика) БРСР
будбатальйони	- будівельні батальйони
бухг.	- бухгалтер
БХ	- (поль.) Селянські батальйони
в т.ч.	- (рос. в том числе) у тому числі
в.о.	- виконуючий обов'язки
ВБ	- (поль.) Відділення по боротьбі з бандитизмом
ВВ школа	- (рос. Высшая военная школа) Вища військова школа
ВВІР	- Відділ віз і реєстрації
ветврач	- (рос. ветеринарный врач) ветеринарний лікар
вид.	- видавництво
ВіН	- (поль.) Воля і Незалежність
ВКП(б)	- (рос. Всесоюзная Коммунистическая партия большевиков) Всесоюзна Комуністична партія (більшовиків)
ВО	- Військовий округ
ВО НКГБ	- (рос. водный отдел НКГБ) водний відділ НКГБ
ВОП	- (поль.) Війська прикордонної охорони
ВП	- (поль.) Військо Польське
врид	- (рос. временно исполняющий должность) тимчасово виконуючий посадові обов'язки
ВРН	- (поль.) Воєводська Рада Народова

ВРН	– (поль.) див. ППС-ВРН
ВУБП	– (поль.) Воєводське управління громадської безпеки
вул.	– вулиця
вх. №	– (рос. входящий номер) вхідний номер
ВЦ	– (рос. Военная цензура) Військова цензура
ВЧ	– високочастотний зв'язок
г., гор.; г.г.	– (рос. город; города) місто; міста
г.; г.г.	– (рос. год; годы) рік; роки
га	– гектар
ГГ	– (поль.) Генеральне губернаторство
генштаб	– генеральний штаб
ГКР	– (поль.) Головна ревізійна комісія
ГЛ	– (поль.) Гвардія Людова
главн.	– (рос. главный) головний
ГО	– (поль.) Оперативна група
ГО НКВД	– (рос. городской отдел НКВД) міській відділ НКВД
ГО НКГБ	– (рос. городской отдел НКГБ) міській відділ НКГБ
год.	– година
гор.	– (рос. город; городской) місто; міський
горбольница	– (рос. городская больница) міська лікарня
горком	– (рос. городской комитет) міський комітет
горкомхоз	– (рос. городской отдел коммунального хозяйства) міський відділ комунального господарства
горполиклиника	– (рос. городская поликлиника) міська поліклініка
горрайаппараты	– (рос. городские районные аппараты) міські районні апарати
Горфинотдел	– (рос. городской финансовый отдел) міський фінансовий відділ
† Госбанк	– (рос. Государственный банк) Державний банк
Госконтроль	– (рос. Комиссия государственного контроля) Комісія державного контролю
Госсортфонд	– (рос. Государственный фонд сортовых семян) Державний фонд сортового насіння
Госторг	– (рос. Государственная импортно-экспортная торговая контора) Державна імпортно-експортна торгова контора
гр., гр-н	– (рос. гражданин; граждан) громадянин; громадян
гр-ка	– (рос. гражданка) громадянка
ГУ	– (рос. Главное управление) Головне управління
ГРН	– (поль.) Гмінна Рада Народова
д.	– (рос. деревня) село
д.	– (рос. дом) дім
Д.О., Д/О	– (рос. Дрогобычская область) Дрогобицька область

ДА	– Державний архів
ДзУ РП	– (поль.) Вісник законів Республіки Польщі
див.	– дивись
докл.	– (рос. докладная записка) доповідна записка
ДП	– (поль.) піхотна дивізія
ДР	– (поль.) Делегатура Уряду в Країні
д-р, др.	– доктор
др.	– (рос. другой) інший
ДСЗ	– (поль.) Делегатура Збройних Сил
ж.д., жел. дор.	– (рос. железная дорога; железнодорожный) залізниця; залізничний
зав.	– (рос. заведующий) завідуючий
завхоз	– (рос. заведующий хозяйством) завідуючий господарством
+ заготзерно	– (рос. заготовка зерна) заготівля зерна
ЗАГС	– (рос. отдел записи актов гражданского состояния) відділ запису актів громадянського стану
зам.	– (рос. заместитель) заступник
заст.	– заступник
ЗВМ	– (поль.) Союз боротьби молоді
ЗГ	– (поль.) Головне управління
з-д	– завод
Зерносовхоз	– (рос. зерновой совхоз) зерновий радгосп
ЗСЛ	– (поль.) Об'єднана селянська партія
и.о.	– (рос. исполняющий обязанности) виконуючий обов'язки
и т.д.	– (рос. и так далее) і так далі
и т.п.	– (рос. и тому подобное) і тому подібне
им.	– (рос. имени) імені
исп.	– (рос. исполнил; исполнитель) виконав; виконавець
исполком	– (рос. исполнительный комитет) виконавчий комітет
ИТЛ	– (рос. исправительно-трудовой лагерь) виправно-трудовий табір
і т.п.	– і тому подібне
ім.	– імені
К.	– Київ
К.О., КО	– (рос. Киевская область) Київська область
к/р, к-р	– (рос. контрреволюционный) контрреволюційний
КБВ	– (поль.) Корпус внутрішньої безпеки
КВ	– (поль.) Воєводський комітет
КВМО	– (поль.) Воєводське управління Народної міліції
к-во	– (рос. количество) кількість
кг, кгр.	– (рос. килограмм) кілограм

КГБ	- (рос. Комитет Государственной Безопасности) Комітет Державної Безпеки
КГМО	- (поль.) Головне управління Народної міліції
к-з	- (рос. колхоз, коллективное хозяйство) колгосп, колективне господарство
КЗМП	- (поль.) Комуністичний союз польської молоді
кл.	- (рос. класс) клас
км	- кілометр
к-н	- (рос. капитан) капітан
ком.	- комендант
КОН	- (поль.) Конвент національно-визвольних організацій
КОП	- (поль.) Корпус прикордонної охорони
КП(б)У	- (рос. Коммунистическая партия (большевиков) Украины) Комуністична партія (більшовиків) України
+ КПЗУ	- Комуністична партія Західної України
КПІ	- Комуністична партія Іспанії
КПК	- (рос. контрольно-пропускная комендатура) контрольно-пропускна комендатура
КПМО	- (поль.) Повітове управління Народної міліції
КПП	- (поль.) Комуністична партія Польщі
КПРС	- Комуністична партія Радянського Союзу
КПФ	- Комуністична партія Франції
КРН	- (поль.) Крайова Рада Народова
КРО	- (рос. контрразведывательный отдел) контррозвідувальний відділ
л.	- (рос. лет) років
лейт.	- (рос. лейтенант) лейтенант
леспромхоз	- (рос. лесное промышленное хозяйство) лісове промислове господарство
ЛОК	- (поль.) Ліга оборони країни
ЛПЖ	- (поль.) Ліга приятелів солдата
м	- метр
м.	- місто; містечко; місцевість
м. ін.	- між іншим
м. п.	- (рос. место для печати) місце для печатки
МАП	- (поль.) Міністерство громадської адміністрації
МБП	- (поль.) Міністерство громадської безпеки
МВД	- (рос. Министерство внутренних дел) МВС
МВС	- Міністерство внутрішніх справ
МВСiA РП	- Міністерство внутрішніх справ і адміністрації РП

МГБ	– (рос. Министерство государственной безопасности) Міністерство державної безпеки
МЗС	– Міністерство закордонних справ
мил.	– (рос. миллион) мільйон
МіД ВІГ	– (поль.) Матеріали і документи Військового історичного інституту
мл.	– (рос. младший) молодший
МО	– (поль.) Народна міліція
МОН	– (поль.) Міністерство національної оборони
МОПР	– (рос. Международная организация помощи борцам революции) Міжнародна організація допомоги борцям революції
МП	– (нім.) машинний пістолет
МПВО	– (рос. Местная противоздушная оборона) Місцева протиповітряна оборона
МСЗ	– (поль.) Міністерство закордонних справ
м-ц	– (рос. месяц) місяць
нар.	– народився; народження
Наркомзем	– (рос. Народный комиссариат земледелия) Народний комісаріат землеробства
Наркоммясомолпром, Наркоммолмясопром, НК Мясомолпром	– (рос. Народный комиссариат мясомолочной промышленности) Народний комісаріат м'ясомолочної промисловості
Наркомпищепром, НК Пищепром	– (рос. Народный комиссариат пищевой промышленности) Народний комісаріат харчової промисловості
Наркомсовхозов, НК Совхозов	– (рос. Народный комиссариат зерновых и животноводческих совхозов) Народний комісаріат зернових і тваринницьких радгоспів
Наркомхоз	– (рос. Народный комиссариат коммунального хозяйства) Народний комісаріат комунального господарства
† Наробраз	– (рос. отдел народного образования) відділ народної освіти
нач.	– начальник
НДР	– Німецька Демократична Республіка
Нефтезавод	– (рос. нефтеперерабатывающий завод) нафтопереробний завод
Нефтепромысел	– (рос. нефтяной промысел) нафтовий промысел
НЗВ	– (поль.) Національне Військове Об'єднання
НІК	– (поль.) Вища контрольна палата
нім.	– німецький

НКВД	- (рос. Народный комиссариат внутренних дел) НКВС
НКВС	- Народний комісаріат внутрішніх справ
НКГБ	- (рос. Народный комиссариат государственной безопасности) Народний комісаріат державної безпеки
НКПС	- (рос. Народный комиссариат путей сообщения) Народний комісаріат шляхів сполучення
НКЮ	- (рос. Народный комиссариат юстиции) Народний комісаріат юстиції
НСЗ	- (поль.) Народові Сили Збройні
† обком	- (рос. областной комитет) обласний комітет
обл.	- (рос. область; областной) область; обласний
облздравотдел	- (рос. областной отдел здравоохранения) обласний відділ охорони здоров'я
ОблЗО	- (рос. Обласной земельный отдел) Обласний земельний відділ
облсполком	- (рос. областной исполнительный комитет) обласний виконавчий комітет
облпотребсоюз	- (рос. областной союз потребительских обществ) обласна споживча спілка
† облпрокурор	- (рос. областной прокурор) обласний прокурор
Облпромсовет	- (рос. областной промышленный совет) обласна промислова рада
Облсовет	- (рос. областной совет) обласна рада
Облторг	- (рос. областной отдел торговли) обласний відділ торгівлі
ОблФО	- (рос. Обласной финансовый отдел) Обласний фінансовий відділ
ОВИР	- (рос. Отдел виз и регистраций) ВВІР
ОЗН	- (поль.) Табір національного об'єднання
ок.	- около, близько
окт.	- (рос. октябрь) жовтень
ООН	- Організація Об'єднаних Націй
ООУ	- (рос. Отчетный отдел Уполномоченного СНК УССР) Звітний відділ Уповноваженого РНК УРСР
оп.	- опис
оп. уп., о/уполномоченный	- (рос. оперативный уполномоченный) оперативний уповноважений
опергруппа	- (рос. оперативная группа) оперативна група
ОРМО	- (поль.) Добровольчий резерв Народної міліції
осв.	- (рос. осведомитель) інформатор
отд.	- (рос. отдел) відділ

отд., отд-е, отд-ние	– (рос. отделение) відділення
отп.	– (рос. отпечатано) надруковано
отправ.	– (рос. отправитель; отправил) відправник; відправив
ОУН	– Організація Українських Націоналістів
п.; пп.	– (рос. пункт; пункты) пункт; пункти
п.п., пп, п/п	– (рос. по порядку) за порядком
п/о	– (рос. почтовое отделение) поштове відділення
п/п	– (рос. полевая почта) польова пошта
пал	– (поль.) полк легкої артилерії
ПВ	– (рос. Пограничные войска) Прикордонні війська
ПЗП	– (поль.) Польський повстанський союз
печ. маш.	– печатала машинистка
ПКНВ	– Польський Комітет Національного Визволення
ПКНО	– (рос. Польский Комитет Национального Освобождения) ПКНВ
ПКО	– (поль.) Польський комітет опіки
ПНР	– Польська Народна Республіка
ПОВ	– (поль.) Польська військова організація
пов.	– повіт; повітовий
получ.	– (рос. получитель; получил) отримувач; отримав
пом.	– (рос. помощник) помічник
пор.	– порівняй
ПОРП	– Польська об'єднана робітничка партія
пп	– (поль.) піхотний полк
ППР	– (поль.) Польська робітничка партія
ППС	– (поль.) Польська соціалістична партія
ППС	– (рос. пистолет-пулемет Судаева) пістолет-кулемет Судаєва
ППС-ВРН	– (поль.) Польська соціалістична партія – Воля Рівність Незалежність
ППШ	– (рос. пистолет-пулемет Шпагина) пістолет-кулемет Шпагіна
пр.	– (рос. прочий) інший
пред-во; предст-во	– (рос. представительство) представництво
прим.	– примірник
ПРН	– (поль.) Повітова Рада Народова
ПСЗ	– (поль.) Польські Збройні Сили
ПСЛ	– (поль.) Польська селянська партія
ПСЦ	– (поль.) Державна служба цивільна
ПТ	– (поль. з латин.) зі збереженням всіх відповідних титулів
ПТР	– (рос. противотанковое ружье) протитанкова рушниця

ПУБП	- (поль.) Повітове управління громадської безпеки
ПУР	- (поль.) Державне репатріаційне управління
р.	- (рос. река) ріка, річка
р., руб.	- (рос. рубль) карбованець
р.; рр.	- рік; роки
радгосп	- радянське господарство
рай.	- (рос. районный) районний
Райздравотдел	- (рос. районный отдел здравоохранения) районний відділ охорони здоров'я
РайЗО	- (рос. Районный земельный отдел) Районний земельний відділ
райисполком	- (рос. районный исполнительный комитет) районний виконавчий комітет
райком	- (рос. районный комитет) районний комітет
райпредставительства	- (рос. районные представительства) районні представництва
райпромкомбинат	- (рос. районный промышленный комбинат) районний промисловий комбінат
райсовет	- (рос. районный совет) районна рада
райуповноважений	- районний уповноважений
райуполномоченный	- (рос. районный уполномоченный) районний уповноважений
райфинотдел	- (рос. районный финансовый отдел) районний фінансовий відділ
РАП	- (поль.) Відомство громадської адміністрації
РГД	- (рос. ручная граната дистанционная) ручна граната дистанційна
РГН і Ф	- (поль.) Відомство народного господарства і фінансів
ред.	- редакція
рез.	- резидент
рембаза	- (рос. ремонтная база) ремонтна база
РМ	- Рада Міністрів
РН	- (поль.) Рада Народова
РН СЛ	- (поль.) Головна рада Селянської партії
р-н	- район
РНК, Раднарком	- Рада Народних Комісарів
РО НКГБ	- (рос. районный отдел НКГБ) районний відділ НКГБ
РОАК	- (поль.) Рух опору Армії Крайової
рос.	- російський
рот.	- (рос.) ротапринт
РП	- Республіка Польща

РППС	- (поль.) Робітнича партія польських соціалістів
РРФСР	- Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
РСЗ	- (поль.) Відомство закордонних справ
РСР	- Радянська Соціалістична Республіка
РСФСР	- (Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика) РРФСР
с.	- (рос. село) село
с., С.	- сторінка
с.г., с/г	- (рос. сего года) цього року
с.х., с/х, с-х	- (рос. сельскохозяйственный) сільськогосподарський
с/совет	- (рос. сельсовет) сільрада
с/сообш., с/сообщение	- (рос. спецсообщение) спецповідомлення
с/х	- (рос. совхоз) радгосп
санінспектор	- (рос. санитарный инспектор) санітарний інспектор
Сахаротрест	- (рос. сахарный трест) цукровий трест
СБУ	- Служба безпеки України
СД	- (поль.) Демократична партія
СДКПіЛ	- (поль.) Соціал-демократія Королівства Польського і Литви
сельсовет	- (рос. сельский совет) сільська рада
сельхозартель	- (рос. сельскохозяйственная артель) сільськогосподарський кооператив
сільгоспвідділ	- сільськогосподарський відділ
СЗБ	- Союз Збройної Боротьби
СКВ	- Самооборонні Кущові Відділи
СЛ	- (поль.) Селянська партія
см	- сантиметр
см.	- (рос. смотри) дивись
СНК, Совнарком	- (рос. Совет Народных Комиссаров) РНК
сов.	- (рос. советский) радянський
Сов. секретно	- (рос. совершенно секретно) цілком таємно
совхоз	- (рос. советское хозяйство) радгосп
СОК	- (поль.) Служба охорони залізниці
сользавод	- (рос. солеварный завод) солеварний завод
сооб., сообщ.	- (рос. сообщение) повідомлення
сп., спец.	- (рос. специальный) спеціальний
Спецотдел	- (рос. специальный отдел) спеціальний відділ
СПП	- (рос. Союз польских патриотов) Спілка польських патріотів
спр.	- справа

СРСР	- Союз Радянських Соціалістичних Республік
ССР	- (рос. Советская Социалистическая Республика) РСР
СССР	- (рос. Союз Советских Социалистических Республик) СРСР
ст.	- (рос. станция) станція
ст.	- (рос. старший) старший
ст.	- (рос. статья) стаття
стройбатальоны	- (рос. строительные батальоны) будівельні батальйони
СШ	- (рос. Средняя школа) Середня школа
США	- (рос. Соединенные Штаты Америки) Сполучені Штати Америки
т	- тонна
т., Т.	- том
т., тов.; т.т.	- (рос. товарищ; товарищи) товариш; товариші
т., тыс.	- (рос. тысяча) тисяча
т.г.	- (рос. текущего года) поточного року
т.е.	- (рос. то есть) тобто
т.к.	- (рос. так как), оскільки, тому що
т. зв.	- так званий
табаксовхоз	- (рос. табачный совхоз) тютюновий радгосп
тел.	- телефон
тир.	- (рос. тираж) тираж
тис.	- тисяча
ТО НКГБ	- (рос. транспортный отдел НКГБ) транспортний відділ НКГБ
ТУНЄ РП	- Тимчасовий Уряд Національної Єдності РП
УБ	- (поль.) Управління безпеки
УК	- (рос. Уголовный Кодекс) Кримінальний Кодекс
укр.	- (рос. украинский) український
ул.	- (рос. улица) вулиця
УМ	- (рос. Управление Милиции) Управління міліції
УМВД	- (рос. Управление МВД) Управління МВД
УМГБ	- (рос. Управление МГБ) Управління МГБ
УНКВД	- (рос. Управление НКВД) Управління НКВД
УНКГБ	- (рос. Управление НКГБ) Управління НКГБ
УПА	- Українська Повстанська Армія
УПВ	- (рос. Управления Пограничных войск) Управління прикордонних військ
уполминзаг	- (рос. уполномоченный Министерства заготовок) уповноважений Міністерства заготівлі
уполнаркомзаг	- (рос. уполномоченный Народного комиссариата

	заготовок) уповноважений Народного комісаріату заготівлі
уполнаркомсвязи	– (рос. уполномоченный Народного комиссариата связи) уповноважений Народного комісаріату зв'язку
Упр.	– (рос. управление) управління
УРСР	– Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСКТ	– Українське суспільно-культурне товариство
УССД	– Українська Самостійна Соборна Держава
УССР	– (рос. Украинская Советская Социалистическая Республика) УРСР
Ушосдор	– (рос. Управление шоссейных дорог) Управління шосейних доріг
ф.	– фонд
финотдел	– (рос. финансовый отдел) фінансовий відділ
ФРН	– Федеративна Республіка Німеччини
хв.	– хвилина
х-во, хоз-во	– (рос. хозяйство) господарство
ц.р.	– цього року
ЦАВ РП	– (поль.) Центральний військовий архів РП
ЦДАВОВУ	– Центральний державний архів вищих органів влади і управління України
ЦДАГОУ	– Центральний державний архів громадських об'єднань України
цент., центн.	– центнер
ЦК	– (рос. Центральный комитет) центральний комітет
ЦКВ	– (поль.) Центральний виконавчий комітет
ЦККП	– (поль.) Центральна комісія партійного контролю
ЦКР	– (поль.) Центральна ревізійна комісія
ч.	– (рос. часть) частина
ч., чел.	– (рос. человек) осіб
чл.	– член
шт.	– штук
ш/т, ш/телеграмма	– (рос. шифротелеграмма) шифротелеграма
екз.	– (рос. экземпляр) примірник
Югозаготзерно	– (рос. Южная контора заготовки зерна) Південна контора заготівлі зерна

INDEKS NAZWISK I PSEUDONIMÓW

- Abakumow Wiktor 33, 869, 873, 875, fot. 6
Achapkin 391
Adamczyk Kazimierz 255
Adamiuk Franciszek 277
Adaszkwicz-Dragomirecka Karolina 889, 891
Afanasienko Iwan 197
Aleksandrow 781
Aleksiejew 681
Andriejew 849
Antiukowicz 81
Azbestbaun 133
- Babasiew Michaił 127
Babicka J. 551, 553, 565
Babisz Stanisław 233
Badak Mieczysław 833
Badeńczyk Zygmunt 531, 533
Baj Władysława 513
Bajsberg zob. Wajsberg Siemion
Bajukow 185
Balecki Stanisław 163
Balicki Zygmunt 511, 513
Baliński lub Bieliński Wiktor 331, 351
Banaś Stanisław 167, 837
Bandura 139
Baraban 75
Baranowski 399
Barszcz Zygmunt ps. „Stach” 345, 355, 929
Batoż Marian 167
Batrak Siergiej 207
Bażan M. 47
Bednarz Andrzej 19, 27, 541, 731
Bednarz Józef 19, 29, 41, 531–537, 797, 801
Berezowski 489
Beria Ławrientij 7, 15, 33, 107, 111, 117, 415, 611, 869, 873, fot. 2
Berman Jakub 47
Biedniak Bronisław 511, 513
Bielewnia 253
Bieliński Wiktor zob. Baliński Wiktor
Bielous Iwan 197
Bierut Bolesław 517, 519
- Bik Marian 793
Biliński R. 31, 857, 863
Biliński Zygmunt 319
Biłas Iwan 37
Biłas Iwan 57
Biońska Helena 319
„Bir” zob. Szyszkanyneć Wasyl
Birenzweig Henryk 283, 285
Blecharski Kazimierz zob. Blicharski Kazimierz
Blicharski Kazimierz 257–261, 401
Bober Franciszek 163
Bodan 921
Bogacki Marian 389
Bojko Galina 207
Bołdyrkow 853
Bondarienko Michaił 7, 87, 103, 127, 715, fot. 26
Bonusiak W. 59
Borisow 651
Borodacz Barbars (Borys) 203, 293
Borodej Mieczysław vel Wajda Marian ps. „Lis” 109, 113
Borodyński Franciszek 201
Borowik 771, 865
„Bór” zob. Komorowski Tadeusz
Brasławskaja 135, 143
Braude Zygmunt 283, 285, fot. 69
Brawiński Leon 137
Brikier 357
Bucko O. 57
Buczewski Jan 165
Bugajewskaja 131, 163, 169, 709, 753, 847
Buhaj Mykoła 37
Buhaj Mykoła 57
Bujalski Bolesław 255, 261
Bułdakow Iwan 715
Bułganin Nikołaj 43, 183, 187, 269
Burkowskaja Seweryna 339
Burmak Piotr 9, 11, 15, 193, 195, 221, 223, 301, 381, 383
Burski 283, 285
Butienko G. 155, 159

Caban Ireneusz 513
Cap Jan 387
Chaina Izydor 319
Chajet Michaił 13, 15, 83, 297, 325, 327, 361,
 365, 375, 379, 395, 405, 419, fot. 38
Chanas Wołodymyr 57
Chatkiewicz 783
Chawariwskij Bohdan 57
Chmielnicki Bohdan 457, 465
Chmura Zygmunt 131
Chomienko Lubow 207
 „Chrin” zob. **Stebelski Stefan**
Chruszcz Stanisław 167
Chruszczow Nikita 11, 15, 39, 43, 47, 141,
 145, 157, 263, 277, 317, 381, 383, 415,
 873, fot. 1, fot. 3
Churchill Winston 205, 391, 499
Cichocki 209
Cichońska 629
Cierska Józefa 137
Ciesielski Lubomir 29, 777
Ciesielski Stanisław 37
Ciesielski Stanisław 57, 403
Cieślak 599
Cilewicz Emilia 807, 809
Cimura Emil 801
 „Cis” zob. **Filipkowski Władysław**
Citowicz Borys 11, 15, 231, 235, 237, 245, 249,
 385
Ciupko 921
Cokol Andriej 41, 153, 155,
Curzon George 277
Cwietuchin Fiodor 15, 31, 387, 391, 867,
 fot. 29
Cych 323, 343
Cyganiuk 321
Cykało Amelia 837
Czajka Władysław 399
Czajkiewicz Kazimierz 167
Czajkowski S. 57
Czaponia 353
Czeriewin Petro 139
Czermnych Aleksiej 23, 75, 77, 655
Czerniakiewicz Jan 35
Czerniakiewicz Jan 57
Czerniecki Borys 27, 75, 77, 761
Czernyszow Wasilij 9, 147, 149, fot. 10
Czumowiecki 415
Czyngis chan 517
Czyzewski Jerzy 129
Dańko Wasilij 197
Daszkiewicz Waclaw 777
Dąbrowski 291
Dąbrowski Konstanty 283, 285, fot. 54
Dąbrowski Tadeusz 319
Demianiuk Stefan 257
Deszczyszyn Bazyli 443–447
Diemiochin Iwan 65, 67, fot. 42
Diemura 111, 301
Dienisienko 789
Dieulin Aleksander 631, 769
Dimitrijew zob. **Dmitrijew Aleksander**
Diug Janina Wanda 295, 297, 401, 403, 927
Diug Stanisław 299
Diuk Janina zob. **Diug Janina Wanda**
Dłużynskij 431, 435
Dmitrijew Aleksander 29, 787
Dołgowa 419, 509
Domb 29, 791–795
Dostiel Jadwiga 99
Drabik Michał ps. „Liwusz” 347, 355, 397
Dragomirecki Anatol 889, 891
Drażek Waclaw 141
Drozd Roman 57
Drozdecki Władysław 233, 293,
Drozdieckij Paweł 13–17, 315, 323, 339, 343,
 387, 391, 507, fot. 12
Drozdowski Karol 129
Drozdowski Tadeusz 129
Dudnik Aleksander 301
Duliba Tomasz 555, 559, fot. 59
Duszyński Zygmunt 283, 285, fot. 60
Dynowiec 883
Dziaba Teodor 481
Dziadosz I. 873
Dzieplikiewicz 511, 513
Dzierżek Grzegorz 99
Dzierżek Henryk 99
Dżingis Chan zob. **Czyngis chan**
Dżumak Józef 497
Emerlik Kazimierz 161
Epsztejn 783

- Falsberg 401
 Faniszyn Teofil 167
 Fiedotow Paweł 7, 13, 17, 79, 83, 85, 359, 417, 491, fot. 15
 Filak M. 871
 Filipkowski Władysław ps. „Cis”, „Janka”, „Ludwik” 107, 109, 113, fot. 73
 Filippowski Adam ps. „Ludwik” zob. Filipkowski Władysław
 Fiodorow Aleksander 75, 77, fot. 36
 Forst 401
 Forst 809
 Friszko Siergiej 31, 849, 851, fot. 45
- „G-V” zob. Kit Wołodymyr
 Gacek Józef 137
 Gajowniczek Zuzanna 55
 Gan Ludwik 779, 839
 Gankiewicz 211
 Gapijewa 615, 645, 649, 655, 677–685, 785–789, 817, 829, 845, 853
 Garlej 97
 Gaweł 291
 Gawroński 595
 Ger lub Gera zob. Gier Stanisław
 Gesing Roman 25, 521, 689, 691
 Gielman 893
 Gier Stanisław 19, 515
 Gierulewa Elżbieta 21, 627, 629
 Gieruś Grzegorz 511, 513
 Glinka Dmitrij 301
 Gliwa Piotr 321
 Gławacz I. 873
 Głazkow Michał 31, 845
Głowacki Albin 151
 Gmitrosiewicz Tadeusz 317
 Gnacik Jan 133, 201
 Gniniuk 639
 Gogol Iwan 199
 Golak 817
 Gołowko-Ułazowski Władimir 301
 Gołubiew Aleksander 23, 647, fot. 47
 Gołubiew Aleksiej 75, 77, fot. 23
 Gomułka Władysław 57
 Gonczaruk W. 807
 Gondar M. 333, 353
 Grabań Irena 837
- Grablis Jan 479, fot. 63
 Grabowski A. 537, 551, 553, 559, 565, 599, 617
 Grabski Stanisław 47, 205
 Gradil Aleksiej 197
 Grankowski Jan 801
 Greźnicka Władysław 253
 Gricaj Paweł 193
 Griebczenko Iwan 11, 15, 45, 153, 159, 303, 305, 377, 379, 393, 395, 399, 401
 Griebniew 157
 Griesgraber Mieczysław 567, 569
 Grobań Michał 837
 Gromczewskij M. 873
 Grudinin 83
 Gruszeckij Iwan 15, 381, 383
 „Grzegorz” zob. Kilianowicz Stefan
 Grzelak W. 599, 617
 Guńka Jan 209
 Guriejew Witalij 143
 Gutz Jerzy 445
- Hajdaj Ołeh* 57
 „Hardy” zob. Sidor Kazimierz
 Hass 373
 „Heniek” 819
 Hitler Adolf 139, 629
 Hnat Władysław 593
 „Homin” zob. Kit Wołodymyr
Hryciuk Grzegorz 57
- „Ihor” zob. Kit Wołodymyr
 Iłasow Nikołaj 23, 677, fot. 19
 Iljuszyn Ihor 55
 Ilkow 449
 Ilnicka Je. 319
 Iowienko Andriej 7, 69, 71, 75, 83, 85, 103, 205, 217, 237, 261, 391, 417, 645–655, 675, 679–685, 699, 723, 753, 759, 763, 765, 769, 811, 829, 893
 Iskierski 319, 321
 Iwancew 331, 351
 Iwanow Borys 21, 23, 153, 571, 573, 589, 657, 659, 673
 „Iwanow” 199
 Iwanów Mikołaj 91
 Iwkin Georgij 23, 649, fot. 30

Iwłak Stefania 89
 Iźnierie Wasilij 141
 Jacik Józef 253
 Jacyszyn Iwan 197, 277
 Jaczyk 163
 Jagier Józef 131
 Jakubowicz Teofila 169
 Jakubowski Grzegorz 55
Jakubowski Z. 513
 Janicko 387
 „Janka” zob. Filipkowski Władysław
 Jankowski Hryhorij ps. „Łastiwka” 857
 Januś Zofia 487, 489
 Jarosławski 323, 343
 Jarosławski Józef 255
 Jaworski Mikołaj 389
 Jegorow 877
 Jemielianow 357
 Jesipienko Daniil 31, 33, 865, 867, 877
 Jędrowski Borysław 233, 293
 Jochman Janusz 295, 297, 929
 Juchniewicz Franciszek 801
 „Jurand” zob. Sobczyński Władysław
 Jurczak Paweł 445
 Jurczenko 419
 Jurkiewicz Tadeusz 567
 Kadiejewa 83
 „Kaleranij” 199
 Kalnienko Timofiej 7, 9, 63, 67, 153, 179, 185,
 243, fot. 14
 Kałas Jadwiga 131
 Kałasz Paweł 129
 Kałasznikow W. 155
 Kanajew Aleksander 301
 Kandefer I. 397
 „Karczewoj” 747
 Karin-Danilenko Siergiej 15, 397, fot. 37
 Karpienko 779
 Karyj 781
 Kasatkin Konstantin 27, 31, 757, 829, fot. 18
 Kasiewicz Stanisław 527
 Katernicz Michaił 19, 555–559
 Keller Anna 91
Kersten Krystyna 57
 Kęcik Henryk 399
 Kiernik Władysław 593
 Kilianowicz Stefan vel Korczyński Grzegorz
 ps. „Grzegorz” 823, fot. 65
 Kimler 317
 Kindikkiewicz Zygmunt 165
 Kiriczenko Aleksiej 153, 159
 „Kisiel” 561
 Kit Wołodymyr ps. „Ihor”, „Homin”, „G-V”
 19, 453, 471, 515, 521
 Kitajew Wasilij 301
 Klim Bazyli 445
 Klimowicz Waczesław 353
 Kmicikiewicz 481
 Kniaziew Aleksander 31, 847
 Knopka Stanisława 387
 Kobułow Bogdan 13, 19, 325, 327, 507, fot. 7
 Kobylecki Józef 19, 555–559
 Kochnij Nikołaj 341
 Kocierubo Michaił 11, 209, 217, 219
 Koczkarowski Jan 235
 Kofła Mieczysław 249
 Kogub 401
 Kokoruza Paweł 401, 403
 Kokoruza Piotr zob. Kokoruza Paweł
 Kol 489
 Kolbusz Maria 101
 Kolbusz Marian 101
 Kołbin 655
 Kołbus Wanda 247, 293
 Kołganow Wasilij 33, 881
 Komar Feliks 801
 Komorowski Tadeusz ps. „Bór” 245, 249
 Kondratenko Borys 23, 651, fot. 46
 Kononienko Aleksander 197
 Konyk P. 873
 Koń M. 871
 Kopicia Prokofij 939
 Kopyłow 677
 Korcz Władysław ps. „Tatar” 299, 347, 355
 Korczyński Andrzej 443–447
 Korczyński Grzegorz zob. Kilianowicz Stefan
 Kornijczuk Ołeksandr 261
 Kornijec Leonid 175, 177
 Kornijenko Trofim 75, 77, fot. 27
 Korolko Mykoła 443–447
 Korotczenko Diemjan 9, 11, 15, 45, 153, 157,
 159, 175, 179, 243, 399

- Korzycki Antoni 47
 Kosowski Władysław 255
 Kostielko Jan 837
 Kostienko Aleksander 313
 Koszewoj Wasilij 197
 Koszman Kazimierz 837
 Koszycki Mieczysław 511
 Kotek-Agroszewski Stanisław 9, 171, 173,
 fot. 55
 Kotowicz Zdzisław 401
 Kowalow 389
 Kowalow 753
 Kowalski Piotr 133
 Kowrygin 169
 Kowryzenko Paweł 27, 715, 747, 749
 Kozik 939
 Kozłow Anatolij 23, 27, 639, 763, fot. 28
 Kozłowski 489
 Kozłowski Franciszek 511
 Kozłowski Szczepan 291
 Kozubik Wiktor 497
 Krajcarek Michał 545
 Krakowska lub Krokowska Józefa 211, 317
 Krasnosobcew 131
 Krasucki Jan 339–343, 401, 929
 Kraszeninnikow Michaił 75, 77, fot. 34
 Krawcowa Stanisława 95
 Krawczenko Iwan 301
 Krawczenko Józef 511, 513
 Krawczenko Józef zob. Krawczenko Józef
 Krembuszewska Katarzyna 89
 Kret 497
 Kriwopałow 653
 Krokowska Józefa zob. Krakowska Józefa
 Król Kazimierz 593
 Krucholski I. 807
 „Kruk” zob. Sidor Kazimierz
 Kruszelnicki Jan 231, 293
 Krużyński Emil 331, 351
 Kryłow Paweł 29, 817, fot. 25
 Kryska J. 521
 Kryształ P. 101
 Krywda Władysław 203
 Książarczyk Franciszek 475, 505, fot. 64
 Kucak Danyło 165
 Kuczerienko Dmitrij 301
 Kuksun 881
 Kulczycki Włodzimierz 135
 Kulik Stanisław vel Wirski Jan ps. „Piłat”,
 „Tarzan”, „Tur” 819, 823
 Kułakowski Petro 55
 Kunusz Józef 235
 Kupczyk Mychajło 163
 Kurcman Henryk 511, 513
 Kurilenko 75
 Kusznir Eustachy 167
 Kutereba Jan 839, 841
 Kuzniecowa 699
 Kuzniecowa Iwan 23, 653, fot. 24
 Kuźmienko 75
 Kwaśnicka Stefania 213
 Kwaśnicki 463
 Kwaśnicki Franciszek 213
 Kwicień Juś 213

Lach S. 57
 Lachowski 333
Laskowicz Krystyna 845
 Laskowski Jan 401
 Latuszek 129
 Lazurek 389
 Lebieź 387
 Legal Włodzimierz 355
 Lemberger 835
 Lengowska Katarzyna 89
 Leniewicz Zofia 391
 Leonienko Iwan 207
 Leszczyński Zygmunt 731, fot. 71
 Leśniak 247
 Lewin Dmitrij 25, 683
 Lewko Kazimierz 707
 Lewoczek 883
 Lewowicki Czesław 317
 Lewowicki Władysław 317
 Lichtańska 389
 „Lida” 495
 Lifszyc 779, 783
 Lipkowski Jan 805
 „Lis” zob. Borodej Mieczysław
 Lisiński J. 441
 Lisiuczenko Nikołaj 193
 Liszczyk Jerzy 317
 Litwinow Siergiej 25, 27, 721, 723, 767
 Liwiński Józef 233, 293

„Liwiusz” zob. Drabik Michał
„Ludwik” zob. Filipkowski Władysław

„Łastiwka” zob. Jankowski Hryhorij
Łoburienko Iwan 9, 11, 193, 195, 225, 243, 301
Łoziński Tadeusz 347
Łopatko Kazimierz 91
Łubieński 801
Łucenko 639, 647, 651, 653, 699, 729, 763,
765, 779
Łukaczywski Zygmunt 201
Łupandin 867
Łuszipienko 75

Macedoński Hipolit 257
Machocki E. 513
Majecha Mieczysław 247
Majewski Kazimierz 161
Majski Iwan 143, 191
Majstruk Władimir 9–17, 29, 33, 137, 143,
145, 231, 235, 245, 249, 287, 297, 329,
333, 339, 343, 345, 355, 397, 419, 487,
491, 493, 497, 771, 779, 925, 931, fot. 21
Maksimienko 305, 379, 395, 403
Makuch 441
Makuch Helena 533
Malik Włodzimierz 347
Małysz Andriej 197
Manderika lub Mandryka Helena 201, 291,
495
Mandryka Helena zob. Manderika Helena
Mantel Feliks 21, 603, 605
Manuilski Dmitrij 47
Mar Władysław 167
Marcijak 381
Marciszewskij 771, 779, 817, 845, 847, 851,
853, 865, 867, 879, 881
Markowicz 291
Markowskij Konstantin 27, 29, 753, 755, 773
Masnyk Dmytro 481, 483
Maszkiewskij 921
Matwiejew Nikołaj 33, 877, 879
Mazin Konstantin 103, 163, 205, 217, 237,
261, 491, 499, 631, 645, 655, 751, 757,
761, 811, 851, 865, 917, 931, fot. 39
Mazurek Walerian (Walery) 807
Mądra Helena 245

Mechlis Lew 183, 187
Michajlenko Aleksiej 197
Michajłow 615
Michajłow Aleksiej 11, 13, 21, 27, 251, 261,
357, 615, 765, fot. 31
Michalczuk Timofiej 27, 759
Micher Kazimierz 17, 485
Miedwiediew Paweł 7–11, 15, 21–33, 69, 75,
87, 103, 199, 231, 245, 251, 313, 323, 325,
343, 391, 407, 627, 631, 633, 647–657,
677–685, 709, 721, 747, 767, 771, 773,
779, 785–789, 803, 811, 817, 829, 831,
845, 849, 853, 865, 867, 923, 925, fot. 17
Mielnik Konstanty 245, 293, 495
Mierkułow Wsiewołod 117, 127, 423, 491,
631, fot. 5
Mikołajczyk Stanisław 111, 113, 143, 201,
205, 251, 253, 267, 437, 733
Miłowanowa 83
Mindelzun Leon 71
Mirczuk P. 513
Mirek Jan 17–21, 501, 505, 543, 549, 551, 553,
565, 599, 617
Misjuk 921
Misio Eugeniusz 37
Misio Eugeniusz 57, 59, 85, 173, 185, 445
Miształ Alfons 25, 31, 33, 693, 701, 705, 717,
855, 883
Mitruszyn 685
Mizerny Wasyl ps. „Ren” 479
Modzelewski Zygmunt 429, 435, 437
Mogila Andriej 153
Mongold Alfred 165
Moroz Anton 213
Moroz Nikołaj 7, 9, 25, 31, 129–135, 161–165,
169, 199, 203, 721, 831, 841, 853, fot. 22
Moroz Stanisław 133
„Morozenko” 819
Mostowoj 491, 499
Motyka Grzegorz 39
Motyka Grzegorz 59
Mraczkowski Józef 321
Napoleon Bonaparte 459
Nasutto Jan 595
Naumowa 509
Nejman Henryk 399

Nieczajew Aleksiej 25, 709, fot. 44
 Niemiecki J. 809
 Niemierowski 833
 Niemiłowicz 837
 Niepokólczycki Franciszek 733
 Niwinskaja Zinaida 487, 489
 Niezelskij Piotr 193
 Nikieszin 75
 Nikołajew W. 7, 69
 Nitka Józef 401
 Nojberg I. 97
 Nojtler Barbara 401
 Nowak Nina 97
 Nowakowski 319
 Nowinskij 223
 Nowosad Władysław 511, 513
 Nowosiak Rozalia 141

Ochab Edward 13, 307, 309, fot. 50
 Ogołcow Siergiej 25, 711–715, fot. 8
 Ogrizło 939
 Ojak Stanisław 399
 Oktowiec Wodśłow 333
 Okulicki Leopold 113
 Olennik Władysław 161
 Omielaniuk 921
 Onufrowski 211
 Opsik Wiera 137
 Orieszkin Michaił 23, 679
 „Orlik” 255
 Orłowski Roman 743, fot. 68
 Osóbka-Morawski Edward 21, 25, 39, 47,
 143, 269, 277, 603, 725, 727, fot. 49
 Ostrowskaja Ludmiła 207
 Ostrowski Adam ps. „Tomasz”, „Tomasz
 Niedziela” 107–111, 173, 229, fot. 56
 Ostrowski Władysław 17, 469, 473, 475, fot. 70

Pacholak Józef 445
 Pachuta 269
 Pająk Andrzej 837
 Pająk Józef 837
 Pak 951
 Parat Nadzieja 399
 Parfientjewa 867, 877, 881
 Pastuszek 449–453
 Paszulka Adam 169

Patla Maria 141
 Paustowski Feliks 351
 Pawlenko 385
 Pawlenko Aleksander 27, 737, 741, 787, 789,
 fot. 40
 Pawliszyn 353, 495
 Pawluczenko Daniil 29, 783
 Pawłow Andrian 27, 751
 Pawłow Grigorij 193
 Pawłow Władimir 29, 767
 Pawłowski J. 805
 Pawłowski Józef 319
 Pawłusiewicz Tadeusz 521, 707
 Pawos Wanda 353
 Pczelinskij 771
 Petryszyn Józef 731
 Pichowicz Kazimierz 167
 Piendyk 291
 Piermiakow Iwan 21, 627, 629, fot. 41
 „Pietrow” 199
 „Pietrowicz” 497
 Pilarska 389
 Pilarski 389
 Pilaszek Józefa 835
 Pilecki Józef 27, 743, 745
 Pilipa 937
 Pilnow Fiodor 17, 417, 491, 751, 757, 761
 „Piłat” zob. Kulik Stanisław
 Piłsudski Józef 143, 735
 Pirog K. 909, 937
 Pistun Trofim 443, 445
 Pitowranow Jewgienij 33, 935, 943, 945
 Piwowarczyk Antoni vel Wolski Władysław
 47, 283, 285, 401, 531, 535, 555, 559,
 911, 913, fot. 51
 Pizło Stanisław 41, 399–403, 793, fot. 58
 Pluto Stanisław 479
 Pniak Józef 567
 Podgornyj Nikołaj 41, 153, 155, 159, 411
 Podružen Aleksander 209
 Podsobiński Szczepan 707
 Pokus 353, 495
 Poleszczuk Nikołaj 207
 Politij 381
 Połonskaja 383
 Popierieka Michaił 33, 935, 941, 943
 Popko Witalij 501, 505, fot. 62

- Posieczny 259
 Potyra Anna 321
 Poziecha Arnold 161
 Priesnaja Ludmiła 207
 Pronin Siergiej 193
 Proniw Eleonora 833
 Prystajko Wołodymyr 55
 Przybylska Adrianna 209
 Pszennikow Ołeksandr 55
 Ptasznik 247
 Pticyn 763
Pudło K. 57
 Pugacz Piotr 9, 13, 21, 209, 217, 219, 315, 321,
 631, fot. 32
 Pugaczewskij 193
 Pusz Piotr 841
 Pyrih K. zob. Pirog K.
- Rachuba Czesław zob. Rybacha Czesław
 Raczkiewicz Władysław 185
 Radczenko 765
 Radczuk Sofon 141
 Radejko Mykoła ps. „Zorycz” 467, 471
 Rafael 127
 Rajca Janina 257
 Rajchman Leonid 17, 261, 423, 437, fot. 16
 Rajzler 401
 Ranieta 489
 Rassychin Iwan 301
Redziński Mieczysław 857
 „Ren” zob. Mizerny Wasyl
 Riasnoj Wasilij 7–11, 21, 107, 111, 113, 147,
 149, 155, 179, 221, 223, 611
 Riepieckij 759
 Riepuś 939
 Rieszetow Nikołaj 31, 865, fot. 35
 Rieszetowa 845
 Risa Kiwic 139
 Robel Zygmunt 21, 607, 609
 Rodłowski Adam 331, 351
 Rogalski Mieczysław 11, 41, 227, 229, 279
 Roger Alojzy 399
 Rogow 943
 Rokitko Paweł 9, 189, 191
 Rola-Żymierski Michał zob. Żymierski Mi-
 chał
 Romanowicz Julia 95
- Romaszczenko Michaił 41, 153, 159, 197,
 207, 909, 937
 Romer Tadeusz 205
 Roosevelt Franklin Delano 391, 499
 Rotaj Mielizna 167
 Rotkiewicz Iwan 855, fot. 61
 Rózga Stefan lub Wacław ps. „Stefan” 15, 19,
 21, 33, 409, 411, 511, 513, 591, 595, 621,
 625, 911, 913, fot. 53
 Ruczyk Maciej 165
 Rudkiewicz Józef 353
 Rusieckij Iwan 33, 589, 895, 909, 937, 951
 Rybacha Czesław 511, 513
 Ryc Władysław 513
 Ryczkow N. 117
 Rykaczewski Jan 511
 Rześniowiecki Franciszek 697
- Sachnowskij G. 155, 157
 Sadowniczy N. 157
 Safonow G. 117
 Sałkin 301
 Sało Franciszek 133, 203
 Samojed 841
 Saniaja 75
 Sawczenko Siergiej 7–17, 21–33, 63, 67, 79–
 83, 129, 133, 137, 161, 165, 209, 287, 325,
 329, 337, 345, 357, 359, 377, 385, 393, 397,
 419, 487, 493, 615, 631, 639, 645, 699, 729,
 751, 753, 757–765, 771, 781, 847, 881, 885,
 891, 923, 945, 951, fot. 11
 Sawera 617
 Sawicki 211
 Sazowskij Kirilo 235
 „Sebastian” zob. Wacheman Wiaczesław
 Serhijczuk Wołodymyr 37
Serhijczuk Wołodymyr 57, 185, 403
 Sidor Kazimierz ps. „Kruk”, „Hardy” 11, 239,
 241, fot. 57
 Sidorowa 111
 Sielemiakin 679
 Siemionow 787
 Siena Stefan 165
 Siencyło 185
 Sieriegin 829
 Sierow Iwan 243, fot. 9
 Sierwietnik 645

„Sikit zob. „Sokił”
 Sikorski Władysław 143, 191
 Skalska Ludmiła 233
 Skowroński 497
 Skwałowska Helena 805
 Słowacka I. 595
 Słuka Jan 93
 Słupnicki 25, 449, 471, 521, 687, 703
 Sływka Jurij 41
Sływka Jurij 57, 59, 403
 Smartyńska Janna 139
 Smirnow 193
 Smoleński M. 21, 595
 Sobczuk Leon 511, 513
 Sobczyński Władysław vel Sobociński, Spychaj
 ps. „Władek”, „Jurand” 19, 561, 563, 567,
 569, fot. 66
 Sobiesiak Irena 553
 Sobko 163
 Sobociński zob. Sobczyński Władysław
 Sobol Bronisława 835
 Soczyński 389
 „Sokił” 17, 19, 449, 469, 515, 517, 521
 Sokołow 709
 Sokołow 759
 Sokołowski 161
 „Sokół” 821
 Sosnkowski Kazimierz 141, 143, 245,
 Sotnikow Michaił 9, 199, 203, 205
 Sowiński Julian 401
 Spychaj zob. Sobczyński Władysław
Srebrakowski A. 57
 „Stach” 857
 „Stach” zob. Barszcz Zygmunt
 Stachanow 223
 Stadnienko 131
 Stalin Józef 11, 43, 67, 131, 205, 253, 263, 269,
 391, 415, 873, fot. 1
 Stanek Mieczysław 399
 Starczenko Wasilij 47, 153, 155, 159
 Stasiuk Witold 511, 513
 Statska Franciszka 129
 Stawska Stanisława 399
 Stebelski Stefan ps. „Chrin” 857
 Stec Mieczysław 563, fot. 67
 Steć Władysław 511, 513
 „Stefan” zob. Różga Stefan
 Stiecznyj 871
 Stiepnik 91
 Stopnicki zob. Słupnicki
 Strielcowa Natalia 207
 Strokacz Timofiej 157, 159, 611, fot. 13
 Strzelecki 341
 Słupnicki zob. Słupnicki
 Suchawski Włodzimierz 137
 Suchońkok S. 871
 „Sulima” zob. Szredzki Witold
 Sulski Karol 251
 Surkow Nikołaj 29, 781, fot. 20
 Swiatosławski-Swiżewski 891
 Syrowatko Marian 133
 Szałdin 383
 Szapował Jurij 55
 Szatitow 383
 Szczepalski 835
 Szczerbatow 729
 Szcześniak 551
 Szcześniak Antoni 35
Szcześniak Antoni 57
 Szczudlik Andrzej 17, 477–483, 719
 Szejkowski zob. Szyjkowski
 Szepielew 847
 Szestakow Michaił 11, 13, 23, 25, 27, 303, 305,
 337, 645, 699, 729
 Szewczenko 785
 Szkurka 81
 Szlapanikow Piotr 29, 785
 Szmik Anna Adela 627, 629
 Sznek Zygfryd 241, 281, 913, fot. 52
 Szorr 213
 Szota Wiesław 35
Szota Wiesław 57
 Szpan Feliks 823
 Szredzki Witold ps. „Sulima” 291, 297, fot. 74
 Szubartowicz Albert 809
 Szukowa Zuzanna 95
 Szulga Jewdokim 197
 Szyjkowski 401, 403
 Szyjkowski Leopold 403
 Szylmowier 943
 Szyszkanynec Wasyl ps. „Bir” 857
 Świdziński B. 17, 439, 441
 Święcicki Jan 471

Tamerlan 517
 Tarasiewicz Leonid 805
 Tarasow Daniil 269, 277
 „Tarzan” zob. Kulik Stanisław
 „Tatar” zob. Korcz Władysław
 Temerlan zob. Tamerlan
 Tichonow Paweł 25, 29, 75, 77, 685, 789,
 fot. 33
 Tielnow 683
 Tier-Grigorjan Artaszes 11, 221–225
 Timaszewski Bronisław 253
 Tiszczenko 545
 Tiszczenko Siła 859, 861, fot. 43
 Tkaczenko 651, 653, 699, 709, 723, 749
Tkaczow Serhij 57
 Toczek 777
 Tokarskij Jewstafij 489
 „Tomasz” zob. Ostrowski Adam
 „Tomasz Niedziela” zob. Ostrowski Adam
Torzecki Ryszard 59
 Trachanowskij A. 871
 Trembecki Jan 95
 Triepaczkenko Piotr 23, 681
 Trofimow 75
Truchan M. 57
 Truman Harry 495, 499
 Tucholski Jędrzej 55
 „Tur” zob. Kulik Stanisław

Uglew Dmitrij 127, 715
 Umiński 443
 Untenberg Arnold 211
 Urbujew W. 89
 Uszakow Iwan 15, 17, 413, 421, fot. 48
 Utiechin G. 33, 885, 893

Wacheman Waczesław ps. „Sebastian” 109
 Wajda Marian zob. Borodej Mieczysław
 Wajda Mikołaj zob. Borodej Mieczysław
 Wajnorowski I. 627
 Wajsberg Siemion 611
 Wakulenko Iwan 193, 197
 Wałęsa Lech 187
 Warszawski 415
 Wasilczenko 489
 Wasilewska Wanda 141, 143, 233, 253,
 „Wasiljew” 199

Wasiutik Maria 247, 295
 Wąbrzezna 511
 Wesołowski 15, 373
 Wężyniak Józef 247, 295
 Więckowska 565
 Wiliński Karol 345, 355
 Wiliński W. 87
 Wiliński Wilhelm 87
 Wilk Franciszek 471
 Winnicki Ludwik 833
 Wirski Jan zob. Kulik Stanisław
 „Wiszniewska” 839
 Wiśniewski Władysław 731, fot. 72
 Witos Wincenty 733
 „Władek” zob. Sobczyński Władysław
 Własow 21, 601, 769, 779–789, 811, 817, 829,
 841, 845, 847, 851, 853, 865, 867, 879, 881,
 917, 923, 931, 943
 Wnuk Rafał 39
Wnuk Rafał 59, 513
 Wolska P. 939
 Wolski Władysław zob. Piwowarczyk Antoni
 Wolszeniak Józef 141
 „Wołk” 199
 Wołkow Mikołaj 19–23, 73, 83, 103, 163, 169,
 205, 217, 237, 261, 313, 325, 327, 333, 355,
 357, 379, 385, 395, 421, 491, 499, 509, 539,
 613, 629, 631, 635
 Wołkow Wiktor 29, 803, 809, 811
 Worobjow 649
 Worobjow 865
 Wotruba Halina 887
 Wovk Jan 97
 Woźny Mikołaj 483
 Wójcik Edward 707
 Wójcik Waclaw 535
 Wójtowicz Edmund zob. Wójtowicz Edward
 Wójtowicz Edward 511, 513
 Wójtowicz St. 29, 813
 Wrażeń Stefan 567
 Wysoczańska Janina 299
 Wyszynskij Andriej 429, 435, 437, fot. 4
 Wyszynskij Franc 29, 771, 779
 Wzorek Jan 247

Zabrowarny S. 57
 Zajac Wasyl 163

Zajsza Jekatierina 341
Zalc 513
Zalecki Jan 213
Zamowa 647
Zapał Jan 511, 513
Zapał Władysław 259
Zapolski 341
Zaruk-Michalski zob. Żaruk-Michalski Aleksander
Zarieczny Zygmunt 475
Zawadskij 157
Zawadzka Anna 129
Zawadzki Mieczysław 233
Zawadzki Wiczesław 131
Zawarski Kazimierz 321
Zazula Michał 445
Zdorowiag Iosif 215
Zieplikiewicz zob. Dzieplikiewicz
Ziembikiewicz Stanisław 513
Zienowicz Władysław 401
„Zorycz” zob. Radejko Mykoła
„Zryw” 819
Zubacz 939
Zubakow 135
Żarski Władysław 511, 513
Żaruk-Michalski Aleksander 25, 725, 727
Żegadłowski Bronisław 929
Żurawski Piotr 889, 891
Żymierski Michał ps. „Rola” 113

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абакумов Віктор (Абакумов Виктор) 32, 868, 872, 874, фото 6
Адамчик Казімеж (Адамчик Казимир) 254
Адамюк Францішек 276
Адашкевич-Драгомірецька Кароліна (Адашкевич-Драгомирецкая Каролина) 888, 890
Азбестбаун 132
Александров 780
Алексєєв (Алексєєв) 680
Андрєєв (Андрєєв) 848
Антюкович 80
Афанасенко Іван 196
Ахапкін (Ахапкин) 390
- Бабасєв Михайло (Бабасєв Михаил) 126
Бабіцька Й. 550, 552, 564
Бабіш Станіслав (Бабиш Станислав) 232
Бадак Мечислав (Бадак Мечеслав) 832
Баденьчик Зигмунт 530, 532
Бажан М. 46
Бай Владислава 510, 512
Байсберг див. Вайсберг Семен
Балецький Станіслав (Балецкий Станислав) 162
Балінський або Белінський Віктор (Балинский, Белинский Виктор) 330, 350
Баліцький Зигмунт 510, 512
Банас див. Банась Станіслав
Банась Станіслав (Банась Станислав) 166, 836
Бандура 138
Барабан 74
Барановський (Барановский) 398
Барц Зигмунт (Барц Зигмунд) псевдо „Стах” 344, 354, 928
Батож Мар'ян (Батож Манько) 166
Батрук Сергій (Батрук Сергей) 206
Баюков 184
Беднаж Анджей 18, 26, 540, 730
Беднаж Юзеф 18, 28, 40, 530–536 796, 800
Белинский Виктор див. Балінський Віктор
Белоус Іван 196
- Березовський (Березовский) 488
Берія Лаврентій (Берия Лаврентий) 6, 14, 32, 106, 110, 116, 414, 610, 868, 872, фото 2
Берман Якуб 46
Бедняк Броніслав 510, 512
Белевня (Белевня) 252
Берут Болеслав 516, 518
Бік Мар'ян 792
Білас Іван 36
Білас Іван 56
Білінський Зигмунт (Билинский Зигмунд) 318
Білінський Р. 30, 856, 862
Біонська Гелена (Бионская Елена) 318
„Бір” див. Шишканинець Василь
Біренцвейг Генрик 282, 284
Блехарский Казимир див. Бліхарський Казімеж
Бліхарський Казімеж (Блихарский Казимир) 256–260, 400
Бобер Францішек (Бобер Франк) 162
Богацький Мар'ян (Богацкий Мариан) 388
Бодан 920
Бойко Галина 206
Болдирьков (Болдырьков) 852
Бондаренко Михайло (Бондаренко Михаил) 6, 86, 102, 126, 714, фото 26
Бонусяк В. 58
Борисов 650
Боровик 770, 864
Бородач Барбарс (Бородач Борис) 202, 292
Бородей Мечислав або Вайда Мар'ян псевдо „Ліс” („Лис”) 108, 112
Бородинський Францішек (Бородинский Франек) 200
Бравінський Леон (Бравинский Лев) 136
Браславська (Браславская) 134, 142
Брауде Зигмунт 282, 284, фото 69
Бріккер (Бриккер) 356
Бугаєвська (Бугаевская) 130, 162, 168, 708, 752, 846
Бугай Микола 36
Бугай Микола 56

- Булганін Микола (Булганин Николай) 40, 182, 186 268
- Булдаков Іван (Булдаков Иван) 714
- „Бур” див. Коморовський Тадеуш
- Бурковська Северина (Бурковская Северина) 338
- Бурмак Петро (Бурмак Петр) 8, 10, 14, 192, 194, 220, 222, 300, 380, 382
- Бурський 282, 284
- Бутенко Г. 154, 158
- Буцко О. 56
- Бучевський Ян (Бучевский Ян) 164
- Буяльський Болеслав (Буяльский) 254, 260
- Вайда Мар'ян див. Бородей Мечислав
- Вайда Николай див. Бородей Мечислав
- Вайноровський І. (Вайноровский И.) 626
- Вайсберг Семен 610
- Вакуленко Іван (Вакуленко Иван) 192, 196
- Валенса Лех 186
- Варшавський (Варшавский) 414
- „Васильєв” („Васильев”) 198
- Васильченко 488
- Васілевська Ванда (Василевская Ванда) 140, 142, 232, 252
- Васютік Марія (Васютик Мария) 246, 294
- Вахеман В'ячеслав (Вахеман Вячеслав) псевдо „Себастьян” 108
- Венжиняк Юзеф 246, 294
- Весоловський 14, 372
- Венцовська 564
- Взорек Ян 246
- Виленський Карл див. Вілінський Кароль
- Височанська Яніна 298
- Вишинський Андрій (Вышинский Андрей) 428, 434, 436, фото 4
- Вишинський Франц (Вышинский Франц) 28, 770, 778
- „Вишневіська” („Вишневская”) 838
- Вілінський В. (Вилинский В.) 86
- Вілінський Вільгельм (Вилинский Вильгельм) 86
- Вілінський Кароль (Виленский Карл) 344, 354
- Вільк Францішек 468
- Вініцький Людвік (Винницкий Людвиг) 832
- Вірський Ян див. Кулік Станіслав
- Віснєвський Владислав 730, фото 72
- Вітос Вінценти 732
- „Владек” див. Собчинський Владислав
- Власов 20, 600, 768, 778–788, 810, 816, 828, 840, 844, 846, 850, 852, 864, 866, 878, 880, 916, 922, 930, 942
- Внук Рафал 38
- Внук Рафал* 58, 512
- Вовк Ян (Вовк Иван) 96
- Возьний Миколай 482
- „Волк” 198
- Волков Віктор (Волков Виктор) 28, 802, 808, 810
- Волков Микола 18–22, 72, 82, 102, 162, 168, 204, 216, 236, 260, 312, 324, 326, 334, 354, 356, 378, 384, 394, 420, 490, 498, 508, 538, 612, 628, 630, 634
- Вольська П. (Вольская П.) 938
- Вольський Владислав див. Півоварчик Антоні
- Вольшеняк Юзеф (Вольшеняк Иосиф) 140
- Вомбжезна 510
- Воробійов (Воробьев) 648
- Воробійов (Воробьев) 864
- Вотруба Галіна (Вотруба Галина) 886
- Вражень Стефан 566
- Вуйтович Едвард 510, 512
- Вуйтович Едмунд див. Вуйтович Едвард
- Вуйтович Ст. 28, 812
- Вуйцік Вацлав 534
- Вуйцік Едвард 706
- Гавел 290
- Гайдай Олег* 56
- Гапєєва (Гапеева) 614, 644, 648, 654, 676–684, 784–788, 816, 828, 844, 852
- „Гарди” див. Сідор Казімеж
- Гарлей 96
- Гасс 372
- Гельман 892
- „Генек” 818
- Гітлер Адольф (Гитлер Адольф) 138, 628
- Главач І. (Главач И.) 872
- Глазков Михайло (Глазков Михаил) 30, 844
- Глинка Дмитро (Глинка Дмитрий) 300
- Гнат Владислав 592

- Гнінюк (Гнинюк) 638
 Гоголь Іван (Гоголь Іван) 198
 Головка-Улазовський Володимир (Головко-Улазовский Володимир) 300
 Голубев Олександр (Голубев Олександр) 22, 646, фото 47
 Голубев Олексій (Голубев Алексей) 74, 76, фото 23
 Голяк 816
 „Гомін” див. Кіт Володимир
 Гончарук В. 806
 Градиль Олексій 196
 Гребнів (Гребнев) 156
 Гребченко Іван (Гребченко Іван) 10, 14, 44, 152, 158, 302, 304, 376, 378, 392, 394, 398, 400
 Грицай Павло (Грицай Павел) 192
Грицюк Гжегож 56
 Громчевський М. (Громчевский М.) 872
 Грудінін (Грудинин) 82
 Грушецький Іван (Грушецкий Іван) 14, 380, 382
 Гурєв Віталій (Гуреев Виталий) 142
 Гавронський 594
 Гайовнічек Зузанна 54
 Ган Людвік (Ган Людвіг) 778, 838
 Ганкевич (Ганкевич) 210
 Гацек Юзеф (Гацек Іосиф) 136
 Гер або Гера див. Гер Станіслав
 Гесің Роман 24, 520, 688, 690
 Гер Станіслав 18, 514
 Герулева Ельжбета (Герулева Эльжбета, Эльшбета) 20, 626, 628
 Геруць Гжегож 510, 512
 „Гжегож” див. Кіліанович Стефан
 Гжеляк В. 598, 616
 Гліва Піотр (Глива Петр) 320
Гловацький Альбін 150
 Гмітросевич Тадеуш (Гмитросевич Тадеуш) 316
 Гнацік Ян (Гнатик, Гнатык Ян) 132, 200
 Гомулка Владислав 56
 Гондарь М. (Гондарь М.) 332, 352
 Грабань Ірена (Грабань Ирина) 836
 Грабліс Ян 478, фото 63
 Грабовський А. 536, 550, 552, 558, 564, 598, 616
 Грабський Станіслав 46, 204
 Гранковський Ян 800
 Грежнека Владислав (Грежнека Владислав) 252
 Грісграбер Мечислав 566, 568
 Гробань Міхал (Гробань Михаил) 836
 Гунька Ян (Гунька Іван) 208
 Гутш Юрко 444
 Данько Василь 196
 Дашкевич Вацлав 776
 Демура 110, 300
 Демьохін Іван (Демехин Іван) 64, 66, фото 42
 Дем'янюк Стефан (Демьянюк Стефан) 256
 Денисенко 788
 Деулін Олександр (Деулин Олександр) 630, 768
 Децишин Базилі 442–446
 Джумак Юзеф (Джумак Іосиф) 496
 Дзеплікевич 510, 512
 Дзержек Генрик (Дзержек Генрик) 98
 Дзержек Гжегож (Дзержек Григорій) 98
 Дзяба Теодор 480
 Дзядош І. (Дзядош І.) 872
 Димитрієв див. Дмитрієв Олександр
 Диновець 882
 Длужинський (Длужинский) 430, 434
 Дмитрієв Олександр (Дмитрієв Олександр) 28, 786
 Долгова 418, 508
 Домб 28, 790–794
 Домбровський (Домбровский) 290
 Домбровський Константи 282, 284, фото 54
 Домбровський Тадеуш (Домбровский Тадей) 318
 Достель Ядвіга (Достель Ядвига) 98
 Драбік Міхал (Драбик Михаил) псевдо „Лівюш” 346, 354, 396
 Драгомірецький Анатоль (Драгомирецкий Анатолий) 888, 890
Дрозд Роман 56
 Дроздецький Владислав (Дроздецкий Владек) 232, 292
 Дроздецький Павло (Дроздецкий Павел) 12–16, 314, 322, 338, 342, 386, 390, 506, фото 12

- Дроздовський Кароль (Дроздовский Карл) 128
 Дроздовський Тадеуш (Дроздовский Тадеуш) 128
 Дронжек Вацлав 140
 Дудник Олександр (Дудник Александр) 300
 Дуліба Томаш 554, 558, фото 59
 Душинський Зигмунт 282, 284, фото 60
 Дюг Станіслав 298
 Дюг Яніна-Ванда (Дюг Янина-Ванда) 294, 296, 400, 402, 926
 Дюк Янина див. Дюг Яніна-Ванда
- Емерлік Казімеж (Эмерлик Казимир) 160
 Епштейн (Эпштейн) 782
- Егоров (Егоров) 876
 Емельянов (Емельянов) 356
 Ендровський Борислав (Ендровский Борислав) 232, 292
 Есипенко Данило (Есипенко Даниил) 30, 32, 864, 866, 876
- Жарський Владислав 510, 512
 Жарук-Міхальський Александер 24, 724, 726
 Жегадловський Броніслав (Жегадловский Бронислав) 928
 Жесньовєвський Францішек 696
 Жимерський Міхал псевдо „Роля” 112
 Журавський Піотр (Журавский Петр) 888, 890
- Заброварний С.* 56
 Завадзька Анна (Завадская Анна) 128
 Завадзький В'ячеслав (Завадский Вячеслав) 130
 Завадзький Мечислав (Завадский Мечеслав) 232
 Завадський (Завадский) 156
 Заварський Казімеж (Заварский Казимир) 320
 Зажечни Зигмунт 474
 Зазуля Міхал 444
 Зайшва Катерина (Зайшва Екатерина) 340
 Залецький Ян (Залецкий Иван) 212
 Зальц 512
- Замова 646
 Запал Владислав 258
 Запал Ян 510, 512
 Запольський (Запольский) 340
 Зарук-Міхальський див. Жарук-Міхальський Александер
 Заяц Василь (Заяц Василий) 162
 Здоровяг Йосип (Здоровяг Иосиф) 214
 Зенович Владислав 400
 Зеблікевич див. Дзєплікевич
 Зембікевич Станіслав 512
 „Зорич” див. Радейко Микола
 „Зрив” 818
 Зубаков 134
 Зубач 938
- „Іванов” („Иванов”) 198
 Іванов Борис (Иванов Борис) 20, 22, 152, 570, 572, 588, 656, 658, 672
 Іванув Миколай (Иванув Миколай) 90
 Іванцев (Иванцев) 330, 350
 Івкін Георгій (Ивкин Георгий) 22, 648, фото 30
 Івляк Стефайїя (Ивляк Стефания) 88
 „Ігор” див. Кіт Володимир
 Іжнере Василь (Ижнере Василий) 140
 Ільков 448
 Ільницька Є. (Ильницкая Е.) 318
 Ільюшин Ігор 54
 Ілясов Микола (Илясов Николай) 22, 676, фото 19
 Іовенко Андрій (Иовенко Андрей) 6, 68, 70, 74, 82, 84, 102, 204, 216, 236, 260, 390, 416, 644–654, 674, 678–684, 698, 722, 752, 758, 762, 764, 768, 810, 828, 892
 Іскерський (Искерский) 318, 320
- Йохман Януш (Иохман Януш) 296, 928
- Кадеєва (Кадеева) 82
 Калас Ядвіга (Калас Ядвига) 130
 Калаш Павел 128
 Калашніков В. (Калашников В.) 154
 „Калераній” („Калераний”) 198
 Кальненко Тимофій (Кальненко Тимофей) 6, 8, 62, 66, 152, 178, 184, 242, фото 14
 Канаєв Олександр (Канаев Александр) 300

- Кандефер І. (Кандефер І.) 396
 Карий (Карый) 780
 Карін-Даниленко Сергій (Карин-Даниленко Сергей) 14, 396, фото 37
 Карпенко 778
 „Карчевой” 746
 Касаткін Костянтин (Касаткин Константин) 26, 30, 756, 828, фото 18
 Касевич Станіслав 526
 Катеринич Михайло 18, 554–558
 Квасницька Стефанія (Квасницкая Стефа) 214
 Квасницький (Квасьніцкі) 462
 Квасницький Францішек (Квасницкий Франко) 212
 Квіцень Юсь (Квицень Юсь) 212
 Келлер Анна 90
 Кенцік Генрик (Кенчик) 398
 Керзон Джордж 276
Керстен Кристина 56
 Кернік Владислав 592
 Кириченко Олексій (Кириченко Алексей) 154, 158
 Китаєв Василь (Китаев Василий) 300
 Кіліанович Стефан або Корчинський Гжегож псевдо „Гжегож” 822, фото 65
 Кімлер (Кимлер) 316
 Кіндіккєвич Зігмунт (Киндиккєвич Сигизмунд) 164
 „Кісєць” 560
 Кіт Володимир псевдо „Ігор”, „Гомін”, „Г-V” 18, 452, 470, 514, 520
 Климович В'ячеслав (Климович Вячеслав) 352
 Клім Базилі 444
 Кміцікєвич 480
 Кнопка Станіслава (Кнопка Станислава) 386
 Князєв Олександр (Князєв Александр) 30, 846
 Кобилецький Юзеф 18, 554–558
 Кобулов Богдан 12, 16, 324, 326, 506, фото 7
 Ковальов (Ковалєв) 388
 Ковальов (Ковалєв) 752
 Ковальський Піотр (Ковальский Петр) 132
 Ковригін (Коврыгин) 168
 Ковриженко Павло (Коврыженко Павел) 26, 714, 746, 748
 Коґуб 400
 Кожицький Антоні 46
 Козик 938
 Козлов Анатолій (Козлов Анатолий) 22, 26, 638, 762, фото 28
 Козловський 488
 Козловський Францішек 510
 Козловський Щєпан (Козловский Степан) 290
 Козубік Віктор (Козубик Виктор) 496
 Кокоруза Павел 400, 402
 Кокоруза Петр див. Кокоруза Павел
 Колбін (Колбин) 654
 Колбус Ванда (Колбус Ланда) 246, 294
 Колганов Василь (Колганов Василий) 32, 880
 Коль 488
 Кольбуш Марія (Кольбуш Мария) 100
 Кольбуш Мар'ян (Кольбуш Марьян) 100
 Комар Фелікс 800
 Комаровський див. Коморовський Тадеуш
 Коморовський Тадеуш псевдо „Бур” 244, 248
 Кондратенко Борис 22, 650, фото 46
 Коник П. (Коньк П.) 872
 Кононенко Олександр 196
 Конь М. 870
 Копилов (Копылов) 676
 Копиця Прокофій 938
 Корнієнко Трохим (Корниенко Трофим) 74, 76, фото 27
 Корнієць Леонід (Корниец Леонид) 174, 176
 Корнійчук Олександр 260
 Королько Микола 442–446
 Коротченко Дем'ян (Коротченко Демьян) 8, 10, 14, 44, 154–158, 174, 178, 242, 398
 Корч Владислав псевдо „Татар” 298, 346, 354
 Корчинський Анджеј 442–446
 Корчинський Гжегож див. Кіліанович Стефан
 Косовський Владислав (Косовский Владислав) 256
 Костенко Олександр (Костенко Александр) 312
 Костелько Ян (Костелько Иван) 836
 Котек-Аґрошевський Станіслав 8, 170, 172, фото 55

- Котович Здіслав (Котович Здислав) 400
 Кофла Мечислав (Кофла Мячеслав) 248
 Кохній Микола (Кохний Николай) 340
 Коцерубо Михайло (Коцерубо Михаил) 8, 208, 216, 218
 Кочкаровський Ян (Кочкаровский Ян) 234
 Кошевой Василь 196
 Кошицький Мечислав 510
 Кошман Казімеж (Кошман Казимир) 836
 Кравцова Станіслава (Кравцова Станислава) 94
 Кравченко Іван (Кравченко Иван) 300
 Кравченко Юзеф 510, 512
 Крайцарек Міхал 544
 Краковська або Кроковська Юзефа (Краковская, Кроковская Юзефа) 210, 316
 Красноснобцев 130
 Красуцький Ян (Красуцкий Ян) 338–342, 400, 928
 Крашенінников Михайло (Крашенинников Михаил) 74, 76, фото 34
 Крембушевська Катажина (Крембушевская Екатерина) 88
 Крет 496
 Кривда Владислав 202
 Криволапов 652
 Крилов Павло (Крылов Павел) 28, 816, фото 25
 Криска Й. 520
 Кришталь П. (Крышталь П.) 100
 Кроковская Юзефа див. Краковська Юзефа
 Кружинський Еміль (Кружинский Эмиль) 330, 350
 „Крук” див. Сідор Казімеж
 Круль Казімеж 592
 Крухольський І. (Крухольский И.) 806
 Крушельницький Ян (Крушельницкий Янек) 230, 292
 Ксенжарчик Францішек 474, 504, фото 64
 Кузнецов 698
 Кузнецов Іван (Кузнецов Иван) 22, 652, фото 24
 Кузьменко 74
 Куксун 880
 Кулаковський Петро 54
 Кулік Станіслав або Вірський Ян псевдо „Пілат”, „Тур”, „Тарзан” 820, 822
 Кульчицький Владзімеж (Кульчицкий Владимир) 134
 Кунуш Юзеф 234
 Купчик Михайло (Купчик Михаил) 162
 Куриленко 74
 Курцман Генрик 510, 512
 Кутереба Ян (Кутереба Иван) 838, 840
 Куцак Данило (Куцак Даниил) 164
 Кучеренко Дмитро (Кучеренко Дмитрий) 300
 Кушнір Еустахи (Кушнир Евстафий) 166
 „Ластівка” див. Янковський Григорій
 Лебедз 386
 Левін Дмитро (Левин Дмитрий) 24, 682
 Левочок 882
 Леоненко Іван (Леоненко Иван) 206
 Левко Казімеж 706
 Левовіцький Владислав (Левовицкий Владислав) 316
 Левовіцький Чеслав (Левовицкий Чеслав) 316
 Легаль Владзімеж (Легаль Владимир) 354
 Лембергер (Лембергер) 834
 Ленговська Катажина (Ленговская Екатерина) 88
 Леневич Зофія (Леневич Софья) 390
 Лесняк (Лесняк) 246
 Лещинський Зигмунт 730, фото 71
 Лисюченко Микола (Лисюченко Николай) 192
 Литвинов Сергій (Литвинов Сергей) 24, 26, 720, 722, 766
 Лифшиц 778, 782
 Лівінський Юзеф (Ливинский Йосиф) 232, 292
 „Лівюш” див. Драбик Міхал
 „Ліда” („Лида”) 494
 Ліпковський Ян (Липковский Ян) 804
 „Ліс” (Лис”) див. Бородей Мечислав
 Лісінський Й. 440
 Ліхтанська (Лихтанская) 388
 Ліщик Єжи (Лищик Георгий) 316
 Лобуренко Іван (Лобуренко Иван) 8, 10, 192, 194, 224, 242, 300
 Логінський Тадеуш (Логинский Тадей) 346
 Лопатко Казімеж (Лопатко Казимир) 90

- Лубенський 800
 Лукачивський Зигмунт (Лукачивский Зигмунд) 200
 Лупандін (Лупандин) 866
 Луценко 638, 646, 650, 652, 698, 728, 762, 764, 778
 Лушпенко 74
 „Людвік” („Людвиг”) див. Філіповський Владислав
 Лязурек 388
Ляскович Кристина 844
 Лясковський Ян (Лясковский Ян) 400
 Лятушек 128
Лях С. 56
 Ляховський (Ляховский) 332
 Маєвський Казімеж (Маевский Казимир) 160
 Маеха Мечислав (Маеха Мячеслав) 246
 Мазін Костянтин (Мазин Константин) 102, 162, 204, 216, 236, 260, 490, 498, 630, 644, 654, 750, 756, 760, 810, 850, 864, 916, 930, фото 39
 Мазурек Валер'ян або Валери (Мазурик Валер'ян, Мазурик Валерий) 806
 Майструк Володимир (Майструк Владимир) 8–16, 28, 32, 136, 142, 144, 230, 234, 244, 248, 286, 296, 328, 332, 338, 342, 344, 354, 396, 418, 486, 490, 492, 496, 770, 778, 924, 930, фото 21
 Майський Іван (Майский Иван) 142, 190
 Максименко 304, 378, 394, 402
 Макух 440
 Макух Гелена 532
 Малиш Андрій 196
 Малік Владзімеж (Малык Владимир) 346
 Мандрика Гелена (Мандерика, Мандрика, Мандрыка Елена) 200, 292, 494
 Мантель Фелікс 20, 602, 604
 Мануїльський Дмитро 46
 Мар Владислав 166
 Маркович 290
 Марковський Костянтин (Марковский Константин) 26, 28, 752, 754, 772
 Марцяк 380
 Марцішевський (Марцишевский) 770, 778, 816, 844, 846, 850, 852, 864, 866, 878, 880
 Масник Дмитро 480, 482
 Матвеев Микола (Матвеев Николай) 32, 876, 878
Махоцький Е. 512
 Мацедонський Гіполіт (Македонский Иполит) 256
 Машкевський (Машкевский) 920
 Медведєв Павло (Медведев Павел) 6–10, 14, 20–32, 68, 74, 86, 102, 198, 230, 244, 250, 312, 322, 324, 342, 390, 406, 626, 630, 632, 646–656, 676–684, 708, 720, 746, 766, 770, 772, 778, 784–788, 802, 810, 816, 828, 830, 844, 848, 852, 864, 866, 922, 924, фото 17
 Меркулов Всеволод 116, 126, 422, 490, 630, фото 5
 Мехліс Лев (Мехлис Лев) 182, 186
 Мельнік Константи (Мельник Константин) 244, 292 494
 Мисиюк 920
 Митрушин 684
 Михайленко Олексій 196
 Михайлов 614
 Михайлов Олексій (Михайлов Алексей) 10, 12, 20, 26, 250, 260, 356, 614, 764, фото 31
 Михальчук Тимофій (Михальчук Тимофей) 26, 758
 Мізерний Василь псевдо „Рен” 478
 Міколайчик Станіслав (Миколайчик) 110, 112, 142, 200, 204, 250, 252, 254, 266, 436, 732
 Мілованова (Милованова) 82
 Міндельзун Леон (Миндельзун Леон) 70
 Мірек Ян 16–20, 500, 504, 542, 548, 550, 552, 564, 598, 616
Мірчук П. 512
 Місילו Євген 36
Місילו Євген 56, 58, 84, 172, 444
 Міхер Казімеж 16, 484
 Міштал Альфонс 24, 30, 32, 692, 700, 704, 716, 854, 882
 Могила Андрій (Могила Андрей) 152
 Модзелевський Зигмунт (Модзелевский) 428, 434, 436
 Монгольд Альфред 164
 Мондра Гелена (Мандрая Елена) 244
 „Мороженко” 818

- Мороз Антон 212
 Мороз Микола (Мороз Николай) 6, 8, 24, 30, 128–134, 160–164, 168, 198, 202, 720, 830, 840, 852, фото 22
 Мороз Станіслав (Мороз Станислав) 132
 Мостовой 490, 498
 Мотика Гжегож 38
Мотика Гжегож 58
 Мрачковський Юзеф (Мрачковский Иосиф) 320
 Наполеон 458
 Насутто Ян 594
 Наумова 508
 Невінська Зінаїда (Невинская Зинаида) 486, 488
 Нежельський Петро (Нежельский Петр) 192
 Нейман Генрик (Нейман Генрих) 398
 Немилович 836
 Нечаев Олексій (Нечаев Алексей) 24, 708, фото 44
 Немеровський (Немеровский) 832
 Немецький Я. (Немецкий Я.) 808
 Непокульчицький Францішек 732
 Нікешин (Никешин) 74
 Ніколаєв В. (Николаев В.) 6, 68
 Нітка Юзеф (Нитка Иосиф) 400
 Новак Ніна (Новак Нина) 96
 Новаковський (Новаковский) 318
 Новинський (Новинский) 222
 Новосад Владислав 510, 512
 Новосяк Розалія (Новосяк Розалия) 140
 Нойберг І. (Нойберг И.) 96
 Нойтлер Барбара 400
 Огольцов Сергій (Огольцов Сергей) 24, 710–714, фото 8
 Огризло 938
 Октовець Водслов (Октовец Водслов) 332
 Окуліцький Леопольд 112
 Оленник Владислав (Оленник Владислав) 160
 Омелянюк 920
 Онуфровський (Онуфровский) 210
 Опсік Вера (Опсик Вера) 136
 Орешкін Михайло (Орешкин Михаил) 22, 678
 „Орлик” 254
 Орловський Роман 742, фото 68
 Островська Людмила (Островская Людмила) 206
 Островський Адам (Островский Адам) псевдо „Томаш”, „Томаш Недзеля” 106–110, 172, 228, фото 49
 Островський Владислав 16, 468, 472, 474, фото 70
 Осубка Моравський див. Осубка-Моравський Едвард
 Осубка-Моравський Едвард 20, 24, 38, 46, 142, 268, 276, 602, 724, 726, фото 49
 Охаб Едвард 12, 306, 308, фото 50
 Ояк Станіслав (Ояк Станислав) 398
 Павленко 384
 Павленко Олександр (Павленко Александр) 26, 736, 740, 786, 788, фото 40
 Павлішин (Павлишин) 352, 494
 Павлов Андріян (Павлов Андриан) 26, 750
 Павлов Володимир (Павлов Владимир) 28, 766
 Павлов Григорій (Павлов Григорий) 192
 Павловський Юзеф (Павловский Иосиф) 318
 Павловський Я. (Павловский Я.) 804
 Павлусевич Тадеуш 520, 706
 Павлюченко Данило (Павлюченко Даниил) 28, 782
 Павос Ванда 352
 Пайонк Анжей (Паенк Андрей) 836
 Пайонк Юзеф (Паенк Иосиф) 836
 Пак 950
 Парат Надзея (Парат Надежда) 398
 Парфентьева (Парфентьева) 866, 876, 880
 Пастушак 448–452
 Патля Марія (Патля Мария) 140
 Паустовський Фелікс (Паустовский Феликс) 350
 Пахоляк Юзеф 444
 Пахута 268
 Пашулька Адам 168
 Пермьков Іван (Пермяков Иван) 20, 626, 628, фото 41
 Петришин Юзеф 730
 „Петров” 198

- „Петрович” 496
 Пендик (Пендык) 290
 Пилипа 936
 Пильнов Федір (Пильнов Федор) 16, 416, 490, 750, 756, 760
 Пиріг К. (Пирог К.) 908, 936
 Півоварчик Антоні або Вольський Владислав 46, 282, 284, 400, 530, 534, 554, 558, 910, 912, фото 51
 Підгорний Микола (Подгорный Николай) 40, 152, 154, 158, 410
 Пізло Станіслав (Пизло Станислав) 40, 398–402, 792, фото 58
 „Пілат” див. Кулік Станіслав
 Пілецький Юзеф 26, 742, 744
 Пілсудський Юзеф 142, 732, 734
 Пілярська (Пилярская) 388
 Пілярський (Пилярский) 388
 Піляшек Юзефа (Пиляшек Юзефа) 834
 Пістун Трофім 442, 444
 Пітовранов Євген (Питовранов Евгений) 32, 934, 942, 944
 Піхович Казімеж (Пихович Казимир) 166
 Плюто Станіслав 478
 Пняк Юзеф 566
 Подружен Александер (Подружен Александр) 208
 Подсобінський Щелан 706
 Позеха Арнольд (Позеха Арнольд) 160
 Покус 352, 494
 Політій (Политий) 380
 Поліщук Микола (Полещук Николай) 206
 Полонська (Полонская) 382
 Поперека Михайло (Поперека Михаил) 32, 934, 940, 942
 Попко Віталій 500, 504, фото 62
 Посечний 258
 Потира Анна 320
 Пресна Людмила (Пресная Людмила) 206
 Пристайко Володимир 54
 Пронів Елеонора (Пронив Элеонора) 832
 Пронін Сергій (Пронин Сергей) 192
 Пташник (Пташник) 246
 Птицин (Птицын) 762
 Пугач Петро (Пугач Петр) 8, 12, 20, 208, 216, 218, 314, 320, 630, фото 32
 Пугачевський (Пугачевский) 192
 Пудло К. 56
 Пуш Петро (Пуш Петр) 840
 Пчелинський (Пчелинский) 770
 Пшенніков Олександр 54
 Пшибильська Адріянна (Пшибильская Андрияна) 208
 Радейко Микола псевдо „Зорич” 466, 470
 Радченко 764
 Радчук Софон 140
 Райзлер 400
 Райхман Леонід (Райхман Леонид) 16, 260, 422, 436, фото 16
 Райца Яніна (Райца Янина) 256
 Ранета 488
 Рассіхін Іван (Рассыхин Иван) 300
 Рафаель (Рафаэль) 126
 Рахуба Чеслав див. Рибача Чеслав
 Рачкевич Владислав 184
 Редзінський Мечислав 856
 „Рен” див. Мізерний Василь
 Репецкий (Репецкий) 758
 Репусь 938
 Решетов Микола (Решетов Николай) 30, 864, фото 35
 Решетова 844
 Рибача Чеслав 510, 512
 Рикачевський Ян 510
 Риц Владислав 512
 Ричков Н. (Рычков Н.) 116
 Ріса Ківіц (Риса Кивиц) 138
 Робель Зігмунт 20, 606, 608
 Рогов 942
 Рогальський Мечислав 10, 40, 226, 228, 278
 Рогер Алойзи (Рогер Алоиз) 398
 Родловський Адам (Родловский Адам) 332, 350
 Рокитко Павло (Рокитко Павел) 8, 188, 190
 Роля-Жимерський Міхал див. Жимерський Міхал
 Романович Юлія (Романович Юля) 94
 Ромащенко Михайло (Ромащенко Михаил) 40, 152, 158, 196, 206, 908, 936
 Ромер Тадеуш 204
 Ротай Мелізна 166
 Роткевич Іван 854, фото 61
 Рудкевич Юзеф (Рудкевич Иосиф) 352

- Рузвельт Франклін Делано 390, 498
 Рузга Стефан або Вацлав псевдо „Стефан”
 14, 18, 20, 32, 408, 410, 510, 512, 590, 594,
 620, 624, 910, 912, фото 53
 Русецький Іван (Русецкий) 32, 588, 894, 908,
 936, 950
 Ручик Мацей (Ручик Матвей) 164
 Рясной Василь (Рясной Василий) 6–10, 20,
 106, 110, 112, 146, 148, 154, 178, 220, 222,
 610
 Савера 616
 Савинский Юрьян див. Совінський Юліян
 Савицький (Савицкий) 210
 Савченко Сергій (Савченко Сергей) 6–16,
 20–32, 62, 66, 78–82, 128, 132, 136, 160,
 164, 208, 286, 324, 328, 336, 344, 356, 358,
 376, 384, 392, 396, 418, 486, 492, 614, 630,
 638, 644, 698, 728, 750, 752, 756–764, 770,
 780, 846, 880, 884, 890, 922, 944, 950, фо-
 то 11
 Садовничий Н. 156
 Сазовський Кирило (Сазовский Кирило)
 234
 Салкін (Салкин) 300
 Сало Францішек (Сало Франек, Салофранк)
 132, 202
 Самоед (Самоед) 840
 Саня 74
 Сафонов Г. 116
 Сахновский Г. 154, 156
 Свенціцький Ян 468
 Свізінський Б. 16, 438, 440
 Святославський-Свіжевський (Святослав-
 ский-Свижевский) 890
 „Себастьян” див. Вахеман Вячеслав
 Селемякін (Селемякин) 678
 Семенов 786
 Сенчило 184
 Серветник 644
 Сергійчук Володимир 36
Сергійчук Володимир 56, 184, 402
 Серегин 828
 Сена Стефан (Сена Стефан) 164
 Серов Іван (Серов Иван) 242, фото 9
 Сидорова 110
 Сыроватко Мар’ян (Сыроватко Марьян) 132
 Сідор Казімеж псевдо „Крук”, Гарди” 10,
 238, 240, фото 57
 „Сікіт” див. „Сокіл”
 Сікорський Владислав 142, 190
 Скальська Людмила (Скальская Людмила)
 232
 Скваловська Гелена (Скваловская Елена)
 804
 Сковронський (Сковронский) 496
 Сливка Юрій 40
Сливка Юрій 56, 58, 402
 Словацька І. 594
 Слука Ян 92
 Слупницький 24, 448, 468, 520, 686, 702
 Смартинська Янна (Смартинская Янна) 138
 Смирнов 192
 Смоленський М. 20, 594
 Соб’єсяк Ірена 552
 Собко 162
 Соболь Броніслава (Соболь Бронислава) 834
 Собоцінський див. Собчинський Владислав
 Собчинський Владислав або Собоцінський,
 Спихай псевдо „Владек”, „Юранд” 18,
 560, 562, 566, 568, фото 66
 Собчук Леон 510, 512
 Совінський Юліян 400
 „Сокіл” 16, 18, 448, 468, 514, 516, 520
 „Сокол” 820
 Соколов 708
 Соколов 758
 Соколовський (Соколовский) 160
 Соснковський Казімеж (Соснковский) 140,
 142, 244
 Сотніков Михайло (Сотников Михаил) 8,
 198, 202, 204
 Сочинський (Сочинский) 388
 Спихай див. Собчинський Владислав
Сребраковський А. 56
 Ставська Станіслава (Ставская Станисла-
 ва) 398
 Стадненко (Стадненко) 130
 Сталін Йосиф (Сталин Иосиф) 10, 42, 66, 130,
 204, 252, 262, 268, 390, 414, 872, фото 1
 Станек Мечислав 398
 Старченко Василь (Старченко Василий)
 46, 154, 158
 Стасюк Вігольд 510, 512

- Статська Францішка (Статская Франя) 128
 „Стах” 856
 „Стах” див. Барщ Зигмунт
 Стаханов 222
 Стебельський Стефан псевдо „Хрін” 856
 Степняк 90
 „Стефан” див. Рузга Стефан
 Стец Мечислав 562, фото 67
 Стець Владислав 510, 512
 Стечний (Стечный) 870
 Стопніцкі див. Слупницький
 Стрельцова Наталія (Стрельцова Наталия)
 206
 Строкач Тимофій (Строкач Тимофей) 156,
 158, 610, фото 13
 Ступницький див. Слупницький
 Стшелєцький (Стрелецкий) 340
 „Суліма” („Сулима”) див. Шредзький
 Вітольд
 Сульський Кароль (Сульский Король) 250
 Сурков Микола (Сурков Николай) 28, 780,
 фото 20
 Сухавський Владзімеж (Сухавский Влади-
 мир) 136
 Сухоньок С. 870
- Тамерлан (Тимур) 516
 Тарасєвич Леонід (Тарасевич Леонид) 804
 Тарасов Данило (Тарасов Даниил) 268, 276
 „Тарзан” див. Кулік Станіслав
 „Татар” див. Корч Владислав
 Тельнов 682
 Тер-Григор’ян Арташес (Тер-Григорьян
 Арташес) 10, 220–224
 Тихонов Павло (Тихонов Павел) 24, 28, 74,
 76, 684, 788, фото 33
 Тищенко 544
 Тищенко Сила 858, 860, фото 43
 Тімашевський Броніслав (Тимашевский
 Бронислав) 252
 Ткаченко 650, 652, 698, 708, 722, 748
Ткачов Сергій 56
Тожецький Ришард 58
 Токарський Євстафій (Токарский Евста-
 фий) 488
 „Томаш” див. Островський Адам
 „Томаш Недзеля” див. Островський Адам
- Точек 776
 Трахановський А. (Трахановский А.) 870
 Трембецький Ян (Трембецкий Иван) 94
 Трепаченко Петро (Трепаченко Петр) 22,
 680
 Трофимов 74
 Трумен Гаррі 494, 498
Трухан М. 56
 „Тур” див. Кулік Станіслав
 Тухольський Єнджей 54
- Углев Дмитро (Углев Димитрий) 126, 714
 Умінський 442
 Унтенберг Арнольд 210
 Урбуєв В. (Урбуев В.) 88
 Утехін Г. (Утехин Г.) 32, 884, 892
 Ушаков Іван (Ушаков Иван) 14, 16, 412,
 420, фото 48
- Фальсберг 400
 Фанішин Теофіль (Фанишин Тауфиль) 166
 Федоров Олександр (Федоров Александр)
 74, 76, фото 36
 Федотов Павло (Федотов Павел) 6, 12, 16,
 78, 82, 84, 358, 416, 490, фото 15
 Филипповский Адам псевдо „Людвиг” див.
 Філіпковський Владислав
 Філіпковський Владислав псевдо „Ціс”,
 „Янка”, „Людвік” („Людвиг”) 106, 108,
 112, фото 73
 Філяк М. (Фильяк М.) 870
 Форст 400
 Форст 808
 Фришко Сергій (Фришко Сергей) 30, 848,
 850, фото 45
- Хаварівський Богдан* 56
 Хаєт Михайло (Хаєт Михаил) 12, 14, 82,
 296, 324, 326, 360, 364, 374, 378, 394, 404,
 418, фото 38
 Хаїна Ізидор (Хаина Изидор) 318
Ханас Володимир 56
 Хаткевич 782
 Хмура Зигмунт (Хмура Зигмунд) 130
 Хоменко Любов (Хоменко Любовь) 206
 „Хрін” див. Стебельський Стефан
 Хрущ Станіслав (Хрущ Станислав) 166

- Хрущов Микита (Хрущев Никита) 10, 14, 38, 42, 46, 140, 156, 158, 262, 276, 316, 380, 382, 414, 872, фото 1, фото 3
- Цабан Іренеуш* 512
- Цап Ян 386
- Цвєтухін Федір (Цветухин Федор) 14, 30, 386, 390, 866, фото 29
- Цєрська Юзефа (Церская Осипа) 136
- Цєсельський Любомір 28, 776
- Цєсельський Станіслав 36
- Цєсельський Станіслав* 56, 402
- Цєсляк 598
- Циганюк (Цыганюк) 320
- Цикало Амелія (Цикало Омеля) 836
- Цитович Борис 10, 14, 230, 234, 236, 244, 248, 384
- Цих 322, 342
- Цілевич Емілія (Цилевич Эмилия) 806, 808
- Цімура Еміль 800
- „Ціс” див. Філіпковський Владислав
- Ціхонська (Цихонская) 628
- Ціхоцький (Цихоцкий) 208
- Цоколь Андрій (Цоколь Андрей) 40, 152, 154
- Цюпко 920
- Чайка Владислав 398
- Чайкевич Казімеж (Чайкевич Казимир) 166
- Чайковський С.* 56
- Чапоня 352
- Черевин Петро (Черевин Петр) 138
- Чермних Олексій (Чермных Алексей) 22, 74, 76, 654
- Чернецький Борис (Чернецкий Борис) 26, 74, 76, 760
- Чернишов Василь (Чернышов Василий) 8, 146, 148, фото 10
- Чернякевич Ян 34
- Чернякевич Ян* 56
- Черчілл Уїнстон 204, 390, 498
- Чижєвський Єжи (Чижевский Юрко) 128
- Чінгіс-хан 516
- Чумовецький (Чумовецкий) 414
- Шалдін (Шалдин) 382
- Шаповал Юрій 54
- Шатилов 382
- Шевченко 784
- Шейковський див. Шийковський
- Шепєлев (Шепелев) 846
- Шєстаков Михайло (Шестаков Михаил) 10, 12, 22, 24, 26, 302, 304, 336, 644, 698, 728
- Шийковський 400, 402
- Шийковський Леопольд 402
- Шильмовер 942
- Шишканинець Василь псевдо „Бір” 856
- Шкурка 80
- Шляпніков Петро (Шляпников Петр) 28, 784
- Шмік Анна Аделя (Шмик Анна Аделя) 626, 628
- Шнек Зигфрід 240, 280, 912, фото 52
- Шорр 212
- Шота Веслав 34
- Шота Веслав* 56
- Шпан Фелікс 822
- Шредзький Вігольд псевдо „Суліма” 290, 298, фото 74
- Шубартович Альберт 808
- Шукова Зузанна 94
- Шульга Євдоким 196
- Щєпальський (Щепальский) 834
- Щєрбатов 728
- Щєсняк 550
- Щєсняк Антоні 34
- Щєсняк Антоні* 56
- Шудлік Анджеї 16, 476–482, 718
- „Юранд” див. Собчинський Владислав
- Юркевич Тадеуш 566
- Юрчак Павел 444
- Юрченко 418
- Юхневич Францішек 800
- Яворський Міколай (Яворский Николай) 388
- Ягер Юзеф (Ягер Иосиф) 130
- Якубович Теофіля (Якубович Тауфиля) 168
- Якубовський Гжегож 54
- Якубовський З.* 512
- Яніцко (Яницко) 386
- „Янка” див. Філіпковський Владислав

Янковський Григорій псевдо „Ластівка” 856

Янусь Зофія (Янусь Софія) 486, 488

Ярославський Юзеф (Яраславський Иосиф)

254

Ярославський (Ярославський) 322, 342

Яцишин Іван 196, 276

Яцік Юзеф (Яцик Иосиф) 252

Ячик 162

SPIS MIEJSCOWOŚCI

- Andruszów 457
- Bachłowa 701
Bachów 543, 545
Baligród 461, 473, 475, 689, 691, 799
Bar 95
Bełwin 381
Bełz 31, 511, 513, 825
Bełzec 821
Bereska 701
Beresteczko 311
Biała Podlaska 821
Bielwin zob. Bełwin
Bierzedowce zob. Brzozdowce
Bierżany zob. Brzeżany
Biłgoraj 263, 813, 821
Bircza 503, 543–547
Bircza Stara 543, 545
Biskowice 201, 203, 293
Bohorodycze 595
Bolestraszyce 543
Borownica 545
Borszczów 319
Borszczów pow. śniatyński 89
Borysław 203, 331, 333, 351, 835, 837, 927
Brăila zob. Brăila
Brăila 807
Brody 263
Brylinka zob. Brylińce
Brylińce 547
Brześć zob. Brześć n. Bugiem
Brześć n. Bugiem 113, 911, 913
Brzezawa zob. Brzeżawa
Brzeżany 319, 345
Brzeżawa 547
Brzozdowce 291
Brzozów 369, 561, 643
Brzóska zob. Brzuska
Brzuska 543, 545
Buczacz 321
Budkińce 889
Buk 473
Bukareszt 807
- Bukowiec 473
Burdiakowce 141
Burdiakowcy zob. Burdiakowce
Busk 91
Buszkowice 543, 545
Buszkowiczki 543, 545
Bystre 473
- Charków 23, 75, 113, 629, 655, 791, 795
Chełm 179–183, 263, 387, 813, 821
Chersoń 23, 29, 75, 81, 647, 787, 791, 795
Chmielnicki zob. Płoskirów
Chodorów 199, 249, 263, 287, 341, 721
Chołowice 543, 545
Chołowiec zob. Chołowice
Chorobrów 511
Chyrów 799, 839
Chyrzyna 543, 545
Chyrzynka 545
Chyżyna zob. Chyrzyna
Cisna 519, 689, 691
Cisowa 543–547
Czercz zob. Czercze
Czercze 805
Czerniczyn 591
Czerniczynek 591
Czernihów 23, 29, 75, 681, 783, 791, 795
Czerniowce 29, 31, 43, 803–811, 865
Czerwonohrad zob. Krystynopol
Częstochowa 353
Czortków 9, 13, 137, 141, 209–217, 263, 315, 317, 321
Czudiej 807
Czystyhorb 777
- Dachnów 731
Daliowa 481
Darów 481, 485
Deniska zob. Dyniska
Dębica 569
Dęblin 249
Diagilewo 113
Dniepropietrowsk 29, 345, 781, 791, 795

Dolina 503
Dołżyca 777
Drohobycz 7–17, 21, 25–33, 129–133, 161–169,
199–205, 231–235, 245–249, 263, 287, 291–
299, 329–333, 339, 343–355, 385, 397, 401,
419, 487, 491–499, 627, 721, 723, 767, 771,
779, 831–841, 853, 925, 927, 931

Dubiecko 543, 545
Dublany 349, 833, 835
Dubno 263, 387
Dudyńce 483
Dukla 855
Dusowce 543–547
Dybków 883
Dyków 561
Dyniska 445
Dziurdziów 473

Elk 229

Gai-Rastockije zob. Gaje Roztockie
Gaje Roztockie 213
Gdańsk 57, 379, 395, 499
Gdynia 379
Giemblie [?] 109
Glebkowszczyzna 91
Głogowiec 33, 883
Gorlice 557, 643, 693, 799
Goszcza zob. Hoszcza
Gozdów 595
Góra Kalwaria 249
Griazowiec 113

Hoczew 689, 701
Hołoby 311
Hołowice zob. Chołowice
Hołowno 311
Horochów 311
Horodło 381
Horyniec 503
Hoszcza 389
Hrebenne 913
Hrubieszów 19, 223, 263, 283, 439, 441, 511,
513, 591, 595, 801, 813, 821
Hrynków 731
Hurcze 731
Husynne 223

Hyżyna zob. Chyrzyna
Hyżynka zob. Chyrzynka

Iskań 543, 545
Iwanofrankowsk zob. Stanisławów
Izmail 27, 29, 751, 817

Jabłonki 473, 689, 691
Jagielnica 317
Jahta 277, 391
Jamburg 871
Jarczów 445
Jarosław 27, 263, 291, 369, 503, 533, 545, 547,
557, 559, 641, 643, 743, 745, 801, 883
Jasło 553, 641, 643, 855
Jaśliśka 485
Jawornik 525
Jaworzno 541

Kalników 223

Kamieniec Podolski 791, 795, 805
Kamienna ad Opaka 541
Kamień Koszaryski 311
Kamionka 481
Kamionka Bużańska zob. Kamionka Strumi-
łowa
Kamionka Strumiłowa 263, 277
Kielce 563
Kijów 7–13, 17–23, 27–33, 47, 55, 63, 67–79,
83–91, 95–103, 107, 111, 113, 127, 131, 135,
143, 147, 149, 153, 157, 161–165, 169, 175–
179, 183, 185, 189, 193, 197, 199, 205–209,
215, 217, 221, 225, 231, 237, 243, 245, 249,
251, 255, 261, 263, 297, 301, 305, 313, 315,
323–327, 333, 337, 339, 343, 355–365, 375,
379, 381, 385, 387, 391, 395–399, 405, 407,
413–421, 435, 487, 491, 493, 499, 507, 509,
539, 571, 589, 601, 611–615, 627–639, 645–
657, 675–685, 699, 709, 715, 721, 723, 729,
737, 741, 747–753, 757–775, 779–795, 803,
811, 817, 829, 831, 841, 845–853, 859, 865,
867, 879, 881, 885, 893, 895, 909, 915–919,
923, 925, 931, 935, 943, 945, 951

Kirowograd 27, 75, 759, 791, 795

Kiwerce 311

Koleszyce zob. Oleszyce
Kołobrzeg 379, 395

Kołomyja 257, 259
 Komańcza 19, 29, 523–527, 777
 Koniaków 743
 Konstantynówka 889
 Koropiec 213
 Korzeniec 543
 Kosienice 381
 Kostopol 391
 Koszalin 379
 Kotów 543, 545
 Kowel 45, 263, 267, 301, 311
 Krajna 547
 Krakowiec 533
 Kraków 21, 109, 139, 255, 339, 343, 353, 475,
 607
 Krasieczyn 543, 545
 Krasne 269
 Krasnystaw 179, 181, 263, 813
 Krępna 31, 855
 Krosno 369, 481, 517, 521, 555, 641, 643
 Krukienice 837
 Krystynopol 591, 593
 Krzeczka 543, 545
 Krzemieniec 215, 263
 Krzywca 543, 545
 Kucówka 89
 Kujbyszew 569
 Kułakowice 381
 Kuńkowce 545
 Kupna 543, 545
 Kuty 253
 Kwidzyn 229

 Laszki 503, 557
 Łazki zob. Laszki
 Legionowo 745
 Leska 17, 19, 25, 53, 263, 369, 449–453, 461,
 469, 473, 515, 519, 535, 537, 547, 557, 561,
 641, 643, 687, 689, 701–707, 725, 797, 799,
 857, 863
 Leżachów 883
 Łęzki zob. Laszki
 Lipsko 503
 Liski zob. Lesko
 Liskowate 199, 287, 461
 Liskowiczi zob. Liskowate
 Londyn 43, 107, 111, 143, 163, 167, 185, 191,
 201, 203, 233, 245, 253, 269, 289, 293, 297,
 329, 331, 333, 349, 355, 391, 437, 495
 Lubaczów 19, 27, 263, 369, 531, 541, 547, 557,
 561, 617, 641, 643, 731
 Lubieszów 311
 Lubin 555
 Lublin 9–21, 25–29, 33, 39–43, 51, 133, 149,
 153, 157, 179, 183, 185, 193, 197, 207, 215,
 227, 239–243, 251, 259, 263, 279, 301, 307,
 317, 331, 333, 351, 367, 409, 439, 441, 447,
 511, 531–535, 555, 563, 591, 595, 621, 625,
 725, 733, 735, 797, 803, 813, 911, 937
 Luboml 311
 Lwów 7, 13–17, 23, 27, 37, 39, 43, 45, 97, 107,
 109, 113, 141, 143, 193, 201, 215, 221, 233,
 263, 267, 269, 287, 291, 293, 297, 301, 325,
 329, 343, 345, 357, 361, 365, 375, 377, 381,
 385, 389–393, 397, 399, 405, 407, 413, 421,
 627, 639, 695, 763, 937

 Łabowa 797
 Łańcut 209, 563, 569, 641
 Łokacze 311
 Łomna 547
 Łopienka 743
 Łopnienka zob. Łopienka
 Łódź 451
 Łuck 11–15, 23–27, 33, 41–45, 149, 153, 157,
 263, 267, 303, 305, 311, 337, 373, 377, 379,
 393, 395, 399, 403, 645, 699, 709, 729, 793,
 877
 Łukawica 25, 687
 Łuków 821
 Łuszków 381
 Łużków zob. Łuszków

 Maciejów 311
 Maćkowice 545, 547
 Majdan Górny 445
 Makowisko 743
 Manasterz 547
 Maniewicze 311
 Martiuki zob. Miertuki
 Masłomęcz 591
 Mauthausen 447
 Medyka 199, 287, 809
 Metelin 591

Mielnów 543, 545
Miertuki 331, 353, 495
Międzyrzec 821
Milno 213
Młynów 387
Młyny 557, 559
Modryniec 595
Modryń 595
Mokre 719
Monasterz zob. Manasterz
Monasterzyska 319
Monastyr k. Werchratej 381
Moroczyn 223
Morogin zob. Moroczyn
Morszyn 233
Morszyno zob. Morszyn
Moskwa 7, 13–17, 25, 31, 33, 41, 45, 73, 79, 93,
97, 99, 101, 107, 115, 131, 143, 201, 217,
235, 251–255, 267, 325, 333, 359, 415–419,
423, 427, 429, 435, 437, 451, 499, 505, 507,
711, 715, 759, 761, 793, 825, 827, 869, 935
Mościska 291
Muszyna 797

Nahujowice 341
Nieglówice 855
Nieledew 595
Nikołajew 23, 651, 791, 795
Niżankowice 287
Nogujewiczi zob. Nahujowice
Nowa Grobla 533
Nowa Wieś 543
Nowosielce 555
Nowy Sącz 607, 797

Odessa 25, 159, 683, 791, 795
Odrzechowa 477, 483
Oleszyce 533, 617, 731
Oleszyce Stare 731
Olszanica 701, 703
Opaka 731
Oranienburg 691
Orzechowce 545
Oslawica 525
Ostrów 545
Oświęcim 447, 691
Oździutyczne 311

Pachława zob. Bachłowa
Parkany 807
Paryż 143, 733, 833, 843
Pasieki 445
Pietropawłowka 921
Płoskirów 31, 849, 851
Poczdám 499
Pod-bukowina 381
Podbukowinka zob. Pod-bukowina
Podkowice 595
Polanki 473
Polany Surowiczne 485
Połogi 487
Połtawa 23, 75, 189, 679, 791, 795
Poryck 311
Posada Jaślińska 481, 485
Poznań 379, 395
Prehuki 525
Probużna 323
Proskurow zob. Płoskirów
Prozoroki 91
Prozorowki zob. Prozoroki
Przemysł 223, 263, 369, 503, 535, 543–551, 555,
557, 561–565, 603, 641, 643, 801
Przeworsk 563, 569, 883

Radoszyce 525
Radymin zob. Radymno
Radymno 557
Rajtów 347
Rawa Ruska 263, 401, 557
Rekszyce zob. Rokszyce
Riazań 113, 317
Rokszyce 547
Ropernka zob. Ropienka
Ropienka 17, 449, 451, 463, 469, 519, 521, 691
Rozwadows 109
Rożyszczce 311
Równe 15, 31, 45, 189, 263, 267, 387–391,
399, 867
Ruda 837
Rudawka 543, 545
Rudoduby 211
Rusin 511
Ruska Wieś 381
Russkoje zob. Ruska Wieś
Rybno 253

Rybotycze 547
 Ryga 457
 Rymanów 529, 555
 Rymanów Zdrój 485
 Rzepedź 477, 479
 Rzeszów 17–25, 31, 33, 39, 411, 473–477, 481,
 485, 501, 505, 517, 523, 541, 543, 551, 553,
 561–569, 599, 617, 641, 643, 687, 689, 693,
 701, 705, 717, 731, 743, 745, 805, 855, 857,
 863, 883
 Rzym 113

 Sachsenhausen 691
 Sambor 15, 161, 199, 201, 233, 245–249, 263,
 267, 287, 293, 295, 299, 345, 347, 355, 385,
 721, 839, 841, 927, 929
 San Francisco 495, 499
 Sanok 17, 29, 461, 463, 477–485, 523, 527,
 529, 551, 555, 557, 641, 643, 717, 777,
 799, 801
 Serednie Wielkie 691
 Siedliska 381, 913
 Siedliszcze 311
 Sieniawa 503, 883
 Sobiecín 743
 Sołowinka 91
 Sople 731
 Sośnica 545, 557, 559
 Średnia-wieś zob. Średnia Wieś
 Stalino 23, 31, 649, 791, 795, 845
 Stanisław zob. Stanisławów
 Stanisławów 11, 13, 21, 27, 31, 33, 161, 163,
 251–257, 261, 263, 357, 615, 765, 847, 881
 Stara Bircza zob. Bircza Stara
 Stare Sióło 547
 Staro-Bieszewo 871
 Stefkowa 503
 Stiepkowka 93
 Stokosiany zob. Stuposiany
 Storożyniec 807
 Stryj 17, 129, 199, 231, 235, 249, 263, 287, 293,
 295, 353, 487, 489, 721, 927
 Strzyżów 223
 Stubienko 543
 Stubno 503, 543
 Stupnica 839, 841
 Stuposiany 503

 Styzów zob. Strzyżów
 Sucholisy 99
 Sufczyzna 543, 545
 Sumy 25, 29, 75, 685, 789, 791, 795
 Surochów 743
 Surowica 481, 485
 Szack 311
 Szczawne 477, 719
 Szczecin 379, 395
 Szczutkowo 541
 Szczytno 745
 Szklary 485, 551
 Sztokholm 113

 Średnia Wieś 689, 701
 Świtarczowa 551

 Talnoje 95
 Tarnawa Górna 25, 705, 707
 Tarnawatka 445
 Tarnobrzeg 641
 Tarnopol 9, 137, 215, 263, 317, 319, 631
 Tarnoszyn 443, 445
 Tarnowa Góra zob. Tarnawa Górna
 Tarowatka zob. Tarnawatka
 Tatarino zob. Tatarynów
 Tatarynów 331
 Teheran 277
 Terebin 591
 Terebiniec 591
 Tereska zob. Bereska
 Terka 473
 Tomaszów zob. Tomaszów Lubelski
 Tomaszów Lubelski 17, 263, 443, 445, 513,
 801, 813, 821
 Trembowla 321
 Trijczyca zob. Trójczyce
 Trójczyce 381
 Tryńcza 883
 Turzysk 311
 Tylicz 797

 Uherce zob. Uherce Zapłatyńskie
 Uherce Zapłatyńskie 233, 293
 Uhercy zob. Uherce Zapłatyńskie
 Uhnów 31, 443, 445, 825
 Ustianowo zob. Ustianowa

Ustianowa 199, 287

Uściliąg 311

Uścimów 277

Użhorod 27, 761

Wackowice 199

Waczew zob. Hoczew

Walacha zob. Walawa

Walawa 543–547

Warszawa 21, 31, 47, 55, 81, 83, 107, 133, 139,
253, 353, 475, 501, 511, 523, 531, 535, 543,
555, 567, 591, 603, 607, 621, 693, 701, 705,
717, 745, 813, 817, 839, 855, 857, 863, 883,
911

Werba 311

Werbkowice 595

Wernejówka 483

Wiackowicze zob. Wackowice

Wielkie Oczy 503

Wietlin 743

Wilno 125, 201, 293

Winnica 27, 31, 341, 757, 791, 795, 829

Wiskowicze zob. Biskowice

Włodawa 179, 181, 263, 801, 813, 821

Włodzimierz Wołyński 45, 193, 223, 263, 267,
311, 401

Wojtkowa 549

Wola Michowa 473, 799, 863

Wola Miechowa zob. Wola Michowa

Wola Mielowa zob. Wola Michowa

Wola Niżna 485

Wolica 483

Wołcze 333, 353

Wołkowyja 31, 799, 857, 863

Wołkowyje zob. Wołkowyja

Woroszyłowgrad 23, 29, 677, 785, 791, 795

Wowcze zob. Wołcze

Wrocław 379, 395, 745

Wyskowiczi zob. Biskowice

Wyszatyce 543

Wyżłów 511

Zabłocie 311

Zabołotowo zob. Zabłotów

Zabłotów 89, 255, 257

Zagórz 503, 719

Zagórzany zob. Zagórz

Założce 213, 215

Zamość 15, 263, 373, 813

Zaporozże 23, 75, 653, 791, 795

Zarszyn 477

Zawadka 449, 463, 469

Zawój 473

Zichatyn zob. Żohatyn

Zieliski zob. Siedliska

Zielona Góra 395

Złoczów 263, 267

Zochatyn zob. Żohatyn

Żernica 461

Żohatyn 543, 545

Żurawa zob. Żurawno

Żurawica 543, 545, 555

Żurawno 247

Żytomierz 27, 29, 113, 753, 773, 775, 791, 795,
889, 891

ПОКАЖЧИК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ

- Андрусів 456
- Балигород 460, 472, 474, 688, 690, 798
- Бар 94
- Бахів 542, 544
- Бахлява 700
- Белжець 820
- Белз (Бельз) 30, 510, 512, 824
- Бельвін (Бельвин) 380
- Бережани (Бережаны) 318, 344
- Берездівці (Берездовцы) 290
- Березів 368, 560, 642
- Березка (Береска) 700
- Березка (Бжуска) 542, 544
- Бистре 472
- Біла-Підляська 820
- Білгорай (Белгорай) 262, 812, 820
- Бірча 502, 542–546
- Бісковичі (Висковичи, Высковичи) 200, 202, 292
- Богородиче 594
- Болестрашичі 542
- Борислав 202, 332, 350, 834, 836, 926
- Боровниця 544
- Борщів (Борщев) 318
- Борщів (Борщив), Снятинський повіт 88
- Браїль (Браила) 806
- Брест (Брест над Бугом) 112, 910, 912
- Брижава 546
- Брилинці 546
- Броди (Броды) 262
- Будкінці (Будкинцы) 890
- Бук 472
- Буковець 472
- Бурдяківці (Бурдяковцы) 140
- Буськ (Буск) 90
- Бухарест 806
- Бучач 320
- Бушковичі 542, 544
- Бушковички 542, 544
- Валява 542–546
- Варшава 20, 30, 46, 54, 80, 82, 106, 132, 138, 142, 254, 352, 378, 474, 500, 510, 522, 530, 534, 542, 554, 566, 590, 602, 606, 620, 692, 700, 704, 716, 744, 812, 818, 838, 854, 856, 862, 882, 910
- Великі Очі 502
- Вербковичі 594
- Вернеївка 482
- Ветлін 742
- Вижлів 510
- Висковичи (Высковичи) див. Бісковичі
- Вишатичі 542
- Вільно (Вильно) 124, 200, 292
- Вінниця (Винница) 26, 30, 340, 756, 790, 794, 828
- Вінцковичі (Вяцковицне) 198
- Вовковія 30, 798, 856, 862
- Вовче 332, 352
- Войткова 548
- Волиця 482
- Володава (Владава) 178, 180, 262, 800, 812, 820
- Володимир-Волинський (Владимир-Волинський) 44, 192, 222, 262, 266
- Воля-Михова 472, 798, 862
- Воля Нижня 484
- Ворошиловград 22, 28, 676, 784, 790, 794
- Вроцлав 378, 394, 744
- Гаї Розтоцькі (Гаи-Растоцкие) 212
- Гембліє (Гемблие [?]) 108
- Глебковщина 90
- Глоговець 32, 882
- Гоздів 594
- Горинець 502
- Горлиці 642, 692, 798
- Городло 380
- Гочев 688, 700
- Гоща 388
- Гребенне 912
- Гринків 730
- Грубешів (Грубешув) 18, 222, 262, 282, 438, 440, 510, 512, 590, 594, 800, 812, 820
- Грязовець 112

Гурче 730
Гусинне (Гусынне) 222

Гданськ 56, 378, 394, 498
Гдиня 378
Гура Кальварія 248

Дальова 480
Дарів 480, 484
Дахнів 730
Демблін 248
Дзюрдзів 472
Дибків 882
Диків 560
Диниська 444
Дніпропетровськ (Днепропетровск) 28, 344,
780, 790, 794

Должиця 776
Долина 502
Дрогобич (Дрогобыч) 6–16, 20, 24–32, 128–132,
160–168, 198–204, 230–234, 244–248, 262,
286, 292–298, 328–334, 338, 342–354, 384,
396, 400, 418, 486, 490–498, 626, 720, 722,
766, 770, 778, 830–840, 852, 924, 926, 930

Дубецько 542, 544
Дубиця 568
Дубляни (Дубляны) 348, 832, 834
Дубно 262, 386
Дудинці 482
Дукля 854
Дусовці 542–546
Дягілево 112

Елк 228

Жерниця 458
Жешув див. Ряшів
Житомир 26, 28, 112, 752, 772, 774, 790, 794,
888, 890
Жогатин 542, 544
Журавиця 542, 544, 554
Журавно (Журава) 246

Заболотів (Заболотов, Заболотово) 88, 256
Завадка 448, 462, 468
Завій 472
Загуж 502, 718

Загужани див. Загуж
Заксенгаузен 690
Замостя (Замостье) 14, 262, 372, 812
Запоріжжя (Запорожье) 22, 74, 652, 790, 794
Заршин 476
Зелена Гора 394
Зелиски див. Седлиська
Золочів (Золочев) 262, 266

Івано-Франківськ див. Станіслав
Ізмаїл (Измаил) 26, 28, 750, 816
Ісканя 542, 544

Кальників (Кальников) 222
Кам'янець-Подільський (Каменец-Подольск)
790, 794, 804

Кам'янка 480
Кам'янка Бузька (Кам'янка Струмилова,
Каменка Бугская) 262, 276

Кам'янна ад Опака 540

Квідзин 228

Кельце 562

Київ (Киев) 6–12, 16–22, 26–32, 46, 54, 62,
66–78, 82–90, 94–102, 106, 110, 112, 126,
130, 134, 142, 146, 148, 152, 156, 160–164,
168, 174–178, 182, 184, 188, 192, 196, 198,
204–208, 214, 216, 220, 224, 230, 236, 242,
244, 248, 250, 254, 260, 262, 296, 300, 304,
312, 314, 322–326, 334–338, 342, 354–364,
374, 378, 380, 384, 386, 390, 394–398, 404,
406, 412–420, 434, 486, 490, 492, 498, 506,
508, 538, 570, 588, 600, 610–614, 626–638,
644–656, 674–684, 698, 708, 714, 720, 722,
728, 736, 740, 746–752, 756–774, 778–794,
802, 810, 816, 828, 830, 840, 844–852, 858,
864, 866, 878, 880, 884, 892, 894, 908, 914–
918, 922, 924, 930, 934, 942, 944, 950

Ківерці (Киверцы) 310

Кіровоград (Кировоград) 26, 74, 758, 790, 794

Ковель 44, 262, 266, 300

Колешинці див. Олешичі

Колобжег 378, 394

Коломия (Коломыя) 256, 258

Команча 18, 28, 522–526, 776

Константиївка (Константиновка) 888

Конячів 742

Корінець 542

Коропець (Коропец) 212
Коросно 368, 480, 516, 520, 554, 640, 642
Косениці (Косенице) 380
Костопіль (Костополь) 390
Котів 542, 544
Кошалін 378
Крайна 546
Краковець 532
Краків (Краков) 20, 108, 138, 142, 254, 338,
342, 352, 474, 606
Крампа 30, 854
Красичин 542, 544
Красне (Красное) 268
Красностав 178, 180, 262, 812
Кременець (Кременец) 214, 262
Кречкова 542, 544
Кривча 542, 544
Кристинопіль (Кристинополь) 590, 592
Крукеничі (Крукеничи) 836
Куйбишев 568
Кулаковичі (Кулаковице) 380
Куньківці 544
Купна 542, 544
Кути (Куты) 252
Куцовка 88

Лабова 796
Ланьцут 208, 562, 568, 640
Лежахів 882
Легіоново 744
Липсько 502
Лімна 546
Ліско (Лісько, Лиски) 16, 18, 24, 52, 262, 368,
448–452, 460, 468, 472, 514, 518, 546, 556,
560, 640, 642, 686, 688, 700–706, 724, 796,
798, 856, 862
Лісковате (Лішовате, Лисковичи) 198, 286, 458
Лодзь 450
Лондон 42, 106, 110, 142, 162, 166, 184, 190,
200, 202, 232, 244, 252, 268, 288, 292, 296,
328, 330, 332, 346, 354, 390, 436, 494
Лопенка 472
Лужків (Лужкув) 380
Лукавиця 24, 686
Луків 820
Луцьк (Луцк) 10–14, 22–26, 32, 40–44, 50,
148, 152, 156, 262, 266, 302, 304, 310, 336,
372, 376, 378, 392, 394, 398, 402, 644, 698,
708, 728, 792, 876

Львів (Львов) 6, 12–16, 22, 26, 36, 38, 42, 44,
96, 106, 108, 112, 140, 142, 192, 200, 214,
220, 232, 262, 266, 268, 286, 290, 292, 298,
300, 324, 328, 342, 344, 356, 360, 364, 374,
376, 380, 384, 388–392, 396, 398, 404, 406,
412, 420, 626, 638, 694, 762, 936
Любачів (Любечув) 18, 26, 262, 368, 530, 540,
546, 556, 560, 616, 640, 642, 730
Любін 554
Люблін (Люблин) 8–20, 24–28, 32, 38–42, 50,
132, 148, 152, 156, 178, 182, 184, 192, 196,
206, 214, 226, 238–242, 250, 258, 262, 278,
300, 306, 316, 330, 332, 350, 366, 408, 438,
440, 446, 510, 530–534, 554, 562, 590, 594,
620, 624, 724, 732, 734, 796, 802, 812, 910,
936
Ляшки 502, 556

Майдан Горний 444
Маковисько 742
Мартюки (Мертюки) 330, 352, 494
Масломенч 590
Маутхаузен 446
Мацьковичі 544, 546
Медика (Медыка, Медики) 198, 286, 808
Межиріччя 820
Метелін 590
Миколаїв (Николаев) 22, 650, 790, 794
Мильне (Мильно) 212
Мільнів 542, 544
Млини 556, 558
Млинів (Млынов) 386
Модринець 594
Модринь 594
Мокре 718
Монастир 546
Монастир (Монастырь) 380
Монастирська (Монастырский) 318
Морочин (Морогин) 222
Моршин (Моршино) 232
Москва 6, 12–16, 24, 30, 32, 40, 44, 72, 78, 92,
96, 98, 100, 106, 114, 130, 142, 200, 216,
234, 250–254, 266, 324, 334, 358, 414–418,
422, 426, 428, 434, 436, 450, 498, 504, 506,
710, 714, 758, 760, 792, 824, 826, 868, 934

- Мостиська (Мосстиска) 290
Мушина 796
- Нагуєвичі (Ногуєвичи) 340
Неледев 594
Негловіце 854
Нижанковичі (Нижанковичи) 286
Николаєв див. Миколаїв
Нова Гребля 532
Нова Весь 542
Новий Санч 606, 796
Новосільці 554
- Одеса (Одесса) 24, 682, 790, 794
Одрехова 476, 482
Олешичі 530, 532, 616, 730
Олешичі-Старі 730
Ольшаниця 700, 702
Опака 730
Оранієнбург 690
Оріхівці 544
Освенцім 446, 690
Ославиця 524
Острів 544
- Париж 142, 732, 832, 842
Паркани (Парканы) 806
Пасіка 444
Перемишль (Перемышль) 222, 262, 368, 502,
534, 542, 544, 548, 550, 554, 556, 560–564,
602, 640, 642, 800
Петропавлівка (Петропавловка) 920
Подбуковинка 380
Подковіце 594
Познань 378, 394
Пологи 486
Полтава 22, 74, 188, 678, 790, 794
Поляни Суровичні 484
Полянки 472
Посада Яслиська 480, 484
Потсдам 498
Прелуки 524
Прозороки (Прозоровки) 90
Проскурів (Проскуров, Плоскірув, Хмель-
ницький) 30, 848, 850
Пшеворськ 562, 568
- Рава-Руська (Рава-Русская) 262, 400, 556
Радимно 556
Радошиці 524
Разводув див. Розвадів
Райлів (Райлов) 346
Репедь 476, 478
Рибно (Рыбно) 252
Риботичі 546
Рига 456
Рим 110
Риманів 528, 554
Риманів Здрій 484
Рівне (Ровно) 14, 30, 44, 188, 262, 266, 386–
390, 398, 866
Рожище 310
Розвадів 108
Рокшиці 546
Ропенка 16, 448, 450, 462, 468, 518, 520, 690
Руда 836
Рудава 542, 544
Рудодуби (Рудодубы) 210
Русин 510
Руське Село (Русское) 380
Рязань 112, 316
Ряшів (Жешув) 16–26, 30, 32, 38, 410, 472–
476, 480, 484, 500, 504, 516, 522, 540, 542,
550, 552, 560–568, 598, 616, 640, 642, 686,
688, 692, 700, 704, 716, 730, 742, 744, 776,
804, 854, 856, 862, 882
- Самбір (Самбор) 14, 160, 198, 200, 232, 244–
248, 262, 266, 286, 292, 294, 298, 344, 346,
354, 384, 720, 838, 840, 926, 928
- Сан-Франциско 494, 498
Світажова 550
Седлиська 380, 912
Сенява 502
Середнє Велике 690
Середнє Село 688, 700
Сировиця 480, 484
Сівчина 542, 544
Собецін 742
Соловинка 90
Соплі 730
Сосниця 544, 556, 558
Сталіно (Сталино) 22, 30, 648, 790, 794, 844
Станіслав (Івано-Франківськ, Станислав)

- 10, 12, 20, 26, 30, 32, 160, 162, 250–256,
260, 262, 356, 614, 764, 846, 880
- Станіславів див. Станіслав
- Стара Бірча 542, 544
- Старе Село 546
- Старо-Бешево 870
- Степківка (Степковка) 92
- Стефкова 502
- Стібенко 542
- Стібно 502, 542
- Стокгольм 110
- Сторожинець (Сторожинец) 806
- Стрий (Стрый) 16, 128, 198, 230, 234, 248,
262, 286, 292, 294, 352, 486, 488, 720, 926
- Ступниця (Ступница) 840
- Ступосяни 502
- Стшижув 222
- Стыжув див. Стшижув
- Суми (Сумы) 24, 28, 74, 684, 788, 790, 794
- Сурохів 742
- Сухоліси (Сухолисы) 98
- Сянок (Сянік) 16, 28, 460, 462, 476–484, 522, 528,
550, 554, 556, 640, 642, 716, 776, 798, 800
- Тальне (Тальное) 94
- Тарнава Гурна 24, 704, 706
- Тарнобжег 640
- Тарношин 442, 444
- Татаринів (Татарино) 330
- Тегеран 276
- Теребин 590
- Теребинець 590
- Терка 472
- Тернаватка 444
- Тернопіль (Тарнополь, Тернополь) 8, 136,
214, 262, 316, 318, 630
- Тилич 796
- Тисова 542–546
- Тісна 518, 688, 690
- Томашів Люблінський (Томашів, Тома-
шув) 16, 262, 442, 444, 512, 800, 812, 820
- Трембовля 320
- Тринча 882
- Трійчиці (Трийчица) 380
- Угерці (Угерцы) 232, 234, 292
- Угнів (Ухнов) 30, 442, 444, 824
- Ужгород 26, 760
- Устимів 276
- Устянове (Устьзяново) 198, 286
- Харків (Харьков) 22, 74, 112, 628, 654, 790, 794
- Херсон 22, 28, 74, 80, 646, 786, 790, 794
- Хирина 542, 544
- Хиринка 544
- Хирів (Хиров) 798, 838
- Хмельницький див. Проскурів
- Ходорів (Ходоров) 198, 248, 262, 286, 340,
720
- Холм (Хелм) 178–182, 262, 386, 812, 820
- Холовиці 542, 544
- Хоробрів 510
- Ченстохова 352
- Червоноград див. Кристинопіль
- Черничин 590
- Черничинок 590
- Чернівці (Черновцы) 28, 30, 42, 802–810, 864
- Чернігів (Чернигов) 22, 28, 74, 680, 782, 790,
794
- Черче (Черч) 804
- Чистогорб 776
- Чортків (Чертков, Чертково, Чортков) 8,
12, 136, 140, 208–216, 262, 314, 316, 320
- Чудей 806
- Шкляри 484, 550
- Щавне 476, 718
- Щецін 378, 394
- Щитно 744
- Щутків 540
- Яблінки 472, 688, 690
- Явірник 524
- Явожно 540
- Ягільниця (Ягольница) 316
- Ялта 276, 390
- Ямбург 870
- Ярослав 26, 262, 290, 368, 502, 532, 544, 546,
556, 558, 640, 642, 742, 744, 800
- Ярчів 444
- Яслиська 484
- Ясло 552, 640, 642, 854

Ілюстрації взяті з колекцій Архіву актів нових, Архіву механічної документації, Архіву Міністерства внутрішніх справ і адміністрації, Головної бібліотеки Академії національної оборони (раніше МіД ВІГ), Бюро обліку і Архіву Відомства охорони держави, Центрального військового архіву Республіки Польщі і Державного архіву Служби безпеки України.

Ilustracje pochodzą ze zbiorów Archiwum Akt Nowych, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej, Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Biblioteki Głównej Akademii Obrony Narodowej (dawniej MiD WIH), Biura Ewidencji i Archiwum Urzędu Ochrony Państwa, Centralnego Archiwum Wojskowego i Państwowego Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

OLÓWNY PEŁNOMOCNIK POLSKIEGO
KOMITETU WYZWOLENIA NARODOWEGO
DO SPRAW EWAKUACJI
REJONOWY PEŁNOMOCNIK
WE LWOWIE

ГОЛОВНИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ ПОЛЬСЬКОГО
КОМИТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЕННЯ
ПО ЕВАКУАЦІЇ ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ
РАЙОННИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ
ПО ЛЬВІВСЬКОМУ РАЙОНУ

№ _____

„19.“ stycznia 1945 r.

Z A S W I A D C Z E N I E .

Д С В І Д К А

Obywatel polski
Dr ROGER Alojzy

ur. 2.10.1904. roku jest Rejonowym
Pełnomocnikiem TYMCZASOWEGO NARODOWEGO
RZĄDU RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ do spraw ewakuacji we Lwowie.

Pełnomocnik Tymczasowego
Narodowego Rządu Rzeczpospolitej
Polskiej do spraw
Lwowie.

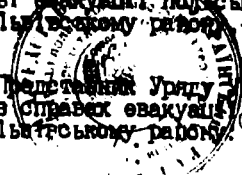

[Handwritten signature]

Видано польському громадянину
Д-р РОГЕРУ Альойзе Ігнатовичу

1904 року народження в тім, що він
є Уповноваженим ТИМЧАСОВОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УРЯДУ ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ у спра
ві евакуації польського населення по
Львівському району.

Представник Уряду РРР
в справах евакуації по
Львівському району.

/Сивець/

P.

fotografie

9723

Wzór Nr. 1 583
(mężczyźni od 16 do 50 lat)

411081

33

ANKIETA

- Nazwisko, imię, imię ojca *Hoś Edward J. Adamec*
- Miejsce i data urodzenia *15 XII 1924 m. Wrocław*
- Narodowość *Polak*
- Wykształcenie *4-letn. z tk. technic.*
- Zawód *brak zawodu*
- Stan rodzinny *kawaler*
- Miejsce stałego pobytu do 1. IX. 1939 r. *we Wrocławiu*
(miejsce obecnego przebywania rodziny)
we Wrocławiu
(miejscowość, gmina, powiat, województwo)
- Miejsce pobytu podczas okupacji (od 1. IX. 1939 r. do dnia wywiezienia)
Łódź
(miejscowość, gmina, powiat, województwo)
- Miejsce pracy i zajmowane stanowisko w okresie okupacji Polski
we Wrocławiu na kolei robotnik
(wymienić nazwę przedsiębiorstwa, firmy)
- Data wyjazdu z Polski, przyczyny, okoliczności *1945 m. za organizację AK*
wyjeżdżając na 4 lata
(areszt, łapanka, zawerbowany na roboty)
- Gdzie przebywał, czym się zajmował w okresie przebywania poza granicami Polski
Ż.S.P.R. Młota
(dokładne miejsca pracy, rodzaj zajęć)
- Jakim represjom ze strony Niemców podlegał, w Polsce i za jej granicami
- Kiedy, gdzie i w jakim stopniu służył w wojsku
- Do jakich organizacji niepodległościowych należał w czasie okupacji *As. Łódź*
ps. "Flebot" jako karykatury, pod pseud. "Płytkarnia" pod
- Dokąd udaje się na stały pobyt *Wrocław. Turysta*

Podpis repatrianta
Hoś Edward
(Wyraźny podpis)

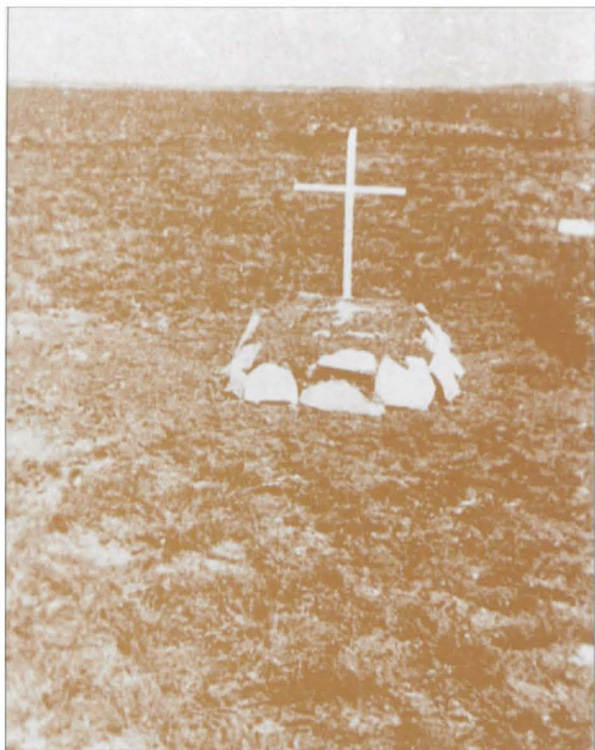
Ankieta wypełnił
Łowczyńska

Data *2. X 45 m.*

II. Polscy zesłańcy w Kazachstanie

II. Польські засланці у Казахстані

П. Polscy zesłańcy w Kazachstanie

П. Польські засланці у Казахстані

III. Przesiedleńcy w drodze do Ojczyzny

III. Переселенці по дорозі до Батьківщини

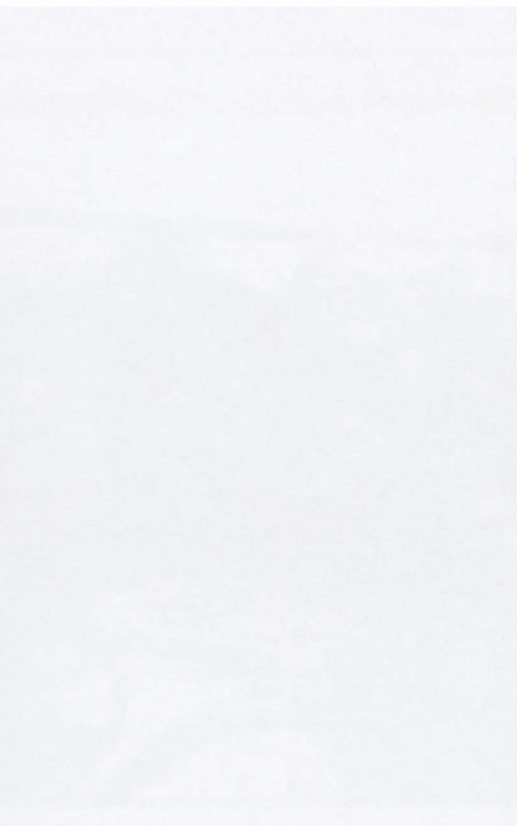
III. Przesiedleńcy w drodze do Ojczyzny

III. Переселенці по дорозі до Батьківщини

III. Przesiedleńcy w drodze do Ojczyzny

III. Переселенці по дорозі до Батьківщини

IV. Na punktach repatriacyjnych w Polsce

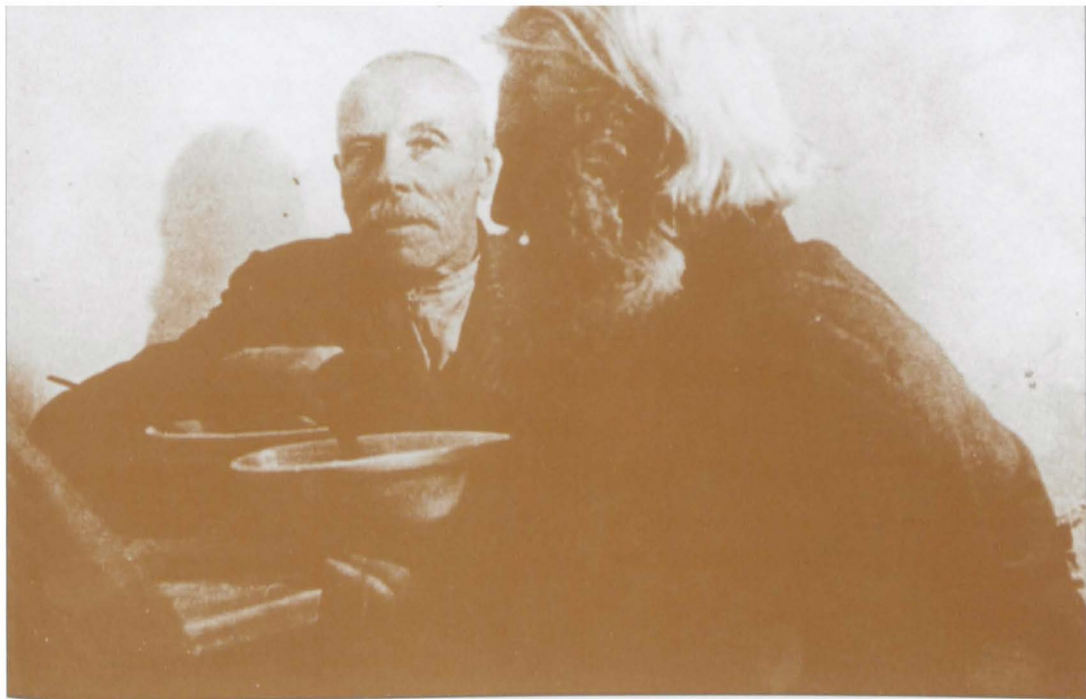
IV. На репатріаційних пунктах у Польщі

IV. Na punktach repatriacyjnych w Polsce

IV. На репатріаційних пунктах у Польщі

IV. Na punktach repatriacyjnych w Polsce

IV. На репатріаційних пунктах у Польщі

tycznej Rzeczpospolitej

8133

L 207/45

URZĄD. GR. RADOSZYCE,
GMINA. KOHANCZA.

Wzrost Gromady
Radoszyce dnia 15/9 1945 r.

Dragan Andryj
Isotys

Zarząd Gromady

Wzrost dnia 15/9 1945

Blyznak Gregorz

Gr. kat. Urząd parafj.
Radoszyce 15/IX 1945.

ks. Tralontek

Flamka Parustawic

Isyt Pawlusz

Isch Stefan

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Dragan Andryj

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

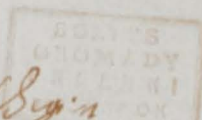
Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Iszunka Myrsk

Gr. kat. Wzrost paraf.
 Romanica, dnia 16/IX 1945
 Ks. Crest Węgrynowa

**SOLTY
 GROMADY
 pow. SANOK**
 Szepietowska W.

Tobięcki Tymko

Gminna Rada Narodowa
 w Komanczy.

Gminna Rada Narodowa w Komanczy prosi powyższą obywateli
 mieszkańców Gminy Zbiór. Komancza popiera w całej pełni i ze swej
 strony zauważa, że w razie wysiedlenia miejscowej ludności, cała
 okolica zamieszkiwana przez tę ludność opustoszeje co zapewne nie
 leży w interesach Demokratycznej Polski, gdyż do pracy w tych
 gorzystych okolicach radaje się jedynie ludność tu urodzona i wycho-
 wana, przyczym zauważa się, że ludność ta w większości była i jest
apolityczna i lojalna wobec Państwa Polskiego i jego obywateli
narodowości polskiej, czego dowodem był zupełny spokój tak przed
wojną, w czasie okupacji jak i obecnie, jak również to, że pewna
liczba mieszkańców jest członkami Stronnictwa Lud. P.P.R., P.P.S. oraz
około 80 % należy do Związku Samopom. Chłopskiej. Dowiemy zgłoszenie
się tysięcy ich mężów, synów i braci do Armii Polskiej i Czerwonej
do walki przeciw okupantowi w której b. dużo poległo, reszta wroca
kalekami bez rąk i nóg, lub nadal pozostaje w Armii Polskiej i Czer-
wonej dowodzi, że tak jak ich ojcowie tak i oni pragną żyć nadal
w granicach Państwa Polskiego i wspólnie pracować dla dobra Demokrat.
Rzeczypospolitej Polskiej.

Komancza, dnia 17.IX. 1945. Przewodniczący G.R.N.

Re. P.

ZARZĄD GMINY NARODOWEJ
 W KOMANCZY

pow. SANOK

Zarząd Gminy Ebiorowej w Komanczy pow. Sanok powyższą prosi
 mieszkańców tut. Gminy popiera w całej pełni, przyczym dodaje, że mieszkańcy
 tut. Gminy wykonują wszystkie polecenia tak Zarządu Gminy jak i Władz wyższych
 są lojalnymi obywatelami, we wszystkich wypadkach w zupełności wywiązują się
 ze wszystkich nakładanych na nich obowiązków, tak w płaceniu podatków, wykon.
 roznych świadczeń rzeczonych /szarwarków, kontyngenty i t.p./ wobec czego
ni razu nie gaska potrzeba stosowania wobec nich sankcji karnych, csem
dowodzą, że pragną być dobrymi obywatelami Demokratycznej Polski.

Komancza, dnia 17.IX. 1945.

Stanisław Kasiewicz

(-) KASIEWICZ STANISŁAW

V. Fragmenty petycji Lemków z prośbą o nie
 wysiedlenie ich

V. Фрагменти заяви лемків з проханням не
 виселяти їх

1. J. Stalin i N. Chruszczow na trybunie mauzoleum Lenina w Moskwie; 1951 r.

1. Й. Сталін і М. Хрущов на трибуні мавзолею В. Леніна у Москві; 1951 р.

2. Nikita Chruszczow, pierwszy sekretarz KC KP(b)U, przewodniczący Rady Komisarzy Ludowych USRS; lata czterdzieste
Микита Хрущов – перший секретар ЦК КП(б)У, Голова Ради Народних Комісарів УРСР; 40-ві роки

3. Ławrentij Beria, ludowy komisarz spraw wewnętrznych ZSRS, generalny komisarz bezp. państw.; 1953 r.
Лаврентій Берія – нарком внутрішніх справ СРСР, генеральний комісар держбезпеки; 1953 р.

4. Andriy Wyszynskij, zastępca ludowego komisarza spraw zagranicznych ZSRS; lata czterdzieste
Андрій Вишинський – заступник наркома закордонних справ СРСР; 40-ві роки

5. Wsiewołod Mierkułow, ludowy komisarz bezpieczeństwa państwowego ZSRS, komisarz bezp. państw. 1 rangi; lata czterdzieste
Всеволод Меркулов – нарком державної безпеки СРСР, комісар держбезпеки 1-го рангу; 40-ві роки

6. Wiktor Abakumow, minister bezpieczeństwa państwowego ZSRS, gen. płk; koniec lat trzydziestych
Віктор Абакумов – міністр державної безпеки СРСР, генерал-полковник; кінець 30-х років

7. Bogdan Kobułow, pierwszy zastępca ludowego komisarza bezpieczeństwa państwowego ZSRS, komisarz bezp. państw. 2 rangi; lata czterdzieste
Богдан Кобулов – перший заступник наркома державної безпеки СРСР, комісар держбезпеки 2-го рангу; 40-ві роки

8. Sergiej Ogołcow, pierwszy zastępca ludowego komisarza bezpieczeństwa państwowego ZSRS, gen. lejtn.; lata czterdzieste
Сергій Огольцов – перший заступник наркома державної безпеки СРСР, генерал-лейтенант; 40-ві роки

9. Iwan Sierow, zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS, komisarz bezp. państw. 2 rangi; początek lat czterdziestych
Іван Серов – заступник наркома внутрішніх справ СРСР, комісар держбезпеки 2-го рангу; початок 40-х років

10. Wasilij Czernyszow, zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS, komisarz bezp. państw. 2 rangi; lata trzydzieste
Василь Чернишов – заступник наркома внутрішніх справ СРСР, комісар держбезпеки 2-го рангу; 30-ті роки

11. Siergiej Sawczenko, ludowy komisarz bezpieczeństwa państwowego USRS, komisarz bezp. państw. 3 rangi; koniec lat trzydziestych
Сергій Савченко – нарком державної безпеки УРСР, комісар держбезпеки 3-го рангу; кінець 30-х років

12. Paweł Drozdzieckij – zastępca ludowego komisarza bezpieczeństwa państwowego USRS, komisarz bezp. państw. 3 rangi; koniec lat trzydziestych
Павло Дроздецький – заступник наркома державної безпеки УРСР, комісар держбезпеки 3-го рангу; кінець 30-х років

13. Timofiej Strokacz, zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS, szef Ukraińskiego Sztabu Ruchu Partyzanckiego, gen. lejtn.; początek lat czterdziestych
Тимофій Строкач – заступник наркома внутрішніх справ УРСР, начальник Українського штабу партизанського руху, генерал-лейтенант; початок 40-х років

14. Timofiej Kalnienko, zastępca ludowego komisarza spraw wewnętrznych USRS, płk bezp. państw.; 1945 r.
Тимофій Кальненко – заступник наркома внутрішніх справ УРСР, полковник держбезпеки; 1945 р.

15. Paweł Fiedotow, naczelnik 2 Zarządu NKGB ZSRS, komisarz bezp. państw. 3 rangi; lata czterdzieste
Павло Федотов – начальник 2-го Управління НКГБ СРСР, комісар держбезпеки 3-го рангу; 40-ві роки

16. Leonid Rajchman, zastępca naczelnika 2 Zarządu NKGB ZSRS, gen. lejtn.; początek lat czterdziestych
Леонід Райхман – заступник начальника
2-го Управління НКГБ СРСР, генерал-лейтенант;
початок 40-х років

17. Paweł Miedwiediew, naczelnik 2 Zarządu NKGB USRS, ppłk bezp. państw.; koniec lat trzydziestych
Павло Медведєв – начальник 2-го Управління
НКГБ УРСР, підполковник держбезпеки;
кінець 30-х років

18. Konstantin Kasatkin, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu winnickiego, ppłk bezp. państw.; lata czterdzieste
Костянтин Касаткін – начальник Управління
НКГБ УРСР Вінницької області,
підполковник держбезпеки; 40-ві роки

19. Nikołaj Iłasow, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu woroszyłowgradzkiego, płk bezp. państw.; koniec lat trzydziestych
Микола Лясов – начальник Управління НКГБ
УРСР Ворошиловградської області,
полковник держбезпеки; кінець 30-х років

20. Nikołaj Surkow, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu dnipropietrowskiego, płk bezp. państw.; lata trzydzieste
Микола Сурков – начальник Управління НКГБ УРСР Дніпропетровської області, полковник держбезпеки; 30-ті роки

21. Władimir Majstruk, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu drohobyckiego, płk bezp. państw.; lata czterdzieste
Володимир Майструк – начальник Управління НКГБ УРСР Дрогобицької області, полковник держбезпеки; 40-ві роки

22. Nikołaj Moroz, zastępca naczelnika Zarządu NKGB USRS obwodu drohobyckiego, ppłk bezp. państw.; lata czterdzieste
Микола Мороз – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Дрогобицької області, підполковник держбезпеки; 40-ві роки

23. Aleksiej Golubiew, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu zaporoskiego, płk bezp. państw.; lata czterdzieste
Олексій Голубев – начальник Управління НКГБ УРСР Запорізької області, полковник держбезпеки; 40-ві роки

24. Iwan Kuzniecowa, zastępca naczelnika Zarządu NKGB
USRS obwodu zaporoskiego, pplk bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Іван Кузнецов – заступник начальника Управління
НКГБ УРСР Запорізької області, підполковник
держбезпеки; кінець 30-х років

25. Paweł Kryłow, naczelnik Zarządu NKGB–MGB
obwodu izmailskiego, plk bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Павло Крилов – начальник Управління НКГБ–
МГБ Ізмаїльської області,
полковник держбезпеки; кінець 30-х років

26. Michaił Bondarienko, naczelnik Zarządu NKGB
USRS obwodu kijowskiego, plk bezp. państw.;
początek lat czterdziestych
Михайло Бондаренко – начальник Управління
НКГБ УРСР Київської області,
полковник держбезпеки; початок 40-х років

27. Trofim Kornijenko, naczelnik Zarządu NKGB USRS
obwodu kirowogradzkiego, plk bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Трохим Корнієнко – начальник Управління
НКГБ УРСР Кіровоградської області,
полковник держбезпеки; кінець 30-х років

28. Anatólij Kozłow, zastępca naczelnika Zarządu NKGB
USRS obwodu lwowskiego, plk bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Анатолій Козлов – заступник начальника
Управління НКГБ УРСР Львівської області,
полковник держбезпеки; кінець 30-х років

29. Fiodor Cwietuchin, naczelnik Zarządu NKGB USRS
obwodu rówieńskiego, plk bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Федір Цвєтухін – начальник Управління НКГБ
УРСР Рівненської області, полковник держбезпеки;
кінець 30-х років

30. Gieorgij Iwkin, zastępca naczelnika Zarządu NKGB
USRS obwodu stalińskiego, plk bezp. państw.;
lata czterdzieste
Георгій Івкін – заступник начальника Управління
НКГБ УРСР Сталінської області,
полковник держбезпеки; 40-ві роки

31. Aleksiej Michajłow, naczelnik Zarządu NKGB–MGB
obwodu staniślawowskiego, plk bezp. państw.;
lata czterdzieste
Олексій Михайлов – начальник Управління НКГБ–
МГБ Станіславської області,
полковник держбезпеки; 40-ві роки

32. Piotr Pugacz, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu tarnopolskiego, pplk bezp. państw.; lata czterdzieste
Петро Пугач – начальник Управління НКГБ УРСР Тернопільської області, підполковник держбезпеки; початок 40-х років

33. Pawel Tichonow, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu charkowskiego, plk bezp. państw.; lata czterdzieste
Павло Тихонов – начальник Управління НКГБ УРСР Харківської області, полковник держбезпеки; 40-ві роки

34. Michaił Kraszeninnikow, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu chersońskiego, plk bezp. państw.; koniec lat trzydziestych
Михайло Крашенінніков – начальник Управління НКГБ УРСР Херсонської області, полковник держбезпеки; кінець 30-х років

35. Nikolaj Rieszetow, naczelnik Zarządu MGB USRS obwodu czerniowieckiego, plk bezp. państw.; lata czterdzieste
Микола Решетов – начальник Управління МГБ УРСР Чернівецької області, полковник держбезпеки; 40-ві роки

36. Aleksander Fiodorow, naczelnik Zarządu NKGB USRS obwodu czernihowskiego, plk bezp. państw.; lata czterdzieste
Олександр Федоров – начальник Управління НКГБ УРСР Чернігівської області, полковник держбезпеки; 40-ві роки

37. Siergiej Karin-Danilenko, naczelnik grupy operacyjnej NKGB-MGB USRS na Zachodniej Ukrainie, plk bezp. państw.; lata czterdzieste
Сергій Карін-Даниленко – начальник оперативної групи НКГБ-МГБ УРСР у Західній Україні, полковник держбезпеки; 40-ві роки

38. Michail Chajet, naczelnik 5 Oddziału 2 Zarządu NKGB USRS, mjr bezp. państw.; lata czterdzieste
Михайло Хаст – начальник 5-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР, майор держбезпеки; 40-ві роки

39. Konstantin Mazin, naczelnik 6 Oddziału 2 Zarządu NKGB USRS, ppłk bezp. państw.; koniec lat trzydziestych
Костянтин Мазін – начальник 6-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР, підполковник держбезпеки; кінець 30-х років

40. Aleksander Pawlenko, zastępca naczelnika
6 Oddziału 2 Zarządu NKGB USRS,
ppłk bezp. państw.; lata czterdzieste
Олександр Павленко – заступник начальника
6-го відділу 2-го Управління НКГБ УРСР,
підполковник держбезпеки; 40-ві роки

41. Iwan Piermiakow, zastępca naczelnika Oddziału
„W” NKGB USRS, mjr bezp. państw.;
lata czterdzieste
Іван Пермяков – заступник начальника відділу
„В” НКГБ УРСР, майор держбезпеки; 40-ві роки

42. Iwan Diemiochin, zastępca naczelnika Sekretariatu
NKWD USRS, mjr milicji; lata czterdzieste
Іван Демьохін – заступник начальника
Секретаріату НКВД УРСР, майор міліції;
40-ві роки

43. Siła Tiszczenko, naczelnik Oddziału Wiz i Rejestracji
MWD USRS, ppłk milicji; lata czterdzieste
Сила Тищенко – начальник відділу віз і реєстрації
МВД УРСР, підполковник міліції; 40-ві роки

44. Aleksiej Nieczajew, naczelnik 2 Oddziału Zarządu NKGB USRS obwodu wołyńskiego, mjr bezp. państw.; lata czterdzieste
Олексій Нечасев – начальник 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Волинської області, майор держбезпеки; 40-ві роки

45. Siergiej Friszko, naczelnik 2 Oddziału Zarządu NKGB USRS obwodu kamieniecko-podolskiego, ppłk bezp. państw.; lata trzydzieste
Сергій Фришко – начальник 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Кам'янець-Подільської області, підполковник держбезпеки; 30-ті роки

46. Borys Kondratenko, naczelnik 2 Oddziału Zarządu NKGB USRS obwodu nikolajewskiego, ppłk bezp. państw.; lata czterdzieste
Борис Кондратенко – начальник 2-го відділу Управління НКГБ УРСР Миколаївської області, підполковник держбезпеки; 40-ві роки

47. Aleksander Golubiew, zastępca naczelnika Zarządu NKGB USRS obwodu chersońskiego, ppłk bezp. państw.; lata czterdzieste
Олександр Голубев – заступник начальника Управління НКГБ УРСР Херсонської області, підполковник держбезпеки; 40-ві роки

48. Iwan Uszakow, zastępca naczelnika 1 Oddziału
2 Zarządu NKGB USRS, mjr bezp. państw.;
koniec lat trzydziestych
Іван Ушаков – заступник начальника 1-го відділу
2 Управління НКГБ УРСР, майор держбезпеки;
кінець 30-х років

49. Edward Osóbka-Morawski, przewodniczący
PKWN a potem premier RP
Едвард Осубка-Моравський – Голова ПКНВ,
згодом прем'єр-міністр РП

50. Edward Ochab, zastępca kierownika Resortu
Administracji Publicznej PKWN, ppłk; 1949 r.
Едвард Охаб – заступник керівника Відомства
громадської адміністрації ПКНВ, підполковник;
1949 р.

51. Władysław Wolski, dyrektor Państwowego Urzędu
Repatriacyjnego a potem wiceminister administracji
publicznej, Pełnomocnik Rządu RP ds. repatriacji
Владислав Вольський – директор Державного
репатріаційного управління, згодом заступник
міністра громадської адміністрації,
Уповноважений Уряду РП у справах репатріації

52. Zygfryd Sznek, dyrektor Departamentu Politycznego
MAP RP
Зигфрид Шнек – директор Політичного
департаменту МАП РП

53. Waclaw Rózga, wojewoda lubelski w latach 1945-1948;
początek lat czterdziestych
Вацлав Рузга – Люблінський воєвода у 1945-1948
роках; початок 40-х років

54. Konstanty Dąbrowski, kierownik Resortu
Gospodarki Narodowej i Finansów PKWN,
potem minister skarbu RP
Константи Домбровський – керівник Відомства
народного господарства і фінансів ПКНВ,
згодом міністр державного майна РП

55. Stanisław Kotek-Agroszewski, kierownik Resortu
Administracji Publicznej PKWN
Станіслав Котек-Агросzewський – керівник
Відомства громадської адміністрації ПКНВ

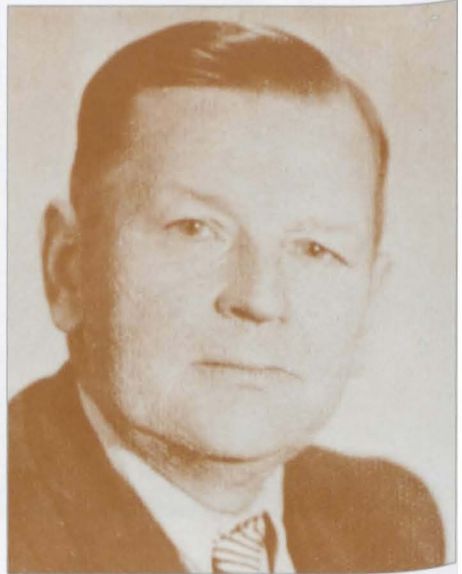
56. Adam Ostrowski, podczas okupacji niemieckiej delegat Rządu RP we Lwowie, następnie zastępca kierownika Resortu Administracji Publicznej PKWN
Адам Островський – у період німецької окупації представник Уряду РП (в еміграції) у Львові, згодом заступник керівника Відомства громадської адміністрації ПКНВ

57. Kazimierz Sidor, wojewoda lubelski w latach 1944-1945
Казімеж Сідор – Люблінський воєвода у 1944-1945 роках

58. Stanisław Pizło, p. o. Głównego Pełnomocnika Rządu RP ds. ewakuacji, kpt.
Станіслав Пізло – в.о. Головного уповноваженого Уряду РП у справах евакуації, капітан

59. Tomasz Duliba, wojewódzki obserwator ds. ewakuacji w Rzeszowie, por.
Томаш Дуліба – воєводський спостерігач з питань евакуації у Ряшеві, поручник

60. Zygmunt Duszyński, zastępca dowódcy 3 pp, oficer Resortu Obrony Narodowej PKWN, płk
Зигмунт Душинський – заступник командира 3 пп, офіцер Відомства національної оборони ПКНВ, полковник

61. Iwan Rotkiewicz, dowódca GO „Rzeszów”, gen. bryg; druga połowa lat czterdziestych
Іван Роткевич – командувач ГО „Жешув”, генерал бригади; друга половина 40-х років

62. Witalij Popko, dowódca 9 DP, płk; lata czterdzieste
Віталій Попко – командир 9 ДП, полковник; 40-ві роки

63. Jan Grablis, dowódca improwizowanej grupy 34 pp z 8 DP sformowanej do walki z UPA, mjr
Ян Грабліс – командир комбінованої групи 34 пп з 8 ДП, сформованої для боротьби з УПА, майор

64. Franciszek Książarczyk, pierwszy komendant wojewódzki MO w Rzeszowie, płk
Францішек Ксєнжарчик – перший воєводський комендант МО у Ряшеві, полковник

65. Grzegorz Korczyński, członek Rządowej Komisji Walki z Bandytyzmem, płk; ok. 1945 r.
Гжегож Корчинський – член Урядової комісії боротьби з бандитизмом, полковник; близько 1945 р.

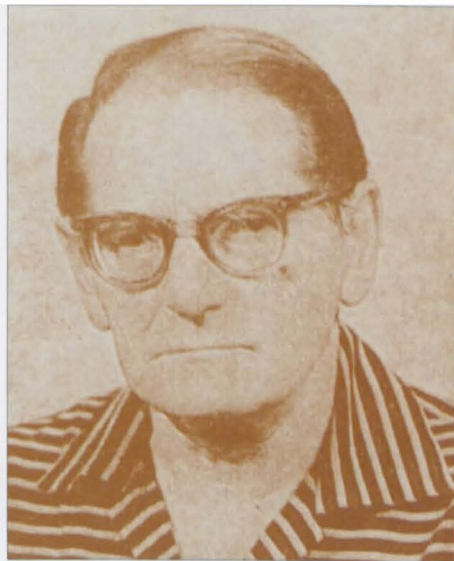
66. Władysław Sobczyński, kierownik WUBP w Rzeszowie, mjr
Владислав Собчинський – керівник ВУБП у Ряшеві, майор

67. Mieczysław Stec, referent Wydziału do Walki z Bandytyzmem MBP
Мечислав Стец – референт Відділення боротьби з бандитизмом МБП

68. Roman Orłowski, komendant wojewódzki MO w Rzeszowie w latach 1945–1948, mjr
Роман Орловський – воєводський комендант МО у Ряшеві у 1945–1948 роках, майор

69. Zygmunt Braude, wicedyrektor Gabinetu Ministra Bezpieczeństwa Publicznego, ppłk
Зигмунт Брауде – заступник директора Кабінету міністра громадської безпеки, підполковник

70. Władysław Ostrowski (z lewej),
komendant powiatowy MO w Lesku, ppor.; 1945 r.
Владислав Островський (зліва) – повітовий
комендант МО в Ліску, підпоручник; 1945 р.

71. Dr Zygmunt Leszczyński, dyrektor szpitala w Lubaczowie; połowa lat czterdziestych
Д-р Зигмунт Лещинський – директор лікарні в Любачеві; середина 40-х років

72. Władysław Wiśniewski, funkcjonariusz SOK z Lubaczowa
Владислав Вісневський – працівник СОК у Любачеві

73. Władysław Filipkowski, komendant Obszaru AK Lwów, płk
Владислав Філіпковський – комендант Регіону АК Львів, полковник

74. Witold Szredzki, „Sulima”, szef Oddziału I Sztabu Zgrupowania AK „Warta” na Rzeszowszczyźnie, kpt.
Вітольд Шредзький, „Суліма” – начальник I відділу Штабу Угрупування АК „Варта” на Ряшівщині, капітан

З відгуків про 1-й том
спільної видавничої серії

„Не викликає сумніву, що підготовка подібного збірника документів, які зберігаються в архівах спецслужб і досі були недоступні для широкого кола дослідників та громадськості, стала можливою лише завдяки існуванню великої потреби і взаємної зацікавленості з боку України і Польщі в їх публікації”.

*Журнал „3 архіви ВУЧК–ГПУ–НКВД–КТБ”,
1999, № 1/2, с. 505*

„Книжка, що нараховує понад тисячу сторінок, є не тільки результатом дворічної співпраці українсько-польського колективу упорядників. Це також початок двомовної видавничої серії, що має на меті зробити доступними дослідникам і громадськості архівні документи спецслужб Польщі та України”.

Журнал „Tygodnik AWS”, 1999, № 12 с. 46

„Особливого значення й вагомості виданню надає той факт, що передмови до нього написали Президенти України і Польщі. Вони високо оцінили цю працю, наголосивши на значенні таких спільних видань для взаєморозуміння між нашими народами”.

Газета „Молодь України”, 1999, 20 травня

* * *

Третій том спільної видавничої серії, що нині готується до друку, матиме назву „Польське підпілля у 1939–1941 роках. Від Волині до Покуття”. До нього увійдуть унікальні архівні документи НКВД про польське підпілля у Волинській, Рівненській, Дрогобицькій, Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях.

Z recenzji 1 tomu
wspólnej serii wydawniczej

„Nie ulega wątpliwości, że przygotowanie tego zbioru dokumentów przechowywanych w archiwach służb specjalnych, które do tej pory były niedostępne dla szerokiego kręgu badaczy i opinii publicznej, stało się możliwe tylko dzięki istnieniu ogromnego zapotrzebowania i wspólnego zainteresowania ich opublikowaniem ze strony Ukrainy i Polski”.

*„Z archiwum WUCzK–GPU–NKWD–KGB”,
nr 1/2 1999, s. 505*

„Licząca ponad tysiąc stron książka jest nie tylko efektem dwuletniej współpracy ukraińsko-polskiego zespołu redakcyjnego. To także początek dwujęzycznej serii wydawniczej, mającej udostępnić badaczom i opinii publicznej zasoby archiwalne służb specjalnych Polski i Ukrainy”.

„Tygodnik AWS”, nr 12 1999, s. 46

„Szczęólnego znaczenia i wagi przydaje publikacji fakt, że przedmowy do niej napisali Prezydenci Ukrainy i Polski. Ocenili oni wysoko tę pracę, akcentując znaczenie takich wspólnych wydawnictw dla wzajemnego porozumienia między naszymi narodami”.

Gazeta „Młod' Ukrainy”, 20 maja 1999

* * *

Trzeci tom wspólnej serii wydawniczej, przygotowywany obecnie do druku, będzie nosił tytuł „Podziemie polskie w latach 1939–1941. Od Wołynia do Pokucia”. Zostaną w nim opublikowane unikalne dokumenty archiwalne NKWD dotyczące polskiego podziemia w obwodach: wołyńskim, rówieńskim, drohobyckim, lwowskim, tarnopolskim i iwanofrankowskim.

ISBN 83-87893-82-X

9 788387 893828 >

